

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΑΝΤΑ
ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ «ΠΡΟΦΕΤΕΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΥ»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 — 290
Πρὸς Σεραπίωνα Α'	13 (293)*
Πρὸς Σεραπίωνα Β'	74 (324)
Πρὸς Σεραπίωνα Γ'	87 (331)
Πρὸς Σεραπίωνα Δ'	97 (336)
Περὶ τῆς κοινωνίας Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος	127 (353)
Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ Ὁσίου Ἀντωνίου	177 (381)
Περὶ Παρθενίας	266 (429)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	293 — 443

---

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑΙ
ΠΡΟΣ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΘΜΟΥΕΩΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ τέσσαρες ἐπιστολαὶ πρὸς Σαραπίωνα¹ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐγγράφησαν κατὰ τὸ 359 ἢ 360, ὅταν ὁ Ἀθανάσιος, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξορίαν αὐτοῦ, εἶχεν εὖρει καταφύγιον εἰς τοὺς μοναχοὺς εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου. Ἀποτείλουν τμήματα ἐνὸς ὁμοιογενοῦς ἔργου, οὐ μόνον διότι ἀπαιθύνονται πρὸς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι ἀσχολοῦνται μὲ τὸ αὐτὸ θέμα, ἤτοι τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ θέμα τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου

---

1. Ὁ Σαραπίων ἐγεννήθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ γ' ἢ τὸς ἀρχάς τοῦ δ' αἰῶνος, πιθανότατα ἐν Αἰγύπτῳ, εἰς τόπον ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Τυχὸν ἐξαίρετικῆς μερφέσεως, προφανῶς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, διατέλλεται ἰσως καὶ διαθετικῆς αὐτοῦ, μετὰ τὸν Πάτρον Β', τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον. Πραδότερον εὐρίσκωμεν αὐτὸν ἰσχυρὴν, προσηλυτισμένον μοναχικῆς κοινότητος, παρὰ τὸν Νέλλον (Ἀθαν. Ἐπιστ. πρὸς Δρακόντιον, 7). Συναδέστω στενότητι μετὰ τοῦ Μ. Ἀυτονήσκου, ὅστις, ἀποσυνήσκων, κατέλειπεν εἰς αὐτὸν τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο μηλιωτῶν του, ἐνῶ τὴν ἄλλην ἀφῆκεν εἰς τὸν Ἀθανάσιον (Βίος Ἀυτονήσκου, 91) καὶ τῷ 340 εἶχε χειροτονηθῆ ἐπίσκοπος Θμούεως, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐκ Ρώμης τὴν 6α' ἀριθ. XII ἑρτακτικὴν ἐπιστολήν, παρουσιάζσαν εἰς Συριακὴν μετάφρασιν. Ἐκτὸς τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ τῶν περὶ Πνεύματος τεισομένων, αὐξάνονται δύο ἀκόμη ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀθανασίου, περιλαμβανόμεναι εἰς αἰδικὸν τόμον τῆς παρούσης σειράς.

Ὁ Σαραπίων ἦτο εἰς τὴν θερμότησαν ὁπαδῶν τοῦ Ἀθανασίου καὶ συμπαραστέτης αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ κατὰ τὸν Ἀρειανὸν καὶ τὸν ἑλλην αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του, πρὸς τὸν ὁποῖον διατίθει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν καί, ἐξ ἀφορμῆς ἐπιστολῶν του πρὸς αὐτόν, ἐγγράφησαν αἱ παρούσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀθανασίου. Πότε οὗτος ἀπέθανεν οὐδὲν εἶναι γνωστόν, εἰμὴ μόνον, ὅτι οὗτος τὸ 368 εὐρίσκατο ἐν ζῳῇ.

Πνεύματος συνεδέθη στενῶς μετ' τὸ θέμα τῆς θεότητος τοῦ Λόγου καὶ κατὰ τὴν Ἀρειανικὴν ἔριν, καίτοι τοῦτο δὲν συνεζήτειτο κατὰ τὰ πρῶτα στάδια αὐτῆς. Ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἀθανάσιον νὰ γράφῃ τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἔδωκεν ὁ Σαραπίων, ὁ ὁποῖος εἰς ἐπανειλημμένους ἐπιστολάς του πρὸς τὸν Ἀθανάσιον, μὴ διασωθείσας μέχρις ἡμῶν, ἐπληροφῆρει αὐτόν, ὅτι εἰς τὴν ἑξοράν, ὅτι μερικοί, οἵτινες ἀρχικῶς ἦσαν ὁπαδοὶ τῶν Ἀρειανῶν, ἐγκαταλείποντας αὐτοὺς «διὰ τὴν κατὰ τοῦ Υἱοῦ ἐλασφημίαν» των, πολεμοῦν τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, «λέγοντες, αὐτὸ μὴ μόνον κτίσμα, ἀλλὰ καὶ τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ καθῃς μόνον αὐτὸ διαφέρει τῶν ἀγγέλων» (Ἐπιστ. Α', 1).

Εἰς τὴν πρώτην του ἐπιστολὴν ὁ Ἀθανάσιος ἀνασκευάζει τὴν νέαν ταύτην αἵρεσιν, τοῦς ἐμπνευστάς τῆς ὁποίας ὀνομάζει «Τροπικοῦς», ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι ἡρμήνευον κατ' ἰδιόζοντα τρόπον, ἦτοι ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ τὰ χωρία τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὅποια ἦσαν ἐναντίον τῆς διδασκαλίας των. Ἡ ἐπιστολὴ ἀποκαλύπτει πλήρη καὶ βαθύαν γνῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος, το-νίζοντος δι' ἀδιαλείπτων συλλογισμῶν ὅτι ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὀφείλει νὰ στηρίζεται εἰς τὴν γνῶσιν περὶ τοῦ Υἱοῦ. Κατὰ τὴν θεολογίαν τῆς Κ. Διαθήκης, λέγει, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ ὅχι ἀπλῶς ὅτι ὁ Υἱὸς δίδει καὶ ἀποστέλλει αὐτό, ἀλλὰ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ζωτικὴν ἀρχὴν τῆς ἐν ἡμῖν ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἐγράφησαν ὡς ἀπάντησις εἰς νέαν παρέκλησιν τοῦ Σαραπίωνος πρὸς αὐτόν νὰ συντάξῃ σύντομον περίληψιν τῆς πρώτης τοιαύτης. Ὁ Ἀθανάσιος μολοντί εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας ὑπόσχεται νὰ συντάξῃ τοιαύτην τινὰ περίληψιν, ἀντὶ ταύτης ἐκθέτει ἐν συντόμῳ διδασκαλίαν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐκπληροῖ τὴν ὑπόσχεσίν του εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης ἐπιστολῆς, ὅπερ παρέχει ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ δύο αὗται ἐπιστολαὶ ἀρχικῶς ἦσαν μὲν ἐπιστολὴ. Τὸ ἀπόκομνον τέλος τῆς δευτέρας καὶ ἡ ἀπουσία ἐξ αὐτοῦ δοξολογίας ὡδηγοῦν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα.

Ἡ τετάρτη ἐπιστολὴ ἀσχολεῖται μετ' τὸ ἐπιχείρημα τῶν Τρο-

πικῶν, τὸ ὅποιον ὁ Ἀθανάσιος περιέγραψε καὶ ἀνέστρεψε συντόμως εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν (§§ 15—21). Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς· «Εἰ μὴ κτίσμα ἐστὶ (τὸ Πνεῦμα), μὴδὲ τῶν ἀγγέλων εἰς ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται· οὐκοῦν Υἱὸς ἐστὶ καὶ αὐτό, καὶ δύο ἀδελφοὶ εἰσιν, αὐτὸ τε καὶ ὁ Λόγος. Καὶ εἰ ἀδελφὸς ἐστὶ, πῶς μονογενὴς ὁ Λόγος, ἢ πῶς οὐκ ἴσται, ἀλλ' ὁ μὲν μετὰ τὸν Πατέρα, τὸ δὲ μετὰ τὸν Υἱὸν ὀνομάζεται; Πῶς δέ, εἰ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστίν, οὐ λέγεται καὶ αὐτὸ γεγεννηθῆναι, ἢ ὅτι ὁ Υἱὸς ἐστίν, ἀλλ' ἀπλῶς Πνεῦμα ἅγιον; Εἰ δὲ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, οὐκοῦν κάκιστος ἐστὶν ὁ Πατὴρ τοῦ Πνεύματος» (Ἐπιστ. Α' § 15).

Τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἐσφαλμένων τούτων συλλογισμῶν τῶν Τροπικῶν ἐκθέτει ὁ Ἀθανάσιος εἰς τὴν τετάρτην ἐπιστολὴν του (§§ 1—7), τὴν ὅποιαν κατακλείει μὲ θεολογίαν, ἐκ τῆς ὁποίας τεκμαίρεται ὅτι δι' αὐτῆς τίθεται τέλος εἰς αὐτήν. Ἡ ἐν συνεχείᾳ ταύτης καταχωριζομένη προσθήκη (§§ 8—23), εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος πρὸς τὰς ἐπιστολάς ταύτας, γραφεῖσα προφανῶς κατὰ παράκλησιν τοῦ αὐτοῦ Σεραπίωνος, αἰτήσαντος τὴν γνώμην τοῦ Ἀθανασίου περὶ τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τοῦ εὐαγγελικοῦ χωρίου Ματθ. 12, 31—33. Ἐνταῦθεν εἰκάζεται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ ἢ αὐτοτελὲς ἔργον, ἢ τὸ τελευταῖον τμήμα ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ Ἀθανασίου πρὸς τὸν Σεραπίωνα, συναφθὲν εἰς τὰς ἐπιστολάς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπὸ τινος τῶν συλλογέων τῶν ἔργων τοῦ Ἀθανασίου.

ΠΡΟΣ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΘΜΟΥΕΩΣ (ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ)

**Κατά τῶν βλασφημούντων καὶ λεγόντων ὅτι τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι κτίσμα**

1. Τὰ γράμματα τῆς εὐσεβείας σου παρεδόθησαν εἰς ἐμέ εἰς τὴν ἐρήμον. Καὶ μολονότι ὁ διωγμός, ποῦ πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ ἐναντίον μας, εἶναι σκληρὸς καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ ζητοῦν νὰ μᾶς θανατώσουν, κάμνουν μεγάλην ἐρευναν νὰ μᾶς ἀνακαλύψουν, ἐν τούτοις «ὁ Πατὴρ τῶν οὐκτιμῶν καὶ πάσης παρηγορίας»¹ ἐχρησιμοποίησεν ἀκόμη καὶ τὰ γράμματά σου διὰ νὰ μᾶς παρηγορήσῃ. Διότι καθὼς ἔφερα εἰς τὴν μνήμην μου τὴν ἀγαθότητά σου καὶ ὅλους τοὺς ἀληθινούς φίλους, ἐνάμιση τότε ὅτι ὅλοι σεῖς εἴσθε παρόντες μαζί μου ἐκείνην τὴν στιγμήν. Πράγματι λοιπὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡσθανόμην χαρὰν μετὰ τὴν σκέψιν ὅτι εἶχον εἰς τὴν κατοχὴν μου τὰ γράμματα. Εὐθύς ὁμως ὡς ἐμελέτησα αὐτά, ἤρχισα πάλιν νὰ μελαγχολῶ ἐξ αἰτίας ἐκείνων, ποῦ ἐσκέφθησαν ἄλλην μίαν φορὰν νὰ κινήσουν πόλεμον ἐναντίον τῆς ἀληθείας. Διότι ἔγραφες, ἀγαπητέ καὶ ἀληθινὰ περιπόθητε, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς λύπης καὶ σύ, ὅτι μερικοί, ἂν καὶ ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἀρειανούς ἕνεκα τῆς θλασφημίας αὐτῶν κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις ἐστράφησαν κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγοντες ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι μόνον κτίσμα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα², τὸ ὁποῖον μόνον κατὰ θεαθμόν διαφέρει τῶν ἀγγέλων. Εἰς τοῦτο δὲ οὗτοι προσποιούνται ὅτι μάχονται ἐναντίον τῶν Ἀρειανῶν, κατ' ἀλήθειαν δὲ ἡ ἀντίθεσις των ἀφορᾷ εἰς τὴν εὐσεβῆ πίστιν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, μετὰ τὸ νὰ ἀρνοῦνται τὸν Υἱὸν ἀρνοῦνται καὶ τὸν Πατέρα, ἔτσι καὶ αὐτοί, μετὰ τὸ νὰ θλασφημοῦν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, θλασφημοῦν καὶ εἰς τὸν Υἱόν. Καὶ αἱ δύο μερίδες ἔχουν διαιρεθῇ μεταξύ των λόγῳ τῆς διαφορᾶς των μετὰ τὴν ἀλήθειαν, ὥστε οἱ

1. Β' Κορ. 1, 3.

2. Πρὸλ. Ἑβρ. 1, 14.

μὲν σφάλλονται εἰς τὰ φρονήματά των ἐναντίον τοῦ Λόγου, οἱ δὲ ὁμοίως ἐναντίον τοῦ Πνεύματος, καὶ ἔτσι καὶ αἱ δύο μερίδες ἐκτομίζουσιν τὴν αὐτὴν θλασφημίαν ἐναντίον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ταῦτα λοιπὸν ἔχων κατὰ νοῦν καὶ πολλὰ διαλογιζόμενος, ἔγινα περιλύτως, διότι πάλιν ὁ διάβολος εὗρε τρόπον νὰ παίζῃ μὲ ἐκείνους ποὺ ὑποδύονται τὴν μαρίαν του, καὶ ἔκρινε ὀρθὸν νὰ σιωπήσω εἰς τέτοιαν περίπτωσιν. Λόγῳ ὁμῶς τῆς προτροπῆς τῆς ὁσιότητός σου καὶ ἕνεκα τῆς ἐκτροπῆς ἀπὸ τῆς πίστεως ἐκείνων καὶ τῆς διαβολικῆς αὐθαδείας των, ἔγραψα τὴν σύντομον αὐτὴν ἐπιστολὴν, διότι μόλις ἠμπόρεσα νὰ γράψω καὶ αὐτά, καὶ μόνον διὰ νὰ ἔχῃς καὶ σὺ ἀφορμὴν ἐξ αὐτῶν, σύμφωνα μὲ τὴν φρόνησιν ποὺ ὑπάρχει εἰς σέ, νὰ προσθέσης τὰ ἐλλείποντα, ὥστε νὰ εἶναι πλήρης ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ἀναίρεσις τῆς ἀσεβοῦς αἵρέσεως.

2. Καὶ ὁ μὲν τρόπος οὗτος τῆς σκέψεως τῶν Ἀρειανῶν δὲν εἶναι ἀγνωστος εἰς ἡμᾶς. Διότι μὴ καὶ οὗτοι ἀρνοῦνται τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ εἶναι εὐνόητον ὅτι τὰ αὐτὰ θλασφημοῦν καὶ κατὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἴπῃ τις πρὸς αὐτοὺς περισσότερα, διότι ἄρκοῦν ὅσα ἔχουν προηγουμένως λεχθῇ κατ' αὐτῶν. Πρὸς ἐκείνους δέ, οἱ ὅποιοι, ὥς καὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἠμποροῦσαν νὰ εἴπουν, κατὰ τινὰ τρόπον ἐπλανήθησαν εἰς τὰ φρονήματά των περὶ τοῦ Πνεύματος, δίκαιον εἶναι, ἀφοῦ διερευνήσωμεν τὸ θέμα, νὰ εἴπωμεν τὰ πρέποντα. Διότι θὰ ἔπρεπε νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὴν ἀφροσύνην των, ἐπειδὴ δὲν θέλουν νὰ εἴπουν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι κτίσμα, καὶ καλῶς θεβαίως φρονοῦν περὶ αὐτοῦ, πῶς ἠμποροῦν νὰ ἀνέχωνται ἔστω καὶ νὰ ἀκούουν ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ εἶναι κτίσμα; Διότι ἀληθῶς, ἐάν λόγῳ τῆς ἐνότητος τοῦ Λόγου μὲ τὸν Πατέρα, δὲν θέλουν νὰ εἴπουν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι δημιουργημα, ἀλλὰ, καθὼς εἶναι ἀληθές, πιστεύουν ὅτι οὗτος εἶναι δημιουργὸς τῶν κτισμάτων, διατὶ λέγουν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν αὐτὴν ἐνότητα μὲ τὸν Υἱόν, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔχει μὲ τὸν Πατέρα, εἶναι κτίσμα, καὶ δὲν λογαριάζουν ὅτι ὅπως ἀκριβῶς μὲ τὸ νὰ μὴ διαιροῦν τὸν Υἱόν ἀπὸ τὸν Πατέρα,

διαφυλάττουν τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς ἓνα Θεόν, ἔτσι, μὲ τὸ νὰ διαιροῦν τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Λόγον δὲν διασώζουν πλεόν τὴν πίστιν εἰς μίαν θεότητα ἐν τῇ Τριάδι, ἐπειδὴ σχίζουσιν αὐτὴν καὶ ἀναμειγνύουσιν εἰς αὐτὴν ξένην καὶ ἄλλου εἶδους φύσιν, καὶ ἐξισώνουσιν αὐτὴν μὲ τὰ κτίσματα. Τοῦτο δὲ πάλιν σημαίνει ὅτι ἡ Τριάς δὲν εἶναι ἓν, ἀλλὰ εἶναι σύνθετος ἐκ οὗο καὶ διαφορετικῶν φύσεων, ἕνεκα τοῦ ὅτι τὸ Πνεῦμα διαφέρει κατὰ τὴν φύσιν, καθὼς ἐκεῖνοι ἐφαντάσθησαν. Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ περὶ Θεοῦ διδασκαλία αὕτη, ἡ ὁποία διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι σύνθετος ἐκ δημιουργοῦ καὶ κτίσματος; Διότι ἡ δὲν εἶναι Τριάς, ἀλλὰ δυάς, ἀσύνθετος μὲ τὴν κτίσιν, ἢ, ἐάν εἶναι Τριάς, καθὼς θέβαια καὶ εἶναι, πῶς οὗτοι ὕστερα ἀπὸ τὴν Τριάδα κατατάσσουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κτισμάτων τὸ Πνεῦμα τῆς Τριάδος; Διότι τοῦτο πάλιν σημαίνει διαίρεσιν καὶ διάλυσιν τῆς Τριάδος. Ἄρα λοιπὸν ὅταν πιστεύουσιν ἐσφαλμένως περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατ' ἀνάγκην οὔτε περὶ τοῦ Υἱοῦ πιστεύουσιν ὀρθῶς. Διότι ἐάν ἐπίστευον ὀρθῶς περὶ τοῦ Λόγου θὰ ἐφρόνουν ὀρθῶς καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ εἶναι καὶ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, δίδεται παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητάς καὶ εἰς ὄλους τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οὗτοι πλανῶνται κατ' αὐτόν τὸν τρόπον, οὔτε περὶ τοῦ Πατρὸς ἔχουν τὴν ὀρθὴν πίστιν. Διότι ἐκεῖνοι, ποὺ μάχονται τὸ Πνεῦμα³, καθὼς εἶπεν ὁ μέγας μάρτυς Στέφανος, οὗτοι ἀρνοῦνται καὶ τὸν Υἱόν. Ὅταν δὲ ἀρνοῦνται τὸν Υἱόν δὲν ἔχουν οὔτε τὸν Πατέρα⁴.

3. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν, ὦ θαυμάσιοι, σὰς ἦλθεν ἡ δικαιολογία τῆς τόσης τὸλμης, ὥστε νὰ μὴ φοβηθῆτε οὔτε ἐκεῖνο, ποὺ εἶπεν ὁ Κύριος· «Ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἐλασφημῆσῃ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ συγχωρηθῇ οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα

3. Πρ8λ. Πρ4ξ. 7, 51.

4. Πρ8λ. Α' 1α. 2, 23.

τοῦτον οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα»⁵. Διότι οἱ μὲν Ἀρειανοί, ἂν καὶ δὲν ἐνόησαν τὴν ἑσαρκον παρουσίαν τοῦ Λόγου καὶ ὅσα ἔχουν λεχθῇ δι' αὐτὴν εἰς τὴν συνέχειαν, ἔλαβον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀφορμὴν νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν αἵρεσίν των, καὶ ἔτσι κατεδικάσθησαν ὡς θεομάχοι καὶ ὡς ματαιολόγοι, ποὺ πραγματικά φρονοῦν ὡσάνθρωποι γήινοι⁶. Σεῖς ὅμως ἀπὸ ποίους ἠπατήθητε; Ἀπὸ ποίους ἐδιδάχθητε τὴν πλάνην σας καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐγίνατε θύματά της; Ἀνεγνώσαμεν, λέγουν, εἰς τὸν προφήτην Ἀμώς, ὅτι ὁ Θεὸς λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ποὺ προκαλεῖ τὴν θρονιὴν καὶ δημιουργεῖ πνεῦμα καὶ ἀναγγέλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ» ἐκεῖνος ποὺ κάμνει τὴν αὐγὴν καὶ τὴν ὁμίχλην, καὶ ἀνέρχεται ἐπάνω εἰς τὰ ὕψηλά μέρη τῆς γῆς, Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ εἶναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ»⁷. Ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦτο ἐδῶ ἐπείσθημεν ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ λέγουν, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτίσμα. Ἐπειτα τὸ μὲν λεγόμενον εἰς τὸν Ἀμώς ἀνεγνώσατε, τὸ δὲ εἰς τὰς Παροιμίας λεγόμενον, «ὁ Κύριος μέ ἐκτίσεν ἀρχὴν τῶν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ»⁸, δὲν ἀνεγνώσατε, ἢ ἀνεγνώσατε; Καὶ τοῦτο μὲν ἐρμηνεύεται ὀρθῶς κατὰ τὸ ἀληθινὸν νόημά του, διὰ νὰ μὴ εἴπητε ὅτι ὁ Λόγος εἶναι κτίσμα· τὸ δὲ λεγόμενον εἰς τὸν προφήτην δὲν ἐρμηνεύετε, ἀλλ' ἀπλῶς μὲ τὸ νὰ ἀκούετε «Πνεῦμα» ἐνομίσατε ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγεται κτίσμα; Καίτοι εἰς μὲν τὰς Παροιμίας εἶναι φανερόν ὅτι ἡ Σοφία εἶναι ποὺ λέγει τὸ «ἐκτίσέ με» καὶ ὅμως καλῶς ἐρμηνεύετε τὸ χωρίον διὰ νὰ μὴ λογαριάζετε τὴν δημιουργὸν Σοφίαν μαζὶ μὲ τὰ κτίσματα. Τὸ δὲ χωρίον εἰς τὸν προφήτην δὲν ὁμιλεῖ ρητῶς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ἀπλῶς λέγει ἀορίστως περὶ πνεύματος. Πῶς λοιπόν, ἂν καὶ εἰς τὰς Γραφὰς ὑπάρχει πολλὴ διαφορὰ μεταξύ πνευμάτων καὶ δυνατὸν τὸ ρητὸν νὰ ἔ-

5. Ματθ. 12, 32· Μαρκ. 8, 29.

6. Πρβλ. Ἰω. 3, 31.

7. Ἀμώς 4, 13.

8. Παροιμ. 8, 22.

χη ἰδὲ κή, τοῦ σημαίνει ὁρθῇ· σέ'ς ὥσάν να φλογεικῇ, τε ἢ ὥσάν να ἔχετε πάθει βλαβή της ὁσίου σας ἀπο τα δηγματα τοῦ Ἀρεσνικου ὡς ὡς νῦν ἔδω ὁ Ἀρως ὁμιλεῖ δια τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀπλῶς καὶ μόνον δια νὰ στηριζετε εἰς αὐτό το φρονήμα σας καὶ μὴ λησμο νήσετε να πιστευετε ὅτι τοῦτο εἶναι κτισμα.

4 Εἶπατε λοιποὶ εἰν ευρσκετε κάπου εἰς τὴν θεαν Γραφήν, δεῖ το ἅγιον Πνεῦμα ἔχει λεχθῇ ἀπλῶς πνεῦμα χωρὶς τῆς προσθήκης τοῦ να ὀνομαζεται ἢ τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Πατρὸς ἢ ὅτι ἐμοῦ αἰτῶ τοῦ Χριστοῦ καὶ Υἱοῦ ἢ παρ' ἐμοῦ ὡς σημαίνει παρα τῷ Θεῷ ἢ μετὰ τοῦ ἁρθρου, διὰ να κη ὁσμάζεται ἀπλῶς πνεῦμα ἄλλα τὸ Πνεῦμα ἢ αἰτῶ τοῦτο το Πνεῦμα το ἅγιον ἢ Πατρίκλη τος ἢ τῆς ἀληθείας που σημαίνει ὅτι εἶναι τοῦ Υἱοῦ ὁ ὅποιος λέγει· «Εγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια»⁹ πρὸς τὸν σκο πὸν ὅταν ἀκούσετε ἀπλῶς πνεῦμα ὑπακούετε ὅτι εἶ ναι το ἅγιον Πνεῦμα· καὶ τῶς ἄς ἐλαβρωται ἐξεί νους οἱ ὅποιοι ἀφ' ἑλαβον ἤδη τὸ Πνεῦμα το ἅγιον, κατονομάζονται πάλιν καὶ ὅσως ἀφ' ἑ πρώτον ἐλαβον περ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς τῶν ἑθῶς ἔς γὰρ νῦν ἐπα ναλή, εως καὶ ἐπειθολήσεως καὶ μόνον λεγεται τὸ πνεῦ μα· οὐδὲως ἀννοῦν περι τῆς Πνεύματος ἀκ ουν, καὶ καλστα ὅταν ἔται λεγεται μαζὶ με το ἄστρον· καὶ γενι κῶς χωρὶς τοῦ ἁρθρου ἢ ὡς τῶν προσθηκῶν περι τῶν ὁ πων ἐνέ τῶ ὀντερω λόγος δὲν ἤμπορεῖ να κῶτ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθως εἶναι ἐκεῖνα που γραφε ὁ Παῦ λος πρὸς τοὺς Γαλατας· «Τοῦτο μοι νι θελω να μάθω ἀ πό σᾶς διὰ τα ἔργα τοῦ νόμου ἐλάβετε το Πνεῦμα ἢ διὰ τὴν πίστιν που ἀπεκτησατε ἀπο τὴν ἀκροασιν τοῦ εὐαγγε λίου»¹⁰ Ποῖον δὲ πνεῦμα ἔχον λαβει οἱτοι παρὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα το ὅποιοι διδεται εἰς τοὺς πιστευοντας καὶ ἀναγεννωμενους δια τοῦ λουτροῦ τοῦ βαπτισματος, Γρά φων δὲ ὁ ἴδιος πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λεγει· «Μὴ σβή-

9. Ἰω 14, 6

10. Γαλ. 3, 2.

νετε τὸ Πνεῦμα»¹¹ ἔπε δὴ ἐγνώριζον καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνο, που ἔλαβον δια να μὴ σθητοῖν ἀπὸ ἀμελείας τῆς γάρ τῃ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἡ καὶ ἐντός αὐτῶν. Εἰς δὲ τὰ Εὐαγγε-
 λία οἱ εὐαγγελισταὶ ὅσα λεγούσι ἀνθρώποις, ὡς περὶ τοῦ
 Σωτῆρος λόνω τῆς σαρκὸς τὴν ὁποίαν ἀνελαβεῖ, ὁ Ἰη-
 σοῦς δὲ νεμῶτος Πνεῦμα ἄγιον ἐπεστρεφει ἀπὸ τὸν Ἰορ-
 δάνην»¹² καὶ τὸ, «Τότε ὁ Ἰησοῦς ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ Πνεῦ-
 ματος εἰς τὴν ἔρημον»¹³ τῇ αὐτῇ Εὐαγγελίου. Δὲ
 εἶπε προλεγθῇ ἀπὸ τοῖς Λουκᾶν, «ὅταν δὲ ἐβαπτίσθῃ ὅλος
 ὁ λαός, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθῃ καὶ ἐνῶ προσήυγετο
 συνέβη να ἀνοχθῇ ὁ οὐρανός καὶ να καταβῇ ἐπάνω εἰς
 αὐτὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα με σωματικῇ μορφῇ, ὡς πε-
 ριστερά»¹⁴. Καὶ ἦτο φανερόν, ὅτι με τὸ να λέγεται «τὸ
 Πνεῦμα», τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἦτο σημασιό μινον. Ἔτσι λοι-
 πόν, εἴθα μὲν τὸ ὄν-ον Πνεῦμα εἶναι με τοὺς ἀνθρώπους
 ἔστω καὶ ἀν μόνον λέγεται τὸ Πνεῦμα ἀνευ τῆς προσθή-
 κης πρὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, οὐδεμία ἀμφβολία ὑπάρ-
 χει, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα σημαίνεται, ὅταν μάλιστα ἔχη
 καὶ τὸ ὄρθρον.

5. Σεις δὲ ἀπαντήσατε εἰς τὴν ἐρώτησιν, που ἐγ νε
 πρὸς σᾶς ἐαν εὐρήκατε καποῦ εἰς τὴν θεῖαν Γραφήν τὸ
 ἅγιον Πνεῦμα να λέγεται ἀπλῶς Πνεῦμα, ἀνευ τῆς προ-
 μνησθε σης προσθήκης πρὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κα γω-
 ρίς τὴν δ ἀκρίσιν, τὴν ὁποίαν ἐσημειώσαμεν. Ἀλλὰ δέν
 θά ἡμπορεσέτε να ἀπαντήσετε, διότι δέν θά εὕρητε κάτι
 τέτοιο να ἔχη γραφῇ. Ἀλλ εἰς μὲν τὴν Γένεσιν ἔχει γρα-
 φῇ «Καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρειτο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»¹⁵
 καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλ γα «Δέν θά ἐγκατοικήσῃ τὸ Πνεῦ-
 μά μου εἰς τοὺς ἀνθρώπους τουτοὺς λόγω τοῦ ὅτι οὗτοι
 εἶναι σάρκες»¹⁶. Εἰς δὲ τοὺς Ἀριθμοὺς ὁ Μωυσῆς λέγει

11 Α. Θεο 5, 19

12 Λουκ 4, 1

13 Ματθ 4, 1

14 Λουκ 3, 21 22

15 Γεν 1, 2

16 Γεν 6, 3.

εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναζareth. Συμνησθήσεως ἐμέ καὶ ποῖος
 θὰ δώσῃ εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ Κυρίου προφήτας ὅταν ὁ Κυ-
 ριὸς στείλῃ ἐπάνω εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.¹⁷ Καὶ εἰς
 τοὺς Κριτὰς λέγειται διὰ τοῦ Γαβριήλ· «Καὶ ἦλθεν ἐπά-
 νω τοῦ Πνεύματος Κυρίου, καὶ ἐκωβήσατο τὸν Σατανα.¹⁸ Καὶ
 πάλιν· «Καὶ ἦλθεν ἐπίκω εἰς τοὺς ἱερεῖς τὸ Πνεῦμα Κυ-
 ρίου.¹⁹ Δὲς δὲ τὸν Σατανα. Τὸ παλαιὸν λέγει· ἐπε-
 γαλῶσε καὶ ὁ Κύριος ἠμελοῖ, ἡσυχάζει καὶ ὁ Κύριος.²⁰ Καὶ «Πνεῦμα
 Κυρίου ἦλθεν ἐπὶ ταῖς ταύταις μετὰ διακρίσεως.²¹ Καὶ ὁ μὲν Δα-
 βὴς ἔλεγεν· «Μὴ ἀπαρτίσῃς ἀπὸ ἐμέ τοὺς ἀγγέλους σου Πνεύ-
 ματι.²² Καὶ πάλιν· εἰς τὸ ἐκκρίνασθαι τοὺς τετρακοστούς, δευ-
 τερον Ψαλμὸν· «Τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἀγαθὸν θά ἐὼδῃ, ἡ-
 σίῃ εἰς γῆν πεδινήν, πῶς γάρ τὰ ὀνόματά σου Κυριε
 θὰ δοῦναι εἰς ἐμέ ἑωρῆ.²³ Εἰς δὲ τοὺς Ἡσαΐαν ἐγγρά-
 φῃ· «Πνεῦμα Κυρίου ἐλπίσιν ἐτάξα μου, μετὰ τὸ ὅτι οἶόν ὁ Κυ-
 ριὸς αὐτὸν ἐγγράψαι.²⁴ Πρὸ τούτου ἐξέλεγεντο· «Ἀλλὰ μόνον
 εἰς σὰς τέσσα ἀποστάσεις. Τὰ ἐξ ἧς λέγει ὁ Κύριος· Ἐλά-
 θετε ἀποφύγετε, πῶς δὲ σμάρξαι μετὰ τοῦ θελήματός μου καὶ
 συνήψατε σιθῆρας πρὸς ἐμὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Πνεύ-
 μά μου, διὰ νὰ πρὸσθεστέ ἀμαρτίας εἰς ἀμαρτίας.²⁵
 καὶ πάλιν· «Ἀκούσατε τὰ ἔξῃς· Εἰς ὅσον δὲν ὦλη-
 σα μυστικὰ ὅταν ἐγενῇ ἡμεῖς ἑκεῖ καὶ τώρα ὁ Κύριος
 ἀπεστείλῃ ἐν ἐμὲ καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ.²⁶ Ὑστερον δὲ ἀ-
 πό ὀλίγου λέγει τὸ ἐξ ἧς· «Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ δαθήκη μου
 μετὰ αὐτῶν· εἶπεν ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμα μου τὸ ὅποῖον
 εἶναι ἐπάνω σου.²⁸ Καὶ πάλιν προσθετεῖ εἰς τὰ ἐπόμε-

17. Λευκ. 11, 29.

18. Λευκ. 7, 10.

19. Λευκ. 11, 29.

20. Κριτ. 13, 24.

21. Κριτ. 13, 25.

22. Κριτ. 13, 14.

23. Ψαλμ. 60, 13.

24. Ψαλμ. 142, 10 + 11.

25. Ψαλμ. 61, 1.

26. Ψαλμ. 30, 1.

27. Ψαλμ. 48, 16.

28. Ψαλμ. 59, 21.

νά τα ἐξῆς λέγων· «Ὅτε πρεσβευτὴς οὔτε ἄγγελος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ ἡ γὰρ ἔσχεσεν αὐτοὺς διότι ἀπὸ αὐτοῦ καὶ εὐσπλαγχνίζεται αὐτοὺς αὐτὸς ἡλευθερώσει αὐτοὺς καὶ ἀνελασθεὶς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς προστασίας του, καὶ ἀνεβασεν αὐτοὺς ὑψηλὰ καθ' ὅλης τῆς ἡμέρας τοῦ παρόντος αἰῶνος αὐτοὶ δὲ παρήκουσαν καὶ ἐξώρυσαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, καὶ ἔλαθε σάσαι ἐχθρότην ἐναντ. αὐτῶν».²⁹ Ὁ δὲ Ἰεζεκιήλ λέγει τα ἐξῆς· «Καὶ Πνεῦμα με παρέλαθε καὶ με ὠδήγησεν εἰς τὴν γῶραν τῶν Χαλδαίων πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους εἰς ὄραμα μου το ὅπως εἶδον εἰ Πνεύματι Θεοῦ».³⁰ Εἰς δὲ τοὶ Δανιήλ· «Ὁ Θεὸς ἐσηκώσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τοῖς νεοῦ τοῦ ὅπου αὐτὸ ὅμοια ἦτο Δανιήλ καὶ με φωνὴν μεγάλην ἐφώνησε· Καθαρὸς εἶμαι ἐγὼ ἀπὸ το αἷμα τῆς γενέσεως ταύτης».³¹ Καὶ ὁ μὲν Μιχαῖας λέγει· «Ὁ οἰκὸς τοῦ Ἰακώβ παρίωργισε τὸ Πνεῦμα Κυρίου».³² Καὶ διὰ στόματος τοῦ Ἰωήλ ὁ Θεὸς λέγει· «Καὶ μετὰ ταῦτα θα ἐκχύσω ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μου ἐπάνω εἰς κάθε σὰρκα (= ἄνθρωπον),»³³ Καὶ πάλιν διὰ στόματος τοῦ Ζαχαρίου ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι τοὶ λέγει· «Ἀλλὰ νὰ δεχέσθε τοὺς λόγους μου καὶ τὰ προσταγήματα μου, ὅσα ἐγὼ παραγγέλλω ἐν τῷ Πνεύματι μου πρὸς τοὺς δούλους μου τοὺς προφητάς»³⁴ ὅποτε ὁ προφήτης ἀφ' οὗ ἤλκε, ἔειπεν τοῖς λαοῖς ὑστερὸν ἀπὸ ὅλγα ἔλεγε· «Καὶ προδεδέχσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς ἀνυπακοήν, ὥστε νὰ μὴ συμμορφωνῶνται πρὸς τοὺς νόμον μου καὶ τοὺς λόγους μου τοὺς ὁποίους ἐστελεῖν ὁ Κύριος Παντοκράτωρ ἐν Πνεύματι αὐτοῦ διὰ χειρῶν τῶν προφητῶν, ποὺ προηγήθησαν».³⁵ Καὶ ταῦτα εἰ κατ' ἐπιλογὴν ἀπὸ τὴν Παλαιαν Διαθήκην, παρεθέσαμεν ὀλίγα.

6 Ἐρωτήσατε δὲ καὶ σεῖς περὶ ὧν περιέχονται εἰς τὰ Εὐαγγέλια, καὶ περὶ ὧν ἔγραψαν οἱ ἀπόστολοι, καὶ

29 Hs 63 9 - 10

30 Is 11 34

31 Δαν (Σαα 45 46).

32 Μιχ 2 7

33 Ἰωήλ 3, 1

34 Ζαχ 1, 6

35 Ζαχ. 7, 12

θά ἀκούσατε τῶς καὶ ἐκεῖ ἐὼς ὑπαρχεῖ πολλὴ διαφορὰ πνευμάτων. καὶ ἐξέτρεψαν τοὺς ἀσθεῖς. Πνεῦμα δὲ οὐκ ὁμολογεῖται ἀπλῶς Πνεῦμα ἀλλὰ κατὰ τῆς προσέτικῃς, περὶ τῆς ὁποίας ἐκοιμήθη ὁ λόγος. Ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε ὅτι οὐ συμφωνοῦν με οὐσα προεῖπε ἐξισπνίζετο ὡς ἀνθρώποις λογῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τῆς φύσεως. ἐφ' ἧς ἀναφέρεται αὐτὸν ὅτι ἐδέχθη καὶ καταβάλλει τὰ πνεύματα τοῦ Πνεύματος ἐν ἑαυτῷ καὶ ὅταν με ἐδέχεται τοὺς μαθητάς ἐλεγε· «Ἄνθετε Πνεῦμα ἅγιον ἐξέλθῃσθε δι' ἐμοῦ». Ὁ Παρκελῆτος τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου τὸ ὅπου θά στείλῃ ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὁνόματι ἐκείνου, καὶ ὅταν ἐξέλθῃ τὰ πάντα³⁶ καὶ ὅταν ῥοιᾶν ἀπὸ οὐρα διὰ τὸ ἅπλοσ ζητήσῃ ἐκεῖ γενέσθαι. Ὅταν λθῇ ὁ Παρκελῆτος τὰ ὅποια ἐγὼ εἶπας στείλω ἐκ μερὸς τῆς Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνος θά μαρτυρήσῃ περὶ ἐμοῦ.³⁷ Καὶ πάλιν· «Δεῖν εἴσθε σεις ποὺ ὁμιλεῖτε ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς σας τὸ ὅπου ὁμιλεῖ ἐντός σας»³⁸ καὶ ὅτεροι ἀπὸ ἁλγὰς· «Ἐγὼ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβλάω τὰ δαμόνια, ἀρτι ἐφθασεν εἰς σας ἡ θαλασσία τοῦ Θεοῦ»³⁹. Καὶ ἐὰν ἀ συμπληρωσῇ εἰς τὸ θεῖον τοῦτο ὅλη τὴν περὶ Θεοῦ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἰδὴν μᾶς τελεοποιησῇ κατὰ τὴν ὁποῖαν αὐνέδεσεν ἡμᾶς· ἐ τοὶ ἑαυτὸν τοῦ καὶ δια μέσου τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ με τοῦ Πατρὸς ἐδωσεν ἐντολήν· εἰς τοὺς μαθητάς· «Πηγαίνετε καὶ καμῆτε ὅλα τὰ ἔθνη μαθητάς μοι βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁴⁰ καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς ὅτι θά στείλῃ εἰς αὐτοὺς αὐτὸ· «Ἐδωκε παραγγελίαν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα»⁴¹ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας· «Καὶ ὅταν συνεπληρωθῇ ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκο-

36 Πρδλ. Ἰω. 1, 32

37. Ἰω. 20, 22

38. Ἰω. 14, 26

39. Ἰω. 15, 26

40. Ματθ. 10, 20

41. Ἰω. 11, 20

42. Ματθ. 28, 19

43. Πρδλ. 1, 4

στῆς ἦσαν ἡλὸς ἐπὶ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Καὶ ἔξαφνα ἦλ-
θει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἡλὸς ὥστ' ὅς ἐφικτο δυνάτος ἀνέ-
μος, ὃ ὁποῖός ἐνεκσε, ὅλην τὴν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποίαν
ἐκάθηντο. Καὶ ἐφανήσαντο εἰς αὐτοὺς γλῶσσαι ὥσπερ φλό-
γες φωτιᾶς ποὺ ἐμορυσθησαν, καὶ ἐκράβ-σαν ἄνθρωποι μετ' ἐ-
πάνω εἰς τὸν καθεὶνα ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι
ἀπὸ Πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρ-σαν ὁμοῦσιν εἰς ἄλλας
γλῶσσας καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐ-ῖεν εἰς αὐτοὺς δυνάμιν
ἐκ ὁμοῦ.⁴⁴ Ἀπὸ τότε λοιπὸν ἔ-ῖς δια μέλλει τῆς
ἐπιθέσεως τῶν γεράν, τῶν ἀπεισιόων ἐδίδετο τοῦ ὁνιον
Πνεύμα εἰς ἐκείνους τὸν αἰ-ονα, αὐτὸ εἰς αὐτοῦ βαπτ-
σματος.⁴⁵ Καπλὸς, δὲ τοῦ ὁποῖου τοῦ ὄνομα ἦτε Ἄγα-
θος προσεφθε-σε δι' αὐτό καὶ εἶπε ἄγα-θος λέγει· τὸ
ἄγιον Πνεῦμα· ὃ δὲ Παῦλος εἰς τὸ ὁποῖον (πομπιον)
τὸ ἄγιον Πνεῦμα σῆς ἐπληρώθητε, ἐπ' αὐτοῦ εἰς δια μέλλει
πομπιάνετε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ὁποίαν ἔσωσε
καὶ κατέστησεν ἰδικήν, τὰ δ' αὐτοῦ ἰδικοῦ τοῦ αἵματος.⁴⁷
Καὶ ἄφοῦ ὁ ἐκκοῦχος ἐβλάπτεσθαι Πνεῦμα Κυρίου ἤρπα-
σε τὸν Φίλιππον.⁴⁸ Καὶ ὁ Πέτρος ἔγραψε· «Δὲ ὅτι, ἀπο-
κτᾶτε τὸν καρπὸν τῆς πίστεως σῆς δηλαδὴ τὴν σωτη-
ρίαν τῶν φροῶν σῆς. Δια τὴν σωτηρίαν αὐτὴν ἀνεζητή-
σαν ἐπ' μελὶς καὶ ἠρευνῆσαι οἱ προφῆται, οἱ ὁποῖοι ἐπρο-
φήτευσαν πρὶ τῆς χάριτος ποὺ θὰ ἐδίδετο εἰς σᾶς Ἐ-
ρευνοῦσαι, νὰ λαβὴν ποῖος ἦτο ὁ γράτης ἢ ποῖαι αἱ πε-
ριστάσεις, πὰς ἐφαν-ῖνε τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ
ἦτο ἐντός τωι ὅταν προέλεγε τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ
τὰς δόξας ποὺ θὰ ἀνέλουθοῦσιν αὐταί.⁴⁹

Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἔγραψεν· Ἀπὸ τοῦτο γνωρίζο-
μεν ὅτι, μένομεν ἠνωμένοι με αὐτὸν καὶ αὐτὸς με ἡμεῖς
ὅτι ἐδωκεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ·⁵⁰ Ὁ δὲ Παῦλος
γράφει πρὸς τοὺς Ρωμαίους μὲν· «Σεῖς ὁμῶς δεν εἰσθε

44. Πραξ. 2: 1-4.

45. Πραξ. 1: 15, 8, 17.

46. Πραξ. 31: 11.

47. Πραξ. 20: 38.

48. Πραξ. 9: 39.

49. Α. Περ. 1: 9, 11.

50. Α. Ἰω. 4, 13.

σαρκικοί, ἀλλὰ πνευματικοί, ἐάν θεθέσῃ κατοιική ἐντός σας Πνεῦμα Θεοῦ. Ἐσὶ, διὰ κατὰ, διὰ ἐν τῷ Πνεύματι Χριστῷ, ἀπὸ τοῦ διὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι Χριστῷ, ἐντός σας, τότε τὸ πνεῦμα σας εἶναι ἐκ τῆς ζωῆς πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, τὸ πνεῦμα σας εἶναι ζωὴ ἐκ τῆς ζωῆς καὶ ζωῆς σας. Ἐσὶ, διὰ τὸ Πνεῦμα Χριστοῦ, καὶ ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶ, κατὰ καὶ μετὰ σας, τότε ἐκ τῆς ζωῆς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶ, θά βωσῃ ζωὴν εἰς τὰ θνητά σωμάτων, διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ πνεύματος κατὰ ἐντός σας. Ἦ. Πρὸς διὰ τοὺς Κορινθίους, «Διὰ τὸ Πνεῦμα ἐξέταξε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θεῖον τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ πάντων γνωρίζει τὰ πνεύματα καὶ τὰ πνεύματα πνεύματος, τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου που εἶναι ἐντός του. Ἐστὶ καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ, διὰ γνωρίζει πάντα μυστὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς διὰ διὰ ἐλάτουμεν τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ γνωρίζωμεν ἐκείνα που ἐγνώρισθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἦ. καὶ ἕτεροι ἀπὸ ὅλων, «Διὰ τὸ πνεῦμα διὰ τὸν Θεόν καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατὰ, διὰ ἐντός σας. Ἦ. Καὶ πάλιν, «Ἀλλ' ἐγνωσθήκατε, ἀλλὰ ἀνέστηκατε, ἀλλὰ ἐλάτουμεν διὰ τὸν ὀνόματός τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἦ. Καὶ πάλιν, «Ὅλα διὰ σὺντα (τὰ γὰρ σὺντα) ἐνεργεῖ τὸ εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διὰ ὁρᾷ σὺντα ἰδαντικῶς εἰς τὸν καθένα καθὼς αὐτὸ θεῖον. Ἦ. καὶ πάλιν, «Ὁ δὲ Κύριος ἰδὼ σημαίνει τὸ Πνεῦμα ἐκεῖ διὰ ὅπου εἶναι, τὸ Πνεῦμα Κυρίου ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία. Ἦ. Βλέπετε διὰ πῶς γράφει καὶ πρὸς τοὺς Γαλάτας λεγὼν, «Διὰ νὰ ἐλθῇ ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ λάβωμεν τὴν ἐπίδοσιν τοῦ Πνεύματος διὰ τῆς πίστεως. Ἦ. καὶ πάλιν, «Ἐπεὶ διὰ διὰ εἰσθε υἱοὶ, ὁ Θεὸς ἐξαπέστειλε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὰς καρδίας σας,

51. Ρωμ. 8, 9 - 11.

52. Α' Κορ. 2, 10 - 12.

53. Α' Κορ. 3, 16.

54. Α' Κορ. 12, 11.

55. Β' Κορ. 3, 17.

56. Γαλ. 3, 14.

το ὁποῖον κράζει Ἀββὰ ὁ Πατήρ ὥστε δει εἶσαι πλέον
 δούλος ἀλλὰ υἱός· Ἄν δε εἶσαι υἱός εἶσαι καὶ κληρονό-
 μος Θεοῦ δια τῆς Χριστοῦ.⁵⁷ Πρὸς δε τοὺς Ἑφῆσιους ἔ-
 λεγε τὰ ἐξῆς· «Καὶ μὴ λατρεῖτε τὸ Πνεῦμα το ἅγιον τοῦ
 Θεοῦ, με το ὅποιον ἐσφραγίσθητε δια τὴν ἡμέραν τῆς ἀ-
 πολυτρώσεως.⁵⁸ Καὶ τάλιν ὑμε τὴν φροντίδα τὰ διατη-
 ρῆτε τῆς ἐπιτητά τοῦ Πνεύματος με τοῖς συνδεσμοῖν τῆς
 εἰρήνης.⁵⁹ Πρὸς δε τοὺς Φιλιππησίους ἔγραφε με πλή-
 ρη ἐλευθερίᾳ καὶ θαρρῶς· «Πῶς τι λατρεῖτε, παρὰ μόνον
 ὅτι με πάντα τροποῖ· εἴτε με κατὰ σὺν προφασιν εἴτε με
 ποροσχηματὰ εἴτε εἰς κρινῶς καὶ κατ' ἀνάγκην ὁ Χρι-
 στός κηρυσσεται καὶ δια τοῦτο γὰρ, ὡ ἀλλὰ καὶ θα γρη-
 ρῶ διότι γνωρίζω ὅτι τοῦτο θύει ἕως ἀποτελεσθαι τὴν
 ἀπελευθερώσει μου δια τῆς δικῆς σας προσερχῆς καὶ
 τῆς χαρημῆς τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ συζῶντα με τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν ἐλπίδα μου,
 ὅτι εἰς τιποτέν δε θα ἐντροπισθῶ.⁶⁰ Καὶ πάλιν· «Ὅτι
 ἡμεῖς εἰμεθι οἱ πεοτρημένοι οἱ ὁποῖοι λατρευομεν με
 Πνεῦμα Θεοῦ καὶ καὶ γὰρ μεθα δια τον Χριστόν Ἰησοῦν.⁶¹
 Καὶ πρὸς τοὺς Θεσσαλονίκαις, γράφε θεβαιῶν αὐτοὺς
 ἑπομένως· «Κείνος τοι τὸ φρονίμ' αἶτα δει περ φρονεῖ
 ἀνθρώποι· ἀλλὰ τὸν Θεόν ὁ ὁποῖός ἐδωκεν εἰς σᾶς τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῖς.⁶² καὶ πρὸς τοὺς Ἑβραίους ὡς
 ἐξῆς· «Με τοῦτο ἤθελε νὰ φανερωθῇ ἡ το ἅγιον Πνεῦ-
 μα δὲν εἶγεν ἀνόμη φανερώσε τοι δρόμον τοι ὡδήγοῖ
 σε εἰς τὰ Ἄννα τῶν ἀνίων ἐφ' ὅσον ἡ πρώτη σκητιὴ
 πῆργεν ἀνόμη στημεν καὶ ἐν χρήσει.⁶³ καὶ πάλιν· «Πό-
 σω χειρότερα νῶ ἴστε ὅτι θὰ εἶναι ἡ τιμωρία που θὰ
 καταλογισθῇ εἰς ἐκείνον που κατεπάτησε τὸν Υἱόν τοῦ
 Θεοῦ καὶ ἐξέλασθεν ὡς αἷμα κοινού ἀνθρώπου τὸ αἷμα
 τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπικυρώθη ἡ νέα διαθήκη
 καὶ δια τοῦ ὁποίου οὗτος ἡγάσθη, καὶ ὑδρίσε τὸ Πνεῦ-

57 Ρωμ. 4, 6, 7.

58 Εφῆσ. 1, 31.

59 Εφῆσ. 4, 3.

60 Φιλίπ. 1, 18, 20.

61 Φιλίπ. 3, 8.

62 Α. Θεο. 4, 8.

63 Ήβρ. 9, 8.

μα τὸ ὁποῖον χορηγεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν»⁶⁴ Καὶ πάλιν «Διότι, ἐὰν τὸ αἷμα τῶν ταυρῶν καὶ τῶν βοσκῶν, καὶ ἡ στακτή ἀποτεφρωθείσῃς εἰς τὸ πῦρ βασιλευσῶς, ἀναμειγνύομεν ἡ εἰς ὕδωρ ὅταν ραντίξῃ τοὺς μολυσμένους καὶ ἀκathάρτους καθαρίζει, καὶ ἐξυγιαίνει αὐτοὺς ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς σαρκός, πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος δια τοῦ αἰωνίου Πνεύματος προσεφερε τὸν ἑαυτὸν τοῦ θυσίαν καθάραν πρὸς τὸν Θεόν θά καθάρῃσιν τὴν συνειδήσιν ἡμῶν ἀπο νεκρὰ ἔργα»⁶⁵ Καὶ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς «Καὶ τότε θά ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνομος, τὸν ὅπου ὁ Κύριος θά ἀφανίσῃ με τὸ Πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ θά καταργήσῃ με τὴν ἐμφάνισιν τῆς παρουσίας του»⁶⁶

7 Ἰδοὺ πῶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα χαρακτηρίζεται εἰς ὁλὴν τὴν θείαν Γραφήν. Διὰ τοῦτο οἱ σεις ἐξελάβετε τὸ πνεῦμα εἰς τὸν προφήτην. Διότι ἀληθῶς οὔτε τὸ ἄρθρον τουλαχιστον, δὲν ἔχε πρὸ αὐτοῦ ἐκεῖνο, ποὺ ὁ προφήτης λέγει τώρα «πνεῦμα» διὰ νὰ ἔχῃτε ἔστω καποῖαν δικαιολογίαν Ἀλλ' ἀπλῶς ἐτόλμησατε νὰ ἐπινοήτε διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ νὰ λέγετε ὅτι τὸ πνεῦμα, διὰ τὸ ὁποῖον λεγεται, ὅτι κτίζεται, αὐτὸ εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀν καὶ ἤμπορουσατε νὰ μαθετε ἀπὸ ἀνδρας εἰδικους εἰς τὴν φιλολογίαν περὶ διαφορᾶς μεταξὺ πνευμάτων. Διότι, ἡ Γραφή ὁμολογεῖ καὶ περὶ πνεύματος ἀνθρώπου, ὡς ὁ Δαβὶδ ψάλλει «Ἥματα τῆς νυκτὸς διελογίζομην μετὰ τὴν καρδίαν μου καὶ τὸ πνεῦμα μου ἀδημονοῦσε»⁶⁷ Ὁ δὲ Βαρουχ λέγει εἰς τὴν προσευχὴν του «Ψυχὴ εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀγωνίας καὶ πνεῦμα ἀμεριμνὸν ἔκραξε πρὸς σέ»⁶⁸ Καὶ εἰς μὲν τὴν ὠδὴν τῶν τριῶν παιδῶν «Εὐλογοῖτε τὰ πνεύματα» καὶ «αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων τοῦ Κυρίου»⁶⁹ Ὁ δὲ ἀπόστολος γραφεὶ «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα δίδει μαρτυρίαν μα-

64 Ἐβρ 10, 29

65 Ἐβρ 9, 13, 14

66 Β' Θεσ 2, 8.

67 Ψαλμ. 76, 7

68 Β' περ 3, 1

69 Δαν (Γένος τῶν τριῶν πατρ. 63)

ζή με το πνεῦμα ἡμῶν ὅτι εἰλεθα τέκνα Θεοῦ. Εὰν δὲ
 εἰλεθα τέκνα ἐμεῖς καὶ κληρονομήσωμεν τὸν κόσμον. Καί
 νεις δὲν γινώσκεις τὰ τοιαῦτα ὅρα τοὺς παρόντες, τὸ πνεῦ
 μα τοῦ ἀνθρώπου, τοὶ εἶναι ἐντός του. Εἰς δὲ τὴν
 πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴν λέγει, εὐχομένους «Εἴθε
 ὁλοκληρὸν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμά σας νὰ
 διατηρηθῶν ἀκερπτα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας
 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».⁷⁰ Γίνεται δὲ λόγος
 καὶ περὶ πνεύματων ἀνεμῶν, ὡς ἐξῆς μεν εἰς τὴν Γενε
 σιν· «Καὶ ἀπεστείλεν ὁ Θεὸς πνεῦμα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν
 καὶ ἔσταματησαν τὰ ὕδατα»⁷¹ καὶ περὶ τοῦ Ἰωῆ· «Καὶ
 ὁ Κύριος ἐσήκωσε πνεῦμα ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν καὶ
 ἔγενε μεγάλη τρικυμία εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸ πλοῖον
 ἐκινδύνευσεν νὰ συντριβῇ»⁷² Καὶ εἰς μεν τοὺς ἑκατοστοὺς ἔ
 κτον φυλῶν ἔχει γραφὴ· «Ἐπεὶ καὶ ἐσηκώθη πνεῦμα
 σφοδρᾶς καταιγίδος καὶ ὑψώθησαν τὰ κυματὰ τῆς θα
 λάσσης»· Εἰς δὲ τοὺς ἑκατοστοὺς τεσσαρακροστοὺς ὀγδοὺς
 φυλῶν· «Ἀνέτε τον Κεφ-οὶ ἀπὸ τὴν γῆν· οἱ δράκοντες
 καὶ ὅλαι αἱ θαθεῖα θάλασσα, τὸ πῦρ ἡ χάλαια, ἡ χων,
 ὁ κρυσταλλὸς το πνεῦμα τῆς καταιγίδος ὅσα ὑπακού
 ουν εἰς τὸν λόγον του»⁷³ Καὶ εἰς τοὺς ἑξεκατὴν εἰς τὸν
 θρήνον τοῦ Σὸρ· «Εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης, εἰς τὰ
 θαθεῖα ὕδατα σε ἐφερον· οἱ κοπηλάται σου τὸ πνεῦμα τοῦ
 νυτίου ἀνέμου σε συνέτριψε»⁷⁴

8 Ὅταν δὲ καὶ οἱς ἀφ' ἐρωθῇτε εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀ
 γίων Γραφῶν, θὰ εἴρηγτε νὰ λεγεται πνεῦμα καὶ τὸ ἀληθι
 νὸν νόημα ποὺ ὑπαρχε εἰς τοὺς θεIOUS λόγους, καθὼς καὶ
 ὁ Παῦλος γράφει· «Ὁ ὁποῖος μᾶς ἔκαμεν ἱκανοὺς νὰ γί
 νωμεν ὑπηρεταὶ ὀχι τοῦ γραμμάτος, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος

70 Ρωμ. 8, 16, 17.

71 Α. Κορ. 2, 11.

72 Α. Θεσ. 6, 23.

73 Γεν. 8, 1.

74 Ἰωνᾶς 1, 4.

75 Ψαλμ. 106, 25.

76 Ψαλμ. 148, 7, 8.

77 Ἰεζ. 27, 25, 26.

αὐτοῦ Δι.σι. τὸ γράμμα τοῦ νόμου καταδικάζει εἰς θάνατον, ἐνῶ τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ.⁷⁸ Δι.σι. τὸ μὲν ρητὸν ἔχει γραφὴ με γραμμάτα, τὸ δὲ νόημα ποὺ ὑπάρχει εἰς αὐτὸ λέγεται πνεῦμα. Εἰσι. και. «ὁ νόμος εἶνα πνευματικός»⁷⁹ δια. να. μὴ δουλεικωμεν, ὅπως εἶπεν πᾶσιν, εἰς τὸ παλαιὸν γράμμα, ἀλλ' εἰς τὴν νέαν ζωὴν τοῦ πνεύματος.⁸⁰ Καὶ αὐτός μὲν, ἐνῶ εὐχαριστοῦσεν, ἔλεγεν «Ἄρα λοιπόν, ἐγὼ ὁ ἴδιος με τὸν κυν. μεν. δουλεύω εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν σάρκα ὁμως εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας. Εἰσμενως τῶρα δεῖ ὑπάρχει καρμῖα καταδίκη δι' ἐκείνους ποὺ ζοῦν κατα Χριστὸν. Διότι ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς κατα Χρ.στον με ἡλευθέρωσεν ἀπο τὴν δουλειαν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας»⁸¹. Οὐ δὲ Φίλιππος, ἔπε. δη. ἠθέλε. να. ὁδηγήσῃ. τοι. ευνοῖχον. να. στρεψῇ. τον. κυν. του. ἀπο. τὸ. γράμμα. εἰς. τὸ. πνεῦμα. τῆς. Γραφῆς, ἔλεγεν «Ἄραγε ἐννοεῖς αὐτὰ ποὺ ἀναγινώσκεις»⁸². Ἔνα. τετο. ο. πνεῦμα. μαρτυρεῖ. ἡ. Γραφή. εἰς. τοὺς Ἄρ.θμους. ὅτ. εἶχε. λαβεῖ. κα. ὁ. Χαλεθ. δι. βωιν. λέγε. ὁ. Θεος. «Ὁ. δε. δουλος. μοι. Χαλεθ, ἔπε.δη. ἦλθει. ἄλλο. πνεῦμα. εἰς. αὐτόν. καὶ. με. ἡκολούθησε. θα. εισαγάγῳ. αὐτόν. εἰς. τὴν. γῆν. εἰς. τὴν. ὅποιαν. οὗτος. εἰσηλθεῖ. ἐκεῖ»⁸³. Διότ, ἔπε.δη. οὗτος. ὡμ. λησε. με. ἄλλην. εἰς. να. ἀπο. ἐκείνην. τῶν. ἄλλων. ἔγινεν. εὐχάριστος. εἰς. τὸν. Θεόν. Τέτοιαν. καρδίαν. προέτρεφεν. ὁ. Θεός. τὸν. λαόν. να. ἀποκτησῇ. διὰ. τοῦ. Ἰεζεκι.α. λέ.ων. «Ἀποκτήσατε. δι.α. τους. ἑαυτους. σας. καρδίαν. νέαν. κα' .μεν. πνεῦμα»⁸⁴. Εφ' ὅσον. λοιπόν. ταῦτα. ἔχουν. οὕτως. κα. δι' αὐτῶν. ἀποδεικνυετα. ὅτ. ὑπάρχει. τόσον. με. γαλῆ. διαφορὰ. μεταξὺ. τῶν. πνευματῶν. θα. ἦσθε. πολὺ. κα. λυτεροί. ἐὰν. ὅταν. ἀκούετε. περὶ. πνεύματος. ποὺ. κτίζεται. ἐννοουσατε. ἕκ. ἐκ. τῶν. ἀνωτέρω. μνημονευομένων. πνευμάτων. ὡσάν. ἐκεῖνο. περὶ. τοῦ. ὁποιοῦ. ἔχει. γραφὴ. εἰς. τὸν. Ἡσαΐαν. «Συνεφωνήσαν. ὁ. Ἀράμ. καὶ. ὁ. Ἐφραΐμ. καὶ. συνε-

78 Β Κορ 3, 6.

79 Ρωμ. 7, 14.

80 Πρξ. Ρωμ. 7, 6.

81 Ρωμ. 7, 25 Β, 2.

82 Πρξ. 8, 30.

83 Αρ.θ 14, 24.

84 Ιεζ. 18, 31.

ταραχθῇ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καθὼν τρεῖς τὸ σκεῦος τοῦ σπυλικῆς πνευμασσεταί, ὅτι σφοδρὰ πνεύματος ἀνεμῶν.⁸⁵ Γετοῦν δὲ ἦτο καὶ ἐκεῖνο «τὸ πνεῦμα ἀνέμου τοῦ ὁποῖον ἐσηκώσεν ὁ Κυριὸς ἐπάνω εἰς τὴν θωλάσσαν»⁸⁶ διὰ τὸν Ἰωάν. Διότι τὴν θρονιὴν ἀκκουλοῦσιν καὶ τὰ πνεύματα τῶν ἀνέμων, καθὼς καὶ ἡ μεγάλη θροχὴ εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Αἰῶνος, καθὼς ἔχει γραφῇ «Καὶ συνέθη εἰς ἐλαχιστοὺς χρονικοὺς διαστήματα καὶ ὁ οὐρανὸς ἐσκοτεῖται ἀπὸ σπυλικῶν φερομένων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ ἰσχυροῦ πνεύματος ἀνέμων»⁸⁷.

9 Ἀλλά, λεγε, ἐπεὶδὴ τὸ χωρίον κάμνε, μνείαν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἐπομενον ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναφερεταί εἰς αὐτό, οὐδὲν ἄλλο πνεῦμα παρα μόνον τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρέπει νὰ λησῶμεν. Ἐπετα τὸ μεν Πνεῦμα ποῦ κατονομάζεται μαζί με τὸν Χριστόν ἐνμυστατε ὅτι εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ποῦ ὁμως εὐρήκατε ὅτι τοῦτο διακρινεταί κατὰ τὴν φύσιν καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν Υἱὸν ὥστε ἐνῶ λέγετε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι κτισμα, λέγετε ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτισμα. Εἶναι δὲ καὶ ἀναρροστοὶ νὰ ὀνομαζετε μαζί τὰ ἀνομοῖα κατὰ τὴν φύσιν καὶ νὰ ἀπο νέμετε εἰς αὐτὰ τὴν αὐτὴν δόξαν. Διότι, τι τὸ κοινόν ὅ παρχει ἡ ποῖα ὁμοιοτης υφίσταται μεταξύ κτισματος καὶ κτιστοῦ. Ἐπεὶδὴ καὶρός εἶναι νὰ συγκαταλέγετε καὶ νὰ προσθέσετε καὶ τὸν Υἱὸν εἰς τὰ κτισματα, ποῦ ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἴδιον. Ἦτο μάλιστα ἀρκετοὶ νὰ νοήσετε τὸ ρητόν ὅτι, σημαίνει πνεῦμα ἀνέμων καθὼς ἔχει λεχθῇ. Ἐπεὶδὴ δὲ προβάλλετε ὡς δικαιολογίαν τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸ ρητόν γίνεται μνεία περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν με ἀκριθείαν τὸ λεγόμενον μήπως καὶ διὰ τὸ λεγόμενον πνεῦμα ὅτι κτιζεται⁸⁸ εἰρωμεν νὰ ταυριάζη περισσοτερον ἢ σημασία αὐτῇ. Τί λοιποὶ σημαίνει, τὸ ὅτι ἀναγγέλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν Χριστόν αὐτοῦ, παρὰ τὸ ὅτι οὗτος θα γίνῃ ἀνθρώπος, καὶ εἶναι τὸ αὐτὸ με τὸ

85. Ἦτο 7, 2

86. Ἰωάν 1, 4

87. Γ' Βασ 15-45

88. Πρὸς Ἀπολ. 4, 13

καὶ ἐπὶ ἡ Παρθένος θα συλλαβῇ εἰς τὴν κοιλίαν
καὶ θα γεννησῇ υἱόν καὶ θα εἴπῃ το ὄνομα αὐτοῦ Ἐμ-
μανουήλ⁹⁰ καὶ τα ἄλλα ποὺ ἔχου γραφῇ περὶ τῆς ἐλευ-
σεως αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ἀναγγελλεῖται ἡ ἐνσαρκὸς παρου-
σία τοῦ Λόγου ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ πρεπεῖ να νο-
ήσωμεν διὰ κτιζεταί περὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων, τὸ
ὁποῖον μετὰ τὴν ἐναισθηρωμένην τοῦ Λόγου ἐναντακτιζεταί
καὶ ἐναντακτακτιζομένην. Διὸ τοῦτο ὁ Θεὸς ὑπεσχεθῇ
καὶ διὰ στοματός τοῦ Ἰεζεκιήλ λεγῶν· «Καὶ θα δώσω
εἰς σὰς καρδίας νεαν καὶ πνεῦμα νεαν θα δώσω εἰς σὰς
καὶ θα ἀφαιρέσω ἀπὸ τοῦ σώματος σὰς τὴν λίθινην καρδίαν
καὶ θα σὰς δώσω καρδίαν σαρκινήν καὶ τὸ Πνεῦμά μου
θα δώσω εἰς σὰς⁹¹. Ποτε λοιπὸν ἐξυπληρωθῇ τοῦτο πα-
ρα μόνον ὅτι, ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἔκομεν τα πάντα καί-
νουρνή μετὰ τὴν θείαν γάρ. Ἴδοι λοιπὸν καὶ εἰς τὸ ρητὸν
τοῦτο πῶς φανερωτὰ ἡ διαφορὰ μετὰ τῶν πνευ-
ματων. Καὶ το με ἰδοὶ καὶ μὲς πνεῦμο εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀνα-
καλιζεταί ἀλλ' ὁ Θεὸς λέγει διὰ ἐκείνου τοῦ πνεύματος διὰ
τὸν ὁποῖον καὶ ταῖς ἰδὲ καὶ τὰς πνευματικὰς ἀνακαλιζεταί εἶ-
ναι ἰδοὶ καὶ τοῦ ὡς καὶ ὁ μετανοῶν λέγει εἰς τὸν ἑκατο-
στόν, τρίτον Ψαλμὸν· «Θα ἀφαιρέσῃς τὸ πνεῦμα αὐτῶν,
καὶ θα ἐκλείψουσιν καὶ θα ἐπιστρέψουσιν εἰς τὴν γῆν των
θα ἀπιστείλῃς εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα σου καὶ θα δη-
μιουργηθῶν, παλιν καὶ θα ἐναντακτακτιζομένης τὸ πρό-
σωπον τῆς γῆς». Εἰς δὲ ἀνακαλιζομένης διὰ τοῦ
Πνεύματος τοῦ Θεοῦ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι τὸ ἀγνόν
Πνεῦμα ποὺ λεγεται ἐδῶ τώρα διὰ κτιζεταί, ἀλλὰ τὸ ἰδο-
κὸν καὶ. Καὶ ἐὰν θεθεῖ αὐτῶν τοῦ διὰ τα πάντα ἐγέναν
διὰ τοῦ Λόγου κατ' ὡς πιστεύετε διὰ δὲν εἶναι κτισμα ὁ
Υἱὸς πῶς να μὴ εἶναι ἐλασφημα να λεγετε διὰ εἶναι κτι-
σμα τὸ Πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Πατὴρ μετὰ τὴν συνεργα-
σίαν τοῦ Λόγου τελειοποιεῖ καὶ ἀνακαλιζει τα πάντα,
Καὶ ἐάν λόγῳ τοῦ διὰ ἔχει ἀπλῶς γραφῇ διὰ κτιζεταί
πνεῦμα ἐφαντασθῇσαν μετὰ τῶν διὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἀ-
γνόν Πνεῦμα ὀφείλου τῶρα πλεονεξείσθαι πεισθεῖν διὰ δὲν

89. Π. 11.

90. Ἰερ. 31, 36 - 37.

91. Ἐλμ. 108, 29 - 30.

εἶναι το ἅγιον Πνεῦμα αὐτοῦ που κτίζεται ἀλλὰ το ἰδ-κόν-
μαί πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο που ἀνακατασκευάζεται ἐν αὐτῷ πε-
ρ-οῖ ὅποιοι καὶ ὁ Δαδὸς προσηυχετο φαλλῶν. ⁹²Ω Θεε,
κτίσε ἐντός μου καρδία καθαρά καὶ ἐγκανύσει πνεῦ-
μα δικαίου εἰς τὰ ἐγκανύματα μου. ⁹³ Διότι ἐδῶ μὲν λέγεται
ὅτι ὁ Θεὸς κτίσε αὐτὸ προηγουμένως ὡς ὁμοῦς καθὼς λέ-
γε ὁ Ζαχαρίας ἐπλάσεν « Ἐκείνος που ἀπλάσσει τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ θεμελιώνει τὴν γῆν καὶ πλάσσει πνεῦμα ἀν-
θρώπου ἐντός αὐτοῦ. » ⁹⁴ Ἐκεῖνε σπλαγχνικῶς ἐπλάσσει πρῶ-
τοτερα αὐτὰς καὶ τοῦτο μετὰ τὴν πτώσιν του μετὰ τὸ νὰ
ἔλθῃ ὁ ἰδ-κός εἰς τὸ κτίσμα ὅταν ὁ Λόγος ἐγείνηται σαρξ,
« πρὸς τὸν σκοπὸν » καθὼς ἴπεν ὁ ἀποστολὸς νὰ δη-
μιουργήσῃ ἀπὸ τοὺς δυὸ ἕνα καθάρους ἀνθρώποι, τὸν
δημιουργήσαντα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μετὰ
τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγιοσύνην τῆς ἀληθείας. ⁹⁵ Διότι
δὲν ἔλεγε ὅτι τοῦτο ἐγείνηται ὥστε νὰ ἐδημιουργήθῃ
καποὶος ἀνθρώπος ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖνοι που ἐγεννέξαι ἀρ-
χῆς καὶ εἰκόνα ἄλλα τοῦ τοῦτο που ἐκτίσθη καὶ ἀνεκα-
νίσθη διὰ τοῦ Χριστοῦ συνεθελεῖται αὐτοὺς καὶ ἀλλὰ
θρῶν πράγμα πρὸς πάλιν γίνεται φατεροὶ διὰ σιγήματος
τοῦ Ἰεζεκιήλ λεγόντος « Μεταπονήσατε τὰς καρδίας σας
εἰς καρδίας νέας καὶ τὸ πνεῦμα σας εἰς νέον πνεῦμα καὶ
διὰ τοῦτον λόγοι ἀποθνήσκετε ὡς ἱσὸς Ἰσραὴλ. Δὲν
ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον ἐκεῖνου που ἀποθνήσκει, λέγε Κυ-
ριος ὁ Θεός. » ⁹⁶

10 Ἐπομένως ἀφοῦ τὸ πνεῦμα που κτίζεται ἔχει τέ-
τοιν σημασίαν, θα πρέπει νὰ κατανοηθῇ ὀρθῶς καὶ ἡ
θρονη που στερεώνεται ἀπὸ Κυρίου τὸ Θεόν ⁹⁷, ὁ ἀλη-

⁹² Περὶ 10, 12

⁹³ Περὶ 12, 1

⁹⁴ Περὶ 13, 1, 21

⁹⁵ Περὶ 18, 31, 32

⁹⁶ Ἡ στερεωμένη θρονη, ποῦ καὶ ἐν Αἰσῶ 1, 13 Ἡ γλῶσσα τῆς
« θρονη » ἐστὶν πρὸς τῆς θρονη. Ἰσχυρὸς καὶ ἰσχυρὸς, περὶ ὧν γί-
νεται λόγος ἀρξῆς, εἶνα παρὰ. Ἡ στερεωμένη θρονη, ὡς ἰσχυρὸς Λό-
γος, γινώσκου μετὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τοῦτο σπλάγχνος καὶ τῆς
ἐν τῇ ἑστῇ, Τημεθρῶν ἡ ἐστῇ, 11 περὶ τῆς τοῦ λόγου ἀνέμμενα

θῆς Λόγος καὶ ὁ ἀσάλευτος νόμος τοῦ πνεύματος Διότι, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἤθελε νὰ εἶναι κτηρεται, αἰτεῖ ὁ ἁκω-
 θος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐκάλεισεν αὐτοὺς Βοσκεργες το ὁ
 ποιῶν σημαίνει, οὐκ ἔρωτης⁹⁷ ὁ Ἰωάννης λοιποὶ ἀπο τοῦ
 οὐρανοῦ πρᾶγμασι φωνάζει· «Ὁ Λόγος ὑπῆρχεν, ἐξ ἀρ-
 χῆς καὶ ὁ Λόγος ἦτο πρωταίωκως καὶ ἀχωριστως μετὸν
 Θεόν, καὶ ἦτο καὶ εἶναι Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του⁹⁸. Καὶ
 πρωτύτερα μετ' ὁ νόμος εἶχε σκάνει νὰ τῶν ἀγαθῶν πρὸ
 ἐπρόκειτο νὰ ἐλθοῦν. Ὅταν ὁμως ἡ ἐλευκίς τοῦ Χριστοῦ
 ἀνγγεαλθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρὺς αὐτῇ λέγων·
 «Εγὼ ὁ Ἰδιος τοῦ εἶμαι παρὼν καὶ ὁμολῶ⁹⁹» τότε κα-
 θως εἶπεν ὁ Παῖς «ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐκασε τὴν γῆν, ἐκεί-
 νου που πρωτύτερα ὑπεσχεθῇ. Ἀκομὴ μιαν φοράν, θὰ
 σείσω ὅχι μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. Τὸ δε
 ἀκομὴ μιαν φοράν σημαίνει τὴν μετατοπισίαν ἐκείνων που
 σάλευνται, δὲ νὰ μενοῦν μοῖον ἐκεῖνα, ποὺ δὲν σα-
 λεύονται. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς που παρῶν αὐτοῦ μεν ἀσά-
 λευτοὶ βασίλειαν ἔχομεν χάριν νὰ λατρεύωμεν με τρο-
 ποὶ εὐαρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν.¹⁰⁰ Ἐκεῖνη, δὲ που οὗτος
 λέγει· βασίλειαν ἀσάλευτον, ταύτην ὁ Δαυὶδ βλέπει, στε-
 ρεωμένην καὶ ὑκάλει· «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἐνεδυθῇ
 με μεγαλοπρεπείαι ὁ Κύριος ἐφόρεσε καὶ περιεζώσθη
 δυνάμει. Διότι ἀληθῶς ἐστερεώσε τὴν οἰκουμένην, ἡ ὁ-
 ποία δὲν θὰ σαλευθῇ.¹⁰¹ Τοῦτο ἄρα, ποὺ ὑπάρχει, εἰς
 τὸ, προφητὴν σημαίνει, τὴν ἐλευσίαν τοῦ Σωτῆρος δυνάμει
 τῆς ὁποίας καὶ ἡμεῖς ἀνεκακουργηθῆμεν καὶ ὁ νόμος
 τοῦ Πνεύματος μένει ἀσάλευτος.

Ἄλλ' οὗτοι ποὺ εἶναι πράγματι Τροπικοί.¹⁰² ἀφοῦ

97. Μάρκ. 3, 17.

98. Ἰω 1 :

99. Πρβλ. Ἰω. 4, 36.

100. Εβρ 12 26-28 Πρβλ. Ατγ 2 7

101. Ψαλμ. 99, 1.

102. Οἱ Τροπικοὶ ἔσονται περὶ τὴν Ἁρεμανὴν οἱ ὅποιοι ἐδέχοντο
 μὲν τὴν θεοποίησιν τοῦ εἶναι ἡμετέροισιν, τὴν ἀνάγκην τοῦ ἁγίου Πνεύματος,
 λέγοντες, ὅτι τὸ ὅσον εἶναι καὶ οὐκ εἶναι. Τὰ περὶ τῆς αἰρέσεως, αὐτῶν, τὴν ὁποίαν
 ποιεῖ ὁ Ἀθηνάιος, εἰς τὴν, πρὸ, Σαραπῶνα τέσσαρας ἐπιστολάς, του, ἐξε-
 θέσαμεν, ἡμεῖς, τῆς Γενικῆς Εἰσαγωγῆς, εἰς τὸν Ἀθηνάιον τῆς παροῦσης
 ἐκδόσεως. Τόμιον 1ον σελ. 37 καὶ ἐξῆς, ἐνθα καὶ περικεκλιμένοι.

συνεφωνήται με τους Αρεισιανούς και ἐμοιρασθῆσαι με αὐτούς τὴν βλασφημίαν κατὰ τῆς θεότητος οὕτως ὥστε νὰ λέγουν ἐκεῖθι μὲν ὅτι ὁ Υἱὸς οὕτω δὲ ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι κτίσμα ἐτολμήσας καθὼς οἱ ὅσοι λέγουσι, νὰ εἶρουν παλιν τρόπους καὶ νὰ παρερμηνεύσῃ, καὶ τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου, τὰ ὁποῖον ἐκεῖνος μὲν καλῶς ἔγραφε πρὸς τοὺς Τιμόθεον λέγων, Ὑπερέβην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, νὰ φυλαχῇς αὐτὰ χωρὶς προκατάληψιν καὶ νὰ μὴ καμῇς τίποτε μὲ μεροληψίαν. Ἐκεῖ, δὲ λέγουσι ὅτι ἔπεδῃ ὁ ἀπόστολος ἐδῶ ὠνόμασε τοὺς Θεοὺς καὶ τὸν Χριστόν, καὶ ἔπετα τοὺς ἀγγέλους εἶναι ἀνάγκη νὰ λογαριάζεται τὸ πνεῦμα μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ ὅτι καὶ αὐτὸ εἶναι τῆς αὐτῆς κατηγορίας μετὰ τούτων, καὶ εἶναι ἀγγέλους μεγάλτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐν πρώτῳ λοιπὸν τὸ ἔφευγε τούτο εἶναι διδασκαλία τοῦ Οὐαλεντινοῦ, καὶ δεῖ ἡμῶς νὰ οὐτοὶ νὰ διακρίνουσι τὸ γεγονός, ὅτι λέγουσι τὰ ἐκεῖνο διδάγματα, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι πάλιν εἶπεν, ὅτι ὅταν ἀπεσταλῇ ὁ Παρακλητὸς ἀπεσταλῆσαι, μαζί με αὐτοὺς καὶ οἱ ἀγγελοὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας μετὰ τὸν Παρακλητὸν. Ἐπειτα δὲ μετὰ τὸ νὰ ἵπθῃ θάξουσι τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀγγέλων προσθετοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν Τριάδα. Ὅτι ἐάν μετὰ τοὺς Πατέρα καὶ τοὺς Υἱοὺς ἀκολουθεῖν καὶ αὐτοὺς, οἱ ἀγγελοὶ τότε σφῶς οἱ ἀγγελοὶ ἀνηκούσι εἰς τὴν Τριάδα καὶ δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ εἶναι μετὰ τῶν πνευμάτων ποὺ ἀποστέλλονται εἰς διακρίσιν, οὔτε ἀγιάζονται ἀλλ' αὐτοὶ μᾶλλον ἀγιάζουν ἄλλους.

11 Τὸ λοιπὸν νὰ εἴπῃ κανεὶς δια τὴν τόσῃ ἀνοησίαν αὐτῶν, Ποῦ πάλιν εὑροῖν εἰς τὰς Γραφὰς νὰ οἰσμάζεται τὸ Πνεῦμα ἀγγέλους. Ἐδῶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω τὰ ἴδια, ποὺ εἶχον εἶπει προηγουμένως. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐλέγχθη παρακλητὸς καὶ τειχμα εὐοθεσίας καὶ πνεῦμα ἀγιάσμου καὶ πνεῦμα Θεοῦ καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ ἐλέγχθη πνεῦμα δὲ ἀγγέλους οὐτ' ἀρχαγγέλους οὔτε πνεῦ-

108. Α' Τιμ. 5, 21.

104. Ἑβρ. 1, 14.

μα διακονίας, ὁμοῦ με τοὺς ἀγγέλους ἀλλὰ μάλλον αὐτο τοῦ ὁμοῦ ὑπηρετεῖται μαζί με τοὺς υἱοὺς ἀπο τοὺς Γαβριήλ, δταν λέγει πρὸς τὴν Μαρσόν: Πνεῦμα ἅγιον θα ἔλθῃ εἰς σε καὶ διὰ τῆς Υἱοῦ σου θα σέ σκεπάσῃ με τὴν σκάντης.¹⁰⁵ Αφ' οὗδε α. Γράφει, δει ὁ μαρτυρῶν ἀγγέλους το Πνεῦμα ποιεῖ ἀπ' ὅτι, θα ἤμπορεσάν να ἔχον, δα μισοὶ, τόσοι παραλογισμοὶ, τολμή. Διότι, ἀκόμη καὶ αὐτός ὁ Οὐκαλῆτινος οὐ πῶς ἐπεστρεφέν εἰς αὐτοὺς τὴν τέτταται φησὶ, θα ἔλθῃ ὡς νῦν αὐτο με. Παράκλητοι, ἐκεῖνος δὲ ἀγγέλους καὶ το συγχρονῶς ὁ ἀφρονέστατος νομίζει καὶ αὐτός ὅτι το Πνεῦμα εἶναι τῆς αἰτῆς ηλικίας με τῶς ἀγγέλους. Ἀλλ' ἰδοὺ λέγουσιν εἰς τοὺς προφητῆς Ζαχαρίας ἔχει γραφῇ: Τα ἐξ ἧς λέγει ὁ ἀγγέλος ποὺ ὁμιλεῖ εἰς τοὺς μου.¹⁰⁶ Καὶ εἶνα φανεροί, ὅτι ἀγγέλος εἶναι ὅτι εἶνα το Πνεῦμα τοὺ ὁμιλεῖ εἰς τοὺς αὐτο. Ὅμως δει θα ἤμπορουσιν να εἴπουν τοῦτε εἶναι εἶχον προσεξέ, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Διότι ὁ ὁδὸς ὁ Ζαχαρίας, δταν εἶδε τὴν ὄρασιν τῆς λιχίας λέγει: Καὶ ἀπεκρῆθ ὁ ἀγγέλος ποὺ ὁμιλοῦσε μέσα μου, καὶ εἶπε: Δὲν γνωρίζεις τι σημαίνουν ταῦτα. Καὶ ἐγὼ εἶπον: Ὅχι Κυριε. Καὶ ἀπεκρῆθ καὶ εἶπε πρὸς ἐμέ λέγων: Αὐτός εἶνα ὁ λόγος το Κυρίου πρὸς τοὺς Ζοροβασθελ τοὺς λέγει: Ὅχι με μεγάλην δυνάμειν, οὔτε με ἐξουσίαν, ἀλλὰ με τὸ Πνεῦμά μου λέγει ὁ Κυριος ὁ Παντοκράτωρ.¹⁰⁷ Εἶνα, λοιπόν ἀρκούντως φανεροί, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ ὡς ἀγγέλος, εἰς τοὺς προφητῆς δει ἦτο το ἅγιον Πνεῦμα ἀλλ' αὐτός μὲν εἶναι ἀγγέλος αὐτο δὲ το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὑπηρετεῖται μὲν ἀπὸ ἀγγέλων εἶναι δὲ καὶ Πνεῦμα τοῦ Λόγου ἀδικαιρετοί με τὴν θεότητα.

Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ οὗτοι χρησιμοποιοῦν ὡς θάσιν τὸ ἀποστολικὸν ρητοί: ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἔχουν λεχθῇ εἰς αὐτὸ μετὰ τὸν Χριστὸν οἱ ἐκλεκτοὶ ἀγγέλοι, ὅς εἴπουν ποῖος ἐξ ὅλων αὐτῶν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ λογαριάζεται ὡς εἰς ἐκ τῆς Τριάδος. Διότι ἀσφαλῶς δει ἤμποροῦν ὅλοι να λογισθῶν ὡς εἰς ἀριθμητικῶς ἢ Ποῖος ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐκεῖ-

105. Λουκ. 1, 35.

106. Ζαχ. 4, 1.

107. Ζαχ. 4, 5-6.

νος που κατέβη ὑπο μορφήν περ στερᾶς εἰς τὸν Ἰορδάνην· Διότι οἱ ἄγγελοι που πῆρ' αὐτὸν εἶνα χίλιαι χιλ' ἄνδρες καὶ δεκά χιλιάδες φορές το δεκά χιλιάδας¹⁰⁸· Ἡ δ' αὖτε ὅταν ἦν ὁ γότος αἰσιρανοὶ δεῖ ἐλέγχθη· Καὶ κατήλθεν ἀπο τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνγέλους ἄλλα, τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου· Ἡ διατι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὅταν συνεζήτει με τοὺς μαθητάς του, ταῖς τελευταῖς τοῦ κόσμου· ἔκρινε ὁ ἀκριβὲς λέγων· Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θα ἀποστείλῃ τοὺς ἄγγελους αὐτοῦ¹⁰⁹· Καὶ πρὸ αὐτῶν εἶχε λεχθῇ· Ὁ ἄγγελος ὑπηρετοῦσιν αὐτῶν¹¹⁰· Καὶ πάλιν, ὁ ἴδιος λέγει· Ὅσα ἐξελθούσι ἄγγελοι¹¹¹· Ὅταν δὲ εἴδῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς μαθητάς· ἔλεγε· Ἀσθετε Πνεῦμα ἅγιον¹¹²· καὶ ὅταν ἀπέστειλῃ αὐτοὺς εἰς τὸ κήρυγμα· ἔλεγε· Πηγαίνετε καὶ κήρυκετε ὅλα ταῖς ἐθνεσίν· καὶ βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹¹³· Δὲν προσεθετε ἄγγελοι εἰς τὴν θεότητα, οὔτε δια μέσου κτισμάτων τίνος ἐνώνει ἡμᾶς με τὸν ἑαυτοῦ τοι καὶ με τὸν Πατέρα· ἀλλὰ δια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὅταν ὁ ἴδιος ὑπεσχετο αὐτοῦ· εἶπεν δὲ ἀποστείλας ἄγγελον· ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς¹¹⁴, καὶ τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ἰδίου λαμβάνει καὶ δίδει¹¹⁵.

12 Καὶ ὁ Μωυσῆς λοιπὸν γνωρίζων ἀσφαλῶς ὅτι οἱ μὲν ἄγγελοι εἶναι κτισμάτα· τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα ἠνωμένοι με τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πατέρα· ὅταν ὁ Θεὸς ἔλεγεν εἰς αὐτόν· Πηγαίνε ἀπ' ἐδῶ· συ καὶ ὁ λαός σου, τὸν ὁποῖον ἐξγαλῆς ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου· καὶ ἀνέβα εἰς τὴν γῆν τὴν ὅποιαν ὑπέσχεθην μεθ' ὄρκου εἰς τὸν Ἀβραάμ,

108. Πρὸλ. Δαν. 7, 10.

109. Ματθ. 13, 41.

110. Ματθ. 4, 11.

111. Ματθ. 13, 49.

112. Ίω. 20, 22.

113. Ματθ. 28, 19.

114. Ίω. 15, 26.

115. Πρὸλ. Ίω. 16, 14.

καὶ τοὶ Ἰσραὴλ καὶ τοὶ Ἰσραὴλ λέγων· Εἰς τοὺς ἀπογόνους τὰς θαδύσας αὐτὴν καὶ θα ἴπουπελα τοὶ ἀελόν τοὶ καὶ προπρευετα ἔμπρος σου ὁ ἥτοιος θα ἐκδωλὴ τοὺς λαοῦ αἰοῖς· ἄλλοιτα ἡ συμμορφωθὴ λέγων· Εἰαι σὶ ὁ ἴδωρ σε· ἴπρευετα μαζὺ μὰς μὴ με μετακινῆς ἀπ' ἐδῶ·¹¹⁶ Διοι δεῖ ἐπιθυμῆ να προσηγῆται τοῦ λαοῦ ἀγγελοῦ που ἦτο κτισμα δὲα να μὴ μαθούσι Ἰσραηλῆται να λατρεύουσι τῇ κτισί καὶ ὁχι τοὶ δημιουργῆσαι τα τα πάντα Θεόν· Βεβαῖα ἀφοῖ ἤρηθη να δεχθῇ τοὺς ἀγγελοὺς παρὲκ κλη αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ να οδῇ, ἡση· τοὶ ὅται δε ὁ Θεὸς ἴπεσχεθη καὶ ἴπε πρὸς αὐτὸν· Καὶ τοῦτον τοὺς λόγον, που εἶπες θα κάμω διότι ευρήκες χάριν ἐνώπιόν μου καὶ σε γνωρίζω να εἶσαι ὁ πιστοτερος ἀπὸ ὀλλοῖς·¹¹⁷ Ἐχει γραφὴ· τὸν Ἡσαΐαν· Ἐκεῖνος, ποὶ ἀνεβίβκει ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς ποιμένα τῶν προβάτων που εἶναι ἐκεῖνος, ποὶ ἐθετεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκεῖνος, ποὶ ἀνεβασε με τῇ δεξιᾷ τοῦ τοῦ Μωϋσῆ·¹¹⁸ Καὶ ὁστερον ἀπὸ ὀλλοῖς λέγει· Κατεβῆ Πνεῦμα ἐκ μερὸς τοῦ Κυρίου καὶ ὠδηγήσαι αὐτοὺς Ἐτα ὠδηγήσες σὶ τοὺς λαὸν σου καὶ ἔκαμες δὲα τοὺς ἑαυτοὺς σου ὄνομα ἐνδοξοῖ·¹¹⁹ Ποῖος δεῖ ἐννοεῖ ἀπὸ αὐτὰ τῇ ἀληθείᾳ, Ὅται ὁ Θεὸς ὑπεσχεθη ὅτι θα οδῇ, ἡση αὐτοὺς ἴδου δεῖ ποσχεταὶ πλεον ὅτι θα πέμψῃ ἀγγελοῦ, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶα ὁ ἄνωτερον τῶν ἀγγελοῦ καὶ αὐτὸ γίνεται ὁ ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ· Καὶ ἀποδύκετα· ἔτο, ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν αἰτήκε εἰς τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων οὔτε εἶναι ἀγγελοῦ ἀλλ' ὁ ἄνωτερον τῆς κτίσεως ἡγούμενον με τὴν θεότητα τοῦ Πατροῦ, διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς δὲα τοῦ Πνεύματος ὠδηγοῦσε τοὺς λαοὺς· Ὅθει καὶ δι' ὀλλης τῆς Γραφῆς, λέγει· Εἰγὼ σὰς ἀνεβασα ἀπὸ τῆς χωρῆς τῆς Αἰγυπτου··· σεῖς οἱ ἴδιοι εἰσθε μάρτυρες ἐὰν ὑπῆρχε μετα-

116. 117. 118. 119. 120. 121.

117. 118. 119. 120. 121.

118. 119. 120. 121.

119. 120. 121.

120. 121.

121.

Εἰς τὸς Θεοὺς ἑνὸς ἑκτος ἐκτὸς ἐκτὸς. 22 Καὶ οἱ ἅγιοι προσφω-
νοῦν τὸν Θεόν. Ὡδήγησας ὡσπὶ προβάτα τὸν λαόν
σοῦν καὶ Ὡδήγησε αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐπὶ τὸν ὄρειον
ἐστὶν ἡ τὰς ἐλπίδας τῶν καὶ δὲν ἐδέχασαν. 24 Πρὸς
τὸ το ἀφ' ἐρωκτα, καὶ τοῖς ὁμοῖον λεγοῖτες. Εἰς ἐκεῖνοι,
πὰς Ὡδήγησται λαὸν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐρήμον διότι το ἔ-
λπος τοῦ ἐλπίσας τοῖς ἐλπίσας. Ὁ δὲ μεγάλῃς Μωυ-
σῆς συνεχῶς διηγέται. Κύριος ὁ Θεὸς εἶνα ὁ πρῶτο-
ρεχόμενος κμτρος τας. 126 Το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀρα δὲν
ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἄγγελος οὔτε κτ σμα ἀλλ ἀπὴκει εἰς
τὴν θεοτητα αὐτοῦ διότι ἐφ' ὅσον το Πνεῦμα ἦτο με τὸν
λαόν ὁ Θεὸς δια τὸν Υἱὸν ἐν τῷ Πνεύματι ἦτο με αὐτοῦς

13 Ἀλλ' ἂς ἔχουν ταῦτα ἔσα λεγόντες καὶ ὁ Ἰδο-
Δατ λοιπὸν ὁ ἀποστολὸς μετὰ τὸν Χριστὸν δὲν ὠνόμασε
τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀλλὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους. Το
αὐτὸ ὅμως θὰ ἡμπορεῖσιν καὶ τὰ ἐρωτήσῃ αὐτοῦς
Διὰ τὸ ὅτι Παῦλος δὲν ὠνόμασεν ἀρχαγγέλους, οὔτε χε-
ρουβιμ οὔτε σεραφίμ οὔτε κερυστήτας οὔτε θρόνους οὔ-
τε ἄλλο τι, ἀλλὰ μοῖον ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους. Ἄρα λοι-
πὸν ἐπειδὴ δὲν ὠνόμασεν αὐτοὺς ἔτσι οἱ ἀγγελοὶ εἶναι
ἀρχάγγελοι ἢ μοῖον ἀγγελοὶ, καὶ οὔτε σεραφίμ ἢ χερου-
βιμ οὔτε ἀρχαγγελοὶ οὔτε κερυστήτες οὔτε θρόνοι οὔτε
ἀρχαὶ οὔτε ἄλλο τι εἶναι; Ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐπι-
θάλλετε εἰς τοὺς ἀποστόλους νὰ ἀπαντήσῃ κατ' ἀνάγκην,
διὰ τὸ ὅτι ἔτσι ἀλλ' ἄλλως ἔγραψε, ὅπερ σημαίνει ἐπι-
σης ὅτι ἀνέλαβε τὰς θείας Γραφὰς καὶ διὰ τὸντο εὗρίσκε-
σθε εἰς πλῆτη μικρὰ τῆς ἀληθείας. Διὸ ἰδοὺ εἰς
μέν τὸν Ησαΐαν ἔχει γραφὴ Πλησασατέ με καὶ ἀκου-
σατε τὰ ἐξῆς. Εἰς ἀρχῆς δὲν ὠμλήσα κρυφίως. Ὅταν
ἐγένοντο τὰ πάντα ἐγὼ ἤμην ἐκεῖ καὶ τῶρα ὁ Κύριος ἀ-

122. Πλμ. Δατ. 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44.

123. Πλμ. 25, 26.

124. Πλμ. 77, 38.

125. Πλμ. 135, 16.

126. Δατ. 1, 30.

πέστειλεν ἔμε καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ·¹²⁷ εἰς δὲ τὸν Ἄγγαρον· Καὶ ταρὰ εἶδον· καὶ οὗτοι Ζοροβάβελ, λέγει ὁ Κύριος καὶ ἐδούλωσά σου· Ἰησοῦ· οἱ Ἰωσὰβεκ· ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας λέγει· ὁ Κύριος· Καὶ, ἄς ἀποκτησῇ δύναμις ὁλόκληρος ὁ λαὸς τῆς γῆς· λέγει ὁ Κύριος καὶ ἐργαζέσθε· ὅτι ἐγὼ εἶμαι· μαζί σας· λέγει ὁ Κύριος ὁ Πατριάρχων καὶ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ ἐγκατεστάθι, μαζί σας·¹²⁸ Καὶ εἰς τοὺς δύο προφήτας· ἐν ἑνὶ μυστηρίῳ τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Πνεύματος· Τὸ λοιπὸν θὰ εἴποι· καὶ ὁ αὐτοῦ· Διότι ἔστιν ἔπε δὴ ὁ Παῦλος ὡς μυστὸν τοῦ Χριστοῦ, περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ἐσαώπησεν· καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔκαμε μυστήρια τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων διὰ τοῦτο οὗτο· τὸ Πνεῦμα κατέτασσον· εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀγγέλων· εἶναι κάρως ἐστὶν μελετήσαν· τοὺς προφήτους· τοὺς λόγους· καὶ καίουν· τοὺς μνηροτέρως σκεψάμενοι· ἔκει· καὶ τοὺς παρασώπατα εἰς αὐτὰ· Διότι· ἀν· εἴποι· ὅτι ὁ Κύριος· εἶναι ὁ Υἱὸς· τι θὰ εἴποι· διὰ τοῦ Πατέρα· Καὶ ἀν· τοῦ Πατέρα· εἴποι· Κύριον· τι θὰ εἴπουν· διὰ τοῦ Υἱοῦ· Διότι τὴν θλασφῆμειαν τοῦ ἀκολουθεῖ ὡς συνεπεία τῆς λογικῆς· τῶν· εἴθε οὔτε ἀπὸ τὸν νοῦν ἀνθρώπων· καὶ μὴ περὰ τῆς· Διότι· κατ' ἀν· ἐγκλη· οὗτοι· πρέπει· να εἴπουν· περὶ ἐκείνων· που παρασώπατα· ἢ ὅτι δὲν· ὑπάρχει· ἢ πρέπει· να λογαράσονται· αὐτὸν· μετὰ ἐκ· κτισμάτων·

14· Τι δὲ θὰ ἡμπορέσουν· να εἴπουν· ἐάν ἀκούσονται· καὶ τοῖς Κυρίοις· λέγοντα· Κατὰ· ἐς· κριτῆς· εἰς· καπο· αἰ· χωραν·, ὁ ὅποιος· οὔτε· τὸν Θεόν· φοβεῖται· οὔτε· ἀνθρώπων· ἐντρέπεται·¹²⁹ Ἄρα· ἐπεὶ δὴ· μετὰ· τοῦ Θεοῦ· ἐμνημονεῖσαι· ἀνθρώπων· ὁ Υἱὸς· εἶναι· ὁ ἀνθρώπος· αἷτος·, τὸν ὁποῖον· δὲν· ἐνετραπῇ· ὁ ἀδίκος· κριτῆς·, Ἥ· ἐπεὶ δὴ· μετὰ· τοῦ Θεοῦ· ἀνόμεσαι· τὸν ἀνθρώπον· ὁ Υἱὸς· εἶναι· τρίτος·, μετὰ· τὸν ἀνθρώπον· καὶ· τέταρτον· τὸ ἅγιον Πνεῦμα· Τ·, δὲ θὰ εἴπουν· ἐάν ἀκούσονται· τοῖς ἀποστόλων· ὁ ὁποῖος· εἰς· τὴν αὐτὴν· ἐπιστολὴν· λέγει· πάλιν· Παράγγελλω· εἰς· σὲ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος· διδ· ζωὴν· εἰς· τὰ πάντα· καὶ τοῦ Κυρίου· Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος· ἐμαρτυρήσεν· ἐπὶ τοῦ Ποιτίου Πιλάτου· τὴν λαμπρὰν ὁμολογίαν·, να τηρήσῃ· τὴν ἐντολὴν· ἀποθευ·

127· Ησ· 48· 16

128· Αγγ· 2· 4· 5

129· Αγγ· 18· 2

τον και ἀδελφόν· Ἐπειδὴ τὼρ παρε-
σιώπησε τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸ Πνεῦμα ἀμφεβαλλόν πε-
ρ τοῦ Πνεύματος εἶναι πατρὶν καὶ υἱόν, ἀγγέλων εἶναι
υπαρχόν. Να ἀμφεβαλλόντες ἐφ' ἑκά. ἐσκεφθῇσαν κα-
θακάθεμῶς κατὰ τὸ Πνεῦμα· Εἰς δὲ ἀκούσας τῆς
Γραφῆς πάλιν εἰς τὴν Ἐξοδόν· Ὁ δὲ λαὸς ἐφοβήθη
τοὺς ἡγετοὺς καὶ ἐπ' αὐτοὺς εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὸ Μωυσῆν
τοὺς δοῦλους αὐτοῦ· ἤρξαντο λέγειν ἑαυτοῖς τοὺς Μωυσεῖν
μέ τοις Θεοῖς καὶ μετὰ τοῖς Θεοῖς δεῦθεν ἵστησιν· τίς ὧν
ἀλλὰ μόνος τῆς Μωυσῆν· Τί δὲ εἰς ἀκούσας ἐπίσης καὶ
τοῦ πατριάρχου· Ἰακώβ λέγει, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν Ἰω-
σήφ· Ὁ Θεὸς αὐτοῦ μετρέφει ἀπο τότε που ἤμην, νεός
μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης· ὁ ἀγγέλους ὁ ὅπως με σὺζεις
ἀπὸ δακρύων καὶ θανάτου· ἡγήσασθαι ταῦτα· ταῦτα

Ἐπειδὴ μετὰ τοὺς Θεοὺς ὡμολογῶν τὸν αὐτὸν πατρὶν
γίνεται ὁ ἀγγέλους ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ· ἢ ὁ Υἱὸς περὶ λαμβάνεται
εἰς τοὺς ἀγγέλους· Ναι παλιν, ἔτι Θεὸς ἐκλήθη· ἐπε-
δὴ ἔχοντες ἐφθαρμένην τὴν καρδίαν· Ἀλλὰ ἡ ἀποστολικὴ
πίστις δὲν εἶναι τετοια· οὔτε ὁ Χριστιανὸς ἡμῶν νὰ ἀ-
νεχεται ταῦτα· Διότι, ἡ ἀγάπη καὶ μακαρία Τράπεζα εἶναι ἀ-
δαιρετος καὶ ἡνωμένη εἰς ἓν με τὸν ἑαυτοῦ της Καθ' ὅταν
ὀνομαζέται ὁ Πατήρ, περιλαμβάνεται εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Λο-
γος αὐτοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα το ὁποῖον ὑπάρχει ἐν τῷ Υἱῷ·
Εἶναι δὲ καὶ ὁ Υἱὸς ὀνομαζέται ἐν τῷ Υἱῷ ὑπάρχει ὁ Πα-
τήρ καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ εἶναι ἐκτός τοῦ Λόγου· Διότι, μία
εἶναι ἡ χάρις τοῦ Πατρὸς ἡ ὁποία ὁλοκληροῦται δια τοῦ
Υἱοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· Καὶ μία ὑπάρχει θεότης καὶ εἰς
εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπερανὰ ὅλων καὶ διὰ μέσου
παντῶν καὶ εἰς ὅλα· Διότι καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔλεγε τὰ
ἑξῆς· Ὁρκίζω σε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ·¹³³ ἐγνωρίζεν ὅτι δὲν ἐγνωρίζετο ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ τὸ
Πνεῦμα, ἀλλ' ἐν τῷ Χριστῷ ἦτο καὶ αὐτὸ ὅπως ἀκριβῶς
ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ· Τους δὲ ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους εὐλόγως
προσέθεσεν ἐν συνεχείᾳ ἔπειδὴ ἐγνωρίζεν ὅτι ὅσα μὲν ἔ-

130. Α' Τιμ. 6, 13 - 14.

131. Ἑβ. 14, 31.

132. Γεν. 48, 15 - 16.

133. Β' Τιμ. 4, 1.

λεγεν ἔλεγεν ὡς λόγους παραθεοῦ δια τοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι λαληθεύσας· οἱ δὲ ἄνθρωποι, πηρεστοὶ, τα ἀφορώσιν εἰς ἡμᾶς ὡς ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ καθ' ἑπὶ δὴ ἔδρακεν ἐπεβαλλετο εἰς τοὺς μαθητὴν, ὥστε καὶ τηρησθὲν ὑποτασσάμενοι τῇ παραγγελίᾳ τοῦ διδασκάλου, ὡσανὺ ἔχῃ τοὺς ἐποπτεῖν αὐτῶν μαρτυρίας. Ἡ ὥς αὐτοὺς ἐδῶ προσκαλεῖται τῶν μαρτυρίας τῶν ἀγγέλων, ἐν καὶ τοῖς οὐρανοῖς θεωροῦν συνεχῶς τὸ προσεπὶ τοῦ Πατρὸς που εἰσὶν εἰς τοὺς ἄγγέλους, πρὸς χάριν τῶν ἀγγέλων ἐκένωσεν αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας ὥστε μετὰ τὴν γὰρ πρὸς τὸν μαθητὴν τοὺς κηδεμόνας τῶν λαῶν, καὶ μὴ ἀμελήσῃ τὰς παρενέσεις τοῦ ἀποστόλου.

15. Καὶ ἡ μὲν ἐννοία τῶν θείων λόγων φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὅτι εἶναι αὕτη ἡ ὁποία ἀπέρρεπε τῇ κατὰ τοῦ Πνεύματος θλασφίᾳ τῶν παρανόμων. Αὐτοὶ δὲ ἐπεὶ δὴ ἔχον χρόνιον φλοισκίαν ἐναντίον τῆς ἀληθείας ὅπως γράφει· ὅχι πλέον στήριζοντο εἰς τὰς γραφὰς διότι (δὲν εἰρσκοῦν ἐκεῖ στήριγματα) ἀπὸ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τῶν ομιλοῦντες λεγόντων· Ἐάν το ὅσον Πνεῦμα δὲν εἶναι κτισμα εἴτε εἰς ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, ἀλλ' ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, τότε εἶναι καὶ αὐτὸ Υἱός, καὶ υπάρχουσι δύο ἀδελφοὶ· αὐτὸ καὶ ὁ Λόγος. Καὶ εἴαν εἶναι ἀδελφός, πῶς εἶναι ὁ Λόγος μονογενής, ἢ πῶς δὲν εἶναι ἴσοι ἀλλ' ὁ μὲν μετὰ τοῖς Πατέρι εἰς τὴν σεραῖν, ὁ δὲ μετὰ τοῖς Υἱοὶ ὁνομαζέται. Πῶς δὲ εἶναι εἶναι ἐκ τοῦ Πατρὸς, δὲν λέγεται καὶ αὐτὸ ὅτι ἐγενήθη ἢ ὅτι εἶναι Υἱός ἀλλ' ἀπλῶς Πνεῦμα ἅγιον. Εἴαν δὲ τὸ Πνεῦμα εἶναι τοῦ Υἱοῦ ἐπειμεινῶς ὁ Πατήρ εἶναι πατήρ τοῦ Πνεύματος. Μετὰ τοιαῦτα σοφίσματα παιζοῦν οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὸ να χάνουσι τὸν καιρὸν τῶν μεσσοποιῶν ἐρευνήσουσι τὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς γνωρίζει, παραμόνον το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον θλασφμεῖται ἀπ' αὐτοὺς. Ἐπρέπε λοιπὸν νὰ μὴ ἀποκρινώμεθα πλέον εἰς αὐτούς, καὶ συμφωνῶν μετὰ τῇ ἀποστολικῇ ἐντολῇ ὑστερὰ ἀπὸ τὴν νουθεσίαν ποὺ ἔγνε εἰς αὐτοὺς μετὰ τὰ προλεχθέντα νὰ ἐγκαταλειψώμεν αὐτοὺς ὡς αἰρετικούς¹³⁴ ἢ νὰ ἐρωτῶμεν αὐτοὺς ἐρωτήσεις τῆς αὐτῆς ἀξίας μετὰ τὰς ἰδι-

¹³⁴ 184. Πρὸς. Τίτ. 2, 10.

κάς των και να άπα τώμεν παρ αὐτῶν άπαντησιν ὡσι
αι, προς ἑκείνη, ποι αὐτο σπτι τοῦν παρ ἡμῶν. Ἄς ὡς
εἰπων λέγον εἶναι ο Πατήρ. Ἐὰν ἑκ πατρος και ἄλλος
ἔχη γεννηθῇ μάζ με μίτην και παρχοις ἀδελφοί εἰ ε
ιός πατρός και πλοιο το ὄνομα τῶν και πο τις ὁ Πατήρ
αι τῶν και ὁ πῖπτος και οἱ πρόγονοι ἐκ τῶν. Ἀλλὰ
θα εἴπων δέν ὑπαρχοις. Πῶς λέγο ὑπερχει Πατήρ ἄς
εἴπων ἀφῶ. Ἄς δέν ἐγεννηθῇ ἑκ Πατρός. Ἡ πως ἡμ
πορεσε να εχη Υἱο. Ἐφ' ὅσων οἱ ἰδῶς πρῶτον δέν εἶμι
Υἱος γεννηθῆς. Γνωρίζω ὅτ ἡ ἐρωτησις εἶναι ἀσ θῆς
ἀλλὰ ὅτι τα ζῶμεν με το πῖπτος ἐρωτησεις δικα με εἶ
ναι να περ πα ὑπερ αὐτῶς ὥστε ἔστω και ἐκ τῆς το αὐ
της ἀποποι και ἀσ θοις ἐρωτησῶς να ἡμπορεσμι να
συνισθαιθῶν την ἀφορσύνην των. Διότι δέν υπαρχον
τα θεῖα πρόσωπα τα τα μη γεῖτο' αὐτ πρεπε να κα
μῶμεν τοιαυτας ἐρωτησεις περὶ τῆς θεοτητος. Διότ δέν
εἶναι καθως ο άνθρωπος ὁ Θεος δια να τολμήση και εις
να ἐρωτα ἀνθρωπῶς περὶ τουτων.

16 Ἐπρεπε λοιπόν ὡς πρεῖπα να σωτῶμεν ἐπὶ
τοιουτων θεμάτων και να μη ποκρινῶμεθι τους τρόπους
ἐκείτων δια να μη χρησιμεύσῃ ὁμῶς ἡ σωτη μας ὡς δι
καλογία εἰς αὐτοὺς να ἀσχηματῶν, ἄς ἀκούσων. Κα
θως ἀνρ θῶς δέν επιτρέπεται να εἴπωμεν ὅτ ὁ Πατήρ ἔ
χει πατερα ἔσθ δέν ἡμπορούμεν να εἴπωμεν ὅτ ὁ Υἱος
ἔχει ἀδελφοί. Διότ ἕκτος μεν του Πατρός καθως ἔχει
προηγουμενως γραφή, ἄλλος Θεος δέν ὑπάρχει Υἱος δέ
δέν ὑπαρχε ἄλλος ὅσθ εἶναι μονογενῆς δια τοῦτο και
μόνος και εἰς εἶναι ὁ Πατήρ και ἑνς και μονου Υἱοῦ εἶ
ναι Πατήρ' και ἐπὶ μίας θεοτητος μῖνης ἀρμοζε το ὄνο
μα Πατήρ και το ὄνομα Υἱος και τωρα κα παντοτε. Διότι
ἀπο μὲν τοὺς ἀνθρωπους εἶναι κάποιος λεγεται πατήρ,
ὁμῶς ὑπῆρξεν υἱος ἄλλου πατρος και εἶναι λεγεται υἱός.
ὁμῶς ἐνινει πατήρ ἄλλοι οἱ ὥστε προκειμένου διά
τοὺς ἀνθρωπους τα ὀνόματα πατήρ και υἱος δέν διατη
ροῦν αὐστηρῶς την σημασίαν των. Ὁ Ἀβρααμ, παραδεί
γματος χαρ ν, ἐνῶ ἦτο υἱός τοῦ Θαρρα, ἔγινε πατήρ τοῦ
Ἰσαακ και ὁ Ἰσαακ, ἐνῶ ἦτο υἱός τοῦ Ἀβρααμ, ἔγινε
πατήρ τοῦ Ἰακωβ και αὐτόν τόν τρόπον ἀκολουθεῖ ἡ
φύσις τῶν ἀνθρωπων, διότι ὅλοι των εἶναι μερῇ ἀλλήλων.
Και ὁ καθείς, που γεννᾶται, ἔχει λάβει μέρος ἀπὸ τὸν πα-

τέρα του δια να γινῇ και αὐτος πατήρ ἄλλου ἀνθρώπου. Ὅσον ὁμως ἀφορᾷ εἰς τὴν θεότητα τοῦ πράγματος ἐκεῖ ἔχειται. Διότι, ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὅπως ὁ ἀνθρώπος οὔτε ἔχει φύσιν που διαμορφίζεται. Διὰ τοῦτο δὲν γεννᾷ Υἱοὺς ἀπειρά διαμερίσμοι τῆς φύσεως του δια να γινῇ και αὐτὸς Πατὴρ ἄλλου. Ἐπειδὴ οὐτὶς ὁ ἰδὸς τροφήθε, ἐκ Πατρός οὔτε ὁ Υἱὸς ἐκ αὐτοῦ μερὸς τοῦ Πατρὸς, και ἐκ αὐτοῦ δὲν γεννᾷ ὅπως ἀκριβῶς ἐγνήθη ὁ ἰδὸς ἄλλα εἶναι ὁ λόγος ἐξ ὅλου εἰκῶν και ἀπειτυγμοῦ. Καὶ ἐπ. μόνως τῆς θεότητος ὁ Πατὴρ εἶναι ἐν αἰσθητῇ ἐννοῇ Πατὴρ και ὁ Υἱὸς εἶναι κατ' ἀπόλυτον ἐννοῇ αὐτὸς και ὁσον ἀφορᾷ εἰς αὐτοὺς ἀρμολογοῦν τὰ ὀνόματα Πατὴρ αἰωνίως Πατὴρ και Υἱὸς αἰωνίως Υἱὸς ἀεισταγῶς. Καὶ καθὼς ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ δὲν ἤμπορεῖ ποτε να ἦτο Υἱὸς οὕτω και ὁ Υἱὸς δὲν ἤμπορεῖ ποτε να γινῇ Πατὴρ. Καὶ καθὼς ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ δὲν θα παύσῃ ποτε να εἶναι ὁ μόνος Πατὴρ ἔτσι και ὁ Υἱὸς δὲν θα παύσῃ ποτε να εἶναι ὁ μόνος Υἱός. Ἐπομένως εἶναι τρέλλα ἔστω και ἀν' ἀπλῶς κατὰ τὸς ἐκθεμῖνται, και λεγῇ ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει ἀδελφοὺς, ὁ δὲ Πατὴρ οὐτὶς ἔχει καποτε τὸ ὄνομα πατὴρ. Διότι ποθὲν εἰς τὰς Γραφὰς τὸ Πνεῦμα δὲν ὀνομαζεται, ὡς δὲ να μὴ ἐκλήθηται ὡς ἀδελφός οὔτε υἱὸς τοῦ Υἱοῦ. Διὰ τὴν μὴ ἐκλαμβάνεται ὁ Πατὴρ ὡς πατὴρ ἀλλ' ὁ Υἱὸς ὀνομαζεται, Υἱὸς τοῦ Πατρὸς και τὸ Πνεῦμα λεγεται, πνεῦμα τοῦ Πατρὸς και κατ' αὐτοὺς τὸν τρόπον ἡ θεότης τῆς ἁγίας Τριάδος και ἡ πίστις εἰς αὐτὴν εἶναι μία.

17 Ἐπομένως εἶναι και διὰ τὰς λόγους τοῦτον τρέλλα το να λεγῇ κατὰ τὸ Πνεῦμα κτίσμα. Διότι, εἰναι ἦτο κτίσμα δὲν θα ἤμπορεῖτο να λογαριάζεται με τὴν Τριάδα. Διότι ὁλοκληρὸς ἡ Τριάς εἶναι εἰς Θεός. Καὶ εἶναι ἀρκετὴ ἡ γνώσις ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι κτίσμα ὥστε να μὴ ἐκλαμβάνεται, ὅτι ἀντικεῖ εἰς τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων διότι, τὸ ξεῖναι δὲν ἀναμειγνύεται με τὴν Τριάδα, ἐπειδὴ αὕτη εἶναι ἀδαιρέτος και ὁμοία με τὸν ἑαυτὸν τῆς Ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ διὰ τοὺς πιστοὺς μεχρὶ τούτων φθαίει, ἡ ἀνθρώπινη γνώσις. Πέραν αὐτῶν τα χερουβείμ καλυπτουν τα προσώπων των με τὰς πτερυγὰς. Ἐκείνος δὲ ποιεῖ ζητεῖ και θελεῖ να ἐξετασῇ ἐκεῖνα που ἐκτενοῦνται περὶ αὐτῶν παρακουεῖ τὴν ἐπιτολήν, τῷ λεγόντος. Μη ζητῆς να γίνῃς σοφός με ὑπερβολικὰς γνώσεις, διὰ να μὴ παθῇς

συγχροῖν. Δοτ' ἐκεῖνα ποτ' παρεδόθησαν, δια τῆς πίστεως ταυτά δε, πρέπει να ἐκτμῶνται μετὰ μέτρα τῆς ἀποστολικῆς σοφίας, ἀλλὰ μετὰ μέτρα τῆς πίστεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λαοῦ. Διοτι, ποῦς θεὸς ἡμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἐπικριθῶς τὰ ὅτι τὸ πνεῦμα ὑπερκεῖ τὴν κτίσιν, φύσιν. Ἡ τὸ πνεῦμα ἐν γενεῇ ἀκλή ἡμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἐπ'τρέπεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους οὔτε νὰ ἀκούσῃ, οὔτε νὰ τοῦχθῇ. Καὶ λοιπὸν περιέκλειται μὲν ποῖ ἡκούσει, ὁ Παῖλος εἶπε τὸ ἀνωτέρω, περι δε τοῦ Θεοῦ Γραφῶν, ἀνεξέρευστο εἶναι αἱ κρίσεις αὐτοῦ. Διοτι ποῦς ἐγνώρισε τοὺς νόμους τοῦ Κυρίου. Ἡ ποῦς ἐν γενεῇ συμβούλος καὶ τοῦ. Ὁ Ἀβραάμ λέγει οὐτε ἠθέλησε νὰ ἐρωτησῇ, οὔτε νὰ ἀποβῇ, καὶ ἀντικρίναι τοὺς ἀλλοῦς, ἀλλὰ ἐπίστανται καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἐλθὼν, ἀσθὴ εἰς δικαιοσύνην τοῦ. Ἐστὶν καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀπεκρίθη πιστὸς δούλος. Ἐν δὲ ὁμοφρονίᾳ τοῦ Ἀρείου ἐπὶ δὴ εἰς τὴν ἀμορφωτὴν φωνήν τω δὲν θα εἰσαχθῇ ἡ σοφία, δε, ἡμπορεῖ νὰ ἐκτελέσῃ, οὔτε αἱ πιστεύσαντες, ὅτι ἡ ἁγία Τριάς εἶναι ἀδιαιρέτος, ὥς μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτὴν καὶ αὐτὸ τοῦτο νὰ παρεξηγηθῇ, τῇ ἀλήθειᾳ, οὔτε αἱ λέγουσι, ὅτι ἐκεῖνα, ποῦ αὐτὸ δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐννοοῦν, αὐτὲ νὰ ὑπάρχουν εἶναι διελαιῖν. Δοτ' ἀποφεροῦν ἀπὸ τῆς ἐξῆς παραδόξου ὁδυνάμει. Ἐπειδὴ οὖν δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐννοοῦν κατὰ ποῖον τρόπον, εἶναι ἡ Τριάς ἀδιαιρέτος οἱ μὲν Ἀρείου καὶ καὶ οἱ τοὶ Υἱοὶ ἐν μετὰ τὴν κτίσιν, οἱ δὲ Τροπικοὶ κατὰ τὰς αἰῶνας, καὶ αὐτοὶ τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κτισμάτων. Ἐπρεπὶ δὲ αὐτοὶ, εἴ ἥσαν δε, ἐννοοῦν, ἢ νὰ πτωχοῦν, καθολικὴν κληρίαν, καὶ μὴ κατατάσσουσιν μῆτε ἐκεῖνοι τοὺς Υἱοὺς, μῆτε αὐτοὶ τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων, ἢ νὰ φροντισοῦν νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὴν σημασίαν τῶν χωρίων τῆς Γραφῆς καὶ νὰ διατηροῦν εἰς ἐνόητα τοὺς Υἱοὺς μετὰ τοὺς Πατέρας, καὶ νὰ μὴ διακρίνῃ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ, δια να διατηρήτῃ, ἔστω ἀληθῶς τὸ ἀδιαιρέτον, καὶ ἡ ταυτότης τῆς φύσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος. Α.

135. *Εκκλ. 7, 16.

136. Ρωμ. 11, 33 - 34.

137. Ρωμ. 4, 3.

138. Πρβλ. *Εξρ. 3, 6.

φο οἷτο ἐμάνθανον ταῦτα ἔπρ' τε· να μὴ τολμοῦν, οὔτε
να ἐρωτοῦν, ἀφ' ὅτι αὐτοὶ πᾶς εἶνα δι' αὐτοὺς να γινώ-
σκωσι ταῦτα· καὶ ἔπειτα καὶ ἀν' ἐρωτωμένους ἐρεθίζεις ἀδι-
κῶς, να ἀπάντησιν μὴ ἐφευρισκόμενοι· οἱ οὖν οὐ τοὺς
ἐχ' τοὺς τῶν εὐφωμένων ἀπατήσεις· Διότι εἶνα με εἰς
ὅλα ταῦτα κτισμένα· μαλιστα δὲ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους
ἀδυνατοὶ να ὁμιλῶμεν ἀρκετὰ κινῶντι ηὐτως περὶ ἀ-
παρηγίων πραγμάτων· Ἐναι δὲ παλαιὰ τολμηροτέροι οἱ
ταῖς δὲν ἡμποροῦν να ἐρευνῶν καταλληλοὺς· ἕως να ὁ
μυθεῖν να ἐπιθυμῶν, διὰ ταῖς λέξεις ἄλλας ἀπὸ ἐκείνων
ποῦ ἵπάρχουσιν εἰς τὰς Γραφάς· Ἐκτος τούτων καὶ ἡ το-
σαύτη προσπάθεια καὶ ἐκεῖνοι ποὶ ἐρωτᾷ καὶ ἐκείνη ποὶ
ἵστω καὶ ἀν' ἐμῶν, γενικῶς περὶ αὐτῶν να ἀποκρι-
νῶσι· εἶνα παρηγορητοὶ· διότι, ἀληθῶς οὔτε περὶ τῶν δη-
μιουργημάτων· ἔχει καποῖος ἐρωτᾷ κατὰ αὐτὸν τὸν τρό-
πον· θα νομισθῇ ὅτι ἔχει ὑγιὰ νοῦν.

12. Ἡ δὲ τολμήσουσιν να ἀποκριθῶν ἐκεῖνοι, ποὶ δι-
δουν εἴκοσι ἀπατήσεις δι' ὅλα να ἀποκριθῶν ἐρω-
τωμένοι, πῶς ἐδημοσιεῖται ὁ κρατὶς καὶ ἀπὸ ποιῶν
λήν καὶ ποιῶν ἡ σπουδαία αὐτοῦ· ἢ πῶς ὁ ἥλιος καὶ ὁ κα-
θεὶς ἀπὸ τοὺς ἀστερας, ἵπότες δὲ δεῖ· εἶνα θαυμαστούς
εἶναι ἀναφερομένο· εἰς ταῖς περὶ ἡμῶν κεμενα ἀποδι-
ξωμεν τῇ παραφροσύνην τῶν ὄντων· οὔτε το πῶς ἐμορφω-
θῇ ἡ φύσις τῶν δεινῶν· ποὶ εἶναι ἐδῶ κάτω καὶ τα σι-
στήματα τῶν ὕδατων καὶ πῶς ἐγίνετο ἡ πλασις καὶ ἡ δη-
μιουργία τῶν ζῶων γεωρίζομεν· Ἀλλ' οὗτοι, δὲν ἡμπο-
ροῦν να εἴπουν εἰς ἡμᾶς τιπότε· ἐκεῖ ὅπου θεθαία καὶ αὐ-
τός ὁ Σολομῶν, ὁ ὅπο'ος μετεσχε τῆς σοφίας περισσοτε-
ρον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, με το να βλέπῃ ὅτι οἱ
ἀνθρώποι ἦτο ἀδυνατοὶ να εὗρουν περὶ τούτων τὴν ὀρθὴν
ἀπάντησιν· ἔλεγε· «Καὶ θεθαίως τῇ ἐννοίᾳ τῆς αἰωνιό-
τητος ἐββαλεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὅπως ὁ ἀνθρώ-
πος μὴ δυναται να ἀνακαλύψῃ τὸ ἔργον το ὁποῖον ἐκα-
μεν ὁ Θεός ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τέλους»¹³⁹· Ἄρα λοι-
ποὶ ἐπὶ δὴ οὗτοι δὲν ἡμποροῦν να ἀνακαλύψουν· δὲν πα-
ραδεχόντα· διὰ τούτων ὑπάρχουσιν, Να, θὰ παραδεχθῶν,
διότι, ἔχουν διεφθαρμένην τὴν διάνοιαν· Ἐπομένως εὐλό-

¹³⁹ Ἐκκλ. Β, 11.

γὼς θα ἤμπορεύσε καποῖος νὰ εἶπῃ εἰς αὐτοὺς ὦ ἀνὴρ τοῦ καὶ παλιότερου πολυήμερου διὰτι δὲν παύετε καλυτέρον νὰ περιεργάζεσθε το μυστήριον τῆς ἀ—ας Τριαδῆς καὶ δὲν πιστεύετε ἀπλῶς ὅτι ὑπάρχει ἡ Τριάς ἀφ' ἧς ἔχετε εἰς τοῦ τοῦ διδασκαλίου τοὺς ἀποστόλους λέγοντα Δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃς πρῶτον εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ὑπάρχει καὶ γὰρ μεταμυσταπόδοις εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἐκζητοῦσιν αὐτόν. ¹⁴⁰ Δὲν εἶπε κατὰ ποῖον τρόπον ὑπάρχει ὅλας μόνον ὅτι ὑπάρχει. Εὐα δε οὐτε ἔτσι δὲν κερτῖται τὸ προσῶπον ἀπὸ ἐντροπίας ἅς εἶποι· πῶς εἶναι ὁ Πατὴρ διὰ νὰ μάθουν ἔτσι πῶς εἶναι καὶ ὁ Λόγος αὐτοῦ. Ἀλλὰ θα εἶπουν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐρωτῶμεν, ἔτσι, περὶ τοῦ Πατρὸς Ἄς ἀκουσῶμεν λοιποὶ ὅτι εἶναι ἀτοποὶ νὰ ἐρωτοῦν, ἔτσι καὶ περὶ τοῦ Λόγου.

19 Κατ' ἀκολουθεῖν ἐφ' ὅσον ἡ τριαδικὴ προσπάθεια εἶναι κατὰ περισσότερον τῆς περὶ ἀφροσύνης ἅς μὴ ἐρωτῇ κανεὶς το πλείους ἐρωτημάτων παραμόνον ἅς μαθητὴν ἐκεῖνα ποὺ γραφοῦσιν ὅτι τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὰς παραδείγματα εἶναι αὐτὰ μόνον τῶν ἀρχόντων καὶ καὶ αὐτὰ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ Ὁ Πατὴρ λοιποὶ λέγεται εἰς τὰς Γραφὰς πηγὴ καὶ φῶς. Δὲν, λέγει, Ἐμὲ ἐγκατελείψαν τὴν πηγὴν τοῦ ζῶντος ὕδατος. ¹⁴¹ Καὶ πάλιν εἰς τοὺς Βαρούχ Ἐ συνεβη εἰς σέ, Ἰσραὴλ ποὺ εἶσαι εἰς τὴν γῶραν τῶν ἐχθρῶν σοί, Ἐγκατελείψας τὴν πηγὴν τῆς σοφίας. ¹⁴² καὶ κατὰ τοὺς Ἰωάννην Ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶναι φῶς. ¹⁴³ Λέγεται, δε καὶ ὁ Υἱὸς ἐν σχέσει μὲν πρὸς τὴν πηγὴν ποταμοῦ Διότι, ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπλημμύρισεν ἀπὸ ὕδατος. ¹⁴⁴ ὡς πρὸς δὲ τὸ φῶς ἀπαύγασμα ὡς λέγει ὁ Παῦλος Ὁ ὁποῖός ἐστι ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτηρ τῆς υποστάσεως αὐτοῦ. ¹⁴⁵ Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Πατὴρ εἶναι φῶς ὁ δὲ Υἱὸς ἀπαύγασμα αὐτοῦ (διότι δὲν πρέπει νὰ ἀμελῶμεν νὰ λέγωμεν πολ

140. Εξ. 11, 6.

141. Εξ. 2, 15.

142. Βα. 3, 19.

143. Βα. 3, 12.

144. Α' Ἰω. 1, 3.

145. Ψαλμ. 64, 10.

146. Εξ. 1, 3.

λακς τα αὐτὰ ὅταν καὶ στα προκεῖτα δι' αὐτοὺς), ἐπι-
 τρέπειται νὰ διεπωρῶμεν καὶ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Πνεύματος δια-
 τοῦ ὁποῖον φωτισώμεθα. Διότι, λέγει διὰ τὰ δῶσθαι εἰς
 ἡμᾶς Πνεῦμα σοφίας, καὶ ἀποκαλύψεως, διὰ νὰ λαμβώ-
 μεν πλήρη γνώσιν αὐτοῦ καὶ ἔχωμεν φωτισμένους τοὺς
 ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας.¹⁴⁷ Ὅταν, δὲ ἡμεῖς φωτισώμε-
 θῶμεν, ποτὶς Πνεύματος ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ φω-
 τίζει, ὁ αὐτοῦ. Διότι λέγει: *Ἦτο τὸ ἀληθινὸν φῶς το
 ὁποῖον φωτίζει καθὲς ἀνθρώπον ποὺ ἔρχεται εἰς τὸν κό-
 σμον.¹⁴⁸ Καὶ πάλιν, ἐφ' ὅσον ὁ Πατὴρ εἶναι πηγὴ ὁ δὲ
 Υἱὸς λέγεται ποταμός, λέγεται, καὶ ὁ, ἡμᾶς ὅτι, πινω-
 μεν τὸ Πνεῦμα ὅτι ἔχει γραφῇ ὅτι: Ἡμεῖς δὲ, ἐπο-
 τισθήμεν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος.¹⁴⁹ Ὅταν, δὲ ποτιζώμεθα τὸ
 Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, πινόμεν: *Δὲ, ἐπὶ ποτὶς, ἐλ τῆς πνευ-
 ματικῆς πέτρας ποὺ ἠκολούθη ἡ δὲ πέτρα ἦτο ὁ Χρι-
 στός.¹⁵⁰ Καὶ πάλιν ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς
 Υἱός, ἡμεῖς με τὸ νὰ λαμβάνωμεν τὸ Πνεῦμα υἱοπορευ-
 μεθα. Διότι λέγει δὲ: ἔλαβετε Πνεῦμα διὰ λέας τοῦ νά
 σᾶς δημιουργῇ φόβον ἀλλ' ἐλάβετε Πνεῦμα τοῦ σᾶς κα-
 μναι υἱούς.¹⁵¹ Εφ' ὅσον, δὲ διὰ τοῦ πνεύματος γινώμεθα
 υἱοὶ εἶναι, φανερόν ὅτι ἐν τῷ Χριστῷ ὀνομαζώμεθα τέκνα
 Θεοῦ. Διότι: Εἰς ὅσους ἔλαβον αὐτοῦ, ἔδωκεν ἐξουσίαν
 νὰ γίνουν τέκνα Θεοῦ.¹⁵² Ἐπειτα ἐφ' ὅσον ὁ Πατὴρ ὥς
 εἶπεν ὁ Παῦλος, εἶναι ὁ μόνος σοφός, ὁ Υἱὸς εἶναι ἡ σο-
 φία αὐτοῦ. Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δυναμὶς καὶ Θεοῦ σο-
 φία.¹⁵³ Εφ' ὅσον, δὲ ὁ Υἱὸς εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ,
 ἡμεῖς με τὸ νὰ λαμβάνωμεν Πνεῦμα σοφίας, ἔχομεν τὸν
 Υἱὸν καὶ ἐν αὐτῷ γινώσκοντες ὅτι σοφοί. Διότι, ἐστὶ ἔχει γραφῇ
 εἰς τὸν ἑκατοστοὶ τεσσαρακοστοὶ πέμπτον ψαλμόν: *Ὁ
 Κύριος ἐλευθερῶναι τοὺς καταδικούς εἰς δεσμά, ὁ Κύ-

147. Ἑβρ. 1, 17 - 18.

148. Ἰω 1, 9.

149. Α' Κορ. 12, 13.

150. Α' Κορ. 10, 4.

151. Ρωμ. 8, 15.

152. Ἰω 1, 12.

153. Α' Κορ. 1, 24.

ριος σοφίζε τους τυφλούς. ¹⁵⁴ Ὅταν δὲ το Πνεῦμα δι-
 δεῖται εἰς ἡμᾶς, Λαμβετε Πνεῦμα ἀγίον. ¹⁵⁵ ἔλεγε, ὁ Σω-
 τήρ) ὁ Θεὸς εἶνα ἐντός ἡμῶν. ¹⁵⁶ ὅτε ὁ Ἰωάννης ἐγραφε
 τα εἰς. Εἰς ἀγαπῶμεν, ¹⁵⁷ εἰς τοὺς ἀλλοι, ὁ Θεὸς μενε με-
 ἡ ἄς. Ἀπὸ τοῦτο γὰρ, ¹⁵⁸ ὅτε μενομεν, ἐν αὐτῷ καὶ
 οἱ τὸς ἐν ἡμῖν, ὅτε ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἐδωκε, εἰς ἡ-
 μῖς. ¹⁵⁹ Ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ἐν τῷ μῦθῳ μας, ¹⁶⁰ καὶ εἶνα
 καὶ ὁ Υἱὸς συμφωνε με ὅσα ὁ ἱεὺς ὁ Υἱὸς λέγει. ¹⁶¹ Ἐγώ
 καὶ ὁ Ἰσχυρὸς ἐλθῶμεν καὶ θαυμάσωμεν αὐτὸν καὶ τοὺς κατὰ
 μας. ¹⁶² Ἐπειτα, ἐφ' ὅσους ὁ Υἱὸς εἶπαι ἡ ζωὴ, ὅτι λέγει
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωὴ. ¹⁶³ λέγεται καὶ δι' ἡμᾶς ὅτι ζωοπο-
 μεθα διὰ τοῦ Πνεύματος. ¹⁶⁴ ὅτε λέγει Ἐπειθὸς ποιᾷ
 στήσε το Χριστὸν ἡσυχίᾳ, ἐκ νεκρῶν θα ζωοποήσῃ καὶ
 τα θνητὰ σώματά σας διὰ τοῦ Πνεύματος, που κατεκεῖ ἐν-
 τὸς σας. ¹⁶⁵ Ὅταν δὲ ἡμεῖς ζωοποήμεθα διὰ τοῦ Πνευ-
 ματος, τότε λέγεται, ὅτι, ¹⁶⁶ χύτος ὁ Χριστὸς ζῇ ἐντός ἡμῶν.
 Δὲ λέγει Ἐστειρωθήμας με τοῖς Χριστοῖς. ¹⁶⁷ Δε, ζῶ
 δε ἔγω πλέον, ζῇ δε μέσα μου ὁ Χριστός. ¹⁶⁸ Καὶ πάλιν
 ὅπως ἀκούθως ὁ Υἱὸς ἐλάτρε, ¹⁶⁹ διὰ τα ἔργα τὰ ὅποια ἐκα-
 μνεν, ὅτι ὁ Πατὴρ εἰργάζετο αὐτὰ διότι, λέγει Ὁ Πα-
 τὴρ ποιεῖ μεν ἐν ἐμοὶ αὐτὸς ποιεῖ τα ἔργα. ¹⁷⁰ Πστεύετε
 εἰς ἐμὲ ὅτι ἔγω εἶμαι ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί.
 Εἰδὲ ἄλλως διὰ τα ἔργα αὐτὰ πστεύετε εἰς ἐμὲ. ¹⁷¹ Οὐ-
 τῶ καὶ ὁ Παῦλος, τα ἔργα τοῦ εἰργάζετο με τὴν δύναμιν
 τοῦ Πνεύματος, ἔλεγε, ὅτι εἶνα ἔργα τοῦ Χριστοῦ. ¹⁷² Δὲ
 δὲν θα τολμήσω νὰ εἶπω κατ' ἰδικόν μου, παρα μόνον
 δι' ὅτι, εἰργάσθη δι' ἐμοῦ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ φέρῃ εἰς
 ὑπακοὴν τα ἔθνη, με τὸν λόγον καὶ τα ἔργα, με τὴν δύ-

154. Ψαλμ. 145, 7 - 8.

155. Ἰω. 20, 22.

156. Α' Ἰω. 4, 13 - 13.

157. Ἰω. 14 - 23.

158. Ἰω. 14, 6.

159. Ρωμ. 8, 11.

160. Γαλ. 2, 19 - 20.

161. Ἰω. 14, 10 - 12.

ναρ· ν θαυμάτων καὶ τῶν σημείων που ἐγίνοντο μέ τὴν
δυναμὴν τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος·¹⁶²

20 Ἐφ' ὧν δὲ παύχῃ τοιαύτῃ ταυτοῦς αἰσίας
καὶ ἐνότητος εἰς τὴν αὐτὴν Τριάδα πάλιν ἐμπέσει· να χω
ρήσῃ· τὸν Υἱὸν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς· καὶ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τοῦ Υἱ
οῦ· ἢ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς· ἢ τοῦ αὐτοῦ τοῦ Τελεῖτος,
ὥστε νὰ εἴπῃ· ὅτι ἡ Τριάς εἶναι ἀμύμονος καὶ ἐκ διαφορῶν
φύσεων καθ' ἑαυτήν, ἢ ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἐξ ἀλλῆς οὐσίας
ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς· ἢ ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι
ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ. Κατὰ ποιοὺς τρόπους ὁμοῦς ταῦτα συμβε
βαίνον. Ἐὰν δὲ κάποιος ἤθελεν ἐρωτᾷ· ζητᾷ νὰ μα
θῇ πῶς ὅταν τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐντὸς ἡμῶν, λέγεται ὅτι
καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι ἐντὸς μας· καὶ ὅταν ὁ Υἱὸς εἶναι ἐντὸς
μας· λέγεται ὅτι καὶ ὁ Πατήρ· εἶναι ἐντὸς ἡμῶν· ἢ πῶς
ὅταν εἶναι ἀληθεὶς ὅτι εἴπαγε· Τριάς ἢ Τριάς· εἴται·
ἢ πῶς ὅταν ὁ εἷς εἶναι ἐντὸς μας ἡ Τριάς· λέγεται ὅτι εἶ
ναι ἐντὸς ἡμῶν;

Ὁ κάποιος οὗτος ἀς χωρήσῃ τῶτον τὸ ἀπαύγασμα
ἀπὸ τοῦ φῶς ἢ τῆς σοφίας ἀπὸ τοῦ σκοφῆ· ἢ ἀς εἴπῃ πῶς
ταῦτα νοοῦνται. Ἐὰν δὲ εἷτος δὲ ἡμπορεῖ ταῦτα, κατὰ
μεζονα λόγον εἶναι, τόλμημα τῶν φρενῶν· θά· νὰ ζητοῦν
νὰ μάθουν τα τοιαῦτα ζητήματα που ἀφ' ὧν εἰς τὸν
Θεόν· δὲ ἡ παραδοσις· δὲ διδάσκει περὶ θεότητος μέ
λογικὰς ἀποδείξεις· καθὼς ἔχει λεχθῆ· ἄλλα με τὴν πί
στιν· καὶ με ἐξουσίᾳ καὶ ἐλαθὲ γρηγὴν τῆς λογικῆς· Δὲ ὅτι
εἶναι ἀκόμῃ καὶ τα περὶ τῆς σωτηριῶδους δυνάμεως τοῦ
Στουρῆ· ὁ Παῦλος ἐκηρυττε· «ὅχι με σοφίαν λόγων»¹⁶³
ἀλλ' ἀπέδεικνυεν αὐτὰ μέ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύμα
τος·¹⁶⁴ «καὶ ἤκουσεν εἰς τὸν παραδεισὸν λόγους τοῦ
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεγθῶν, καὶ τοὺς ὅποιους δὲν ἐπι
τρέπετα εἰς ἀνθρώπων νὰ εἴπῃ»¹⁶⁵, ποῖος ἡμπορεῖ νὰ ἐκ
θέσῃ με λόγους τα περὶ αὐτῆς ταυτῆς τῆς Τριάδος. Ἐν
τούτοις, τὴν δυσκολίαν ταυτὴν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ θερά

162. Ρωμ. 15, 18 - 19.

163. Α' Κορ. 1, 17.

164. Α' Κορ. 2, 4.

165. Β' Κορ. 12, 4.

πείσθη κατὰ πρῶτον μεν λοῖο δὲ αὐτῆς πιστεῶς ἐπειτα
 δε καὶ διὰ τῆς χρησμοπεπισίας τῶν τοιούτων γινώσκων
 πο. προσεῖπα λέγει, δηλαδή τῆς κοινῆς καὶ τοῦ ἀπαισθη-
 σματιῶς καὶ τῆς πηγῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ὑπο-
 στασεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς
 τὴν δικὴν τοῦ εἰκόνα ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι ἔτσι καὶ ὁ
 Πατὴρ εἶναι ἐν τῷ Υἱῷ Διότι ἀληθῶς ἡ θεῖα Γραφή διὰ
 τὴν θεραπείαν τῆς ἀδυναμίας τῆς διὰ λόγων ἐρμηνείας
 καὶ τῆς κατανόησεως τῶν ἐννοιῶν, τούτων ἐδωκεν εἰς ἡ-
 μᾶς τέτοια καὶ τὰ παρὰδεξιμάτωσιν ὥστε ἐξ αὐτῶν τῆς
 ἀπιστίας τῶν τελευτήτων να ἐπιτρέψω να ἐκθετωμεν ἀ-
 πλουστερόν καὶ να λεγώμεν χωρὶς κλύδων, πλαιῆς καὶ
 να συγχωρήται εἰς ἡμᾶς να ἐκποῶμεν καὶ να πιστεῶ-
 μεν ὅτι εἰς τὴν ὁ ἀ-σμος, ὁ ὁποῖος γινεται ἀπο τὸν
 Πατέρα διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν τῷ Πνεύματι Διότι ἀληθῶς
 καθὼς ἀκριβῶς ὁ Υἱὸς ἦν μονογενὴς ἔτσι καὶ τὸ Πνεύ-
 μα τοῦ ὁποῖον διδεται καὶ περὶεται παρὰ τοῦ Υἱοῦ εἶναι
 καὶ ἀπὸ ἐν καὶ οὐ πολλὰ οὐτε ἐκ ἀπο τὰ πολλὰ, ἀλλὰ
 μόνον αὐτοῦ τοῦτο τὸ Πνεῦμα Διότι καθὼς ὁ Υἱὸς καὶ
 ζῶν Λόγος εἶναι εἰς μίαν καὶ τελετὰ καὶ πλήρης πρέπει
 να εἶναι ἡ ἀγιαστικὴ καὶ φωτιστικὴ ζωὴ εὐεργετὰ καὶ
 δωρεῖ αὐτοῦ ἡ ὁποῖα λεγεται ὅτι ἐκπορευεται ἐκ τοῦ
 Πατρὸς ἐπεὶ δὴ παρὰ τοῦ Υἱοῦ ὁ ὁποῖος ὁμολο-
 γεῖται ὅτι γεννᾶται ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπεμπεῖ τὸ
 φῶς τοῦ καὶ ἀποστέλλεται καὶ διδεται Ἀλη-
 θῶς ὁ μὲν Υἱὸς ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ Πατρὸς
 Διότι λέγει ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἀπεστείλε τοὺς ἀγγέλους τῶν Υἱῶν, τοῦ 16. Ὁ δὲ Υἱὸς
 ἀποστέλλει τὸ Πνεῦμα διότι λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, να
 ἀποστείλω τὸν Παράκλητον, 17. Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς δοξάζει
 τὸν Πατέρα ὅταν λέγει, Πατερ ἐγὼ σε ἐδοξάσα 18, τὸ
 δὲ Πνεῦμα δοξάζει τὸν Υἱόν διότι λέγει ὁ Θεὸς ὁ
 δοξάσει 19 Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς λέγει ὁ Θεὸς, να ἡκούσα

166. Ἰω. 3, 16

167. Ἰω. 16, 7

168. Ἰω. 17, 4.

169. Ἰω. 16, 14.

ἀπὸ τοῦ Πατρὸς μοι αὐτὰ καὶ λέγω εἰς τὸν κόσμον.¹⁷⁰
 Τοῦδε Πνεύματος λαμβάνει ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ. Διότι ἀπὸ τοῦ ἰδίου
 κόμιτος, λέγει, θα λάβῃ καὶ θα ἀποσταλῇ εἰς πάντας.¹⁷¹
 Καὶ ὁ μὲν ἦλθεν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς. Τοῦδε ἀγίου
 Πνεύματος λέγει ὁ Υἱός, το ὅτι οὗτος ὁ Πατήρ θα στείλῃ ἐν
 τῷ ὀνόματί μου.¹⁷²

..

21. Εφ' ὅσον ὁμοίως τὸ Πνεῦμα ἔχει τοιαυτὴν σχέσιν
 πρὸς τοὺς Υἱοὺς, τῆς ὅποιας ὁ Υἱὸς ἔχει πρὸς τοὺς Πατέρας,
 πῶς ἐκεῖνος πρὸς λέγει αὐτὸ κτίσμα δεῖν θά πτευσθῇ ἐξ
 ἀγκυρῆς τὸ αὐτὸ καὶ δισί τοις Υἱοῖς. Διότι ἐάν τὸ Πνεῦμα
 τοῦ Υἱοῦ εἶναι κτίσμα καὶ αἱ ἐπομένοντες αὐτοὺς λέ-
 γουσιν καὶ τοὺς Λόγους τοῦ Πατρὸς κτίσμα. Διότι, καὶ οἱ Ἀ-
 ριστοὶ τοὺς ἐφανταζομένους τὴν ἀξέφεσσαν εἰς τοὺς ἰου-
 δαίους τοῦ Καϊάφ. Ἐάν δὲ κτίσμα τοῦ φρονιῦν τοιαύ-
 τα περὶ τοῦ Πνεύματος σχιζοῦνται, ὅτι δεῖ πρεσβεῖν
 τα φρονήματα τοῦ Ἀρεοῦ ἅς ἀποφειγού, καὶ ὅσα ἐ-
 κείνος λέγει, καὶ ἅς ἀσθεῖν εἰς τὸ Πνεῦμα. Διότι, ὁ
 πῶς ἀκρεβῶς ὁ Υἱὸς ποιεῖν εἰς τὸν Πατέρα. ἐν τῷ ὅποιον
 εἶναι καὶ ὁ Πατήρ δεῖν εἶναι κτίσμα ἀλλὰ γνησίος Υἱὸς
 ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς (διότι, τοῦτο καὶ αἱ ισχυρί-
 ζασθε ὅτι λέγετε), αἰτῶ καὶ τὸ Πνεῦμα ποιεῖν εἶναι ἐν τῷ
 Υἱῷ ἐν τῷ ὅποιον εἶναι καὶ ὁ Υἱός, δεῖ ἐπιτρεπεῖται νὰ
 κατεπίσσειτε εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κοσμιῶν οὔτε νὰ
 διαρῆτε αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Λόγου, καὶ ἔτι, νὰ σχηματίζετε
 φρόνημα περὶ ατελοῦς Ἰριδός. Ὅσον λοιπὸν ἀφορᾷ εἰς
 τα ρητὰ τοῦ προφήτου καὶ τοῦ ἀποστόλου τῶν ὁποίων
 τὴν ἐννοίαν οὗτοι διεστρεψαν καὶ ἔτι, ἐξηπάτησαν τοὺς
 ἑαυτοὺς τῶν, εἶναι ἀρκετὰ ταῦτα διὰ νὰ ἀνα-
 τρέψωμεν με αὐτὰ τὴν θλασθημῶν, ποὺ ὀφείλεται
 εἰς τὴν ἀμαρτανίαν τῶν Τροπικῶν. Ἄς ἰδῶμεν ὁμοίως
 εἰς τὴν συνεχεῖν καὶ αὐτὰ τα ἴδια, ποὺ ἐκτιθενται εἰς
 τὰς ἁγίας Γραφὰς περὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ ὡς ἐμπεφοί

170 1m 8, 26

171 1m 15, 14

172 1m 14, 26

τραπεζίτα ἅς διακριδωσώμεν ἐάν το Πνεῦμα ἔχη καὶ ὁ 1^{ος} μέτετα κτισματα ἢ τοῦτον τὸν εἶνα ἐκ τῆς θεῆς οὐσίας οὕτως ὥστε ἢ κα εἰπώκειν αὐτο κτισμα, ἢ ἄλλως ὅτι διαφέρει μὲν τῶν κτισμάτων εἶναι, δε τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ ἐν τῆς ἐ-Τριτῆς ἐ-οριητος "Ἰσως ἔστω κα κατ' αὐτοῦ τοῦ τροπῶν ἐ-τραπεί- ἀφ' οὗ καθεσ- πρσον ἀναρμυστα πρὸς τα θεῖα λογ' αὐτῶν τα θλάσφημα λόγια, τα ὅποια ἐφευρεθησαν παρ αὐτῶν.

22 Τα κτισματα λοιπον ἔγιναν ἐκ τοῦ μηδενός λα-
βόντα ἀρχὴν τῆς παρ' ὧς των Δοτι Ἐς τη ἀρχῇ ὁ
Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν¹¹⁹ κα ὁ-
λα τα οὐτα εἰς αὐτα Το δε Πνεῦμα το ἀγίου λεγεται δι-
ἐκπορευετα ἐκ τοῦ Θεοῦ διότι λεγει Ἰσχυεις δὲν γω-
ριζει τα τοῦ ἀνθρώπου παρα μόνον το πνεῦμα τοῦ ἀν-
θρώπου ποι ὑπάρχει μέσα τῶ ἔτσι καὶ τα τοῦ Θεοῦ
καὶ εἰς δὲν γωριζει παρα μόνον το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ
Ἡμεῖς δὲ δε ἐλ' ἐβ' αὐτὸ το πνεῦμα τοῦ κόσμου ἄλλα το
Πνεῦμα που ἐκπορευετα ἐκ τοῦ Θεοῦ¹²⁰ Πρα λοπον
συγγεν' α συνιγεται ἀπο τα προλεχθεντα δι' ὑπάρχει
μεταξύ Πνεύματος καὶ κτισμάτων Διότι τὸ μὲν κτισμα-
τα δὲν πῆργον ὁ δε Θεὸς ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ
ἑαυτοῦ κα' το Πνεῦμα Το δε ἐκ τοῦ Θεοῦ δὲν ἡμπορεῖ
νὰ ὑπαρχῇ ἐκ τοῦ μηδενος, οὔτε να εἶναι κτισμα ἵνα
μὴ κα ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ὁποῖοι ἐκπορευετα τὸ Πνεῦμα,
ἐκληφθῇ ὡς κτισμα Ποιός λοιπον θα ἡμπορέση να ἀνε-
χθῇ τους τοιουτους ἀφροντας οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ λέγουν
εἰς τας καρδιας των δι' δὲν ὑπάρχει Θεός¹²¹ Διότι α
ληθῶς ἐάν καθὼς ακριθῶς καεῖς δε γωριζει τα τοῦ
ἀνθρώπου, παρα μόνον τὸ πνεῦμα που εἶναι ἐντός του,
ἔτσι καὶ τα τοῦ Θεοῦ ο δεῖς γωριζει παρα μόνον τὸ
Πνεῦμα το ἐν αὐτῶ πῶς να μὴ εἶνα θλασφημια τὸ να
λέγῃ καεῖς κτισμα το Πνεῦμα το ἐν τῶ Θεῷ το ὁποῖον
ἐρευνᾷ καὶ τα βαθη τοῦ Θεοῦ, Διότι θα διδαχθῇ ἀπό

119 Γεν 1 1

114 Α κερ 2, 11 12

175. Πρβλ. Φιλρ. 13, 1.

αὐτὰ ὁ τοιοῦτος καλεῖται ὅτι το μὲν πνεῦμα τοῦ ἄνθρω-
πο εἶα ἔωθεν τοῖς ἀνθρώποις· ὁ δὲ λόγος πᾶσι εἶ-
ναι ἐν τῷ Πατρὶ κτίσμα καὶ πάλιν το Πνεῦμα εἶα καὶ
οὐκ εἰσέρχεται· Πνεῦμα ἀγίου τοῦ καὶ ἀναστασεως διότι
γράφει ἡ Παλιὰ· Απ.δειγνῆ ὅτι εἶναι Ὑῖος Θεοῦ· ὁ
τῆς ἐν αὐτῷ δυναμει τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου· τοὺς
πάντας καὶ δια τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἡσού Χρ-
στοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν·¹⁷ Καὶ ταῦτα λέγει· Ἀλλ' ἐξα-
γιασθητε· ἀλλ' εοικειώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δια τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν·¹⁸ καὶ ὅταν γράφων πρὸς τοὺς Τιτοὺς ἔλεγεν· Ὅ-
ταν δὲ ἐφανερώθη ἡ χρηστοτης καὶ ἡ φιλάνθρωπια τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ· ὅχι χάρις εἰς τὰ ἔργα δικαιοσύνης,
τὰ ὅτι ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ συμφωνίᾳ πρὸς τὸ
ἔλεος αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ λουτροῦ τοῦ θαπτισμα-
τος καὶ δι' ἀνακαινίσεως Πνεύματος ἀγίου το ὁποῖον ἐ-
ξέχυσεν ἐπ' ἡμᾶς πλουσίον διὰ μεσοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· ἵνα ἀφ' οὗ δικαιωθῶμεν διὰ
τῆς χάριτος ἐκείνου· γινώμεν συμφωνία μετὰ τὴν ἐλπίδα
μας κληρονομοῦν ζωῆς αἰωνίου·¹⁹ Τα δὲ κτίσματα εἶναι
ἐκεῖνα τοῦ ἀγιάζοντα καὶ ἀνακαινίζοντα· Διότι λέγει·
Ἔθα ἐξαποστείλης τὸ Πνεῦμα σου, καὶ θα δημιουργη-
θοῦν, καὶ θα ἀνακαινίσῃς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς·²⁰ Καὶ
ὁ Παῦλος λέγει· Διότι εἶναι ἀδύνατοι ἐκεῖνο οἱ ὅποιοι
ἐλαβον ἀπ' αὐτοῦ παντός τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ
ἐδοκίμασαν τῇ ἐπουρανίᾳ δωρεάν καὶ ἔγιναν μέτοχοι
ἀγίου Πνεύματος·¹⁸⁾

23 Ἐκεῖνο λοιπόν· που δὲν ἀγιάζεται παρ' ἄλλου
τινος οὔτε τὸ ἴδιον μετέχει ἀγιασμοῦ· ἀλλ' αὐτὸ εἶναι
ποῦ μετέχεται, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ὅλα τὰ κτίσματα ἀ-
γιαζονται πῶς ἡμπορεῖ νὰ εἶναι· Ἐν ἐκ τῶν πάντων, ἡ νὰ

170 Ρωμ. 1, 4

177 Α' Κορ. 6, 11

178 1^η 3, 4, 7

179 4^α 108, 30

180 Ἐβρ. 6, 4

μετέχει ἁγίων που μετέχειν αὐτοῦ, Δὲ ἐκεῖνοι που
 λέγουσι τοῦτο, θα ἀναγκασθῶσι, νὰ εἰποῦν δι, καὶ ὁ Υἱός,
 διὰ τοῦ ὅπου οὐ ἐγγύειν πάντα, εἶναι εἰς μετέχοντων
 πάντων. Το Πνεῦμα λέγεται ζωοποιὸν Διότι λέγει· Ἐ
 κείνος πνεῦμα ἔνεσθησεν τῷ ἡτῶ Χριστῷ ἐκ τῶν νεκρῶν
 θα ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα τὰς διὰ τοῦ Πνεῦ
 ματος διὰ τοῦ ποιῆσαι κατοικεῖ ἐντός σας¹⁸¹ Καὶ ὁ μὲν Κυ
 ριὸς εἶναι ἡ αἰτοζωή καὶ ὁ ἀρχιεὶς τῆς ζωῆς, κα
 θως εἶπε· ὁ Πέτρος ἐλόγε· δε ὁ ὅς ὁ Κύριος· Το ὕδωρ,
 που ἐνθά θα δώσω εἰς πότιν θα μεταβληθῇ, μέσα τοῦ εἰς
 πηγῇ· ὕδατος που ἀνέβηλκε εἰς ζωὴν αἰώνου¹⁸² Τοῦτο
 δε ἐλγ, ἐννοῶν, τὸ Πνεῦμα το ὁποῖον, ἐμελλεν, νὰ λα
 θοῦν ἐκεῖνοι, που πιστεῖ, εἰς αὐτό¹⁸³ Τα δὲ κτισμα
 τα καθως ἐχει λεχθῇ· ὅτι πάντα τὰ ζῶντα ποῖα, δι
 αὐτοῦ· Ἐκεῖνο δε τοῦδε μετέχει ζωῆς ἀλλ' αὐτὸ ὅταν
 μετέχεται ζωοποιεῖ, τὰ κτισματα ποῖα, σὺ, γενεῖαι, ἔχει
 μέτ' αὐτοῦ ποιεῖν, ἡ πῶς· ὅτι ἐπὶ δυνατὸν νὰ εἶναι με
 ταξὶ τῶν κτισμάτων, τὰ ὁποῖα δ' αὐτὰ· παρὰ τοῦ Λόγου
 ζωοποιούντα· Το Πνεῦμα λέγεται Χρῆμα καὶ εἶναι
 σφραγίς· Δὲ, ὁ μὲν ζωοποιὸς γράφει· ἡτις πρὸς τὸ χρί
 σμα που ἐλάβετε παρ' αὐτοῦ, μένει, μέσα σας· Καὶ, δὲν
 ἔχετε ἀνάγκη, διὰ τὰς ὁδοὺς ὁδοσκή, καποῖος ἄλλο ὅπως
 τὸ χρίσμα τοῦ ἡτο· το Πνεῦμα αὐτοῦ, σὰς ὁδοσκή
 δι, ὅλα¹⁸⁴· Εἰς δε τὸ Πρὸφητη· ἡτις πρὸς, ἐχει, γραφή·
 «Πνεῦμα Κυρίου, εἶναι ἐπάνω μου, διότι ὁ Κύριός με ἐχρί
 σεν»¹⁸⁵· Ὁ δε Παῦλος λέγει· Εἰς το ὁποῖον κα' ἐπιστε
 σαι, κα, ἐσφραγισθῇ, με τῇ, ἡμέρᾳ τῆς ἀπολυτρω
 σεις¹⁸⁶· Τα δὲ κτισματα σφραζόντα καὶ χρίοντα δι
 αὐτοῦ καὶ ὁδοσκήνται παρ' αὐτοῦ τῶν πάντων· Ἐὰν δὲ
 τὸ Πνεῦμα εἶναι χρίσμα καὶ σφραγίς, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ

181. Ρωμ. 8, 11

182. Πρξ. 3, 15.

183. Ἰω. 4, 14

184. Ἰω. 7, 39

185. Α' Ἰω. 2, 27

186. Ἠσ. 61, 1.

187. Ἐφ. 1, 13.

Λόγος χρίσ· και σφραγίζει πάντα πνεύματος ἡσυχ-
 γένεια τοῦ χρίσματος και τῆς σφραγίδος υπαρχει με ἐ-
 κείνῃ, πλὴν χρίονται και σφραγίζονται Ἀρα λοιπον και
 κατα τοῦτο δεῖ ἡμῶν· τοῦτο να εἶναι ἐκ τῶν κτι-
 σμάτων· Διότι αὐτὴ ἡ σφραγίς ἡμπορεῖ να εἶναι ἐκ ἀπο-
 τῆ σφραγίζομενα· οὗτο το χρίσμα ἐκ ἀπο το χρίσματος
 ἀλλ' εἶναι τὸ τοῦτο τοῦ Λόγου ὁ ὁποῖος χρίει και
 σφραγίζει διὰ τοῦ· Τοῦ μὲν χρίσμα ἔχει τὴν ἐκδοῦν και
 τὴν πλοῆν ἐκεῖνου πλὴν μὲν και ἐκεῖνο που χρίεται
 και μεταλαμβάνει τὸ τὸ λεγόν· Εἰμεθα ἐκδοῦν
 Χριστοῦ· ἡ οὖν σφραγίς ἔχει τὴν πλοῆν τοῦ Χριστοῦ,
 ὁ ὁποῖος σφραγίζει· καὶ ἐκεῖνος που σφραγίζεται δ-
 α τῆς μετεχού· αὐτός καὶ ἡ τιμωρῶνται· σαφὴς με-
 ατήν· ὡς λέγει ὁ ἀποστόλος· Τεκνία μου διὰ τα οποία
 παρ' αἰτήσεων·αι πονήσας καὶ ὡδῶν εἰς ὅτου ὁ λῆστος
 μορφωθῇ μετὰ τῆς·¹⁸⁹· Κατ' αὐτοῦ τοῦ τρόπου· δε ὅταν
 σφραγίζομεθα· ὁ Λόγος· γινόμεθα και κανόνι θεοῦ
 φεῖται· ὡς εἶπεν ὁ Πέτρος·¹⁹⁰· και ἔτσι πληρὴ ἡ κτίσις γι-
 νεται· μετοχος τοῦ Λόγου· μέσω τοῦ ἁγίου Πνεύματος·

24 Ἐπίσης διὰ τοῦ Πνεύματος λεγομεθα ὅλοι μετο-
 χοὶ τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει· Δεῖν γνωρίζε· ὅτ εἴσθε υἱοὺς
 Θεοῦ· και το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· κατ' ἐκείνας· Εἰ-
 καστοῖς καταστρεφῇ τοι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ· θα καταστρε-
 φῇ τοι τὸν ὁ Θεός· Διότι ὁ υἱος τοῦ Θεοῦ· εἶναι ἅγιος·
 και ὁ υἱος οὗτος εἴσθε· περὶ¹⁹¹·· Εἰσι δὲ το ἅγιοι Πνεύ-
 μα· ἔτο κτισμα· δεῖν θα ἦτο δυνατόν να γινῇ δι' αὐτοῦ
 κάποια συμμετοχὴ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ· διότι ἐστὶ πραγματι
 εἶμεθα μεν ἡνωμένο· μετὰ κτισματος· θα εἶμεθα· ξένου
 ἀπο τῆν· θεῖαν φύσιν· ἐφ' ὅσοι· δεῖν θα μετείχομεν αὐτῆς
 εἰς τὸ ἐλάχιστον· Τώρα δὲ που λεγομεθα μετοχοὶ τοῦ
 Χριστοῦ και μετοχοὶ τοῦ Θεοῦ· φανεροῦται· ὅτ· τὸ χρίσμα
 που εἶναι ἐντός μας· και ἡ σφραγίς· δεῖν εἶναι ἐκ τῆς φυ-
 σεως τῶν δημιουργημάτων· ἀλλὰ τῆς φύσεως τοῦ Υἱοῦ,

189. B. Kz. 2. 11.

189. Γα. 1. 19.

190. Πέτρ. Β. 3. 14.

191. Α. Kz. 3. 16. 17.

ο οποίος δια του Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐντός αὐτοῦ, οὕτως
 νουθετοῦν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Πατρὸς. Διότι καὶ ὁ Ἰωάννης καθὼς
 προηγουμένως εἶπε, εἰς θεῶν καὶ ἐδιδάχη τοῦτο, ἐγρά-
 ψεν. Διὰ τοῦτο γινώσκόμεν, ὅτι μένουμε ἐν τῷ Θεῷ καὶ
 αὐτὸς ἐν ἡμῶν. ἔπε δὴ αὐτὸς ἐδωκεν εἰς ἡμᾶς ἐν τῷ
 Πνεύματι τοῦ ἁγίου. Ἐάν δὲ ἐκ τῆς μετοχῆς τοῦ Πνεύμα-
 τος γινώμεθα μέτοχοι θεοῦ καὶ φαντασθῶμεν ὅτι κα-
 νειὲς παρὰ φύσιν εἶναι, ἔλθῃ γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι κτιστὴς
 φύσεως καὶ οὐκ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ. Διότι διὰ τοῦτο
 καὶ ἐκεῖ οἱ εἰς τοὺς ὁποίους τοῦτο πᾶσι θεοποιού-
 νται εἶναι διὰ τοῦτο θεοποίησιν οὐδὲν ἀφ' ὧν ἀλλοτρίεται,
 ὅτι ἡ φύσις αὐτῶν εἶναι φύσις Θεοῦ. Καὶ ἀκόμῃ φανερω-
 τέρον, πρὸς ἀντιμετώπιον τῆς εὐρεσέως αὐτῆς φαντασθῶμεν
 τοὺς κτιστούς, τὰ τὰ γὰρ καὶ ὡς καὶ προηγουμένως
 εἴπωμεν. Ἐάν ἀφαιρέτης τοῦ πνεύματος εἴη, οὐκ ἀφαι-
 ρηθεὶς καὶ θεοποιήσεται, εἰς τὴν γὰρ τῶν ἁγίων ἀποστα-
 λῆς καὶ αὐτοὺς τοῦ Πνεύματος σου θα δημιουργηθῶν παλιν,
 καὶ θα ἐντακαταργησῇς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.¹⁹² Ὁ
 δὲ Παῦλος γράφει εἰς τοὺς Ἰτιν. Διὰ τοῦ λοιποῦ ἀ-
 ναγενήσεως καὶ ἀνακατασκευῆς ὑπο τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος τοῦ ὁποῖον ἐξέχυσε ἐπιτιμία μας πλουσίως διὰ τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.¹⁹³ Ἐάν δὲ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου ἐν
 ἁγίῳ Πνεύματι κτίσῃ τὰ πάντα καὶ ἀνακατασκευάσῃ αὐτά,
 ποιῶν ὁμοιωσὶς ἢ συγγενεῖς, παρῇ μεταξὺ τοῦ κτιζον-
 τος πρὸς τὰ κτίσματα. Ἡ πῶς με ἕνα λόγον ἡμπορεῖ
 νὰ συμβῇ ὥστε ἑκεῖνος διὰ τοῦ ὁποῖου δημιουργοῦνται
 τὰ πάντα νὰ εἶναι δημιουργητὴς. Διότι τὴν τοιαύτην κα-
 κοδοξίαν ἀκολουθεῖ ὡς συνεπεία αὐτῆς καὶ ἡ θλασφη-
 μία εἰς τὸν Υἱόν ὥστε ἐκεῖνος, παρὰ λέγουσιν ὅτι τὸ Πνεῦμα
 εἶναι κτίσμα, νὰ εἴπῃσι ὅτι καὶ ὁ Λόγος διὰ τοῦ ὁποῖου
 δημιουργοῦνται τὰ πάντα εἶναι κτίσμα. Εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ
 λέγεται καὶ εἶναι τὸ Πνεῦμα διότι, ὡς ἐκεῖνους, ποὺ προε-
 γινώρσας, αὐτοὺς καὶ προωρίσας νὰ γίνῃσι ὅμοιοι εἰς τὴν
 μορφήν μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ.¹⁹⁴ Ἄρα λοιπόν, ἐφ'

192. Α' Ἰω. 4, 13.

193. Εὐαγγ. 108, 29 - 30.

194. 1. Κορ. 3, 5 - 6.

195. Ρωμ. 8, 29.

ὅσον ὁ Υἱὸς ὥς καὶ οἱ ἰδὲ οὐ μολογοῦν· δεῖ εἶναι κτισμα, ὅτι ἡ εἰκὼν αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος ἡμπερεῖ να εἶναι κτισμα. Διὸ τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ ἐκείνου, ἡ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως κατ' ἀνάγκην ὀφείλει να εἶναι καὶ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ εἰκὼν. Ἐπομένως πάλιν, ὁρθῶς καὶ καθῶς πρέπει ὁ Λόγος ὁμολογεῖται ὅτι δεῖ εἶναι κτισμα ἐπεὶ δὴ εἶναι εἰκὼν τοῦ Πνεύματος. Κατ' ἀκολουθίαν ἐκείνος που λογαράσθη το Πνεῦμα μετὰ τὰ κτίσματα ἀποφαλδῶς κατὰ κάποιον τρόπον, θα λογαράσθῃ μετὰ τὰ κτίσματα καὶ τὸν Υἱόν· καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θα βλασφημηθῇ καὶ τὸν Πατέρα ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι βλασφημεῖ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

25. Τὸ Πνεῦμα ἐπομένως δεῖ εἶναι κτισμα, καὶ ἀπεδείχθη διὰ πολλοὺς εἶναι ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Διὸτι ἀληθῶς καὶ ἐκεῖνο το σόφον ἐρωτήμα αὐτῶν· Ἐὰν τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκ Θεοῦ διατι να μὴ λέγεται καὶ αὐτὸς Υἱός. Καὶ τὸ ἐγὼ ἀποδέχθη ἤδη εἰς τὰ προηγουμένα· ὅτι τὸ ἐρωτήμα τοῦτο εἶναι ἀθέαδες καὶ τολμηροὶ ἀποδεκόμενα· δε καὶ τώρα οὐχ ὀλιγωτέροι· τεταρτὸν δὲ αὐτὸς ἐν τῇ Γραφῇ δὲν λέγεται Υἱός, ἀλλὰ Πνεῦμα Θεοῦ· ἔχει ἀρχθῇ ὅτι εἶναι ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· καθὼς ἐγγραφει ὁ ἀπόστολος¹⁹⁶· Ἐστὶν δὲ ὁ Υἱὸς ἐπεὶ δὴ εἶναι ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐφ' ὅσον λέγεται ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ· εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐκ τῆς ὁμοίας καὶ ὁ Υἱὸς Ἀληθῶς ἐφ' ὅσον ὁ Υἱὸς εἶναι Κύριος· τὸ ἰδὲ οὐ Πνεῦμα λεγεται Πνεῦμα υἱοθεσίας. Καὶ πάλιν ἐφ' ὅσον ὁ Υἱὸς εἶναι σοφία καὶ ἀληθεία· ἔχει γραφῇ ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι Πνεῦμα σοφίας¹⁹⁷ καὶ ἀληθείας¹⁹⁸. Καὶ πάλιν ὁ μὲν Υἱὸς εἶναι δυναμὶς Θεοῦ¹⁹⁹ καὶ Κύριος τῆς δόξης²⁰⁰· τὸ δὲ Πνεῦμα λεγεται Πνεῦμα δυναμείως καὶ Πνεῦμα τῆς δόξης· ἔστι ἡ

196) Πρβλ. Α' Κορ. 2, 12.

197) Πρβλ. Πρ. 11, 2.

198) Πρβλ. Ιω. 15, 26.

199) Πρβλ. Α' Κορ. 1, 24.

200) Α' Κορ. 2, 8.

Γραφή λεγε δι' ενα εκατ. ἐξ' αὐτῶν ὅταν ὁ μὲν Παῦλος γραφή πρὸς τοὺς Κορινθίους Διοτ. εἰν ἐγνωρίζον, δειν θαύμασι, ὅτι πρῶτον τοῦ Κυρίου τῆς οὐρῆς καὶ εἰς ἀλλὰ κερη. Διοτ. δὲ ἐλθόντι πνεύματι δουλίας δουλίας κατεβήκαμεν ἀπὸ τοῦ φοβου. ἀλλὰ ἐλθόντι Π. Ἰωάννου υιοθετίας καὶ παλ. ἔξωστεστελεν. ὁ Θεὸς τοῦ Πνεύματος τοῦ Υἱοῦ καὶ οὗ εἰς τὰς καρδίας σας τοῦ ὁποίου φωτισμοῦ Αἰσθῶ Πατρός. Ὁ δὲ Πέτρος εἰρησίων. Εἰν ὁ βρῆσθ. ἐξ' αὐτῶν καὶ ὁ οὐκ ἔχων τοῦ Χριστοῦ εἰσθε καὶ καρδία. Διοτ. τοῦ Πνεύματος τῆς δουλίας καὶ τῆς δουλειᾶς τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται ἐπὶ τῶν σας. Ὁ δὲ Κερὶς εἰπ. διὰ τοῦ Πατρικλήτου, ὅτι εἰν Πνεύματι τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὰ ὁποία φησὶ ποῦτα ὅτι εἰν αὐτῶν εἰναι Ἰησοῦς ἡ Γραφί. Εἰν τῶ Πνεύματι λοιπόν, ὁ Λόγος δοξάζει, τῆς κτίσεως (τοῦ ἀνθρώπου) τῆς ὁποίας ἀφοῦ θεοποιεῖ καὶ πνεύματι παρυσταίνει εἰς τοῦ Πατρὸς. Ὁ δὲ Πνεύματι εἰναι τῆς κτίσεως μετὰ τοῦ Λόγου δουλίας δουλίας καὶ εἰναι ἀπὸ τὰ κτισμάτων. Ἀλλὰ καὶ καὶ ὁ πνεύματι τῆς κτίσεως, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ εἴναι ξεῖρον ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ. Διοτ. θα ἦτο ἀνάγκη νὰ ζητησώμεν ἀλλὰ Πνεύματι ὅπως καὶ τοῦτο ἐγνωθῇ δι' ἐκείνου μετὰ τοῦ Λόγου. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀτοπὸν. Ἐπὶ μέντοι τοῦ Πνεύματος ἀνήκει εἰς τὰ ὄντα που ἐλάβον ἀρχὴν ἐπιδόξως ἀλλὰ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν θεοτητα τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ ὁποίου Πνεύματος ὁ Λόγος θεοποιεῖ τὰ δημιουργήματα. Εἰναι δὲ διὰ τοῦ ὁποίου ἡ κτίσις θεοποιεῖται δειν εἰναι δυνατόν νὰ εἴναι ἐκτος τῆς θεοτητος τοῦ Πατρὸς.

26 Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἀνωτέρω τῆς κτίσεως, καὶ ἐντελῶς μετὰ διαφορὰ ἀπὸ τὰ κτιστάματα κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἰδίας δὲ φύσεως μετὰ τὴν θεοτητα τοῦ Πατρὸς εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστώσωμεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἑξῆς. Τοῦ αἰγίου Πνεύματος εἶναι ἀνθρώπων καὶ ἀνάλλωτων, ὅτι λέ-

201. Α' Κορ. 2, 8.

202. Ρωμ. 9, 15.

203. 12, 4, 5.

204. Α' Πέτρ. 4, 14.

205. Μαρτ. Ἰω. 14, 16.

γει· Το Πνεῦμα τῆς παιδείας εἶναι ἐκ θεοῦ ἀπάτης
καὶ θα σταθῇ μακριὰ ἀπὸ ἀσέβειας καὶ ἁμαρτίας.²⁰⁸ Καὶ
ὁ μὲν Πέτρος λέγει· Εἰς τὸ ἀφάρτος πτελισμὸν τοῦ
πράσι, καὶ ἡσυχίαν Πνεύματος.²⁰⁹ Καὶ πάλιν εἰς τὴν
Σοφίαν· Ὅτι, τὸ ἀφάρτος Πνεῦμά σου εἶναι εἰς πνεύ-
τα.²¹⁰ Καὶ εἰν καὶ οἱ δὲν γνωρίζετα τοῦ Θεοῦ παρα-
μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τοῖς ὑπαρχέειν αὐτῷ.²¹¹ εἰς
δὲ τοῖς Θεοῖς ὡς εἶπει ὁ Ἰακώβος· Δὲν συμβαίνει ἄλλω-
γὴ ἢ σκία ἐνεκα τροπῆς τῆς φύσεως τοῦ·²¹² ἔπειδὴ τὸ
ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐν τῷ Θεῷ εἶναι εἰσηγοῖται ὅτι εἶναι
ἀτρέπτοι καὶ ἀνυπόκριτοι, παραλλαγῆς καὶ φθορᾶς· Ἡ
δὲ φύσις τῶν ποιημάτων καὶ τῶν δημιουργημάτων εἶναι
τρέπτη· ἔπειδὴ εὐρσκεταὶ ἐξω τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ· καὶ
ἦλθεν εἰς τὸ εἶναι ἐκ τοῦ μηδενος· Διότι λέγει· πᾶς ἀν-
θρώπος εἶναι ἡμιότης.²¹³ Καὶ πάντες ἡμαρτοὶ καὶ
στερῆνται τῆς ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ.²¹⁴ Τίς δὲ ἄγγελος
ποὶ δὲν ἐφάνησαν συνάγει πρὸς τὸ ὑπουργημάτων, ἀλλ'
ἐγκατέλειψαν τοὺς προσδωρημένους ὁστούς τῶν
διαμνησῶν· ἔχε κρατίζειν μετὰ τὴν ἀδωμὰ, διὰ νὰ κριθοῦν
τὴν μεγαλήν ἡμέραν τῆς κρίσεως.²¹⁵ Εἰς δὲ τοῖς Ἰωβ'
·Ἐάν δὲν ἐμπροστίεσται τοῖς ἄγγελοις αὐτοῦ· ἔ-
πενοησε δὲ καὶ λέγει· σκλήρην τρωρῶν·²¹⁶ καὶ τὰ
ἄστρα δὲν εἶναι καθαρά ἐνώπιον αὐτοῦ· ὁ δὲ Παῦλος
γράφει· Δὲν γνωρίζετε ὅτι θα κρινώμεν ἄγγελους καὶ
δὲν ἡμποροῦμεν νὰ κρινώμεν ὑποθέσεις τοῦ παρόντος
Θεοῦ,²¹⁷ Ἀλλὰ θεθαίως ἠκούσαμεν ὅτι ὁ διὰβολὸς ἐ-
νῶ ἦτο ἐν μεσῶ τῶν Χερουθιμ καὶ ἦτο σφραγὶς τελειό-

208. Σοφ. Σοφ. 1. 5.

209. 1. Πέτρ. 1. 4.

210. Σοφ. Σοφ. 12. 1.

211. Α' Κορ. 2. 11.

212. 1. 17.

213. Φαλμ. 115. 2.

214. Ρωμ. 28.

215. 1. 16. 6.

216. 1. 16. 4. 18.

217. 1. 16. 25. 5.

218. Α' Κορ. 6. 3.

τήτος ἔξεπεσε, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἀστραπή· Ἐάν
 δε τὰ κτιστὰ ἔχῃ τὸ αὐτὴν τρεπτήν φύσιν, καὶ
 ἔχου τοιαυτὰ γραφὴν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δε Πνεύ-
 ματος τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀνωλοιοῦτον, καὶ μετέχει
 τῆς ἀτρικτίας τοῦ Υἱοῦ, μετὰ τὸ νὰ μὴ μὴ καὶ μετὰ αὐτὸν ὁ
 τρεπὼν, πᾶσα ὁμοιοτης ὑπάρχει μετὰ, τοῦ ἀτρεπτοῦ
 καὶ τῶν τρεπόμενων, Διὸς εἶναι φανερόν, ὅτι οἱ τε κτι-
 σμα εἶναι, οὔτε ὅλως ὁλοκλήρως ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἀγγε-
 λῶν, λογιζομένων ὅτι ἐκεῖ, εἶναι τρεπτοὶ ἀλλ' εἶναι ἐκ τῶν
 τοῦ Λόγου κτιστὰ, τοῦ Πατρὸς καὶ παλιν τοῦ δε Πνεύ-
 ματος τοῦ Κριτοῦ ἔχει γράσσει τὴν οἰκουμενὴν· Διότι καὶ ὁ
 Δαβὶδ ψάλλει, τὸ ἐξ ἡς Παῖθα παρεθῆν μακρὰν τοῦ
 Πνεύματος αὐτοῦ καὶ παλιν, ἔχει γραφὴν εἰς τὸ βιβλίον
 τῆς Σοφίας· Διότι, τὸ ἀφθαρτὸν Πνεῦμα σου εἰναι εἰς
 πάντα· Ταῦτα δὲ ὅμοια ἡμεῖς εἶναι ἐλα εἰς χωριστούς
 τόπους, τὸ καθὲν ἐκ τῶν ἑξῆς καὶ ἡ συνέκρησις καὶ ἀσπύ-
 ρεσις τὸ περιεῖναι, αὐτὸς ἐκ τῶν αἰθέρα καὶ ὁ αὐ-
 τοὺς ὁ ὁμοιοῦς ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἀγγελοὶ
 ἀποστέλλονται εἰς ὁμοιοῦς ὑπηρεσίας· Καὶ ἄλλοι, οἱ
 ἀγγελοὶ διακονοῦντες ἀσπύρουν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου,
 καθὼς ἔχει γραφῇ εἰς τοὺς ψαλμοὺς καὶ· Ὁ πατριάρχης ἰα-
 κώβ εἶδεν ἐνυπνίον καὶ δοὶ εἶδε μὲν, καὶ μετὰ τοῦ ἐστη-
 ρετο εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ πρὸς τῆς ἐφθάλμῃ εἰς τοὺς οὐρα-
 νόν, καὶ οἱ ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ ἀνέβαν, καὶ κατεβαίνον
 δι' αὐτῆς· Ἐάν δε τὸ Πνεῦμα γενητὰ ταῦτα καὶ με-
 τὰ τὸ νὰ εἶναι μέσα εἰς τοὺς Λόγους εἶναι παρὸν εἰς τὸ μέσον
 πάντων, οἱ δὲ ἀγγελοὶ ὑπηρετοῦν αὐτοῦ διότι ἐκεῖ ποῦ
 ἀποστέλλονται, εἰκὲ μόνον εἶναι παρόντες· Οὐδεμίαν οἰ-
 ποὶ ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ Πνεῦμα οὔτε εἰς τὴν κατηγορίαν
 τῶν ὄντων ποὺ ἔχεται ἀνήκει, οὔτε μετὰ λόγια εἶναι
 ἀγγελος, ὡς σεις λέγετε ἀλλ' εἶναι ἀνωτερον τῆς φύ-
 σεως τῶν ἀγγέλων.

217 Πρὸλ. ἱεζ. 28, 12.

218. Ψαλμ. 138 7.

219. Σοφ. Σολ. 12, 1.

220. Πρὸλ. Πρὸξ. 17, 26.

221 ἱωβ. 1, 8.

222. Γέν. 28, 12.

27 Διότι, πάντες θα ἡμπούρῃς σε καὶ εἰς καὶ ἐννοήσῃς ὅτι τὰ ἁγία Πνεύματα εἶναι δυνάμεις καὶ μετεχέτω καὶ ἡμετεῖς ἰδοὺ δε, πρέπει καὶ ἀμύλην καὶ ἐπαγαλμαθῶμεν ταῖς ἰδοὺς Διότι λέγει εἶναι ἀδυναμία ἐκείνῃ ποιῶντες διὰ πατὸς ἐλπίσιν, τὸν φωτισμὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐδύναμυσιν τῇ ἐπιφανίσει δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ μετοχοὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐσχάτη τρυφωτικήν περὶ πάντων γὰρ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ταῖς ἐξῆς Οἱ δὲ ἅγιοι καὶ τὰ ἄλλα κτλ τὰ εἶναι ἐκείνῃ που μετεχέτω τοῦ αἵματος τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦτο καὶ ἡμποροῦνταί τε ναὶ ἐκπεποιθὲς τῆς χάριτος ἐκείνῃ τοῦ ὅπου οὐ μετεσχόντες τοῦ Πνεύματος πάντοτε τοῦ ὁδὸν διότι δε ἡ καὶ εἰς τὴν κατὰ ὁρίαν ἐκείνῃ που μετεχόντες ἀλλὰ εἶναι τοῦ ὁδὸν τοῦ ὅπου μετεχόντες τὰ πάντα Ἐὰν δὲ τὸ τοῦ μετ' ἐξουσίᾳ πάντες τοῦ ὁδὸν καὶ διὰ τοῦτο καὶ μετεχέτω τὰ δε κτισμὰ εἶναι ἐκείνῃ που μετεχέτω αὐτοὶ τὰ ἁγία Πνεύματα δὲν ἡμπορεῖ εἶναι οὔτε ἁγίος οὔτε ἄλλο τι κτισμα ἀλλ' ἀχωριστὸς μετὰ τὸν Λόγον παρὰ τοῦ ὁποιοῦ ὅτι δίδεται μετεχέτω ἀπὸ τῶν κτισμάτων Διότι ἄλλως εἶναι καιρὸς δυνάμεις καὶ εἶναι ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι κτισμα τοῦ ὅπου οὐ ὅλοι ἐξουσίᾳ μετοχοὶ διὰ μεσοῦ τοῦ Πνεύματος Καὶ πάλιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι εἶναι τὰ δε κτισμὰ πολλὰ Διότι οἱ μετ' ἁγίους εἶναι χίλια χιλιάδες καὶ δεκά χιλιάδες πρὸς δεκά χιλιάδες, πάλιν δε φωστῆρες καὶ θρόνοι καὶ κυριότητες καὶ οὐράνοι καὶ χροῦβιμ καὶ σεραφίμ καὶ ἀρχαγγέλοι πολλοὶ καὶ μετὰ γὰρ λόγια τὰ κτισμὰ δε εἶναι εἶναι ἄλλα τὰ πάντα εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα Ἐὰν δὲ τὸ ἁγιον Πνεῦμα εἶναι εἶναι τὰ δε κτισμὰ πολλὰ καὶ οἱ ἁγέλοι, πολλοὶ ποία ὁμοιότης ὑπάρχει μετὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τῶν δημιουργημάτων Καὶ δε εἶναι ἀγνωστον ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν ἀνέκει εἰς τὴν τάξιν τῶν πολλῶν οὔτε ἁγγέλους εἶναι ἀλλ' ἐπεὶ εἶναι εἶναι μᾶλλον δὲ εἶναι τοῦ Λόγου, που εἶναι εἰς καὶ τοῦ Θεοῦ που εἶναι εἰς καὶ εἶναι ὁμοῦσοι μετὰ αὐτοὺς Αὐτὰ λοιπὸν ὅταν λέγωνται περὶ τοῦ Πνεύματος μόνον αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ φανερωθῶν ὅτι τοῦ

το δὲ ἔχει τιποτέ το κοινόν οὔτε ὁμοίον κατὰ τὴν φύσιν
καὶ τὴν οὐσίαν μετὰ κτισμάτων ἀλλὰ ἔχει οὐκ ἀπό
τα κτιστά ἐκ τῆς ἰούσης οὐσίας δὲ καὶ ὁχ. λέγον τῆς
ουσίας καὶ τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ λόγου τῆς οὐσίας εἶ
ναι καὶ εἰς τῆς ἱριάρχου καὶ κατένευθαι τὴν ἀνέκτισθη
σιαν ἐκείνων.

28 Ἀλλ' ὁμῶς ἔκτος τοῦτω ἀς ἴδωμεν καὶ αὐτὴν
τὴν ἐς ἀρχῆς παραυτοῖν καὶ τὴν οἰδοσκαλίαν καὶ τὴν τι
σιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν ποιοῦν ὁ μὲν Κύριος
ἐδωκεν οἱ δὲ Ἀποστολοὶ ἐκλήρωται καὶ οἱ Πατέρες ἐφυ
λάξαν. Διότι ἐπανα εἰς αὐτὴν ἔχει θεμελιωθῇ ἡ Ἐκκλη
σία, καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἐκπίπτει ἀπὸ αὐτῆς, οὔτε ἡμπορεῖ
νὰ εἶναι οὔτε καὶ νὰ λέγεται, καὶ Χριστιανός. Ἡ Τριάς
ἀποκρινεῖται ἀγία καὶ τελεία ὅταν θεολογῇται εἰς Θεὸς
ἐν ἑνὶ καὶ τῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι καὶ οὐκ ἔχη τιπο
τέ το κοινόν ποὺ νὰ ἀνάμεγνυται ἀπ' ἐξω εἰς αὐτὴν,
οὔτε ἀποτελεῖται ἐξ ἐξῆς ποὺ εἶναι δημιουργός, καὶ ἐξ
ἐνός ποὺ εἶναι δημιουργημά· ἀλλ' ὅλη ἔχει τὴν δύναμιν
νὰ κτίῃ καὶ νὰ οἰκοδομῇ εἶναι ὅμοια καὶ ἀδιαίρετος
πρὸς ἐαυτὴν κατὰ τὴν φύσιν καὶ μίᾳ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς.
Διότι ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου ἐν ἀγίῳ Πνεύματι δημιουρ
γεῖ τα πάντα, καὶ ἐστὶν ὁ σωζόμενος ἡ ἐνότης τῆς Ἁγίας
Τριάδος καὶ ἐστὶν εἰς Θεὸς ὁ δασκεῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶ
σι καὶ ἐπὶ πάντων μὲν ὡς Πατὴρ ὡς ἀρχὴ καὶ ὡς
πηγὴ καὶ διὰ πάντων δὲ διὰ μεσοῦ τοῦ Λόγου καὶ ἐν
πᾶσι ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι. Εἶναι δὲ Τριάς ὅχι μόνον
ἀπλῶς κατ' ὄνομα καὶ φανταστικῶς κατὰ λέξιν ἀλλὰ
κατ' ἀλήθειαν καὶ ὑπαρξίαν Τριάς διότι ὅπως ἀκριβῶς
ὁ παρὼν εἶναι ὁ Πατὴρ ἐστὶ καὶ ὁ Λόγος αὐτοῦ εἶναι
ὑπαρῶν καὶ ὑπεράνω ὅλων Θεός. Καὶ τὸ ἀγίον Πνεῦμα
δεῖ εἶναι ἀνυπαρκτόν, ἀλλ' ὑπαρχει καὶ ὑφίσταται πρᾶ
γματικῶς. Καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία οὔτε ὀλιγωτε
ραιτέρων πιστεῖ, διὰ νὰ μὴ σύμπτῃ εἰς τὰ φρονημάτων
ἐκείνους ποὺ τώρα φρονοῦν τὰ ἴδια με τοὺς κατὰ τὸν

Καί ἄφαν Ἰουδαίους καὶ τὸν Σαβελλίον οὔτε ἐφευρίσκει περισσότερα τῶ τῶν ὁμοίων ἀλλὰ μὴ κατατήρησεν εἰς τὴν πολὺν θέσαν τῶν εἰδωλολατρῶν. Καὶ οὕτως αὐτὴ εἶναι ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας ὡς μαθεῖται πῶς ὁ μὲν Κερὸς ὅταν ἀποστείλῃ τοὺς ἀποστόλους ἐδίδε τὴν ἐπιτολὴν εἰς αὐτοὺς ὡς θετοὶν τοῦτο τοῦ θεμελίου λίθου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λέγων «Πηγαίνετε καὶ κηρύττετε τὸν εὐαγγέλιον παντοῦ καὶ βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος».²⁵ Οἱ δὲ ἀπόστολοι, ἀφοῦ ἐπήγαγον ὡς ἔλαβον ἐπιτολὴν ἔτσι, ἐδίδαξαν καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κηρύγμα ποὺ κηρύσσεται ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ὑπο τὸν οὐρανόν.

29 Εφ' ὅσον λοιποὶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει, ὡς θεμελίον τῆς πίστεως τῆς τοῦ κηρύγματος τοῦτο ὡς εἶπουν παλιν εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνο, καὶ ὡς ἀποκριθῶν εἶναι ὁ Θεὸς Ἰσχυρὸς ἡ δύς, Ἐάν μὲν ἵνα δῶτε τότε λοιποὶ, ὡς κατατάσσεται ἀπὸ σᾶς τὸ Πνεῦμα εἰς τὰ κτίσματα. Ἐν τοιαύτῃ ὁμῶς περιπτώσει, ἡ τοιαύτη πίστις σᾶς δὲν εἶναι πιστὴ εἰς ἕνα Θεόν, τὸν ἐπὶ πάντων, καὶ «ἐν παντί» καὶ ἐν πάσῃ. Διὸ ἐφ' ὅσον διακρίνεται καὶ ἀποξενώνεται τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τῆς θεότητος, δὲν ἔχετε ἐκείνο ποὺ εἶναι «ἐν πάσῃ» καὶ ἡ τελειοποίησις σᾶς τῆς ὁποιαντοῦ μιμνήσκεσθε ὅτι ἐπιτυγχάνετε με τὸ ἵνα φρονήτε ἔτσι δὲν εἶναι πληρῆς, διότι δὲν γίνετα εἰς ὁλόκληρον τὴν θεότητα. Διότι μὲ τὴν θεότητα ἀναμειγνύετα, κτίσμα καὶ προσκυνεῖτε καὶ σεῖς, καθὼς οἱ Ἀρεῖοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τὴν κτίσιν μαζὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιεῖ ἑκτίσει αὐτὴν διὰ τοῦ λόγου τοῦ. Ἐάν δὲ αὕτη εἶναι ἡ διαθεσιμότης σᾶς ποιεῖ ἑλπίδα ἔχετε, ὅτι ποῖος θὰ σᾶς ἐνώσῃ μετὰ τὸν Θεόν; ὅταν δὲν ἔχετε τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἄλλα τὸ πνεῦμα ποὺ ὡς κτίσμα ἀνήκει εἰς τὴν κτίσιν. Ποσοὶ δὲ μεγάλῃ εἶναι ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀπροσεξία σᾶς ὅτι ὑποβιβάζετε τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κτισμάτων, καὶ πάλιν ἐξίσωνετε τὸ κτίσμα μετὰ τὸν Θεόν. Διότι τοῦτο καμνετε μετὰ τὸ ἵνα φαίνεται ὅτι ὁ Πνεῦμα εἶναι κτίσμα, καὶ κατατάσσετε αὐ-

το εἰς τὴν Τριάδα. Τι δὲ νὰ εἴπῃ καίεις καὶ διὰ τὴν τρεῖς-
 λαισας ὡστὶ νὰ πιστεύετε ὅτ' ὁ Θεὸς εἶναι ἄδικος ἐπεὶ
 δηλοῦν ὅτι ὁ ἄγγελος ἢ ὅλα τὰ κτίσματα ἄλλ' εἰς μόνον
 προσκίθεται εἰς τὸν Θεόν καὶ τοὺς Λόγους αὐτοῦ. Διότι
 ἐπὶ τῇ κατατῆρ γυνώμῃ σας μία καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι
 ἄγγελος καὶ κτίσμα, καὶ ἐξ τούτου μετὰ τὴν Τριάδα ὄχ-
 μου. — Ἰς ἅλλ' ὅσοι σ' κτισθέντες ἄγγελοι καὶ εἰς πωθοῦν
 με αὐτὴν καὶ νὰ μὴ παύσῃ πᾶσι. Τρᾶς ἀλλὰ πλῆθος
 τῶν ἀνεκτίτων θεοτήτων ὡς ὡστε καὶ κατα τοῦτο
 ἡ τῶν ἁγίων σας ἀξιοσύνη μετὰ νὰ διαστῇται
 ἐδῶ κτὶ. ἐκεῖ νὰ γινῇται ἀξέβητος εἰς τοὺς αἰῶνες. Διότι
 τὸ κτῆν εἶναι τὸ κατατῆρ σας καὶ τὸ κατατῆρμα τῶν
 Ἀρεσκάνων οἱ ὅποιοι εἰσὶν ἐκ τῆς εἰς πόλεμον μετὰ τὴν θεό-
 τητα καὶ λατρεύετε τὴν κτίσιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ ποῦ ἔκτισε
 τὰ πάντα.

30. Τοιαῦτα λοιπὸν εἶναι τὰ ἄτοπα, ποὺ ἔχετε νὰ ἀν-
 τιμετρεῖτε ὡς σκεπτεσθε τοῖς φρονηματικῶς σας διὰ τὸ
 Θεὸν ἰσχυρῶς. Ἐὰν δὲ εἶναι Τρεῖς καθὼς θεοὶ καὶ
 εἶναι καὶ ἕξ ἢ ὅσῃ δὲ ἄλλοι, ἵνα καὶ ἡ ἀνὸ-
 μοιος τοῦ κατ' ἀνάγκην μία εἶναι καὶ ἡ ἀγιότης αὐτῆς,
 καὶ μία ἡ αἰωνιότης αὐτῆς καὶ ἡ ἀτρέπτος αὐτῆς φύσις.
 Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἢ ἐκ παραδόσεως πιστὸς εἰς αὐτὴν
 εἶναι μία καὶ αὐτὴ μόνον ἔνωσιν μετὰ τὸν Θεόν, ἐκεῖνος δέ,
 ποὺ ἀφαιρεῖ κάτι ἀπὸ τῆς Τριάδος καὶ θαπτίζεται εἰς μόνον
 τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς ἢ εἰς μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ,
 ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀνεὺ τοῦ Πνεύ-
 ματος οὐδεμίαν χάριν λαμβάνει ἀλλὰ παραμένει ἀτελής
 αὐτὸς καὶ ἐκείνος ποῦ νομιζέει, διὰ τοῦτο, ἡ τελείω-
 σις γίνεσθαι εἰς τὴν Τριάδα ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ διαίρει
 τοὺς Υἱοὺς ἀπὸ τῶν Πατέρων ἢ ὑποβιβάζει τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν
 κατηγορίαν τῶν κτισμάτων οὔτε τὸν Υἱὸν οὔτε τὸν Πα-
 τέρα ἔχει ἀλλ' εἶναι ἄθεος καὶ χειρότερος ἀπὸ τὸν ἀπί-
 στον καὶ ὅτι-δήποτε ἄλλο μᾶλλον παρὰ Χριστιανός καὶ
 δικαίως θέβαια. Διότι καθὼς ἀκριβῶς ἐν εἶναι τὸ θάπτι-
 σμα αὐτὸ ποὺ δίδεσθαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ
 Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μία ἡ πίστις²³⁶ εἰς τὴν

²³⁶ Ἐφεσ. 4, 5.

Τραδά, καθως εἶπεν ὁ ἀποστολος ἔτσι καὶ ἡ ἀγία Τριάς, εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν ἐαυτοῦ τῆς, καὶ ἡ ὡμοιωμένη ἐν τῇ αὐτῇ καὶ δὲν περιλαμβάνει ἐν τῇ τῆς καὶ ἐκ τοῦ τοῦ δημοῦ ρημάτων καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀδελφότης ἐνότης τῆς Τραδος καὶ μὴ ἡ πίστις εἰς αὐτήν. Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν ἀκριβήτητα ὁμῶν τῶν Τροπικῶν δὲν εἶναι ἔτσι ἀλλ' ὡς ἐρευνήθητε νὰ εἰπῇτε διὰ τὸ ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι κτῆμα ἡ πίστις σας δὲν εἶναι πλεονεξία οὔτε τὸ θάπτεσθαι σας ἐν ἄλλοις δυο. Ἐν μὲν εἰς τοὺς Πατέρας καὶ τοὺς Υἱοὺς καὶ ἄλλοις ἐν εἰς ἀγγέλους, τοὺς εἶναι κτῆμα ἡ πίστις ἀποκρίσιν σας δὲν εἶναι ἀσφαλες οὔτε ἀνήθες διὰ τὸ πᾶν ὅτι σχετὸς ἐνότητος ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῇ μετὰ τὴν δημοῦ ρημάτων καὶ δημιουργοῦ. Ἡ πᾶσα ἐνότης τῶν κατωτέρων κτῆμα τῶν μέτῃ Λόγων ποὺ ἐδημοῦρῳσεν αὐτά, ἡ πίστις γνωρίζων ὁ μακάριος Παῦλος δὲν ὁρίσθη τὴν Τραδά ὅπως αἶναι, ἀλλὰ θελὼν νὰ ἡδασῇ τὴν ἐνότητα αὐτῆς ἐγράψεν πρὸς τοὺς Κορινθίους σχετικῶς μετὰ πνευματικὰ καὶ ἀνακεφαλαιώσεν τὰ πάντα εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα λέγων· «Υπαρχοὺν ποικιλία χαρισμάτων, τὸ Πνεῦμα ὅμως εἶναι τὸ ἴδιον, ὑπαρχοὺν καὶ πνεύματα, ἐπὶ τῇ ὡμοίᾳ ἀλλ' ὁ ἑκαστος εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ὑπαρχοὺν πολλὰ εἶδη ἐνεργειῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἐνεργεῖ τὰ πάντα εἰς δόλους». Διότι, ἐκεῖνα ποὺ τὸ Πνεῦμα διακρίνει εἰς τοὺς καθένα ταῦτα χορηγοῦνται, παρὰ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Λόγου. Διότι ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἀνέκουν ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς Υἱοὺς διὰ τοῦτο καὶ ὅσα διδύκται παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι εἶναι χαρίσματα τοῦ Πατρὸς καὶ ὅταν τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐν τῇ ἡμῶν εἶναι ἐν τῇ ἡμῶν καὶ ὁ Λόγος ὁ ὅποιος διδύκει αὐτὸ καὶ ἐν τῷ Λόγῳ εἶναι ὁ Πατὴρ, καὶ ἔτσι νοεῖται τὸ «Θα ἐλθῶμεν ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ καὶ θα κατοικήσωμεν εἰς χιτόν». καθως ἔχει λεχθῇ διότι ἐκεῖ ποὺ εἶναι τὸ φῶς ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ ἀπαγαγισμα καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ ἐνεργεῖα αὐτοῦ καὶ ἡ φωτοεδοῦς χάρις. Καὶ πάλιν ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἤθελε νὰ διδάξῃ καὶ τοῦτο, ἐ-

227 Α' Κορ 12, 4 - 6.

228, Ίσο. 14, 28.

γράφειν εἰς τοὺς Κορινθίους εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν τοῦ λέγων· Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ Θεὸς πατεράς μετὰ πάντας ὑμᾶς·²²⁹ Διότι ἡ θεὰ χάρις καὶ ἡ δωρεὰ ποὺ δίδονται δίδονται παρὰ τῆς Τριάδος παρὰ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· Διότι ὅπως ἀκριβὲς ἡ χάρις δίδεται παρὰ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ, ἐπὶ δεῖσθαι ἦτο δυνατόν· να μεταδῇ εἰς ἡμᾶς ἡ δοσις παρὰ μόνον ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· Διότι μόνον εἶναι μετέγωγεν αὐτοῦ θα ἐχώμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ τὴν χάριν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν κοινωνίαν.

31 Κατὰ ταῦτα λοιπὸν μὴ φαγεροῦντα ὅτι εἶναι ἡ ἐνέργεια τῆς Τριάδος· Διότι, ὁ ἀπόστολος δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἀπὸ κατὰ πρόσωπον τῆς ἀναι Τριάδος δίδονται διαφορὰ καὶ χωρῶνται διὰ ἀλλὰ ὅτι δοσὰ δίδονται ὁδῶντα ἀπὸ τῆς Τριάδος καὶ τὰ πάντα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ· Το Πνεῦμα λοιπὸν ἐπεὶ δὴ δὲν εἶναι κτισμὰ εἶναι ἡνωμένον μετὰ τοῦ Υἱοῦ, καθὼς ὁ Υἱὸς εἶναι ἡνωμένος μετὰ τὸν Πατέρα, καὶ συνδοξάζεται μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύεται ὅτι εἶναι τῆς αἰῆτος θεότητος μετὰ τὸν Λόγον καὶ ἐνεργεῖ ἐκεῖνα ποὺ ἐργάζεται ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Υἱοῦ πῶς να μὴ εἶναι ἀσεβὲς ἐκεῖνος ποὺ ἀντιτάξει αὐτὸ κτισμὰ καὶ κατὰ εὐθείαν λόγος ἀπεινάσει αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Υἱοῦ· Διότι δὲν εἶναι τίποτε τοῦ να μὴ γίνεται καὶ να μὴ ἐργεῖται εἰς τὴν παρὰ τὴν διὰ τοῦ Λόγου ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· Τοῖς θεβαιώμεντα καὶ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὅπου ψάλλεται· «Διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Κυρίου ἐστερεώθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὅλη ἡ δοξασις αὐτῶν διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ στόματος αὐτοῦ»· Καὶ εἰς τοὺς ἑκατοστοὺς τεσσαρακοστοὺς εβδομοὶ Ψαλμοὶ· «Θα ἀποστείλῃ τοῦ Λόγου αὐτοῦ καὶ θα διπλήσῃ αὐτὰ θα πληύσῃ τε Πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τὰ ῥήματα θα φέυσσιν ἀφθονῶς»²³¹· Ἡμεῖς δὲ ἐδικαιώθημεν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος· «Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου

229. Β' Κορ. 13, 13.

230. Ψαλμ. 32, 6.

231. Ψαλμ. 147, 7.

ἡμῶν. Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡ-
 μῶν.²³² Δὲν το Πνεῦμα εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τοῦ Λό-
 γου. Ἀληθῶς ὅταν ὁ Κύριος λέγει· Ὁ Θεὸς ἐξ ἑω-
 κεν ἐγώ· καὶ ὁ Πατήρ····· εἰσέρχεται μαζί καὶ τὸ Πνεῦμα, ὄχι κατ'
 ἄλλαν τρόπον, παρὰ καθὼς ὁ Υἱὸς διὰ τὴν κατακρήση ἐν-
 τὸν μας ὡς ὁ Παῖς γράφει πρὸς τὰς Ἐφεσούς· Διὰ
 τὴν αἰῶνα δῶση ὁμοφώνως μετὰ τὸν πληρεπὲς τῆς δοξῆς του
 ὥστε νὰ στερεωθῇ μεθυσμένοι εἰς τοὶ ἐσωτερικόν σας
 ἀνθρώποι. Διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς νὰ
 κατακρήση ἐντός σας.²³³ Ὅταν δε ὁ Υἱὸς εἶναι ἐντός
 μας εἶναι πρὸς τὸ καὶ ὁ Πατήρ, καθὼς ὁ Υἱὸς λέγει· Ἐ-
 γὼ εἶμαι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί.²³⁴ Διὰ τοῦ-
 το ὅταν ὁ Λόγος γίνεταί τις προφήτας οὗτος ἐμπνε-
 ούμενος ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προφητεύει····· Ὅταν λοιπὸν
 ἡ Γραφή λέγει· Καὶ ἐγένετο Λόγος Κύριος····· πρὸς τὸν
 δεῖνα προφήτην φαίνεται δὲ αὐτῷ ὅτι οὗτος προφη-
 τεύει διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα····· Διότι εἰς μέντοι Ζα-
 χαρίαν ἔχε γραφή····· Ἀλλὰ νὰ δεχέσθε τοὺς λόγους μου
 καὶ τὰς ἐντολάς μου, τὰς ὁποίας ἐγὼ διδῶ διὰ τοῦ Πνεύ-
 ματός μου εἰς τοὺς δούλους μου, τοὺς προφήτας,²³⁵ καὶ
 ὅταν μετὰ ἀπὸ ὅλγα ἐλέγχων τὸν λαόν····· ἔλεγε····· Καὶ ἔ-
 κειμαι τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀπρόθυμοι εἰς ὑπακοήν, ὥστε
 νὰ μὴ συμμορφωνοῦνται μετὰ τοὺς λόγους καὶ τοὺς νόμους
 μου, τοὺς ὁποῖους ἀπέστειλεν ὁ Κύριος παντοκράτωρ μέ-
 σθι τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ····· διὰ στόματος τῶν παλαιότερων
 προφητῶν αὐτοῦ····· Ὁ δὲ Πέτρος ἔλεγεν εἰς τὰς Πράξεις·
 «Ἐπρεπε νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ Γραφή τὴν ὁποίαν προεῖπε τὸ
 ἅγιον Πνεῦμα»²³⁹ Καὶ οἱ ἀποστολοὶ ὁμοφωνῶς ἐφωνα-
 ζάντα ἐξ ἑξ····· Δέσποτα Σὺ ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήσας τὸν
 οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θαλάσσαν, καὶ ὅλα ὅσα

232 A. ἔφρ. 6. 11

233 Ioh. 14. 23

234 ἔφρ. 3. 16

235 Ioh. 14. 10

236 Πρδ. Μγ. 1. 1. 1πρ. 1. 1 x 1

237 Ζαχ. 1. 6

238 Ζαχ. 7. 12

239 Πρ. 1. 16

επιρχοῦν εἰς αἵτα τοῦ ὁποῖος δὲ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος
εἶπε· δα σὺν ἑαυτῷ τοῦ πνεύματος ἡμῶν Δαβὶδ·²⁴⁰ Καὶ ὁ
Παῦλος ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, εἶπε μετὰ πολλῆς περ-
ρηγίαις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ποὺ ἐπηγγέλει πρὸς αὐτὸν
Καλῶς εἶπε τοῖς ἁγίοις Παῦλος διὰ πνεύματος τοῦ Προφη-
τοῦ Ἠσαΐα πρὸς τοὺς πατέρας σας·²⁴¹ Πρὸς δὲ τὸν
Γροθεὶν ἔγραψε· Τοῦτο δὲ Πνεῦμα λέγει ρητῶς ὅτι κατὰ
τοὺς ἱστανόμενους χρόνους αὐτοῦ θα ἀπουσιάζησιν ἀπὸ
τῆς ὁδοῦ τῆς πίστεως οὗτοι θα προσεγγίσω εἰς τοὺς λόγους
πλανημένων πνεύματα·²⁴² Δα τοῦτο καὶ πάλιν ἡ Γρα-
φή λέγει ὅτι το Πνεῦμα ἦλθεν εἰς μερκοῦς ὁ Λόγος νοεῖ-
ται ὁ ὁποῖος δίδει το Πνεῦμα εἶναι εἰς αἵτε· Ὅταν λοι-
ποὶ ἐξεπληρωθῇ ἡ προφητεία· θα ἐκκλησῇ ἀπὸ το Πνεῦμα
μὲν ἐπὶ αὐτῶν ἱστανόμενοι ἀνθρώποι·²⁴³ ὁ Παῦλος ἔ-
λεγε· Συμφωνοῦμεν τῇ δογματικῇ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ· εἰς ἐμεῖς·²⁴⁴ καὶ πρὸς τοὺς Κρητικούς ἔγρα-
ψε· Ἡ ζητεῖτε ἀποδείξαι περὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ ὁποῖος
ὁμιλεῖ ἐντός μου·²⁴⁵ Ἐστὶν δὲ ὁ Χριστὸς ἦτο ἐκεῖνος,
ποῦ ὡμλεῖ ἐντός αὐτοῦ εἶναι φανερόν ὅτι τοῦ Χριστοῦ
Πνεῦμα ἦτο ἐκεῖνο ποῦ ὡμλούσεν ἐντός του διότι καὶ ὁ-
ταν ὁ Χριστὸς ὡμλούσεν ἐντός του εἰς τὰς Πράξεις ἔλεγε
πάλιν· Καὶ τώρα, ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι δεμένος ἀπὸ τὸ Πνεῦ-
μα καὶ πηγαίνω εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ χωρὶς να γνωρίζω
ἐκεῖνα, ποῦ θὰ με συνιστήσῃ εἰς αὐτὴν· ἀλλ' ὅτι τὸ
ἅγιον Πνεῦμα μου ἀποκαλύπτει λέγον ὅτι εἰς κάθε πό-
λιν με περιμένουν δεσμοὶ καὶ θλίψεις·²⁴⁶ Ἐπομένως, ἐάν
οἱ ἅγιοι λεγούσιν· Ταῦτά ἐστιν λέγει ὁ Κύριος, δὲν ὁμιλοῦν κατ'
ἄλλους τρόπους, παραφωτίζομεν ἀπὸ το ἁγίου Πνεῦμα
καὶ ὅταν ὁμιλοῦν ἐμπιστομένοι ἀπὸ το Πνεῦμα, ἐκ μερὸς
τοῦ Χριστοῦ λεγούσιν ταῦτα· εἶναι δὲ καὶ ὁ Ἁγὰθος λέγει
εἰς τὰς Πράξεις· Ἐὰ ἐξῆς λέγει το ἅγιον Πνεῦμα·²⁴⁷

240. Πράξ. 4, 24 - 25.

241. Πράξ. 28, 25.

242. Α' Τιμ. 4, 1.

243. Ἰωήλ. 3, 1.

244. Φιλιπ. 1, 19.

245. Β' Κορ. 13, 3.

246. Πράξ. 20, 22 - 23.

247. Πράξ. 21, 11.

οχι κατ' ἄλλου τροποῦ, παρά μόνον ὅτι, ὅταν ὁ Λόγος
ἦλθε πρὸς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα ἐφωτίσεν αὐτοὺς νὰ λέγῃ εἰς
τοὺς Πατέρας καὶ νὰ προσκυνῇ, ἐπειδὴ εἰς αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς
ἀνέμενον αὐτὴν εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ. Ἀληθῶς ἔπερ δὴ
τὸ Πνεῦμα παρ' ὑποκειμένου ὁ πᾶσι τοῖς Πατέρας ἐχρηστος
ὁ ἰδὼς ἀμύλας δὲ αὐτῆς αὐτὴς ὥστε ἡ προδοσις
αὐτῆς καὶ ἔγινεν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ἀπὸ αὐτῆς εἰς τοὺς Λόγους.
Ἔτα καὶ ὅταν ὁ Λόγος ἐπισκεφθῇ τὴν ἁγίαν Παρθένον
Μαρίαν, μαζί με αὐτὸν ἦλθε πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ Πνεῦμα
καὶ ὁ Λόγος ἐν τῷ Πνεύματι ἐπλαττε καὶ ἐταιρώμενος εἰς
τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς τοὺς αὐτοὺς ἐπερ δὴ ἤθελε νὰ ἐνώσῃ καὶ πα-
ροισάσῃ δὲ αὐτῶν τοῦ τῆς κτστ. εἰς τοὺς Πατέρας,
καὶ δὲ αὐτῶν τροποῦ τούτου αὐτῶν ὡς τὰ πάντα δι'
ἑαυτοὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν εἰρημνίαν μετὰ τῶν
ἐν οὐρανοῖς καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων.²⁴⁸

32 Ἐπομένως συμφωνοῦμεν μετὰ τὰς ἁγίας Γραφὰς ἀπὸ
δεξιῶν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι κτίσμα ἀλλ'
ἐστὶν Πνεῦμα τοῦ Λόγου καὶ τῆς θεότητος τοῦ Πατρός.
Διὸ ἐποφθίνομεν μὲν εἰς τὸ ἀσφαλὲς περὶ περιρριπῆναι ὅτι
αὕτη εἶναι ἡ ὁδοκαταλείψαντων τῶν ἁγίων τοὺς ἀναφερόμενους εἰς
τὴν ἀδελφότητα. Ἰσαδὲ καὶ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μισθιστική
τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ περὶ τὸν ὁδοκαταλείψαντων
ἐπισημάνει τῶν Γραφικῶν διαφωνῶν μετὰ τὰς Γραφὰς,
συμφωνοῦν δὲ μετὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν Ἀρειανῶν. Εἶναι φανερόν
ὅτι αὐτοὺς νὰ προσποιοῦνται κατ' αὐτοὺς τοὺς τροποὺς
διὰ νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς ἀπλοικοὺς. Ἀλλὰ χάρις εἰς τοὺς
Κυριοὺς ὅτι ὡς γράφει δὲ κατωρθώσαν νὰ καλυφθῶν
τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μετὰ τὴν προσποιομένην διαφωνίαν τῶν με-
τὰ τοὺς Ἀρειανικοὺς Διὸς ἀληθῶς ἐμσηθησάν καὶ παρ' αὐ-
τῶν, ἐπερ δὴ μόνον τὸ Πνεῦμα λέγουσι κτίσμα καὶ ὄχι καὶ
τὸν Λόγον καὶ κατεδικασθῆσαι ἀπὸ ὅλων, ἐπερ δὴ πρὸς
γὰρ μάλιστα μάχονται ἐναντίον τοῦ Πνεύματος καὶ δὲν ἀπέχουσι
πολύ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι νεκροὶ ἀφ' οὗ ἔχουν μείνει ἐρημοὶ
καὶ εἰτελῶς ἄδελφοὶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος. Διὸ κατὰ τοὺς μακα-
ριον ἀπόστολον, ἐπερ δὴ εἶναι ἄνθρωπο ψυχικόν (γῆνιν)
δὲν ἠμποροῦσαν νὰ δεχθῶν τα γαρισματὰ τοῦ Πνεύματος.

καὶ τὴν ἀληθειαν σου.²⁵² Οἱ ἀληθινοὶ λαοὶ προσκυνῶνται προσκύνειν τὸν Πατέρα ἀλλ' ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ μετὰ τὸν ὁμολογοῦν Υἱὸν καὶ ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα. Διότι τὸ Πνεῦμα εἷναι ἀχωριστὸν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ ὡς ὁ Υἱὸς εἶναι ἀχωριστὸς ἀπὸ τοῦ Πατρὸς. Ἡ ὁμοῦς ἀληθεὶς μαρτυρεῖ ἡ λέγουσα. Θα στείλω πρὸς ὑμᾶς τὸν Παράκλητον τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς.²⁵³ τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάβῃ.²⁵⁴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι ποὶ ἀρνιῶνται αὐτὸ ὅτι ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ. Ἀναγκηλοῦσι μὲν οὖν τοὺς ἀληθινούς προσκυνήτας νὰ ὁμολογῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ προστρέχωμεν πρὸς τὴν ἀληθεῖα. Ἀν δὲ καὶ μὲν ἀπὸ αὐτῆς ἔτε νὰ μαθῶμεν θελήσουσι οἷτε νὰ ἐννόησουσι ἠμποροῦν, ὡς παύσουσι τὸ λαχίσαιν τὰς θλάσεων καὶ ὡς μὴ διαροῦν τὴν Τρικῆδα διὰ νὰ μὴ γερῇσθῶν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ οὔτε νὰ λογαριαζοῦν τὸ ἄν ὁ Πνεῦμα μετὰ τὰ κτισμὰτα ἢ αὐτὰ μὴ ἀποδίδου τὰ ἔργα τοῦ Πνεύματος εἰς τοὺς Βελζεβούλ. ὡς οἱ τότε Φαρισαῖοι μὴπως καὶ οὔτοι ἔτι ἀποτρεχόντες ταῖς μέ ἐκείνους ὑπὸ τὸν ἀσχωρητὸν τὴν τιμωρίαν μαζί με ἐκείνους καὶ ἐδῶ καὶ μετὰ ταῦτα.

252. Ψαλμ. 42, 3.

253. 1ω. 15, 26.

254. 1ω. 14, 17.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Κατά τῶν λεγόντων κτίσμα τὸν Υἱόν

1 Εγὼ μὲν ἐνομίζα ὅτι ἵσταται γραφε πολὺ ἄλ-
γα καὶ κατηγοροῦσι τοὶ ἑαυτοῦ μου ὅτι ἐνεκα πολλῆς
ἀδυναμίας δεῖ ἡμῶν σα να γραφῶ τὰτα ὅσα συγχω-
ρεῖται εἰς ἀνθρώπους να λέγωμαι ἐναντίων ἐκείνων που
ἐκφράζονται με ἀσεβείην διὰ το ἄγιο Πνεῦμα. Ἐπειδὴ
δὲ ως γραφίς μερ' καὶ ἀπο τοὺς ἀδελφούς ἐζητήσθαι ἐ-
πιμονῶς να γραφῶ με σιγῶμαιν καὶ ἐκεῖνα που παρέ-
λειψα, διὰ να ἐχῶ καὶ τρυχερούς καὶ συντομούς τας ἀπαν-
τήσεις μεν πρὸς ἐκεῖνας τοὺς ἐρωτοὺς να ὑθοί, τοὺς ἀ-
φαιρῶντας εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν, να ἐλεγχῶσι δὲ τοὺς ἀσε-
βεῖς ἔγραψα καὶ τοῖς μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι, ἔχω τὴν συνεί-
δησιν μου ἡρεμῶν, ἐπαφιεμένος εἰς σε τὴν φροντίδα ὅ-
πως εἶναι καὶ εἰς ταῦτα ἐγὼ, κατὰ παραλεφθῇ, ἀναπλη-
ρώσης αὐτο. Οἱ Ἀρεσνοὶ με το να ἐστραφησαν γύρω
ἀπο τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ με το να μὴ ἐννοῦν τιποτε
περισσότερον ἐξω ἀπο τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὅπως καὶ οἱ
Σαδδουκαῖοι, ἐξέλαθοι τὴν θεοπνευστον Γραφὴν με τὰ
μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς. Ὅταν λοιποὶ ἀκούουν
ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι, σφρα καὶ ἀπαυλασμα καὶ Λόγος τοῦ
Πατρὸς, ἔχουν συνηθισεῖ να προσθετοῦν. Πῶς εἶναι τοῦ-
το δυνατόν, ὥσαν ἀκριβῶς να μὴ δυνατόν να ὑπαρχῇ ἐ-
κεῖνο που αὐτοὶ δεῖ ἡμποροῦν να ἐννοοῦν. Καὶρός λοι-
ποι εἶναι, δι' αὐτοὺς να σκεπτῶντα τοιαῦτα καὶ περὶ τοῦ
παντός. Πῶς ἡμπορεῖ ἡ κτίσις να ἔχη γινεῖ, ἀφοῦ κάπο-
τε δὲν ὑπῆρχε, ἢ πῶς ἡμπορεῖ ἀπο τὸ χῶμα τῆς γῆς
να πλασθῇ λογικὸς ἀνθρώπος, ἢ πῶς το φθαρτὸν ἡμπο-
ρεῖ να γινῇ ἀφθαρτὸν, ἢ πῶς ἡ γῆ ἡμπορεῖ να ἔχη θεμε-
λιωθῇ ἐπάνω εἰς τας θαλάσσας καὶ ἐπάνω εἰς τας πηλμ-
μύρας τῶν ποταμῶν ἡτομασεν αὐτὴν ὁ Θεός, καὶ τε-
λευταῖον πρέπει οὗτοι να προσθεσοῦν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς

των. "Ας φαγώμεν και ἄς πιώμεν ὅτι αἶρον ἀποθνήσκουμεν." ὁ αὐτὸς γὰρ φησὶν ὅτι ὅταν οὗτο ἀφανισθῇ, θα ἀφανῶσιν καὶ τῶν και ἡ τρελλὰ τῆς ἀρεσσεως αὐτῶν.

2 Καὶ ἡ μὲν ἀντιληψὶς αὐτῆ τῶν Ἀρεανῶν εἶνα θιγητη και φθαρτη ἡ δε θεος που στηριζεται εἰς τὴν ἀλήθειαν και τὴν ὁπερ αν ἔπρεπε καὶ αὐτο να δεικνυντα ἀσζητητ εἶνα ἡ ἐξῆς. Εἰς ὁ Θεος εἶνα πη η και φῶς, καὶ Πατήρ δε, καὶ ὁρθοι υπ ἱπωμεν αὐτο την πηγην ἡεραν, αὐτε το φῶς χωρις φωτιστικη, ιδιοτητα οὔτε τον Θεον χωρις Λογον δια να μη εἶναι ὁ Θεος χωρις σοφαι λογον, και λαμψ. Ἐαν λοποι, ὁ Πατηρ εἶναι αἰωνος ἀναγκασως εἶνατος εἶνα και ὁ Υἱος ὅτι ὅσας διστητας ἔχε ὁ Πατηρ χωρις ἀμφβολαι τας αυτας διστητας τρεπει να νοησωμεν ὅτι, ἔχ και ὁ Υἱος συμφωνη με ὅσα λεγει ὁ ἴδιος ὁ Κυριε. Παντα δου ἔχε ὁ Πατηρ, εἶναι ἰδικα μοι, κα τα ἰδικα μοι παντα εἶναι το Πατρὸς μοι. Λοιπον, αἰωνος εἶναι ὁ Πατηρ αἰωνιος εἶναι ὁ Υἱος διοτι δι αιται ἔγιναι οἱ αἰῶνες. Ὁ Πατήρ εἶναι ὁ ὑπαρχων κατ ἀνάγκη, κα ὁ Υἱος εἶναι, ὁ ὑπαρχων Θεός ὑπερανω ὄλων αἰωνιως εὐλογητος Ἀμην. ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος. Δει εἶναι ὁρθοι το να εἰπωμεν δια τὸν Πατερα. Ἦτο κάποτε χρονος, ὅτε δεν ὑπῆρχεν εἶναι ἐπίσης ἀνεπιτρεπτο, το να εἰπωμεν δια τον Υἱον. Ἦτο κάποτε χρονος ὅτε δεν ὑπῆρχει, ὁ Υἱος. Παντοκρατωρ εἶνα ὁ Πατηρ παντοκρατωρ εἶνα κα ὁ Υἱος, καθως λέγει ὁ Ἰωάννης. Ἐκενος που ὑπαρχε, ὁ ὅποιος ἐπῆρχε καὶ ὁ ὅποιος θα ἔλθῃ ὁ Παντοκρατωρ. Ὁ φῶς εἶνα ὁ Πατήρ ἀπαυγασμα ὁ Υἱος καὶ φῶς ἀληθινον. Ἀληθινος Θεος ὁ Πατήρ ἀληθινός Θεος ὁ Υἱός διοτι ἔτο ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης. Ἐμ θα ἐν τῷ ἀληθινῷ ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. Οὗτος εἶναι ὁ ἀληθινός Θεος και ἡ αἰωνιος

2 Α' Κορ 15, 32.

3 Ίω 16, 15.

4 Πρβλ. Ἐβρ 1, 2.

5 Ρωμ 9, 5.

6 Ἀποκ 1, 8.

ζωή». Καί, με ὀλίγας λέξεις δε, ὑπάρχει τιποτε, το ὁποῖον ἔχει ὁ Πατήρ τοῦ ἁγίου ἑνὸς τοῦ Υἱοῦ. Δοτεῖ δὲ αὐτὸ τὸ ἡ Υἱος εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατήρ ἐν τῷ Υἱῷ ἐπεὶ ἡ ἐκείνα τοῦ ἀληκῶν εἰς τοὺς Πατέρας ταῦτα εἶναι καὶ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ παρὲν ταῦτα νοοῦντα ὅτι εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ. Ἐπὶ οὖν καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑαυτῷ ἐπὶ ἡ δεῖ εἶναι ἀλλὰ ἐκείνα πρὸς εἶναι, ἐ τοῦ καὶ ἀλλὰ ἐν τῷ Υἱῷ ἀλλὰ ἐκείνα ποιεῖ ἐν τῷ Πατρὶ, ταῦτα εἶναι καὶ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ ὅσοι βλέπεις ὅτι εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ, ἐπὶ ἡ βλέπεις αὐτὰ καὶ ἐν τῷ Υἱῷ νοεῖται ὁρθῶς τοῦ ἑκείνου τοῦ εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ.

3. Οἱ ταῦτα ἀποδεχόμενοι κατὰ αὐτοὺς τοὺς τρόποις εἶναι ἀσέβης ἐκείνων ποιεῖ λέγει, ὅτι ὁ Υἱος εἶναι κτίσμα. Δοτεῖ θὰ ἀναγκασθῇ νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ἡ πηγή ἀπὸ τὴν ὅποιοι πηγάζει ἡ σοφία εἶναι κτίσμα καὶ ὅτι κτίσμα εἶναι, ἡ σοφία πρὸ ὁ Λόγος ἐν τῷ ὅπῃ. ἵσται πάντα ὅσα εἶναι τοῦ Πατρὸς. Ἀλλὰ καὶ ἀλλως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ θεσπαιθῇ διὰ τὴν πλάσιν τῆς χρεοῦς τῶν Ἀρεσμάτων, ἀπὸ τὰ ἐξῆς. Με ἐκείνων πρὸς εἶναι ὁμοιοί, καὶ ἔχουσιν τὴν αὐτὴν φύσιν με αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁμοιοί. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁμοιοί καὶ ἔχουσιν τὴν αὐτὴν φύσιν εἶναι μετὰς μας ὁμοιοί. Το αὐτὸ δηλαδὴ ἀληθεύει διὰ ὅσον ὅπως τὸ θνητὸν το φθαρτὸν καὶ τὸ τρεπτοὶ τῆς φύσεως καὶ ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐλθὺς εἰς τὴν ὑπαρξιν. Καὶ οἱ ἀγγελοὶ μετὰς τῶν καὶ ὅλα τα ἄλλα δημιουργήματα ἐφ' ὅσον εἶναι ὡσαυτως τῆς αὐτῆς φύσεως μετὰς τῶν. Ἄς ἐξετάσῃ λοιπὸν οἱ περιεργοὶ οὗτοι νὰ μάθουν εἶναι ὑπαρξὴ καποῖα ὁμοιοῦς μετὰς τῶν κτισμάτων καὶ τοῦ Υἱοῦ ἡ εἶναι ἡμποροῦν νὰ εὗρουν ὅτι τα ἐν τῷ Υἱῷ ὑπαρχοῦν καὶ εἰς τα δημιουργήματα, διὰ νὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κτίσμα. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἡμπορεῖσιν νὰ εὗρουν οἱ κατὰ πάντα αὐθαδεῖς καὶ διαρκῶς ἀκολουθοῦντες ἐσφαλμένην ὁδόν, ποὺ ὁδηγεῖ αὐτοὺς μακριὰ ἀπὸ τὴν εὐσέθειαν.

7. Α' ἴμ. 5, 30

8. ἴμ. 10, 30

9. ἴμ. 14, 9.

Διότι, εἰς μὲν τὰ κτίσματα δὲν ὑπάρχει κατεῖν, που νὰ εἶ-
 ναι, παντοκράτωρ καὶ κανεὶν δὲ εἶναι ὑπεταγμένον εἰς
 το ἄλλο. Διότι, τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ κτίσμα.
 «Καθασόν οἱ μὲν οὐρανοὶ ὁ ἀκηρυττοῦν τὴν δόξαν τοῦ
 Θεοῦ»¹⁰ ἡ δὲ γῆ καὶ τὸ πληρωμα αὐτῆς ἀνέκχου εἰς τὸν
 Κυρίον· ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγε»¹². Καὶ τὰ πάντα εἶ-
 ναι δούλα εἰς τὸν πᾶν ἡτὴν αὐτῶν, καὶ συμπερφοῦνται
 πρὸς τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἀπακούουσιν εἰς τὰ προ-
 σταγmata τοῦ. Ὁ δὲ Υἱὸς εἶναι, παντοκράτωρ, ὡς
 Πατὴρ καὶ τοῦτο ἔχει γραφῇ καὶ ἀποδεχθῇ ἀπο-
 τας Γραφαίς. Κτὶ πάλιν μεταξύ τῶν κτισμάτων οὐ-
 δὲν εἶναι ἀτρέπτος, κατὰ τὴν φύσιν. Διότι καὶ μερ-
 κοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους δὲν διατήρησαν τὸ ὑποουργημά-
 των.¹⁴ καὶ «Τὰ ἀστρα δὲ εἶναι καθαρα ἐνώπιον αὐ-
 τοῦ»¹⁵ καὶ ὁ διαβόλος ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ Α-
 δάμ παρεβή τη, θεῶν ἐντολῇ καὶ τὰ πάντα ὑφίστανται
 ἀλλοιωσίν. Ὁ δὲ Υἱὸς εἶναι ἀτρέπτος καὶ ἀλλοιωτός,
 καθὼς ὁ Πατὴρ. Καὶ τοῦτο στενωθυμίζε εἰς ἡμᾶς, ὁ Παῦ-
 λος ἐκ τοῦ ἑκατοστό¹⁶ πρώτου Ψαλμοῦ λέγων· «Καὶ σὺ,
 Κύριε, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐθεμελίωσας τὴν γῆν καὶ οἱ οὐρα-
 νοὶ εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν σου. Αὐτοὶ θα καταστραφούν,
 σὺ δὲ παρμένεις καὶ ὅλοι θα παλαιωθοῦν, ὥσαν ἐνδιήμα
 καὶ ὥσαν εἰς μανδεῖαν θα τυλιξῇς αὐτοὺς καὶ θα ἀλλά-
 ξουν. Σὺ δὲ ὡς εἶπα ὁ ἴδιος καὶ τὰ ἔτη σοὶ δὲν θα τελε-
 ῶσιν».¹⁷ Καὶ πάλιν λέγει· «Ὁ ἰησοῦς Χρῆστος ἦτο χθὲς,
 εἶναι σήμερον, καὶ θα εἶναι ὁ ἴδιος αἰωνίως».

4. Καὶ πάλιν τὰ δημιουργήματα πάντα δὲν ὑπὴρ-
 χον καὶ ἐγίναν. Διότι, τὴν γῆν ἔκαμει ἐκ τοῦ μηδενός·

10. Ψαλμ. 18, 2.

11. Ψαλμ. 29, 1.

12. Πρὸς Σερ. 113, 3.

13. Πρὸς Σερ. 102, 20.

14. 1α Κορ. 8.

15. 1α Κορ. 25, 5.

16. 1α Κορ. 1, 10 - 12.

17. 1α Κορ. 13, 8.

καὶ ἑκεῖνος ποὺ καλεῖ τα μὴ ὄντα ὥσαν αὐτῶν¹⁸, καὶ εἶναι τὰ ἡμέτερα καὶ κτιστά διότι διὰ τοῦτο καὶ ἔλαβεν ἀρχήν, ὅπως διαβῇ εἰς τὸ εἶναι «Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν»¹⁹ καὶ τὰ πάντα ὅσα ἐπαρχοῦν εἰς αὐτὰ καὶ πάλιν Ἡ χεὶρ μου ἔκτισεν πάντα ταῦτα²⁰. Ὁ δὲ Υἱὸς ὅστις εἶναι Υἱὸς εἶναι καὶ ἴσως ὁλῶν Θεὸς ὅπως ὁ Πατὴρ καὶ τοῦτο ἔχει ἀποδεχθῇ κατὰ τοῦτον τοῦ τρόπου καὶ δεῖ εἶναι αὐτὸς ποὺ γίνεται ἀλλ' αὐτὸς ποὺ ἐδημιούργει καὶ δεῖ κτιστῆναι, ἀλλὰ κτιστὴ καὶ κτιστὰ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς Διότι οἱ αἰῶνες ἔγιναν ὁ αἰὼν καὶ τα πάντα ἐκ αὐτοῦ ἔγιναν καὶ αὐτὸς αὐτὸς δεῖ ἐγχεσθῆναι ἀπὸ ὅσα ἔγιναν²¹ καθὼς δεῖ ἐδιδάσκειν ὁ Ἀπιστίας το ἀναφερομένων εἰς τοὺς ὕμνους αὐτὸς κατ' ἀρχὰς ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ οἱ οὐρανοὶ εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ²². Καὶ πάλιν κτιστὴν ἀπὸ τὰ κτιστά δεῖ εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ καθέ τι, ποὺ ἐγίνετο ἐκεῖνο, ποὺ ἐγίνετο, τοῦτο καὶ ἔλαβεν ὄνομα τὸ μὲν οὐρανὸς, τὸ ἄλλο δὲ γῆ καὶ οἱ μὲν πλανήται, τὰ δὲ ἀστὲρα καὶ ἄλλα θαλάσσια, καὶ ὡκεῖνα καὶ τετραπύδα καὶ ὑπερῶν ὁ ἄνθρωπος καὶ πρὸς τούτων ἄγγελοι καὶ ἀρχαγγέλοι, Χερουβιμ, Σεραφίμ καὶ διπλάσι ἀρχαὶ ἐξ ὧν κερύθητες παρὰ τοῦτος καὶ ἔτι ὅτι τὸ καθεῖν. Ἐάν δε καὶ μερικοὶ πνευματώδη θεοὶ δὲν ὠνομασθῶν ἐπὶ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἀλλὰ διὰ τὴν μεταστροφὴν τοῦ Υἱοῦ Διότι καὶ ὁ ἴδιος ἔπειτα ἐξῆς «Ἐπὶ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς τοὺς ὁποῖους ἦλθεν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ»²³. Διὰ τοῦτο ἐπειδὴ δὲν ἦσαν κατὰ τὴν φύσιν θεοὶ, συμβαίνει ὥστε κατὰ μερικοὺς να μεταβαλλόμενα ὄναι ἀκούουσιν «Ἐγὼ εἶπα εἰσθε θεοὶ καὶ υἱοὶ τοῦ Υψίστου ὄντος. Σεῖς

18. Γεν. 1. 1.

19. Γεν. 1. 1.

20. Ησ. 45. 2.

21. Παλ. Εβρ. 1. 2.

22. Ιω. 1. 3.

23. Εβρ. 1. 10. Ψαλμ. 101. 26.

24. Ιω. 10. 36.

δὲ ὡς ἄνθρωπο ἀποθνήσκετε. ²⁶ Τέτονος ἦτο καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἤκουσε. Σὺ δὲ εἶσαι ἄνθρωπος καὶ ὃς Θεός. Ὁ δὲ Υἱὸς εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς καθὼς ὁ Πατήρ, διότι ἐν αὐτῷ εἶμι. ²⁷ Υἱὸς καὶ ὁ Πατήρ ἐν τῷ ἴδιῳ καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐγγραφεί καθὼς ἐδὴ χηρὰν ἡμῶν. **ὁ δὲ Δαβὶδ ψάλλει.** Ὁ θρόνος τοῦ ὧ Θεοῦ ὑπάρχει εἰς τὸ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος σκληρὸν, δικαιοσύνης εἶναι, τὸ σκληρὸν τῆς βασιλείας σου. Καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας φωνεῖ. «Οἱ ἐργαταὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁ ἔμπορος ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας καὶ Σαβάρ, ἃ ὁ, ἐς μέγα ὄσωμοι, θα εἰθού, πρὸς σε καὶ θα θαδίζων ὁππῶ σοι δεμένοι, με χειροπέδας καὶ θα σὲ προσκλήσων, ὅτι μαζὶ σοι εἶμι ὁ Θεός. Διότι σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς τοῦ σπλην καὶ ἡμεῖς δὲν ἐγνωρίζομεν. Ποῖος λόγος, ἵνα ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὁππῶ εἶμι ὁ Θεὸς παρὰ μόνον ὁ Υἱὸς ποὺ λέγει. «Εγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατήρ εἶμι ἐξ ἐμοῦ.

5. Ἐφ' ὅσων ταῦτα εἶναι ἀληθῆ καὶ εὑρίσκονται γραμμένα εἰς τὰς Γραφὰς πικρὸς δὲ πειθετα ὅτι ἀφοῦ ἐκ τῶν κτισμάτων κανέν δὲν εἶναι ὅμοιον με τὸν Υἱόν, καὶ ἀφοῦ πατέρας εἶναι τὸν Πατέρα, ἵνα καὶ τοῦ Υἱοῦ ἔπεται ὅτι ὁ Υἱὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁμοουσιὸς με τὸν Πατέρα, Διότι καθὼς ἀκριβῶς ἐστὶ εἶχε καταλαβὴ ὁμοσιτητα πρὸς τὰ κτισμάτα, θα εἶχε πρὸς αὐτὰ καὶ κάποιαν συγγένειαν καὶ θα ἤμποροῦσε νὰ ἦτο ὁμοουσιὸς με αὐτὰ. ἔτσι ἀντιθετῶς ἐφ' ὅσων εἶναι ξένος μετὰ πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν δημιουργημάτων, γνησιος δὲ Λόγος τοῦ Πατρὸς, δὲν διαφέρει, οὗτος ἐκεῖνος κατὰ τὴν οὐσίαν ἔπειδὴ καὶ πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς ἀνήκουσι ἐξ ἴσου καὶ εἰς αὐτόν εἶναι, εὐνόητον ὅτι εἶναι ὁμοουσιὸς με τὸν Πατέρα. Διότι καὶ οἱ Πατέρες ἔπειδὴ ἔτο ἐνώθησαν τὰς σχέσεις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡμολόγησαν εἰς τὴν συνόδον, ποὺ ἐγένεν εἰς τὴν Νίκαιαν, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοουσιὸς καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς. Διότι εἶχον ἐνώθησαι καλῶς ὅτι κτιστὴ οὐσία οὐδεποτε δύναται νὰ εἴπῃ Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ εἰ-

26. Ψαλμ. 81, 6-7

26. Ψαλμ. 44, 7

27. Ησ. 45, 14-15

και ιδίκα μου. Διότι έτε δὴ με το να ἦλθεν ἀπο τὴν ἀνυπαρέχαι, εἰς το εἶνα. ἔχε ἀρχή, δὲν ἔχε το εἶνα, και το ἦτο αἰωνως. Κα δα το το έπε δὴ ὁ Υἱος ἔχε, αὐτα, και ὅλα ὅσα προελεχθησαν, οτι ἔχει ὁ Πατήρ εἶναι και τῷ Υἱῷ εἶνα ἀντακῆ αἰη εἶνα κτιστῆ ἡ οὐσία τοῦ Υἱοῦ ἀλλ ὁμοουσιος με τοι Πατέρα. Και ἄλλως ἡ οὐσία τοῦ Υἱοῦ δὲν ἡμπορεῖ να εἶναι κτιστῆ ἐφ' ὅσον εἶναι δεκτικῆ τῶν δωμάτων ποῖ ἀνηκουε εἰς τὸν Θεον. Τα ἰδιώματα δέ, ἀπο τα ὅποια γνωρίζεται ὁ Θεος εἶνα ἰδ κά του καθως εἶναι το πατακράτηρ το ἰπαρχε, σίωνως τὸ ἀνάλλοιωτον και τα ἄλλα που προελεχθησαν, δα να μὴ φανῆτα ὁ ἰδος ὁ Θεος με το αἰεχῆ δ.τ. ἡμποροῦν να ἔχουσ και τα κτισματα ὡς φανταζοιτα. οἱ ἀνοητοι, ὅτι εἶνα ὁμοουσιος με τα κτισματα.

6. Καί ἔτσι ἡμπορεῖ κανεῖς να ἀντιτρέψῃ τὴν ἀσεβειαν ἐκείνων, που λεγει, ὅτ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κτισμα. Ἡ πιστὴς ἡμῶν εἶναι εἰς Πατέρα και Υἱον και ἅγιον Πνεῦμα ὡς αὐτος ὁ Υἱος ἔλεγειν εἰς τοὺς ἀποστόλους. «Πη γίνεστε, καμετε μαθητας μοι, ὅλα τα ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα του Πατρος και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ ἁγίου Πνεύματος»²⁸. Εἶπε δὲ ἔτσι ὥστε θάσει ἐκείνων που γνωρίζομεν, να ἐννοῶμεν ἐξ αὐτῶν και αὐτα που προεπημεν. Ὅπως ἀκριθως δὲν θα ἡμπορούσαμεν να εἰπωμεν, ὅτι οἱ πατερες εἶναι δημιουργοι ἄλλα γεννητορες κα' ἡμᾶς τοὺς ἰδιοὺς κανεις δὲν θα ἡμπορούσε να εἴπῃ ὅτ, εἰμεθα κτισματα πατρων, ἄλλα φυσικοὺς κα ὁμοουσιοὺς με ἐκεῖνους εἶνα. ὁ Θεος εἶναι Πατήρ, θά πρέπει ὅπωςδὴποτε να εἶναι Πατήρ Υἱοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως και ὁμοουσιος αὐτοῦ. Ὁ Ἀβρααμ λοιπόν δὲν ἔδωκεν οὐργησε τοῦ Ισαακ ἀλλ ἐγεννησεν αὐτόν, οἱ δὲ Βεσελῆλ και Ελσθ δὲν ἐγεννησαν ἀλλ ἐξετελεσαν ὅλα τα ἔργα εἰς τὴν σκηνὴν²⁹. Καὶ ὁ ναπηγος και ὁ οἰκοδόμος δὲν γεννοῦν ἐκεῖνα που κατασκευάζουν ἀλλ

28. Ἰω. 14, 10.

29. Ματθ. 28, 19.

30. Πρξλ. 8ξ. 36, 1.

ὁ κυβερνῶν καὶ οὐ μόνον τὰς ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν οὐρανῶν. Οἱ
 σαῶντες δὲ δημιουργοὶ ἀλλήλων ἀλλήλους ἀνακλιθεὶς πάλαι
 τῆς αἰτήσεως φανερώσας καὶ οὐκ ἔχοντες τὸ ἔλεον καὶ τὸ ἰακωβ
 δὲ οὐκ ἔχοντες τὸν ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς. Ακριβῶς
 λέγεται καθὼς ἡμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐάν ἐλαττω
 ἢ τὴν οἰκίαν εἴτε ὁμοιωσόμεθα τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
 ἐκτελεῖ καὶ τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν ναὶ τῇ, οἱ ἐπὶ τὸν ὄρθον
 ναὶ εἴπη ἄνθρωποι οἱ κυβερνῶντες ἐπὶ τὸν οὐρανόν με
 τὰ τὸν πατέρα τῶν. Εἰς λοιπὸν ἡ παλαιὰ οὕτως πετρη καὶ ὕψος
 εἶνα ἀντικειμένη ὡς ὁ ὕψος τῆς φυσικῆς καὶ ἀληθοῦς
 ὕψος. Τοῦτο δὲ σημαίνει τὸ καὶ εἶνα ὁ ὕψος οὐρανοῦ με
 τὰ τὸν Πατέρα ὡς δὲ τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς διαμέν
 τα ποιεῖται. Αὐτὸς εἶνα καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ εἶνα αὐτός
 ἐδώκεν ἐντολήν καὶ ἐδὴ ἐκτελεσθῆσαν. Διὰ δὲ τὸν
 ὕψος. Ἡ καρδία μου ἐπέστρεψε λοιπὸν ἀγαθόν. Οὗ
 Δανιὴλ ἀνέγνωσε τοῖς υἱοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐρωτήσας
 ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῖς υἱοῖς τοῦ Θεοῦ εἶδεν ὅτι ἐξ
 κάμινου δὲ τὰ ἔργα εἶπεν. Εἶνα, ἵνα τὸν οὐρανόν
 Κυρίου τοῦ Κυρίου. ὁ στερρὸν δὲ κατέταξε τὸ κυβερνῶν
 τὰ κτίσματα τοῖς υἱοῖς δὲ ἀνθρώπων μετὰ τὸν ἐ
 πειθὴ ἐγνώριον ὅτι δὲ εἶνα ἔργον ἀλλὰ ὅτι δὲ αὐτοῦ
 ἔργον μετὰ τὸν ἔργον αὐτοῦ δὲ ἐκτελεῖται καὶ ἐπεριφύεται
 ἐν τῷ Πατρὶ. Ακριβῶς λοιπὸν καθὼς ὁ Θεὸς ἀποκαλύ
 πτεται διὰ τὸν ὕψος εἰς τὴν γνωρίζοντας αὐτόν. εἰσι
 ακριβῶς δὲ τὸν καὶ ἡ ἐκλογὴ καὶ ὁ ἑαυτοῦ καὶ ἡ δοξά
 καὶ τὸ κρατεῖς διὰ αὐτόν καὶ ἐν πᾶσι ἀποδοῖσται εἰς τὸν
 Πατέρα διὰ καὶ γὰρ ἡ ἀποδοῖς σὺ τῇ εὐπροσδεκτοῦ ὡς
 αἱ Γραφαὶ λεγοῦσι. Ἐκ πολλῶν ἀλλήλων λοιπὸν καὶ ἀπὸ
 αὐτὰ ἐδὴ ἀπεδεχθῆ καὶ ἀποδοῖσται ἀσεβῆς ἐκεῖνος
 ποῦ λέγει, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνα κτίσμα.

7 Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι προβαλλοῦν ἐκεῖνον ποῦ γρα
 φεται εἰς τὰς παροιμίας. Ὁ Κύριος με ἐκτελεῖ ἀρχὴν τῶν

31 Ψαλμ. 148, 3.

32 Ψαλμ. 44, 2.

33 Δαν. ("Εμ, τριῶν παρ. 34)

34 Πρβλ. Α' Πατρ. 2, 5.

ὁδῶν οἱ τὰ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ² και προσθέτου· λεγόν-
 τες ἰσχυρὸν ἔκτεσθαι λέγουσιν· οὐκ ἔστι τοῦ ἀπορριπτῶς εἶναι κτισμά·
 Ὁ θεὸς εἶναι ἀνάγκη να ἀποδοῖ ξῶμεν, καὶ ἀπὸ τοῦ ποσὸν
 οὐκ ἐπὶ πλεονεξία· ἔπειτα δὲ καὶ ἡμεῖς τοῖς σκῆπτρῳ τῆς
 θεᾶς Γρηγορίας Ἀπολὸν ἐξέμεν· εἰ καὶ Υἱὸς ἂν μὴ λεγεται,
 κτιστὴν εἶναι, δε εἶναι κτιστὴν ἄς μὴ λεγεται Υἱὸς ἦν·
 ἀπεδείχθη εἰς τὰ προηγουμένα πῶς δὲ ἀφορὰ ὑπάρ-
 χει μετὰ, κτισματος καὶ Υἱοῦ· Καὶ ἔπειτα ἡ τελεω-
 σις γίνεται ὅχι εἰς τὸ ὄνομα κτιστοῦ καὶ κτισμα-
 τος· ἀλλὰ τὸ ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ εἶναι ἀνάγκη
 να μὴ λεγεται ὁ Κύριος κτισμά· ἀλλὰ Υἱὸς Ἀλλὰ λέ-
 και κατ' ἀνάγκη ἔχει λεγθῆ· Ἀλλὰ κακῶς οἱ αἱρετικοὶ
 ἰσχυρὸν τὸ κτιστὸς· ὡς ἐνόν· Διότι ἐπὶ ἐκείνου καὶ ἐ-
 γινετο· τὰς χαρακτηρηστικὰς ἐκφράσεις μετὰς ὅπου
 αὐτὸς ἐκφράζεται τὸ ἡμεῖς τὸ Χριστὸν ἐκείνῳ δὲ καὶ ἔλε-
 γον ὅτι ὁ Κύριος τῆς δόξης εἶναι κτισμά· ὥστε θα ἔσκαν
 δεῖν· ὁ ἀπὸ τοῦ καὶ ὅς γεγεννημένοι Λάποι ἐκείνῳ
 μετὰ τὸ εἶναι· καὶ οὕτως ἐκείνῳ· διὰ τοῦτο καθὼς
 ἐκείνῳ γράφει· τὰς εἰς τὸ σκῆπτρῳ· ὅμως δε πρέ-
 πτε ὡς ἡμεῖς μεν ὡστε ἐκείνῳ μετὰ τὸ ἀπὸ τοῦ· ὅτι καὶ εἰς
 τὸ θεματικὸ ἀποδοῖ· ἡμεῖς δε να μὴ παραλεψωμεν τὸν
 λεγόν· τῆς ἀσθενοῦς καὶ τῶ· καὶ τῆς ἐκείνῳ ὅτι, ἰσχυρὸς καὶ
 σῶν· ἀλλὰ ὡς γινώμεν· Ἡ καὶ αὐτοῦ, τῆς εἰς Χριστὸν
 πιστεως εἶναι· αὐτῇ· Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὁπίος εἶναι
 Θεὸς Λόγος (·Δὲ ἐξ ἀρχῆς ἦτο ὁ Λόγος καὶ Θεὸς ἦτο
 ὁ Λόγος³⁶)· καὶ σοφία καὶ δυναμὶς τοῦ Πατρὸς (διότι
 ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς δυναμὶς καὶ Θεὸς σοφία³⁷)· οὗτος,
 δεῖται σὺν πληρωθῆ ὁ καθωρσμένος προαιωνίως χρόνος,
 ἔγενεν ἄνθρωπος διὰ τὴν δόκην μας σωτηρίαν· Διότι, αὐ-
 τὸς ὁ Ἰωάννης εἶναι· που εἶπεν··Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρχεν
 ὁ Λόγος·· καὶ ἵστερον ἀπὸ ὀλίγα ἐπρόσθεσε··Καὶ ὁ Λό-
 γος ἔγενεν σὰρξ³⁸·· που εἶναι ταυτόσημοι πρὸς τὸ ἔγενεν

26 Περὶ 8 29

36 Ἰωάν. 81 3

37 Περὶ 10 12 35

38 Ἰωάν. 1 1

39 4 Κορ. 1 24

40 Ἰωάν. 1 14

άνθρωπος. Καὶ ὁ μὲν Κερὴς ἔλεγε ὅσα τοῖς ἑαυτοῖν τοῦ
 «Διὰ τὴν ζήτησιν ναὶ με φέρεται» τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποι-
 ος σὰς εἰπόν τῃ, ἀνέστησεν.⁴¹ Ὁ δὲ Παῦλος τοῦ ἔμαθε
 παρ' αὐτοῦ, ἔλεγε· Εἰς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ εἰς ἡμετέρας
 μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁ ἀνθρώπος. Ἰησοῦς Χρ-
 στός.⁴² Ἀφοῦ δὲ ἐγένετο, ἀνθρώπος καὶ ἔτα ἔλθε προ-
 νοίαν διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ
 ἀφ' οὗ ἐνέκησε καὶ κατήρησε τὸ θάνατον, ὁ ὅστις ἔχεν
 ἐπιβληθῆ ὡς τῶν ἡμῶν καθηταί τωρὰ εἰς τὰ δεξιὰ
 τοῦ Πατρὸς καὶ εἰσαέστω καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ, ὁ
 πῶς ἀκρῶς ἦτο παύτοτε καὶ εἶνα εἰς τοὺς αἰῶνας.

8. Καὶ αὐτὴ μὲν, ἵνα ἡ οὐσία τῆς πίστεως ἡμῶν τὴν
 ὁποίαν ἔχομεν, παραστήται ἀπὸ τοῦ ἀπιστολοῦς διὰ τὸ
 μαρτυρεῖν τῶν Πατέρων. Ἐἴτα λοιπὸν ἀνέστη ἐκείνος που
 μελετᾷ τὴν Γραφήν, καὶ ἐρευνᾷ καὶ ὑπερβαίνει ποτὶς ἐν αὐ-
 τῇ ὁμολεῖ περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν θεότητα τοῦ
 Λόγου καὶ πότε περὶ τῶν ἀναφαιμένων εἰς τὴν ἀνθρώ-
 ποιότητα αὐτοῦ διὰ τὴν μὴ ἐκείνου ἑστῆσαν ἀλλ' αὐτὸν ἁλόν.
 πλάνωμεθα περὶ τὴν πίστιν καὶ παρὰ τὸν ὁμολογῶντα πρὸς ἐ-
 κείνον, που ἔχουν πάθει οἱ Ἀρειανοὶ. Ἀκρῶς λοι-
 πὸν ὅπως ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Λό-
 γος γνωρίζωμεν ὅτι «δι' αὐτοῦ ἔγιναν τὰ πάντα καὶ
 ἀνευ αὐτοῦ δέν ἔγενεν οὕτε ἐν»⁴³, καὶ ὅτι «Εἰς τὸν
 Λόγον τοῦ Κυρίου ἐπτερεωθησαν οἱ οὐρανοὶ»⁴⁴, καὶ
 «Ἀποστέλλει τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ θεραπεύει τὰ πάν-
 τα»⁴⁵. Καὶ ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι οὗτος εἶναι ἡ σοφία, γνω-
 ρίζωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐθεμε-
 λιώσε τὴν γῆν⁴⁶ καὶ ὅτι τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίη-

41. 1m 7. 19

42x. 1m 8. 30

42. 1. 7m 2. 5

43. 1m 1. 3

44. 1m 1. 52. 6

45. 1m 5. 106. 20

46. 1m 3. 19

σεν ὁ Πατήρ· καὶ οὕτως μαρτυρεῖται ὅτι αὗτος εἶναι
 Θεός, πιστεῖτε ὅτι αὐτός ἐστι ὁ Χριστός· εἶπεν ὁ
 θρόνος τοῦ Ὁ Θεοῦ ὡς ψάλλει ὁ Δαβὶδ εἰς αἰῶνας ῥα-
 βδός· δικαιοσύνη τοῦ κτήτην τῆς βασιλείας τοῦ
 ἡγιασθῆναι καὶ ἐκδόσθαι τὴν ἀδικίαν· ὁ
 τοῦτο ὁ Θεός σου Ὁ Θεός ἐχρησάμενος τὴν ἐλπίδα τῆς ἀγα-
 λίας· ὡς εἶπεν ὁ Πατήρ· παρα τοὺς φλογὸς σου·⁴⁷ καὶ εἰς
 μέγα ἡσυχία· ὁ ἴδιος λέγει ὁ αὐτός, ἐαυτὸν τοῦ Πνεῦ-
 ματος· εἶπεν ἐπὶ αὐτοῦ ἐξ οὐρανόθεν ὅτι με ἐχρη-
 σάμενος·⁴⁸ ὁ δὲ Πέτρος ἀποκρίθη· ὅτι· «Σὺ εἶσαι
 ὁ Χριστός ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ·»⁴⁹· ἔτι· «ἔτι· «ἔτι· «ἔτι·
 ὁρῶμεν ὅτι οὗτος ἐστὶν ἄνθρωπος διδοὺς ἀντιμεθε-
 ῖν· ὡς λέγει· ὁ αὐτός, ἀποκρίθης ὅπως εἶπαι
 τὸ ναυπηγὸν τοῦ ναυπηγῆσαι τὸ ναυπηγιστὴν, τὸ ναυπηγιστὴν
 τὸ ναυπηγιστὴν καὶ τέλος τῆς ναυπηγιστῆς θεληματικῶς
 ὑπερῆλθεν τὸν στίλβον καὶ θάλασσαν· ὅτι διὰ αὐτὰ ἔχον
 γραφὴν διὰ τοῦ ἐκτελεῖν τοῦ ὁποῖον ἀρ-
 χίζει· ναυπηγὸν διὰ τοῦ ἀποκρίθης· ὡς παρεσώπησεν ἡ
 Γραφὴ ἀπὸ ἐκτελεῖν καὶ ἡ αὐτοῦ ἀποκρίθης·
 ὅτι· ὁ ἀνθρώπου ἐκτελεῖν καὶ ἐδωκεν ῥηθῆναι· Ἀλ-
 λα καθὼς ἀκριβῶς ὅτι· ἀκούωμεν ἐπὶ αὐτῶν ἐκοιμήθη·
 ἐρραπτοῖται, δὲν ἀρνούμεθα τὴν θεοτητα αὐτοῦ· ἔτι· καὶ ὁ-
 ταν ἀκούωμεν τὸ ἐκτελεῖν εἶπαι συνεισέτις ἐκτελεῖται
 ὅτι ἐκτελεῖται ὁ Θεός ἐκτελεῖται ἄνθρωπος· διότι ἴδιον χάρι-
 κτηρῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι, τὸ ναυπηγιστὴν
 (κτιζόντας), καθὼς ἀκριβῶς καὶ τὰ προηγουμένως λε-
 γθέντα τὸ πειρᾶν καὶ τὰ δομοῖα

9 Καὶ ἀληθῶς καὶ ἐκεῖνο που καλῶς μεῖν ἔχει λεχθῆναι,
 κακῶς δὲ ἐννοεῖται, πῶς αὐτῶν λεγῶν δηλαδὴ τὸ· Περὶ
 τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ὥρας ἐκείνης κανεῖς δὲ γνωρίζει οὔτε
 οἱ ἄγγελοι· οὔτε ὁ Υἱός·⁵¹ ἔχει ὀρθὸν νόημα· διότι ἐ-

47. 42λμ. 103, 24· Ἐξρ. 1, 9 - 9.

48. 42λμ. 44, 7 - 8.

49. Ἡσ. 61, 3, Λουκ. 4, 18.

50. Ματθ. 16, 16.

51. Μάρκ. 13, 32.

[illegible]

52 kw, 11, 9.

59. 16, 14, 9.

34. *Iw 14, 10.

55. $Mx = 0$, 11, 27.

τό κατα Ιωάννη. Εἰ γὰρ οὐκ ἔλθουν εἰς τὸν κόσμον
 τότε γινώσκουμεν ὅτι γινώσκεις τὰ πάντα⁵⁸. Ἐναι λοι-
 πὸν ἀποφανερὸν ὅτι δεῖ ἐπικρατεῖν κατὰ τὸ ὅποσον ἀγνο-
 εῖς φησὶ, εἰς αὐτὸν καὶ ἐκ τούτου, καὶ ἐν ταῖς παν-
 ταῖς. Ἡ δὲ ἡμετέριον καὶ ἡμετέριον δὲ εἶα ἐν ἀποταπῶντα,
 ὅτι αὐτὸς ἐστὶν καὶ αὐτὴ ἀποταπῶντα ἐστὶν καὶ ἀν-
 αγωγὴς ἀνθρώπων τῶν οἱ Ἀρεῖανοι ἐκράγουσιν δεκά χί-
 λιάδας φορές.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ)

Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος

1 Ἰσαὺς ἀποστρέψας διατι ἐνῶ ἐλάθην, ἐπειδὴ καὶ
γράφω σκετομὸν ἐπ' ἐπομῇ, τῆς ἐπιστολῆς, ποὺ ἐγράψα
περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς βλεπτοὺς ὥστε ἀκριβῶς
να δέξωμαι τὸν ἁγίον Πνεύματις ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς γὰρ
δὲ ἐλάθην ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἀσβλεπτοῦς τὸν Υἱὸν τοῦ
Θεοῦ καὶ λέγουσι, ὅτι ἁγίος ἦν, κτλ. ΑΛΛΑ, καὶ
ζῶ καὶ ὡς ὅτι οὐκ ἔστι μετέρας δια τούτου ἐὰν μετέρας
τῆς αὐτῆς ἀλλ' αὖ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἡμεῖς
τα ἀνελθόντες ποτε, τοῦτο ἔστι καὶ λέγουσι. Δὲ ἡμεῖς
καθὼς οὐδὲ ὁ καὶ ὡς εἶπεν. Ὁ Πατριάρχης δὲ, θα ὁ
μελέτη ἀπὸ τοῦ ἐκείνου τοῦ ἀλλ' ὅσα θα ἀκούσῃ αὐτὰ θα
εἴπῃ ἐπειδὴ θα λαμβάνῃ ἀπὸ ἐμεῖς καὶ θα μεταφέρῃ αὐτὰ
εἰς σὰς καὶ ἀφοῦ ἐνεφύσησεν ἐδώκειν ἐξ αὐτοῦ τοῦτο
εἰς τοὺς μαθητάς καὶ ἔτσι ὁ Πατήρ ἐδέχθη αὐτὸ ἐπὶ
καὶ εἰς καὶ ὡς οὐκ ἔστι μετέρας με αὐτὸ ποὺ ἔχει, γὰρ
Δὲ τοῦτο θεῖα ὡς ἦτο φασί, να γράψω καὶ να εἴπω
περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ αὐτῶς ὡς ἀπὸ τῆς
γὰρ τῆς τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡμεῖς πορρωτέρως να ἐχωμεν ὅτι
γνώσκῃ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος. Δὲ ἐκεῖνη τὴν ἰδι-
ότητα, ποὺ ἐμάθεμεν, ὅτι ἔχει ὁ Υἱὸς κοινὴν με τὸν Πα-
τέρα τὴν αὐτὴν ἰδιότητα θα εὐρωμεν, ὅτι ἔχει το Πνεῦμα
κοινὴν με τὸν Υἱόν. Καὶ ὡς ἀκριβῶς ὁ Υἱὸς λέγει. Πα-
τα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ εἶνα ἰδὲ καὶ μοι.¹ ἔτσι πάντα ταῦτα
δὲ μεσοῦ τοῦ Υἱοῦ θα εὐρωμεν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἐν τῷ
Πνεύματι. Καὶ καθὼς ὁ Πατήρ ἐδέξετο τὸν Υἱόν, ἐγὼ
καὶ αὐτὸς εἶνα ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, εἰς τὸν ὅποιον ἐγὼ
εὐηρεστήθην.² ἔτσι καὶ το Θεῖον εἶνα τοῦ Υἱοῦ. Δὲ ὅτι,

1. 1ω. 16, 13.

2. Ηρβλ. 1ω. 20, 22

3. Ηρβλ. 1ωβλ 3, 1.

4. 1ω. 16, 13

5. Μκθ. 3, 17

λέγει ὁ ἀποστόλος ἐξ ἑστειν τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αἰ-
 τοῦ ἁγίου καὶ ὁ Χρὶς ἡμῶν τοῦ ὁπίου φαίνεται Ἀβθὰ Πα-
 τερ Κ' τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτι ὁ Χρὶς αἰετῶς λέγει
 ὁ Υἱὸς Ὁλοκλήρως ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς λέγει
 καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκ τοῦ Υἱοῦ
 ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς Δὲν ἐστὶν ὁ Υἱὸς λέγει
 ὁ ἁγίος Πατριάρχης τὸ ἅγιον πνεῦμα τῶν στε-
 λω ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς τοῦ ἁγίου τῆς ἀληθείας τοῦ
 ὁπίου ἐκ τῶν πνεύματος Πατρὸς Ἐκεῖνος θά μαρ-
 τυρήσῃ δι' ἐμὲ Ὁ δὲ Πατὴρ γράφει «Κανείς δὲν γνω-
 ρίζει τὸν ἄνθρωπον πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου
 πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Θεοῦ κα-
 νείς δὲν γνωρίζει τὸν Πατέρα πνεύματος ἐκ τοῦ
 τῶ ἡμεῖς δὲ λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἀλλὰ τὸ
 Πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς τοῦ
 Θεοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς
 θυσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγεται τοῦ Υἱοῦ τοῦ
 τοῦ ἁγίου πνεύματος ὁ ἁγίος καὶ τὸ ἐγγράφει καὶ
 εἰς τὰ πνεύματα ὁλοκλήρως ὁ Υἱὸς γὰρ εἰς
 τὴν ἐκτὴν ἰδιότητα τοῦ ἁγίου μετὰ τὸν Πατέρα δὲν εἶναι
 κτιστὴ ἀλλὰ ὁμοούσιος τοῦ Πατρὸς ἐστὶν δὲ ἡμπορεῖ
 οὐκ ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι κτιστὴ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς
 πνεύματος ἐκ τοῦ κτιστοῦ ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ δὲν εἶναι
 κτιστὴ λόγος τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ πνεύματος ἡ ἀλήθεια πρὸς
 τὸν Υἱὸν καὶ δὲν ἀπ' αὐτοῦ εἶναι τὰ εἰς ἅλας χάρισμα
 τὰ καὶ ὅτι οὐκ αὐτὸ ἐκείνῃ τοῦ Υἱοῦ

2 Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ πεισθῇ καὶ τὸν ὁποι-
 ονδήποτε φιλόσοφον καὶ νὰ εἴη πλεονέκτημα τοῦ Θε-
 οῦ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκ τῶ ἁγίου πνεύματος τὰ θεῶν
 τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὰ πνεύματα τοῦ Πατρὸς δὲ τοῦ Υἱοῦ διὰ
 νὰ εἴη ἡ ἀγκασθὴ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἐστὶν εἶπη ὅτι κτιστὴ εἶ-
 ναι αἱ ὁ Υἱὸς πνεύματος εἶναι Λόγος σοφῆς χαρακτὴρ καὶ
 ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος εἶναι ὁλοκλήρως τὸν Πα-
 τέρα καὶ τὸν ἁγίον πνεῦμα Ἐκεῖνος πνεύματος ἀρνέεται τὸν Υἱόν

ὁ ἐστὶν ὁ τὸν Πνεῦμα Δεῖ ὅλοιον κατ' ὅλην τὴν
 τῶν θεῶν ἵη ὅπως ὁ ἄφρων. Δεῖ ἵππευε Θεός
 Ἀλλ' ὅπως εἴπε καὶ νῦν ἡ προσηγορία καὶ ἀπὸ γῆ
 ἡ πνευματικῇ αἰσθῶν καὶ τῶν ὅπως ἀπὸ κινεῖται. ὅτι ὁ
 ὕψος αὐτοῦ καὶ κτιστὰ καὶ ὅτι ἐπίσης οὔτε τὸ Πνεῦμα
 εἶναι κτιστὸν ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ἐκ τῆς πνευματικῆς τοῦ
 πνεύματος καὶ ἐκκατασταθῆναι ἀρχὴ τῆς ὑπαρξείας
 τῶν. Δοτι οὖν τῇ ἀρχῇ ὁ Θεός ἐποίησε τὸν κόσμον
 κατὰ τὴν ἑνὴν καὶ ὁμοῦ ταρχεῖται ἀπὸ τῶν τοῦ θεοῦ
 Πνεύματος εἶναι καὶ ἀλλοτρίᾳ ἐκ τοῦ Θεοῦ καθὼς εἶπε ὁ
 ἀποστόλος. Εἰς δὲ ὕψος ἐπεδοθεὶς ἐκ τοῦ μηδε-
 νος ὅλα ἐκ τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰρήνην ὅτι δεῖ ἡμᾶς νῦν
 εἶναι κτιστὰ κατὰ αἰσθητικὴν τὸ ὅλον Πνεῦμα
 εἶναι τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ γῆν ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ
 Δοτι τὰ κτιστὰ εἶναι ἐκ τῶν που προήλθοι ἐκ τοῦ μη
 δένος

3 Καὶ παλιν τὸ Πνεῦμα λέγει καὶ εἶναι χρί-
 σμα καὶ σφραγίς. Δοτι ὁ μὲν Ἰωάννης γραφεὶ «Καί
 σεις ἐλάβετε παρ' αὐτοῦ τὸ χρίσμα τὸ ὅποιον μέ-
 νει ἐντος σας καὶ δεῖ ἔχετε ἀνάγκη, διὰ νὰ σᾶς δι-
 δασκῇ καποῖος ἄλλα καθὼς τὸ χρίσμα αὐτοῦ, τὸ Πνεῦ-
 μα αὐτοῦ σᾶς διδάσκει δι' ὅλα». Εἰς δὲ τὸν προ-
 φῆτη. Ἡσυχίαν ἔχει γραφῇ. Διὰ τοῦ ὁποῖου ἀφοῦ ἐπ-
 οτεύσατε ἐσφραγίσθητε. ¹¹ Καὶ παλιν. Μη λυπεῖτε τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τὸ ὅποιον ἐσφραγίσθητε διὰ τὴν
 ἡμέραν τῆς ἀπολυτρώσεως. ¹² Τα δὲ κτιστὰ διὰ τοῦ
 χρύσιν καὶ σφραγιζόμενα. εἶναι δὲ τὰ κτιστὰ διὰ τοῦ
 χρύσιν καὶ σφραγιζόμενα. τὸ Πνεῦμα δὲ ἡμᾶς νῦν
 εἶναι κτιστὸν διὰ τοῦ που χρῖται δεῖ εἶναι ὅμοιον μὲ
 ἐκεῖνα που χρύσιν. Δοτι καὶ τὸ χρίσμα τοῦτο εἶναι
 πνοὴ τοῦ Ὑψοῦ ὥστε ἐκεῖνοι που ἔχουσι τὸ Πνεῦμα νῦν

9 Α' 16 2 21

10 Γαλ 3 1

11 Εβρ 1 1

12 Α' 16 2 21

13 Ηβ 6 1

14 Εβρ 1 1, 30

λέγουσι· «Εἴθεθα ευωδία Χριστοῦ»¹⁵. Ἀλλὰ καὶ ἡ σφρα
 γὶς ἀποτυπώνει τὸν Υἱὸν εἰς τὴν σφραγιδα τοῦ Θεοῦ, ὥστε οὗ
 τος ναεῖται τῆς μορφῆς τοῦ Χριστοῦ, συμφωνοῦντες τοις ἀπό
 στόλοις λέγοντας· Πατέρα μου, δάτα σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι
 καὶ ἡμεῖς ὅπου μορφώθη μέσα σας ὁ Χριστός. Ἐάν
 δε τὸ Πνεῦμα εἴη καὶ ὁμοῦ καὶ μορφῆς τοῦ Υἱοῦ, εἶναι
 ὁμοφάνηρον δὲ εἶναι ἀδελφότητος, τὸ Πνεῦμα καὶ εἶναι, κτ
 σμα ἐπεὶ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς ἐστὶν ὁμορφῆς τοῦ Πα
 τρός, δὲ εἶναι κτισμα καὶ ἀνήκεῖς ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνος
 τοῦ Θεοῦ, τὸ Υἱὸν θέλει τὸν Πατέρα ἐπὶ καὶ ἐκεῖνος
 πάλιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκείνῳ τὸν Υἱὸν καὶ αὐτὸς πο
 λεῖται τὸν Υἱὸν εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς γράφει ὁ Παῦλος·
 «Διὸ γνωρίζετε, ὅτι εἰς Θεὸν υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα
 τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κτίσμα σας»¹⁶. ὁ δὲ Ιωάννης λέγει· «Α
 πό τοῦτο γινώσκωμεν, ὅτι μένει, ἐν τῷ Θεῷ καὶ αὐτός
 ἐν ἡμῖν, ἐπεὶ δὴ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ»¹⁷.
 Ἐάν δε ὁ Υἱὸς ἐπεὶ δὴ εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ ἐν τῷ ὅπω
 εἶναι καὶ ὁ Πατὴρ, βέλων καὶ δὲ δὲ εἶναι κτισμα,
 τότε κατ' ἀνάγκην αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι κτισμα, ὅτι ἐν
 αὐτῷ εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ αὐτὸ ἐν τῷ Υἱῷ. Διὰ τοῦτο καὶ
 ἐκεῖνος περὶ λαλοῦν τὸ Πνεῦμα ὀνομαζέται υἱὸς τοῦ
 Θεοῦ. Πάλιν δὲ καὶ ἐκ τούτου πρέπει νὰ γνωρίζωμεν
 ὅτι προκρίπτει ἀγνοεῖν ἐπὶ ὁ Υἱὸς εἶναι Λόγος τοῦ Θεοῦ,
 εἶναι εἰς καθὼς ὁ Πατὴρ εἶναι εἰς. Δὲ εἰς εἶναι ὁ
 Θεός ἀπὸ τοις ὅποιον ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα καὶ
 εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός¹⁸. διὰ τοῦτο καὶ ἔχει λεχθῆ
 καὶ γραφῇ ὅτι· «Εἰσι μου» εἰς ὁ Υἱὸς τὰ δὲ κτίσματα εἶ
 ναι πολλὰ καὶ διαφορὰ ἄγγελοι ἀρχαγγελοι χειροῦμι,
 ἀρχαὶ, ἐξουσίαι καὶ τὰ ἅλλα καθὼς ἔχει λεχθῆ. Ἐάν δε
 ὁ Υἱὸς δὲ εἶναι κτισμα ἐπεὶ δὴ δὲ ἀνῆκε εἰς τὴν τάξιν
 τῶν πολλῶν ἀλλ' εἶναι εἰς καθὼς ὁ Πατὴρ εἶναι εἰς
 ἀναμφιδόλως καὶ τὸ Πνεῦμα (ἐπεὶ δὴ ἀπὸ τὴν γνώσιν

15. Β' Κορ. 2, 15.

16. Γαλ. 4, 19.

17. Α' Κορ. 3, 16.

18. Α' Τιμ. 4, 13.

19. Α' Κορ. 3, 6.

τοῦ Υἱοῦ πρέπει να λαμβάνουμε τὴν, ὡς, καὶ διὰ το Πνεῦμα) ἐν ἡμῶν ῥίπα ἐκτετατα Δὲν εἶναι μετὰ τῶν τοῦ αὐτοῦ ἐν εἰς καὶ αὐτοῦ

4 καὶ τοῦτο ἀσφαλῶς ἐγνωρίζετο ἀποστόλος ὅταν εἶπεν. Ὁλα δὲ αὐτὸ ἐν ἡμῶν ἐν καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεῦμα τοῦ ὅτι τὸν ὁ αὐτοῦ, τὸ γὰρ αὐτοῦ ἰδίως εἰς τοῦ καθενὸς καθὼς θεῶν. καὶ οἱ αὐτοῦ αὐτοῦ, αὐτοῦ. Εἰς τοῦ Πνεῦμα ὡς ὅσο ἐξήκει ἡμεῖς, διὰ τὰς ἀποστολὰς ὡς ὅσοι ἐπὶ αὐτοῦ ἐπὶ αὐτοῦ, με ἐν Πνεύματι. Καὶ παρὰ ἐπὶ αὐτοῦ, πρέπει να λαμβάνωμεν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ τὴν γνῶσιν περὶ τοῦ Πνεύματος, ἵνα πνεῦμα ἀποστέλλῃ να λαμβάνωμεν καὶ πνεύμα αὐτοῦ, ἐπὶ αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποστολὰς. Οὗτος λόγος εἶναι πνεύματι, πνεύματι, ἐπὶ αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ αὐτοῦ, ἐκ τῶν Δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ τὰ πνεύμα καὶ ἔχει ῥήφι διὰ αὐτοῦ ἡλθὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν πατέρα, εἴτε ὅραται εἶναι, εἴτε εἶναι ἀόρατα καὶ αὐτοῦ ὑπάρχει πνεύμα αὐτοῦ πατέρα καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ ἡμεῖς τοῦ καθενὸς ὡς ὅσοις τόποις ὁ μετὰ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ τὰ εἰς τοῦ στερεώματι δὲ αὐτοῦ εἰς τοῦ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς, ἡς. Εἶναι δὲ ὁ Υἱὸς ἐπειδὴ δὲ περὶ ὁρίζεται εἰς χωροστούς τόπους ὅλα ἡμεῖς ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὑπάρχει τὰ ταχὺ παρὼν καὶ ἐκτός ἀπο τα πάντα, δὲ εἶναι, κτ. αὐτοῦ ἐπὶ αὐτοῦ ὅτι οὔτε το Πνεῦμα ἡμπορεῖ να εἶναι, κτ. αὐτοῦ ἐφ' ὅσον δὲ περιορίζεται εἰς χωροστούς τόπους ἀλλὰ γεμίζει μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ τα πάντα καὶ εἶναι συγχρονῶς ἐξω ἀπο τα πάντα Δὲν, ἐπὶ καὶ ἔχει νραφή. Το Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἔχει ῥήφι μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὁ Δαβὶδ ψάλλει. «Ποῦ θα ὑπάγω μακρὰν ἀπὸ το Πνεῦμα σου», ἐπεὶ δὲ τοῦτο δὲν περιορίζεται, εἰς ὁρίσμενον τόπον ἀλλὰ ὑπαρ-

20. Α' Κορ. 12, 11.

21. Α' Κορ. 12, 13.

22. Κολ. 1, 17.

23. Σαλ. Σολ. 1, 7.

24. Ψαλμ. 138, 7.

χει, έξω μὲν ἀπὸ ταύτης ἐστὶν ὁ Υἱὸς καθὼς καὶ ὁ Υἱὸς
ἐν αὐτῇ. τὸ Πατρὸς δὲ ὡς ἐστὶν ὁ Υἱὸς, καθὼς καὶ
θεὸς ἀκριβῶς ὡς καὶ ἄνθρωπος. Ἐκτός δὲ τούτων, ἡ
ἀκοή περὶ τοὺς ἁγίους. Αἱ καὶ αὐτὴν ἀπαρτίζουσιν, ἡ Ἀ
ρμυανὴ αἵρεσις διὰ τὴν αὐτὴν οὖν πρὸς τὴν ἀπὸ τὴν
γὰρ αὐτῆς. ἡ δὲ ἡμεῖς τὸ Πατρὸς. Οὐ γὰρ
λοποῖται, δηλοῦν, ὅτι ὁ Πατὴρ Διὸς λέγει ἔ
κείνῳ, που θέλω νὰ καὶ ὁ Πατὴρ ταῦτα κά
μῳ καὶ ἐγώ. Ταῦτα πάντα λοιπὸν ἔχουσιν διὰ αὐ
τοῦ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ δεῖν, ὅτι ἐστὶν ὁ Πατὴρ ὁ
ἐξ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ Υἱὸς ἐπειδὴ εἶναι δημιούρ
γος ὅπως ὁ Πατὴρ, δὲ ὡς καὶ ὁ Πατὴρ, οὐκ ἐστὶν
αὐτοῦ. ὁ δὲ ὡς καὶ ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς δὲ, ἡμεῖς ἀπὸ
τῆς δημιουργίας αὐτοῦ φερόμενοι, ὅτι ὁ Πατὴρ τὸ Πνεῦμα
εἶναι τὸ αὐτὸ ἐπὶ τὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει γραφὴν εἰς τὸν
ἐκτεκτοῦντα τὴν καὶ τὴν. ὁ δὲ ἀφ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα
αὐτῶν καὶ ἀφ' αὐτοῦ καὶ θαλασσοεισὶν, εἰς τὸ
χρῶμα τῶν θαλάσσης τῆς τοῦ Πνεύματος καὶ θαλάσσης
μενεμένης, ὡς καὶ θαλάσσης κρηπίδος τὸ πρόσωπον τῆς
γῆς.

5. Ἐφ' οὗ ἐστὶν ἡ γραφὴ περὶ αὐτοῦ, εἶναι φα
νερὸν διὰ τὸ Πατρὸς καὶ ὡς ἐστὶν ὁ Υἱὸς, ὡς καὶ τὸν αὐτὸν
λαλοῦντα ἐν αὐτῇ, τὸν καὶ τῆς δημιουργίας καθιστῶν
ὁ Πατὴρ διὰ τὸν Λόγον καὶ τὸ Πνεῦμα, δηλοῦν, ὅτι
πάντα ἐπὶ τὴν ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς καὶ ὁ Λόγος ἐκείναι, καὶ τὸ
Πνεῦμα καὶ τὰ ὅσα ἐκ τῶν αὐτῶν δημιουργοῦνται διὰ τοῦ
Λόγου, ἔχουσιν ὡς καὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν παρὰ
τοῦ Πνεύματος ἀπὸ τῶν Λόγων. Δεῖν ὅτι ἐστὶν ἡ γραφὴ
εἰς τὸν τριακτοῦ δευτέρου Ψαλμοῦ. Με τοῖς Λόγοι τοῦ
κυρίου ἐστερωθήσονται οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ
στόματος αὐτοῦ εἶναι ὅλη ἡ δημιουργία αὐτῶν. Ἀληθῶς
ἐστὶν τὸ Πνεῦμα εἶναι ἀδιδραστοὶ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ, ὥστε αὐ-

25. Ἰω. 5, 19

26. Ἰω. 1, 3.

27. 4 πρ. 1103 24 25

28. Ἐκλμ. 32, 6.

οποῖα ἐν μὲν ταῦτα εἰς πατέρα³⁵. Διότι ὁ Πατήρ ὁ
ἰδὼν διὰ τοῦ Λόγου ἐν τῷ Γνωστικῷ ἐκέργει καὶ διδοὶ τα
πάντα.

Ὁ Ασφαλὼς δὲν ᾔχετο πρὸς τοὺς Θεοὺς ὑπὲρ τῶν
Κεραιῶν ἐκ τῆς Τριᾶδος ᾔχετο λέγων· Ἡ χάρις τοῦ
Κεραιῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοι
νωμία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴθε να εἰσέλθῃ με ὁλοῦς
σας³⁶. Δοτεῖ δὲν εἰμὲθα μετὰ τοῦ Πνεύματος ἐχάρην
τὴν χάριν τοῦ Λόγου καὶ ἐν τῷ Λόγῳ τῆς ἀγάπης τοῦ
Πατρὸς. Καθὼς δὲ ἀντιείχετο ἡ χάρις τῆς Τριᾶδος εἰσε
λθόντων εἶναι καὶ ἡ Τριάς ἵκετο δὲ ἄριστος κανὼν
ἐκείνη καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς ἁγίας Μαρίας. Δο
τεῖ δὲν τὸ ἀγγέλλει Γαβριὴλ ἀπεστάνη διὰ τὴν ἀγγελίαν
τὴν κατὰ τὸν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὴν εἶπε
Πνεύμα ἅγιον κατέβη ἐπὶ αὐτὴν³⁷. εἶπε δὲ ἐγώ
ρεῖν ὅτι τὸ Πνεῦμα ἦν ἐν τῷ Λόγῳ ἀεὶ ὡς λοιπὸν
προσέβου· Καὶ οὐκ ἔστιν ἡ ἀντιπροσώπων³⁸. ὅτι
ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς δυνάμει καὶ Θεὸς σοφία³⁹. Ὃταν
δὲ τὸ Πνεῦμα εἰσέλθῃ ἐν τῷ Λόγῳ εἰσαφαιρῶν ὅτι καὶ ἐν
τῷ Θεῷ ἦν διὰ τοῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα. Ἐπὶ καὶ δὲν τὸ
Πνεῦμα ἐλθὲν εἰς ἡμᾶς τότε θὰ ἐλθῇ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ
Πατήρ καὶ θὰ κατοικῶν μεσσησας κατοικίαν⁴⁰. Δοτεῖ ἡ
Τριάς εἶναι ἀδελφότης καὶ μία ἡ θεότης αὐτῆς. Καὶ εἰς
εἶναι ὁ Θεὸς πᾶσι εἶναι ὑπεράνω πάντων καὶ διὰ μέσου
παιτῶν καὶ ἱερέων καὶ Ἀποστόλων τῆς καθολικῆς Ἐκκλη
σίας ἡ πίστις. Ἐστὶ ὁ Κτιστὸς ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐφορᾷ σπέν
σας τὴν δὲν εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς· Πηγαίετε καὶ κά
μετε μαθητὰς μου διὰ τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ
ματος. Ἐστὶ δὲ τὸ Πνεῦμα ἡτο κτισμὸς δὲν θὰ σπένδεν
αὐτὸν με τὸν Πατέρα διὸ καὶ ἡ εἶναι ἡ Τριάς ἀδελφότης

35. Πρβλ. Α' Κορ. 12, 4 — 6.

36. Β' Κορ. 13, 13.

37. Α' Κορ. 12, 13.

38. Α' Κορ. 1, 24.

39. Πρβλ. 1^{ου} 14, 23.

40. Ματθ. 28, 19.

με τὴν ἑαυτοῦ τῆς εἰς εἶναι τ καὶ ἐξ ὅλης οὐσίας
 προσετίθει εἰς αὐτήν. Διότι κτίσται ἡτο ὁ Θεὸς ἐκκλησίας
 διὰ τὴν προαιεθὴν πρὸς ἀμπληρωσίν· προστίθει αὐτὸ ἀν-
 λην οὐκίτι. πρὸς τὸ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ με-
 αὐτῇ. Μηδὲν τοῦ Δεῖν ἐξ· τοῦ πρῶτον ἐστὶν ἔτι·
 τὸ αὐτὸ τὸ αὐτὸ δὲ ὅς καὶ οὐκ ἐστὶν ὁ Θεὸς τὸ αὐτὸ
 αὐτὸ μετὰ τὸ αὐτὸ Πατρός· οὐκ ἐστὶν ἔτι· ἔτι·
 ἀνὰ Τριάδος δὲ τὸ αὐτὸ ἐκ δὲ φερεται καὶ τὸ αὐτὸ
 τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀπὸ κτίσται καὶ κτίσται ἀλλὰ ὅτι μετὰ τὴν
 Θεοῦ αὐτῆς. Οὐκ ἐστὶν τὸ αὐτὸ Παίλιος ἐκ δὲ αὐτῆς
 ὅτι τὸ αὐτὸ ἡ χεῖρ τοῦ διδόντος εἰς τὸ αὐτὸ χεῖρ
 λέγειν. Εἰς ἡμῶς καὶ πρὸς ἐν βαπτισμαῖ. Αὐτὸ
 θεὸς δὲ ὅπως ἐξ· ἐν βαπτισμα αὐτῷ καὶ μια πρὸς
 ἐπὶ αὐτῷ· ὅτι ἐκείνους ποῦ πρὸς εἰς τὸ Πατέρα γὰρ
 ρεφ· τὰ Πατρὶ τὸ ὕψος καὶ ὅτι τὸ Πατέρα δὲν εἶναι
 ἐκτος τῆς Υἱοῦ καὶ ἐστὶν τὸ πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱόν
 καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Πνεῦμα ἐστὶν ἡ καὶ μια εἰς ἡ Θεοῦ
 τῆς Τριάδος ὡς αὐτὴ γνωρίζεται ἐκ τοῦ εἰναι Πατρός

7 Λογον τῆς μεν καθολικῆς πίστεως τὰ γνωρίζεται
 εἶναι πάντα. Ἐκείνους δὲ τοῦ Θεοῦ τὸ φησὶν εἰς τὸ αὐτὸ
 καὶ λέγειν αὐτὸ κτίσται ἐκ δὲ μετὰ τὴν αὐτῆς
 ὅτι ἐκείνους εἶπε εἰς τὸ αὐτὸ ἀφ' οὗ ἐντρυπῶν τὸ αὐτὸ
 στον ἀπὸ δὲ αὐτῶν εἰς τὴν συνέχειαν ὡς κρυφῶν
 τὸ πρόσωπον ἀπὸ ἐντρυπῆς. Εἰς ὁ Θεὸς εἶναι Τριάς καὶ
 ἡ πρὸς ἀναφερεται εἰς Τριάδα ὡς εἶπαι εἶναι πάντα
 τὸ Τριάς· τὸ αὐτὸ χεῖρ ὅτι δὲν ἦτο Τριάς Λογον εἶναι
 μετὰ ἡ Τριάς εἶναι καὶ αὐτὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι κτίσται ἐκ
 πειδὴ συνυπάρχει αἰωνίως ἐν τῷ Λόγῳ καὶ εἶναι ἐν αὐτῷ
 Διότι τὰ κτίσται ἦτο κάποτε χρόνος ὅτι δὲν ἐπὶ ἡμῶν
 Εἰς δὲ αὐτῶν εἶναι κτίσται τὰ δε κτίσται ἐκ τοῦ μη-
 δεῖος εἶναι φανεροὶ ὅτι ἦτο κάποτε χρόνος ὅτι δὲν ἦτο
 Τριάς ἀλλὰ δὲ αὐτῶν. Καὶ τί ἄλλο ἀσεβέστερον θα ἡμπο-
 ροῦσε κανεῖς κα εἶπαι. Ἡ Τριάς λέγουσιν, ὡς κληρωθῇ
 συνεπέσῃ μεταβολῆς καὶ προοδου καὶ ἀρχικῶς μὲν ἦτο

41 Jo. 1, 11

42 Fz. 1, 1

δύσας ἀναμεινόμενῃ τῇ δαίμονι ἀντικεισόμενος δια να προστεθῇ τοῖς εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ ἔτι καὶ γυνὴ ἢ ἱμάς. Ἐὰν οὖν μὴ συμβῇ αὐτῷ ποτε εἶπω καὶ εἰς τὸν οὐκ ἔστιν ὡς ἀληθινὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διότι καθὼς ἀνέβας ἐπέφη ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὕτως δὲ εἶπε καὶ σπένδοντι ἐπισηρ ἐπέφη ἡ Τρεῖς ὑπαρχόντων ὡς καὶ ὡς πάλιν δὲ ἐπέφη εἰς αὐτὴν τὴν να εἶπε καὶ σπένδοντι. Διὰ τοῦτο τὸ Πνεῦμα δὲ εἶπε καὶ τὰ Δύο, ὅπως ἦτ' αὐτὸτε εἶπε εἶπε καὶ τὴν καὶ ὅπως εἶπε τὴν καὶ εἶπε ἡτο παντοτε ἡ Τρεῖς καὶ ἡ αὐτὴ Πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ Πνεῦμα ἁγίον. Καὶ εἰς Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ὑπερπάντων δαὶ καὶ δὲ μεσση παντὶ καὶ εἰς τὰ πάντα ὁ ὁποῖος ἀρμόζει να εὐλογῇται αἰωνίως. Ἀμήν⁴³.

Λοιπὸν, ἐγὼ μὲν ἀφῶς εἰς, ῥαφο δι ὀλίγων καὶ ταῦτα, καθὼς καὶ ὁδοῖας ἀποστελλῶ καὶ ταῖς εἰς σε σὺ δὲ ὡσαν συντος περὶ τῆς καὶ καὶ τῆς τα λειπὴ κατ' παρκαλῶ να ἀποπέμψῃς να συμπληρωθῇς αὐτό. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀδελφούς περὶ ἔχοντες καὶ πᾶσι με ἡμᾶς ἀδελφώσεως καὶ να μὴ ἀμελῆς δε να ἀνατρέψῃς ἐκεῖνους ποὶ ἔχοντες φιλοεικοὶ διαθεσιν καὶ τῇ τῶν να θλασφῇ μόνῃ κηπως ἰσως εἶπω κα ἀργα καποτε ἀφο μετανοήσου κα θαρσύνῃς τὰς ψυχὰς αὐτῶ ἀπὸ τῆ φρενυθλαβῆσαν τοῦ συνεβῇ εἰς αὐτὸς. Δοτι εἶναι καλὸν ὅπως οὗτο ἀπαλλοτρίω ἀπὸ τῆς ἀπθέρῃς τῶν αὐτῶν δια να μὴ γινῇ χρονία συμφωνία με το γεγραμμένον⁴⁴ δια να μὴ, ἐάν ἐπιμένον ἀκούσῃς τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. «Εκείνος ποὶ θα εἴπῃ εἰναίτιος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, δὲν θά συγχωρηθῇ εἰς αὐτὸν οὔτε εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, οὔτε εἰς τὸν μελλόντα»⁴⁵.

43. Ρωμ. 9, 5.

44. Πρβλ. Βαρυ. 9, 5.

45. Ματθ. 12, 32.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ)

Ὁμοίως περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος

1. Αἰσυνώσα καὶ τὴν ἐπιστολὴν ποὺ ἔγραψε τώρα ἡ εὐσέβεια σοι καὶ ἀφ' ἧς ἀπορήσα πολὺ δια τὴν ἀναδεικνύουσαν τῶν αἰρετικῶν ἀντιληφθῆναι ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ἀρμόζει καὶ εἰπῶμεν διὰ τοὺς παρὰ τὸ παραγγελμα τοῦ ἀποστόλου. Ἀρετῶν ἀνθρώπων μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν ἀκαρπία νοθεύσας μὴ ἐνοχλῆς πλέον διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι οὗτος ἔχει διαστραφή καὶ ἁμαρτάνει, προκαλῶν ὁ ὅτιος τὴν καταδικὴν τοῦ. Διότι, ἐπειδὴ ἔχει διαστραμμένη τὴν διάνοιαν δὲν ἐρωτᾷ διὰ νὰ ἀκουσῇ καὶ πείσῃ αὐτὸν διὰ νὰ μαθῇ καὶ μετάνοιαν ἄλλ' ἐφ' ἡπίστιας ἐκείνων ποὺ παρεπ' αὐτὴν ἡσυχίας τοῦ μὴ πῶς εἶναι σωπῆται καὶ ἐκείνων καὶ παρ' ἐκείνων. Ὅσον λοιπὸν ἀρκετὰ ὅσα εἶπον, πρὸς τοῖς ἡτο ἀρκετοῖς μετὰ τὰς τόσας ἀποδείξεις ποὺ αὐτὸ ἐλάβον νὰ παύσω τὴν θλάσσημα κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ δὲ ἡρκέσθησαν εἰς αὐτὰς πάλιν, δὲ ὀπλίζονται με ἀνασχυσίαν, διότι νὰ δεξιῶν ὅτι ἀφ' ἧς ἀπεφάσκει νὰ λογομαχήσουν, μάχονται καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κατὰ τὸ Πνεῦμα, διὰ νὰ εἰπῶναι μετ' ὀλίγων νεκροὶ ὡς οἱ παρανοικοί. Ἀληθῶς καὶ ἂν ἀκόμη ἀποκριθῇ κατεῖς εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ποὺ προβαλλοῦν τώρα, τίποτε ὀλιγωτερον δὲν θὰ παύσω, νὰ εἴπω ἐφευρετὰ κακῶν, διαλογισμῶν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ μὴ εἰρίσκου ἢ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ μὴ ἐμνοῶν. Ποῖαι δὲ εἶναι αἱ σφαι εἰρωτησεις τῶν. Ὅταν λέγουν τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι κτίσμα, ἐπεὶ ὅπως εἶναι Υἱὸς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ ἁγίου Λόγος καὶ αὐτό. Ὑστερον προσθετοῖ ὡς γράφεις. Ἐὰν τὸ Πνεῦμα θὰ λαμβανῇ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ ὁδῶται παρ' αὐτοῦ (διότι ἔτο ἔχει γραφῇ) εὐθὺς προσθετοῦν. Τότε ὁ Πατὴρ εἶναι πάππος καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἔγγονος αὐτοῦ.

2. Ποῖος ὅταν ἀκούῃ ταῦτα, θὰ νομίσῃ ὅτι οὗτοι

εἶπα ἀκούη Χριστοῖσι καὶ ὁ μᾶλλον εἰδωλόλατρά,
 Διότι τὴν χάριν μου, ἡ εἰδωλόλατρά, λέγει, ἐν τῷ
 ἡμῶν μεταξὺ τῶν Πιστῶν θεῶν Ἀγγελῶν καὶ ἀποκρίθῃς εἰς τὴν
 ταύτην ἀφορμήν, τῶν ἑαυτοῦ σφοδρῶς ἐσκεφθῆναι
 πολὺ καὶ ἐνῶ ἐζητοῦν καὶ ἀρατὴν καταληλάν, δὲ αὐ-
 τὰς ἀπαντήσαι δὲ εἶδον καὶ αὐτὴν ἄλλην, παρὰ ἐκεῇ
 ποὺ ἐδόθη τότε, πρὸς τοὺς Φιλοσοφίας Διότι καθὼς ὁ
 Σωτὴρ ἐκείνους πῶς κακῶς ἐκείνους ἠρώτησαν αὐτὸν ἀν-
 τερωτήσαι ὅτι καὶ αὐτὴν φησὶν, τὴν ἀφορμήν, τῶν ἐτοι-
 ἐπὶ δὴ καὶ αὐτοὶ τώρα ἐρωτῶν, τὰ ἴδια πράγματα, ὅς
 εἶπον εἰς ἡμᾶς οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ δὲ ὅς ἀποκριθῶν ὅταν
 ἐρωτῶνται καθὼς ἐρωτῶν, Διότι ἐπεὶ ὡς λέγουσιν
 δεῖ εἶναι τοῦ δῆθεν τὰς ἐπινοήσεις, ποὺ ἐφ' ὑπάρχοντα παρ'
 αὐτῶν, ἔστω μοι, καὶ ἐπὶ τὸ ἀκρίβως ἀσθῶν, ἐπ' ἡνω-
 σιν, τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἑαυτοῦ, τῶν Πιστῶν δὲ εἶπα
 κτεῖναι, ὡς ἀπεδείχθη με ὅτι ἔγνων γράψαι πρὸς ἡμᾶς
 μέντοι ἀλλ' εἶνα ἐν τῷ Θεῷ, καὶ διδοῖται ἐκ τοῦ Θεοῦ
 τότε καὶ τοῦτο εἶνα υἱὸς καὶ δὲ ἀδελφοὶ υἱοῦ καὶ ὁ
 υἱὸς καὶ εἶνα τὸ Πνεῦμα εἰς τοῦ υἱοῦ καὶ παρὰ αὐτοῦ
 δεῖν, τὰ πάντα τοῦ υἱοῦ καθὼς εἶπεν ὁ ἴδιος καὶ
 ἐκφύσησε καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς τοὺς μαθητάς, (ὅτι
 καὶ σὺ παρὰδεχόμεθα ταῦτα) ἀλλὰ λοιπὸν ὁ Πατὴρ εἶ-
 να πατὴρ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὡς εἶπεν Διότι ἐ-
 κείνους ἐκείνους εἰς τὸ ὅτι, ἐρωτᾶτε ἀπαιτεῖτε ἀ-
 πάντησαι παρ' ἡμῶν δικαιοῦν εἶνα, καὶ σὺ εἰς ἐρωτᾶσθε
 ταῦτα ἐκ τῶν ἰδῶν Γραφῶν καὶ ἀπαντᾶτε εἰς ἡμᾶς
 λοιπὸν, ἔπειτα ἀντιθέσθε ὅσα ἔχον γράφῃ δὲ ἡμπορεῖ-
 τε πλέον σὺς μὲν, καὶ λέγεσθε Χριστιανοί, εἶνα δὲ δὲ και-
 ὦν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐρωτῶμεθα ἀποσῶς Ἐὰν δὲ
 καὶ σὺς ἀνὴρ γνωσκετε εἰς τὰς Γραφὰς ταῦτα με ἡ-
 μᾶς εἶνα ἀντιθέσθε καὶ σὺς καὶ ἐρωτᾶσθε ὁμοίως διὰ τὰ
 αὐτὰ θέματα ἀπο ἡμᾶς Εἶπατε λοιπὸν καὶ μὴ διστάζετε
 εἶνα τοῦ Πνεύματος εἶνα υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ πατὴρ Ἀλλὰ
 διαλογεσθε καθὼς ἕκαστοι οἱ τότε Φαρισαῖοι καὶ εἶ-
 πητε καὶ σὺς ματαίως Εἶπα εἰπώμεν, ὅτι εἶνα υἱὸς,
 θὰ ἀκούσωμεν Παῦλ' ἔχει γραφὴ, Εἶνα δὲ εἰπώμεν δὲν

εἶναι Υἱὸς φοβούμεθα μήπως εἴπουν εἰς ἡμᾶς Πῶς λο-
πον ἔχει γραφή· Ἡμεῖς δὲ ἐλάσσομεν τὸ πνεῦμα τοῦ κό-
σμου· ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα· Ὅταν δὲ
διαιρηκτιζέσθῃ ἔτι πλεονέξῃς εἴπητε καὶ σεις Δει-
γνύωμεν· εἶνα ἀνεγκλή καὶ ἐκείνως τὸν ὅπου· σεις
ἐρωτᾶτε να σιωπᾷ ἔπειθ' ὅτι πρέπει ἀποκρίσας τὸ λε-
γόμενα· Μὴ διδῇς ἀποκριεῖν εἰς τὸν ἀφρονα συμφωνῶν
πρὸς τὴν ἐκείνου· ἀφροσύνην διὰ να μὴ μνησέμενος
αὐτὸν· ἀλλὰ δὸς ἀποκριεῖν εἰς τὸν ἀφρονα ἀνάλογον μὲν
τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ διὰ να μὴ φαίνεται σοφός
εἰς τοὺς εἰδίκους τοῦ ὀφθαλμοῦ· Ἡ δὲ ἀποκ-
ρισὶς που κατ' ἐξοχὴν ἀρμοῖζει εἰς οὗς εἶναι· ἡ σιωπὴ διὰ
να λαθῇτε ἐπιγνώσιν τῆς ἀγνοίας σας.

3 Πάλιν λοιπον εἶναι δίκαιον ἀπο τὰς ἐρωτήσεις που
προβάλλετε ἔτσι καὶ σεις να ἐρωτάσθῃ· Ἐπειδὴ οἱ προ-
φῆται, ὁμιλοῦν ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, καὶ
εἰς τὸν Ἰησοῖον τὸ αὐτὸ Πνεῦμα προφητεῖ· ὡς ἔχει δε-
χθῇ εἰς τὰς προηγουμένας ἐπιστολάς μας ἐπικρινέως καὶ
τὸ Πνεῦμα εἶνα Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ δύο εἶναι οἱ Λόγοι,
τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Υἱὸς Δι' ὅτι ἀληθῶς οἱ προφῆται τότε
προφητεῖ· ὅταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρχεται πρὸς αὐ-
τούς· Καὶ ἀκόμη ἔκτος τούτων ἔπειδὴ τὰ πάντα ἐγίναν
διὰ τοῦ Λόγου καὶ διὰ αὐτοῦ δεικνύονται ὅτι εἶναι καὶ
ὁ Θεὸς διὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν¹, καὶ
τὰ πάντα ἐδημιούργησε μὲ σοφίαν² (ἔχει δὲ γραφή, κα-
θὼς ἔχει δεχθῇ εἰς τὰ προηγουμένα· Θα ἐξαποστείλῃς
τὸ Πνεῦμα σου καὶ θα δημιουργηθῶν³)· ἔπεται δὲ ἡ
τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Λόγος· ἢ ὁ Θεὸς διὰ δύο ἐδημιούργη-
σε τὰ πάντα ἐν τῇ Σοφίᾳ καὶ τῷ Πνεύματι· Καὶ πῶς
τότε ὁ Παῦλος λέγει· Εἰς Θεὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδημι-
ουργήθησαν τὰ πάντα καὶ εἰς Κύριος διὰ τοῦ ὁποῖου
ἐγίναν τὰ πάντα⁴· Καὶ πάλιν· Ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς εἶναι εἰ-

1 1 Κορ. 2:12

1 Περν. 26:1 = 1

5 1 Κορ. 1:3

6 Περν. 3:19

7 1 Κορ. 108:21

8 1 Κορ. 103:30

9 1 Κορ. 8:6

κων τοῦ ἀνθρώπου Πατρὸς — το δε Πνεῦμα εἶναι ἐκὼν τοῦ Υἱοῦ (διοτι, ἔχει γραφῇ: Ἐκεῖνους, που προσεγγαρισε τούτους καὶ ἠρώμεται, καὶ γίνεται ὁμοῦ μετ' ἐκὼν αὐτοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ) — καὶ, κατα τὸν τρόπον, ὁ Πατὴρ εἶναι πατήρ. Καὶ, ἐπεὶ δὴ ὁ μὲν Υἱὸς ἦλθεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς. Το δε αὐτὸ Πνεῦμα λέγει ὁ Υἱὸς τοῦ ὁπαίου, ὅταν εἴπῃ ὁ Πατὴρ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ, κατα τὸν τρόπον, ὁ Πατὴρ εἶναι πατήρ. Τ ἡμπορεῖτε νὰ εἰπῇτε εἰς ἀπατησίαν τούτων, οἷς που μολοταῦτα ἔχετε εὐκολοῦ ἀπατησίαν εἰς τὸ καθέ τι. Τ δ' αὖλογ' ἔσθε μεταξὺ σας. Ἡ ἐπ' αὐτῇ βλέπετε τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ μὴ ἡμῶν, νὰ ἀπειθήσων, περισκετε ἐσφαλμένως τὰς τοιαύτας ἐρωτήσεις. Ἀλλὰ πρῶτον κατηγορήσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας (ὅτι οἷς ἔχετε ἀπατησίαν νὰ καμνέτε τοιαύτας ἐρωτήσεις) καὶ τότε εἰς τὰς Γραφάς, καὶ ὅταν εὐρίσκωθε εἰς ἀδικασίαν, νὰ εἰπῇτε μάθιτε λοιπόν, ὅτι Το Πνεῦμα δὲν ὀνομάζεται Υἱὸς εἰς τὰς Γραφάς ἀλλὰ Πνεῦμα αἰών καὶ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ Ἀκριβῶς δὲ ὅπως τὸ Πνεῦμα δὲν ὀνομάσθῃ Υἱὸς ἐστὶ οὔτε διὰ τὸν Υἱὸν ἔχει γραφῇ ὅτι αὐτός ἐστὶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀρα λοιπόν, ἐπεὶ δὴ τὸ Πνεῦμα δὲν ὀνομάσθῃ Υἱὸς οὔτε ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι Υἱὸς ἡ πίστις διαφωνεῖ πρὸς τὴν ἀληθείαν, μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ εἶναι μάλλον σαφές ὅτι τὸ καθεὶν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω σηματονόμενα ἔχει τὴν ἰδικήν του ἐννοίαν. Καὶ, ἀληθῶς ὁ Υἱὸς εἶναι, γιγῆσιον γέννημα τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς καὶ αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἔχει. Καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ που λεγεται τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι ἐν τῷ Θεῷ δὲν εἶναι, ξένον κατα τὴν φύσιν ἀπὸ τὸν Υἱόν, οὔτε ἀπὸ τῆς θεοότητος τοῦ Πατρὸς. Διὸ διὰ τούτο ἐν Τριάδι δηλαδὴ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, μία ἐπάρχει θεότης καὶ εἰς τὴν αὐτὴν Τριάδα ἐν ἐπάρχει βαπτισμα καὶ μία πίστις Πράγματι, ὅταν ὁ Πατὴρ ἀποστείλῃ τὸ Πνεῦμα ὁ Υἱὸς δὲ ἐμφυσηματος διδῇ αὐτὸ εἰς τοὺς μαθητάς¹⁰ ἐπεὶ δὴ πάντα,

10. Καλ. 1, 15.

11. Ρωμ. 8, 29.

12. 1^ο, 14, 26.

13. Πρβλ. 1^ο, 20, 22.

ὅσα ἔχε ὁ Πατήρ εἶναι τοῦ Υἱοῦ.¹⁴ Καὶ ὅταν ὁ Λόγος ῥηγέται εἰς τοὺς προφῆτας αὐτοὶ ἐν τῷ Πνεύματι ἐπροφήτευσαν, καθὼς ἔχε γραφὴ καὶ ἀποδόχθη. Διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Κυρίου ἐστρωθήσαν οἱ αἰράνοι καὶ εἰς τὸ Ἰσραὴλ τοῦ στοματός αὐτοὶ εἶναι ὅλοι ἡ δυναμὶς τῶν.¹⁵

4. Ἔτσι δεῖ εἶναι κτῶμα το Πνεῦμα ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας μετὰ τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου καὶ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ Θεῷ λέγεται ὅτι εἶναι. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀνελεῖται νὰ ἐπαυλαριθμῶμεν τα αὐτὰ. Ἄν καὶ δὲν ἐννομασθῇ Υἱὸς το Πνεύματος τὸ ἅγιο, ἐν ταῦτοις δὲν εἶναι ἕνα ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ διότι λέγεται Πνεῦμα υἱοθεσίας καὶ ἐπεὶ δὴ ὁ Χριστὸς εἶναι Θεοῦ δυναμὶς καὶ Θεοῦ σοφία,¹⁶ ἐννοήθη πολλὴ ὀρθῶς καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος (Πνεῦμα σοφίας καὶ Πνεῦμα δυναμικῶς). Διότι, ὅταν εἴμεθα μέτοχοι τοῦ Πνεύματος ἔχουμεν τὸν Υἱόν καὶ ὅταν ἔχωμεν τὸν Υἱόν, ἔχουμεν τὸ Πνεῦμα. Τὸ ὅποσον κραζεῖ εἰς τὰς καρδίας μας. Ἀθθᾶ Πατὴρ, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος. Ἐάν δὲ ἔχη γραφὴ ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ, ὅτι τοῦτο εἶναι ἐν αὐτῷ διότι τὰ τοῦ Θεοῦ κανεὶς δὲν γινώριζει, παραμένον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν αὐτῷ.¹⁷ καὶ ὁ Υἱὸς εἶπεν. Ἐγὼ εἶμαι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί.¹⁸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἴδιοι νὰ μὴ ἔχουν τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀλλ' ὁ εἰς νὰ εἶναι Υἱὸς καὶ ὁ ἄλλος Πνεῦμα. Ἄν κάποιος ἐρωτᾷ κατ' αὐτοὺς τοὺς τροπὸν, ὁ τοιοῦτος θὰ ἦτο παράφρων εἶναι, ἐσκόπει, νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἀνεξερευνήτητα καὶ παρήκουε τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀποστόλου ὁ ὁποῖος λέγει. Διότι ποῖος ἐγνώρισε τι ἔχει εἰς τὸν νοῦν του ὁ Κύριος ἢ ποῖος ἔγινε συμβουλὸς του;²¹ Ἐπὶ πλεόν

14. Ἰω. 16, 15.

15. Ἰω. 14, 18.

16. Α' Κορ. 1, 24.

17. Ηλ. 11, 2.

18. Γαλ. 4, 6.

19. Α' Κορ. 9, 11.

20. Ἰω. 14, 10.

21. Θωμ. 11, 34.

πῶς θα τελέσῃ. ἀλλὰ ἔτι τα ὀνόματα ἐκείνων που ὁ Θεὸς ὠκοῦται, ἔτι· ἐπεὶ δὴ οὐκ ἄς ἐπ' ἐκρήρηται δὴ ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς τὰ ὅσα τὰ ὅσα τῆς δημιουργίας. Εφ' ὅσον δὲ ἡ κτίσις ἐγένετο, ὡς ὑποτέλεισμά τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, καὶ ἔπειτα, διὰ τὸ μὴ ἐκείνην ἡλικίαν δεοῦρατος ἢ δεῦν καὶ ἡ βασιλεύσα καὶ ὁ αἰὼν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐστὶ ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀσκητοὺς ἰερεῖς, ἡ ἐκάστην εἶδος μετὰ ἀμεταβλητοῦ, καθὼς ἐν τῇ ἐξ ἀρχῆς κατὰ μεζούσιον ἐτιλογοντὰ ὑπερβαίνει τῆς κτίσεως, ταφομένον σιωπῶς ἀμεταβλητὰ καὶ τὸ διαιτῶν. ὡς ἡ ἀλλὰ παρὰ ὁ Πατὴρ παλαιότερος ὅπως ἦν Πατὴρ καὶ δὲ ἔτι, καὶ πᾶππος καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατὴρ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα Πᾶσι καὶ ὁ καὶ ὁ ἑγγονὸς τοῦ Πατρὸς ἐπὶ ἀόριστον καὶ Υἱὸς.

5 Εφ' ὅσον τὰ ταῦτα ἀποδεκνῶνται, κατ' αὐτοὺς τοὺς τρόποις ὅπως ἦν περιφρονῶν, κατὰ τὸν που θία ἐρωτοῦσε. Ἐπειτα καὶ τὸ Πνεῦμα Υἱὸς. Οὔτε, ἐπεὶ δὴ δὲν ἔχει γραφὴν ἔτι, ὅσα ταῦτα καὶ ἐξαιρή κανεῖς αὐτὸ λέγων, ὅτι δὲν εἶναι φύσεως θείας καὶ αἰώνιος ἀλλὰ καθὼς ἔχει γραφὴν ὡς πεπτευσθῇ καὶ ἄς μὴ λέγῃ. Διὰ τὴν ἔτι καὶ ὁ καὶ ἄλλως διακρίνῃ μετὰ τὸ καὶ διαλαλεῖται τὸ αὐτὸ ἀρχίσι καὶ μετὰ καὶ μετὰ τὴν Πατὴρ καὶ τὸ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ πῶς ἔτι καὶ ἰσχυρὰ ἀκούσῃ. Εἴτε, ὁ ἀσκητὸς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Δεῦν καὶ Θεός. Δοτὶ ἐκείνα που ἔχουσι πυράδοθῃ καὶ τῆς πίστεως δὲ εἶναι, δεκτικὰ γνῶσεως κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρεῖης. Ἐπὶ λοιπὸν καὶ οἱ μαθηταὶ ὅταν ἤκουσαν βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἔκαμον ζήτησα ἐρεῖσης τὸ διατ' ὁ Υἱὸς ἀκολουθεῖ δευτερός εἰς τὴν σέραν, καὶ τὸ Πνεῦμα τρίτον ἢ διὰ τὸ Θεὸς εἶναι Ἰσχυρὰ ἀλλὰ καθὼς ἤκουσαν, ἐπίστευσαν καὶ δεῖν ἠρωτήσαν ὅπως σείς. Εἶναι λοιπὸν Υἱὸς τὸ Πνεῦμα. Οὔτε ὅταν ὁ Κύριος εἴπε μετὰ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα ἠρωτήσαν. Εἶναι λοιπὸν ὁ Πατὴρ πᾶππος, Διότι δὲν ἤκουσαν βαπτίζοντες εἰς ὄνομα πᾶππου, ἀλλ' εἰς ὄνο-

22. Ψαλμ. 13, 1.

23. Ματθ 28, 19.

μὴ Πατὴρ καὶ Χρῆς. τῇ πίστει ἐκῆραν π. ἀρχοῦ
 ἁρτίως σκεφθεῖτες. Διοτι δὲν ἐπῆρχεν ἄλλος τρεῖτος να
 εἶναι, παρὰ ὅπως ἔστι, ὁ Σωτὴρ τοῖς μὲν εἰσὶν τοῦ
 Υἱοῦ τοῦ δε Πνεῦμα ἃ εἰς αὐτὸ ἐπ'τρέπεται ἢ ἐκκαλλή
 σι μὴς εἰς τα ὀνόματα πάντα ὅπως παρ. ταχθῆσα, κα
 θὰς ἁκὴ θὰς καὶ ὁ αὐτὸ Πατέρα. Δι' ὅπως οὖν ἐπ
 τρεῖς τα αὐτὰ πνεῦμα ἀλλὰς περὶ αὐτῶ παρὰ ὅτι εἶναι
 Πατὴρ. ἔτσι εἶναι ἀσεβής ἢ ἐρωτησὶς εἶναι ὁ υἱὸς εἶναι
 το Πνεῦμα ἢ το Πνεῦμα υἱὸς. Δια τοῦτο ὁ Σαβελλοὺς ἐξε
 δωχθὲν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' ὅν ἐτολμήσεν να ἀπο
 νείμῃ τοῖς Πατέρα το υἱὸς καὶ εἰς το υἱὸς τὸ οὐν να
 τοῦ Πατρός. Ἀρὰ ἁπλοῦς καὶ ἁπλὰ τα θα τολμήσῃ
 καὶ εἰς πλεον. ὅταν ἀκούῃ τὰς λέξεις υἱὸς καὶ Πνεῦμα
 να εἶναι. Ἀπὸ ὁ Πατὴρ εἶναι πατέρας ἢ εἶναι λοιπὸν το
 Πνεῦμα υἱὸς. Να θα τολμήσεν ὁ Εὐδοκίαι καὶ οἱ Εὐ
 δὸς καὶ οἱ Εὐσεβὺς. Δι' ὅτι μὰ φορὰ καὶ προσεβαλή
 θῃσιν ἀπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς. ὅτε εἶπεν θεοσάμει
 τῇ τῆς τῆς Ἀγίας τῆς ἀπο τοῦ κα ὁμίλῃ ἀσεβῆσιν
 Διοτι πῶς πατέρας να τα τὰς αὐτοὺς. Πῶς ὁ δὲ κα
 ζὰς αὐτοῖς. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπὸ τὰς θείας Γραφῆς δὲν ἐ
 διδάξεν αὐτοὺς ἀπὸ το περισσεύμα τῆς καρδίας αὐτῶν ἐ
 βγήκεν ἢ τοιαυτὴ παραφροσύνη.

ὁ Δι' ὅτι ἐπὶ ἐρωτᾷ. Εἰναι λοπὸν το Πνεῦμα υἱὸς
 εἴφ ἁπλοῦς ὡς ἀπὸ εἰς μὴ. το Πνεῦμα δὲν εἶναι κτισμα
 εἶναι, καὶ ὁ ἀφ' ὁ μὴ εἶναι. ὅτι δὲ, εἶναι ὁ υἱὸς κτισμα (δι
 αὐτοῦ εἰς ὁ μὴ εἶναι. τα κτισματα) να ἐρωτᾷτε. Εἰ
 ναι λοπὸν Πατὴρ ὁ υἱὸς. Ἡ κα, ἔτσι. Το Πνεῦμα λοιπὸν
 εἶναι ὁ υἱὸς καὶ ὁ υἱὸς ὁ ἴδιος εἶναι το ἅγιον Πνεῦμα.
 Ἀλλ' αἱ τέτοια δαλὰ ζῶντα θα εἰρεθοῦ, ἔξω τῆς ἁ
 γίας Τριάδος κα' θα κριθοῖ, αἴτιον. ἐπειδὴ ἐκκαλλῶσιν
 το ὄνομα τοῦ Πατρός καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνευ
 ματος καὶ μεταφέρῃν αἶτο ὅπως θελοῦν, κατὰ τὴν ἁ
 ναλογίαν τῆς ἀνθρώπου τῆς ἀνταπαρογωγῆς, μὲ το να ὀνο
 μάζοι. ἐγγὺς καὶ ταππους καὶ ἐπαιναλμθαῖοι μὲ
 τοῖς οἷς τὴν ἀνθρώπου τῆς ἀνταπαρογωγῆς. Δὲν εἶ
 ναι ὁ μὴ αἶτο ἢ πῶς τῆς Ἐκκλησίας ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ
 Σωτὴρ πιστὶς εἰς Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα
 Ὅμως εἰς Πατέρα ὁ ὁποῖος δὲν ἡμπορεῖ να ὀνομαζέται
 πατέρας καὶ εἰς υἱὸν ὁ ὁποῖος δὲν ἡμπορεῖ να λεγέται
 Πατὴρ καὶ εἰς ἅγιον Πνεῦμα το ὁποῖον δὲν ὀνομαζέται

ἔτι ἡ ἀλλοτρία. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν πίστιν ταύτην δὲν ἐπιτρέπεται να εἰπωμεν ἐκκλησιαστικῶς ἄλλα ὁ Πάτερ εἶναι πάντοτε Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς πάντοτε Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πάντοτε Πνεῦμα ἅγιον εἶναι καὶ λέγεται. Καὶ ὅσοι μετὰ ἀφορμὰς εἰς τὰ ἀνθρώπινα τὰ πράγματα θεοῦ ἔχουσιν, ἔτι ἔστω καὶ αὐτὸς Ἀρεσίου φανταζώμενος τὰ τὰ Δότι ὅπως ἐκ γραφῆς. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὅπως ὁ ἄνθρωπος. ἔτι θα ἠμποροῦσε κατεῖναι εἰπεῖν Δεῖτε ἵνα οἱ ἄνθρωποι ὅπως ὁ Θεὸς Δότι ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὁ πατήρ δὲν εἶναι ταύτην πατήρ οὔτε ὁ υἱὸς πάντοτε υἱὸς Δότι ὁ ἴδιος ἄνθρωπος γίνεται, πατήρ υἱοῦ ἡ ὁ Θεὸς δὲ ἐκ τῆς πνευματικῆς ἀλλοιᾶς πατρός υἱὸς καὶ ὁ υἱὸς πάλιν εἶναι πατρός γίνεται πατήρ ἄλλου υἱοῦ. Ὁ Ἀβραάμ λοιπόν, τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ Νεβχωρ, ἔγινε πατήρ τοῦ Ἰσαὰκ ὁ δὲ Ἰσαὰκ πάλιν ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ ἔγινε πατήρ τοῦ Ἰακώβ Δότι ὁ καθένας ἐπεὶ δὲν εἶναι μέρος τοῦ γένους, πάντα μετὰ υἱὸς γίνεται δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἄλλου υἱοῦ πατρός. Ὡς πρὸς τὴν θεότητα τὸ πρῶτον δὲν ἔχει ἔτι ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὅπως ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Πάτερ λοιπόν δὲν ἐγενήθη παρ' ἄλλου πατρός διὰ τοῦτο δὲν γινώσκοντες ἵνα ἐκείναι πάλιν θα γινῇ Πατήρ ἄλλου. Οὕτως ὁ Υἱὸς εἶναι μέρος τοῦ Πατρός καὶ διὰ τούτο δὲν εἶναι υἱὸς τοῦ ἐκείνου ἐκείνου διὰ τὴν γινώσκοντες ἵνα ὅταν ἀφορμὰς εἰς τὴν θεότητα μόνον ὁ Πατήρ κατὰ κριτικὰς ἐκείνους αὐτὸς εἶναι Πατήρ καὶ ἦτο πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ θα εἶναι πάντοτε Πάτερ. Καὶ ὁ Υἱὸς κατὰ κριτικὰς εἶναι καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι Υἱὸς καὶ μόνον. Ὁ αὐτὸς ἀλλοτρίως τοῦ ὁ Πατήρ ἄλλος Πατήρ καὶ τὸ Υἱὸς αὐτοῦ Υἱὸς καὶ υἱοὶ καὶ λεγόνται. Καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον εἶναι πάντοτε Πνεῦμα ἅγιον, καὶ τούτο πιστεύεται ὅτι εἶναι τὸ θεοῦ καὶ παρὰ τοῦ Πατρός διὰ τοῦ Υἱοῦ διδοίται. Δότι ὅταν ἡ ἁγία Τριάς ὁ αἰετὶς ἀναλλοτρίως καὶ γινώσκεται ἐν μετὰ θεότητι διὰ τῆς πίστεως. Ἐπειδὴ ἐκείνους τοὺς ἐρωτᾷ Ὁ Υἱὸς λοιπόν εἶναι τὸ Πνεῦμα, ὡς ἠμπορεῖ το δινομεῖν να πασχη ἀλλοτρίως ἐξάπασι τοῖς ἐκείνους τοῖς καὶ κερδίζετ' διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του πα-

λεγων τα ἐξῆς· Ὁ μὲν Θεὸς καὶ Πατὴρ ὁ ἀπερχόμενος πάν-
τα καὶ τὰ πάντα συντηρεῖ καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ ἔμβρυα,
καὶ τὰ λυγρὰ καὶ τὰ ἀλογα, τοῦ θεοῦ ἢ δυνάμεις ἐκ-
τείνεται εἰς μὲν τὰ λογικά καὶ εἰς τὰ ὁπρὸς περιλαμβανέ-
ται οἱ κατήχηται καὶ οἱ εὐλογημένοι· ὁ ὅποιος δὲν
ἐπιστεύσῃ· ὅχι τούτων τὸ δεῖν· Πνεῦμα προορίζε-
ται μοι εἰς ἐκείνους τοὺς μετῴντας τὸν πῦρ τῆς
δουλοῦ τοῦ βαπτισμοῦ· Ὅταν λοιπὸν ἀμάρτανον, ὁ
κατήχουμαι καὶ οἱ ὁμιλοῦντες ἀμάρτανον μὲν εἰς
τὸν ὕψιν ἐπιδιόξῃ, ἐκείνους καθὼς ἐλεγχθῇ Εἰς ὁ-
μολοῦντες ἡ λαλῶσα ἐν ὁμιλίᾳ γινώσκῃ, ἵνα ἀξιοῦ-
ται λαβεῖν τὴν δωρεάν της πατρὸς γενέσεως διου τοῦ βα-
πτισματος· Ὅταν δὲ ἐκείνους τοὺς ἐβαπτισθῇσαν ἀμάρ-
τανον λέγει ἡ τοιαύτη παρανομία φθίνει εἰς τὸ μὴ οἶν
Πνεῦμα ἐπεδὴ ἡμεῖς ἐκείνους τοὺς ἦται, εἰ πτωχὸν καὶ
δια τοῦτο ἡ ἐναντιοῦν τὸ τῶρα εἶναι ἀσυγχωρητος

11 Ὁ δὲ Θεολογιστὴς προσθετεῖ καὶ αὐτὸς λεγων
τα ἐξῆς· Εκείνος που παρεβη τοὺς πρῶτον καὶ τὸν δευ-
τέρων ὅρον πρεπε να κερδῇ ἀξίως μικροτέρας τιμω-
ρίας· Εκείνος ὁμοῦς του παρεβη καὶ τὸν τρίτον εἶναι
πλεον ἀνέχουσιν να τυχῇ συγχωρησεως· Πρῶτοι δὲ ὅρον
καὶ δευτεροὶ λέγει τὴν κατήγησιν που ἔγινεν εἰς αὐτὸν
περὶ τοῦ Πατρος καὶ τοῦ Ὑψοῦ· Ὡς δὲ τρίτον ὅρον ὀρίζει
τὴν τελείωσιν ποὺ λαμβάνει, κατοικος δια τοῦ βαπτισμα-
τος καὶ δυνάμει τῆς μετοχῆς τοῦ Πνεύματος τὸν εἰς αὐ-
τὸν παραδιδόμενοι Λογοί· Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ πιστο-
ποιήσῃ τοῦτο προσθετεῖ ἐκεῖνο που εἶπεν εἶπει ὁ Κύ-
ριος εἰς τοὺς μαθητάς· Ἔχω ἀκομῇ πολλὰ νὰ εἶπω εἰς
οὗς ἀλλὰ δεῖ ἡμπορεῖτε τῶρα νὰ ἐνωήσετε αὐτά· Ὅταν
ὁμοῦς ἔλθῃ τὸ ἀγιον Πνεῦμα θα σᾶς διδάξῃ· Ἔπειτα
λέγει· Καθὼς ἀκριβῶς ὁ Σωτὴρ συζητεῖ με τοὺς μαθη-
τάς του που δεῖ ἡμπορεῖν τῶρα νὰ ἐνωήσουν τα τέ-
λεια καὶ ὕψηλα νοήματα ἐπεδὴ καταδέχεται νὰ συγκα-
ταβαίνει εἰς τὴν ἀτελείαν των εἰς ἐκείνους δε, που τε-
λειοποιοῦνται δια τοῦ βαπτισματος, ἔρχεται, διὰ νὰ μέ-

νη μαζί τω· το ἅ· το Πνεῦμα καὶ ἀφ' αὐτῶς κάνεις ἀπο-
α τους δέν ἤμπορ· να εἶπῃ ὅτ' ἡ διδασκαλία τοῦ Πνευ-
ματος υπερεχει τῆς διδαγῆς τοῦ Υἱοῦ· ἀλλ' ὅτ' ὁ ἑν
Υἱὸς συγκραταθεὶς εἰς τους ἀτελεῖς, το δὲ Πνεῦμα εἶ-
να σφραγὶς τῶν τελειοποιουμένων· Ἐγὼ δὲ, πρὸ θανάτου
ἐξ αἰτίας τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πνεύματος ἐν συγκρῇ, μέ-
τοι Υἱοῦ, να εἶνα ἀναποφύετος καὶ ἀσυγγώρητος ἢ θλα-
σφημα εἰς το Πνεῦμα· ἀλλὰ δὲ ὅτι εἰ μὲν τους ἀτελεῖς
ὑπάρχει συγγνώμη, δι' ὅσους δι' ἐγευθησαν τὴν οὐρά-
νιον δωρεὰν καὶ ἐτελοποιήθησαν, πνευματικῶς δὲν ἔμει-
νε κανεὶ περιθωριοὶ διὰ τὸν ὅτι εἰς δὲ συγγνώμῃ, καὶ
ἀποφυγῆς τῆς τιμωρίας· Καὶ ἐκεῖνα μεν, αὐτὰ ἔγραψαν·

12· Εγὼ δὲ ἀπὸ ὅσα ἔμαθον, νομίζω ὅτ' τοῦ καθε-
νὸς ἀπὸ τους δυὸ ἢ ἑρμηνεία χρειαζέτα· κάποια μικρὰν
δοκιμὴν διὰ να γνῇ κατανόητο, μήπως ἴσως εἰς το θά-
θος ἐκεῖνων· που ἐκεῖνοι ἔγραψα· κρυπτεται κάποια θα-
υτέρη ἐννοια· Διότ'· να εἴπωρην ὅτ' καθὼς ὁ Υἱὸς
που εἶνα ἐν τῷ Πατρὶ εἶνα καὶ εἰς ἐκείνους· εἰς τους
ὁποίους εἶνα καὶ ὁ Πατὴρ καὶ το Πνεῦμα δὲ, ἀποσισά-
ζε· ἀπ' αὐτῶν· Διότ' ἡ ἀγία καὶ μακερία καὶ τέλεια
Τριάς εἶνα· ἀδιαιρετος· Προσετι δὲ εἶνα, πῆχτα ἔγιναν
διὰ τοῦ Υἱοῦ· καὶ δι' αὐτοῦ ἐτερεωθησαν· τα πάντα πῶς
εἶναι δυνατοὶ οὗτος να εἶναι, ἐκτος τῶν κτισμάτων, ποῦ
ἔγιναν δι' αὐτοῦ· Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνα δὲν ἵπαρχουν μα-
κρὰν αὐτοῦ· ἔπεται ὅτ' καὶ αὐτός εἶνα· εὐλόγοι να εἶ-
να· εἰς ὅλα, ἵνατε κατ' ἀνάγκη· ἐκεῖνος που ἁμαρτανεῖ,
καὶ θλασφημεῖ εἰς τὸν Υἱόν· να ἁμάρτανῃ καὶ εἰς τὸν
Πατέρα καὶ εἰς το ἅγιον Πνεῦμα· Καὶ το λουτροὶ τοῦ
βαπτίσματος· εἶνα μεν· ἐδίδετο· εἰς το ὄνομα τοῦ ἁγίου
Πνεύματος· μοι· κατὰ δικαίον λόγον, θα ἐλέγετο ὅτ' οἱ
βαπτιζόμενοι· μοι· εἰς το Πνεῦμα ἁμαρτανουν· Ἐπειδὴ
δὲ τὸ θάπτισμα· δίδετο· εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, καὶ
ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτως ὁ καθέ τις ἀπὸ τους βαпти-
ζομένους· τελειοποιεῖται κατ' ἀνάγκη, παλιν· ἐκεῖνοι, που
κάνουν παραβάσεις μετὰ το θάπτισμα· διαπραττουν
θλασφημίας· εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ἀδιαιρετον Τριάδα· Εἶναι
δὲ δικαίον να ἐρευνησωμεν· διὰ να ἐννοησωμεν καὶ το ἐ-
ξῆς· Ἐάν μὲν ὁ Κύριος συνέληγῃ· δὲτα, εἶπε· ταῦτα· πρὸς
ἄνθρωπους· που εἶχον· λάβῃ· το λουτροὶ τῆς παλιγγενε-
σίας, τους Φαρισαίους· λεγῶ· κα· ἀφοῦ οὗτοι· ἐβαπτίσθη-

σαν και ελαβον ηδη της δωρεαν του αγιοι Πνεύματος, θα ήτο σως πθάνη ή τωλήτη έρμηνεία, ότι δηλαδή, έπειδή επέστρεψαν εις τον προτερον άμαρτωλον βίον και ήμαρτησαν, εις το αγιοι Πνεύμα. Ετι, δε ούτοι, οχι μόνον δεν έβιπτισθησαν άλλα και το θάπτισμα του Ιωάννου περιεφρονήσαν, πώς κατηγορούσει αυτούς ότι έβλαψαν ημειν εις το αγιοι Πνεύμα το όποιον ούτοι ευδεποτε έλαβον. Διοτι αληθώς ο Κυριος δε, έδιδισκεν απλώς ότα, έλεγεν αυτα ουτε απελουσε τιμωριαν δια περιττα σεις πο, θα έγιγντο εις το μελλον. άλλ άρεσως και κατ' εΐθειαν κατηγορούσει αληθώς τους Φαρισαίους, και ώσαν, τώρα να εγκαν, υπεβλην της τόσοι μεγλης θλασφημιας ειπε το ρητον τούτο ο Κυριος. Ενώ δε κατ'α τούτοι, τω τροποι κατηγορούντο οι Φαρσαίοι και πρωτοι άκομη λαβον το θάπτισμα το ρητον τούτο δεν έλεχθη δι' εκείτους περ άμαρτανουν μετα το θάπτισμα. Ηα, μάλιστα δε, κατηγορούσει αυτους απλώς δι' άμαρτιαν, άλλα δια θλασφημιας.

Υπάρχει δε διαφορά μεταξυ άμαρτιας και θλασφημιας. κτερόν ο μεν άμαρτανων παραβαίνει νόμον, ο δε θλασφημων θλασφημεί εις αιτην ταυτη, τήν θεότητα. Ενώ δε ο Σωτηρ κατηγορούσει αυτους και πρωιτερα δια πολλας παραβάσεις, ότι δηλαδή παρεβαίνον τη, εντολήν του Θεού, που άφορα εις τους γονείς δια χρήματα, και ότι, παρηρμήνευον τους λόγους τών προφητών, και ότι μετεβαλλον τον οίκον του Θεού εις οίκον έμπορίου, εν τούτοις συνεθουλεύει αυτους να μετανοούν. "Όταν δε ούτο έλεγον εις αυτούς, Με την δυναμιν του Βεελζεβουλ εκδιωκει τα δαιμονια δε, έχαρακτηρισε τούτο απλώς άμαρτιας. άλλ ειπε ρητώς ότι είναι, τόσοι μεγάλη θλασφημια, ώστε ή τιμωρια να είναι άναποφευκτος και άσυγχωρητος εις εκείτους, που τολμοῦν να εκπομιζούν τοιαυτας θλασφημιας.

13 "Αλλωστε, εάν το ρητον τούτο έλεχθη δι' εκείτους που άμαρτανουν μετα το θάπτισμα, και δια τουτους είναι άσυγχωρητος ή τιμωρια τών άμαρτημάτων, πώς τότε εις τον Κορινθιοι, που ήμαρτησεν, υπόσχεται ότι εάν μετανοηση, θα περιβάλλη αυτον με την αυτήν άγά-

πην ὁ ἀπόστολος· ὁ αὖτε τοὺς Γαλῆτας ποὶ ἐπέστρεψεν, καὶ λέγει το προτερον, ἁμαρτάνοι, θλιπασθαιετα πανοίς γεννας ἕως ὅτοι παλι κορφωθη χριστος ἐντος των,

Με το να λεγει δε ταυτα παλι ὑπενθυμις και τη τροη, σωμένην τελεσθητα αἰτῶν ἐν τῷ Πνεύματι. Δατι, δε και, κατηγοροῦμεν τοι, Νουᾶτοι, που ἀριεῖται την με το οἰαι και λεγε ὅτι, καμμισι συγγνωμην δέ ἔχου, ἐκενῶ που ἁμαρτάνουσι μετα το λουτροι τοῦ βαπτισματος, ἔαι, το ρητοι ἔχε λεχθῇ δια τους ἁμαρτανιστας μετα το βαπτισμα. Διοτι, ἀληθῶς το ρητοι, που ἔχει λεχθῇ εἰς την πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολην, δε ἀποκλεε την μετανοιαν, ἐκεινων που ἁμαρτάνουσι, ἀλλ' οἶδε ἔμφασιν εἰς το ὅτι, ἐν εἶνα τὸ βαπτισμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησιας και ὅχ και δευτεροι, Διοτι ἔγραφε προς Ἑβραίους και δια να μη νομσοι, ὅτι συμφωνα με την συνηθειαν που ὑπῆρχει εἰς τοι να ὁ με την δικαιολογιαν τῆς μετανοιας εἶνα, πολλά τα βαπτισματα που γινονται καθε ἡμερα, δια τοῦτο συμφουλες με να μετανοοῦν, ἀποφαινεται ὅμως ὅτι, μία εἶνα ἡ ἀνάκαισις που γινεται δια τοῦ βαπτισματος και δευτερον, δευτερον, καθως και εἰς αλληνη Ἑπιστολῇν λέγει, Μᾶ πιστις ἐν βαπτισματι. Διοτι, δε, εἶπει, ὅτι, εἶνα ἀδυνατις ἡ μετανοια, ἀλλ' ὅτι, εἶνα, ἀδυνατοι, με τη δικαιολογιαν τῆς μετανοιας ἡ ἀνάκαισις ἡμῶν. Ὑπάρχει δε μετὰ ἡ διαφορα μεταξύ των δυο, ὅτι, ὁ μὲν μετανοῶν, πασει μεν ἀπὸ τοῦ να ἁμαρτανῇ, φέρει ὅμως τας οὐλας των τραυματων τῆς ἁμαρτιας, ὁ δὲ βαπτιζομενος ἀποβαλλει μεν τοι παλαιον τῆς ἁμαρτιας ἀνθρωπον, γινεται δε νεος ἀνθρωπος, διότι, γεννᾶται, ἀνωθεν με την χάριν τοι Πνεύματος.

14 Ἐνῶ λοπόν με ἀπησχόλουι τοιαῦται σκέψεις, ἐφάνη εἰς ἐμέ μεγαλυτερον το βαθος τῆς σημασίας, που ὁ

30. Πρὸςλ. Β' Κορ. 2, 8.

31. Πρὸςλ. Γαλ. 4, 19.

32. Ἑβρ. 4, 6.

πάρχει εἰς τὸ ρητόν. Καὶ δια ταῦτο ἀφοῦ πρωτοτέρα παρεκάλεσα πολὺ. Ἐκεῖνοι που ἐκαθήσει ἐπάνω εἰς τὸ φρεὰρ καὶ περιεπατήσας ἔτανω εἰς τὴν θαλάσσαν, ἀναβαίνω με τοὺ νοῦν μοι εἰς τὸ μυστήριον τῆς οὐκοινοίας, που ἐγὼ με δε αἵτου ὑπὲρ ἡμῶν. ὡς πῶς τυχόν ἀπο αὐτὴν διηθηθῶ νὰ ὁ λαβῶ τὴν ἀληθῆ ἐννοαν, που ἔπαρχει εἰς τὸ ρητόν τοι ἀταγνωσματος. Ὁλοκληρὸς λοιπὸν ἡ θεία Γραφή τὴν ἐννοαν ταύτην ἀναγγελλεῖ χαρμῶσυνως καὶ κηρυττε κατ' ἐξοχὴν, δε ὁ Ἰωαννης λέγει, Ὁ Λόγος ἐγὼ με σαρκὶ καὶ κατώκησεν ἐν ἡμῖν.²⁷ ὁ δὲ Παῦλος γράφει, Ὁ ὁποῖος διὰ καὶ υπηρχεν ἐν μορφῇ Θεοῦ, δε, ἐθεωρήσεν τὸ ὅτι, ἦτο ἴσος με τοῖς Θεοῖς, ὡς καὶ τὴν πρὸς ἀρπαγὴν ἀλλ' ἐτάπεινωσεν τοῖς ἑαυτοῖς, τοῖς με τὸ νὰ λαβῇ μορφὴν, δούλου καὶ νὰ γίνῃ ὁμοῖος με τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀφοῦ κατὰ σῆμα παρούσασθῃ ὡς ἀνθρώπος ἐταπεινώσεν ἑαυτοῖς, τοῖς ἑαυτοῖς τοῦ γενόμενος υπηκούος μεχρι θανάτου θανάτου δε σταυρικοῦ. Δὲ, διὰ ταῦτα αἱ καὶ ἦτο Θεὸς ἐγὼ με, ἀνθρώπος καὶ ὡς Θεὸς με, ἀνάστα νε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐθεράπευεν τοὺς με τοὺς λόγον του, καὶ μετεβλέπε τὸ ὕδωρ εἰς ἐὶνον, ὅτι τα ἔργα ταῦτα δεῖ ἦσαν ἔργα ἀνθρώπου, ὡς ἀνθρώπος δὲ που ἐφορε σῆμα, ἐδίψα ἐκούραζετο καὶ ἐπάσχειν, ὅτι ταῦτα δε, ἦσαν εἶδη καὶ γνωρίσματα τῆς θεότητος. Καὶ ὡς Θεὸς μὲν ἔλεγε, Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί,²⁸ ὡς ἀνθρώπος δε, που ἐφορε σῶμα ἤλεγχε τοὺς Ἰουδαίους, Δὲ αὐτὸς ζητεῖτε νὰ με φοιρεῖτε τοῖς ἀνθρώπων που σᾶς ὠμίλητα τὴν ἀληθῆν, τὴν ὁπίσιν ἠκούσα παρὰ τοῦ Πατρὸς.²⁹

Ταῦτα δε ἐγίνοντο ὅχι κεχωρσμεως συμφωνὰ με τὸ ποιὸν εἶνος ἑκάστου τῷ γε οἰμένῳ, ὥστε τα μὲν ἔργα τοῦ σώματος νὰ ἐνεργοῦνται ἀνευ τῆς θεότητος, τα δὲ ἔργα τῆς θεότητος ἀνευ τοῦ σώματος. Πάντα δε ἐγίνοντο μαζί ἐνωμένως, καὶ εἰς ἦτο ὁ Κύριος που ἐκαμῖεν αὐτὰ

27. 1. 1. 14.

28. Φιλιπ. 2. 6. 8.

29. 1. 14. 12.

30. 1. 2. 10.

θαιμαστώς με την χάριν του. Διότι έπαιε με, ως άνθρωπος και το πνεύμα αὐτοῦ ἦτο φανερός θείας δυναμείας, διότι δι' αὐτοῦ ἔκαμνε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ να ἀνακτεῖται το φῶς τῶν. Καὶ ὅταν, ἠθέλε να φαίερῶσι οἱ, ἦτο Θεός ἐν ἡμῶς τοῖς με ἀνθρωπίνην γλωσσῶν λέγων· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐσμ' ἓν⁴⁰ καὶ μόνοι ὅτι, ἠθέλει ἐθεράπευε καὶ ὅταν ἐξέτελλε τὴν ἀνθρωπίνην χεῖρα ἐθεράπευσε καὶ ἐσηκώσεν ἀπὸ τῆς κλινῆς τῆς τὴν περὶ σπλάχνων πεθερᾶς τοῦ Πέτρου καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχισυνάγου που εἶχε, ἥδη ἀποθάνει· ἀέστησεν ἐκ τῶν νεκρῶν.

15 Οἱ αἵρετικοὶ λοιποὶ, λοιπὸν τῆς ἀπαθείας τῶν ἐξεμάνησαν καὶ οἱ με, ὅταν ἐθέλει τα σώματα καὶ ἐργα τοῦ Σωτήρος ἡρηθησαν, τὸ· «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο ὁ Λόγος»⁴¹ οἱ δὲ ὅταν παρατηροῦν τα θαύματα τῆς θεότητος ἠγνόησαν τὸ· «Ὁ Λόγος ἐστὶν ἄνθρωπος»⁴². Ὁ δὲ πιστός καὶ ἀποστολικὸς αἰεὶ, ὅς ἐστιν ὁ Λόγος, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ὅταν με, βλέπῃ τα σημεῖα τῆς θεότητος θαύματα τοῦ Κυρίου, πᾶσι εἶναι εἰς τὸ σῶμα ὅταν δὲ πάλιν παρατηρή καὶ τα εἶδ κα γινώσματα τοῦ σώματος, συμπληροῦται ἀπὸ θαύματος, ὅν ἐπε δὴ κατὰ οὐκ τὴν ἐνέργειαν τῆς θεότητος που ἐκδηλοῦται, δι' αὐτῶν. Εφ' ὅσον δὲ τοιαυτὴ εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ πίστις, ὅταν μερικοὶ που διδοῦν πρόποσιν εἰς τα ἀνθρώπινα. Ἰδοὺ τὸν Κύριον καὶ διψᾷ ἢ να κοίραζται ἢ να ἐπιφέρει καὶ μόνοι εἰν ἐκστράφησιν σκεψαίς, ὅτι ὁ Σωτὴρ εἶναι ἀπλῶς ἄνθρωπος, ἀμαρτανουὺς μὲν σωθῆναι ἢμποροῦν ὅμως εἰν μετανόησιν γρηγορᾶ να λαμβάνου, συγχωρῶσιν ἔχοντες ὡς δικαιολογίαν τῇ σωματικῇ ἀσθενείᾳ, ἰδὸς, ἔχου καὶ τοὶ ἀποστολοὶ ὁ ὅποιος παρεχε εἰς αὐτοὺς συγγνώμην, καὶ τροποὶ τινὰ να ἀπλῶναι εἰς αὐτοὺς χεῖρα βοηθείας μετὰ να λέγῃ ὅτι· Καὶ πράγματι εἶναι μεγάλο το μυστήριον τῆς κατεθείας, ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί⁴³).

40. 1^η 10, 30.41. 1^η 1, 1.42. 1^η 1, 13.

43. Α' Γ. 3, 16.

Ὅταν δὲ τὰ ἄμωροι ἐὼς βλέπουν τὰ ἔργα τῆς θεότητος ἀμφεβόλουν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ σώματος τῶν ἑρπιαίων καὶ αὐτοὶ μὲν ἀμαρτανόουν σὺν αἰσθησίν, διότι ἂν καὶ φέρεται αὐτοὶ, νὰ τραῦγῃ καὶ νὰ πῶναι, ὑμῖν δὲ κατὰ φύσιν αἰσθάνονται τὰ ταῦτα. Ὁ Χριστὸς, ὡς ἡμπορεῖ, νὰ ἀποχωρήσῃ καὶ τοιούτους, ὅταν ταχέως μετέστησιν ὡς αὐτοὶ, διότι καὶ αὐτοὶ ἔχουν, διὰ καθόλου, τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι θαύματα καὶ ὑπεράφωτα. Ὅταν, ὁμως, καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀτελείας ὑπερβῶν ἐκεῖνοι, πρὸς τὴν ἐκείνων, ὅτι κατέχουσιν τὴν γενεὴν τῆς γῆς (καὶ τέτοιοι ἦσαν οἱ τότε Φαρισαῖοι) καὶ φθάσουσιν εἰς σημείον, νὰ εἶναι παρηφρονεῖς, ὥστε νὰ ἀρνήθωσι, τελείως καὶ αὐτοὶ τὸν ἐκζητῶντα αὐτοὺς Λόγον, ἢ καὶ νὰ ἀπαθιδεύσιν τὰ ἔργα τῆς θεότητος εἰς τοὺς δαίμονας καὶ εἰς τοὺς δαιμόνας ταῦτα, ἐν αὐτοῖς φανερὸν, ὅτι προκύπτει νὰ ἔχουσιν ἀποχωρητὸν τὸν ἐκείνων τῆς τοιαύτης ἀνάγκης τῶν Διδόντων καὶ τὸν δαίμονα, ἔλεγχον, ὡς Θεοὶ, καὶ ἐννοήσας, ὅτι ἐκεῖνος τὸν εἶναι πρὸς τὸν ὡς ὁ ἀληθὺς Θεὸς ἐπιτελεῖ, περὶ ποτερον, δὲν ἔχει, ἀπὸ τοὺς δαίμονας ὅταν ποιῇ τὰ ἔργα.

16 Εἰς τέτοιαν ἀποτομήν ἀσθενεῖν εἶχον περιπεσεῖ οἱ τότε Ἰουδαῖοι καὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ Φαρισαῖοι. Διότι ἐν τῷ ὁ Σωτὴρ ἐπέδεικνυε τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς (διότι ἀνέστα νεκροὺς εἰς τυφλοὺς, ἐχάρζει τὸ φῶς χωλοῖς ἐκκαμῆ νὰ περπατοῦν, κωφοὺς νὰ ἀκούουσιν, μουγγοὺς νὰ ὁμιλοῦν καὶ ἔκαμνε φανεροὺς, ὅτι καὶ ἡ κτίσις ὑπετάσσεται εἰς αὐτόν, μετὰ νὰ διατάσσῃ τοὺς ἀέμους καὶ νὰ περπατῇ ἐπὶ τὴν θάλασσαν), οἱ μὲν ὅχλοι ἐθαυμάζον, καὶ ἐδοξάζον τὸν Θεόν, οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἔργα εἶναι ἔργα τοῦ Βελζεβουλ καὶ δὲν ἐντρέποντο οἱ ἀνόητοι νὰ μεταφέρουν εἰς τὸν δαίμονα τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

“Ὅθεν, ὡς ἦτο φυσικὸν ὁ Σωτὴρ ἀπεφάνθη, ὅτι οὗτοι ἀναντιρρήτως ἐβλάσφημοῦσαν κατ’ ἀποχωρητὸν τρόπον. Διότι, ἐφ’ ὅσον οὗτοι κρινόντες ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐσκοιντοῦντο μὲ τὸν νοῦν καὶ ἔλεγον, «Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ τεκτονός», ⁴⁴ καί, Πῶς

οὗτος γνωρίζε γραμματα χωρὶς να ἔχη μίθην⁴⁵· καὶ
 Πέτρος πάλιν ἐκρίνας τοὺς να μὴ εἶναι πνευματικοὺς⁴⁶
 καὶ "Ὅς κατέβη ταῦτα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ θα πιστευ-
 θῶμεν εἰς αὐτόν," ἔπειτα ἀπέστειλε τοὺς να ἡμαρ-
 τίας εἰς ἀνθρώπου ἐλπίστον διὰ τὴν πενίαν αὐτῶν⁴⁷
 καὶ λέγει· Ἐγὼ, ἐγνωρίζετε καὶ σὺς τὰ ὡς ἡμεῖς δα-
 τήν· εἰρήνη· ὡς· τὰς⁴⁸· Δὲ οὗτοι ὁλοκλήρως κηρύττοντες τὸν μὲν Πέ-
 τρον, ὅτι· ἡ θυσίαν ὡς ἤκουσε περὶ αὐτοῦ εἰς ἀρχαίτου
 καὶ ἔτα· οὗτος ὡς ἡ ἀν· φέρετο εἰς ἄνθρωπον ἀν· κριθῆ
 περὶ αὐτῷ· ὅτι· οὗτος ἐκλαύσει· συνεμαρτυρεῖ αὐτόν· ὁ
 Κριτὴς· Ὅτι· οὐδε οἱ Φαρισαῖοι, ἀφοῦ, ἐπὶ ταῖς ἐρηκταῖς ἐπι-
 στήναι· ἐπὶ τοῖς περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῆς
 γῆς· ὡς· ταῖς ἐργατοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπὶ ταῖς ἐργατοῦ
 Βελλεβουλ· ὡς· ἡγεῖτο αὐτοὺς περὶ σφοδρότερον, ὅτι· ἐβλα-
 σμήσαντες εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν λόγον· τὸν ὅτι· αὐτοὺς ποῦ
 καὶ· αὐτὰ δὲ· ἵστα· ὅτι· ἄλλα Πνεῦμα ἔσται· Καὶ ἐπει-
 δη ἀπὸ τῶν ῥησάν, τὰ ἀ· τέρηρα ἐπὶ· ἡσάν αὐτοὺς σ·
 νως· Δὲ οὗτοι ἦτο τὸ ἴδιον, μετὰ τὸν τῶν ῥησάν, οὗτοι καὶ να
 ἵπουν ὡς· περὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν· καὶ τῇ, εἰς αὐ-
 τῶν, προῦν· ὅτι· καὶ ἡ κτ· αὐτῶν ἐγ· ἐν ἀπὸ τοῦ, βελλεβουλ
 καὶ οἱ ἡλ· οὗτοι ἀνατελλε, ὑπερβαίνει εἰς τὸν δ· αὐτοῦ καὶ με-
 τῇ, ὡς· ταῖς τῶν· ταῖς ἀπὸ τῶν περὶ φέρωνται εἰς τὸν
 μὲν αὐτόν· Δὲ οὗτοι πρὶν, ὡς· ἀπὸ τοῦ καὶ εἰς αὐτὰ ἐργα-
 τοῦ Θεοῦ· ἔτσι καὶ ἐκείνα ἦσαν ἐργατοῦ Πατρὸς· Καὶ ἐάν
 ἐκεῖνα εἶναι τοῖς Βελλεβουλ ἐργα καὶ ταῦτα κατ' ἀ-
 νάγκην, εἶναι τοῦ Βελλεβουλ· Καὶ πᾶσι λοιποῖς εἶναι δι·
 α· τοὺς τῶ· Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν.⁴⁹

Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι ἀπὸ τῶν διὰ τῆς τέτοιας πα-
 ραφροσύνης, τῶν ἀφοῦ καὶ οἱ πατερες αὐτῶν, ποὺ εἶχον
 τὴν αὐτὴν με αὐτοὺς γνωμὴν, ὅτι· πρὸ ὀλίγου μόλις
 χρόνου ἐξῆλθοι εἰς τὴν Ἐρημὸν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀφοῦ
 κατεσκευάσαν μοσχὸν καὶ ἀπεδώσαν εἰς αὐτὸν τὰς εὐερ-

45. Γ' 7, 15.

46. Γ' 6, 3.

47. Μκ: 9 27, 42.

48. Πρβλ. Λουκ. 19, 42.

49. Γεν. 1, 1.

γεσας τοῦ Θεοῦ πνεύματι εἰς αὐτούς, ἔλεγαν. Ἀπὸ τῆς ἐδῶτιαι οἱ Θεοὶ σοὶ Ἰσραὴλ οἱ στοῦα σὲ ὠδηγήται ἐξω ἀπὸ τῆς χώρας τῆς Αἴγυπτου. Ἐπεκα λοιποῦ τῆς θλασφημίας ταύτης ἐκείνῳ τοι καὶ τότε ἀπετολήσῃαι τῇ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὀχμοῖσιν ὁλγω, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπέθανον. ὁ δὲ Θεὸς ὑπεσχεθῇ λέγων. Τῇ ἡμέρᾳ κατὰ τῇ ὅπλαιν θὰ ἐπισκεφθῶ αὐτούς θὰ καταλογίσω εἰς αὐτούς τὴν ἀμαρτίαν ταυτῇ. Δοτὶ ἀληθῶς ἐφ' ὅσον οὕτω παρεπονέτο δι' ἑλλειψιν ἄρτων καὶ ὕδατος, τοσόνδε εἰς στοργὴν ἠήρητο αὐτούς ὥς εἶναι καπνοῦ τροφὸς ἠθέλει καὶ ἀναθρεῖν τοι υἱοὶ τῆς Ὀταν δὲ πλεοὶ παρεφθόνησαν καὶ καθὼς ψαλλεῖ εἰς θαρὸς τῶν τῶ Πνεύματι. Ἀντήλαξαν τὴν λατρείαν αὐτῇ μετὰ τὴν λατρείαν πρὸς τὸ εἰδωλοὶ μοσχοὶ ὁ ὅποιος τρωγέ, χορτὸν. Ὀταν λοιποὶ ἀπετολήσῃαι ἀμαρτήματα καθ' ἑαυτὰ ἀσχηγώρητα ἐμωρηθῇσιν αὐστηρῶς καθὼς λέγει ἡ Γραφή σχετὶ ὡς μετὰ τὸν μόσχον τὸν ὅποιον ἐποίησεν ὁ Αἰσῶν.

17. Ἐφ' ὅσον λοιποὶ τοιαῦτα ἐτόλμησαν καὶ τώρα οἱ Φαρισαῖοι, τὴν αὐτὴν κατὰ τὴν δίκαιαν ἐπροκαλεσάν τοι Σωτῆρα καὶ ἐκφέρει κατ' αὐτῷ. ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην, ποικίλῃ καὶ ἡ ἐκείνη θάλλῃ τοι ὅποιον οὕτω ἐθαλαί εἰς τὸν νοῦν τῶν ἐλαθῶν καὶ θὰ ἔξη, ὥστε οὕτω καὶ θάσσανίζονται αἰωνίως μετὰ ἐκείνῳ εἰς τὸ πῦρ, ποῦ ἔχει ἐτοίμασθῇ δι' αὐτοὺς. Δοτὶ βεβαίως ὀχι ἔτε δὲ ἔσμεν συγκρίσιν τῆς θλασφημίας εἰς τοὺς ἐαυτοὺς τοὺς καὶ τῆς θλασφημίας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγω τῷ ὅτι δὴθαι το Πνεῦμα εἶναι μ' ἡγαυόση καὶ ὁσὸ τοῦτο ἐπειδὴ ἡ εἰς τὸ Πνεῦμα γινόμενη θλασφημία ἔχει μεγαλύτερη τὴν αἰτίαν εἶπε ταῦτα μὴ γένητο. Δοτὶ προλαθὼν ἐδὶ δέξεν ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ εἶναι τοῦ Υἱοῦ καὶ το Πνεῦμα θὰ λαθῇ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ αὐτὸ θὰ δοῦσῃ τοι Υἱόν. Καὶ ὀχι, ὅτι

60 Ὑ, 32-4

61 Ὑ, 32-34

62 42, 106-20

63 Ὑ, 32-35

το Πνεῦμα δίδει τοι, Υἱοί· ἀλλ' ὁ Υἱὸς τρέχει, το Πνεῦμα
 μετὰ τοὺς μαθητάς καὶ ὁ Υἱὸς εἰς ἐκεῖνους που πι-
 στῶν, εἰς αὐτοὺς. Δεῖ εἶπε λοιπὸν ἔτι ὁ Σωτὴρ ἀλλ'
 δεῖ ἡ θλασθῆναι τοὺς γυνεταί καὶ εἰς τοὺς δυο γίνεται
 εἰς τοὺς καὶ ἡ εἰς εἶναι ελαφροτέρας ἢ δε βαρυτέρας
 μαθητὰς αὐτοῦ εἶπε ὁ Κυριὸς Διότι ἀληθῶς καὶ αὐτοὶ
 εἰς αὐτὸν καὶ ταῦτα δύο εἶπον καὶ ἐνῶ ἐβλεποὶ ἀνθρώ-
 πων αὐτοὺς περὶ ταῦτα. Ἀπο ποῦ ἦν θεὸς εἰς αὐτοὺς ἡ σο-
 φία αὐτῶν καὶ Δεῖ ἔχει ἀκομὴ ἡλικία, περὶ τήκοντα
 ἔτων καὶ ἡλικίας τοῦ Ἀδὰμ. Καὶ ἐνῶ ἐβλεποὶ νὰ
 κληρῶνται εἰς τὸν Πατέρα ὅχι μόνον ἡρνοῦντο τὴν θεο-
 τητά αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῆς ἐλπίδος δι' ἣν ἐν αὐτῷ
 ὁ Βεβλζεβουλ καὶ αὐτοὺς εἶναι τα ἔργα.

Διὰ τούτα αὐτοὶ καὶ αἱ δυο θλασθησάται ἐλεγοντο εἰς
 αὐτὸν καὶ ἡ μὲν μία ἦτο μικροτέρα λόγῳ τοῦ ἐγγί-
 νει εἰς θύρος τῆς ἀφριστοτητος αὐτοῦ ἡ δε ἄλλη που
 εἶναι εἰς θύρας τῆς θεοτητος ἦτο μεγαλτέρα διὰ τὴν
 μεγαλιτερον θλασθῆναι εἶπε, δι' ἣν τῶρα ἦτο ἀνα-
 φερεκτος Ἀληθῶς εἰς αὐτὸν ἐνθαρρυνῆ τοὺς μαθητάς ἐ-
 λέγειν δι' ἣν εἶναι το οἰκοδεσποτη ἀπεκώεσαι Βεβλζε-
 βουλ³⁴, ἔλεγειν δι' ὁ ἴδιος εἶναι οἰκοδεσποτης ὁ ὁποῖος
 ἔτι, ἐθλασθημεῖτο ὑπὸ τῶν Ιουδαίων.

18 Ἐάν λοιπὸν οἱ Ιουδαῖοι, ὅταν ἐλεγον, ἐμὲ τὴν δυνα-
 μι τοῦ Βεβλζεβουλ³⁵ δε, κατεφρονουσι κανένα ἄλλον,
 παρα μόνον τοῦ Κυρίου εἶναι φανερον δι' τὸ λεγόμε-
 νον Ἡ δε θλασθησάται εἰς το Πνεῦμα³⁶ ἀναφερεται εἰς
 αὐτοὺς τούτοις τοῦ Κυρίου καὶ ολοκληρον το ρητοὶ ἐρμη-
 νεωων ὁ Σωτὴρ ἀνεφέρειν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ ὅτι αὐτὸς
 εἶναι ὁ οἰκοδεσποτης τοῦ παντός διότι παλιν χαρὶ ἀσφα-
 λεας δὲν θα ἀμνησώμεν να ἐπαναλσώμεν το αὐτό Τὸ
 να ὁ ψα, τὸ να κηουραζεται, τὸ να κοιμάται, το να δέχεται

34. Ματθ. 13, 54

35. Ἰω. 8, 57.

36. Ματθ. 10, 26

37. Ματθ. 12, 24.

38. Ματθ. 12, 31.

Θεός και Υιός τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν ἐκείνην τὴν ἀνθρώπινον καὶ ἡ
ἐκφάνεισ τῶν σωμάτων ἐξέκειντο, ὥστε εἶπε καὶ ἡ ἀ-
φροσύνη διατιμῶν ἡμετέραν, ὡς πρὸς τοὺς ἀπὸ τα-
ἐργατοὺς οὗτος ἵσχυός ἐστιν. Ἐπὶ τῷ καὶ ὁ Πατήρ ἐν
αὐτῷ. Ἀλλὰ οὐκ ἠθέλησεν αὐτὸς εἶναι τοῦ εἶχεν μέντοι τῶν
τοῦ. Βεβαίως ὅμως ὁ ἀπὸ τῶν ὡς ὡς ἡμεῖς ἐδιδόκαμεν αὐ-
τοὺς ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰθέρος καὶ ἰδωμένα καὶ ἀπὸ τῶν
αὐτῶν μέντοι ἀνθρώπων αὐτοὺς διὰ τὰ ἑρπύδα ὅτι ἐκ τῶν
τοῦ, ὅτι ἦτο Θεός καὶ ἀνθρώπος, ὥστε διὰ τὴν ἦτο
Θεός ἄλλα καὶ κατέστη αὐτὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Βεβαίως
ὡς καὶ ἐκ τοῦ εἶναι τῶν ὡς αὐτῶν ὡς τὸ εἶναι
τῆς αἰωνίως μαζί με αὐτοὺς εἰς τὸ πᾶν τῆς κοίτης.

10. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ περὶ οὗ-
τος, ὡς ἀπὸ τῶν σωμάτων παρεστῶν, κινήσας τοῦτο, ἐκφά-
σας, καθὼς εἰς ἐκείνην καὶ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ αὐ-
τὸς ὁ Θεὸς φθάνει εἰς τὸ φθάνει καὶ διὰ τοῦτο, ἐκεί-
νη τὴν, ὡς ἀνθρώπων καὶ τοῦ Πνεύματος καὶ ἀνθρώπων
ἀπὸ μὲν τοῦτο τῆς σωματικῆς αὐτῶν φθάνει ἐκ δὲ τοῦ
Πνεύματος, καὶ καὶ φθάνει τῆς πνευματικῆς καὶ νοητῆς
καὶ ἀνθρώπων τῆς θεότητος. Διὸ καὶ ἡμεῖς τοῦτο μέντοι
τοῦ τῆς ἀνθρώπων ἀφέρει, εἰς τοὺς ὡς τοῦ ἀνθρώπου
διὰ τὴν ἀνθρώπων τῆς ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἐκείνην διὰ φθάνει
ὅτι ἡ ἀνθρώπων ὁ Θεὸς φθάνει εἰς τοῦ Πνεύματος
διὰ τὴν ἀνθρώπων τῆς ἀνθρώπων τῆς θεότητος ἀπὸ τῆς
ἀνθρώπων τῆς θεότητος τοῦ.

Τὸ χαρακτηριστικὸν δὲ τοῦτο λόγος τοῦ ρητοῦ βλέ-
πω καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὅταν συνεζητεῖ
περὶ τῆς τροφῆς τοῦ σώματος καὶ διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς εἴ-
δεν, ὅτι πολλοὶ ἦσαν οἱ σκαδαλισθέντες εἶπε, ὁ Κύριος
«Τοῦτο σὰς σκαδαλίζει. Εἰσι λαοὶ ἰδοὺ τὸν Υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπων ἐκεῖ ὅπου ἦτο πρῶτον. Τὸ
Πνεῦμα εἶναι αὐτὸ ποιεῖ ζωοποιεῖ ἡ σὰρξ δὲ ὠφελεῖ τί-
ποτε. Ταῦτα λόγια ταῦτα εἶπα, ὥστε ἀλλήλους πρὸς οὗς εἶνα.
πνεῦμα καὶ ζωὴ ⁶³ Διὸ καὶ ἐδῶ καὶ ταῦτα δύο εἶπα διὰ τὸν

ἑαυτὸν τὰ ἴητο σάρκα καὶ πνεῦμα. Καὶ τὸ πνεῦμα διέ-
 στελλεῖ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὅτι ἀναμὴ διδόναι προσοχὴν μότιον
 εἰς τὸ φαντασθῆναι, ἀλλὰ μετὰ στενωπὸν καὶ μετὰ καὶ τὴν
 ἀόρατον αὐτοῦ θεοποίητα ὥστε διὰ ποσοῦς τὸ σῶμα ἦτο
 ἄρκετον πρὸς φαγητόν διὰ τὴν ἡ τοῦτο καὶ ὅλην τοῦ
 κόσμου τροφήν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐκέρχυνται τῆς ἀνα-
 θασσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς οἰράτους διὰ τὴν
 ἀπ' ἀπαρχῆς τὴν προσοχὴν. Ἄ τῶν αὐτῆς λυμνατικῆς ἐν-
 νοίας, τῆς σαρκὸς καὶ στήριξις ἱερωρεῖται, να μαθού-
 δι χιτὸς πνεῦμα διὰ τὴν σάρκα αὐτοῦ ὅτι εἶναι θρώσας,
 σημάς τῆς αἰθέρις οἰράσεως καὶ πνευματικὴν τροφήν
 ποιεῖ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ. Ὅτι αὐτὸς οὕτως εἶπα λέ-
 γε εἶναι πνεῦμα καὶ ζωὴ. Ἰκετο εἰς ταύτησιν
 μὲ τοῦ αὐτοῦ εἶπε. Αὐτὸς μὲ πρὸς φαγητὰ καὶ ζίδεται ὑπὲρ
 τῆς ζωῆς, τὸ καὶ εἶναι εἶναι ἢ οὐκ εἶναι, ἢ πρὸς ἐγὼ
 φορῶ, ἀλλὰ ἡ γὰρ σὰρξ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θείδιθ, πνευ-
 ματικὸς ἐκ σῆς τροφῆς καὶ τῆς καρποφύρῃ εἰς τὸν
 κόσμον πνεῦμα καὶ εἶναι να γινώσκῃ φυλακτῆρι εἰς ἀ-
 νάστασιν αἰωνίου ζωῆς.

Ἔτοι οἱ Κύριος σκοπῶν να ἀποσπασῇ τὴν Σαρμαρει-
 τιδα ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἶπει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα ὥστε
 αὐτὴ να μὴ διὰ ῥήτι πλεονεξίᾳ Θεοῦ καὶ καὶ ἄλλοι
 πνευματικῶς. Ἔτσι καὶ οἱ πρῶτοι εἶπαι εἶδεναι. Ἀθ-
 ῶς ποῦ εἶπαι σὰρξ εἶπε. Ἰο Πνεῦμα τοῦ προσώπου ἡμεῖς
 Χρὶστος Κυρίου, διὰ τὴν μὴ νοήσῃ κατεῖς ἀπὸ τὰ φαι-
 νώματα, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀφωτος ἀπὸ αἰῶν, ἀλλὰ καὶ
 ὅταν ἀκούῃ Πνεῦμα να γινώσκῃ ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι
 εἰς τὸ σωσάτι εἶναι, Θεός.

2^ο. Εἰς τὸ λοιπὸν φαίνεται ὅτι τὸ καθεὶ ἐκ τῶν δύο
 εἶναι ἀληθές, ὅτι αὐτὸς ποῦ βλεπόμενός. Κρίσις, ὅταν διὰ
 λέγεται περὶ τοῦ, ἀφορωντῶν εἰς τὸν ἐαυτὸν τοῦ εἰς μὲν
 προσεῖχεν τὰ ἀνθρώπων νοήματα, εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ
 δὲν πρὸς τὴν ἄλλα λέγει. Ἀπὸ τοῦ ἡλθεῖν εἰς αὐτὸν ἡ
 σοφία αὐτῆς, ὡς ἀμάρτανει, μετὰ καὶ βλασφημεί ὡς εἰς Υἱόν

α. Ε. 6. 61

β. Μ. 1. 26

γ. Μ. 1. 1

ἀνθρώπου ἀλλ' ἐκεῖνος τὸ βλέπει, τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα γίνονται ἐν αὐτῷ Πνεύματι· καὶ λέγει, ὅτι ὁ ποιῶν αὐτὰ δὲν εἶναι Θεὸς καὶ τῷ Θεῷ Ὑἱὸς ἀλλὰ ἀποδίδεται εἰς τὸ Βεελζεβουλ, αὐτὸς βλασφημεῖ φανερά καὶ ἀρνείται τὴν θεοτητα αὐτοῦ. Διότι ἀληθῶς καὶ εἰς τὸ εὐ-
 ἀγγέλιον ρητοὶ καθὼς πολλὰκις ἐλέχθη ὅταν λέγῃ· «Ὁ ἄνθρωπος, τὴν κατὰ σὰρκα ἀνθρωπίνην φύσιν αὐ-
 τοῦ θεοῦ διὰ τὴν δηλώσιν ἐξ ἀρχῆς ὅταν λέγῃ τὸ Πνεῦ-
 μα, ὅτι τὸ αὐτοῦ Πνεῦμα εἶναι ἰδιόκειν του διὰ τοῦ ὅπου οὐ
 εἰργάζεται τὰ πάντα.

Ὅθεν ὅταν μὲν ἐποίει τὰ ἔργα ἐλέγεν· Ἔσθι εἰς ἐμέ
 δε, πιστεύεται πιστεύετε τὸ μαχιστὸν εἰς τὰ ἔργα μοι,
 διὰ τὰ μαθεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ
 εἶμι. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο ἡ προσφορά τῶν ἐκ τῶν
 τοῦ σωματικῶς ὑπὲρ ἡμῶν, τότε ποιεῖ πρὸς τοὺς ἀκούον-
 τας τὰς ἀνέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐλέγεν, εἰς τοὺς μαθη-
 τὰς τῶν Κομασάθων καὶ τοὺς ἀστυνομοῦσθε ἐν ᾧ ἰδὼν
 ἐπὶ τὴν πόλιν ἢ ὅρα κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 παραδίδεται εἰς χεῖρας ἀπειρητωνῶν.⁶⁷ Διότι τὰ μὲν
 ἔργα ποιεῖ καμνί, ἡ δὲ στήθεξ ἐκ τῆς πίστεως οὗτος
 δεῖν ἦτο ἀληθινὸς Θεὸς ὁ δὲ θνητὸς ἀπεδεδίκεται, ὅτι οὗ-
 τος περιγυρᾷ εἰς σῶμα. Διὰ τοῦτο ἦτο ἐκλήθη διὰ τὸ
 λέγειν Υἱὸν ἀνθρώπου αὐτὸν ποῦ παρεδίδετο εἰς θνητὸν.
 Διότι ὁ Λόγος εἶναι ἀθάνατος καὶ ἀπαθής, ἐπειδὴ εἶναι ἡ
 αὐτοῦ φύσις.

Ἄλλ' οὔτε εἰς τούτους ἐπίστευον οἱ Φαρισαῖοι οὔτε
 εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἐκαμνί οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἤθελον νὰ βλέπουν.
 Ὅθεν μὲν ἡρεμίαν ὁ Κυρίος ἐλέγχει αὐτοὺς πάλιν λέ-
 γων· Ἔσθι ἐγὼ ἐκδιώκω με τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζε-
 βουλ τὰ δαιμόνια οἱ υἱοὶ σας με τὴν δύναμιν τοῦ ἐκ-
 διώκουν αὐτὰ. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ θα γίνουν οἱ κριταί σας
 ἐὰν δὲ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐκδιώκω
 τὰ δαιμόνια, ἐπομένως ἐφθασεν εἰς σᾶς ἡ βασιλεία τοῦ
 Θεοῦ.⁶⁸ Καὶ ἐδῶ δὲ ἔλεγε· με τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύ-

67. 7m. 10, 38.

68. Mt. 9. 26, 45.

69. Luce. 11, 19 20.

κωφός καὶ ἐντελής κωφός καὶ βλαπτή ἢ καὶ ἐκ τυφλός
καὶ τὰ ὁμοίως καὶ σὺ τὸ ἐκρίνεις εἰς τρεῖς τῶν
εἰπόντων ταῦτα ὅτι καὶ σὺ τὰς ἐκείνων τῶν Βεελζεβοῦλ
Δοτὶ καὶ ἐκείνων, πᾶσι ἀποδίδου, τῇ ὁρῇ τῆς βλαπτείας
τῆς ὁμοιωσάσης τὸ ἴδιον καὶ ἀναγκῆς ὀφείλεις ἵνα
ἐν αὐτοῖς δώσῃς καὶ τῇ ὁρῇ τῶν ὁμοιωσάντων. καὶ οὕτως
βλαποῦντι ὅτι καὶ τὰ οὐκ ἴδια κάμει ὁ αὐτὸς εἶπεν ὁ
Λόγος.

Ἀσφαλῶς δὲ καὶ τὸ ναλεῖν τὸ ἴδιον καταληξοῦν
κατατεῖναι πιστεύειν ὅτι ὁ Βεελζεβοῦλ εἰς τὸ δημουργ
γός τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως Δοτὶ ὅτι ὁ Μωυσῆς εἶπε
Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν· καὶ κατ' ἐκείνα ἔθνη ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἀν-
θρώπους· καὶ ὁ Ἀσραὴλ ἐπαρρητύα καὶ θάρρος ἐ-
λέγειν εἰς τοὺς Ἀσραῖτες Δὲν τρεῖς ὁ χειρουργητὴς ἐ-
ξέλετο ἀλλὰ τοῦ ἴδιου Θεοῦ ὁ ποιητὴς ἐκτίσας τοὺς οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν καὶ ἐξέσας ἐξέσας ἔπαυσε καὶ καθὲς ἀνθρώ-
πον· μήπως τυχὼν παλιν ἀφικέται ἀλλὰ πάλιν ἐν μέρει
γνωρὴν εἶπεν ὅτι τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀνθρώποις τυφλοὺς
καὶ χωλοὺς καὶ τὰ ἄλλα ἀνθρώπινα πάθη γινόντα ἀπο-
τιμωρῶσιν τοῦ δημιουργοῦ, οἷον ἡ οὐθεοαπεία τοιῶν καὶ ἡ
εὐεργεσία εἰς τοὺς πάσχοντας εἶναι ἔργα ποιεῖ ἐργάζεται
ὁ Βεελζεβοῦλ Ἀλλὰ τοῦτο θαῖτο πολλὸν ἀπορητοῦ καὶ ἀ-
πλῶς καὶ ἀβέλγη καὶ ἐξέτασις καὶ εἰς Δοτὶ μοῖνοι παραφρο-
νίαι καὶ φρεσὺς βλαβεραὶ ἡμποροῦν να λεγοῦμαι τοιαυτὴν
μωρολογίαν· εἰατὴν ἀσεβῆσαι ἔτε δὲ οὗτοι δὲ ἀπο-
δίδου τα κατὰ σύγκρισιν καλύτερα εἰς τοὺς Θεοὺς ἄλλ'
ἀποδίδου αὐτὰ εἰς τοὺς Βεελζεβοῦλ οἱ παραφρονεῖς κα-
θάσιν δὲ ἐνδοσφεροῦνται να μὴ παραχαράττουσιν τὰ δο-
γμὰτα τῶν θείων Γραφῶν παραμύσει δια να ἀρνηθοῦν
τὴν ἐνσαρκίαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ

22 Ἐπρεπε δὲ οἱ ποιητοὶ οὗτοι ἢ να μὴ ἐπ' χειροῦν
καθόλου λόγῳ τῶν σωματικῶν (ιδιωμάτων αὐτοῦ να ὑπο-

70. Ἐβ. 4, 11.

71. Γεν. 1, 1.

72. Γεν. 1, 27.

73. Δαν. (Βήλ. καὶ Ἀρ. 5).

κέρνεις τοι ἐαυτοὶ σὺ Θεόν· Οἱ δὲ Χριστομαχοὶ ἐπειδὴ βλέπουσι αὐτὸν ναὶ τὰ σῶμα καὶ κούματα θλασφῆμοῦν λεγόντες· Αὐτὸς τοι πάσχει ταῦτα· δεῖ ἡμπορεῖν αὐτὸν εἶναι ἀλλοθιὸς Θεὸς καὶ ὁμοούσιος τοῦ Πατρὸς· Ἀλλὰ καὶ ἄλλως αὐτὸν κατερός ἡθελε· αὐτὸς ἐξέτασεν παρικληλῆως τὰς κακὰ δοξίας καὶ τῶν ἡσυχῶν, θα εἴη, καθὼς προσέτα, αὐτοὺς· ὡς οὐ τρωτίζονται μετὰ τοῦτων κυλισμένοι, ὡς οὐ νόφλονες εἰς τὴν κοιλάδα τῆς ἀλυσκῆς·

23 Διὰ τοῦτο λέγει τοι ὁ Κύριος ἀπεφάνθη ὅτι καὶ ἐκείνοι καὶ αὐτοὶ ἐδῶ θα λαθού· διὰ τὰς θλασφῆμίας τῶν ταύτας ἀσυγχώρητον τῇ τιμῇ αὐτοῦ λεγών· Ἐκείνης δὲ ποῦ θα εἴπῃ κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεῖ, θα ἔχῃ ἀφεσιν οὔτε εἰς τοὶ παρόντα αἰῶνα οὔτε εἰς τὸν μελλόντα·⁷⁵ Καὶ ὁ καὶ ὡς θεθεῖα· διδοὶ ἐκείνους τοῦ ἀρκεῖται τοὶ Υἱοὶ, ποῖαν ἀφεσιν θα ἡμπορεσθῇ· καὶ ἔχῃ ὅταν παρακαλεσθῇ πρὸς τοῦτο· ἢ πρὸς τὴν ζωὴν ἢ ἀποστασθῇ· θα περιμετῇ ἐκείνους· ποῦ ἀπὸ τῆς ἡθῆς τοῦ πνεύματος· Ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωή·⁷⁶ καὶ· Ἐγὼ εἶμι· τῶν ἐμὲ ὄνομα· αἶς ποῦ εἰσθε κυρρασμένοι ἀπὸ τοῦ βαρὸς τῶν ἁμαρτιῶν σας· καὶ ἐγὼ θα οὐδὲς ἀντεπαύσω·⁷⁷ Ὅταν δὲ οὕτω εἴποι· θα κριθοῦν· εἶναι φανεροὶ ὅτι οἱ εὐσεβῶς πιστεῖντες εἰς τὸν Χριστόν, καὶ προσκυνοῦντες τὴν κατὰ σάρκα καὶ τὴν κατὰ Πνεῦμα ἐνανθρωπήσιν αὐτοῦ· καὶ δεῖ ἀγνοοῦν, οὔτε ὅτι εἶναι Υἱὸς Θεοῦ· καὶ οὐτὶ ἀρκεῖται ὅτι ἐγὼ εἶμι καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ πιστεῖντες ὅτι· Ἐξ ἀρχῆς ἦτο ὁ Λόγος·⁸⁰ καὶ τὸ Λόγος ἐγένετο σὰρξ·⁸¹ θα βασιλεύσῃ αἰωνίως εἰς τοὺς οὐρανοὺς, σύμφωνα μετὰ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίου καὶ Σειτῆρος ἡμῶν· Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἐκείνοι μὲν θα ἀπελθοῦν εἰς κοίματα αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον·⁸²

75. Ἰω. 10, 39.

76. Πρβλ. Γεν. 14, 8.

77. Ματθ. 12, 32.

78. Ἰω. 14, 6.

79. Ματθ. 11, 28.

80. Ἰω. 1, 1.

81. Ἰω. 1, 14.

82. Ματθ. 25, 46.

Ταῦτα ἐγράψα συντομῶς πρὸς σε ἐξ ὧν ἐμάθα.
 Σὺ δὲ μὴ λιπῇς αἰετὶς ὡς πλησὴ διδασκαλίαν, ἀλλὰ μό-
 νως ἀφορμὴν τῇ ὁποίᾳ ἐγὼ παρ' ἐμοῦ. Καί λοιπόν,
 ἀφαιεσέθης εἰς τὴν ἀκριβοτέραν ἐπιστάσει τοι εὐαγγελί-
 α καὶ ρητῶν καὶ τῶν ἡρώων. ἀποστρέψε καλῶς εἰς τον
 νοῦν σου τὰ διδασκάλια τῆς ἀληθείας ὥστε δαί και σὺ
 φερῆς αὐτὰ καὶ ἔπειτα οἱ λεγόντες. Ἐκεῖνοι ποὶ ἔρχον-
 ται θα ἔλθου με ἀλλὰ σὺ δὲ καὶ φέρου τὰ διδασκα-
 λια αὐτῶν. εἰ χρυσῶν ἢ τοῦ τῶ κ. ρ. ἡμῶν δὲ αὐτοῦ
 ὅποιοι καὶ μετὰ τῶν ὅποιοι εἰ τῶ Πατρὶ καὶ τῶ ἁγίῳ
 Πνεύματι πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰῶνων. Ἀμή.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Περι τοῦ Πατρὸς δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Περι τοῦ Υἱοῦ ἡ φωνὴ τοῦ ἰδίου Υἱοῦ λέγει· «εἰαν ὁ Υἱὸς δεισᾶς ἐλευθερώσῃ εἰσθε δοῦλοι». Περι δὲ τοῦ Πνεύματος τὸ ἴδιον λέγει, δια στόματος τοῦ Παυλοῦ τα ἐξῆς· Ὅταν ἐπιστρέψῃ κανεὶς πρὸς τὸν Κύριον, ἀφαρεῖται τὸ κάλυμμα. Ὁ δὲ Κύριος ἐδῶ σημαίνει τὸ Πνεῦμα, ὅπου δὲ εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία»².

2. ΠΕΡΙ ΖΩΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

Λέγει ὁ Σωτὴρ· «Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ζωοποιεῖ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ζωοποιεῖ ἐκείνους ποὶ θέλει». Καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος λέγει· «Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο, ποὶ διδὼ ζῶην, ἡ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ τίποτε»³. Καὶ ὁ ἀπόστολος· «Τὸ γράμμα τοῦ νόμου θανατώνει, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα ζωοποιεῖ».

3 ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ

Περι μὲν τοῦ Πατρὸς ὁ Παῦλος λέγει· «Ὁ Θεὸς ἐταποθέτησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους»⁴ καὶ τα ἐξῆς· «Περὶ δὲ τοῦ Υἱοῦ ὁ ἴδιος ἀπόστολος λέγει· «Ἐκεῖνος ποὶ κατέβη, αὐτὸς εἶναι ποὶ ἀνεβῆ ὑπεράνω ὅλων τῶν οὐρανῶν δ.α. νὰ γεμίσῃ τὰ πάντα. Καὶ αὐτὸς ἐδῶκε ἄλλους μὲν νὰ εἶναι ἀπόστολοι, ἄλλους δὲ νὰ εἶναι προφῆται, καὶ ἄλλους νὰ εἶναι ποιμένες καὶ διδασκαλοί»⁵. Καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος ὁ ἴδιος παλιν, ὅταν προσεκάλεσεν εἰς τὴν Ἔφεσον ἀπὸ τὴν Μήλτον τοὺς πρεσβυτέρους, εἶπεν εἰς αὐτοὺς· «Προσεχετε εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ εἰς ὅλο-

1. Πρβλ. Ἰω. 8, 36. Γαλ. 3, 1.

2. Β' Κορ. 3, 16 - 17.

3. Ἰω. 3, 21.

4. Ἰω. 6, 63.

5. Β' Κορ. 3, 6.

6. Α' Κορ. 12, 28.

7. Εφ. 1, 10 - 11.

κληροὶ το ποιμανιον, εἰς το ὅπως το ἅγιον Πνεῦμα ἔθε-
σε. ἡμας ἐπισκοποὺς δὲ αὐτὸ ποιμαίνετε τὴν Ἐκκλησίαν
τοῦ Θεοῦ»⁸.

4. ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Ὁ Δαθιδ λέγει περὶ τοῦ Πατρος «Ἀπεφασά να
ποιῶ το θελημα σου ὦ Θεε καὶ ὁ νόμος σου εἶναι ἐντός
τῆς καρδίας μου.» Περὶ δε τοῦ Υἱοῦ λέγει ὁ Παῦλος «Νά
θασταζετε ὁ ἕνας τα θάρη τοῦ ἄλλου, καὶ ἔτσι τα ἐκτε-
λῆτε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.» Καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος
ὁ αὐτὸς ἀπόστολος λέγει «Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος, που
δίδει ζωὴν ἐν Χριστῷ, με ἠλευθέρωσε»

5. ΠΕΡΙ ΚΥΡΙΟΤΗΤΟΣ

Ὁ Δαθιδ λέγει «Εἶπεν ὁ Κυριος εἰς τὸν Κύριόν μου
Κάθησε εἰς τα δεξιά μου.» Ἐὰν δε διαφωνοῦν οἱ αἵρε-
ταικοὶ λεγόντες, ὅτι τοῦτο θεωρεῖται ὅτι λέγεται εἰς τὸν
Δαθιδ ἔλεγχει αὐτοὺς ὑφαλλομένους ἐκείνῳ που εἶπεν
ὁ Σωτὴρ «Τί λεγετε διὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸς εἶναι υἱός»,
καὶ εἰς τὴν ἀπατησί αὐτὴν «Τοῦ Δαθιδ»¹³, ἀποκρνεταὶ
ὁ Σωτὴρ «Πῶς ὁ Δαθιδ φωτισμένος ἀπο το ἅγιον Πνεῦ-
μα, ὀνομάζε αὐτον Κυρον»¹⁴. Παλιν περὶ τοῦ Πατρος
λέγει ἡ Γραφή «Ἀκουσε Ἰσραὴλ Κυρος, ὁ Θεός σου
εἶναι εἰς Κυριος»¹⁵. Περὶ δε τοῦ Υἱοῦ λέγει «Ὁ δὲ Κύ-
ριος θα φωνάξῃ ἀπὸ τῆς Σων καὶ θα δωσῃ τὴν φωνὴν
του ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θα σεισθοῦν.
Ὁ δὲ Κυριος θα διαφυλάξῃ ἀπειρακτον τὸν λαόν του,
καὶ θα ἐνδυναμωσῇ ὁ ἡυριος τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ

8 Πραξ 20, 28.

9 1 Πελ. 39, 9.

10 1 Πελ. 6, 2.

11 Ρωμ. 8, 2.

12 Φατμ 109, 1.

13 Μτθ 22, 42.

14 Μτθ 22, 43.

15 Δευτ 6, 4.

θά ἀναγνώρισετε ὅτι ἐγὼ εἰμαι Κύριος ὁ Θεὸς σας ὁ ὁποῖος κατεσκήνωσα εἰς τὴν Σιών, εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου»⁶ Ἐκεῖνος δὲ πού διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως κατεσκήνωσεν, ἦτοι ὁ Υἱὸς λέγει· «Εγὼ δὲ ἐγκατεστάθην θαλάσσης ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ Σιών, τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου αὐτοῦ» καὶ ἐξῆς. Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ὅταν εἴπῃ· «Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κυρὸν μοι»¹⁶ μετ' ὀλίγα λέγει· «Καὶ Κύριος ἐκ δεξιῶν σου»¹⁷ ἐκ δεξιῶν λοιπὸν τοῦ Υἱοῦ πάλιν καθέτα· τὸ Πνεῦμα

6 ΟΤΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΚΑΛΕΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΚΑΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΛΕΙ ΚΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΘΕΟΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ

Διότι λέγει· τα ἐξῆς· «Καὶ μετὰ ταῦτα θά συμβοῦν θά ἐκχύσω τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος μου ἐπάνω εἰς καθὲ ἀνθρώπον καὶ οἱ υἱοὶ σας θὰ προφητεύσουν, καὶ αἱ θυγατέρες σας καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ ἴδουν ἐνύπνια καὶ οἱ νεανίας σας θὰ δύνῃ ὁράσεις. Καὶ ἀκομὴ ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ τὰς δούλας μου θὰ ἐκχύσω κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος μου καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θὰ προφητεύσουν, καὶ θὰ δώσω θαυμαστά σημεῖα εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπάνω, καὶ θαύματα εἰς τὴν γῆν κάτω· αἷμα καὶ πυρ καὶ στήλην καπνοῦ· Ὁ ἥλιος θὰ μεταστραφῇ εἰς σκοτὸς καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα· πρῶτον να ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἡδοξία. Καὶ θὰ συμβῇ ὥστε πάντες ἐκεῖνοι, ποὺ θὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου θὰ σωθοῦν»¹⁸· «Πῶς λοιπὸν θὰ ἐπικαλεσθοῦν ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον δεῖ ἐπίστευσαι, πῶς θὰ ἀκούσουν, ἐάν δὲν ἐπάρχῃ ὁ κηρύσσων»²¹.

16. Ἰωήλ, 4, 16 - 17.

17. Ψαλμ. 2, 8.

18. Ψαλμ. 109, 1.

19. Ψαλμ. 109, 5.

20. Ἰωήλ, 8, 1 - 6.

21. Ρωμ. 10, 14.

Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ὁ αὐτὸς ἀποστολὸς λέγει·
 «Μὴ ὡς ἐπιτρέφῃ κανεὶς εἰς τοὺς Κυρίον, αἰρετὰ
 τὸ καλύμμα ὃ δὲ Κυρίως εἶναι τὸ Πνεῦμα».²² Καὶ πάλιν
 ὁ ἴδιος· «Καθὼς ἀκριβὲς ὅπου Κυρίου Πνεύματος».²³ Καὶ
 πάλιν· «Ὁ δὲ Κύριος (ἦτοι, τὸ ἅγιον Πνεῦμα) εἶθε νὰ ὀ-
 δηγῇ τὰς καρδίας σας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς
 τὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ».²⁴ Ἀρα Κύριος ἐδῶ εἶναι τὸ
 Πνεῦμα. Καὶ πάλιν· «Σὰς δὲ ὁ Κύριος εἶθε νὰ σᾶς αἰξή-
 σῃ καὶ σᾶς δώσῃ περισσεύειαν πλουτοῦ εἰς τὴν πρὸς ἀλλή-
 λους ἀγάπην καὶ πρὸς ὅλους ὅπως καὶ ἡ ἰδική μας ἀγα-
 πὴ πρὸς σᾶς ὥστε νὰ στηριξῇ τὰς καρδίας σας διὰ νὰ
 διατηρηθῶν ἀφογοὶ εἰς ἀγνοήτα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ
 Πατρὸς ἡμῶν κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ μαζί με ὅλους τοὺς ἁγίους τοῦ».²⁵ Καὶ ἐδῶ ὁ
 Κύριος τοῦ διδὲ αὐξῆσαι καὶ περισσεύειαν πλουτοῦ ἀγα-
 πῆς πρὸς ἀλλήλους καὶ στηριξέ τας καρδίας εἰς τὴν ἀ-
 γιότητα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι τὸ Πνεῦμα. Τὰς τρεῖς λοιπὸν
 κυριότητες συνθεσας εἰς μιαν κυριότητα, θεοβιώνει λέ-
 γων πρὸς τοὺς Ἐφεσίους· «Εἰς Κύριος, μία πίστις, ἓν
 βάπτισμα».²⁶ Πάλιν ὅτι τὸ Πνεῦμα λεγεται σαφῶς Κύριος
 καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν Κριτῶν· «ὅταν ὁ Σαμφὼν ἔκαινε
 τὰ ἀνδραγαθήματα ἐπισημαίνει ἡ Γραφή καὶ λέγει· «Καὶ
 Πνεῦμα Κυρίου ἦλθεν εἰς τοὺς Σαμφῶν καὶ ἔλασθε σιαγόν-
 να ὄνου καὶ ἐφόνευσεν χιλιούς».²⁷ καὶ πάλιν· «Ἦλθε Πνεῦ-
 μα Κυρίου εἰς τοὺς Σαμφῶν καὶ ἔσχισεν εἰς τεμάχια τὸν
 λέοντα ὥσαν νὰ ἦτο ἐριφιόν».²⁸ καὶ πάλιν· «Ἦλθε Πνεῦ-
 μα Κυρίου εἰς τοὺς Σαμφῶν καὶ ἔσηκωσεν εἰς τοὺς ὤμους
 τοῦ τὴν πόρταν τῆς Γαζης καὶ τὴν ἀνέβασεν ἐπάνω εἰς
 τὸ ὄρος».²⁹ Καὶ πάντοτε συνώδευεν αὐτὸν τὸ Πνεῦμα
 Κυρίου.

22. B' Κορ. 8, 18.

23. B' Κορ. 8, 18.

24. B' ΗΨ 3, 5

25. A' ΗΨ 3, 13-14

26. Εφ. 4, 5

26. Εφ. 4, 5

27. Ηρ. 14, 15

28. Κρ. 14, 6

29. Ηρ. Κρ. 16, 3

Ὅταν δε ἀπεκαλύφῃ τὸ μυστικὸν εἰς τὴν Δαλιδάν τῆς θενάμεως τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν βοηθεσίαν τῆς ὁποίας ἔκρινε τὰς θαυμαστάς πράξεις καὶ ἐξυρισθῇ ἀπὸ αὐτὴν, λέγει· Καὶ ἀνεχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ Σαλαμών ὁ Κύριος.³⁰

Ὡστε λοιποὶ ἀπὸ το χωρίον αὐτὸ ἀποκαλύπτεται ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶναι Κύριος. Ἐστὶν δὲ εἶναι Κύριος εἰς πανταχοῦ παρὼν καὶ Θεὸς διότι λέγει· Μαθετε, ὅτι Κύριος αὐτός ἐστι ὁ Θεός.³¹

Καὶ «Ὅταν εἰς οὐ τοῦ Γαδ αἰκοδόμησαι θυσιαστήριον ἐπάνω εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ οὕτως τοῦ Ἰσραὴλ ἐστελεῖν ἀπεσταλμένους λεγόντας· Διὰ τί, κατε ἀποστάται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ υἱοὶ τοῦ Ραουβὴν ἀπολογούμενοι· ἀπεκρίθησαν εἰς τοὺς χλιαρχοὺς τοῦ Ἰσραὴλ λεγόντες· Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς εἶναι Κύριος καὶ ὁ Θεὸς Κυρίου αὐτός γινώσκῃ· καὶ ταῖς ἐξῆς· Καὶ εἰς ἄλλο μέρος πάλιν ὁ Παῖλος λέγει· Ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖός εἶπε· νὰ λαμπρὴ φῶς ἀπὸ το σκοτός αὐτός ἔλαμψεν εἰς τὰς καρδίας μας τὸ φῶς τῆς γνώσεως τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· Ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖός εἶπε· νὰ λαμπρὴ φῶς ἀπὸ το σκοτός εἶναι τὸ Πνεῦμα· Καὶ πάλιν ὁ Ἰδίας· Ὁ δὲ Θεὸς που διδὲ ὑπομονὴν καὶ παρηγορίαν εἶθε νὰ δώσῃ εἰς σᾶς νὰ ἔχετε τὸ αὐτὸ φρονῆμα κατὰ τὸ ὑπόδεγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ δοξαζώμεν ὅλομας, μὲ μίαν ψυχὴν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»³²

Ποῖος λοιποὶ εἶναι ὁ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρηγορίας (παρηγορίας)· Ἐκεῖνος που διδὲ εἰς ἡμᾶς τὸ αὐτὸ φρονῆμα, καθὼς θέλει, ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς διὰ νὰ δοξαζώμεν ὅλοι μὲ μίαν ψυχὴν καὶ μίαν καρδίαν τὸν Θεόν, καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πάλιν· Ἐστὶν δὲ ὅλοι προφητεύουν, καὶ εἰσελθὴ καποῖος ἄπιστος ἢ ἀμαθὴς ἐλεγχετα ἀπὸ ὅλους, καὶ ἔτσι τὰ κρυπτά τῆς καρδίας του γίνονται φανερά· καὶ κατ' αὐτοὺς τὸν τρόπον, ἀφοῦ προσπέ-

30. Κριτ. 16, 20.

31. Ψαλμ. 99, 3.

32. Ἰησ. Ν. 23, 10, 22.

33. Β' Κορ. 4, 6.

34. Ρωμ. 15, 5 - 6.

ση με τὸ πρόσωπον θα προσκυνήσῃ τὸν Θεόν, καὶ θα ὁμολογήσῃ ὅτι, πραγματὶ ὁ Θεὸς εἶναι μετὰ ὑμῶν.³⁵ Θεὸς, λοιπόν, εἶπε τὸ ἅγιον Πνεῦμα που ὁμιλεῖ μέσα των. Καὶ πάλιν· «Δὲν γνωρίζετε ὅτι εἰσθε ναὸς Θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατοικεῖ ἐντός σας».³⁶ Εἰσφάνερωνεν ὅτι, εἴμεθα ναὸς Θεοῦ, ἐκείνῳ δὲ του ὑπαρχεῖ ναὸς ἐκεῖ ὑπαρχει καὶ ὁ Θεὸς τοῦ δὲ Πνεύματος κατοικεῖ εἰς αὐτοὺς ὥσπιν εἰς ἰδικὸν του ναοῦ. Διότι λεγεται· «Δὲν γνωρίζετε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν εἰναι ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος που εἶναι μέσα σας το ὁποῖον ἔχετε λαβεῖν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ».³⁷ Δοξάσατε λοιπόν το Θεόν που κατοικεῖ ἐντός σας. Εἰς δὲ δὲν δοξαζῆς τὸν Θεόν που κατοικεῖ ἐντός σου ἔγινες ναὸς τῶν εἰδωλῶν. Διότι λεγει· «Δὲν γνωρίζετε ὅτι εἰσθε ναὸς Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα σας».³⁸ Καὶ εἰς ἄλλο μέρος λεγει· «Σήμερον εἰς ἀκουσῆς τῆς φωνῆς αὐτοῦ, μὴ ἀκληρυνέτε τὰς καρδίας σας, ὅπως τότε γινῇ τῇ ἀνταρσίᾳ σας κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου οἱ πατερες σας με ἐθαλοῖν εἰς δοκιμασίαν με ἐδοκίμασαν καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰδὼν με τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τα ἔργα μου».³⁹ Ἐδῶ ρητῶς λεγεται ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶπε ταῦτα ὅτι λεγει ὁ ἀπόστολος· «Διό καθὼς λεγει τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου Σήμερον εἰς τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκουσῆτε».⁴⁰ καὶ τα ἐξῆς· «Ἀρα λοιπόν το ἅγιον Πνεῦμα ἐθεσεν ὁ Ἰσραὴλ εἰς δοκιμασίαν καὶ ἐδοκίμασεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ εἶδε τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἦτοι τὰ θαυμάτια. Εἰς ἄλλοι δὲ ψαλμοὶν λεγει ὁ ἴδιος· «Καὶ ἐθεσαν εἰς δοκιμασίαν τὸν Θεόν εἰς τὴν ἀνύδρον ἔρημον».⁴¹

Ἀρα λοιπόν ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος ὅταν ὁ Ἡλίας ἀνελαμβάνετο εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ Ἐλισσαῖος ἐζητοῦσεν ἀπ' αὐτὸν νὰ ἐλθῇ ἐπ' αὐ-

35. Α' Κορ. 14, 24 - 25.

36. Α' Κορ. 3, 16.

37. Α' Κορ. 6, 19.

38. Α' Κορ. 3, 16.

39. Ψαλμ. 94, 8 - 10.

40. Έβρ. 3, 7.

41. Ψαλμ. 106, 14.

τον το Πνεῦμα ὁ πλοῦν. Ὁ Ἡλίας λοιπόν ἐπεσκέθη τοῦτο εἰς αὐτόν· εἰ, ἴδῃ αὐτόν, να ἀσπαρσάμετα.⁴² Αφού λοιπόν εἶδε καὶ ἔλαβεν τὴν μελωτὴν ἦλθεν εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ ἀφου ἐκτύπησε τοὺς ποταμὸν μέ τὴν μελωτὴν αὐτοῖ, το ὕδωρ δέν ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Λέγε· λοιπόν· Ποῦ εἶναι, ὁ Θεός ἀμφω. Αφῶ δὲ σημαίνει ἀμφω τοῦτ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα το διπλοῦν.⁴³ Που λοιπόν εἶναι ὁ Θεός ἀμφω ἀντι τοῦ, το Πνεῦμα διπλοῦν. Καὶ παλιν λέγει, ὁ Σωτὴρ· «Ο πιστεύων, εἰς ἐμέ καθὼς εἶπεν, ἡ Γραφή θα τρεξοῦν ἀπο τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ ζῶντος ὕδατος».⁴⁴ Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς ἐρμηνεύων τοὺς λόγους «τι σημαίνει ὕδατος ζῶντος»· εἶπεν· «Ἐλεγε δὲ τοῦτο περὶ τοῦ Πνεύματος, το ὁποῖον θα ἐλάμβανον οἱ πιστευόντες εἰς αὐτόν».⁴⁵ Εἰν δὲ το ζῶν ὕδωρ εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀρα Θεός εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα διότι, λέγει ὁ προφῆτης· Ἐγκατέλειψαν ἐμέ τὴν πηγὴν τοῦ ζῶντος ὕδατος καὶ ἀνοξάν δια τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὑδραποθήκας ραγισμένας· που δέν ἤμποροῦν νὰ συγκρατηθοῦν ὕδωρ.⁴⁶ Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ἐπειδὴ εἰς σε ὑπάρχει, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, εἰς τὸ ἰδικόν σου φῶς θα ἰδῶμεν φῶς».⁴⁷

Βλέπετε ὅτι ὁ Πατὴρ ὀνομάζεται πηγὴ ζωῆς καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡσαύτως· ὅχι, ἐπειδὴ εἶναι τρεῖς οἱ θεοί, διότι, ὁ Θεός εἶναι εἷς, καὶ εἷς νόμος, εἷς νομοθέτης καὶ εἷς Κυριός. Διότι, εἷς Θεός ἐν τρισὶ προσώποις κηρυσσεται. Καὶ πῶς λέγει, εἶναι, δυνατόν νὰ λέγεται ὁ Πατὴρ Θεός καὶ ὁ Υἱὸς Θεός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεός καὶ να μὴ εἶναι τρεῖς θεοί, Ὅπου ὑπάρχουν κοινὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φύσεως, κοινὸν εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τῆς προσηγορίας· πχ· τὰ διηρημένα εἰς πλήθη πολλὰ ἐκ μιᾶς φύσεως ὁ Θεός καλεῖ ὅλα μαζί με ἓν ὄνομα· καὶ ὅταν ὀργίζεται, ἐναντίον τῶν ἀν-

42. Πρβλ. Δ' Βατ. 2, 9 - 10.

43. Πρβλ. Βατ. 2, 12 - 14.

44. Ἰω. 7, 38.

45. Ἰω. 7, 39.

46. Ἰερ. 2, 13.

47. Ψαλμ. 35, 10.

θρῶπιον τοῦ καθὲς ἀνθρώπου, τοῦ ἵπποκεῖται εἰς τὴν ὀργήν. καὶ ἐκείνῳ εἶνα ἀνθρώπων καὶ ὅταν συμφιλῶνεται μὲ τοὺς κοῦρους, τῶν ἀνθρώπων, ὡσαν μὲ εἶνα ἀνθρώπων. συμφιλῶνεται πρὸς καὶ νε κατακλυσμοὶ ἐνεκα τῆς ἀδικίας καὶ λέγει ὁ θεὸς «Δέν θύ παραμενῇ τὸ Πνεῦμα μου εἰς τοὺς ἀνθρώπους ταύτους»⁴⁸ «καὶ θά ἀφανίσω τοὺς ἀνθρώπων που ἐδήμιον ἡνῶ»⁴⁹

Καὶ τοῦ δὲν ἦτο μοῖρα εἰς ἄλλα πολλὰ, δεκάδες χιλιάδων ἀλλὰ με το ὄντα τῆς φύσεως ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μας, ὠνόμασε, εἶνα ἀνθρώπων λόγῳ τοῦ ὅτι ὅλοι εἶχον κοῦρον, τὸ χαρακτηριστικὸν γνωρισμὰ τῆς οὐσίας. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει πάλιν «Τ. εἶνα εἰς ἀνθρώπος καὶ ἐνθυμείσα αἰτόν ἡ ὁ υἱὸς ἀνθρώπων καὶ τὸν ἐπισκεπτεσαι»⁵⁰ «Ὅχι ὅτι εἶνα υἱὸς ἀνθρώπων ἐνθυμήθη ὅτι τῇ οἰκονομίᾳ ὁλοκληρῶν ἀεστὸς. Θὰ χρησιμοποιοῦται δὲ σπουδαῖως ἐν ἡμεῖς λόγοι που ἐχρὶ λεχθῇ διὰ τοῦ Μωυσεως. Ὅταν ὁ Φαράω ἐπεδράμε κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν που ἀνέχωροι πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐτιμωρήθη μετὴν τιμωρίαν που ἐπέβαλεν ὁ θεὸς φόρος καὶ ἐπέζε με δέκα χιλιάδες πολεμικὰ ἄρματα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἦσαν πολλοὶ οἱ ἀνθρώπων που ἐδουλοῦντοσαν μὰς του, καὶ οἱ ἵπποι πολλοὶ ὁ δὲ Μωυσεως γνωρίζων ὅτι ὅλων τῶν θηρίων τῶν ἡ φύσις καὶ μα καὶ διὰ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους λέγει «Ὅτι φάλλωμεν εἰς τοὺς Κύριον, διότι ἐδούλοθη με ἐν δούλοις τρόποι ἵππων καὶ ἵππεα ἐρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν»⁵¹ τοὺς πολλοὺς ἵππους ὠνόμασε ἵπποι εἶνα λόγῳ τοῦ ὅτι ἀνήκει εἰς μιαν φύσιν, καὶ τα πληθὺ τῶν ἀνθρώπων ὠνόμασε, εἶνα ἀνθρώπων, διότι εἶπεν ἵπποι καὶ ἀνθρώπων (ἵππεα), λόγῳ τῆς μιᾶς φύσεως εἰς τὴν ὅποιαν ἀνήκει.

Ἔσιν λοιποὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου τὰ τῆς φύσεως χαρακτηριστικὰ συγγενεῖται ἐπειδὴ ὑπάρχει μετὰ ἐν τῷ διαφορὰ μορφῆς καὶ δυναμὸς καὶ γνῶμης ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ἡ γνῶμη ἢ αἴτη οὔτ' ἡ μορφή οὔτε ἡ δύναμις καὶ διάφοροι εἶναι αἱ γλῶσσά τῳ δι' ὃν λόγον

48. Γεν. 6, 3.

49. Γεν. 6, 7.

50. Ψαλμ. 138, 5.

51. Εξ. 15, 2.

κα μέροτες· οἱ ἄνθρωποι λέγονται ἄλλα χάρις εἰς το
κοινὸν χαρακτηριστικοὶ τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων· ὁ
λοκληρὸς ἡσυχασμὸς εἰς ἄνθρωπον ὡς μάθη. Οποῦ δὲ
ἡ ἀξία εἶναι ἀνεργητικὴ καὶ ἡ βλαπτικὴ καὶ ἡ δυνάμις
μία καὶ ἡ θελήσας, καὶ μία ἡ ἐνεργεῖα εἶναι καὶ τὰ χα
ρακτηριστικὰ τῆς Τριάδος παύ ἐγκυρίζουσι αὐτὴν ἀπο
τὴν κτίσιν ἕνα λέγω Θεοὺ τὴν Τριάδα. Ἐὰν δὲ ἐνεκα
τοῦ ὅτι λέγω Θεοὺ καὶ Θεοὺ καὶ Θεοὺ λέγω τρεῖς Θε
οὺς καὶ ἐστὶ εἶπω Κύριος καὶ Κύριος καὶ Κύριον τρεῖς
λέγω Κυρίους ἕαν· λοιποὶ εἶναι ὁ Πατὴρ Κύριος καὶ ὁ
Υἱὸς Κύριος καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα Κύριος πῶς οὐκ ἀπό
στολε ὁ ἐκμυθετὴς τῆς ἀληθείας ὁ συνηγορὸς τῆς εὐσε
βείας ἔλεγε μετὰ λαφύτως πρὸς τοὺς Ἐφεσίου· Εἰς
Κύριος μὲν πιστὸς ἐστὶ θεῶτασμα· Εἰς Κ... οὐ συμφω
νῶς μετὰ τοὺς ἁγίους τῶν σερραφίμ διότι ἀληθῶς καὶ ἐκεῖνα
ἐκτεταταί μετὰ λαφύτως· Α, οὐκ ἄ, οὐκ ἁγίος Κύριος.⁵²
Ἐστὶ δὲ διαφωτιστὴς οἱ αἱρετικοὶ καὶ ἡγεῖται· ὅτι ἄλλη εἶ
ναι ἡ κυριότης τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλη τοῦ υἱοῦ· ἀπορῶ
πῶς ἀνεχόνται νὰ δουλεύουσι εἰς δύο Κυρίους διότι τοῦ
Κυρίου εἶναι ἡ φωνὴ· ἡκούεις δὲν ἡμπορεῖ νὰ δουλεύῃ
εἰς δύο κυρίους.⁵³ Ἐστὶ ἄλλη εἶναι ἡ κυριότης τοῦ Πα
τρός καὶ ἄλλη ἡ κυριότης τοῦ Υἱοῦ καὶ διαμφοραῖες
τῆς ἐξουσίας πῶς λατρεύεις τὴν βασιλείαν· Δεῖ εἶναι
δυνατὸν νὰ λατρευθῶν δύο ἀξιώματα κατὰ τὴν ἐννοιαν
ταύτην· εἶναι δεῖ εἶναι ὁμοτιμία· ἡκούεις δὲν προσκυνεῖ βα
σιλέα καὶ ἄρχοντα διότι ὅπου εἶναι ὁμοτιμὸς ἡ ἀξία
ὁμοτιμὸς εἶναι καὶ ἡ προσκυνήσας· Εἰς τὸ ἴσον ἀξίωμα
δὲν συμβαίνει μάχη· Τὸ ἄριστον ἐσηκωνεῖ εἰς μάχην· Τὸ
δὲ ἴσοτιμον θραβεύει τὴν εἰρήνην· Ὁ Χρυστός δὲν ἐπέ
τρεψεν εἰς σέ νὰ μοιράσῃς τὴν τιμὴν εἰπών· Τοῦτο εἶναι
τὸ θελημα τοῦ Πατρός μου νὰ τιμοῦν πάντες τὸν Υἱόν
καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα,⁵⁴ Ἐπομένως τίμα τὸν Πατέ

52 Μετὰ εἰς τὸν ἵστον ὁ ἀπὸ μέροτος· ὁ ἀπὸ τῆς τῆς πολλὰ
καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν.

53 Ἐφεσ 4·5

54 Ἠε 6·3

55 Ματθ 6·24

56 Ἰω 3·23

ρα δια να τιμήσης τον Υιόν, μάλλον δε τιμα τον Υιόν δια να τιμήσης τον Πατέρα. Ὁ Θεός ἰδοῦσθε τὴν ὑβρίν πρὸς τὸν Υιόν διότι λέγει, ὁ Σωτὴρ. Ἐκεῖνος, ποὺ μισεῖ ἔμε καὶ τὸν Πατέρα μου μισεῖ.⁵⁷

Ἄς μὴ νομίσουν οἱ αἰρετικοί, ὅτι θὰ χαρίσουν μεγαλύτεραν τιμὴν εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν εἴπουν, ὅτι εἶναι μεζῶν τὰς Υἱὸς αὐτοῦ. Ὁ Πατὴρ δὲ, δέχεται τὴν τιμὴν τοῦ ἀπονεμεται εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἑαυτοῦ ὑβρίζεται ὁ Υἱὸς αὐτοῦ. Καὶ ἔλεγε τὴν ἀποδείξιν, ἐκ τῆς Παλασας Γραφῆς. Οἱ φίλοι τοῦ Ἰωβ, ποὺ ἦλθον, να παρηγορήσουν αὐτὸν ἀνέκαλου αὐτοὺς εἰς τὴν ταξίν διότι ἐνόμιζον, ὅτι ἐξέστομιζε τολμηροὺς λόγους καὶ ἐδικαιῶναν τὸν Θεόν. Ὁ Ἰωβ ἔλεγεν εἰς τὸν Θεόν. Ποίος θα δώσῃ κρίσιν μετὰ ἐμοῦ καὶ σοῦ δια τὰ ἴδω πόσαι εἶναι αἱ ἁμαρτίαι μου δια να με κρίνῃς ἔτσι.⁵⁸ Οἱ φίλοι τοῦ Ἰωβ ἐδικαιῶσαν τὸν Θεόν καὶ τοὺς θεοβλαβεῖς ἀγνοοῦσαν τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ τὸν μὲν δικαίον Ἰωβ κατέκριναν καὶ ἄλλοι, ὡς ἁμαρτήσαντα τοὺς θεοὺς ἐτήνεσαν, ὅτι ὁ δικαίος, ἐπέβαλε τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἁμαρτήσαντα. Καὶ λέγουν εἰς τὸν Ἰωβ. Ὁμιλήσῃς μεγάλα λόγια καὶ ἐτόλμησες να ὑπερβαίῃς τὰ πρᾶγματα.⁵⁹ μετὰ τὸ να ὠμιλήσῃς κατὰ τοῦ δυνατοῦ, καὶ Μηπως ὁ Θεὸς καταστρατηγῇ τὸ δίκαιόν σου.⁶⁰ Καὶ πάλιν ὁ φίλος αὐτοῦ λέγει. Κατὰ τὰς ἁμαρτίας σου ἐπέβαλε καὶ τὴν τιμωρίαν σου. Ἐὰν αἱ ἁμαρτίαι σου δὲ, ἦσαν πολλαὶ, δὲν θὰ σὲ εἶχε μαστογώσει.⁶¹ Καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ἦσαν συνηγοροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ κατέκριναν τὸν δικαίον, ἀρα ὁ Θεὸς ἐδέχθη αὐτοὺς ποὺ ἔλεγον ὑπὲρ αὐτοῦ παρα τὸ δίκαιόν. Ἄρα ἐδέχθη τὴν συνηγορίαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἠδίκησε τὸν δικαίον. Καθόλοι. Ἐπομένως λοιπὸν δὲν ἀποδέχεται τὴν εἰς αὐτὸν ἀπονευομένην τιμὴν, ἐνῶ ἤτμαζετο ὁ Υἱός. Ἄς ἴδωμεν δὲ τί λέγει εἰς τοὺς φίλους τοῦ Ἰωβ. Διὰ τί δὲν ὠμιλήσατε

57. Ἰωβ 17, 23

58. Ἰωβ 13, 23

59. Ἰωβ 15, 11

60. Ἰωβ 15, 3

61. Πρὸς Ἰωβ 22, 5

σωστα δια τὸν θεράποντά μου.⁶² Εὰν λοιπὸν ἐκείνους ποί ἔλεγον οὐχ ὡστα κατὰ τοῦ δουλεύειν αὐτοῦ ἀποκριθῇ, ἐκείνους ποὺ ἀκονίζουσιν τῇ γλῶσσῃ ταύτῃ κατὰ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ δεχεται, καθολοῦ καθίσταται, λοιπὸν ἀναπόφευκτος ἡ καταδίκη ἐκείνων, ποὺ βλασφημοῦν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Διὸς ἀκούει τι λέγει, ὁ Σωτὴρ «Ἰᾶσα βλασφημία θα συγχωρηθῇ ἡ βλασφημία ὁμῶς εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δε θα συγχωρηθῇ».⁶³

7. ΟΤΙ Η ΤΡΙΑΣ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΙ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ

Περὶ τοῦ Πατρὸς λέγει «Διὸς, ὁ εὐαγγελιζόμενος θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ὄρος Σιών, καὶ οἱ κληρῖττοντες τὸ εὐαγγέλιον, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος προσεκαλέσθη».⁶⁴ Περὶ τοῦ Υἱοῦ «Ἰδοὺ ἀποστελλῶ ὑμᾶς ὡς προβατὰ ἐν μέσῳ λύκων».⁶⁵ Καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος λέγει εἰς τὰς Πράξεις:

Οἱ μὲν λοιπὸν (Παῦλος καὶ Βαρναβᾶς), ποὺ ἀπεστάλησαν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦλθον εἰς τὴν Σελεύκεαν.⁶⁶ Εὰν λοιπὸν ἡ προσκλησις εἰς τὸ εὐαγγελικὸν ἀξίωμα ἀνήκει εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὸ Πνεῦμα λέγει διὰ τῶν προφητῶν «Τὰ ἐξῆς λέγει ὁ Κύριος· Καὶ πάλιν τὸ Πνεῦμα εἰς τοὺς ἁγίους τῆς Ἀντιοχείας «Ξεχωρίσατε μοι λοιπὸν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρναβᾶν διὰ τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ἔχω προσκαλέσει αὐτοὺς».⁶⁷ Μάθε λοιπὸν τὴν δύναμιν τῆς Τριάδος. Ὁ Πατὴρ νομοθετεῖ ὁ Υἱὸς διατάσσει τὸ Πνεῦμα ἐξουσιάζει. Ἀκούει τὸν Θεὸν ποὺ λέγει «Κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου θὰ ἔλθουν ἐκεῖνοι ποὺ προσεκαλέσεν ὁ Κύριος».⁶⁸

8. ΟΤΙ Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ ΔΕΙΚΝΥΕΤΑΙ ΟΤΙ ΚΑΘΗΤΑΙ ΕΠΙ ΘΡΟΝΟΥ ΥΨΗΛΟΥ

Ὁ Ἰησοῦς λέγει «Εἶδον τὸν Κύριον Σαβαώθ νῦν κά-

62. Ἰωήλ 42, 8.

63. Μτθ. 12, 31.

64. Ἰωήλ 3, 5.

65. Μτθ. 10, 16.

66. Πρξ. 13, 4.

67. Πρξ. 13, 12.

68. Ἰωήλ 3, 5.

θηται ἐπάνω εἰς ἄρονον, υψῆλοι καὶ υψώμενον καὶ τὰ σε-
ραφίμ ἐστεκοῦν· εἰς κολυμβήθραν αὐτοῦ⁶⁹ καὶ τα ἐξῆς.
Καὶ ἀναγκηὶ ὁ Πατὴρ λογιζομένηται πρῶτον ἀπὸ ὀ-
λοῦς. Ἐπειτα ἀφ' οὗ συγκατεθεῖ λέγει· «Καὶ ἤκουσα τῆς
φωνῆς τοῦ Κυρίου τοῦ ἔλεγε· Ποῖον θά ἀποστελῶ, καὶ
πῶς θά ἵσταγῃ πρὸς τοὺς λαοὺς μου τούτους; Καὶ εἶπα· Ἰ-
δοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω με. Καὶ ἔπειτα εἰς ἐμέ. Πηγάζετε πρὸς
τὸν λαόν, αὐτοὺς καὶ εἰπε· ἵς αὐτοὺς θά ἀκούσετε με τὰ
αἰτία σας καὶ δεῖν θά ἐκκηρύξω καὶ ἐγὼ θά βλέπετε με
τοὺς ὀφθαλμοὺς σας δεῖν θά ἴδητε διότι ἡ καρδία τοῦ
λαοῦ ταύτου ἐγενήθη ἀνίσθητος, καὶ τα ἐξῆς. Ὁ οὐκ ἰω-
άννης ἀναφέρει ταῦτα εἰς τὸν Υἱόν διότι λέγει· Ἐνῶ
δε οὗτος εἶπε καὶ ἐκεῖ πολλὰ θαύματα ἐν ὧσιν αὐτῶν
δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, δὲν οὐκ ἐπαληθεύσῃ ὁ λόγος.
Ἡσαΐου τοῦ προφήτου τοῦ ὁποῖου εἶπε· Κύριε, πῶς ἐπι-
στεσεῖς εἰς τὸ κήρυγμα μας καὶ ἡ δυναμὶς τοῦ Κυρίου
εἰς ποῖον ἀπεκλήρωθη; Ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Ἡσαΐας ὁ-
τα, εἰδὼς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ὁ
ἀπόστολος εἰς διὰ λόγον τοῦ εἰς τὴν Ῥώμην με τοὺς ἰου-
δαίους εἶπε· Καλῶς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ
προφήτου Ἡσαΐου· Θά ἀκούσατε με τὰ αἰτία σας καὶ
δεῖν θά ἐπιστήσετε καὶ ἐνῶ θά βλέπετε με τοὺς ὀφθαλμοὺς
σας δεῖν θά ἴδητε.» καὶ τα ἐξῆς.

9 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΘΗΤΑΙ

Απὸ τῆς διβλίου τοῦ Μωυσεως φανερώνεται ὅτι, ὅχι
μόνον κάθηται τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀλλὰ καὶ ὅτι κάθηται
μαζὶ με τοὺς Πατέρας καὶ τὸν Υἱόν. Ἰδοὺ λοιπὸν καταλλη-
λὸν παράδειγμα ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀβραάμ· Ἐφα-
νέρωθι ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ⁷⁰ καὶ ἰδοὺ τρεῖς
ἄνδρες, τοὺς ὁποίους καὶ ἐφιλοξένησεν ὑπὸ τῇν

69 H² + 1 2

70 H² 6 8 10

71 2^ο 12 34 38

72 1^ο 12 41

73 Πρξ 28 25 26

74 Γεν 18 1

ὅρην οἱ ὁποῖο ἐσηκώθησαν ὀρθοί, καὶ ἴδον πρὸς τὴν κα-
τευθυνσάν των Σοφομαί.⁷⁵ Τοῦ οὖν ἐσηκώθησαν ὀρθοί,⁷⁶
ἔχει τὴν σημασίαν ὅτι οὗτοι προηγουμένως ἐκάθητο λέ-
γε λοιπόν, ἐκάθισαν, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν Τράπεζαν ἢ ὀ-
χι λέγει, Ἐκάθησαν. Τοῦ να καθίσαι, λοιπόν, μαζί κα-
τὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν, σημαίνει ὅτι συνεκάθησαν. Εἰς δὲ
τὸν Δανιὴλ ἐνῶ ἡ Σωσάννα ὤδη, εἶτο δια να θανατωθῇ
λέγει ἡ Γραφή «Ἐξη, ἔρει, ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου
τοῦ παιδαρίου τοῦ ὁποῦ το δόγμα ἦτο Δανιὴλ»⁷⁷ Ἡ
φωνὴ λοιπόν τῆς ἐξεγέρσεως δὲν λέγεται δια τὸν ἱστα-
μενον, ἀλλὰ δια τὸν καθήμενον ἢ τοῦ κοιμώμενον ὥς καὶ
εἰς τὸν Ψαλμὸν λέγει, Ἄνεστήθη ὥς ὁ ὑπὶ τῶν Κυρός,
ὥς δυνατός καὶ εὐρισκόμενος εἰς κατάστασιν κραυγῆς
οἴνου»⁷⁸ καὶ τὸ «Ἄνεστήθη ὁ Κυρὸς εἰς νεφέλας ἁγίων
αὐτοῦ»⁷⁹ θα μιμηθόμενος καὶ ἄλλην ἱστορίαν τοῦ Πα-
τρός τοῦ Κυρίου ποιεῖ, πρὸς τὸν Ἰωάννην. Εκείνος,
ἐπὶ τοῦ ὁποῦ θα ἴδῃς τὸ Πνεῦμα να καταβαλεῖ καὶ να
μένῃ ἔπάνω εἰς αὐτόν. Ὁ Κυρὸς εἶπεν «Ἐάν, καὶ ὁ
Πατήρ, ὁ ὁποῖος μενε ἐν ἐμοί, αὐτὸς κάμνει τὰ ἔργα»⁸⁰.
Εἶπε λοιπόν συμφωνῶ με τὰς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς ὁ
Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα μένουν εἰς τὸν Υἱὸν ἢ ὀχι, λέγει,
μένουν.

Ἐκεῖνοι λοιπόν ποὺ μένουν ἐν τῷ Υἱῷ, ὁ Πατήρ καὶ
τὸ Πνεῦμα, ὅταν ὁ Υἱὸς καθῆται, αἰτία γὰρ να καθῆται
μαζί με αὐτόν καὶ οἱ μένουντες ἐν αὐτῷ. Καθὼς λοιπόν
καθῆται καὶ συγκαθῆται. Εἰν λοιπόν αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστο-
ρία, προκειμένου περὶ τοῦ Αἰθραμ καὶ τοῦ Λωτ,
καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἔχει γραφῇ
«Καὶ ἐκάθησεν ἔπαινω εἰς τὸν καθεὶα ἐξ αὐτῶν
τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»⁸¹ καθὼς καὶ εἰς τὸν Ψαλμὸν

75. Γεν. 18, 16.

76. Δαν. 1, 20-24.

77. 1 Πέτρ. 7, 25.

78. Ζαχ. 2, 13.

79. 1 Πέτρ. 1, 12.

80. 1 Πέτρ. 1, 10.

81. Πράξ. 2, 3.

λέγει· «Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χειρῶν μου.⁸² Καὶ δὲ αὖτις τὸν Υἱόν γενομένον, ὅτι εἶχε καθορισθῇ ἰδιόζουσα θεοῦ, ταῖς δεξιῇ τοῦ Πατρὸς. Ἐκ τῶν τριῶν λοιποῖν, ποῦ ἐκάθισαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβραάμ, εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἐκάθισεν εἰς τὰ ἀριστερά διότι αὐτὴ ἦτο ἡ προσδιωρισμένη θύρα τοῦ θεοῦ. Καθὼς λοιπὸν εἶπε πρὸς τὸν Υἱόν, του· «Κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου.⁸³ Ἀπὸ τοῦ γεγονότος δὲ ὅτι ὁ Υἱὸς ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν ἡμῶν, οὐκ ἀπορρίπτειν ὅτι ἐκείνη ἔειπε εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ· «Κάθησε εἰς τὰ ἀριστερά μου. Ἡ δὲ ὀνομασία τοῦ καθήμενου ἔχει σημάδι ἀξιώματος διότι ἐκεῖνος ποῦ καθῆται δεξιὰ δεκτικὸς περιγραφῆς εἰς τὸν τόπον ἐπὶ τοῖς ὁποίοις καθῆται. Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν δὲν δύναται νὰ περιγραφῇ κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ καθόσον ἐὰν περιγραφῇ φανερὰ ὅτι πετεινωματώπια. Διότι ἡ Γραφή δὲν περιγράφει τοὺς Θεοὺς ὡς ἀνθρώπων· ἀλλὰ λαμβάνει ἀπὸ ἡμᾶς τὰ παραδειγματὰ καὶ ἐπὶ τῇ θάλασσᾳ αὐτῶν οὐκ εἶναι δύναμις νὰ ἐμφανίσῃ τὰ ὑπεράνω ἡμῶν πράγματα ὁποιαῖς φύσεως εἶναι. Καθόσον εἰς τὸν ἐκαστόν ἕνα· τοὺς Πατέρας λέγει· «Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου· Κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου.⁸⁴ Καὶ ἀφοῦ οὗτο ἐκάθησαν, λέγει· ἡ Γραφή πρὸς τὸν Χριστόν· Ὁ Κύριος ὠρκίσθη καὶ δεξιὰ ἀλλάξῃ γάμω· σὺ εἶσαι ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδεκ.⁸⁵ καὶ Ὁ Κύριος εἶναι ἀπὸ τὰ δεξιὰ σου.⁸⁶ Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκ δεξιῶν (αὐτοῦ).

10 ΟΤΙ Ἡ ΤΡΙΑΣ ΑΝΕΣΤΗΣΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ ΕΚ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Διὰ τὸν Πατέρα λέγει τὰ ἑξῆς· «Ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἀνέστησε καὶ ἡμᾶς θὰ ἀναστήσῃ δὲ αὐτὸς τῆς δυνάμεώς του.⁸⁷ Διὰ τὸν Υἱόν· «Κρημνίσσατε τὸν ναὸν τοῦτον

⁸² Ψαλμ. 119, 2.

⁸³ Ψαλμ. 109, 1.

⁸⁴ Ψαλμ. 109, 1.

⁸⁵ Ψαλμ. 109, 4.

⁸⁶ Ψαλμ. 109, 5.

⁸⁷ Α' Κορ. 6, 14.

καὶ ἀναστήσω αὐτοὺς εἰς τρεῖς ἡμέρας⁸⁸. Αὐτὸς δὲ ἔλεγε τοῦτο σημεῖον τοῖς ναοῖς τοῦ τωμάτος αὐτοῦ⁸⁹. Διὰ τοῦτο τὸ Πνεῦμα λέγει· Ἐὰν δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ὁποιοῦ ἀνέστηκε τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τῶν νεκρῶν κατοικῇ εἰπὸς σὰς, ἔκκεινος πάλιν ἀεσθήσῃ τὸν ἄριστον ἄπο τῶν νεκρῶν, θα ζῶσιν οἱ καὶ τὰ θνητὰ σώματα σὰς διὰ τοῦ Πνεύματος, ποῦ κατοικεῖ εἰπὸς σὰς⁹⁰.

11 ΟΤΙ Ἡ ΤΡΙΑΣ ΔΟΞΑΖΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΤΗΣ

Ὁ Υἱὸς δοξάζει τὸν Πατέρα διότι λέγει· «Ἐδοξάσατο ὁ ὄνομα σου ἐπὶ τῆς γῆς»⁹¹. Ὁ Πατὴρ λέγει πρὸς τὸν Υἱόν· εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «Καὶ σὺ ἐδοξάσα καὶ πάλιν, θὰ σε δοξάσω»⁹². Ὁ Υἱὸς ἐδοξάσθη ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ, λέγει ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου· «Πατέρ, δοξάσω τοῖς Υἱόν, διὰ νὰ σε δοξάσῃ καὶ ὁ Υἱὸς σου»⁹³. Τὸ Πνεῦμα δοξάζει τὸν Υἱόν διότι λέγει διὰ τὸν Παρακλητοῦ· «Ἐκείνος θὰ με δοξάσῃ, ὅςθι θὰ παραλαβῇ ἀπὸ ἐμέ καὶ θὰ ἀναγγελεῖ αὐτὸ εἰς σὰς»⁹⁴. Ὁ Υἱὸς δοξάζει τὸ Πνεῦμα ὅταν λέγει· «Καθεὶς ἄλλη ἁμαρτία θὰ συγχωρηθῇ ἢ ἑλισσφημία, ὡς εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, δεῖ θὰ συγχωρηθῇ»⁹⁵. Λόγῳ τῆς κοινωνίας αὐτῆς πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον· διότι κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ Κύριος Ἰησοῦς παρὰ μόνον ἂν ἔχη φωτισθῇ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁹⁶.

12 ΠΕΡΙ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

«Πρόσφερε εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν εὐχαριστίας, καὶ ἐμπιστεύσου τὰς προσευχάς σου εἰς τὸν Ὑψίστον καὶ

88. Ἰω. 2, 19.

89. Ἰω. 2, 21.

90. Ἰω. 8, 11.

91. Ἰω. 17, 1.

92. Ἰω. 12, 28.

93. Ἰω. 17, 1.

94. Ἰω. 16, 14.

95. Μτ. 12, 31.

96. Α' Κορ. 12, 3.

ἐπικαλεσαί με κατα τὴν ἡμέραν τῆς θλίψεως σου καὶ
θα σε ἀπαλλάξω καὶ θα με δοξάσῃς.⁹⁷ Το Πνεῦμα Λο-
γον εἶναι ἐκεῖνο που εἶπε· Θα σε ἀπαλλάξω καὶ θα με
δοξάσῃς· ὁ ὅτι εἶναι φανερόν ὅτι αὐτο εἶπε· «Πρόσφερε
θυσίαν εἰς τὸν Θεόν».

13 ΟΤΙ Η ΤΡΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΠΑΡΟΥΣΑ — ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

•Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ λέγει ὁ Κύ-
ριος.⁹⁸

14. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

• Εκεῖνος που ἀνέβη, αὐτὸς εἶναι ποῦ κατεβη εἰς τὰ
κάτωτερα μέρη τῆς γῆς ὅ ἀνά πληρώσῃ τὰ πάντα.⁹⁹

15 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

•Ποῦ να ὑπάγω μακρὰν τοῦ Πνευματος σου καὶ ποῦ
νά φυγῶ μακρὰν τοῦ προσώπου σου, Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν
οὐρανόν· συ εἶσαι ἐκεῖ ἂν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, εἶσαι
παρών.¹⁰⁰ Ἄλλο· «Σεῖς γνωρίζετε αὐτόν, καὶ μένει μα-
ζι σας».¹⁰¹ Καὶ ὁ Ἥσας· «Εκεῖνος που ἐστερέωσε τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔδωσε πνοὴν ζωῆς εἰς τὸν λαόν,
που κατοικεῖ ἐπάνω τῆς ἡ καὶ Πνεῦμα εἰς τοὺς περιπα-
τοῦντας αὐτήν».¹⁰² καὶ· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπλήρωσε τὴν
οἰκουμένην».¹⁰³ καὶ, «Τὸ Πνεῦμα μου ἐστάθῃ εἰς τὸ μέ-
σον σας».¹⁰⁴ Βλέπεις ὅτι, το Πνεῦμα προτάσσεται τοῦ Πα-
τρός.

16. ΟΤΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΤΡΙΑΔΑ

Λεγει ὁ Σωτὴρ· «Πάτερ ἅγιε ὁ κόσμος δὲν σε ἐγνώ-

97 Ψαλμ. 49, 14 - 15.

98 Ψαλμ. 23, 24.

99 Ψαλμ. 4, 10.

100 Ψαλμ. 138, 7 - 9.

101 Ψαλμ. 14, 17.

102 Ησα. 42, 5.

103 Σαλμ. 138, 1, 7.

104 Αγγ. 2, 5.

πισεν ἔγω δε σε ἐγνώσα·¹⁰⁹ Περὶ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸ Εὐαγγε-
λιον· Ἦτο εἰς τοὺς κόσμους καὶ ὁ κόσμος ἔγνω δι' αὐ-
τοῦ, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐγνώσα· αὐτόν·¹¹⁰ Καὶ περὶ
τοῦ Πνεύματος· Ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ αὐτό,
ὅς· δὲν γνωρίζει αὐτόν·¹¹¹

17 ΟΤΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ Ἡ ΤΡΙΑΣ ΦΑΝΕΡΩΝΕΙ ΤΗΝ ΙΔΙΚΗΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ

«Λαβὲ», λέγει «τὸ αἷμα τῆς θυσίας καὶ βάλε ἀπ' αὐ-
τὸ ἐπάνω εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐπάνω εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ
ώτους καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδός καὶ εἰς τὸ ἄ-
κρον τῆς δεξιᾶς χειρός·¹¹² Καὶ βλέπετε ὅς· ἐπὶ κεφαλῆς
τοῦ λαοῦ σφραγίζεται τρίς φορές σύμφωνα με τὸν τύ-
πον τῶν Σεφάειν τα οποία λέγουσι· Ἁγίος ἄγιος ἁ-
γίος Κύριος Σαβαωθ·¹¹³ καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς σκευῆς
ποῦ ἐφίετο εἰς τὸν Πέτρον εἰς τὴν ἰσότητι ἣ ὅποια
κατεβλήθη ἀπὸ τοὺς οὐρανὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν
τρίς φορές·¹¹⁴ καὶ ὅταν ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Μωϋσῆν
νά εἴπῃ εἰς τὸν Ααρὼν καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Λεβὶ
«Κατὰ τοῦτο τοῦ τρόπου εὐλογήσατε τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσ-
ραὴλ, λέγοντες εἰς αὐτοὺς· Καὶ θὰ ἐπιθεσού· τὸ δυνά-
μιον ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐγὼ ὁ Κύριος θὰ εὐ-
λογήσω αὐτοὺς ὁ Κύριος θὰ σέ εὐλογήσῃ καὶ θὰ σέ
φιλάῃ θὰ φανερώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ εἰς σέ καὶ θὰ
σέ ἐλεήσῃ· Ὁ Κύριος θὰ ὤψωσιν ἐπάνω σοὶ τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ καὶ θὰ σοὶ δώσῃ εἰρήνην·¹¹⁵· Καὶ εἰς τὴν Καινὴν
Διαθήκην ἐπίσης ὁ Παῦλος λέγει περὶ τοῦ Πατρὸς· Ὁ
δε Θεὸς εἶναι ὁ ἐνεργεῖ τα πάντα εἰς ὅλους·¹¹⁶
Περὶ τοῦ Υἱοῦ ὁ ἴδιος· Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς εἶναι τα πάντα

109· 1^α· 17· 25

110· 1^α· 1· 10

107· 1^α· 11· 17

108· 1^α· 29· 20

109· 1^α· 6· 3

110· 1^α· 10· 10

111· 1^α· 23· 27

112· 1^α· 12· 6

και εις όλους. ¹¹³ Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ποῦ διακεῖται διαπύρως εἰς τοὺς καθένα καθὼς θέλει» ¹¹⁴

18. ΟΤΙ Η ΤΡΙΑΣ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ ΔΙΟΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΣ ΕΝΕΚΑ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ ΚΑΙ ΣΩΖΕΙ ΩΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

Περὶ τοῦ Πατρὸς λέγει ὁ Παῖλος· «Ἐμεθα πρεσβευταὶ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὥς ἐστὶν σὰς παρεκάλει ὁ Θεὸς δι' ἡμῶν» ¹¹⁵· καὶ ὁ Ἰσάκας πρὸς τὴν Ἰερουσαλὴμ· «Σὲ παρακαλεῖ ἐκεῖνος ποῦ σοὶ ἔδωκε τὸ δυνάμι»· Παρακαλεῖ ὁ Υἱὸς καθὼς λέγει· «Πνεῦμα Κυρίου εἶπαι ἐπ' αὐτὸν μου, μετὰ τὸ ὅποιον με ἔχρισε με ἀπεσταλὲ δια να φέρω εἰς τοὺς πτωχοὺς τὸ γαρρῶσιν αἰγέλαια ¹¹⁶ καὶ παρακαλέσω (πάρη, ὀρήσω, τοὺς λυπημένους)»· Ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ· «Εὰν καὶ τις ἀμαρτήσῃ ἔρχεται Παράκλητος (μεσίτης) πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ δικαίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸς ¹¹⁷ ἐπὶ τὴν ἀμαρτίαν μας» ¹¹⁸· καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος ὁ Σωτὴρ εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ· «Εὰν με ἀγαπᾶτε θὰ τηρῆτε τὰς ἐντολάς μου· καὶ ἐγὼ ἀναβάνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ θὰ παρακαλέσω αὐτὸν καὶ σὰς στελεῖ ἄλλον Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» ¹¹⁹

19 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

«Μέγας εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ μεγάλη ἡ δύναμις του» (δυναμὴν λέγει τὸν Υἱόν· δύναμις δὲ καὶ ἰσχύς εἶναι· «Διότι ὁ Χριστὸς εἶναι δύναμις Θεοῦ καὶ Θεοῦ σοφία» ¹²⁰ καὶ ἡ συνέσις αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος, δὲν

113. Κολ. 3, 11.

114. Α' Κορ. 12, 11.

115. Β' Κορ. 5, 20.

116. Ήζ. 61, 1.

117. Ήζ. 61, 3.

118. Α' Ίω. 2, 1 - 2.

119. Ίω. 14, 15 - 17.

120. Α' Κορ. 1, 24.

υπολογιζέται εἰς ἀριθμούς¹²¹, καθὼς ἔλεγεν ὁ Σω-
τήρ· «δοῦναι εἰς σὰς Πνεύμα συγγένους»¹²² καὶ πάλιν
«Διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Κυρίου ἐστερεώθησαν οὐρα-
νοὶ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ στομάτος αὐτοῦ στηρίζεται
ὅλη ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν»¹²³ καὶ πάλιν «Θα σὰς ἐ-
υλογῇ ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σὰς θα σὰς εὐλογῇ ὁ Θεός»¹²⁴.

20 ΟΤΙ Η ΓΡΑΦΗ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΛΛΟΤΕ ΟΝΟΜΑΖΕΙ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΑΛΛΟΤΕ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ
ΚΑΘ' ΕΑΥΤΟ ΔΕΝ ΟΝΟΜΑΖΕΙ ΔΗΛΑΔΗ ΑΥΤΟ
ΚΑΤΑ ΣΥΓΧΥΣΙΝ ΑΛΛ' ΑΔΙΑΙΡΕΤΩΣ
ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΕ, ΑΥΤΟ

Περὶ τοῦ Πατρὸς· «Ἡμεῖς δὲ δὲν ἐλάβομεν τὸ πνεῦ-
μα τοῦ κόσμου ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»¹²⁵ Καὶ πάλιν
«Σεῖς δὲ θεοὶ εἴσθε σαρκικοὶ ἀλλὰ πνευματικοὶ ἐάν
θεθέατα κατοική μεσὰ σὰς Πνεύμα Θεοῦ»¹²⁶ Περὶ τοῦ
Υιοῦ· «Ὁ Θεὸς ἐστελεῖ εἰς τὰς καρδίας σὰς τὸ Πνεῦμα
τοῦ Υιοῦ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον κρείσσει· Ἀβθᾶ ὁ Πατήρ»¹²⁷
Καὶ πάλιν· «Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει Πνεῦμα Χριστοῦ δὲν
εἶναι ἰδικὸς τοῦ Θεοῦ»¹²⁸ Περὶ τοῦ Πνεύματος ἔλεγει ὁ Υἱός·
«Μη φρονεῖτε τι ἢ πῶς θα ὁμολογήσετε διότι θα δοθῇ εἰς
σὰς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τι θα ὁμολογήσετε ὅτι δὲν
εἰσθε· οἱ δὲ ὁμολοῦντες ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς
μου, ἐκείνο εἶναι ποὺ δὲν λείπει ἀπὸ σὰς»¹²⁹ Περὶ Πνεύμα-
τος· «Ἐπέρασαν δὲ διὰ μεσοῦ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς χώ-
ρας τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ δὲ ἠμποδίσθησαν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον νὰ κηρύξουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Ἀ-
σίαν Ὅταν δὲ ἦλθον εἰς τὰ μέρη τῆς Μυσίας, ἐπέχει-

121. Γαλ. 146, 3.

122. 1m. 16, 18. H2. 11, 3.

123. Φαλμ. 32, 6.

124. Φαλμ. 66, 7.

125. Α. Κορ. 2, 12.

126. Ρωμ. 8, 9.

127. Γαλ. 4, 6.

128. Ρωμ. 8, 9.

129. Ματθ. 10, 19 - 20.

ρησαν να υπάγουν εἰς τὴν Βεθυλιαν, καὶ ὁὐκ ἀφήσεν αὐ-
 τοὺς τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ. Περ' τοῦ Πνεύματος Μη-
 λωπίτε τὸ ἀγ. π. Πνεῦμα μετὰ τοῦ ὁποῦ ἐσφραγίσθητε.
 Οἱ αἰρετ καὶ μπε λέγουσι, ὅτι ἡ θεότης τῆς Τρεκῆς νοεῖται
 κατὰ τάξιν καὶ ἀριθμητικῇ, σερβ. θα ἀπεινησωμεν, ὅτι
 ἔχει γραφή· Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶα ἐκ γῆς χοϊκός,
 ὁ δευτερός ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ ἐποικρατικός.¹⁷⁰ Καὶ
 πάλιν Πρῶτον λέγει τὸ ψαλμ. ἔπετα τὸ πνευματικόν.¹⁷¹
 Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὸ πρῶτον ἀκολουθῇ ἀριθμητι-
 κῶς τὸ δευτερόν, τὸ δευτερικώτερον ἀριθμητικῶς εἶα,
 κατωτέρον εἰς τὴν ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ὁπίσθι ἀριθμητ-
 κῶς εἶα, ὑπερικώτερον, τότε κατὰ τὴν γινώμην σας ὁ
 πνευματικός εἶα κατωτέρος εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ψυχκόν,
 καὶ ὁ ἐποικρατικός ἀπὸ τοῦ χοϊκόν. Ἄλλο, Δε, ἀγ. νοε, κα-
 νείς δι' ἡ Γραφή ὁνομαζει Θεόν Αβραάμ καὶ Θεόν Ἰ-
 σαακ καὶ Θεόν Ἰακώβ. Ἄλλο δ' ἐκεῖνας πρὸς τὸ ποθε-
 τοῦν εἰς τὴν Θεσ. τὸ ἀγ. ὄν Πνεῦμα. Εἰς τὴν Παλαιαν
 Διαθήκην ἀντιστρέφεται δ' αὐτοὺς ἡ τάξις καὶ λεγέ, (δ-
 ταν ὁ Λχός εἶχε, ἐξορίσθη εἰς τὴν Βαβυλῶνα), τὰ ἐξῆς
 «Καὶ θείθυμῆθῶ τὴν διαθήκην μου μετὰ τὸν Ἰακώβ καὶ
 τὴν διαθήκην μου μετὰ τὸν Ἰσαακ καὶ τὴν διαθήκην μου με-
 τὰ τὸν Αβραάμ».¹⁷² Ἄλλο, Ὑπάρχουσιν δ' αἰρεσεις χαρσμά-
 των τὸ Πνεῦμα ὁμῶς εἶναι το αὐτό καὶ δ' αἰρεσεις δ' ακο-
 νημάτων, ὁ Κερίος ὁμῶς εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ὑπάρχουν δια-
 ρέσεις ἐνεργειῶν, ὁ Θεός ὁμῶς ὁ ὁποῖός ἐνεργεῖ τὰ παν-
 τα εἰς ὅλα εἶναι ὁ ἴδιος.¹⁷³ Καὶ ἄλλο, Πρὸς θα ὑπάγω
 μακρὰν ἀπὸ το Πνεῦμα σου καὶ ποῦ θα φυγῶ μακρὰν
 ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σου;»¹⁷⁴.

21 ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΠΡΟΤΑΣΣΕΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

Λέγει ὁ Σωτὴρ «Εγὼ καὶ ὁ Πατήρ θα ἔλθωμεν καὶ

170 Πρξ. 16, 6 - 7.

171 Ἐφ. 4, 30.

172 Α' Κορ. 13, 47.

173 Πρξλ. Α' Κορ. 2, 14 - 15.

174 Πρξλ. Βαρ. 2, 33 - 35.

175 Α' Κορ. 12, 4 - 6.

176 Ψαλμ. 138, 7.

θα κατοικήσωμεν μονίμως εἰς αὐτόν.¹³⁷ Ἄλλο· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ εἰμεθ' ἐν.¹³⁸ Καὶ πάλιν ὁ ἀποστολὸς· Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ἡμῶν.¹³⁹

22 ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΕΞ ΟΥ, ΚΑΙ ΤΟ ΔΙ ΟΥ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΝ, ΚΑΙ ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟ ΜΕΝ, ΕΞ ΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟ ΔΕ, ΔΙ ΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΩΣ ΚΑΤΩΤΕΡΟΝ

Εἰς τὰς Γραφὰς εὐρυσκομεν ὅτι καὶ διὰ τὸν Πατέρα λεγέται τὸ, δι' οὗ καὶ διὰ τὸν Υἱὸν τὸ ἐξ οὗ καὶ διὰ τὸ Πνεῦμα ὁμοίως. Ὁ ἀποστολὸς λέγει διὰ τὸν Πατέρα· Ἀξίωστας εἶναι ὁ Θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ.¹⁴⁰ Ἄλλο· Παῦλος ἀποστολὸς διὰ θελήματος Θεοῦ.¹⁴¹ Καὶ πάλιν· ὥστε δεῖ εἶναι πλέον δοῦλος ἀλλ' υἱὸς ἐὰν, δεῖ εἶναι υἱὸς εἶναι καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ.¹⁴² Καὶ τὸ,· Καθὼς ἀκριβῶς ἀνεστηθῇ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς δοξῆς τοῦ Πατρὸς.¹⁴³ Καὶ πάλιν, ὅταν ἐγενήθη ὁ Καὶν ἡ Εὐὰ εἶπεν· Ἀπέκτησα ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ.¹⁴⁴ Καὶ πάλιν διὰ τοῦ Θεοῦ δειν ἐδόθη ἡ ἐρμηνεία τῶν ὄντων τοῦ Φαραῶ εἰς τὸν Ἰωσήφ, πρὸς τὴν φυλακὴν.¹⁴⁵ Περί τοῦ Υἱοῦ ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Ησαΐου ὁ Παῦλος εἶπεν· Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δ' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.¹⁴⁶ Ἐὰν δὲ ὁ αἰρετικός, ἀντιθετικῶς, λέγει ὅτι διὰ τὸν Πατέρα Θεὸν ἐλέχθη ἡ «δι' οὗ» φωνὴ πρέπει, να δώσῃ τὴν ἴσην ἀξίαν καὶ

137 1α 14 23

138 1α 10 κα

139 B Κορ 13 17

140 A Κορ 1, 9

141 A Κορ 1 1

142 Γαλ 4 7

143 Ρωμ 6, 4

144 Γεν 4 1

145 Ηρδλ Γα 10 8

146 Ρωμ 11, 36.

εἰς τὸν Υἱόν· Καὶ πάλιν ὁ ἀποστολὸς πρὸς τοὺς Ἐφεσί-
 οὺς· «Ἡμεῖς δὲ ποῦ θελοῦμεν ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι ζῶμεν
 ἀληθῶς συμφω—α με τοι νομοὶ τῆς ἀγάπης ἅς αἰξήσω-
 μεν εἰς τὸν Χρ—στὸν τα πάντα ἐξ οὗ συμφαρμολογεῖται ὁ
 λόκληρον τὸ σῶμα»·¹⁴⁷ καὶ τα ἐξῆς· Κα πρὸς τοὺς Κο-
 λασσαίους οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον γινῶσιν τοῦ Μουσγενοῦς.
 ἔχει λεχθῇ· «Ὅτι ὁ κρατῶν τὴν κεφαλὴν· δηλαδὴ ὁ Χρι-
 στός· ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα δια τῶν μεμῶν καὶ τῶν ἄρθρω-
 σεων»·¹⁴⁸ καὶ τα ἐξῆς καὶ το· «Ἐκ τοῦ πληρωματος αὐ-
 τοῦ ὅλο· ἡμεῖς ἐλάβομεν»·¹⁴⁹ Κα αὐτός ὁ Κύριος λέγει·
 «Ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ θα λαβῇ καὶ θα ἀναγγε—λῃ εἰς σὰς»·¹⁵⁰
 Καὶ πάλιν λέγει· «Ἐγὼν δυνάμην ἐξελθούσαν ἐξ ἐ-
 μου»·¹⁵¹ Διὰ το ἅγιον Πνεῦμα· «Εκεῖνος ποὺ σπείρει εἰς
 τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πνευματος θα θερίσῃ ζωὴν αἰώνι-
 ον»·¹⁵² Κα ὁ Ἰωάννης λέγει· «Ἀπο τοῦτο γνωρίζομεν
 ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μετὰ ἐν μᾶς ἐκ τοῦ Πνευματος αὐτοῦ
 τὸ ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς»·¹⁵³ Καὶ ὁ ἄγγελος λέγει·
 «Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐγεννήθη μέσα τῆς εἶναι ἐκ Πνεύμα-
 τος ἁγίου»·¹⁵⁴ Κα ὁ Κύριος λέγει· «Εκεῖνος ποὺ ἔχει
 γεννηθῇ ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα»·¹⁵⁵ Ἐάν δὲ τό,
 «ἐξ οὗ λέγετα μοι» δι' ἐκεῖνοι ποὺ διατάσσει, δηλα-
 δὴ τὸν Πατέρα πῶς θα ἐννοήσῃ κανεῖς τὸ· «Δεν ἔγενν
 ὁ ἀνὴρ ἐκ γυναίκος, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἐξ ἀνδρός»·¹⁵⁶ Ἄρα
 θὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι Θεός.

147. Ἐφ. 4, 15 - 16.

148. Κολ. 2, 19.

149. Ἰω. 1, 16.

150. Ἰω. 10, 14.

151. 1 Κορ. 8, 4b.

152. Γαλ. 5, 8.

153. Α. 1 Κορ. 4, 13.

154. Ματθ. 1, 20.

155. Ἰω. 4, 6.

156. Α. Κορ. 11, 8.

23 ΟΤΙ ΜΕΡΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΟΠΩΣ ΤΟ, ΘΕΟΣ, ΤΟ ΚΥΡΙΟΣ ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΘΟΣ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΑΛΛΑ ΤΟΙΑΥΤΑ

Ἐν σχέσει λαοῦ, πρὸς τὴν συνέπιν τοῦ ἀνθρώπου ὀνομασθῇ Πνεῦμα. Καθὼς «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ οἱ προσκυνοῦντες αὐτὸν προεπεὶ νὰ προσκ-τοῦν αὐτοῖς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»¹⁵⁷ Καὶ πάλιν διὰ τὸν Υἱὸν «Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κυρίας»¹⁵⁸ Ἄγιος ὁ Πατήρ, καὶ Ἄγιος ὁ Υἱὸς τοῦ δὲ Πνεῦμα δεῖ ἀγιαζεῖται ἀλλ' ἀγιαζει εἶναι ἀγαθὸν ὥπως ὁ Πατήρ εἶναι ἀγαθός, καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ ἀγαθὸς γεννηθεὶς Υἱὸς τοῦ Πνεύματος εἶναι εὐθεὶς καθὼς εὐθεὶς εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἕνεκα τοῦ ὅτι εἶναι ἡ αὐτοαληθεία, καὶ ἡ δικαιοσύνη, διὰ τὸ ἀμετάβλητον τῆς οὐσίας Παρακλήτος ὡς μονογενὲς κατὰ τὸ «Ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου καὶ θὰ σὰς δώσῃ ἄλλοι Παρακλητοὶ»¹⁵⁹ Ἔτσι ἡ προσηγορία εἶναι κοινὴ διὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τῆς σχέσεως τῆς μιᾶς φύσεως τῶν καὶ τῆς ἕνεκα ταύτης στενῆς συναφείας τῶν προσώπων ἢ ἐνότητος τῆς προσηγορίας αὐτῶν. Δὲν κατὰ ποῖον ἄλλοι τροποὶ, ἔχει ὀνομασθῇ πάλιν ἡγεμονικόν, πάλιν Πνεῦμα ἀληθείας πάλιν Πνεῦμα σοφίας,

24 ὍΤΙ ΟΣΑ ΠΟΙΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΠΟΙΕΙ!

Ἐνεργείας δυνάμεων χαρίσματα λαμάτων. Διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξ-δωκοῦντο δαίμονες. Διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ κατηγορήθη ὁ διαβόλος ἢ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλανθῇ γίνεται μέ τὴν συμπαρουσίαν τοῦ Πνεύματος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος «Διοτ. ἐλουσθήτε καὶ ἡγιασθήτε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»¹⁶⁰. Ἡ ἀνάστα-

157. Ἰω. 4, 24.

158. Θρηνοὶ Ἰερ. 4, 20.

159. Ἰω. 14, 16.

160. Α' Κορ. 6, 11.

σεις ἐκ τῶν ἐκρῶν μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Θεὸς ἐξαπέστειλεν τὸ Πνεῦμα σου καὶ θα κτισθεὶς, καὶ θα ἀναστῇς ἐκ τῶν νεκρῶν τῆς γῆς.¹⁰ Καὶ πολὺν λεγέτω. Ἐπὶ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ὁποῖου ἀνέστησεν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τῶν νεκρῶν.¹¹ Ἐὰν λοιπὸν ἐκλάβωμεν καὶ νῦν τὴν κτίσιν· ὅτι σημαίνει τὴν ἀναβύων των διασθενῶν διὰ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν μὴ εἶναι μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος, τὸ ὅπερ ἐπὶ τὴν ἐκκρίσιν τοῦ θανάτου μετὰ τῆς ἀναστάσεως, καὶ μετὰ τὴν ἀναστάσεως τὰς ψυχὰς ἡμῶν διὰ τὴν πνευματικὴν ἐκκρίσιν, καὶ εἴτε λέγεται κτίσις ἢ ἐδῶ ἐπὶ τὸ καλλίτερον μετατροπὴ τῶν ἐκ τῆς ἀμαρτίας διαφθορῶν (ὅτι λέγεται καὶ ἐστὶν κατὰ τὴν σινοβίαν τῆς Γραφῆς ὅτι ὁ Παῖς λέγει· Εἰ τις ἐν Χριστῷ κτίσιν κτίσιν· καὶ ἡ ἐδῶ ἀναστάσις ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ ἐμπαθοῦς ζωῆς πρὸς τὴν οὐρανίαν πολιτείαν μεταβάλλει ἡ γὰρ γίνεται εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ οὐδὲν θειοκρατῶς τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς πᾶσαν πνευματικὴν προόδον). Διὰ ταῦτα ποῖον ἐκ τῶν δυοῦν θα φοβηθῶμεν μήπως θέσωμεν ὑπεράνω τὴν ἀγίαν δόξαν τοῦ Πνεύματος μετὰς ὑπερβολικὰς τιμὰς, ἢ τὸ ἐναντίον μήπως καταβιβάζωμεν εἰς ταπεινὸν ἐπιπεδὸν τὴν περὶ αὐτοῦ ξύλιναν. Δὲν ὁ ἀποστολὸς Πέτρος λέγει εἰς τὸν Ἀδάμ· Δατὰ ἀφ᾽ ἑσέως τὸν Σατανᾶν νὰ κυριεύσῃ τὴν καρδίαν σου, ὥστε νὰ πεσθῇς εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Δὲν ἐφάρθη εἰς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν.¹²

25 ΟΤΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΩΔΗΓΗΣΕ ΤΟΝ ΙΣΡΑΗΛ

Λοιπὸν ὁ μὲν προφήτης Ἰσαΐας λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Πατρὸς ὅτι· Αἰεὶς ὠδήγησεν τὸν Ἰσραὴλ διὰ μέσους τῆς ἐρήμου.¹³ Καὶ· Δὲν ἴστατε λέγετε· πού εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος ἐξηγαγεῖ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς χώρας τῆς Αἰ-

101. 422. 10. 30

102. 10. 8. 11

103. 10. 8. 11

104. 10. 8. 11

105. 10. 8. 11

γυπτου ὁ ὁποῖος σὰς καθώδη ησεν εἰς τὴν ἔρημον, 66
 καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει ὠδήγησας τοὺς λαοὺς σου ὡς πρόβα-
 τα. 67 Ὁ δὲ Ἡσαΐας εἶπεν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὠδήγη-
 σε τοὺς Ἰσραηλῆας τὴν ἔρημον. Πρέπει λοιποὶ νὰ ἀκοι-
 σωμέν αὐτοὶ λέγοντας Ὁδήγησεν περὶ διὰ μέσας τῆς
 θαλάσσης ὥσπερ ἵπποι εἰς τὴν ἔρημον καὶ δεῖ ἐκκοι-
 σθῆσαν καὶ ὡς κτήνη δύνανται πεδὸς κατεβῆ Πνεῦ-
 μα Κυρίου καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς. 68 Ὁ δὲ Παῦλος λε-
 γει περὶ τοῦ Κυρίου ὅτι ἦτο ὁ Χριστὸς διότι ἐ-
 πίνοι λέγει ἅπτε τὴν πνευματικὴν πέτραν τοῦ ἡκολού-
 θε· ἡ δὲ πέτρα ἦτο ὁ Χριστός. 69 Ἐὰν δὲ εἴπῃ κατὰ τὸν
 ὅτι τὸ Πνεῦμα μεστέλει ἐπερ ἡμῶν ὥστε λοιποὶ, ὅσον
 ὁ ζητῶν τὴν ἐκέργεσθαι εἶναι κατωτέρως τοῦ ἐκεργέτου
 τοῦτον πολὺ κατωτέρω· εἶνα το Πνεῦμα ἀπο τοῦ Θεοῦ ὡς
 λεγόμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶνα εἰς τὰ δεξιά
 τοῦ Θεοῦ καὶ προσέθευε ὑπερ ἡμῶν. Μὴ λυπεῖτε λοιπὸν
 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὸν Παῦλον ποὺ λέγει· «Μέ-
 το ὑμῶν ἐσφραγισθῆτε διὰ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τῆς ἀ-
 πολυτρωσεως. Καὶ ὁ Στεφάνος δὲ λέγει· «Σεῖς πάν-
 τοτε ἀντιτασσάσθε εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς οἱ πατέ-
 ρες σας. 70 καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· Παρωργισαὶ τὸ Πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος· Ὁ οἶκος Ἰακώβ
 παρωργισαὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου. 71 Ἀλλὰ λέγει ὅτι
 τοῦτο εἶναι δούλος· Ὁ δούλος δὲν γνωρίζει τι ποιεῖ ὁ
 Κύριος αὐτοῦ. 72 τὸ Πνεῦμα ὁμῶς γνωρίζε τα τοῦ
 Θεοῦ ἔτσι ὁμῶς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εἰ αὐτῷ,
 γνωρίζε τα τοῦ ἀνθρώπου. 73

166. Γεν. 2. 6.

167. Γεν. 76. 21.

168. Ηλ. 63. 13. 14.

169. Α. 162. 10. 1.

170. Εβ. 1. 20.

171. Πρξ. 7, 51.

172. Ηλ. 63, 10.

173. Μιχ. 2, 7.

174. Ψα 15. 15.

175. Α. 162. 2. 11.

26 ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΘΕΟΣ

Ὁ Ἰωάννης γράφει εἰς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ «Γνωρίζομεν διὰ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἦλθε καὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς διανοῖαν διὰ νὰ γνωρίζωμεν τὸν ἀληθινόν Θεόν καὶ εἰμεθα εἰς τοὺς ἀληθινοὺς Υἱὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν Χριστόν. Οὗτος εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος»¹⁷⁶

27 ΟΤΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΩΝΟΜΑΣΘΗ ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΣ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τὸν Τίτον γράφει: «Προσμενομεν τὴν εὐαγγέλιον εὐαγγέλιον καὶ τὴν φανέρωσιν τῆς δοξῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸν ἑαυτόν τοις ὑπὲρ ἡμῶν»¹⁷⁷ Ὁ ἴδιος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους: «Ἀπὸ τοῦς ὁποῖους (τοὺς πατέρας τοῦ Ἰσραὴλ) κατὰγεται ὁ Χριστὸς κατὰ σὰρκα, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ Θεὸς τῶν πάντων καὶ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας»¹⁷⁸ Ἀμήν.

28 ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΚΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΩΣ ΥΒΡΙΝ ΤΟ, ΔΕΝ ΗΛΘΟΝ ΝΑ ΠΟΙΗΣΩ ΤΟ ΙΔΙΚΟΝ ΜΟΥ ΘΕΛΗΜΑ, ΑΛΛΑ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΠΟΥ ΜΕ ΕΣΤΕΙΛΕΝ»¹⁷⁹

Ἐὰν ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ θελήματος τοῦ Πατρὸς προσάπτη ἐντροπὴν εἰς τὸν Υἱόν, προσάπτε, ἐπίσης, ἐντροπὴν καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ θελήματος τοῦ δικαίου. Διότι, ὡς λέγει, ὁ Δαβὶδ, «Ὁ Κύριος θὰ ἐκπλήρωσῃ τὸ θελῆμα ἐκείνων που φοβοῦνται αὐτόν καὶ θα εἰσακουσῇ τὴν δέησιν αὐτῶν»¹⁸⁰ Ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἐντρέπεται νὰ ἐκπλήρωσῃ τὸ θελῆμα τῆς θνητῆς φύσεως δὲν αἰσχυνεται καὶ ὁ Υἱὸς ὁ ὁποῖος λογιζομένης τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας καὶ τῆς σχέσεως με ἡμᾶς καὶ τὴν δου-

176. Α' 1ο. 5, 20.

177. Τιτ. 2, 13 - 14.

178. Ρωμ. 9, 5.

179. 1ο. 6, 38.

180. Ψαλμ. 144, 19.

λικήν καταστάσιν, που έγινε δὲ ἡμᾶς ὅταν λέγῃ «Δεν ἦλθον, δὲ ἀναπνεῖν τὸ ἴδιόν μου θελημα· τοῦτ' ἐστὶ τὸ θελημα τῆς σαρκὸς ἐπεὶ ὅτι ἡ σαρὶς ἐνταὶ ἰδικῇ τοῦ «ἀλλὰ τὸ θελημα τοῦ Πατρὸς»¹⁸¹ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ θεῖον ὅς μὴ ἐκλαμβάνεται, λοιπὸν ὡς μικροπρεπεία ἔστα· καὶ ἂν ἡ φαντασίᾳ τῶν ἀστοχῶν εἰς τὸν μέγιστον θαυμάσιον. Πρὸς ἡλθ' πρὸς αὐτὸν κατὰ ὅς λεπτὸς νοητικιστὸς ἐνώπῃ ἐν αὐτοῦ καὶ ἔλεγε· Κυριε, ἐὰν θέλῃς ἡμπορεῖς νὰ με θεραπεύσῃς;¹⁸² Μήπως ἀπετεριμῇ αὐτὸν ὁ Σωτὴρ, μήπως εἶπεν, εἰς αὐτὸν· Τί θαυμάσιος ἐὰν ἐγὼ θέλω ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς· Δὲν ἐπέδοκ' ἡμᾶς τὴν πληροῖαν τῆς πίστεως· Δὲν ἔτρεφεν αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν τὴν συλλασθῆναι εἰς τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ καὶ φερῇ εἰς αὐτὸν τὴν σωτηρίαν, εἰπὼν· «Θέλω, καθάρσου»¹⁸³· Ἐπεὶ δὲ θέλε· καθάρζε· τὸν λεπτὸν ἐπεὶ δὲ θέλει ζωοποιεῖ νεκρὸν· ἡθέλησε καὶ ἀνέστησε τὸν Λαζαρόν¹⁸⁴· Καὶ ἐκείνου εἶναι ἡ φωνὴ· «Καθὼς ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, ἔτα ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς Υἱοὺς νὰ ἔχῃ ζωὴν ἐν ἑαυτῷ»¹⁸⁵· Καὶ πάλιν· «Καθὼς ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ζωοποιεῖ αὐτοὺς που θέλει»¹⁸⁶· Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ὅτι ὑπάρχει ὁργὴ εἰς τὸν θυμὸν τοῦ, καὶ ζωὴ εἰς τὸ θελημα τοῦ»¹⁸⁷

29. ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΔΙΑ ΝΑ ΕΙΠΗ,
Ο ΣΩΤΗΡ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΤΟΥ ΖΕ-
ΒΕΔΑΙΟΥ ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ, ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΟΤΙ ΗΓΝΟΕΙ
ΕΚΕΙΝΟ ΔΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΕΡΩΤΟΥΣΕ.

Εὐρίσκομεν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ὅτι ὁ Θεὸς λέγει εἰς τὸν Σολομῶνα· «Ζήτησε μου καὶ θα κάμω εἰς σε αὐτὸ που θα μου ζητήσῃς»¹⁸⁸· Ἄρα λοιπὸν πρὶν νὰ

181. Ἰω. 6, 38.

182. Μάρκ. 1, 40.

183. Μάρκ. 1, 41.

184. Πρδλ. Ἰω. 11, 43.

185. Ἰω. 5, 26.

186. Ἰω. 5, 21.

187. Ψαλμ. 29, 6.

188. Γ' Βασιλ. 3, 5.

ζητηση δεν ἐγκωρύζει· τὸ Σόλουμων εἶχε εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἀσφελως ἐγκωρύζει ἄλλα θέλει καὶ ἡμεῖς μαζί με τὴν ἡσυχίαν τοῦ Θεοῦ, να φαιρωμεθα τα αἰτηματα μας ὡς ἡμεῖς οὐκ ἔχοντες καὶ τὰ χτήματα σας ἅς, νῶντα γινώσκοντες ἀποσᾶς εἰς τὸν Θεόν.¹⁸⁹ ἀντὶ να εἴπη Γνωρίζετε εἰς αὐτὸ τι θέλετε ὁ γινώσκων, οὗτος να ἀγνοῇ ἄλλως ἀποδεχομένος τὴν καλὴν προθεσίαν σας.

30 ΔΙ' ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΚΕΙΤΑΙ ΕΣ ΤΑΤΗΝ ΥΠΗΡΕΤΟΥ ΕΝΕΚΑ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ.

Ἡ Γραφή φαίνεται ὅτι ὁ Πατήρ προσάγει εἰς τὸν Υἱόν· Δοξάζετε τὸν Υἱόν τὴν λέγει· ὁ Υἱὸς, ὅτι ἡμπορεῖ να προσέλθῃ εἰς ἐμεῖς· ἔκτι, ὁ Πατήρ ὁ Οὐράνιος δεν προσελκύσῃ τὸν Υἱόν.¹⁹⁰

31 ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΕΙΣ ΤΑ ΝΟΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΚΑΜΝΟΥΝ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΘΕΟΝ ΤΟΥ ΥΙΟΥ.

Ὁ ἀποστολὸς λέγει· Ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Πατήρ τῆς δόξης.¹⁹¹ Ἐδῶ τὴν κατὰ σὰρκα οἰκονομίαν, προσήλωσθε καὶ δοξάζετε, ἀποκαλεῖ τὸν Μονογενῆ Ἰησοῦν, δεχόμενοι τὸ κήρυγμα τῆς κατὰ σὰρκα οἰκονομίας· Διότι τῆς κατὰ σὰρκα οἰκονομίας εἶναι Θεός, τῆς δε δόξης Πατήρ· Ἐάν, δε ὁ λόγος δεν σε πεθῇ ἄλλα νομίζετε ὅτι καποία ἄλλη εἶναι ἡ δοξα τῆς ὁποίας ὁ Πατήρ εἶναι Θεός, να ἐπινοήσῃς καποίαν ἄλλην φύσιν ἀνωτέραν τοῦ Υἱοῦ, δια να ὀνομάζεται, ἐκείνης Πατήρ, τουτου δὲ να ὀνομασθῇ Θεός ὁ Πατήρ τῆς δόξης· Διότι Δοξα λέγεται, ὁ Μονογενής· Διότι λέγει, εἰδομεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, μίαν δόξαν· παρ' ἧς ἔχει ὁ Μονογενής ἀπὸ τὸν

189 Ματθ. 4·6

190 Γαλ. 6·11

191 Εφ. 1·17

Πατέρα.⁹² Ὡστε το «Ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἐτέθη αὐτῷ τῷ Θεῷ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Πατὴρ τῆς δόξης, αὐτῷ τῷ Ὁ Πατὴρ τῆς θεότητος. Διότι καὶ ὁ Ἡσαΐας οὐκ ἀποκαλεῖ τὸν Σωτῆρα δόξαν, συμφωνοῦν μετὰ τὸ ἄξιωμα τῆς θεότητος. Διότι ἀφ' οὗ δηγήθη ταῦ θέματα ποὺ ἔγιναν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τὰς χαρμωδικοὺς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐδόθησαν εἰς τὴν ἔρημον. Λέγει· Ἀς σκετῇσθαι ἀπὸ ἀγαλλίασιν τὰ ἔρημα μέρη τοῦ ὄρειαι καὶ ὡς ἀνθίσκων ὡς κρίνον. Διότι ἡ δόξα τοῦ Λιβανίου ἐδόθη εἰς αὐτὴν, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμῆλου. Καὶ ὁ λαὸς μου θὰ ἴδῃ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου καὶ τὸ εὖρος τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶς ἄνθρωπος θὰ ἴδῃ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.⁹⁴ Δόξα λοιποὶ εἶναι ἀπὸ δόξης δὲ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Ὁ ὅποιος εἶναι ἀπαιτήσιμα τῆς δόξης καὶ χαρακτηρ τῆς ὑποστάσεως.⁹⁵ Εἶναι λοιπὸν Πατὴρ τῆς δόξης τοῦ Μονογενοῦς Θεὸς δὲ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ. Δὲν λέγω ὅμως ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλος ὁ Μονογενὴς. Διότι κατὰ τὴν ἐκείνου δὲν χωρίζω ἐκεῖνα ποὺ κατὰ τὸ νοῦμα τῆς ἐνώσεως δὲν χωρίζονται. Διότι Πατὴρ τοῦ Μονογενοῦς εἶναι προσηκόντως Θεὸς δὲ τοῦ Μονογενοῦς κατὰ τὴν σάρκα ἀφ' οὗ ὁ αἰὼν ἦτοί ὁ προσδιδωσκόμενος χρόνος ἐτελείωσεν, καὶ ἔγενεν ἡ ἐνανθρωπῆσις. Πατὴρ αὐτοῦ εἶναι πάντοτε ὅχι ὅμως πάντοτε Θεὸς αὐτοῦ ἀλλ' ἀπὸ τότε ποὺ ἀελάθει σάρκα. Ὁ Πατὴρ εἶναι Πατὴρ τῆς θεότητος αὐτοῦ διότι ὁ μὲν Πατὴρ εἶναι ἀδίας (αἰώνιος) ὁ δὲ Υἱὸς σιναιδὸς (σιναιωτικὸς) καὶ δὲν τεμνεται οὔτε διαρεῖται. ἡ δόξα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Πατε λοιποὶ ὁ Πατὴρ ἐκλήθη Θεὸς τοῦ Υἱοῦ ἕνεκα τῆς σαρκός· ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ συνεληφθῇ εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν προφήτην, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φανερώσῃ καὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ καὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἀληθινήν. ἔλεγεν· Ἐκ κοιλίας τῆς μητρός μου συ εἶσαι Θεὸς μου.⁹⁶ Ἐὰν δὲ θελήσῃ νὰ μαθῇ καὶ τὰ ὑπόλοιπα

192. Ἰω. 1, 14.

193. Ἰω. 1, 17.

194. Ἠσ. 35, 1-2.

195. Ἐφρ. 1, 3.

196. Ψαλμ. 91, 11.

θα διδοχθῆς αὐτὰ ἐν μελετησῆς τὸν εἰκοστόν δευτερόν
Ψαλμοῖν

32 ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ Ο ΠΑΤΗΡ
ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΔΕΝ ΕΙ-
ΝΑΙ ἸΣΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

Ἄν καὶ ὅταν λεγώμεν μίον Τραδά νοοῦμεν μετὰ
θεοδικιότητος τὴν ἰσοτιαν τῶν προσώπων εὗρισκομεν ὅτι
καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ τῆς Γραφῆς διαφανέμενται τὰ στόμα-
τα τῶν ἀμφισβητησέων ἵνα μέγας παρ᾿ ἡμῶν μετὰ τὸν
Πατέρα διότι λέγει ὁ Δαβὶδ Ὁ Θεὸς εἶναι γνωστός εἰς
τὴν ἰουδαίαν μέγας εἶναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἰσ-
ραήλιν⁹⁷ ἡ δὲ ἰουδαία εἶναι περικυλισμένη ἐντὸς τοποῦ
φατεροῦ Περ. δε τοῦ Υἱοῦ λέγει Ὁ Κύριος ἡμῶν
πόσοι θιγέμεστοι εἶναι τὰ ὄνομα σου εἰς ὅλην τὴν
γῆν⁹⁸ Καὶ λέγει τοῦτο ἐπεὶ ὅτι ἡ ἀνεκκαλία τοῦ Χρι-
στοῦ ἐγένετο ἐν ὅλην τὴν γῆν διότι τὸ κήρυγμα τῶν ἁ-
γίων ἐξήλθε εἰς ὅλην κληρὸν τὴν γῆν καὶ τὰ ρήματα
αὐτῶν ἠκούσθησαν εἰς τὰ περάτα τῆς οἰκουμένης

Ἐπολογως λοιποὶ λέγει ὁ Ψαλμὸς Ὁ Θεὸς σου ἐ-
γίνε θαύμαστον εἰς ὅλην κληρὸν τὴν γῆν⁹⁹ Καὶ τι σημαί-
νει αὐτὸ πρὸς ἀκούσθαι Ὁτ' ἡ μεγαλοπρέπειά σου
ἀνῆλθεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν¹⁰⁰ Γίνεται δὲ τοῦτο
πλήρης πραγματικότης ὅταν οἱ μαθηταὶ ἀνέβησαν με-
τὰ τοῦ Σωτῆρα ἐπὶ τὸ ὄρος ὅταν οὗτος ἐπρόκειτο
να ἀναληφθῇ καὶ ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς Μείνατε εἰς τὰ
Ἱεροσόλυμα μέχρις ὅτου ἐνδύθητε δύναμιν ἀπὸ ὑψη-
λά¹⁰¹ Καὶ δε τοῦ ἐπῆρθαι Ὁτ' ἡ μεγαλοπρέπειά σου
ἐπῆρθη ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν Αὐτοὶ λοιποὶ προσφω-
νεῖ ὁ Δαβὶδ λέγων Βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ὅτι εἶναι ἔρ-
γα τῶν δακτυλῶν σου

137 Ψαλμ. 132

194 194 x 2

199 Ψαλμ. 132

200 Ψαλμ. 132

201 Πρὸς Π. 14: 1 4

202 Ψαλμ. 132

33. ΟΤΙ ΚΑΘΩΣ ΑΚΡΑΒΩΣ Ο ΠΑΤΗΡ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΣΑΒΑΩΘ Ε ΣΙ ΟΜΟΙΩΣ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ

Ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Καὶ θὰ συμβῶσι εἰς τὸν οἶκόν τοι Ἰσραὴλ πικρία ἀπ' ἡθυστὰ καὶ θλίμματα ἐκ μερὸς Κυρίου Σαββαωθ ὁ ὅποιος κατοικεῖ εἰς τὸ ὄρος τῆς Σιών»²⁰³. Εἰς δὲ τὸν Ψαλμὸν· «Ἐγὼ δὲ ἐγκατεστάθην βασιλεὺς ἐπ' αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὴν Σιών τοῦ ἁγίου ὄρους αὐτοῦ»²⁰⁴.

34. ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΝΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΟΝ ΕΠΕ ΔΗ ΕΚΛΗΘΗ ΑΡΡΑΒΩΝ, ΕΙΝΑΙ, ΛΕΓΕΙ ΜΕΡΟΣ

Ἔχει γραφὴ εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν· «Εἰς τοὺς ὁποῖον ἀφ' ἑπ' ἡμετέρας ἐσφραγισθῆτε με τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου, ποῦ πεσχηθῆ· ὁ Θεὸς, τοῦ ὅστιον εἶναι ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας μας πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ λαοῦ, ποῦ ἀπέκτησε πρὸς ἑαυτὸν τῆς δόξης αὐτοῦ»²⁰⁵. Εἰρρισκομεὶ δὲ εἰς τὴν Γραφὴν δι' ὃν Πατὴρ καλεῖται μέρος· «ὅτι λέγει εἰς τὸν Ψαλμὸν· Εἰσα μέρος μου εἰς τὴν γῆν τῶν ζωντῶν»²⁰⁶. Καὶ πάλιν εἰς τὴν δεκάτην πεμπτὴν Ψαλμὸν· «Ὁ Κύριος εἶναι μέρος μου τῆς κληρονομίας μου, καὶ τοῦ ποτηρίου μου»²⁰⁷.

35. ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΔΙΟΤΙ ΜΙΑ ΕΙΝΑΙ Ἡ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΔΥΝΑΜΙΣ ΚΑΙ Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ.

Λέγει ὁ προφήτης· «Θά ἔλθῃ αἰφνιδίως εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ὁ Κύριος τὸν ὁποῖον σεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς ὁσθηκῆς, τὸν ὁποῖον σεῖς θέλετε»²⁰⁸. Ὁ ναὸς λοι-

²⁰³ Ἠσ. 8, 18.

²⁰⁴ Ψαλμ. 9, 8.

²⁰⁵ Ἐφ. 1, 13 - 14.

²⁰⁶ Ψαλμ. 141, 8.

²⁰⁷ Ψαλμ. 15, 5.

²⁰⁸ Μκλ. 3, 1.

πόν που είναι τοῦ Θεοῦ λέγει, ὅτι είναι ἰδικός του, δια-
να μὴ νομισθῇ ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ Πατρὸς καὶ
ἄλλη του Υἱοῦ ἢ θυσία. Τὸν γὰρ τοῦ Πατρὸς τὸν ὁ-
ποῖον ὁ Σιλωμὼν σφραγισεν εἰς τὸν Θεὸν τοῦτον τὸν
ναὸν ὁ προφήτης καλεῖ γὰρ τοῦ Υἱοῦ λέγων· Θα ἔλθῃ
αἰφνιδίως εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ὁ Κύριος. Διὰ τοῦτο ὁ Σω-
τὴρ λέγει· «Πάρτε αὐτὰ ἐξω ἀπ' ἐδῶ καὶ μὴ καμνετε
τοὺς οἴκους τοῦ Πατρὸς μου οὐκ ἐμπυρσοῦνται». Ὁ ἴδιος
λέγει· «Πάρτε αὐτὰ ἐξω ἀπ' ἐδῶ διότι ὁ οἶκος μου εἶ-
ναι οἶκος προσευχῆς»²¹. «Ὁ οἶκος λέγει τοῦ Πατρὸς
μου εἶναι καὶ οἶκος μου».

36. ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΕΧΕΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ, ΩΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΣ

Ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ εἰς τὴν Ἑξοδὸν· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
στέλλω τοὺς ἄγγελόν μου ἔμπροσθέν σου, διὰ νὰ σε φυ-
λαττῇ εἰς τὴν ἔξοδόν σου καὶ νὰ σε παραγγεῖλῃ εἰς τὴν γῆν
τὴν ὅποιαν ἡτοίμασα διὰ σε· προσεχε τὸν ἑαυτὸν σοὶ καὶ
ὁποσοῦν εἰς αὐτοὺς μὴ ἀπειθήσης εἰς αὐτοὺς· ὅτι δὲν
θα σέ συγχωρήσῃ διότι τὸ ὄνομα μοι εἶναι εἰς αὐτοὺς».
Διὰ τοῦτο ὁ Υἱὸς λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· Ἐγὼ ἦλθον ἐν
τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου καὶ δὲν με ἐδεχθῆτε· ἐάν
κάποιος ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἐ-
κείνου· θα δεχθῆτε²². Καὶ εἰς τὸ ἐκάστον δεκάτο· ἔθδο-
μον Ψαλμὸν λέγει· Εὐλοῦ, ἡμεῖς εἶναι ἐκεῖνος που ἔρ-
χεται ἐν ὀνόματι Κυρίου. Οἱ ἅγιοι προφῆται, λοιπὸν
ἐκάλεσαν τὸν Σωτῆρα ὃς μόνον Ἠλίου δικαιοσύνης
καὶ φῶς τῆς αὐγῆς ἀληθῶν, ἀλλὰ καὶ λαμπάδα, καὶ
θραχίονα· καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Θεὸς λέγων διὰ στόματος
τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· Πληθαίνει νὰ ἔλθῃ ἡ δικαιοσύνη
μου γρηγορά· τὸ δὲ σωτήριόν μου θα καὶ ὥς λαμπάς²³.

209. Ἰω. 2, 16.

210. Ματθ. 21, 13.

211. Ἑβ. 23, 30 - 31.

212. Ἰω. 5, 48.

213. Εὐαγγ. 117, 26.

214. Ηβ. 62, 1.

Κανείς ἀνθρώπινος λογισμός ἂς μὴ ἐρμηνεύῃ τὰ τοῦ Θεοῦ. Δεῖ γὰρ δύνατον καὶ εἰς τὰ μαθητὴν ἀληθεῶς πέρα μόνον εἶναι μαθητὴν αὐτῇ, ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἀλήθειαν.

Ὅταν ὁ Μωυσεύτης Υἱὸς ὁ Κεῖριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐκλήθη ἐκ κορῆς ἡ ὁποία δεῖ εἶναι τὸ πέραν ἀνδρὸς εἰληγῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἀνθρώπινον παρὰ τὸν αὐτὸν καὶ παρὰ τὸν τοκετὸν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν ὅταν οὗτος ἦτο ἀκόμῃ θρεφὸς βασιτάζων αὐτὸν ἡ μητὴρ καὶ φέρε πρὸς τὸν ἱερεῖα Συμεῶν Οὐδὲν ἀφοῦ ἔλαθε. Ἐς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρα, ὁμιλεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει. Τώρα ἡμπορεῖς νὰ ἐλευθερώσῃς τὸν δούλο σου ἐν εἰρήνῃ ἀμφαρά με τὸ λόγον σου, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ μοι εἶδον τὸ σωτῆρ ὄν σου²⁵, τοῦτ' ἐστὶ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ Πάλι ὀρθῶς λοιποὶ ὁ Προφήτης ἔλεγε, ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ σωτήριον μου θα καλῇ ὡς λαμπρὰ, καὶ ἔθνη θα στηρίζουν τὰς ἐκείνης τῆς τοῦ θρησκείας σου. Ὅτι, θραχίονα τοῦ Πατρὸς πάλι καλεῖ τὸν Μωυσεῖν θραχίονα καλεῖ αὐτὸν ὡς μερὸς τῆς θεότητος ὅλως ἀχωριστῶς ἠνωμένη μετὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Καθὼς δηλαδὴ ὁ θραχίων ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἐκείνου, τοῦ ὁποίου εἶναι θραχίων διὰ τοῦτο ὁνομαζεται θραχίων τοῦ Πατρὸς ἐπεὶ εἶναι συνεργὸς τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ τῆς ἀποδείξεως αὐτῆς μάρτυς εἶναι ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ ευαγγελιστὴς ὁ ὁποῖος ἔκρινε ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Σωτῆρος καὶ ὡς ἀπὸ αἰωνίου πηγῆς ἤντησε τὴν θεολογίαν. Διότι τί λέγει οὗτος διὰ τὸν θραχίονα ὡς ἐκλαμβάνει τὸν Σωτῆρα εἰς τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ διὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ, Ὁ Θεὸς λέγει ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε πολλὰ θαύματα ἐν ὧν οἱ αὐτῶν δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἐκεῖνο ποῦ εἶπεν ὁ Ἡσαΐας Κύριε, ποῖος ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα ἡμῶν καὶ ὁ θραχίων τοῦ Κυρίου εἰς ποῖον ἀπεκαλύφθη.²⁷

215. Λουκ. 2, 29 - 30.

216. Πρὸς. Ἦς. 63, 1 - 2.

217. Ἦς. 55, 1. Ἦς. 12, 37.

37 ΟΤΙ ΟΙ ΟΥΔΑΙΟΙ ΕΚΛΗΘΗΣΑΝ Υ.ΟΙ ΣΚΟΤΟΥΣ

Ο προφήτης λέγει εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ· Ὁ Κύριός λέγει τὰ ἐξ ἡς Παρθένος ὡσαύτη μήτερα σου μετὴν νυκτὸς²¹⁶. Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα ἐμνηστεύσῃ πάλαι εἰς αὐτὸν ἡ εὐχὴ προτεθείη. Ὡς οὖν ἡ οὐχὶς μου μετ' ἐκεῖνον που δεῖ, ἔχον ἐπινοῶν²¹⁷. Ἐπομένως ἐκεῖ που ὑπάρχει ἡ γνώσις εἶναι τὸ φῶς ὅπου δεῖ ἡ ἀγνοῶσα τὸ σκοτεινὸν κατὰ τοὺς Δαυὶδ²¹⁸ ποιεῖν, Δὲν ἐκινῶνται οὔτε ἐκινήσαν προχωροῦν μέσα εἰς τὸ σκοτεινόν. Ὁ πρῶτος λόγος οὖν οὐκ ὡς οὐκ ἐκφέρειται ἐκ τῆς ἐχθρῆς ἀλλὰ τῇ σιγήθῃ, περὶ τὴν ἡμέραν. Διὰ ταῦτα ἐλέγει· Δὲν ἐκίνησεν ἡ νυκτὸς εἰς τὸ σκοτεινόν, ἀλλ' οἱ υἱοὶ φωτός καὶ ἡμέρας²¹⁹.

38 ΟΤΙ ΤΟ ΦΩΣ ΑΦΗΡΕΘΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ

Λέγει ὁ προφήτης Ἰερειμίας· Ὁ λόγος ὁ ὁποῖός ἐλέγθη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὡς ὁλοκλήρως τὸ λαὸν τοῦ Ἰουδαίου²²⁰. Ἐπὶ ταῦτα ποιεῖται καὶ θεὸς ἀφαιρεσὼν ἀπὸ αὐτοὺς ὁσμήν μύρου, καὶ φῶς λυχνίου²²¹.

39 ΟΤΙ ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΙΘΙΖΟΥΝ ΝΑ ΛΕΓΟΥΝ, ΟΤΙ ΟΣ Α ΛΕΓΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΛΕΙΟΝΤΑ ὩΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΔΙΑ ΤΟΤΟ ΝΟΜΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΚΑΜΝΕ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΕΡΓΑ ΑΛΙΟ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΚΩΣ ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ Ο ΨΑΛΜΟΣ ΛΕΓΕΙ «ΔΕΥΤΕ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΩΜΕΝ ΑΥΤΩ»²²² ΛΕΓΕΙ ΤΟΥΤΟ ὩΣ ΕΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Ἀπαντῶμεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἐπόμενα. Τί λοιπὸν λέγει,

216. Ὁσ. 4, 5.

218. Ὁσ. 4, 6.

220. Ψαλμ. 81, 5.

221. Α' Θεο. 5, 5.

222. Ἰερ. 26, 1.

223. Ἰερ. 26, 10.

224. Ψαλμ. 94, 6.

ὅτ' καὶ Ἄς κλαυθώμεν, εὐωπιον τοῦ Κυρίου. ²²⁵ Ἄρα λοιπὸν καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ αἱ καθὼς αὖ λέγεις. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος δεῖνα δεῖχθαι ἢ κυριότης τοῦ Πνεύματος λέγει. Διότι ἐγὼ εἶπα Κύριος ὁ Θεός. ²²⁶ Καὶ εἰς ἄλλο μέρος λέγει. Μνηστέεσθ' ὅτι ὁ Κύριος εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. ²²⁷ Καὶ παλιν. Θὰ ἴκωσιν τι θαυμάσιον εἰς ἐμέ. Ἄρα ὁ Θεός. ²²⁸ Ὅταν δὲ ἐλεγγεῖ εἰς τὸ θῆλοσ' αὐτῶν Βασιλεῶν λέγει. «Πνεῦμα ὤμλησεν εἰς ἐμέ» ²²⁹ ὅχι δ' ἐμὲ. Καὶ δεῖνα μάθησ' ποῖα ἐποίησεν ὁ Παῖς ὅτι εἶναι ὁ Ἰσραὴλ δεικνύσας τὰς προφητείας, ὅσα αὐτὸς γράφει εἰς τὴν πρὸς Εβραίους ἐπιστολήν. Ὁ Θεὸς ἀφ' ὧν ὤμλησεν πάλαι ὅτι πολλὰς φυράς καὶ με πολλὰς τροπὰς εἰς τοὺς τρώγοντας μὲν ποταμὸς τῶν προφητῶν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῶν ἡμέρας ὤμλησεν εἰς ἡμᾶς δεῖνα πόματος τοῦ Υἱοῦ. ²³⁰ Ἐτημέως ἔχε φανερωθῆναι ὅτι τὸ αὐτὸν Πνεῦμα ἔστιν ὁ Θεός. Ἄς δώμεν, ταῦν πῶς ἐχει ἢ προφητεῖα πάλιν ἔδωκεν, ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἠλίαν. Διότι τότε ὁ Ἠλίας προσήγγιστο μεθερμηνεῖ εἰς τὸν Θεόν λέγων. Κατεδάφισα, τα ὅσα ἐσπέρησάν σου, καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς προφῆτας σου καὶ ἐγὼ εἶπα μοιός, καὶ ζητοῦν να ἀφαιρέσῃς τὴν ζωήν μου. ²³¹ Καὶ ὁ προφήτης λόγος ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν. Ἐδικάλεξα δεῖνα τὸν ἐαυτοῦ μου ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅτι οὐδεὶς ἐπὶ σκυνησάν εἰς τὸν Βασιλῆα. ²³² Ἄς δώμεν, ἄρα ποῖ ἐστιν καὶ τὸ Πνεῦμα ἔχει προφητικὸν λόγον. Εἰς τοὺς Συμεῶν, του ἡτοῦ ἱερέως καὶ γερον, ἐπροφητεύθη εἰς αὐτόν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ὅτι. Δέ, θὰ ἀπ'θάνης πρὶν να ἰδῇς τοῦ Χριστοῦ. ²³³ Καὶ ὅταν ἔφεραι τὸ παδίον εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἐβάστασεν αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ, τότε ὁ Συμεὼν ἀτεκρίθη. Ἐγὼρα ἡμπορεῖς να ἀναπαύσῃς τὸν δοῦλόν σου

225. 424. 91. 6

226. 424. 90. 11

227. 424. 98. 3

228. 424. 81. 9

229. B. 113. 25. 2

230. 425. 1. 1. 2

231. Γ. B45. 19. 10

232. Γ. B45. 19. 18

233. Λογ. 2. 26

Δεσποτά συμφωνά μέ τοις λόγοις σου ἐν εἰρήνῃ»·²⁴ Ἐπορευόμενος τό Πνεῦμα εἶπαι Κύριος καί Δεσποτής.

40 ΟΤΙ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΝΑΙ ΑΓΙΑΣΤΙΚΟΝ

Εάν μὲν ἐδόθη εἰς τό Πνεῦμα νά ἀγιάξῃ κατὰ χάριν κατετάσσεται εἰς τήν τάξιν τῶν ἱερέων τῶν ὑποῶν κάμνει τό ἔργον· Διότι δεῖ ἡμῶνρε νά εἶναι καί Δεσποτής καί ὑπηρετής· Καί εἰάν μὲν εἶναι ὑπηρετής εἶναι περιτοί ἡμεῖς νά βαπτίζωμεθα εἰς τό ὄνομα αὐτοῦ· Δοτι ἀληθῶς ὁ ἱερεὺς δεῖ ἀγιάζει τό ὕδωρ· ἄλλ' ἐπιτελεῖ τήν ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν· ἐπειδὴ ἔχει λαθεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ τήν πρός τοῦτο χάριν· Ἐάν λοιπόν, το αὐτό κάμνει καί τό Πνεῦμα το ὅποιον κάμνει καί, ὁ ἱερεὺς εἰάν ἐδόθη εἰς αὐτό ἡ χάρις νά ἀγιάξῃ· καθὼς οὐ μὲν εἰς διατί, ὁ Πατήρ ἀγιάζει· Δοτ' εἶναι Βασιλεὺς που δίδει διαταγὰς εἰς καποίων νά κάμνῃ ἔργον· καί εἰς ἐκεῖνα ἐπιτρέπει, πρὸς τοις ὁποῖον, ἐδώσ' διαταγὴν νά πράττῃ αὐτό· καί ὁ ἴδιος δὲν ἐργάζεται.

41 ΠΑΛΙΝ Ο ΑΙΡΕΤΙΚΟΣ ΕΠΕΙΔΗ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞῃ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΛΕΙ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΙΟΥ ΘΕΟΥ ΛΕΓΕΙ

·Εἶπεν· ὁ Κύριος εἰς τὸν Κυρίον μου· Κάθισε εἰς τὰ δεξιά μου»·²⁵ Ὁ Σωτὴρ ὁμῶς, ἐπεὶ δὴ ἠθέλε νά ἀποδείξῃ ὅτι οὐχι μόνον τό Πνεῦμα καλεῖ τοῦ Χριστοῦν Κύριον, ἀλλ' ὅτι, καί αὐτός ὁ Χριστός εἶναι, Κύριος καί Θεός, ὅταν ἠρωτηθῇ ἀπὸ καποίων· Ἰουδαίων που εἶπε· Ἐπιστάται ποία εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή, λέγει εἰς αὐτόν· Ἀγαπήσεις Κυρίον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· διότι ἔχει γραφῇ· Κύριος ὁ Θεός εἶναι· εἰς· Ἡ δευτέρα ἐντολή εἶναι· Ἀγαπήσεις τὸν πλησῖόν σου ὅπως τὸν ἑαυτόν σου· Τότε ὁ Ἰουδαῖος ἀπεκρίθη· Ὁρθῶς εἶπες, ἐπιστάται ὅτι ὁ Θεός εἶναι· εἰς»·²⁶· Τοῦτο δὲ ἔλεγε, διὰ νά

²⁴ 1 Κορ. 2, 29.

²⁵ 1 Κορ. 109, 1.

²⁶ Μαρκ. 12, 28· 12 Λευκ. 10, 5.

ἀρνηθῇ τῇ θεότητι τοῦ Υἱοῦ Ὁ δὲ Σωτὴρ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀπειλη εἰς τὴν ἰδίαν τοῦ κυριοτήτι μὲ τὴν κυριοτήτι τοῦ Πατρὸς υποβάλει αὐτοὺς εἰς ἐξέτασιν· «Περὶ τοῦ Χριστοῦ, λέγετε. Τίνας εἶσι, ἵος. Καὶ ἐκεῖνος λέγουσι, ὅτι εἶναι τοῖ Δαβὶδ. Ἀποκρίνεται ὁ Σωτὴρ· «Πῶς λοιπὸν ὁ Δαβὶδ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καλεῖ αὐτοὺς Κυρίους;»²³⁷ Πάλιν ἐλέγον εἰς αὐτοὺς ὅταν ἐξεβαλλε τα δαιμόνια. Αὐτὸς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβοῦλ, τοῦ ἀρχόντος τῶν δαιμονίων, ἐκβαλλε τα δαιμόνια.²³⁸ Ἔπειτα λέγει· «Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλω τα δαιμόνια, τὰ τέκνα σας μὲ τὴν δύναμιν τίνας ἐκβάλλουσιν αὐτὰ»²³⁹ Καὶ μὲ τὸ νὰ λέγῃ τέκνα ὑπαίνασσεται εἰς αἵτιους τοὺς ἀποστόλους οἱ ὅτε οὐ ἐγεννηθῶσαν μὲ ἐξ αὐτῶ· ἐξεβαλλόνθ' ὁμοίως τὰ δαιμόνια ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὡς νὰ ἐλέγῃ· «Εἰ τα τέκνα σας δύνανται ἐκδιώξουσιν τοὺς δαίμονας ἀρκεῖ νὰ ἐπικαλεσθῶν το ὄνομα μου ἐγὼ δὲν ἐκβάλλω τα δαιμόνια εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Βεελζεβοῦλ.

42 ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΙΤΕΙ

Ὁ αἵρετικὸς ἐπινοεῖ καὶ λέγει, ὅτι ὁ αἰτῶν εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ διδοῦ. Εἰναι λοιπὸν ευρωμεῖ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ὅτ' ὁ Πατὴρ ζητεῖ ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους τι λεγέας· Καὶ τώρα Ἰσραὴλ τι ὁ Κύριος ζητεῖ ἀπὸ σέ, παρα τοῖα φοβῆσαι αὐτόν,»²⁴⁰.

43 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΕΔΟΘΗ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΟΤΑΝ Ο ΝΟΜΟΣ ΕΔΟΘΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ, ΟΠΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΙΝΑ.

Ὁ Μωυσῆς μαρτυρεῖ λέγων· «Καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ ἦτο ὡσαν πῦρ ποὺ καίεται»²⁴¹,

237 29 42 45

238 11 15

239 11 19

240 10 12

241 24 17

δια να εκπληρωθῇ με τὸ ἵ. Ἦλθον να θάλω πῦρ ἐπάνω εἰς τὴν ἡμετέραν, ὅχι ὡς πῦρ ἀφαισθητικόν ἀλλὰ καθαρτικόν. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἡοσίαν διδεται πῦρ εἰς τὰ χεῖλη. ²¹² Καὶ λέγει Ἰησοῦς συνηχορήσα τὰς ἁμαρτίας σου. ²¹³ Ἔτο κα τότε ἐφάνη τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Πεντηκοστήν. ἐν εἶδει πυρός. Διότι δέμαρτασθαι γλωσσάσαι ὡσαν φλόγας πρὸς καὶ ἐκάθησα ἐπ' αὐτὸν καὶ θεάσασθαι αὐτούς. ²¹⁴ Καὶ καθὼς ἀκριβῶς εἰς τὴν παλιάν Δαθήκην, ὅταν ἐπρόκειτο ἡ καμὴ τῆς παρουσίας τοῦ ὁ Θεὸς ἦσαν πολλὰ τὰ φοβερὰ σημεῖα που συνεδευαν αὐτὴν πλ. σκοτεινός καιρός καὶ θυελλα καὶ ἦχος σάλπιγγος καὶ θρονοὶ τῶν ἡκούοντο γυρῶ ἀπο το ὅρος τὰ ὅποια προπαρασκευάζει τοὺς ἰσούς εἰς τὸ να φοβήται τὸν νομοθετήν. ²¹⁵ ἔτσι καὶ ὅταν ἐπρόκειτο να ἐπιφοιτηθῇ ἐπ' αὐτοὺς μαθητὰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δια να μάθουν τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος που θα ἐπιφοιτοῦσε, καθὼς ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅρος προηγήθη σκοτεινός καιρός καὶ θυελλα ἔτσι ἔγινε καὶ κατὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅταν ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστής ἐγένετο ἦχος ὡσαν ἐκείνοι που πράξειεν θεία πνοή ἀνέμου καὶ τότε ἐφανερῶθη τὸ Πνεῦμα καὶ ἔσασεν ὁλόκληρον τὸν οἶκον. ²¹⁶

44 ΟΤΙ ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΟΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

Ἡμεῖς λεγομεν δῶρον ζωῆς (ἐπειδὴ ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς διότι ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς ²¹⁷) καὶ δῶρον δωρεάν. Διότι θα λαβετε δύναμιν ὅταν ἐπιφοιτήσῃ εἰς σᾶς τὸ ὅγιον Πνεῦμα. ²¹⁸ Ἡμεῖς δὲ δεικνυομεν καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὴν υἰοθεσίαν, ἐπει-

²¹² Λουκ. 12, 49

²¹³ Πρδλ. Ἦα 6, 7.

²¹⁴ Πρδλ. Λουκ. 3, 23.

²¹⁵ Πρδξ. 2, 1 - 3.

²¹⁶ Πρδλ. Ἦξ 19, 18 - 19.

²¹⁷ Πρδξ. 2, 1 - 2.

²¹⁸ Ρωμ. 8, 2.

²¹⁹ Πρδξ. 1 - 8.

δὴ ἔχαρις το ἄγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ
στερον ἀπολαύει. Πῶς δὲ θα χαρήσῃ εἰς ἡμᾶς μαζί
με αὐτὰ καὶ τὰ πάντα καὶ εἰς ἄλλο μέρος. Διὰ τὸ
ἴδωμεν, ἐκεῖνα τὰ ἔργα τῶν ἁγίων εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
Θεοῦ. Περὶ τοῦ μωϋσή, τῆς ἐνταθραπῆσεως ὁμ
λῶν ὁ Παῖλος εἰς τὴν πρὸς Εὐρέτους ἐπιστολὴν παρα
θέτει τὴν φράσιν πρὸς λέγει. Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία
τὰ ὅποια μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. Καὶ ἐπεξηγεῖ περ τοῦ
Χριστοῦ λέγει. Ἐπειδὴ ἀγίτοι τα τα διὰ ἔχου αἷμα
καὶ σάρκα μετέσχε παρὰ τῆς φύσεως καὶ αὐτὸς τῶν αἰτῶν
διὰ τὰ κατ' ἐργήσῃ καὶ τὸ θαυμάσιον τοῦ ἐκεῖνου τοῦ εἶχε
τὸ κράτος τοῦ θαυμάσιου δηλαδὴ τοῦ δασβόλου. Με αὐ
τὰ δε δὴ ὁμῶς τα διὰ αὐτοῦ τοὺς ἀποστόλους ἐπὶ τῶν
ὁποίων διδάσκει διὰ τὸ Κύριος Σαββαθὸς πρὸ κατοικεῖ ἐπὶ
τοῦ ὄρους Σιών. Θα πορήσῃ ἐλπίστικα ἔργα καὶ θαύμα
τα εἰς τὸν οἶκον Ἰουδαίᾳ. Αὐτὰ δε λέγει. Θα ἰδῶνται
φανεροὶ ἀπὸ τῆς σφραγίδος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ὁποῖαν
θα σφραγίζωνται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οἱ ὅποιοι θα ἐκ
παυδῶνται καὶ μὴ μαθαίνονται πλέον, τοῖς ἁγίοις τοῖς Μωι
σέως διὰ τὴν μὴ μαθηγορῶν πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ διὰ
ἔχει ἐγκαταλεφθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ καλούμενος οἶκος
Ἰακώβ.

45 ΟΤΙ Ο ΘΕΟΣ ΛΟΓΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

Καὶ μὴ νομίσῃς διὰ τὰ λόγια εἶναι σημαντικά ὑποτι
μίσως ἀλλὰ φιλανθρωπίας διὰ τὸ μὲν σῆμα εἶναι
σημαντικὸν ταπεινότητος τὸ δε ἔργον εἶναι ἔργον
φιλανθρωποῦ διότι ὁ Κύριος τῶν ὄλων αὐτός ὁ
ίδιος εἶναι ἐκεῖνος που λέγει εἰς τοὺς Ἰουδαίους «Ποῖος
ἀπὸ αἴς ἡμπορεῖ νὰ με κατηγορήσῃ δι' ἁμαρτιαν»,²⁵⁴
Εἶναι Υἱὸς ἐκεῖνου που διὰ στόματος τοῦ προφητοῦ Μι
χαίου λέγει «Λαε μου εἰς τὴν σε ἠδίκησα, ἢ εἰς τί σε ἐ
στενοχωρήσα, ἀπακρίσαι μου»²⁵⁵ καὶ ἐκεῖνος που διὰ

250. Ρωμ. 8, 32.

251. Α' Κορ. 2, 12.

252. Ἑβρ. 2, 13.

253. Εβρ. 2, 11.

254. Ιω. 8, 46.

255. Μιχ. 6, 3.

τῶν Ευαγγελίων ἔπεν· Ἐστὶν ἐμὴ ἡσασα κακῶς μαρτυρη-
σάν τ' ἐκόντων. ἔπα· ⁴⁶ εἶπα γὰρ ἐκόντων ποῦ λέγει πρὸς
τον Ἰερουσαλὴν· Εἰπά, εἰς τον οἶκον· Ἰουδαίῃ Πάτρι ἀδ-
καίῃ ἡ κακὴν εὐροῖ τις ἐμεῖσι πατέρες σας καὶ ἀπεστα-
τηράν μακράν ἀπ' ἐμοῦ. Ὡ ποσὸν ἀνέχχεται οὗτος εἶ-
να ἐκεῖ· ἡ φιλανθρωπία εἰς τὴν οὐσίαν ἔπαρχε ἀγά-
πη πρὸς τὴν φύσιν· μάλλον δὲ οὐ πρὸς τὴν φύσιν ἀλλὰ
πρὸς τὴν ἰδιότητα μας μέμνηται.

46 ΠΩΣ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΕΤΑΙ Η ΑΓΑΘΟΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

Λέγει εἰς τὸν Μωυσῆ· Ἐγὼ εἶπα ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος
καταβολὴς τῆς ἀμαρτίας τῶν πατέρων εἰς τὰ τέκνα ²⁵⁸
καὶ μέχρι τίνος· Μεχρ' τρίτης καὶ τεταρτῆς γενεᾶς ²⁵⁹.
Πρὸς τὴν δὲ τὴν μέν τωρίαν ἐξετείνει, εἰς τὴν τεταρτῆς
γενεᾶς τὴν δὲ φιλαθροῦσαν μεχρ' τίνος, καὶ παρέχω
τὸ ἔλεός μου εἰς γενεὰς γενεῶν ἐκείνων ποῦ με ἀγα-
ποῦν.

47 ΠΩΣ ΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΣΥΜ- ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ὁ Μωυσῆς ἔλαβεν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ περὶ
τούτου μαρτυρεῖ ὁ Σωτὴρ λέγων· Καὶ καθὼς ὁ Μωυ-
σῆς ἔφασε τὸ ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον ²⁶⁰ ἔπα· εἶπα ἀνάγκη
να παθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ²⁶¹· Ὁμοίως καὶ ὁ Ἰω-
νᾶς ²⁶² θύμιζε τοὺς θάνατον τοῦ Κυρίου ²⁶³· Διότι κατέβη
εἰς τὴν κόλπον τοῦ λίθου καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνῆλ-
θε ζωστῆριος καὶ ἐγνευστοῦς τῆς ἀναστάσεως· Τοῦτο πά-

²⁵⁸ 1c 18 29

²⁵⁹ 1c 2

²⁵⁸ 1c 20 5

²⁶⁰ 1c 40 5

²⁶¹ 1c 20

²⁶ 1c 21 9

²⁶² 1c 3 14

²⁶³ 1c 21 2, 1

ἀν καὶ ὁ Σωτὴρ ἐρμήνευεν, τὸν τύπον ἐφαρμοξεῖ εἰς τὴν ἀληθειᾶν λέγων· ἵνα καθὼς ὁ Ἰωάννης ἔμελλεν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἔτσι, ἵνα ἀσπύγη νύκτιν καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν καρδίαν τῆς γῆς. ⁶¹

43 ΟΤΙ Η ΤΡΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΣ

Τ. εἶνα. Θεός. Θεός εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων, κατὰ τὸν ἀπόστολον ὁ ὁποῖος λέγει· «Εἰς Θεός ὁ Πατήρ ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἔγεναν τὰ πάντα»¹⁶⁵. Διὸ ἀληθῶς ὁ Λόγος γεννᾶται ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ. Ἐπειτα ὁλοκληρὸς ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ Λόγου, μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Πνεύματος ἦλθε, εἰς τὸ εἶναι δημιουργικῶς.

49 ΟΤΙ Η ΒΛΑΣΦΗΜΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΕΙΝΑΙ ΒΛΑ-
ΣΦΗΜΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓ.ΑΝ ΤΡΙΑΔΑ (-)

Δια πολλούς ἐκ τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων φαίνεται, φο-
βερὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, που λέγει· Καθε ἁμαρτία καὶ
βλασφημία θὰ συγχωρηθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἐκεῖ-
νον ὅρας που θὰ εἴπῃ λόγος, βλασφημοῖν κατὰ τοῦ ἁ-
γίου Πνεύματος δὲν θὰ συγχωρηθῇ ἢ το αὐτῇ βλασφη-
μῖα οὔτε τώρα εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα οὔτε εἰς τοὺς μέλ-
λοντα. ¹⁰ Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος συμβούλευε ὅλους λέ-
γων, ὅτι τὸ γράμμα θανατῶναι, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.
Διότι πολλοὺς λόγους τῶν ἁγίων Γραφῶν, εἰς ἐννοήσω-
μεν αὐτοὺς κατὰ τὸ γράμμα, θὰ περιπεσωμεν εἰς ἀσε-
βεῖς βλασφημίας. Το οὔτοι εἶναι καὶ τὸ ἐνώπιον ἡμῶν
λόγιον τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποίου εἰς ἐκλάβωμεν τὰς λέξεις

264. Матр. 12, 40.

263. A' Кос 8. 6.

266. *Math.* 12. 31 - 39[illegible]

κατα το ξηρον γραμμα σχι μόνον θα καταληγώμεν εἰς ἀνεπιτρέπτους ἐνόους ἀλλὰ καὶ θα πηροῦσασμεν τὸν Σωτήρα ἀντ' αὐτοῦ πρὸς τὸν εαυτὸν τοῦ Δοτῆ. ἔαν εἰς ἐκεῖνον ποῦ θα ἵπῃ λόγον κίττω τῷ Υἱῷ αὐτοῦ, κληθῇ ταῦτα εἰς αὐτοῦ πῶς ὁ ἱδὼς ὁ Υἱὸς εἶπε. Ἐστὶ κίττω με ἀρήθη ἔμπρος εἰς τοὺς ἀνθρώπους θα ἀρήθω καὶ ἐγὼ αὐτοῦ ἔμπρος εἰς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, καὶ πάλιν ἔαν καθὲ ἀμαρτία καὶ βλασφημία συγχωρηθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους θα δώσωμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὰς ἀκόμη τοὺς ἀσκόπους λόγους πᾶς ἐκεῖνος ποῦ λέγει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μαρτυρῶν θα κληθῇ ἵπῃ δα τὴν γενεάν τοῦ πυρός²⁶⁹, πᾶς δὲ καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος λέγει Μὴ πλανᾶσθε οὔτε οἱ πόρνοι οὔτε οἱ μοιχοὶ οὔτε οἱ ἀναιδισμένοι οὔτε οἱ κακολογοὶ οὔτε οἱ ἐβουδοὶ οὔτε οἱ ἀρπαγες δὲν θα κληρονομήσιν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ²⁷⁰; Καὶ ἔαν ταῖς ἐχούσας εἶτα πῶς λοιπὸν εἶπε εἰς ἐμὲ καθὲ ἀμαρτία καὶ βλασφημία θα συγχωρηθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἔαν πάλιν εἶνα τοῦτο ἀληθὲς ἔσται κατηγορεῖται ὁ ἄθλιος Ωριγένης δὲ κηρύττει δὲ ἡ κολάσις ἔχει τέλος με δὲσα λέγει δὲ θα γὰρ συγχωρηθῇ καθὲ ἀμαρτίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς δαιμόνας, Καὶ πάλιν ἔαν ἡ βλασφημία, εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἔχη συγχωρηθῇ διὰ τὴν ἡ Ἐκκλησίαν καταδικάζει τὸν Νουάτον ὁ ὁποῖος δὲν παραδέχεται τὴν μετάνοιαν;

Το δὲ πλεονεξονητικὸν καὶ δυσκαταληπτικὸν ἀπὸ βλαβεῖν ἐκεῖνον τὸ αὐτὸς ποῦ θα εἴπῃ λόγοι βλασφημοὶ κατὰ τοῦ Υἱοῦ θα συγχωρηθῇ εἰς αὐτόν αὐτὸς δὲ ποῦ θα εἴπῃ λόγον βλασφημοὶ κατὰ τοῦ Πνεύματος δὲν θα συγχωρηθῇ εἰς αὐτόν. Ὡστε ὁ Υἱὸς εἶναι κατωτερός ἀπὸ τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Πατέρα. Καὶ πῶς τότε ὁ Υἱὸς λέγει· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ εἴμεθα εἷς²⁷¹ καὶ ὁ ἑκεῖνος ποῦ δὲν τιμᾷ τὸν Υἱόν οὔτε τὸν Πατέρα τιμᾷ²⁷². Καὶ πάλιν ἐδῶ

269. 1 Cor. 12. 9.

268. Mat. 5, 22.

269. 4 Cor. 11. 9. 10.

270. 1 Cor. 10, 30.

271. 1 Cor. 5, 23.

λέγει ὅτι «Αὐτός δε πο. θα εἶπῃ λόγον βλασφημον κα-
τα τοῦ Υἱοῦ θα συγχωρηθῇ εἰς αὐτόν», Ἄρα λοιπὸν
εἶπε εἰς ἐμὲ θα συγχωρηθῇ εἰς τοὺς Ἀρεατοὺς καὶ τοὺς
Σαμαριανούς καὶ τοὺς Σαβελλιανούς, καὶ τοὺς Φωτε-
ριανούς ἢ βλασφημῇ εἰς τοὺς Υἱοὺς καὶ εἰς ὅλους τοὺς
ἀλλοὺς που ἐβλασφημοῦσι εἰς τὴν ἐπισημότητα τοῦ Υἱ-
οῦ Ἀπαγγελτῆς ὅτι περὶ ἑκείνου που λέγει εἰς
τὸν ἀδελφόν σὺ τῷ Μαρκε εἶπα εἰς τοὺς κατὰ κασθὴν
εἰς τὴν γενεάν τοῦ περὶ τῶν ἁγίων τοῦ αἵματος, ἵνα
γεννηθῶν γεννηθῇ θα ριφθῇ ἐκείνης που λέγει τοῖς Θεοῦ
αἰ τοῖ ὅτι εἶναι κτίσμα καὶ ὁχ. Υἱοῦ Θεοῦ ἀλλὰ δοῦλον
καὶ ἐπὶ τρέτην καὶ μικρόν. Καὶ ἐστὶ ἐκεῖνος που θα εἶπῃ
λόγον βλασφημον κατὰ τοῦ Υἱοῦ θα συγχωρηθῇ εἰς αὐ-
τόν πῶς ὁ ὁδὸς ὁ Υἱὸς ἔπειν ὅτι ἐκεῖνος που δε. τρωγεῖ
τὴν σάρκα μου καὶ οὐκ ἐστὶν τὸ πᾶν τοῦ δεῖν ἔχει ζωὴν
αἰώνιον. Ὁ πῶς δε. καὶ εἶναι δυνατόν ὅταν καποῦς ἀ-
τιμάζῃ τοὺς Υἱοὺς, καὶ μὴ βλασφημῇ εἰς τὴν Τριάδα, Ἐκε-
νός δε. που βλασφημῇ εἰς αὐτήν, εἶναι φανερόν, ὅτι ἀπαρ-
νέται τὸ ἅγιον, βαπτισμα. Ὁ δε. ἀπαρνημένος τὸ ἅγιον
βάπτισμα εἶναι φανερόν, ὅτι ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος.

Καὶ ὅπως ἀκριβῶς προκειμένου περὶ τοῦ αἰσθητοῦ
ἡλιοῦ εἶναι τὴν θερμότητα ἢ τὴν ἀκτίνα αὐτοῦ ἐξέθρῃσης,
ἢ ὕβρις ἀπευθύνεται εἰς ὅλην τὴν φύσιν τοῦ ἡλιοῦ, ἔτσι
καὶ περὶ τοῦ φωτός καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς τρισηλίου Τρι-
άδος ἢ βλασφημία εἰς τὴν εἰς ἐπὶ πρῶτα εἶναι βλασφη-
μία εἰς ὅλον τὸ πληρωμα τῆς θεότητος. Τί λοιπὸν σημαί-
νει αὐτὸ ποῦ λέγει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι
«Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία θα συγχωρηθῇ εἰς τοὺς
ἀνθρώπους, εἰς ἐκεῖνον δε. που θα εἶπῃ βλασφημον λόγον
κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεῖν θὰ συγχωρηθῇ οὔτε εἰς
τὸν παρόντα χρόνον οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα»²⁷⁵
Ἄς ἀκουσῶμεν μὲ συνεσιν καὶ ὡς μὴ πλανηθῶμεν. Ὁ

272. Ματθ. 12, 32.

273. Πρὸς Ματθ. 23, 29.

274. Ιω. 6, 54.

275. Ματθ. 12, 31-32.

Χριστός μετα τὴν ἄτερ' ραπτὴν ἐνάκην· εἶναι διπλοῦς κατὰ τὴν φύσιν· λεγὼ δηλαδή Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ὡς διαβεβαιῶν· αἰτίαν· Γράφα· Ἄσιν ὁ Λόγος ἐμὲ παρέ-²⁷⁶
 Τῇ Θεότητι· ὅσοι τοῦ Λόγου αἷτος ὁ Χρῆστος οἱ μὴ
 ζεῖ ἅγιον Πνεῦμα καθὼς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν Σάρκα·
 τὶδεν ἂν· Πνεῦμα ὁ Θεός·²⁷⁷ τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐ-
 τοῦ γινώσκοντος· καθὼς καὶ πάλιν λέγει εἰς ἄλλαν με-
 ρον· περὶ τῆς σαρκὸς τοῦ· Ἰωρὰ ἐξέλασθη· Υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου· Ἐσὶν ἁπλοῦς οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὸ νὰ ἐρι-
 σκωντὰ πάντοτε εἰς ἀντιδικίαν μετὰ Θεοῦ· διαπραττοῦν
 διπλὴν βλασφημίαν κατὰ τὸν Χριστὸν· ἄλλοι μὲν βλα-
 σφημίζουσιν εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ· ἥτις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου· ἐσθ' ὅτι· προφητῇ, ἀλλ' ὅχι Θεὸν εἰς
 τοὺς ἡμέρας καὶ ἐδόκεσεν, ἰωρὰ· ὅτι τότε ἦτο ἡ ἀρ-
 χὴ τοῦ κηρύγματος καὶ ἐπὶ ὁ κοῦρος δὲ ἦτο πνευμα-
 τισμῆος καὶ πῶς εἰς Θεὸν πάλιν ἐφάνητο ἄνθρωπος·
 διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὁ Χριστὸς ὅτι· Ἐκεῖνος ποῦ θα εἴ-
 πῃ λόγον βλασφημίας κατὰ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἐν
 θεβωνα πρόκειται· περὶ τοῦ σαματος αὐτοῦ· θα συγχω-
 ρηθῇ εἰς αὐτό· Ἄσιν τὸ αὐτὸ νὰ εἴπω ὅτι οὐτε αὐτοὶ
 οἱ μακαριοὶ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶχον τὸ τελεῖον φρόνημα
 περὶ τῆς Θεότητος αὐτοῦ· μετὰ τοῦτο τὸ ἅγιον Πνεῦμα
 ἐπεφοίτησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· Ε-
 πεβλήθη ἀκούει καὶ πάλιν τὴν ἀνέστησαν· οἶδον αὐτόν,
 οἱ μὲν προσέκλιναν αὐτοὶ· ὁ δὲ ἐδίστασεν, ἀλλὰ δὲν
 κατέδικον· ἦτο· Ἄλλοι δὲ ἐπεὶ δὴ ἐβλάσφη-
 μουν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφ' ὅσοι ἐπρόκειτο περὶ τῆς
 Θεότητος τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἔλεγον ὅτι· Μετὰ τὴν δύναμιν
 τοῦ Βεελζεβοὺλ τοῦ ἀρχόντος τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει
 τὰ δαίμονα·²⁷⁸ εἰς τοὺτους λέγει· δὲν θα συγχωρηθῇ
 ἡ βλασφημία οὔτε εἰς τὸν πικρὸν χρόνον· οὔτε εἰς τὸν
 μέλλον· σ' αἰῶνα·²⁷⁹ Καὶ πάλιν πρέτε νὰ σημειωθῇ ὅτι

276. Ἰω. 1, 14

277. Ἰω. 4, 24

278. Ἰω. 13, 31

279. Ματθ. 12, 32

280. Λουκ. 11, 15.

281. Ματθ. 12, 32.

ὁ Χριστος δὲν εἶπεν· Εἰς το. θλασφῆ ἰησαντα και μετανοησαντα δὲν θα πλγχωρηθῇ ἀν. το. θλασφημησαντα κα. ἔπειτα ἔπμε. τα εἰς τῆ. θλασφημ. ἔπε δὴ θεβαιως δὲν ὑπαρχ. ἁμαρτια ασω. χωρητος ἀπο το. Θεον δ' α. το. αληθ. και ἰησ. και κα. ἀξ. μετανο. οὔντας.

50. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, (ΧΑΡΜΟΣΥΝΟΣ ΑΝΑΓΓΕΛΙΟΝ)

Εὐαγγέλια εἶναι ἡ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δ' α. τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὅποιος ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου.

51. ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΩΝ

Ποῖος εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῆς οὐσίας τοῦ ἀγγέλου, "Ἀγγελος εἶναι ζῶον λογικόν, αἰολοῦν, ὁμολογικόν, ἀθάνατον.

52. ΠΟΙΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΠΟΥΡΑΝΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ,

Εἶναι ἀτελειωτος ἔμνος, καὶ ἔρως ἀκαταπαυστος τῆς μεγαλοπρεπειας τοῦ Θεοῦ. ἴσως δὲ κα. δ' α.ρκης καὶ ἐπιμ.ος προσειχ. ὑπερ τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἰτάι αἱ τάξεις λέγονται καὶ στρατῶτα, εἶναι ἐπομένως ἀνάγκη νὰ ἐννοῶμεν πολλὰς τάξεις ἥτο. τάξιν διδασκαλικήν, τάξιν προτρεπτικήν, τάξιν τιμωρητικήν, τάξιν ψυχῶν χαριστικήν, τάξιν παραμοιητικήν, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Καθὼς δ' ἀκριβῶς γνωρίζομεν καὶ τάξεων διαφοράς μεταξὺ τῶν ἀνω δυνάμεων ἔτσι ὑπάρχουν καὶ διαφοροαὶ στασεως καὶ γνωσεως. Οἱ μὲν θρόνοι, καὶ τὰ στραφίμ, καὶ τὰ χερουθίμ, μακάριοι ἀμεσως καὶ ἀπ' εὐθειας παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἔπειδὴ εἶναι ἀνώτερα πάντων καὶ εἶναι πλησιοι τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ διδάσκουν τὰ ἄλλα κατώτερα ταγματα, καὶ οὕτω καθελῆς τὰ ἀνώτερα διδάσκουν τὰ κατώτερα. Το δὲ κατώτερον τάγμα εἶναι οἱ ἄγγελοι, που εἶναι καὶ διδασκαλοὶ τῶν ἀνθρώπων.

53. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

"Ἀνθρώπος εἶναι ζῶον νοερόν, θείου νοῦ δεκτικόν

ἵνα καὶ ἡ ψυχὴ νὰ ἀγιάσῃ καὶ νὰ τηρηθῇ ἀμείψτως.
 Ἰερεμὴ λοιπὸν ἐκείνῳ πάλιν ἀπεκρίθη, εἰς δὲ
 τοῦτο ὁ ἅθ. παρὼς τοὺς μετὰ δεξιᾶς τῆς ψυχῆς, ἦτο
 τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ σῶμα τοῦ γινώσκοντος τὴν φύσιν
 τῆς ψυχῆς. Ὡστε συμφωνοῦν τὴν διακρίσιν αὐτῆς. τὰ εἶνα
 τὰ ὁποῖα καὶ ἕρπυ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπατελεῖται ὁ γνήσιος
 ἀνθρώπος, τὸ νοερόν, τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ τὸ σωμα-
 τικόν. Τούτῳ τῷ θελήματι ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἐπιθυμη-
 τὸν εἶναι ἡμετέρας μετὰ τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μετὰ
 τοῦ σώματος. Ἐπειὴ ὁμοῦς τὸ νοερόν, ἐπικρατεῖ καὶ ἡγεμονεύει
 τῷ ἄλλῳ πνευματικῷ. ὁλοκληρὸς ὁ ἀνθρώπος εἶναι
 νοερός καὶ τὸ θεῶν ὡς τὸ νοερόν, συμπεριπελάεται εἰς
 τὰς σαρκίνας ἐπιθυμίας συμφωνοῦν μετὰ τὴν ἐκδήλουν δια-
 φορὰν καὶ μαχόμεται λόγῳ καὶ ἀλόγῳ, πάλιν ἵπαρ-
 χον. Ἐν τοῖς ἀνθρώποις, εἰς ἐπικρατεῖ ὁμοῦς τὸ ἀλόγον,
 ἀλλ' ἐπικρατεῖται ἀπὸ τοῦ λογικοῦ. Λέγεται δὲ τὸ λογ-
 κὸν καὶ ἡγεμονικόν, ἐπεὶ δὴ ὁ νοῦς ἡγεμονεύει τοῦ ζω-
 τικοῦ σώματος. Ὁ ἀνθρώπος λοιπὸν χαρὶς εἰς τὴν ἡγε-
 μονίαν τῆς τοῦ μετεσχε θεότητος ἐπέξῃ εἶναι ζῶν νοε-
 ρόν. Διὰ τοῦτο λέγεται. Ἐκεῖνος τοῦ εἶναι προσκολλημέ-
 νος εἰς τὸν Κύριον εἶναι ἐν πνεύματι μετὰ αὐτόν. 25

285. Ἡ ἀποστολικὴ συγγράμμις, πρὸς τὴν ῥωμαιοὺς δευτέρως
 ἐκείνῳ τῷ ῥωμ. 7, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

285. Α' Κορ. 6, 17.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Συγγραφείς και ἀποσταλείς πρὸς τοὺς ἐν τῇ
ξένῃ μοναχοὺς ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς Ἡ-
μῶν Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου Ἐπισκόπου Ἀ-
λεξανδρείας

Εἰσαγωγή

Ὁ Βίος Ἀντωνίου εἶναι γνήσιον ἔργον τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ ἀποτελεῖ βιογραφίαν τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, τοῦ κυριωτέρου ἐκ τῶν εἰσηγητῶν τοῦ χριστιανικοῦ μοναχικοῦ ὅπου κατὰ τὰς ἐγκυροτέρας γνώσεις ὁ Ἀθανάσιος συνέταξε αὐτὸν περὶ τὸ 357, ἔλαβον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντωνίου, ἐπὶ συμβουλίᾳ τοῦ 3^{ου} ἡμετέρου πατριάρχου μοναχῶν διαμεμβότιον ἔξω τῆς Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὴν ξέναν, οὐκ οὐσίαν, συμφύσιν πρὸς τὰ ἐν τῷ προσηλωμένῳ, ἐπεθυμῶν ἰδίᾳ καὶ αὐτὸν περὶ τῆς πολιτείας τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου, ὅπως ἔρξατο τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐν τῷ τῷ καὶ οὐσίᾳ τοῦ θεοῦ τὸ τέλος καὶ εἰ ἀληθὴς τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά ἐστιν.

Ὁ Ἀθανάσιος ἀνταπεκρίθη λίαν εὐχαριστῶς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν μοναχῶν ἐκείνων καὶ ἔγραψε γὰρ ὡς αὐτοὶ τὸν βίον τοῦ Ἀντωνίου, τὸν ὅποιον προβάλλει εἰς αὐτοὺς ὡς πρότυπον μοναχοῦ, ἀφιερῶσάς τοις αὐτοῦ πιστῶ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεοῦ, τὸν δὲ βίον αὐτοῦ οἱ ἀποδείγματα τῆς μετρίτης, «ἔστι γὰρ μοναχοῖς ἱκανὸς χαρακτήρ πρὸς ἀσκῆσιν ὁ Ἀντωνίου βίος». Περὶ τοῦ ἔργου τούτου, γράφων καὶ ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ὁρθῶς χαρακτηρεῖ αὐτὸ «καλὸν καὶ μοναχικὸν βίον ἐν μορφῇ διηγησεως»¹ Ὁ Ἀθανάσιος ἀν-

1. Προεῖρμιον

2. Ὅμιλ. 21, 5.

κ. εξ). Επιτηράματα, ἡ σταθερότης αὐτοῦ εἰς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν καὶ παραδόξιν, γεραιότης τοῦ κληρικείου, αὐτοῦ ἐγένοντο τῆς Ἀρεμανῆς ἀρέσεως, τῇ ὁποίᾳ ἀποκαλεῖται «προδρομὸν τοῦ Ἀντιχρίστου» (κ. 65).

Το ὑπόλοιπον τοῦ διδύμου ἀπορρίπτεται. περ. θεμάτων πρακτικῆς σοφίας, περ. τῆς δ' αὐτοκρίτης, συζήτ. καὶ αὐτοῦ μετὰ δυο Ἑλλήνων φιλοσόφων, περ. εὐδαιμονισμοῦ, περ. λογικῆς καὶ πίστεως (κ. 72-80) περ. ἐπιστολῶν τοῦ δεσπότης Κωνσταντίνου καὶ τῶν υἱῶν του πρὸς αὐτὸν (κ. 81) καὶ περ. προφητείας τοῦ τινῶν καὶ τέλος περ. τοῦ θανάτου αὐτοῦ (κ. 82 - 93)⁶ Εἰς τὸν ἐπιστολογόν (κ. 94) περιέχονται παρακλήσεις τοῦ Ἀθανασίου πρὸς τοὺς παραληπτὰς — ἀναγκαστὰς, ὅπως ἀναγκαστῶν ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς, ἵνα μάθωσιν ὅποῦς ὀφείλει ὁ τῶν μοναχῶν βίος εἶναι, καὶ ἵνα ἔχρηται γίνῃται καὶ τοῖς ἱεροῦς, ἵνα καὶ οὕτως ἐπιγνώσιν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ μόνον ἐστὶ Θεός, καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ τοῦτω γεννηθεὶς λατρεύοντες καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν εὐοικδῶς, τοὺς δαίμονας, οὓς αὐτὰ οἱ Ἕλληες νομίζουσιν εἶναι, Θεούς, τούτους οἱ Χριστιανοὶ ἐλεγχουσιν, οὐ μόνον μὴ εἶναι θεούς, ἀλλὰ καὶ πτωχοὺς καὶ θνητούς, ὡς πλάσιους καὶ φθορέας τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων.

6. Ὁ Ἀντωνίου, ἀπέθανε τὸ 956 εἰς ἡλικίαν 106 ἐτῶν ἐξ οὗ συνάγεται, ὅτι ἀγωνισθῆναι τὸ 951. Περὶ αὐτοῦ εἶρηται περὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἀντωνίου ἔτι, ὁ δουλοπρεπὴς δὲ ΘΗΕ (Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια) ἀριθρ. Ἀντωνίου, ἡ Μάρτυς, ὑπὸ ἈΡ. Ε. Ἀρσανίου (τομ. 2, σελ. 946 - 975).

7 λόγῳ τῆς μετάνι- τησίης αὐτοῦ διὰ τὸν μοναχικὸν βίον ἔβλε-
 ῖον Ἀντωνίου μεταφράσθ- ηται, ἐνῶν, εἰς τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Συριακὴν.
 Ἐκ τῶν νεωτέρων χρόνων μεταφράσθη ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Γαλλικὴν, τὴν
 Γερμανικὴν τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Λατινικὴν κ. ἄ. καὶ ἐκδόθησαν περὶ αὐτοῦ
 εἰς ὅσον μελέτη Βλ. σχετικῶς διδασκασθῶν ἐν Johannis Quasten,
 μν. ἐργ. σελ. 39 - 44 καὶ Ἀθ. Κ. Ἀρβάν. τ.γ, ἐνθ. ἀν., σελ. 974 - 975.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ἀρχσατε καλὴν ἀμύλλαν με τοὺς μοναχοὺς τῆς Ἀγύπτου, νὰ ἐξέλθῃτε δηλαδὴ ἢ καὶ νὰ υπερβῇτε τοὺς εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀσκήσεως. Δοτεὶ καὶ εἰς τὴν χώραν σας ἀνθρώποι, μοναστηριακοὶ τοῦ ὀνόματος τῶν μοναχῶν τιμᾶτα με τοὺς θεοὺς σας. Τὴν προθεσμίαν λοιπόν, πρὸς τὴν δικαίως θὰ ἠμπορούσας καὶ νὰ ἐπαγείνηται καὶ νὰ εὐχρησθῇ ὅπως με τοὺς προτεχνοὺς σας ὁ Θεὸς φέρῃ εἰς τελειότητα. Ἐπεὶ δὲ ἐζητήσατε ἀπὸ ἐμέ νὰ σῆς γράψω περὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς πολιτείας τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου, δια νὰ ἱκανοποιησθε τὴν ἐπιθυμίαν σας νὰ μαθεύετε ὑπὸ ποίας συνθήκας ἡργίσατο τὴν ἀσκήσιν καὶ ὁποῖος τις ἦτο προαπαιτήτης καὶ ποιοῦ τέλους τοῦ θεοῦ ἡξιώθη. Ἐς καὶ εἴαν εἶναι ἀληθινὰ ὅσα λεγόντο περὶ αὐτοῦ, δια νὰ ἀκολουθήσεται καὶ σεῖς τὸν ζῆλον ἐκείνου με πολλὴν προθυμίαν ἐδεχθὲν νὰ ἐκπληρώσω τὴν παρακλήσιν σας. Δοτεὶ καὶ εἰς ἐμέ τοι εἴδω, γὰρ ἔτι μεγάλη ὠφελεία καὶ μὲν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνθυμῶμαι αὐτὸν. Γνωρίζω δὲ ὅτι καὶ σεῖς, ὅταν ἀκούσατε καὶ θαυμάσατε τὸν ἀνθρώπον, θα θελήσατε νὰ μιμηθῇτε τὸν ζῆλον ἐκείνου καὶ τὴν προθεσμίαν, ὅτι δια τοὺς μοναχοὺς εἶναι θαυμασιὸν παρσδεύμα πρὸς ἀσκήσιν ὁ θεὸς τοῦ Ἀντωνίου. Εἰς ἐκεῖνα μὲν λοιπόν ποιήκουσατε περὶ αὐτοῦ ἀπὸ ἐκείνης τοῦ σῆς τα διηγήθησαι νὰ μὴ ἀπιστήσατε νὰ νομίζετε μάλιστα ὅτι ὅλγαν ἠκούσατε παρ' αὐτοῦ, διότι ἐξέτατος καὶ ἐκεῖνο μολὶς μετὰ δυσκολίας διηγήθησαι καὶ αὐτὰ. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐγὼ ἀφοῦ σέας με ἐπροτρέψατε ὅσα καὶ δι' ὅσας ἀντιφέρω εἰς τὴν ἐπιστολήν μου, ὅλγος μοι ἐκ τῶν κατηγορημάτων τοι θὰ ἠμπορέσω νὰ μιμησθῶ εἰς αὐτὴν. Καὶ σεῖς δὲ νὰ μὴ παύετε νὰ ἐρωτᾶτε ἐκείνους περὶ ταῦτα δευρὸν ἀπ' ἐδῶ, διότι ἴσως εἴαν ὁ καθείς σῆς διηγείτα, ἐκεῖνο, ποὺ γνωρίζει, μολὶς θὰ συμπληρωθῇ ἐπαξίως ἢ περὶ αὐτοῦ διήγησις.

Ἡθέλησα λοιπόν, ὅταν ἐλάβον τὴν ἐπιστολήν σας νὰ προσκαλέσω μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ἐξ ἐκεῖνων, ποὺ ἐσυνήθον, νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτὸν συχνότερα, μήπως ἠμπορέσω νὰ μάθω περισσότερα, ὥστε νὰ σῆς πληροφορήσω πληρέστερον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ καταλλήλος κάρρος δια τὰς πλοῖας τῶν πλοίων ἐτελείωνται καὶ ὁ ταχυδρομὸς ἐβραδύνει, δι' αὐτὸ ἐκείνα ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος γινώσκω (διότι πολλὰς φορὰς τοι εἶδα) καὶ ὅσα ἠμπούρεσα

νά μάθω ἀπο αὐτοῦ κατα τόν ὄγ. ὀλίγον χρόνον ποῦ τόν ἀκολουθοῦσα, καί ἔχονα ὕδωρ ἵνα ὑπὸ τῆς χειρὸς του, ἐφροντίσα νά γράψω πρὸς τὴν εὐσεβεῖαι σας καταβαλὼν πολλήν φροντίδα ὥστε νά περιπαθῶ δι' ὅλα τὴν ἀλήθειαν δια νά μη ἀκούσῃ κανεὶς μητε περισσότερα καὶ ἀπιστήσῃ μητε παλι, μάθῃ ὀλιγωτερα ἀπὸ ὅσα πρέπει, καὶ ὑποτιμῇσῃ τὸν ἄνδρα

1. Ὁ Ἀντωνιος το μὲν γένος ἦτο Αἰγύπτιος, καταγόμενος ἐκ γονέων εὐγενῶν οἱ ὅποιοι, εἶχον ἀρκετὴν περιουσίαν ὥστε νά εἶναι αὐτάρκεις. Οἷτοι ἦσαν Χριστιανοὶ ὥς δε ἦτο ἐπόμενον, καὶ αὐτὸς ἀντιτρέφετο χριστιανοπραπῶς. Καί ὅταν μὲν ἦτο ἀκομὴ παιδὸς ἐτρέφετο ἀπὸ τὰς γονεῖς του καὶ ἐκτός ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸν οἶκον τῶν τίποτε ἄλλο δὲν ἐγινωρίζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' οὗ ἐμεγαλῶσε καὶ ἐγένεν ἐφηβος καὶ ἠῤῥεανεν εἰς ἡλικίαν, γράμματα μὲν δὲν ἤθελε νά μάθῃ, ἀλλ' ἐπιθυμοῦσε νά μένῃ ξένος πρὸς τὰς συντηθείας τῶν νεῶν ὅλη δὲ ἡ ἐπιθυμία του ἐστρέφετο, κατα τὸ γεγραμμένον περὶ τοῦ Ἰακώβ, εἰς τὸ νά ζῇ ὡς ἄνθρωπος εἰρηικός, τοῦ διαμένει εἰς τὴν οἰκίαν.¹ Ἐπηγάγεν ὁμῶς μαζί με τοὺς γονεῖς του εἰς τὸν ναόν, καὶ οὔτε ὡσανύς ἐρραθυμοῦσε οὔτε με τὴν αὐξήσει τῆς ἡλικίας ὑποτιμοῦσε τοὺς μεγαλυτέρους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς γονεῖς του ὑπετάσσετο καὶ εἰς τὰς περικύπτας τῆς Γραφῆς, ποὺ ἀνεγνωσκόντο ἐπρόσεχε, καὶ διετήρει, εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν. Οὔτε δὲ παλιν ὡς νεανίας ποὺ οἱ γονεῖς του εἶχον μετρίαν περιουσίαν, παρεῖχε πραγματὰ εἰς αὐτοὺς, με τὸ νά θέλῃ νά τρεφεταὶ με ποικιλίας πολυτελῶν φαγητῶν, οὔτε τὰς ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀπολαύσεις ἐζητεῖ ἀλλ' ἤρκεϊτο εἰς ἐκεῖνα, ποὺ εὐρισκεν, καὶ τίποτε περισσότερον δὲν ἀπαίτουσε.

2. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων του, αὐτὸς ἐμεινε μόνος μαζί με τὴν πολὺ μικρὰν ἀδελφὴν του καὶ ἦτο περιπου δέκα ὀκτῶ ἢ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ὁ ἴδιος δὲ ἐφροντίζε διὰ τὴν συντηρήσιν τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Δὲν εἶχον ὁμῶς παρελθεῖ ἔξ μῆνες ἀπὸ τοῦ θανάτου τῶν

1. Γεν. 25, 27

γυνέων τοι και, ἐνῶ κατα τὴν συνήθειαν τοῦ ἐπηγαινεῖν εἰς τὸν ναοὶ καὶ συνεκείτρωκε τὴν σκέψιν τοῦ δειλογίζε-
το καθ' ὁδὸν πῶς οὐ μὲν ἀποστόλου, ἀφοῦ ἐγκατέλειπαι
τὰ πάντα ἠκολούθησεν τοῖς Σωτηρᾶς καὶ πῶς οὐ πρῶ-
το χριστιανῶν, ὡς διηγοῦνται, αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστό-
λων ἐπωλύσαν τὰ ἀνηκόντα εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ εἰσπρατ-
τόμενα χρήματα ἔφερον καὶ παρέθετο αὐτὰ παρα τοὺς
ποδας τῶν ἀποστόλων· δασιόμοιραζῶνται εἰς ἐκε-
νοὺς ποτεῖχον ἀνάγκας· καὶ ἀπελογίζετο ὅποια καὶ πο-
σοὶ μενάλῃ ἦτο οἱ αὐτοὺς ἡ ἐλπίς, ποὺ τοὺς ἐπεριμένεν
εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Εὐω λοιποὶ ἐφέρειν αὐτὰ εἰς τὴν ἐνθυμησιν τοῦ
ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ σιπέσας τότε νὰ ἀναγ-
νωσκεται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἤκουσεν ὅτι ὁ Κύριος ἐλε-
γει εἰς τοὺς παύσαντι· Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς τελεὸς πύ-
γαινε πώλησε ὅλα τὰ υπάρχοντα σου καὶ κοίρασέ τα
εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλθαι με ἀκολουθήσης καὶ θα λά-
θῃς θῆσαι· ῥόνεις τοὺς οὐρανοὺς·² Ὁ δὲ Ἀντωνῆς, ὡσάν
νὰ εἶχεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ τοὺς ἁγίους,
καὶ ὡσάν γὰρ ἡ αὐτοῦ νὰ ἀνεγνωσθῇ ἡ εὐαγγελικὴ αἰτή
περικοπὴ μόλις ἐβγῇκεν ἀπὸ τὸν ναόν, τὰ μὲν κτήματα,
ποὺ εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τοὺς προγόνους τοῦ (ἦσαν
δὲ αὐτὰ τριακοσά, ἀγροὶ εὐφοροὶ καὶ πολλοὶ καλοὶ), ἐχά-
ρισεν εἰς τοὺς ἀκτήμονας, ποὺ κατήγοντο ἀπὸ τὴν αὐτὴν
κώρην ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλήσουσι μηδὲ εἰς τὸ ἐλάχιστον
αὐτόν καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ. Τα δὲ ἄλλα ὅσα ὑπάρχον εἰς
αὐτοὺς κλητὰ ἀφοῦ τα ἐπώλησεν, ὅλα καὶ εἰσεπραξεν
ἄρκετα χρήματα, τὰ περ σσότερα ἐμοίρασεν εἰς τοὺς
πτωχοὺς ἔκτος ὀλίγων, τὰ ὅποια ἐκρατήσε διὰ τὴν ἀδελ-
φὴν τοῦ.

3. Καθὼς δὲ ὅταν ἐπῆγε πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
ἤκουσε τὸν Κυρίον νὰ λεγῇ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «Μὴ με-
ρμνᾶτε διὰ τὴν αὔριον»³, δὲν ἐκρατήθη περ σσότερον νὰ
μένῃ εἰς τὸν ναόν καὶ μόλις ἐβγῇκε διέμοιράσε καὶ ἐ-

² Mt 9 4, 20

³ Mt 24 4 35.

⁴ Mt 9 19 21.

⁵ Mt 9 6, 34

κείναι εἰς τοὺς ἀπορωτέρας. Ἀφοῦ δὲ ἀνέθεσε τὴν ἀ-
δελφὴν τοῖς εἰς τὴν φροντίδα, κωμῶν εἰς αὐτοὺς καὶ πε-
στω, παρθεῶν καὶ παρεδῶκεν αὐτὴν εἰς εἰδικοί, ἱδρι-
μα διὰ τὰς παρθεούς καὶ σωματrophὴ ὁ ἴδως κατεσκεύα-
σεν ἀσκητήριον, πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ καὶ ἐπέδιδετο εἰς τὴν
ἀσκήσιν καὶ μετὰ πολλὴν προσοχὴν, εἰς τοὺς ἑαυτοῦ τοῦ ἡ-
σκεῖτο εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μισοῦ. Δὲν ὑπάρχον ἀ-
κομὴ ὠργισμένα μοναστήρια εἰς τὴν Ἀγίαν πόλιν οὔτε
καίνας μετὰ τοὺς ἑταίρους τὴν ἀπεροπτοῦ ἔρημον. ὁ κα-
θεὶς δὲ ἀπὸ ἐκείνους τοῖς ἡθέλον καὶ ἀσκητεύσαν ὅχι
πολλοὺς ἀπὸ τὴν κωμοπολιν τοῖς ἡσκητεῖς ἐν τῇ πόλιν μό-
νος τοῦ. Ἐν τῇ πόλιν τότε εἰς τὴν γειτονικὴν κωμοπολιν
καταῖτος γέρων ὁ ὁποῖος ἀπὸ πολλοῦ νεὸς ἡσκεῖτο εἰς τοὺς
μοναχικοὺς θίον. Εὐθύς ὡς εἶδε, αὐτοὶ ὁ Ἀντωνίος ἐμι-
μήθη αὐτοὺς εἰς τοὺς καλὰς ἀνῶνα καὶ πρῶτοι μετὰ ἡρχί-
σαι καὶ αὐτοὺς νὰ μένη εἰς τοὺς πικρὸς ἔξω τῆς κωμοπολεως.
Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἔαν ἐπαρηγορεῖτο ὅτι, ὑπάρχει κατὰ ὄνο-
μαστός τις ἀσκητής, ἐζήτη καὶ ὡρισθὴ μετὰ τοὺς ὡς ἡ
σασφὴ μελισσα καὶ δὲν ἐπεστρεφτο εἰς τὸ ἀσκητήριον
τοῦ ἔαν μὴ προτεροῦ δὲν ἔδωκετο, καὶ ἀφοῦ ἐλάμβανε
κατὰ δὲ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὡς ἐφοδοὶ παρ' αὐτοῦ ποῦ θὰ
τὸν ἐβοηθοῦσαι εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, τότε ἐπέστρε-
φεν. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔμενει εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐμελετα κα-
λῶς τὰ πραγματὰ εἰς τὴν διανοίαν τοῦ ὥστε νὰ μὴ γυ-
ρισθὴ ὅπως εἰς τὸν τρόπον ζωῆς τῶν γονεῶν τοῦ, οὔτε νὰ
ἐνθυμῆται τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀλλὰ νὰ ἔχη τὸν πόθον
καὶ τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀφ' ἐρωσε εἰς ἐντατικὴν ἀσκη-
σιν. Εἰργάζετο θεοβαιῶς καὶ μετὰ τὰς χεῖράς τοῦ, συμμο-
φουμενος πρὸς τὸ τῆς Γραφῆς. Ἐκεῖνος ποῦ μένει ἀρ-
γὸς δὲν πρέπει μὴτε νὰ τρωγῇ.⁶ Καὶ τὸ προῖον τῆς ἐρ-
γασίας τοῦ τὸ μετὰ πρὸς διατροφὴν τοῦ, τὸ δὲ διὰ τοὺς
ἔχοντας ἀνάγκην, ἐδοσαντοῖς. Ἐπίσης προσήυχετο συνε-
χῶς, ἐπεὶ δὲ εἶχε μαθεῖ, ὅτι, πρέπει νὰ προσεύχεται κατ'
ἰδίαν ἀδιαλείπτως.⁷ Δὲν καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
Γραφῶν ἐπροσεχε τοσὺν πολὺ ὥστε τιποτὴ ἀπὸ τὰ γρα-
φόμενα εἰς αὐτὸς νὰ μὴ πίπτῃ ἀπὸ αὐτοῦ χαμαὶ καὶ νὰ
χάνεται, νὰ κατέχη δὲ τὰ πάντα, οὕτως ὥστε ἔπειτα
ἡ μνήμη αὐτοῦ νὰ χρησιμεύῃ εἰς αὐτὸν ἀντὶ θ.θ.λίων.

6. B' Dec. 5, 10.

7 Mart. 6, 6, A. Gra. 5, 17.

4. Τοιούτον μὲν λοιπὸν θίον ζῶν ὁ Ἀντώνιος ἠγάπατο ἀποδύου, ὁ δὲ ὅς δε ἦσκε ἀληθῶς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς σημαίνοντας ἀσκητὰς πρὸς τοὺς ἁπλοῦς συχνὰ ἐπηγινε καὶ ἐδέκετο ἀπο μέσσι τοῦ καὶ ἐμμένειν πληρῶς τῇ ἀπο τῆς ἀρετῆς τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ καθενὸς ὠφέλειαν. Καὶ τοῦ μὲν εἰς τὴν λεπτότητα τῶν τροπῶν, τοῖ δὲ ἄλλοι τῇ ἐπιμονῇ εἰς τὰς προσευχὰς ἐμελετοῦσε. Καὶ ἄλλοι μὲν τῇ πραότητι καὶ ἀργησίᾳ, ἄλλοι δὲ τὰς φιλανθρωπικὰς διαθέσεις ἐμαίνετο καλῶς. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀγρυπνοῦντας εἰς δὲ τοὺς περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένους ἐπrouεχε καὶ τοὺς μὲν καρτερικόν, τοὺς δὲ ἡσυχαστὴν καὶ κατὰ τὴν κομμίαν ἐθουμάζε καὶ τοῦ ἄλλου τῇ πραότητι καὶ τοῦ ἑτέρου τῇ μακροθυμίᾳ μετὰ προσοχῆς ἐπαρτηροῦσε. ὅλων δὲ μαζί τῇ εὐσεβείᾳ εἰς τοὺς Χριστοὺς καὶ τῇ πρὸς ἀληθίλους ἀγάπῃ ἐσημείωνει εἰς τοὺς τοῦ καὶ κατὰ τοὺς τοὺς τροπὸν πληρῆς ἀπο γνώσεις καὶ ὠφελίαι ἐπέστρεφεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀσκήσεως τοῦ Ἀντῶν. λοιπὸν οὕτω συνελέγε ἀπο τὸν καθενὰ ὠφέλιμα μαθήματα διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἐφαρμοῖζῃ εἰς τοὺς θίον τοῦ ὅλων τῶν ἄλλων τὰς ἀρετὰς. Διότι καὶ πρὸς τοὺς συναγελίλους τοὺς δὲν ἐφλογνεκοῦσε παρὰ μόνον ἐφλοτ μείτο πῶς νὰ μὴ φαίνεται κατωτέρως ἐκείνῳ εἰς τὰς ἀρετὰς ἐπραττε δὲ τοῦτο κατὰ τοιαύτον τροπὸν ὥστε νὰ μὴ λυτῇ κανένα. ἄλλα καὶ ἐκεῖνοι νὰ χαίρουν διὰ τοὺς καλοὺς τρόπους τοῦ. Ὅλοι λοιποὶ οἱ συγχωροῦν τοῦ καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὰ καλά ἔργα μετὰ τοὺς ὁποίους εἶχε τὴν σωλήθειαν νὰ συνασπῇ ὅταν ἐθίετο αὐτοὺς νὰ ζῇ τοιοῦτοτρόπως, ὡνομάζον αὐτοὺς φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ μὲν γέροντότεροι ὥσπερ υἱοὶ τῶν, οἱ δὲ νεώτεροι ὡς ἀδελφοὶ τῶν ἡσπαζόντο αὐτοί.

5. Ὁ ἐχθρὸς ὁμοῦς τοῦ καλοῦ καὶ φθονερός διάβολος δὲν ὑπέφρου νὰ βλέπῃ τοὺς νεαροὺς Ἀντῶνιοι νὰ ἔχῃ τοιαύτην προθεσιν, καὶ ἐκεῖνα ποὺ εἶχε σχεδιάσει νὰ πράττῃ ἐναντὶν ἄλλων ἐπιχειροῦν νὰ καμῇ καὶ ἐναντίον τοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπειραζεῖ αὐτοὺς διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀσκήσιν μετὰ τὴν ἀθετὴν εἰς τὴν μήνην τοῦ τὰ κτήματά του, τὴν φροντίδα καὶ κηδεμονίαν τῆς ἀδελφῆς τοῦ, τὴν συναναστροφήν μετὰ τοὺς συγγενεῖς τοῦ, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ χρήμα, τὴν φιλοδοξίαν, τὰς ἀπο τῆς τρο-

φῆς διαφορές ἡδονῆς καὶ τὰς ἄλλας ἀνεσες τοῦ θεοῦ
 καὶ τέλος τοῦ δυσκόλου τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι πολλοὺς ἀπαι-
 τεῖται κόπος πρὸς κατάρθωσιν αὐτῆς καὶ προσέτι ὡς
 θύμιζε τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ σώματος καὶ τὸ μακρὸς τοῦ
 χρόνου. Καὶ μετὰ λόγον ἐσηκώσε μέσα τοῦ πολλοῦ κο-
 νιστοῦ λογισμῶν εἰς τὴν διαγινώσκειν τοὺς ἐπιδιώκων νὰ ἀ-
 πομακρυνῇ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πορείας. Ὅταν δὲ
 ὁ ἐχθρὸς εἶδεν ὅτι ἦτο εἰς αὐτοὺς ἀδυνατοὶ νὰ μεταβαλῇ
 τὴν προθεσιν τοῦ Αντωνίου καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἐνέκατο ἀπὸ
 τὴν σιγῆς τῆς προαρεσεως αὐτοῦ, καὶ ἀνέτρεπε-
 το ἀπὸ τὴν πολλὴν πίστιν καὶ ἐπῆλθε μετὰ τὴν δυναμιν τῶν
 προσευχῶν τοῦ τότε λοιποῦ ἐπηρρίξε τὰς ἐλπίδας τοὺς εἰς
 τὰ ὅπλα τοῦ ποῦ ἔχου, ἐδρᾶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γαστροῦ,
 διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἐκαυχᾶτο (ὅσοι αὐτὰ εἶναι τὰ σπου-
 δαῖα ὅπλα τοῦ κατὰ τὴν νεωὶν τὴν ἡλικίαν), ἐπιτίθεται κα-
 τὰ τοῦ νεαροῦ Αντωνίου, τὸν ὁποῖον τὴν μεν νύκτα κα-
 τετάρασσε κατὰ τὸ διαστήμα δετῆς ἡμέρης τοιοῦτοτρό-
 πως ἐνέχλυνσε ὥστε καὶ ἐκαὶ οἱ ποὺ ἐβλεποὶ αὐτόν
 νὰ αἰσθάνωνται τὴν γυναικὴν μεταξὺ τῶν παλιν. Δὲ
 ὁ μεν διαβολὸς ὑπεβαλλεν εἰς τοὺς Αντωνίους θρωμικοὺς
 λογισμοὺς ὁ δὲ Αντωνίος μετὰ τὰς προσευχὰς τοὺς ἀνέ-
 τρεπε. Καὶ ὁ μεν ἐξηρεθζεν αὐτοὺς σαρκικῶς ὁ δὲ ἐνο-
 μίζει ὅτι ἐκοκκνίζε ἀπὸ ἐντροπῆς καὶ μετὰ τὴν πίστιν καὶ
 τὰς προσευχὰς καὶ τὰς νηστείας περιεφραζετο τὸ σῶμα
 τοῦ. Καὶ ὁ μεν διαβολὸς δὲν ἐκασταζέτο ὁ ἀθλὸς νὰ πει-
 ραζῇ αὐτόν, καὶ μετεσχηματίζετο εἰς γυναῖκα τὴν νύκτα
 καὶ ἐμμεῖτο καθετῶς, με σκοποὶ νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν
 Αντωνίον. Ὁ δὲ ἐνθυμούμενος τὸν Χριστὸν καὶ τὴν κατ'
 εἰκόνα αὐτοῦ εὐγενῇ τοὺς φῶσιν καὶ λογαράζω, τὸ
 νεκρὸν τῆς ψυχῆς κατάρθωνε νὰ σβῇ τὸ πῦρ τῆς
 διαβολικῆς πλάνης. Καὶ παλιν ὁ μεν ἐχθρὸς παρίστα-
 νεν εἰς αὐτόν τὴν γλυκύτητα τῆς ἡδονῆς ὁ δὲ, ὁμοῖος
 πρὸς ὠργισμένον καὶ λυπουμενόν, ἐνεθυμείτο τὴν ἀπει-
 λὴν τοῦ πῦρος καὶ τὸν πόνον τοῦ σκωληκος τῆς κολλᾶσε-
 ως τὰ ὁποῖα ἀντιπροβαλλὼν κατάρθωνε νὰ μὲν ἀβλα-
 βῆς ἀπὸ αὐτὰ. Εἰναιτο δὲ ὅλα αὐτὰ πρὸς κατασχινὴν
 τοῦ ἐχθροῦ. Δὲ ἐκεῖνος, ποὺ ἐνόμισεν ὅτι θα γίνῃ ὁ-
 μοῖος μετὰ τὸν Θεόν, τώρα περιεπαίζετο ἀπὸ ἑνα νεανίσκον
 καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ὑπερηφανεύετο ὅτι, ἦτο δυνατώτερος ἀ-
 πὸ τοὺς ἔχοντας σὰρκα καὶ αἷμα ἁμαρτωλοῦς ἀνθρώ-
 πους, τώρα κατετροπώνετο ἀπὸ ἀνθρώπον ποὺ ἐφόρει

σάρκα Διότι συλεγόμεναι το ὁ Κ.ρ.ος ὁ ὁποῖος ἐφο-
ρεσε δι' ἡμᾶς σάρκα καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὸ σῶ-
μα τοῦ ἐδῶκε τὴν μάχην καὶ ἐπέτεχεν τὴν κατά τοῦ δια-
βόλου νικην. ὥστε ἐκείνῳ πρὸς ἡμᾶς ὡς ζῶντα καὶ λεγὴ ἐ-
καστος· «ὦχ, ἐγὼ ἄλλα ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ τοῦ εἶναι μα-
ζ' μου»⁸

6 Τέλος λοιπόν ἐπεὶ δὴ δεῖ ἡδυνῆσθαι ὁ ποιητὴς ὁ-
φείκει καταβαλεῖν τὸν Ἀντώνιον εἰς τοὺς ἀγῶνας αἰ-
τῶν ἄλλα καὶ ἐβλάπτετο, ἐαίτονται καὶ ἐκδιώκεται, ἀπὸ
τῆς καρδίας αὐτοῦ, τρεῖς αἰῶνες ὁδοῦ τας τοὺς με-
τὰ τὸν κατα τὸ γεγραμμένον εἰς τὰς Γραφάς⁹, καὶ ὥς νὰ
παρεφρόνησε τοὺς τοῦτον τοῦ αὐτοῦ φαίνεται εἰς αὐτοὺς, ὥστε
ροὺς κατὰ φαίνεται ὡς μελανοὶ παθόντες καὶ ὡσανύ-
α ἰπεκρίετο δὲ ἐπεὶ θεοὶ μετὰ τὸν μετὰ λογισμοῦς (δὲ
εἶχε ἐκδιώχῃ ὁ παμπότητος), ἀλλὰ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀν-
θροπίνην φωτὴν ἐλπίγει Πολλοὺς μετὰ ἐξεγέλασα καὶ πε-
ρισσότερους ἐνίκησεν τὼρα δὲ καθὼς καὶ ἐπὶ πολλοὺς
ἄλλων ἐπεὶ δὴ ταῖς ἐβαλεῖ ἐναντίον σου καὶ ἐναντίον τῶν
κόπων σου ἐγασσά τῃ δυνατείᾳ μου Ἐπειτα δὲ οὕτως ὁ
Ἀντώνιος ἠρώτησε νὰ μάθῃ Ποῖος εἶσαι συ ὁ ὁποῖος λέ-
γεις τοιαῦτα πράγματα εἰς ἐμεῖ, ἀπεσῶς ἐκεῖνος ἐξεβα-
λεῖ λαμπτερας κρουγὰς καὶ εἶπεν ἐγὼ εἶμαι τῆς πορνεί-
ας φίλος ἐγὼ ταῦτα υποκρίλα ὅπλα αὐτῆς καὶ τοὺς ἐρεθί-
σμούς τῆς ἐναντίον τῶν νεων ἀνελθῶ καὶ πνεῦμα πορ-
νεας ὀνομαζομαι Πόσους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἠθέλουν νὰ
ζοῦν σωφρονισθῶν, ἐξεγέλασα! Πόσους ἀπὸ ἐκεῖνους
ποὺ ἐζῶν ἐγκρατῆ θῶν παρεσυρα μετὰ τοὺς ἐρεθί-
ζω! Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος διὰ τοὺς ὁποῖον καὶ ὁ προφήτης
ἐλεηνολογεῖ τοὺς ἐκπεσοντάς λεγών· Ἐπλανήθητε ἀπὸ
τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας,¹⁰ Δὲ ἀπὸ ἐμὲ αὐτοὶ ἐξηπα-
τήθησαν Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ πολλάκις σὲ ἐπῆραξα,
καὶ ἰσαριθμούς φορές ἀνέτραπην ἀπὸ σέ Ὁ δὲ Ἀντώ-
νιος, ἀφοῦ ἠὺχαριστήσῃ τὸν Κυρίον, καὶ ἔλαβε θάρρος
ἀπέναντί του, λέγει πρὸς αὐτὸν Λοιπὸν εἰσα λίσαι ἐκκα-
ταφρόνητος, διότι, καὶ μελανὸς εἶσαι εἰς τὸν νοῦν καὶ δ-

8. Α' Κορ. 15, 10.

9. Μάρκ. 9, 18.

10. Ῥωμ. 4, 12.

πως ένα παιδί αδύνατος. Καθολού λοιπόν δέν σέ λογα-
ριάζω. Διοτι, ο Κίρκος ἴα, βοηθος μου καί, ἐγώ περι-
φρονῶ τούς ἐχθρούς μου. Οταν ἤκουσε ταῦτα ὁ με-
λλους ἐκεῖνος παῖς, ἔθις ἐτραπή εἰς φυγήν, κατατρομα-
γμένος μέ κραυγῆς καί ἀπο τῆς στήθην, ἐκείνην, φοβη-
θείς οὐδόλως ἐπλησασε πλεον τον άνδρα.

7 Τοῦτο ἦτο τὸ πρῶτον κατορθῶμα τοῦ Ἀντωνίου
κατα τοῦ διαβολοῦ, μάλλον δὲ του Σωτῆρος ἦτο καί τοῦ-
το το κατορθῶμα με ἀθλητῆν του Ἀντωνίου τοῦ Σω-
τῆρος ὁ ὁποῖος κατεδύκασε τὴν ἀμαρτίαν με τὴν ἰδικήν
τοῦ ἀνθρώπου, σάρκα διὰ τὰ ἐκπληρώθῃ τὸ δικαίωμα
τοῦ νόμου εἰς ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι δέν, πολυτελόμεθα συμφω-
νᾶμε τὰς ἀπατηλὰς τῆς ἀμαρτωλῆς τάρκος ἀλλὰ οὐμ-
φῶνα με τὰς ἀπατηλὰς τοῦ πεινματος. Ἀλλὰ οἶτε καί
ὁ Ἀντωνιος κατόπιν τῆς κατα τοῦ δαιμονος νίκης του,
ἀμελεῖσεν ὑστερα νὰ προσέχη εἰς τον ἑαυτόν του, οὔτε
ὁ ἐχθρός μετα τῆς ἡττας του ἔπαυσε νὰ τοῦ στήνῃ παγί-
δας, διοτι περιέφερτο ὡς λέων, ποί ἐζήτηι κατοικίαν ἀ-
φορμὴν νὰ τοῦ ἐπιτεθῇ παλιῶν. Οὗδε Ἀντωνιος ὁ ὁποῖος
ἔμαθεν ἀπὸ τὰς Γραφῶς, ὅτι, τὰ πανουργὰ τεχνάσματα
τοῦ ἐχθροῦ εἶναι πολλὰ¹¹ ἐχρησιμοποιεῖ τὴν ἀσκήσιν χω-
ρὶς ἀνάπαλαι με τὴν σκευὴ, ὅτι καίτοι ὁ δαίμων δέν
ἠμπορεσε νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν καρδίαν του με τὰς ἡδονὰς
τοῦ σώματος, θα προσεπάθει ὅπωςδήποτε με ἄλλην μέ-
θοδον νὰ τον παγιδεύσῃ, διότι πολὺ ἀγαπᾷ τὴν ἀμαρ-
τίαν ὁ διαβολος.

Λοιπον δὲ καὶ περισσότερον ἐταλαιπωροῦσε τὸ σῶ-
μα του καὶ ὠδηγοῦσε αὐτον ὁ ἴδιος ὡς δοῦλον,¹² μήπως
ἐνῶ ἐνίκησεν εἰς προηγουμενους ἀγῶνας, ἐκκηθῇ εἰς ἄλ-
λην πάλην με τὸν ἐχθρον. Ἀποφασίζει λοιπον νὰ συνηθι-
σῇ τὸν ἑαυτοῦ του εἰς ἀκόμῃ σκληροτέρας ἀσκήσεις. Καί
πολλοὶ μὲν ἐθαύμαζον αὐτόν, ἐκεῖνος δὲ εὐκολώτερον ὑ-
πέφερε τους κόπους τῆς ἀσκήσεως, καθόσον ἡ προθυμία

11. Γαλ. 117, 7.

12. Ρωμ. 8, 34.

13. Α' Πέτρ. 5, 2.

14. Ἐφεσ. 6, 11.

15. Α' Κορ. 9, 27.

τῆς ψυχῆς του, μετὰ τῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμμονῇ, εἰς τὴν ἀσκήσιν ἐδῆμοιργήσεν εἰς αὐτὸν καλὴν συνηθειαν, ὥστε καὶ ὅταν ἀκομῇ ἐλαφρύνει μικραὶ ἀφορμῇ ἀπὸ ἀλλοῦς ἐδείκνυε μεγάλην προθυμίαν εἰς τοῦτο. Διὰ τοῦτο καὶ ἐμένει ἀγρυπνῶν ἐπὶ τοσαῦτοι χρόνοι, ὥστε πολλὰκις νὰ μένῃ ἀγρυπνῶν καθ' ὅλοι το ὄσσημα τῆς νυκτός καὶ τοῦτο ὅγ' μόνον μὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς φορές ἔκαμνε καὶ ἀπὸ ὅλων ἐθαυμάζετο. Τροφὴν ἐλάμβανε μόνον μίαν φοράν τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ δύο πωλακίς δὲ καὶ μετὰ τεσσαρὰς ἡμέρας ἔτρωγε. Καὶ ἦτο δι' αὐτὸν ἡ τροφὴ ἄρτος καὶ ἄλας καὶ τὸ ποτὸν μόνον ὕδωρ. Διότι περὶ κρεάτους καὶ οἴνου εἶναι περίττοι νὰ καμῶ λόγοι ἐφ' ὅσον θεοβίως οὔτε εἰς τοὺς ἀλλοίς ὀνομαστοὺς ἀσκητὰς εὑρίσκετο τοιοῦτόν τι πρῶγμα. Ὅσον δ' ἀφορὰ εἰς τὰ τοῦ πίνου, στρώμα τι φασγανὸν ἦτο ἄρκετο δι' αὐτοὺς ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ ἐκοιμᾶτο ἐπὶ μόνῃς τῆς γῆς γωρῶς στρώμα. Απέφευγε δὲ νὰ ἀλειφεται με ἔλαιον καὶ ἔλεγε· ὅτι, μᾶλλον οἱ νεώτεροι πρέπει νὰ ἀλειφώτα με ἔλαιον, διὰ νὰ εἶναι πρόθυμοι εἰς τὴν ἀσκήσιν καὶ νὰ μὴ ἐπιζητοῦν ὅσα φέρουσι χαυνώσιν εἰς τὸ σωτὴ ἀλλὰ καὶ νὰ σιτηθίζουσι αὐτό εἰς τοὺς κόπους ἔχοντες κατὰ νοῦν πάντοτε τὸ ὕπο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λεγομένου «Ὅταν ἀσθενῶ τότε εἶμαι δυνατὸς». Διότι ἔλεγε· τότε ἐνδυναμώνεται ἡ ψυχὴ ὅταν ἐξασθενήσῃ σωματικὰ καὶ ἡδοναί. Καὶ εἶχε φθαροεῖ εἰς τὸ ἐξῆς πραγματικὰ παραδόξον συμπέρασμα. Δὲν ἔδιδε δηλαδὴ ἀξίαν, εἰς τοὺς γυροὺς ὥς μετρον διὰ νὰ μετρήσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν προαίρεσιν.

Αὐτὸς λοιποὶ δὲν ἐλογάζετο τοὺς χρόνους, που ἐπέρασε ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐθωροῦσεν ὡς ἀρχὴν τῆς ἀσκήσεως καὶ υπεθαλλετο εἰς μεγαλυτέροις κόποις διὰ νὰ προκόπῃ, μὲ τὸ νὰ λεγῇ συνεχῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸ ρητὸν τοῦ Παύλου· «Πησμονί», ὅσα ἀνῆκουν εἰς τὸ παρελθόν, προγινώσκω δὲ διὰ νὰ κατορθώσω ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἐνωπὶόν μου»¹⁶, καὶ ἐνεθυμίζετο καὶ τὴν φωνὴν τοῦ προφή-

¹⁶ Β. Κορ. 12. 10.

¹⁷ Φίλιπ. 3. 14.

του Ἡλία που ἔλεγε· Ζη ὁ Κύριος εἰπὼν τοῖς ὁποίοις περιστασιῶσι ἐγὼ σήμερον¹⁸. Οὕτω, δηλαδή ἔλεγε σήμερον, δὲν ἐμέτρωσεν τὸν χρόνον, ποῦ ἔτεραςσε, ἀλλὰ πάντοτε ἀπὸ τῆς ἄρχῃς τὴν ἄρχην καθὲς ἡμέρας, που ἀνετέλλε καὶ ἐφύοντο ἡ σελήνη καὶ αἱ ἀστέραι, ὅπως ἐπρεπε νὰ φαίνεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καθαρός εἰς τὴν καρδίαν καὶ κινήσεις νὰ παύσῃ εἰς τὸ θέλημα τοῦ καὶ εἰς καὶ ἐν ἁλλοῖς. Ἐλεγε δὲ καθ' ἑαυτὸν ὅτι ὁ ἀσκητὴς πρέπει νὰ διδασκεταὶ καὶ νὰ μαθῇ ἀπὸ τοῦ θείου τοῦ μεγάλου Ἡλία εἰς τὸ, ὅπως νὰ εἶναι ὡς εἰς καθρεπτην νὰ βλέπῃ πάντοτε τὸν ἰδὸν τοῦ Θεοῦ.

8 Τοῦτο τοιοῦτως λοιπὸν ὁ Ἀντώνιος ἀφοῖ με τοὺς τοὺς καινοὺς ἀσκητὰς ὡς κινήσας τοὺς αὐτοὺς τοῦ ἀνέχωρε εἰς τὰ μνημάτων που ἤρχο ἐξ ἡμαρτίας ἀπὸ τὴν κωμολογίαν καὶ ἀφ' ἧς πρὸς ἡμᾶς ὡς ἐδύσε πικραγγέλαν εἰς ἕνα ἐκ τῶν κινήσεων τοῦ νὰ φερῇ εἰς αὐτοὺς ἄρτον ἄρκετον διὰ πολλὰς ἡμέρας ὁ ὁὗτος ἐμβόηκε, εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ μνημάτων ἐνῶ ὁ γνωστὸς τοῦ ἐκλεσε, ἀπ' ἐξωτῆς θυραὶ καὶ ἐμνεῖν εἰς τοῦ μνηματος μόνος. Ἐκεῖ λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιφύσῃ ἄλλα ἀληθῶς καὶ φοβούμενος μήτις ὁ ἀνὴρ κατ' ὄλγον ὁ Ἀντώνιος γεμίσει τὴν ἔρημον ἀπὸ ἀσκητῶν προσήλθε κατὰ μανικὰ μαζὶ με πολλοὺς δαίμονας καὶ τοῦ ἐπρόξενον τόσας πληγὰς εἰς τὸ σῶμα ὥστε νὰ κοιτῆται ἀφῶνος ἀπὸ τὰς θάλασσας. Διηγείτε δὲ ὅτι σὺ πῆγαι τοῖς ἐπρόξενον ὅταν τόσω σφοδρὸς ποιοῦς ὥστε ἔλεγε ὅτι αἱ πληγαὶ που ἤδυναντο νὰ προσέψῃ ἄνθρωπον, δὲν θὰ ἡμποροῦσαν νὰ προκαλέσθαι τὸ αὐτὴν ἀνθρώπου, θάλασσαν λάρυξ ὅμως εἰς τὴν πρὸς τὴν Θεοῦ (ἔστι ὁ Κύριος) δὲν ἐκαταλείπει αὐτοὺς ποῦ ἐκτελεῖ εἰς αὐτοὺς) τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐργάζετο ὁ γνωστὸς διὰ νὰ φερῇ εἰς αὐτοὺς ἄρτους. Καὶ καθὼς ἀνέβη τὴν θυρὰ καὶ εἶδεν αὐτὸ νὰ κοιτῆται ἐξωτὴν μὲν ὡς νεκρὸς τοῖς ἐσθῆκας εἰς τοὺς ὤμους τοῦ κατὰ τὴν ἐξωτὴν εἰς τοὺς καὶ τῆς κωμολογίας καὶ τὸν ἐτοτοθετησὶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς κατοικοῦς τῆς κωμολογίας παρεκαθήμετο ἐκεῖ κοιμῶντες ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἦτο νεκρὸς. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον οἱ οἱ συνήλθεν ὁ

18. Γ' Ματθ. 18, 15.

Ἀντώνιος ἐσηκώθη ὁλόγως καὶ καθὼς εἶδεν ὅτι ὅλοι ἐκαίρῳ· το καὶ ὅτι μόνος ὁ γνωστός τοῦ φίλος ἦτο ἀγρυπνός ἐκείνῳ εἰς αὐτοῖ νοήματα ἵνα ὕπαι, η κοῖτα τοῦ καὶ ἀπητήσεν ἀπὸ αὐτοῦ νὰ τοῖ σηνκώσῃ παύει καὶ ἵνα τον επαναφερῇ εἰς τὰ πνευματικά χωρὶς τὰ ἐξ πηρὸς κτενενα.

9. Μετεφερθη λοιπον ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ ἐκεῖνον τον ἄνθρωπον εἰς το μῆμα, που ἦτο πρωτοτερα καὶ, ἀφοῦ ἐκλεισθη παύει ἡ θύρα ἔμενε ἐντός αὐτοῦ μόνος κα νὰ σταθῇ μεν δὲν ἠμποροῦσε ἐνεκα τῶν πληγῶν ἀλλὰ προσπυγετο καθημένως. Καὶ μετὰ τῆς προσεχῆς ἔλεγε με δυνατῇ φωνῇ· Ἐγὼ εἶμαι ἐγὼ ὁ Ἀντώνιος δὲν ἀποφευγῶ τὰς πληγὰς, που με ἐπρὸς ἐνεησάτε. Καὶ ὅτι ἀκόμη καὶ ὡσαυτε περισσύτερος τιποτε δὲν θα με χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.¹⁹ Ἔπειτα καὶ ἐφαλλέν· καὶ στρατὰ ἐστὶ παραταξήτε ἐναντίου μου δὲν θα φοβῶθῃ ἡ καρδία μου.²⁰

Ὁ μὲν ἀσκητὴς λοιπον αὐτὰ εἶχεν εἰς τον νοῦν του καὶ ἔλεγε με το στόμα ὁ δὲ μισόκαλος καὶ μοχθηρός ἐχθρός ἐθαύμασεν ὅτι καὶ μετὰ τὰς τόσας πληγὰς δὲν ἔχασε το θάρρος του καὶ ἤλθε παύει ἀφοῦ συνεκέντρωσε τους σκυλούς (δαίμονας) του, ἐσκαίζει ἀπὸ τὸ κακόν του καὶ εἶπε· Ἰδετετε ὅτι ὅτε με το πνεῦμα τῆς πορνείας οὐτὲ με τὰς πληγὰς ἡ ναγκάσκει αὐτοῖ νὰ ἐγκραταλεψη τῆς ἀσκήσεως ἀλλὰ καὶ μᾶς περιγελάς ἐπιτεθῶμεν ἐναντίον αὐτοῦ κατ' ἄλλον τροπον. Ἐύκολον δὲ εἶναι εἰς τον διαβολόν νὰ ὑποδύετα τὰ σχήματα τῆς κακίας. Τότε λοιπον κατὰ τῆς νύκτα ἐπροκάλεσαν τοιούτους κτυπούς ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ τόπος ἐσέετο. Οἱ δὲ τεσσαρες τοῖχοι τοῦ οἴκισκου ἐφαινοντο ὥσαν νὰ εἶχον κρημνήσῃ καὶ οἱ δαίμονες νὰ ἐμβαίνουν διὰ μέσου αὐτῶν ἀφοῦ μετεσχηματισθησαν, λαθόντες κατὰ φαντασίαν τὰς μορφὰς θηρικῶν καὶ ἐρπετῶν. Καὶ ἀμεσῶς ὁ τόπος ἐγενετο ἀπὸ μορφῶν λεοντῶν ἀρκτων, λεοπαρδαλῶν ταυρῶν ὄφεων ἀσπίδων, σκορπίων καὶ λυκῶν. Καὶ το καθενα ἀπὸ αὐτὰ ἐκνεῖτο συμφωνά με τὸ σχῆμα του. Ὁ λέων ἐθρυγᾶτο ὥς νὰ ἠθέλε νὰ ἐπιτεθῇ ὁ ταῦρος ἐφαίνετο ὥς νὰ κερατίζει, ὁ ὄφις συ-

19. Ρωμ. 8, 35.

20. Ψαλμ. 26, 3.

ρόμενος δὲν ἔφθανει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ καὶ ὁ λυκὸς ἐν ᾧ ὤρμησεν σινεκράτατο καὶ μετὰ λόγον ὅλων μαζί οὐ θερμὸς ἦτο τρυφερός καὶ οὐ θυμὸν ἀγριο. Ὁ δὲ Ἀντωνίος καθ' ὃν χρόνον ἐκτὸ πᾶτο καὶ ἐκεντᾶτο παρ' αὐτῶν ἠσθάντο μὲν τρυμνωτάτης καὶ σωματικὸν πόνον, ἀτρώμεντος δὲ καὶ μᾶλλον ἀγρυπνῶς εἰς τὴν ψυχὴν ἦτο κατακεκλемеῖος καὶ ἐπτεναῖζε μὲν ἐνεκα τῶν σωματικῶν πόνων δετήριζε δὲ τὴν νηφαλιότητα τῆς διανοίας του καὶ ὥσων νὰ ἐχλεχτοῖεν. Ἐξέγεν' Ἐὰν ὑπῆρχε κάποια δύναμις εἰς σᾶς καὶ μόνον ἐν ἀπὸ σᾶς ἦτο ἄρκετον διὰ νὰ μοῦ ἐπιτεθῇ καὶ με καταβαλῇ ἐπεὶ δὴ ὅμως σᾶς ἀπεγύμνωσεν ὁ Κύριος ἀπὸ δαλῆ τὴν δυναμίαν σας διὰ τοῦτε τροσταθεῖτε μήπως με το πλήθος σας με ἐκφοδησέτε ἀποδεῖς δὲ εἰσθε ὁλοτελᾶ ἀδυναμοὶ εἶναι τὸ ὅτι μεμεσθε μορφῶς ἀλόγων ζώων. Καὶ λαμβάνων περσσότερον θάρρος ἔλεγε πάλιν Ἐὰν ἡμπορῆτε καὶ ἐλαθετε ἐξουσίαν τινὰ ἐναντὶ μου, μὴ ἀναβάλλετε ἀλλ' ἐπιτεθῆτε ἐὰν δὲ δὲν ἡμπορῆτε, τί ταρασσεσθε εἰς μάτην. Δὲ ὅτι ἡ σφραγὶς δὲ ἡμῶς καὶ τῆχος ἀσφαλείας εἶναι ἡ πίστις εἰς τὸν Κύριον. Αφοῦ λοιπὸν ἐπεχρησάν πολλὰ χωρὶς ἀποτελεσμα ἐτριζὸν κατ' αὐτοῦ τοὺς ὁδοῦτας των καθότι ἐνέπαζον τοὺς ἑαυτοὺς των μᾶλλον καὶ ὀχι ἐκεῖνον.

10 Ὁ δὲ Κύριος οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν ἐλησμόνησε τοὺς ἀθλητὰς Ἀντωνίον ἀλλ' ἔσπειρε καὶ ἤλθεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Καθὼς λοιπὸν ἐσήκωσε τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ἄνω εἶδεν τὴν στέγην νὰ ἀφήνῃ κάποιο ἀνοιγμα καὶ μίαν ἀκτίνα φωτὸς νὰ κατέρχεται πρὸς αὐτόν. Καὶ οἱ μὲν δαίμονες αὐτοστιγμὴ ἐγιναν ἀφαντοί, οἱ δὲ πόνοι τοῦ σώματος ἐπύσσαν ἀμέσως καὶ ὁ οἰκισκός ἦτο πάλιν ὡς καὶ πρὶν ὁλοκληρὸς. Ὁ δὲ Ἀντωνίος ἅμα ὡς ἀντεληφθῇ τὴν ἀπὸ Θεοῦ βοήθειαν καὶ ἀνέπνευσε περσσότερον καὶ ἀνεκουφίσθη ἀπὸ τοὺς πόνους παρεκάλει τὴν ὀπτασίαν τοῦ ἐφάνη εἰς αὐτόν, λέγων Ποῦ ἦσουν; διατ' δὲν ἐφάνης ἀπὸ τὴν ἑρχὴν διὰ νὰ σταματήσης τοὺς σωματικὸν πόνους, Καὶ ἤκουσε φωνὴν νὰ λέγῃ πρὸς αὐτόν Ἐδῶ ἤμην Ἀντώνιε, ἀλλὰ ἐπερίμενα νὰ ἴδω τὸ ἀπνετέλεσμα τοῦ ἀγώνος σου. Ἐπεὶ δὴ λοιπὸν ὑπέμενες μέχρι τέλους καὶ δὲν ἐνικήθης, θὰ εἶμαι εἰς σὲ πάντοτε βοηθός καὶ θὰ σε κάμω νὰ γίνῃς παντοῦ ὀναυμαστός. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ἐσηκώθη καὶ προσήύχετο καὶ ἐλα-

θε τόσην ἐνίσχυσεν ὥστε να αἰσθανετα. ὅτι εἶχε περισσότεραν δύναμιν εἰς τὴν σώματι τωρα μᾶλλον ἀπο ἐκείνην που εἶχε πρωτύτερα. Ἦτο δε τότε περιπου τριακοντα πέντε ἐτῶν.

11 Τὴν δε ἐπομένην ἡμέραν ἦτο ἀκόμη περισσότεροι προθυμὸς εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀφεὺ ἐβλήκει ἀπο το ἀσκητηρίου τοι, ἐπήγει εἰς τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον γέροντα, καὶ προσεπαθήσας αὐτοῖς ἐπέστη αὐτοῖς να υπάγουν να κατοικήσουν μαζί εἰς τὴν ἔρημον. Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ἡρμήθη να τον ἀκολοιυθήσῃ ἐνεκα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας του, καὶ διότι οἶδε ποτε εἰς τὸ παρελθόν, ἐπήρχε τοιαυτὴ συνήθεια, ἕως πως αὐτος ἐξεκίνησε δια το δόρος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἐβλάπετε τὴν προθυμίαν του κατ' ἤθελε να τὴν ἐμποδίσῃ ὑπεβαλεν εἰς τὴν φαντασίαν τοι Ἀντωνίου καὶ εἶδε καθ' ὁδὸν ἕνα μεγαλὸν ἀργυρῶν δισκοί. Ὁ δὲ Ἀντωνίος ἐνόησας τὴν τέχνην τοῦ μισοκρίαι, διχνομος ἐστάθη καὶ βλέπων τὸν δισκόν, ἤλεγε τὸν διαβολόν που ἦτο εἰς αὐτόν, λέγων Ἀπὸ ποῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον ὁ δισκος, Ὁ δρόμος αὐτός δὲ εἶναι πολυσυχναστός, οὔτε ἵπάρχουν σημαδια θημάτων ἀνθρώπων τινῶν, που ἐπερασας ἀπ' ἐδῶ δια να παραπερῇ κατὰ λάθος ἦτο ἀδύνατον, διότι εἶναι τοσόν μεγαλὸς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε κατὰ τοῦ, που τοῖς ἔχασε θὰ εἶχετ ἐπιστρέψῃ να τὸν ἀναζητήσῃ καὶ θὰ τοι εἰρσκεν, ἐπειδὴ ὁ τόπος αὐτός εἶναι ἐρημός. Τοῦτο εἶναι τέχνη τοῦ διαβολοῦ. Δὲν θὰ ἐμποδίσῃς με το τεχνάσμα τοῦτο τὴν ἀποφασιν μου, ὁ αὐτολε. Τάχα μαζί με σε ἄς εἶνα εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ἐνῶ ἔλεγε τοῦτο ὁ Ἀντωνίος ὁ δισκος ἐξηφανίσθη, ὥσαν ὁ καπνὸς ἐκωπὸν τοῦ πυρός.

12 Κατοπιν πάλιν ἐνῶ ἐτρογῶρει εἰς τὸν δρόμον τοι, εἶδεν ὅχ' πλ. οὖν φαντάστικο, ἀλλ' ἀληθινὸν χρυσόν σκληρωμένον εἰς τοὺς δρόμους. Εἴτε δὲ ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἐκεῖνος που ἐδὲκινε τὸν χροπὸν εἴτε ἀνωτερὰ τῆς δυναμὸς δ' αὐτὰ γυμναζῇ τὸν ἀθλητὴν, καὶ να ἀπεδρακίνη εἰς αὐτός ἐτροσπέρασας ὥστε οἶδε καὶ ἐστραφῇ να ἴδῃ αὐτόν. διαβολὸν ὅτι οὔτε αὐτε δια τα ἀληθινὰ χρήματα

εἰς βοήθειαν τὸν Ἀντωνίου· Ὁ δὲ Ἀντωνιος ἤκουεν αὐ-
 τοὺς μᾶλλον παραλαμβάνει ὅτι ὄψιν τοὺς δαίμο-
 νας. Καὶ ἀφ' οὗ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν ἐπαρακαλοῦσε
 τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀναχωρήσου· ἀπ' ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ
 φοβοῦνται· Διότι ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς οἱ δαίμονες κἀγὼ
 ἔστω ἐκείνους ποὺ φοβοῦνται, νὰ βλέπου· φαντάσματα.
 Σὲς λοιποὶ σφραγισατέ τοὺς ἑαυτοὺς σας με τὸ σημεῖον
 τοῦ σταυροῦ καὶ ἀναχωρήσετε με θαρρὸς καὶ ἀφήσατέ
 τοὺς νὰ παίζου· εἰς θάρος ἀλλήλων· καὶ αὐτοὶ μὲν ἀνε-
 χωροῦν ἀφ' οὗ περιεφρουρήσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν με τὸ ση-
 μεῖον τοῦ σταυροῦ· ὁ δὲ Ἀντωνιος ἔμενε μόνος καὶ οἱ δαί-
 μονες εἰς τιποτέ δεν ἤμπορουσαν νὰ τοὺς θάσσοιν· ἀλλ' οὐ-
 τε ἐκσυραζέτο ἀπὸ τοῦ ἀγῶνα διότι ἡ προσθετός θεωρία
 τῶν ἀνωτέρων νοημάτων ἐξ ἀφορμῆς ἐκείνων, ποὺ ἐγί-
 νοντο εἰς αὐτόν καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἐχθρῶν νὰ τοὺς θλά-
 σουν, παρείχεν εἰς αὐτόν περὶ πολλὴν ἀνακούφωσιν ἀπὸ τοὺς
 πόνους τοῦ καὶ προητοιμαζεν αὐτόν νὰ ἀποκτά με αὐ-
 τέρας προθυμίας δια πνευματικὸς ἀγῶνας· Διότι ἀλη-
 θῶς οἱ γνωστοὶ τοῦ ἤρχοντο συνεχῶς πρὸς αὐτόν, με τὴν
 σκεψὶν ὅτι θα εἶραίν αὐτοὺς τεκρό· καὶ ἤκουσι αὐτόν νὰ
 ἠγάλλῃ· «Ὁς ἀνίστη ὁ Θεὸς καὶ ὁς δασκορπισθοῦν οἱ
 ἐχθροὶ τοῦ, καὶ οἱ μισοῦντες αὐτόν ὁς φυγούν ἀπ' ἐμπρός
 τοῦ· Καθὼς ὁ καπνὸς διαλύεται ἀπὸ τὸν ἄνεμόν ὁς ἐξα-
 φανισθοῦν καὶ ὅπως ὁ κηρὸς λειώται ἐμπρὸς εἰς τὸ πῦρ,
 ἔτσι ἐξολοθρευθῶνται οἱ ἀσεβεῖς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ
 Θεοῦ»· Καὶ πάλιν· «Ὅλα τὰ ἔθνη με περιεκυλῶσαν
 καὶ ἐγὼ με τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα»²³.

14 Ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη διέμεινεν ἐκεῖ καὶ ἡσχο-
 λεῖτο εἰς τὴν κατὰ μόνους ἀσκήσιν, χωρὶς οὔτε νὰ ἀφήνῃ
 τὸ μέρος οὔτε νὰ ἔλθῃ συνεχεῖς ἐπισκέψεις ἀπὸ φίλους
 τοῦ· Μετὰ δὲ τα εἴκοσι ταῦτα ἔτη πολλοὶ ποὺ ἐπιθυμοῦ-
 σαι καὶ ἠθέλουν νὰ τὸν μιμηθοῦν εἰς τὴν ἀσκήσιν ἤλθον
 μαζὶ με ἄλλους γνωστοὺς τοῦ καὶ ἀφ' οὗ διὰ τῆς βίας ἡ-
 νούσαν τὴν θύραν καὶ ἠνάγκασαν αὐτόν νὰ ἐξέλθῃ, ἐξῆλ-
 θεν ὁ Ἀντωνιος ὥσάν ἀπὸ τινος ἱεροῦ τόπου ἐξαγνισμέ-
 νος καὶ πλήρης θεοῦ ἐνθουσιασμοῦ· καὶ τότε διὰ πρῶ-

23. Ψαλμ. 87, 2 - 3.

28. Ψαλμ. 117, 10.

την φοράν ἐφανερώθη ἔξω ἀπο το ἀσκητηριοι του εἰς ἐκείνους πα ἤλθοι, προς αὐτόν. Ἐκεῖνο μὲν λοιπόν, καθως εἶδοι, αὐτοὶ ἐθαύμαζοι, βλέπεντες το σῶμα αὐτοῦ νὰ ἔχη καλὴν ἐξωτερικὴν ἐμφανισιν, μὴτε νὰ ἔχη παχυνθῇ ὡς ἀγυμναστοι, μὴτε ἰσχυροὶ ὡς ἀποτελεσμα τῶν νηστεῶν κα τῆς πάλης τοι κατα τῶν δαιμονίων, διότι ἦτο εἰς τὴν ὄψιν τοιούτος ὅπως ἐκινῶνται τοι, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως του εἰς τὴν ἔρημον. Το δε ἡθος της ψυχῆς αὐτοῦ παλιν ἦτο τοσόν καθιδρόν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι οὔτε συτισταλλενοὶ ὥσαν νὰ ἵπτεφειν ἀπο αἶα, οὔτε παραλελυμένον ὡς ἀπο ἡδονῆς οὔτε ὡς νὰ ἦτο ὑπο τὸ κράτος γέλωτος ἢ κατηφείας. Διὸ οὔτε δταν εἶδε τὸ πλῆθος ἐταραχθῇ οὔτε δταν τόσοι ἄνθρωποι κατεφύλου αὐτόν, ἔδεξεν ὅτι ἐχαρῇ ὑπερβολ κα ἀλλ ὀλοκληρος ἦτο εὐθους κα διετηρε το μετρον ὥσαν νὰ ἐκυβερνᾶτο ὑπο τῆς λογικῆς κα νὰ διετηρῇ τὴν φυσικὴν ἡρεμίαν του. Πολλοὺς λοιπόν ἀπο τοὺς παρόντας οἱ ὅποιοι ἔπασχον ἀπὸ σωματικὰς ἀσθενείας ἐθεράπευεν ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ κα ἄλλους ἀπηλλάξεν ἀπο τῆς ἐπιτηρείας τῶν δαιμόνων. Ἔδωκε δὲ εἰς τοὺς Ἀντώνιοι χάρισμα λόγου κα οἱ τῶ, παρηγοροῦσε πολλοὺς μὲν τοι εἶχαι λύπας ἄλλους δὲ, τοι εἶχον μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν συνεφθίμων κα ἐτελείωνε τὸν λόγον τοι, προς ἄλλους μὲ τοι, ἐπιλογον ὅτι ὠφελοῦν νὰ μὴ προτιμῶν τιποτε ἄλλο ἀπο ὅσα παρχουν εἰς τὸν παρόντα κόσμον παρὰ μόνον τὴν ἀγάπην εἰς τὸν Χριστόν. Οταν δὲ συνεζήτει, μὲ τοὺς συναμλητάς του, συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ ἔχουν πάντοτε κατα νοῦν τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς εἰς τοὺς οὐρανὸν κα τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ προς ἡμᾶς ὁ ὅποιος «δὲν ἐλυτήθη τὸν ἐνανθρωπήσαντα μονογενῆ Υἱόν Του ἀλλὰ παρέδωκεν αὐτόν εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν»²⁴ ἔπεισε πολλοὺς νὰ ἐκλεξοῦν τὸν μοναχικὸν βίον οὕτω λοιπόν ἐγίναν μοναστήρια κα εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἡ ἔρημος ἐγέμισεν ἀπο πόλεις μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλειπον τὰ ἐγκόσμια κα ἀπεγραφήσαν πολῖται, τῆς οὐρανόου πόλεως.

15 Ὅταν δὲ παρουσιάσθη ἀνάγκη δ' αὐτὸν Ἀντώνιον νὰ διαπεράσῃ τὴν ὄρυγα τοῦ Ἀρσενιοῦτου (ἡ δὲ ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς ἀδελφούς μοναχοὺς), εἶδεν ὅτι ἡ

μουμεν, καθώς ἐστήμε ὡσεν ὁ Ἐκκλησιαστής²⁷ Διὰτί λοιπόν ἡμεῖς νά μὴ ἐγκαταλείψωμεν τὰ πάντα χάριν τῆς ἀρετῆς δια νά κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον βασιλείαν. Διὰ τοῦτο οὐδε ἓξ ἡμῶν ἔς μὴ ἐχῇ ἐπιθυμίαν νά ἀποκτήσῃ τι. Διότι ποῖον θά εἶναι τὸ κέρδος νά ἀποκτήσωμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οὔτε νά παραλάβωμεν μαζί μας ἠμποροῦμεν. Διὰτί, λοιπόν, νά μὴ ἀποκτήσωμεν μᾶλλον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠμποροῦμεν νά παραλάβωμεν μαζί μας ἀπερχομένου τοῦ κόσμου τούτου τὰ ὁποῖα εἶνα φρόνησις, δικαιοσύνη σωφροσύνη ἀνδρεία συγκρίσις ἀγαπῇ, φιλοπτωχία ἢ εἰς Χριστὸν πιστις ἀοργησία φιλοξενία. Ταῦτα ἔσιν ἀποκτήσωμεν θά εἴρωμεν αὐτὰ ἔμπρος μας νά μᾶς περιμένουν ἐκεῖ δια νά μᾶς ἐτοιμάσουσι τόπον φιλοξενίας εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγίων.

18 Ὡστε καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἄς πείθῃ ὁ καθείς τὸν ἑαυτὸν του νά μὴ ἀμελή καὶ μάλιστα εἶναι σκεφθῇ ὅτι εἶναι τοῦ Κυρίου δούλος ὁ ὁποῖος ὀφείλει νά προσφέρῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν δεσπότην του. Καθὼς λοιπόν, ὁ δούλος δὲν θά τολμήσῃ νά εἴπῃ Ἐπειδὴ εἰργάσθην, χθὲς δὲν ἐργάζομαι σήμερον οὔτε νά μετρή τὸν χρόνον ποῦ παρήλθε, καὶ νά σταματήσῃ νά ἐργάζεται, τὰς ἐπομένους ἡμέρας, ἀλλὰ ὡς εἶνα γραμμένον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, δεικνύει κάθε ἡμέραν τὴν αὐτὴν προθυμίαν πρὸς ἐργασίαν δια νά ἀρέσῃ εἰς τὸν κύριον του, καὶ μὴ διατρέξῃ κίνδυνον νά τιμωρηθῇ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἄς ἐπιμένωμεν καθημερινῶς εἰς τὴν ἀσκήσιν γνωρίζοντες ὅτι ἐάν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν αὐτήν ὁ Κύριος ἡμῶν δεῖ θά μᾶς συγχωρήσῃ τοῦτο ἕνεκα τῶν ἀγωνίων μας κατὰ τὸν χρόνον, ποῦ παρήλθει, ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἀμελήσαμεν ἔστω καὶ μίαν ἡμέραν θά ὀργισθῇ ἐναντίον μας. Οὕτως ἠκούσαμεν καὶ τὸν Ἰεζεκιήλ²⁸ νά λέγῃ οὕτω καὶ ὁ Ἰούδας ἐπεὶ δὴ ἡμέλησεν μίαν νύκτα ἔχασεν ὅλους τοὺς κόπους τοῦ περασμένου χρόνου

19 Ὡς ἡμεθα λοιπόν τέκνα μου, ἐδράζοι καὶ σταθεροί εἰς τὴν ἀσκήσιν καὶ ἄς μὴ καταλαμβάνωμεθα ἀπὸ

27. Ἑκκλ. 4, 8.

28. Ἰεζ. 18, 24.

οκνηρία. Διότι εἰς τὸ θέμα αὐτὸ ἔχομεν καὶ τὸν Κύριον
 βασιθὸν καθὼς ἔχει γραφῇ εἰς ἐκεῖνοι, ποὺ ἐπιθυμεῖ το
 ἀγαθόν, «ὁ Θεὸς γίνεται συνεργὸς εἰς τὸ ἀγαθόν»²⁹. Ὡς
 ἐνισχυοῦν δὲ εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ μὴ ἀφελῶμεν τὴν ἀσκήσιν, καλὸν
 εἶναι νὰ μελετῶμεν τὸ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου
 «Αποθνήσκω καθ' ἑκάστην ἡμέραν»³⁰. Διότι ἂν καὶ ἡ
 μεῖς ὥσαν νὰ ἀποθνήσκωμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὐ
 τὰ ζῶμεν τὸν Θεὸν μας δὲν θὰ ἀμαρτησῶμεν. Σημαίνει
 δὲ τὸ λεγόμενον τοῦτο ὅπως, ὅταν καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 ἐγεγώμεθα ἀπὸ τοῦ ὕπνου μὴ νομιζώμεν ὅτι θὰ παρα-
 μένωμεν εἰς τὴν ζωὴν, μέχρις ἑσπερας καὶ πάλιν ὅταν
 προκειται νὰ κατακλιθῶμεν μὴ νομιζώμεν, ὅτι, θὰ ἐξυπνή-
 σωμεν πάλιν καθορῶν κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς εἶναι, ὁδη-
 λος ἡ διαρκεία τῆς ζωῆς μας καὶ μετρεῖται καθ' ἑκά-
 στην ἡμέραν ἀπὸ τῆς θεῆς. Προνοοῦν. Ὅταν δὲ καθημέ-
 ρινως ζώμεν με αὐτὰς τὰς προδιαθέσεις, πτε θὰ ἀμαρ-
 τησῶμεν οὔτε θὰ ἀποκτησῶμεν τὴν ἐπιθυμίαν πραγμα-
 τὸς τινος, οὔτε θὰ ὀργιζώμεθα ἐναντίον κανενός οὔτε θὰ
 θησαυρίζωμεν ἐπ' ἐχθρούς θησαυρούς. Ἀλλ' ὥσαν νὰ πε-
 ριμετώμεν, καθὲ ἡμέραν, νὰ ἀποθάνωμεν, θὰ ἡμεθα ἀ-
 κτημόνες, καὶ τὰ πάντα θὰ συγχωρῶμεν εἰς ὅλους ἐπι-
 θυμία δὲ γυναικὸς ἢ ἄλλης θρωμερᾶς ἡδονῆς δὲν θὰ μᾶς
 κυριεύσῃ ἀλλὰ θὰ ἀποστραφῶμεν αὐτήν, ὥς καὶ ποὺ πα-
 ρέρχεται πάντοτε ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας με πολλὴν
 ἀνησυχίαν τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι πάντοτε ὁ πο-
 λὺς φόβος καὶ ὁ ἄγων, ποὺ προκαλοῦν αἱ κακοπάθειαι,
 δαλῶναι τὴν γλυκύτητα τῆς ἡδονῆς καὶ τὴν ψυχὴν, ποὺ λυ-
 γίζει ἀπὸ τὸ θαρὸς τοῦ κόπου, ἀνορθώνει.

20. Εφ' ὅσον λοιπὸν ἤρχισαμεν καὶ βαδιζόμεν τώρα
 τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἅς προχωρῶμεν μᾶλλον πρὸς τὰ
 ἔμπροσθ διὰ νὰ φθασώμεν εἰς τὸν σκοπὸν μας³¹, ποὺ εὐ-
 ρίσκεται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπι γῆς θίου μας. Καὶ κανεὶς
 ἅς μὴ στρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω ὅπως ἡ γενὴ τοῦ Λωτ³²· μά-
 λιστα διότι, ὁ Κύριος εἶπε «Κανεῖς, ὅταν βαλῇ τὴν χεῖρα
 αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὸ ἄροτρον καὶ στρέψῃ διὰ νὰ ἴδῃ πρὸς

29. Ρωμ. 8, 28

30. Α' Κορ. 15, 31

31. Φίλιπ. 3, 14.

32. Γεν. 19, 36.

[illegible]
$$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$$

1 2 3 4

30 112 + 24 12

22 Πρῶτον λοιπόν δε γνωρίζωμεν τοῦτο, ὅτι οἱ δαίμονες οὐχί σύμφωνα με τὴν ὀνομασίαν δαίμονες, οὕτως ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν ἐξ ἀρχῆς διότι ὁ Θεὸς τιποτε δὲν ἐδημιούργησε κακὸν ἀλλὰ καλοὶ μὲν ἐδημιούργηθησαν καὶ αὐτοὶ, ἀλλ' ἀφοῦ ἀπὸ ἰδίων τῶν ὑπατιότητά ἔχασαν τὴν ἀρετὴν τῆς οὐρανοῦ φρονησεως ἐκρημνίσθησαν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς περιφέρονται γύρω ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τοὺς μὲν ἐθνικοὺς ἐξηπάτησαν μὲ διαφόρους ψευδεῖς φαντασίας, ἡμᾶς δὲ τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ φθόνου κινεῖν τὰ πάντα ἐναντίον μας πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐμποδίσουν τὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνοδὸν μας, διὰ νὰ μὴ ἀναθῶμεν ἡμεῖς ἐκεῖ ἀπὸ οὗ αὐτοὶ ἐξωρίσθησαν. Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι ἀναγκὴ πολλῆς προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως διὰ νὰ ἡμπορέσῃ κατεῖς, ἀφοῦ λάβῃ τὸ πνευματικὸν χάρισμα τῆς διακρίσεως τῶν πνευμάτων νὰ μάθῃ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ποιεῖν, ἐξ αὐτῶν εἶναι, εἰς μικρότεροι βαθμὸν κακοὶ, ποῖοι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι κακοὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, καὶ διὰ ποῖον ἔργον ἔχει προτιμῆσιν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν καὶ πῶς ἐκαστὸς ἀπὸ αὐτοὺς ἀντιμετωπίζεται ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐκδιώκεται. Διότι εἶναι πολλὰ τὰ τεχνάσματα τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι μηχανεύονται καὶ α' ἐπιβουλοὶ ἐπ' ἐθέσεως τῶν Ἀποστόλων ὁ μὲν μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐγνωρίζον τὰ τοιαῦτα, ὅταν ἔλεγον «Δὲν ἀγνοοῦμεν τὰ κακόβουλα ἐπινοήματα καὶ σχέδιά του»⁴¹, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ ὅσα ἐμάθομεν ἀπὸ τοὺς περασμούς τῶν ἐναντίων μας, ἔχομεν χρῆμα νὰ διορθωθῶμεν ἀλλήλους. Ἐγὼ λοιπόν πού ἔχω πολλὴν πείραν ἀπὸ τοὺς περασμούς αὐτοὺς ὥς τέκνα μου ἀγαπητὰ σὰς νοθετῶ

23. Ἐπομένως οὗτοι μὲν ἐάν ἴδουν, ὅτι πάντες οἱ Χριστιανοί, μάλιστα δὲ οἱ μοναχοί, εἶναι φιλόπονοι καὶ προκόπτουν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπιχειροῦν καὶ περάζουν αὐτούς μετὰ τὸ νὰ δημιουργοῦν εἰς αὐτοὺς σκάνδαλα, πού ἔχουν σχέσιν μετὰ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν. Τὰ δὲ σκάνδαλα αὐτῶν εἶναι πονηροὶ λογισμοί. Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ φο-

41. Β' Κορ. 2, 11.

θούμεθα τας ἐπιθελάς των, διότι καὶ αὐταὶ καὶ ἐκεῖνοι ἀνατρεποῦνται εἰθὺς με νηστείας καὶ προσευχάς καὶ τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν. Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἀστραποῦν δὲν σταματοῦν ἀλλὰ πάλιν ἐπιθεῖντα με ποιουργίαν καὶ δουλείητα. Διότι δὲται με φανεροὶ τρόποι καὶ μετ' αἰσχροῦν ἡρώων, δὲν ἤμπορεσοῦν νὰ ἐξαπατήσουν τὴν καρδίαν ἐπιθεῖται πάλιν με ἄλλους τρόπους, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑποβάλλουσι φαντάσματα καὶ ὄραματα καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐκφοβήσουν με τοὺς μεταμορφωνώντα καὶ μεταμοῦντα γυναῖκας θηρία ἔρπεντα καὶ τερατώδη εἰς μέγεθος σώματα, καὶ πλήθος στρατιωτῶν. Ἀλλ' οὔτε ἔτσι πρέπει νὰ μᾶς κἀνουν νὰ δελιασώμεν τα φαντάσματα αὐτῶν ταῦτα διότι ὅχι μόνον δὲν εἶναι τιποτέ ἀλλὰ καὶ πολὺ γρήγορα ἐξαφανίζονται. ἔαν μάλιστα ὁ βλέπων αὐτὰ περιφρουρῇ τὸν ἑαυτόν του με τὴν πίστιν καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Εἶναι ὁμῶς πολὺ τολμηροὶ καὶ ἀναισχυνοῦνται, διότι καὶ ἔαν ἔτσι νικηθοῦν ἐπιθεῖνται πάλιν με ἄλλον τρόπον. Προσποιοῦνται δηλαδὴ ὅτι μαρτυροῦν καὶ προλέγουσι ἐκεῖνα που θα συμβοῦν μετὰ ἀπο ἡμέρας καὶ ἐμφανίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των ἡγῆλους νὰ φθάνουν μέχρι τῆς στέγης καὶ πλατεῖς εἰς μέγεθος πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξαπατήσουσι δολικῶς μετὰ τὰ τοιαῦτα φαντάσματα ἐκεῖνους, πού δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ξεγελάσουν με τοὺς λογισμοὺς. Ἐάν δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐροῖ, τὴν ψυχὴν στερηωμένην εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν θεοφιλίαν ἐλπίδα τῆς διανοίας ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἐπιστρέφουσι ἔπειτα καθησυχασμένοι εἰς τὸν ἀρχηγόν των.

24 Καὶ ἔλεγεν ὅτι οὗτοι φαίνονται πολλάκις τοιοῦτοι, οἷος ἦτο ὁ διάβολος, τοῖς ὁποῖοις ὁ Κύριος ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν Ἰωὼ λέγων· «Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς, ἀπὸ τὸ στόμα του ἐκπέμπονται φλόγες καὶ ἐξακοντίζονται σπινθήρες πυρίνοι, ἀπὸ τοὺς μυκτῆράς του θγαίνει καπνὸς ὡς ἀπὸ κάμινον, πού καλεῖται με ἀνθρακας. Ἡ ἀναπνοή του ἀνάπτει ἀνθρακας ὥστε νὰ καίουν ἀπὸ δὲ τὸ στόμα του ἐξέρχεται φωτιά»⁴². Με τὸ νὰ φαίνεται τοιοῦτος ὁ ἀρχὼν τῶν δαιμόνων καὶ νὰ ὁμιλῇ μεγάλους λόγους ὁ πανουργός, ἐκφοβίζει, δ-

42. Ἰωὼ 41, 10 - 13.

βαρὺς καὶ ἀνυπόφορος καὶ ἐμποδιστοῦ, ἐκείνους, ποὺ διὰ τοῦ θέναι ἀγνόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐναντίον ἐκείνων.

26 Ὁ μὲν προφήτης λοιπόν, ποὺ ἀπεστάλη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἦτε λέει τοὺς τοιοῦτους με ταλαινίστους λέγων « Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ποὺ ποτιζε τοὶ γείτονά τοι ποτὰ νοθεύμένα δια να τοὶ ἀνατρέψῃ.⁴⁷ Διότι τα το αὐτὰ πανουργήματα καὶ ψεῖδη διανοήματα εἶναι καταστρεπτικά καθόσον εἶναι ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὁ δὲ ἰδὼς ὁ Κυρίως ἀπηγορεύσε εἰς τοὺς δαίμονας να ὁμλοῦν καὶ το, ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν (διότι ἀληθῆ ἔλεγον, Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ⁴⁸), καὶ ὁμῶς ἐφίμωνε τὸ στόμα των, μήπως μαζὶ με τὴν ἀλήθειαν σπειροῦν ἐπιτηδῶς εἰς τὰς μηχανὰς τῶν ἀκούοντων καὶ τὴν δικήν των, κακίαν κα δια να συνηθίσῃ καὶ ἡμᾶς ὅπως μὴ προσεχωμεν εἰς οὐδεμίαν περ πτώσιν εἰς τοὺς τοιοῦτους κα, ὅν ἀκούη φωνῶντα ὅτι λεγουν τὴν ἀλήθειαν. Διότι εἶναι καὶ ἀπρεπὲς δι ἡμᾶς, ποὺ ἔχομεν τὰς ἀγίας Γραφὰς καὶ τὴν ἐλευθερίαν ποὺ μᾶς ἔχαρτισει ὁ Σωτὴρ, να διδασκώμεθα ἀπὸ τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔμεινε σταθερὸς εἰς τὴν ἰδὴν ταξίν, ποὺ τοῦ ὥρσεν ὁ Δημιουργός, ἀλλ' ἐπενόησεν ἄλλα ἀντιθετὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε. Δια τοῦτο καὶ ὅταν προφέρῃ τὰς λέξεις ἀπὸ τὰς Γραφὰς ἐμποδίζει αὐτόν, λέγων. Εἰς δὲ τὸν ἁμαρτωλὸν εἶπεν ὁ Θεός, «Με ποῖον δικαίωμα σὺ διηγείσῃ τὰς ἐντολάς μου καὶ πᾶντες εἰς τὸ στόμα σου τὴν διαθήκην μου»,⁴⁹ Διότι οἱ δαίμονες καμνοῦν τὰ πάντα, καὶ θορυβοῦν καὶ ὑποκρίνονται, καὶ προκαλοῦν ταραχήν δια να ἐξαπατήσωσιν τοὺς ἀπλουστεροὺς. Διότι καὶ κτυποὺς προκαλοῦν, καὶ γελοῦν ἀνεήτως καὶ σφριρίζουν ἐὰν δὲ καί τις δέ, τοὺς προσεχῇ ὑστερον κλαίουσι καὶ θρηνηλογοῦν ὥσαι οἱ ν κημέτοι.

27 Ὁ Κύριος λοιπόν, ὡς Θεός ἠναγκαζέ τοὺς δαίμονας να σιωποῦν ἡμᾶς δὲ του ἔμαθομεν ἀπὸ τοῦς

47. Ἀΐδευ 2, 16

48. Λευκ 4, 41

49. Ψαλμ 119, 16

ἀγίους πρέπει νὰ πράττωμεν συμφωνά με τὴν τακτικὴν ἐκείνων, καὶ νὰ μιμούμεθα τὴν ἀνδρείαν των. Διότι καὶ ἐκεῖνο ὅταν ἐβλεπον αὐτὰ ἔλεγον «Εἰ, ὅσω ὁ ἁμαρτωλὸς ἐστεκετο ἐνώπιον μου ἐγὼ ἤμουν κωφός, καὶ ταπεινός, καὶ ἐμεινὼν ἀφωνός, μὴ ἔχων τι νὰ εἶπω ἀγαθόν».⁵⁰ Καὶ παλιν «Εγὼ δὲ ὥσαν κωφός δεῖ, ἤκουον καὶ ὥσαν μουγγός ὁ ὁποῖος δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα τοῦ. Καὶ ἐγὼ νὰ ὥσάν ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἀκούει».⁵¹ Ἐπομένως καὶ ἡμεῖς ὡς μὴ ἀκούωμεν αὐτοὺς ἐπεὶ δὴ εἴμεθα ξένοι πρὸς αὐτοὺς οὔτε νὰ υπακούωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἂν ἀκόμη μᾶς προτρέπουν νὰ προσευχωμεθα κατ' ἡμᾶς ὁμιλοῦν περὶ νηστείας. Ἄς προσέχωμεν δὲ μάλλον ὅπως διατηρῶμεν ἀμεταβλητόν τὴν προαρεσὶν ἡμῶν τῆς ἀσκήσεως καὶ ὡς μὴ ἐξαπατῶμεθα ἀπ' αὐτοὺς, διότι πᾶν ὃ τι πράττειν τὸ πράττειν με βόλον διὰ νὰ ἐξαπατήσουν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ φοβούμεθα αὐτοὺς καὶ ἂν ἀκόμη φαίνονται ὅτι μᾶς ἐπιτίθενται καὶ ἀπειλοῦν νὰ μᾶς θανατώσουν, διότι εἶναι ἀδύνατοι καὶ τιποτὲ δὲν ἡμποροῦν νὰ καμουν παρὰ μόνον νὰ ἀπειλοῦν.

28 Καὶ ἕως τώρα μὲν, διὰ νὰ τελεῶσω τὸν λόγον, εἶπον ἀρκετὰ περὶ τούτου. Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ παραλείψω νὰ ἐκθέσω εἰς πᾶς με περισσότερα ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτοὺς καθόσον ἡ ὑπόμνησις αὕτη θὰ εἶναι εἰς σᾶς ωφέλιμος. Εὐθεὺς ὡς ὁ Κύριος ἐνηθρόνησε καὶ ἐγένεν ἄνθρωπος ὁ ἐχθρὸς ἀνιστράτη καὶ ἔχασε τὰς δυνάμεις τοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἐπεὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε, ὡς τυραννὸς ὁμῶς ποῦ ἦτο ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ δὲν ἡσυχάζει, ἀλλ' ἔστω καὶ μετὰ λόγους μόνον ἀπειλεῖ. Καὶ τοῦτο ἂς σιναλογίζεσθαι ὁ καθείς ἀπὸ σᾶς καὶ θὰ ἡμπορῇ ἀσφαλῶς νὰ περιφρονῇ τοὺς δαίμονας. Ἐάν μὲν λοιπὸν οὗτοι εἶχον ἐνδυθῇ ὅλκα σώματα καθὼς εἶναι τὰ ἰδικὰ μας, θὰ ἦτο δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ λέγουν ὅτι ὅταν μὲν οἱ ἄνθρωποι κρυπτοῦντα δὲν εὐρίσκωμεν αὐτοὺς, ὅταν δὲ τοὺς εὐρίσκωμεν βλάπτωμεν αὐτοὺς. Θὰ ἦτο δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς δυνατόν νὰ κρυπτοῦμεθα, ὥστε νὰ τοὺς ξεφεύ-

50 Ψαλμ. 28, 9 - 3.

51 Ψαλμ. 37, 14.

τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀλλ' οἱ δαίμονες ἐπεὶ δὴ τίποτε δὲν ἤμπορουσαν νὰ κερκοῦν παίζοντες ὡς οἱ ἡθελοποιοὶ ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεοκίρου μετὰ τὰ ἄλλα ζῶντα πρόσωπα καὶ νὰ ἐκφοβίζοντο τὰ παῖδα μετὰ το φανταστικόν πλῆθος καὶ τὰς μετασχηματισμοὺς εἰς φανερὰ διὰ τὰ ἔντεκα τῶν ὁρίων μάλλον τρεῖς, νὰ καταφεύγοντα ὡς τελειῶς ἀδύνατο. Ὁ ἀσκητὴς ἀνέστης ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεστάλη ἀπὸ τοῦ Κερίου ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων οὐδεμίαν εἶχε ἀνογνίμην ἄγ, ἐλαττοῦτε ἐξωτικῶν φαντασμάτων, οὔτε κτίων, οὔτε κτόων ἁλ' ἡσυχῶς ἔκαμε χρῆσιν τῆς δυνάμεως τοῦ καὶ ἐφ' ἧς ἀμεσῶς ἑκατόν ὁ, ἐρηκτο, πέτετο χιλ' ἔξες Ἀποστόλους. Ὁ ὅς δαίμονες ἐπεὶ δὴ δὲν ἔχοντο καθύλου δύναμις, προσέβησαν μοῦνον με φαντάσματ' αἰσία μετὰ τὸς εαυτοὺς τῶν νὰ τρομοκρατοῦν τοὺς θλέποντας αὐτά.

29 Ἐάν δε καίεις σκεφθῇ τα περὶ τοῦ Ἰωβ, καὶ εἴπῃ Δαπί λουτο, ἐπετέθη ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπραξεν ἐναντίον τοῦ θεοῦ διηγεῖται ἡ Γραφή. Καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ὑπάρχοντα τοῦ τὸν ἀπε, ομιῶσεν ἐπτελῶς τα δε τέκνα τοῦ ἐφόβουσε καὶ ἐκεῖθεν ἐκτύπησε μετ' τρομερὰν ἀσθένειαν⁵⁴, "Ὅς γνωρίζῃ παλιν ὁ τοιοῦτος δι' αὐτὸν ἦτο ὁ δάσκαλος ἐκεῖνος τοῦ εἶχεν ἐδουσαν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος παρέδωκε τὸν Ἰωβ εἰς τὴν δοκίμην τοῦ διχόλου διὰ νὰ δοκιμασθῇ. Χωρὶς ἀμφιβολίας, ἐπεὶ δὴ τίποτε δὲν ἤμποροῦσε εἰς τὸς δυνάμεις νὰ κατὰ ἐζητήσῃ τῇ ἀδελφῇ καὶ, ἀφοῦ τῇ, ἔλαθον, ἔκαμιν αὐτῇ. Ὡστε καὶ ἀπὸ αὐτοῦ πρέπει νὰ μάθωμε, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ὁ ἐχθρὸς δι' αὐτὸν δηλαδὴ ἂν καὶ ἠθέλει, δὲν ἤμπορεῖ νὰ νικήσῃ ἕνα ἀνθρώπον δίκαιον. Διότι εἰν ἤμποροῦσε δεινὸν ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ ἀδελφῇ. Μετὰ τὸ νὰ ζητήσῃ ὅμως ἀδελφῇ ὅχι, μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ δύο, ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀδύνατος καὶ τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ κάμῃ κακόν. Καὶ δὲν εἶναι ἀξίον θαυμασμοῦ τὸ εἶναι δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐπιβληθῇ ἐναντίον τοῦ Ἰωβ καθ' ἣν θεοβαίως στήγμην οὔτε κατὰ τῶν κτηνῶν

53. Δ' Βασιλ. 19, 36.

54. Ἰωβ 1, 15 - 22, 2, 1 - 7.

αὐτοῦ θά ἐπροκαλοῦσε τήν καταστροφήν, ἐάν δὲν εἶχεν ἐπιτρεφεί τούτο ὁ Θεός ἀλλ' οὔτε ἐπὶ τῶν χωρῶν ἔχει ἐξουσίαν. Διότι καθὼς εἶναι γραμμένον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ οὐκίμνες παρεκλήθησαν τοὶ Κύριοι λέγοντες· «Δώσε εἰς ἡμᾶς τὴν ἀδελφίαν, νὰ ἐισέλθωμεν εἰς τοὺς χωροὺς»⁵⁵. Ἐάν δὲ οὔτε ἐπὶ τῶν χωρῶν δὲν ἔχουν ἐξουσίαν, κατὰ μείζονα μάλλον λόγον δὲν ἔχουν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ δημιουργημένων ἀνθρώπων.

30. Τον Θεόν ἄρα πρέπει νὰ φοβούμεθα, τοὺς δὲ δαίμονας νὰ περιφρονῶμεν καὶ καθ' ὁλοκλήριον νὰ μὴ φοβούμεθα αὐτοὺς. Ἀλλ' ὅσω καὶ περισσύτερον αὐτοὶ ἐπιχειροῦν ταῦτα, τοσῶ καὶ περ σσοτερον ἡμεῖς ἀς ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἀσκήσιν ἐν αἰτίῳ τῶν. Διότι ὁ ὀρθὸς θίος ὁ συμφωνὸς πρὸς τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ πρὸς τοῖ Θεὸν σταθερὰ πίστις εἶναι πολὺ μέγαν καὶ ἀκαταμαχητὰ ὅπλα κατ' αὐτῶν. Οἱ δαίμονες λοιποὶ φοβοῦνται τὰς ἀρετὰς τῶν ἀσκητῶν, ὅπως εἶναι ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυπνία, αἱ πρυνευχαί, ἡ πραότης, τὸ γαυχόν τοῦ χαρακτήρος, ἡ ἀφυλαργυρία, ἡ ἔλλειψις κενυροζίας, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ φιλοπτωχία, αἱ ἐλεημοσύναι, ἡ ἀντιρρησία, καὶ τὸ πάντων ἡ εἰς Χριστὸν εὐσεβεία. Διότι διὰ τοῦτο καὶ ἐπιχειροῦν τὰ πάντα διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, ποὺ καταπατοῦν αὐτοὺς καθόσον γνωρίζουν τὴν χεῖρα, ποὺ ἐδόθη εἰς τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος ὁ ὁπῆος εἶπεν· «Ἰδοὺ ἔδωκα εἰς σᾶς ἐξουσίαν νὰ πατήτε ἐπάνω εἰς ὄφεις καὶ σκορπιоὺς καὶ ἐπάνω εἰς κάθε δυναμὴν τοῦ ἐχθροῦ»⁵⁶.

31. Ἄν λοιποὶ καὶ ὑποκρινώνται, ὅτι προλέγουν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν κανεὶς ἀς μὴ λάβῃ αὐτοὺς ὑπ' ὄφιν τοῦ Διότι, πολλὰκις προλέγουν πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ποίους ἀδελφούς θὰ συναντήσωμεν ὑστερὰ ἀπὸ ἡμέρας. Καὶ ἔρχονται μὲν πραγματι ἐκεῖνοι, ἀλλ' οὔτοι προφητεύουν ταῦτα ὄχι διότι, ἔχουν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἀκούοντας, ἀλλὰ διὰ νὰ πείσουν αὐτοὺς νὰ πιστευσουν εἰς αὐτοὺς, καὶ τότε ἀφοῦ πρῶτον καταστήσουν αὐτοὺς ὑποχείριους

55. Ματθ. 8, 21

56. Λουκ. 10, 19

των, τοὺς ὀδηγήσαιν εἰς τὴν ἀπωλείαν. Ἐπομένως δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ προσεχωμεν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅταν μὰς λεγοῦν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῖν, πρέπει νὰ τοὺς ἀποκρουώμεν. Ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀσκήσιν αὐτῶν. Διὸ ποτε εἶπα τὸ ἀγαθὸν θαυμάσιον εἶναι αὐτὴν χρῆσιν, λεπτοτέρα σωμάτων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀφ' ἧς ἐκεῖνος τοῦ ἡμῶν νὰ θαυάζουσι τὴν ὁδὸν προσπερὸν αὐτῶν εἰς τοὺς ὄρους καὶ ἀνάγει, εἰδὼν τὴν ἀφ' ἧς τῶν. Τοῦτο προλέγει καὶ ἕως τοῦ καθῆσθαι ἐπάνω εἰς ἵππον καὶ προσπερὶν τοὺς περὶ πόρους. Ὡστε οὔτε καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ θαυμάζωμεν αὐτοὺς. Διότι τιποτε ἀποδοῦναι δὲν ἔχουσιν ἀκρόαση, οὐδὲν προγινώσκουσιν ὅτι θά γινῇ, ἀλλὰ μόνον ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ταπεινὸς γινώσκων πρὶν ἢ ταῦτα γίνωσκῃ. Οὗτο δὲ δοῦναι βλέπουν, ὡς κλέπται, προτρέχουν καὶ φανταζομένους. Εἰς τόπους τῶν ταχυφύωντα εἰς ἡμᾶς καὶ ὅτι σινηθροῦσθῃμεν ἐδῶ, καὶ οὐλοῦμεν ἐναντίον τῶν ἐξελθόντων πρὶν καποῖας ἀπὸ ἡμᾶς ἐννοήσῃ καὶ διηγήσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ νεαρός τις ταχυδρομὸς ἡμῶν καὶ ἀφ' οὗ προσηγορία τὸν θροῦν πρὸν αὐτοῦ. Αὐτοῦ δὲ τοῦ λεγόμενου παρόμοιον πρὸς τὸ ἐξίς. Ἄν κανεῖς ἀρχίσῃ νὰ περιπατῇ ἀπὸ τὴν Θηβαΐδα ἢ ἀπὸ κείνου ἀπ' ἧς χωρὶν πρὶν μὲν ἀρχίσῃ νὰ περιπατῇ δὲν γνωρίζου, ἂν θὰ περιπατῇ. Ἀφ' οὗ δὲ ἴδουν αὐτοῦ, ὅτι περιπατεῖ, προτρέχουν καὶ πρὶν ἢ αὐτὸς προλάβῃ νὰ ἔλθῃ αὐτὸ ἀντιγίγνεται τὴν μέλλουσαν ἀφίξιν τοῦ. Καὶ ἔτι σινηθροῦν ὡς οὗτο νὰ ἔλθουν ὑστερα ἀπὸ ἡμέρας Πολλὰκις δὲ δοῦναι οὗτο μεταβαλλοῦν γνώμην καὶ ἐπιστρέφουσιν ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ξεκίνησαν, οἱ δαίμονες ἀποδεικνύονται ψεύσται.

32 Καθ' ὅμοιον τρόπον φλυαροῦν ἐνιστε καὶ περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. Ἀφ' οὗ δηλαδὴ ἴδουν ὅτι, εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίας πίπτουν πολλὰί βροχαὶ καὶ γνωρίζοντες ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν βροχῶν ἐκείνων θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ, πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν Αἰγύπτον τὸ ὕδωρ, προτρέχουν τοῦ ὕδατος καὶ προλέγουσιν αὐτό. Ἀλλὰ τοῦτο, θὰ ἡμποροῦσιν καὶ οἱ ἀνθρώποι νὰ προείπουν, ἂν ἦτο εἰς αὐτοὺς δυνατόν νὰ τρέχουν μὲ τὴν ταχύτητα μὲ δαίμονα καὶ ἐκεῖνοι. Καὶ καθὼς ὁ σκοπὸς τοῦ Δα-

θῶ ἀφοῦ ἀπέθανεν εἰς ὑψηλὸν τοποι.⁵⁷ ἔθλεπε καλυτε-
ροι ἐκεῖνου, που ἔμενε κατὰ εἰς χαμηλοτερον μέρος τὸν
ἐρχόμενον, αὐτος δὲ ἦτο ἐκεῖνος τοῦ τρετρεχε τῶν ἁλ-
λων καὶ ἀνηγγελλε τρεῖς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὅχ ἐκεῖνα
ποὶ δὲν εἶχον, μνεὶ ἀκόμη ἀλλ' ὅσα ἤδη ἐλάβανον χώ-
ραι εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἐπροκειτο νὰ γίνουιν. Καθ' ὁμοῖον
τρόπον καὶ οἱ δαίμονες προτ μὲν νὰ πράττουν καὶ προ-
αναγγελλουιν εἰς ἄλλους μὲ μανὶ σκύποι νὰ ἐξαπατῶν.
Εὰν ὅμως ἡ θεῖα Πρόνοα ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλως ἀποφα-
σισῇ καὶ ὁρίσῃ περὶ τῶν υδάτων ἢ περὶ τῶν εἰς τὴν ὁδὸν
περπατοῦντων (διότι εἶπαι τοῦτο δυνατόν εἰς αὐτήν) ἐ-
ψευσθησαν οἱ δαίμονες καὶ ἐκεῖνο, που ἐδωσαν προσοχὴν
εἰς αὐτοὺς ἐξηπατήθησαν.

33 Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐνεφανίσθησαν καὶ τὰ
μαντεῖα τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ το στυγοτρόπως οὗτοι ἐ-
πλανήθησαν παρὰ τῶν δαιμόνων παλαιότερα ἀλλὰ καὶ
οὕτω πάλιν κατηργήθη ὑστερον ἢ πλάνη. Δὲ ὅτι ἦλθεν ὁ
Κυριος, ὁ ὁποῖος μαζί με τὴν παινουργίαν τῶν κατηργήσε
καὶ τοὺς δαίμονας. Δὲ ὅτι τότε δὲ γνωρίζουν ἀπὸ μόνον
τῶν ἁλλ' ὡς κλέπται ἐκεῖνα που βλέπουιν εἰς ἄλλους ταῦ-
τα διασπρεϋλωνουιν καὶ εἶναι μαντεύται μᾶλλον παρὰ
προγνώστα. Δὲ αὐτοῦ καὶ ἂν κάποτε λεγουιν πράγματα
ποὺ εἶναι ἀληθῆ οὔτε τότε ἂν μὴ θαυμάζη κανεὶς αὐτούς.
Δὲ ὅτι καὶ οἱ λατροὶ οἱ ὁποιοὶ ἔχουν πείραν τῶν ἀσθενειῶν,
ὅταν παρατηρησουιν εἰς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν, συμ-
περαῖνοντες ἐκ συνηθείας καμνουιν ἐκ τῶν προτέρων ὁρ-
θὴν διάγνωσιν. Καὶ οἱ κυβερνῆται τῶν πλοίων καὶ οἱ γε-
ωργοὶ πάλιν, ὅταν παρατηροῦν τὴν κατευθυνσιν τῶν ἀνέ-
μων, ἐκ τῆς συνηθείας προλεγουιν ἂν θὰ ἔχωμεν χειμῶνα
ἢ εὐνοϊκὸν καιρὸν, καὶ δὲν θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς δὲ αὐ-
το νὰ εἴπῃ ὅτι προλεγουιν τὸν καιρὸν ἀπὸ θεῖαν ἐμπνευ-
σιν, ἀλλὰ μὲ τὴν βοηθειαν τῆς πειρας καὶ τῆς συνηθείας.
Ἐπομένως καὶ ἐὰν οἱ δαίμονες κατ' εἰκασίαν λέγουιν κά-
ποτε τὰ αὐτὰ δὲν πρεπεὶ κανεὶς διὰ τοῦτο νὰ θαυμάζῃ
αὐτούς, οὔτε νὰ προσεχῇ εἰς αὐτοὺς. Δὲ ὅτι εἰς τί θὰ χρη-
σιμεύσῃ εἰς τοὺς ἀκουοντας τὸ νὰ μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι.

57. B' Βασίλ. 18, 24.

γας ημέρας ποίν' ὅσα πρόκειται νὰ ἔλθουν, ἢ ποῖα ἀναγκὴ σπουδῆς νὰ μᾶλλον κάνεις ἐκ τῶν προτέρων τὰ μέλλοντα καὶ ἄν. ἀκόμη μᾶλλον τίτ' ἀληθῶς. Διότι, τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκασίαν δια νὰ πράττῃ τις τὴν ἀρετὴν οὔτε εἶναι τοῦτο γνωρίσμα ἀποστατικτοῦ ἀγαθοῦ χαρακτήρος. Διότι, κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν κατακρίνεται, διὰτὶ δὲν γνωρίζει, καὶ κανεὶς δὲν λογιζεται μακρυπρὸς διότι ἔμαθε καὶ γνωρίζει. Πολλὰ ἄλλα ὁ καθένας θα κριθῇ μετὰ τούτα τὰ μέτρα, ἔάν δηλαδὴ ἐτήρησεν τὴν πίστιν καὶ ἐφυλάξῃ γνησίως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ.

34 Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν πολλὴν σημασίαν εἰς αὐτὰ οὔτε νὰ προσπαθῶμε κα νὰ νοσηάζωμε, χεῖρον αὐτῶν δια νὰ προγνωρίζωμεν τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶν, ἀλλὰ δια νὰ ἀρεσώμεν εἰς τὸν Θεὸν μετὰ τὸν καλὸ καὶ ἅγιον, Θεὸν μας. Πρέπει ἐπίσης νὰ προσευχόμεθα ὅχι δια νὰ προγνωρίζωμεν, οὔτε νὰ ἀπαιτῶμεν τούτο ὡς ἀμνηστὴν δια τὴν ἀσκήσιν μας, ἀλλ' ἵνα ὁ Κύριος γινῇ συνεργὸς ἡμῶν εἰς τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νικη. Ἐάν δὲ καὶ καμμίαι φορὰι ἐνδιαφερθῶμεν νὰ προγνωρίζωμεν τὰ μέλλοντα ὡς φροντισώμεν νὰ ἔχωμεν καθαρὸν διανοήσαν. Διότι ἐγὼ πιστεύω ὅτι, ἐκείνη ἡ ψυχὴ που εἶναι καθαρὰ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ διατηρεῖ τὰ κατὰ φύσιν αὐτῆς ἀμεταβλητοὶ ἡμπορεῖ ἀφοῦ γίνῃ διορατικὴ, νὰ βλέπῃ περὶ σπότερα καὶ μακρυτέρα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, διότι, ἔχει τὸν Κύριον ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει αὐτὰ εἰς αὐτήν, καθὼς ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλισσαίου, ἡ ὁποία εἶλεπε τὰ συμβαινόντα εἰς τὸν Γιεζή⁵⁸ καὶ ὥραματιζέτο τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις που ἐστέκοντο πλησίον της⁵⁹.

35 "Ὅταν λοιπὸν κατὰ τὴν νόκτα ἔρχωνται οἱ δαίμονες πρὸς ἡμᾶς καὶ θέλουν νὰ μᾶς εἰπουν τὰ μέλλοντα, ἢ λέγουν Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἄγγελοι, μὴ τοὺς προσέχετε, διότι ψεύδονται. Ἄν δὲ καὶ ἐπακουῖν τοῖς ἀσκητικὸν βίον σας καὶ σᾶς μακαρίζουν, οὔτε νὰ διδετε εἰς αὐτοὺς προσοχήν, οὔτε νὰ πέρνητε εἰς τὰ σοβαρὰ ὅσα σᾶς λέ-

58. Δ' Βασιλ. 5, 26.

59. Δ' Βασιλ. 6, 17.

γουν, νὰ σφραγίσετε δὲ μᾶλλον τοὺς ἑστυοὺς σας καὶ τὸν οἶκον σας με τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ προσει-
 χεσθε καὶ θαυμάητε αὐτοὺς ὅτι ἐγὼ καὶ ἄφαντο· ὅτι εἶνα
 δευσιό· καὶ φοβοῦνται· ὅτι ἐγὼ καὶ τὸ σπέρμα τοῦ σταυροῦ
 τοῦ Κυρίου, ἔπε δὴ ἀπὸ θῶς με τοὺς σταυροὺς ἀπεργα-
 σεν αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ καὶ τοὺς ἐκτελέσει· Ἐν δὲ καὶ
 ἐπιμένουν με περισσώτερον ἀντιδρῶν ἐκὼ ἀπέρχονται
 με χοροὺς καὶ ἀλλασσάσκει δαφνίσκας φανταστικὰς μορ-
 φὰς μὴ δειλιάσῃτε οὔτε νὰ πτοηθῇτε οὔτε καὶ ὅταν φαί-
 νωνται, ὡς καλοὶ νὰ προσέγχετε εἰς αὐτοὺς διότι καὶ τὴν
 παρουσίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν εἶνα ἐκὼλον καὶ
 δυνατόν νὰ διαγνώσετε· ἔπε δὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἐδωκε τὴν ἰ-
 κανότητα αὐτὴν· Διότι ἡ μὲν ὀπτασία τῶν ἀγαθῶν δέ, εἶκει
 ταραχῶδης, ἔπε δὴ καὶ τὴν θαυμάσιον φλογικίαν οὔτε
 φωνασκίαν οὔτε θειάκοισιν κανένας τῆς φωνῆς τῶν⁶⁰ Γι-
 νεται, δὲ με τόσῃ ἡσυχίᾳ καὶ πραότητι ὥστε ἀμέσως
 δημιουργεῖται χαρὰ καὶ ἀναλυσίς καὶ θάρρος εἰς τὴν
 ψυχὴν· ἔκενοι, ποὺ τοὺς ὁραματίζεται ὅτι, εἶνα ὁ Κύ-
 ριος μετ' αὐτῶν ὁ ὁποῖος εἶναι ἡμῶν μὲν ἡ χαρὰ τοῦ δὲ
 Θεοῦ Πατρὸς ἡ δυναμὶς καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν διατη-
 ροῦνται ἀδυστάρακτοι καὶ ἀταλάνταυτο· Καὶ ἔτσι γίνε-
 ται ὥστε ἡ ψυχὴ φωτίζεται ἐπὶ ὑπὸ τῆς Θεᾶς δυνάμεως
 νὰ θεωρῇ τοὺς εἰς αὐτὴν παρουσαίζομένους ἀγίους· Ἐ-
 πεδὴ θεθαύως καὶ ὁ πόθος τῶν θεῶν καὶ τῶν μελλόν-
 τῶν ἀγαθῶν γεννᾷται ὑστερον εἰς αὐτὴν καὶ θα ἐπιθυ-
 μήσῃ χωρὶς ἄλλο νὰ συνδεθῇ στενῶς με αὐτὰ· ἔάν ἀνα-
 χωρῶσα διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν· Ἐπέρριπεν αὐτὰ μαζὶ τῆς
 Ἑάν δὲ καὶ ὡς ἄνθρωποι φοβηθῶσιν μερκοὶ τὸ ὄραμα
 τῶν ἀγίων τότε οἱ παροικιῶμενοί ἀγιοὶ με τὴν ἀγά-
 πην διασκεδάζουν τὸν φόβον ποὺ ἐπράξθησαν, καθὼς
 ἔκαμιν ὁ ἀγγέλως Γαβριὴλ εἰς τὸν Ζαχαρᾶν⁶¹, καὶ ὁ ἐμ-
 φανισθεὶς ἀγγελὸς εἰς τὸ θεῶν μνημεῖον⁶² ποὺ εἶχε τα-
 φὴ ὁ Κύριος καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐφανερώθη εἰς τοὺς ποι-
 μένας τῆς Βηθλεὲμ λέγων, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγ-
 γέλιον «Μὴ φοβεῖσθε»⁶³· Διότι ὑπάρχει καὶ ὁ φόβος ἐκεῖ

60. Ἦς 42, 2

61. Λουκ. 1, 13

62. Μκ-θ 28, 5.

63. Λουκ. 2, 10.

των, ὅχι λόγῳ ψυχικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ λόγῳ πνευματικῆς
σεως τῆς παρούσης ἐκείνων τοι, εἴτα καὶ περὶ ἀπὸ
τοὺς ἰδίους τοιαύτη λοιποὶ εἶναι, ἡ ἐμφάνισις τῶν ἀγίων

36 Ἡ δὲ αἰφύδῃ εἰσβλήῃ καὶ ἐμφάνισις τῶν κακῶν
δαιμόνων, νύστα μετα πολλῆς ταράχης τῶν καὶ ἡ
χρῶν καὶ κρητῶν, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἐχθρὴν εἰσβολήν,
τὴν ὁποῖα, θὰ ἴδωσιν τα κακοὶ καὶ ὅτερο λη-
στα. Εκτείνων, προκαλεῖται δὲ αὐτοὺς τῇ, μυχῇ ταρά-
χῃ, ἀκτιναῖς τῆς λογικῆς κατηφῆς μίσους πρὸς τοὺς
ἀσκητικὰς ἀδελφούς, αὐτῇ ἐπιθέτουσιν τῶν συγγενῶν καὶ
φύθος θανάτου καὶ κτήρια κακοὶ ἐπιτίμει, ἀμέλεια
πρὸς ἀσκήσιν καὶ ἀσπῆ καὶ ἀναστασια τοῦ χαρι-
κτήρος "Ὅτι, λοιπὸν ἡγεμονίαν, πλ. ἐνεφανίσθη εἰς
σᾶς καὶ φανερώθη ἐν μέν ὁ φόβος σᾶς ἐγκαταλείψει ἀ-
γέσους καὶ αὐτὸ τοῦ φόβου, πλ. ἡ εἰς τὴν μυχῇ σας χα-
ρὰ ἀνεκφράστου καὶ ἐπιθέτου καὶ καὶ θάρρος καὶ ἀ-
ποκαταστάσεως ἀτακτικῆς καὶ ἡ καθήρεσις τῶν λογι-
σμῶν καὶ πεινρήσει αὐτοὺς ἡ γυναικὶς καὶ ἡ ἀγά-
πη εἰς τοὺς Θεοὺς, ὡς Θεοὺς καὶ προσγεσθε Διότι
ἡ γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ σας καταπατεῖται πλ. καὶ κινεῖται τὴν
ἀνότητά τῶν παλαιστικῶν καὶ σᾶς τοιαύτως τρόπον
καὶ ὁ Αἰθῶρας δυνάμει τοῦ Κρῶν κατελήφθη ἀπὸ ἀ-
γαλλίας καὶ καὶ ὁ Ιωάννης εὐφραδὺς ὡς ἡκούσθη ἡ φωνὴ
τῆς Θεοτοκου Μαρίας ἐκείνησιν μετὰ εἰς τὴν κοιλί-
αν τῆς μητροῦ τῆς "Ἐστ. ὁμοίαν μετὰ ἐμφάνισιν μερῶν
ἀκολουθεῖ τῇ ταράχῃ καὶ κτήριος ἀπὸ ἐξω καὶ ἔλθουν εἰς
τὴν φωνὴν τῆς σας τὰ τοῦ κόσμου πράγματα καὶ ἀπελθὴ
θανάτου, καὶ ὅσα ἄλλα προσέτα να γνωρίζετε ὅτι ἡ γε-
νομένη ἐπιθέσις εἶναι, ἔργον τῶν κακῶν δαιμόνων

37 Ἄς εἶναι δὲ ἀπάθειαι διὰ σᾶς καὶ τοῦτο ὅτι δη-
λαῶν ἐστὶ συνεχρῆν ἡ ψυχὴ να φανερωθῇ τοῦτο εἶναι ἀπό-
δεξις τῆς παρούσης τῶν ἐχθρῶν Διότι οἱ δαίμονες δὲν
θελοῦν να ἀπαλειφθῇ τοὺς ποικίλους ἀπὸ τὴν δειλίαν
καθὼς ἐπράξεν ὁ μέγας ἀρχάγγελος Γαβριὴλ διὰ τὴν
Μαρίαν καὶ τὸν Ζαχαρίαν καὶ ὁ ἄγγελος που ἐφάνη εἰς

64. Τω. 8, 56.

65. Λουκ. 1, 41

τάς γυναίκας εἰς τὸ μὴ ἵκεταὶ Κυρίου. Ἀλλὰ ὅτα, ἴδοντες αὐτοὺς νὰ φοβοῦνται, λέγει ὁ Κύριος εἰς τὴν φωνήσάν των τὸν φόβον δὲ νὰ κατέσπειρεν, αὐτοὺς περισσοτερον. Καὶ ἔπειτα τὸν χροῖον εἰς τὸ ἔργον των καὶ περιπαίζουσι, λεγοντες Πραττεσατε καὶ προσκυνησατε. Τους μὲν εἰδωλολάτραις βεβήλους ἐβήπαθησιν, μετὰ τὸν τρόπον καὶ ἔτις ἐκείνους ἐβήπαθη, ὅτι ἐκείνοι οὐκ ἐβήπαρξιν νὰ εἶναι. ἡμᾶς δὲ δὲν ἀνέκει, ὁ Κύριος νὰ ἀπατηθῇ μὲν ἀπὸ τὸν δαβολοῦ διότι ὁπερ ἐδηγασθε καὶ ἂν ὁ δαβόλος ἐπεχείρησεν νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτοὺς τοιαύτας ὁπτασίας ἐπειμήσεν, ἵνα ὁ δαβόλος ἐγὼν. Ὑπαγε, ὅτι σὺ μοι Σατανᾷ διότι ἡ Γραφή λέγει Κύριος, τὸ Θεό σου θα προσκυνῇς καὶ αὐτὸν μόνον θα λατρεύῃς.⁶⁶ Διὰ ταῦτα λοιπὸν ὁσὼ τὸ δυνατόν καὶ περισσοτερον ἄς κατ' ἐφρονηται ἀπὸ ἡμᾶς ὁ πατριάρχης δαβόλος. Διότι ἐκεῖνο ποιεῖσκαμεν ὁ Κύριος ἐκαστὸν αὐτοῦ χάριν ἡμῶν διὰ νὰ ἀκούσῃεν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς οἱ δεινότεροι τοὺς Ἱδιους λόγους καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ ἀναστρέψωται μετὰ τὴν δύσκειν τοῦ Κυρίου ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς λόγους τουτοὺς κατήσχυεν αὐτοὺς.

38 Δὲν πρέπει, δὲ νὰ καυχώμεθα ἐπεὶ δὴ ἐκβάλλομεν ἀπὸ ἀνθρώπων δαμονίας οὔτε νὰ ἀλαζύνεσθαι, ὡς ἐπεὶ δὴ θεραπεύομεν ἀσθενείας. Οὔτε ἐκεῖνοι μὲν ποτε ἐκβάλλε δαμονία νὰ θαυμάζωμεν ἐκείνους δὲ ποτε δὲν ἔγει, αὐτὸ τὸ χάρισμα νὰ ἵπτασθωμεν. Ἄς προσπαθῇ ὁ καθένας νὰ πληροφορητὰ καλῶς τὴν ἐπιδοσκίαν τῶν ἀλλῶν εἰς τὴν ἀσκήσιν καὶ ἡ ἄς μεμνηταί, καὶ ἄς κάμνῃ τὸ αὐτὸ μετὰ ζήλον, ἡ ἄς διορθωτὴν αὐτὸ ἐφ' ὅσον ἡμπορεῖ. Διότι ἡ δαμονία νὰ κάμνῃ κανεῖς θαύματα δὲν εἶναι ἰδική μας ἀλλὰ ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον τοῦ ὁποῦ τὰ θαύματα εἶναι. ἔργοι, ὁ ὁποῖος ἔλεγε λόγου χάριν εἰς τοὺς μαθητάς του. Μὴ χαίρετε διότι τὰ δαμονία ἐκβάλλονται εἰς σας ἐπεὶ δὴ αὐτὸ εἶναι χάρισμα ποιῶν ὅσον ἐδωσα ἔγω· ἀλλὰ διότι τὰ ὀνόματά σας ἔχουν γραφῇ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.⁶⁷ Διότι τὸ μὲν γεγονός ὅτι τὰ ὀνόματά μας ἔχουν γραφῇ εἰς τὸν οὐρανόν.

66. Ματθ. 4, 10.

67. Δουκ. 10, 20.

λόν, εἶνα ἀποδεξις περὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου μας ἢ δεδωκέναι να ἐκδωκώμεν δάμοντες εἶνα, ἡρσασα πού τῶν ἁγίων ὁ Σπότηρ Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐκείνους πύθον κατηγόρηται, διὰ τὰς ἀρετάς των, ἀλλὰ διὰ τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου, καὶ θα εἴποιεν Κύριε δὲν ἐκείνοιεν πάλιν αὐτοῦ πύθον ἐπικαλούμενο το δυνάμει σου θα ἄν κερθῇ, οὐκ ὁ βούλει, ὅτι ἐν τῶν γυναικῶν Διὰ ὃ Κύριε εἶπε ἀπὸ τῶν ἁγίων ὡς ἰδοὺς τοῦ τῶν ἀσθεῖς, πού ζῶν θίον ἀπερταμένο. Ἐν γένε δὲ πρετὸν να προσεχόμεθα κατὰ τὴν ἡμέραν λαβώμεθα τὸν ἁγίον καὶ ἐκείνους τὰ τοῦ ἁγίου ἀπὸ τὰ ἀπὸ πνεύματος καθὼς εἶπα, ἡμεῖς οὐκ ἄς μὴ πιστεύωμεν εἰς πᾶν πνεῦμα⁶⁸.

39. Θα ἐπεθύμουν λαλοῦν να σωτήσω καὶ να μὴ εἴπω τίποτε ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ να ἀρκεσθῶ μόνον εἰς αὐτὸν Διὰ να με ἐκστήτε ὥστε εἶπε λέγω τα τα ἀπλῶς διὰ να μινετα λόγος ἀλλὰ διὰ να πιστεύσητε ἀληθινὰ ὅτι διηγοῦμαι ὅσα ἐκ πείρας ἐμαυτοῦ διὰ τοῦτο καὶ ἀνἀκούη με νομῶστε ἀνόητοι γὰρ ὅτι ὡς ὁ Κύριος πού ἀκούει τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεώς μου καὶ ὅτι οὐκ ὁ δάτοι ἑαυτοῦ μου ἀλλ' ἀπὸ ἀγαθὴν πρὸς σᾶς κινούμετος καὶ διὰ να σᾶς παρακαλέσω να προσέχετε, ἐκείνας τὰς τέλεις τῶν δυνάμεων τοῦ ἁγίου ἰδοὺ ταυτάς παλιν λέγω Ποσας φορας με ἐκακατήσαν καὶ ἐγὼ τοὺς κατηράσθην ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ποσας φορας μοῦ προείπον διὰ τὰ ἰδοὺ τῶν ποταμῶν καὶ ἐγὼ ἔλεγον εἰς αὐτούς Καὶ σὺν δατ' ἐνδιαφέρθητε περὶ τούτοις Κάποτε ἦλθον με ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ὅσαν στρεψιὼτα φέροντες πανοπλίας Καὶ ἄλλοτε ἐνεμίσαν τὸν οἶκόν μου με μορφὰς ἵππων καὶ θηρῶν καὶ ἐρπετῶν καὶ ἐγὼ ἔψαλλον «Οὗτοι με πολεμικὰ ἄρματα καὶ ἵππους» ἡμεῖς δὲ με τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου θα ὑπερσχύσωμεν ὡς δυνατώτεροι ἀπὸ αὐτούς⁶⁹ Καὶ με τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς ἐκεῖνοι κατετροπώθησαν ἀπὸ τὸν Κύριον Κα-

68. Ματθ. 7, 22, 23.

69. Α' Τιμ. 4, 1.

70. Ψαλμ. 19, 8.

ποτε ἐνεφαν ὡς ἦσαν εἰς το σκότος κρατοῦντες φανταστικά φῶτα καὶ ἐλάττωον. "Ὡς θύμην, ὅταν νῆσός φέωμεν. Ἀπὸ τῶν ἐγὼ δὲ ἐλάττω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ προσηυχόμην καὶ παρακαλῶς ἐκίδουσε τὸ φῶς τῶν ἀσέβων πνευμάτων. Ὑστερον εἶπε ὁ λαός, οἱ ἡγῶνες ἔλαθον πάλιν ὥσπερ νῆα ἐραλλον ὁμοῖους ἐλάττω ὁμολοῦσαν ἀπὸ τὰς Γραφαίς. Ἐγὼ δὲ ὡς κωφός δεῖ ἤκουσα αὐτοὺς." Κάποτε ἕκαστος τὸ μακάστιον ὁμιλοῦντες ὥσαν ἀπὸ σεβασίου. Ἐγὼ δὲ προσηυχόμην καὶ ἔρεκταθ' ἑαυτός εἰς τὸ φρονήμα. Καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ ἀφοίτηθον, τάλιν ἔδεικνυντο αὐτὸν κρότους ἐσούρζον καὶ ἔχορον. "Λαοὶ δὲ ὡς ἤρξα τὴν προσευχὴν καὶ ἐξηχώμην με ψαλμούς περὶ ψαλλὰ μέσα μου ἀμέσως ἠρξατο νῦν ὁρμήναι καὶ ἐκκλᾶσθαι ὥσαν νῆα ἦσαν τελευτῶς ἀδυνατῶν. Ἐγὼ δὲ ἐδέξατο τὸν Κύριον ὁσπίλος κατεβῆ καὶ διτόμπευσεν τὴν τολμὴν καὶ τὴν μαρίαν τῶν.

40 Κάποτε παρὼς ἀσθὴ εἰς ἐμὲ ἕως δαίμωνι πολὺ σιγηλὸς με μορῶν φαντασματικῆς καὶ ἐτόλμησεν νῆα εἶπαι. Ἐω εἰμαι ἡ ἑστῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐγὼ εἶμαι ἡ Θεᾶ πρότερον. θέλω εἶπαι τοῦ χαρισῶ. Ἐγὼ δὲ τότε ἀντὶ ἀπαντήσεως ἀφύκησά μάλλον κατ' αὐτόν ἐπικαλεσθεὶς τὸ δόγμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπεὶ γὰρ εἶπε, εἰς νῆα τοῦ, ἐπεπρω καὶ μοῦ ἐφάνη, ὅτι μετέβληθ' εἰς καπνὸν καὶ ἀμέσως ὁ τοσούτος ἡγῶν καὶ ὅλοι οἱ δαίμονες ποὺ ἦσαν μαζί τιν' ἐφανερώθησαν με τὴν ἐπέκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλοτε πάλιν, ἐνῶ ἐγὼ ἐξηπτεῖσα ἦλθεν ὡς ὁ νῆα ὁ τοσούτος ἡγῶν καὶ παρὼς ἄσθεν εἰς τὴν φαντασίαν μου ἄρτης καὶ τιν' ἐπὶ πνεύματι λέγων. Φάγε, καὶ σταμάτησε τὰς πολλὰς κόπας ἀνθρώπου εἶσαι καὶ σύ, καὶ ὑπόκεισθαι εἰς τὴν κινδυνὸν νῆα ἀσθ' ἡσθης. Ἐγὼ δὲ ἐννοήσας τὴν πατήριαν ταύτην ἐσηκώθην, διὰ νῆα προσεχθῶ. Καὶ ἐκεῖνος μὴ ἡμῶν νῆα ὑποφερῆ ἀμεσῶς ἐφανερώθη καὶ ἐφανῆ ὡς νῆα ἐρχεται ἀπὸ τὴν θυρίαν ὥσαν καπνός. Πῶς φάσε δὲν μοῦ ἐφανερώσεν εἰς τὴν ἔρημον φανταστικὸν γρίπον μοῖσι διὰ νῆα ἀγγίλω καὶ νῆα ἴδω! Ἐγὼ ὁμῶς τὸν ἀντιμετώπισα με ψαλμούς καὶ ἐκεῖνος ἐ-

λεωνεν, ὡς κηρός. Πολλὰκις δὲ ἐπίμνησεν ὅτι ἐπρόξενός
 ἦν, πληγὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐγὼ εἶχα. Τίποτε δὲ, θα
 με χωρίση ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Χριστοῦ; καὶ ὑστερὸν
 ἀποστασία ἐγένετο. ὁ δὲ ἐκείνους ἐκείνους ὁ δὲ ἐκείνους
 ἰδὼν Δε, ἡκούσας ὡς ἐκείνους περὶ τοῦ ἐξουσιάζοντος
 τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν. ὁ δὲ ἐκείνους ἦτο περὶ
 πέντε. Ἐβλεπτοὶ τὴν Σπύραν, ὅτι ἐπὶ τὴν ὡς ἀστραπή
 ἀπὸ τῶν ἁγίων. Ἐκείνους δὲ ἀπὸ τῶν τέκνων, μετὰ
 να φέρω εἰς τὴν ἀμνην σου τοῦ ἀποστόλου κόνος. Ἐ
 φημι τοῖς ἀποστόλοις καὶ τῶν ἐκείνους καὶ τῶν ἀποστόλων
 σε καὶ τῶν ἀποστόλων, ὅτι ἀπὸ τῆς κοίτης σου τῆς ἀσκήσεως,
 οὐκ ἔστι φθίσις τὰ φαντασμάτα τοῦ διαβόλου καὶ τῶν
 διαβόνων αὐτοῦ.

41. Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸ να αἴς διηγοῦμαι τόσα πολλὰ
 κινδυνεύω να γινώσκῃς παρρησιαζόμενος, δεχθήτε καὶ τοῦ
 το πρὸς ἀσφάλειαν ἀπὸ τῶν φθόνων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν
 διὰ τὸ δὲ λέγω μετὰ τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τὴν
 ἡμετέραν εἰς τὸ μοι στήριον καὶ ὅτι ἐξέλεσθε, ἐξω εἶδα
 κηποιὸν που ἐφύκει, ἀκούσας καὶ ὑψηλὸς. Ἐπειδὴ δὲ
 ἐγὼ ἠρώτησα Ποῖος εἶσαι, εἶπεν Ἐγὼ εἶμαι ὁ Σατα
 νᾶς. Ὅταν δὲ ὑπὸ τὸν ἠρώτησα Διὰ τί λέγεις εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν ἐκεῖνος ἔλεγε Διὰ τί με καταρῶντα ἀδικῶς οἱ
 ἀρχιερεῖς καὶ ὁ λαὸς ὁ ἄλλος Χριστιανός; Ὅταν δὲ ἐγὼ εἶ
 πον Καὶ συ διὰ τί ἐνοχλεῖς αὐτούς, εἶπε Δὲ, εἶμαι, ἐγὼ ἐ
 κείνους πρὸς ἐνοχλεῖς αὐτούς ἀλλ' οἱ ὅσοι περὶ τοῦ
 ἐαυτοῦ τῶν, διὰ τὸ ἐγὼ ἔχω γινώσκῃς ἀδυνατῶς Δὲν
 ἐμαθάν ὅτι ἐτά ὅπλα τοῦ ἐχθροῦ ἡ χρηστευθῆσαν ἐντελῶς,
 ἐκυρῆσας τὰς πόλεις. Δὲν ἐγὼ πλέον οὔτε βέλους οὔτε
 πύλων Πανταχοῦ τῶρα παρῶν Χριστιανοὶ ἀκόμη καὶ
 ἡ ἐρημία ἔχει γεμισθῇ ἀπὸ μαχητῶν. Ἄς προσέχουν
 τοὺς ἐκείνους τῶν καὶ ἄς μὴ μετὰ τῶν ἀδικῶς. Τότε
 ἐγὼ ἐθαύμασα τὴν χάριν τοῦ Κυρίου καὶ εἶπον εἰς αὐ
 τόν Ἄν καὶ εἶσαι παντοτε ψευθῆς καὶ οὐδέποτε λέγῃς

72. Ρωμ. 8, 35.

73. Λουκ. 10, 18.

74. Α' Κορ. 4, 6.

75. Ψαλμ. 9, 7.

ἀληθεύσαν ὁμῶς τώρα αὐτὸ τοῦ εἶπες, χωρὶς νὰ θέλῃς, εἶναι ἀληθές διότι, ἅμα ὡς ἦλθεν, ὁ Χρῆστος σε κατεστήσεν ἀδυνατῶν καὶ ἀφοῦ σέ κατέβαλεν σέ ἀπεγυμνάσεν ἀπο τῆς δυνάμεως τῆς. Ἐκείνης εὐθὺς ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ μὴ διστακόμενος νὰ ὑποφερῇ τὸ πῦρ τοῦ ἐξεπέμπετο ἀπὸ αὐτὸ καὶ τὸν κατέκαλεν ἔγινεν ἄφαντος.

42. Εάν λοιποὶ καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος παραδέχεται ὅτι τίποτε δὲν δύναται ἔχομεν χρέος νὰ περ φρονούμεν ἐντελῶς αὐτοὶ καὶ τὰ ὄργανά του τοὺς δαίμονας. Ὁ μὲν λοιποὶ ἐχθρὸς αἰ τοὺς πιστοὺς τοῦ κυρίου, τοὺς δαίμονας μεταχειρίζεται, τόσας πολλὰς πανουργίας, ἡμεῖς ὁμῶς, οἱ ὅτι οὗ ἐμπαίσαμεν τὴν ἀδύναμιν των ἡμποροῦμεν νὰ τὴν περιφρονούμεν καὶ κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον, καὶ προσεταπεινώμεθα ὅπως μὴ τὰ χάσωμεν πρὶν ἢ εἰς συμβῇ τι καὶ νὰ ἀφήνωμεν τὴν δειλίαν, νὰ καταλαβῶμεν τὰς ψυχὰς μας, οὔτε νὰ σκεπτιώμεθα με τὴν φαντασίαν μας τοῖ φοβῶν. λέγοντες. Μήπως ἄρα γε ἔλθῃ ἡ ὑπέρωκ καὶ μὴ ἀναποδυγερσῇ μήπως ἄρα γε μὲ ἐξέστησῃ με ἐκώμα καὶ μὲ περισσοῖρη εἰς τὴν πτώσῃ, ἢ ἐξέλθῃ καὶ ἐπτεθῇ καὶ μὲ σιγητάρῃ. Ἄς μὴ ἀφήνωμεν ἐντελῶς ταυτάς σκέψεις νὰ μᾶς ἀπασχολοῦν μητε νὰ λυπούμεθα ὥσάν νὰ τροκεῖται νὰ ἀπωλεσθῶμεν. Ἄς ἔχωμεν ἡσυχίαν, ἄλλον καὶ ἄς χαιρώμεν πάντοτε ὥσάν νὰ ἦμεθα θεδαίον, ὅτ ἔχωμεν σωθῇ καὶ ἄς σκεπτιώμεθα εἰς τὴν ψυχὴν μας ὅτ, εἶναι, μεθ' ἡμῶν ὁ Κύριος ὁ ὁποῖος κατετροπώσῃ καὶ κατηγγήσεν αὐτοὺς. Προσετ. δε ἄς ἔχωμε κατὰ νοῦν καὶ ἄς ἐνθυμούμεθα πάντοτε, ὅτ, ὅταν ὁ Κύριος εἶναι μεθ' ἡμῶν τίποτε δὲν ἡμπεροῦν νὰ κάμωσιν οἱ ἐχθοὶ εἰς βάρος μας. Διότι ὅταν ἐλθῶν, εἰς τὴν κατάστασιν που θεοὺ εὗρουσιν ἡμᾶς με ἀνάλογον τρόπον μᾶς πλησάζουν, καὶ συμφωνοῦν μὲ ὅσα εὐρισκουν, ὅτ ἔχομε εἰς τὸν νοῦν μας οὕτω καὶ αὐτοὶ μᾶς ὑποβάλλουν καταλλήλους φαντασίας. Ἐὰν μὲν λοιπὸν εὗρουσιν ἡμᾶς φθισμένους καὶ ταραγμένους ψυχικά, ἀμέσως αὐτοὶ, ὥσάν ληστὰς τοῦ εὗρισκουν τὸν τόπον ἀφύλακτον εἰσορμοῦν. Καὶ ἐκεῖνο ποι ἡμεῖς σκεπτόμεθα, τοῦτο ἐκεῖνο, πράττουν μεγαλοποιημένον. Ἐὰν δηλαδὴ βλέπουν ἡμᾶς νὰ ἦμεθα φοβισμένοι, κυρτωμένοι ἀπὸ δειλίαν, αὐξάνουν περισσότερο τὴν δειλίαν μας με διαφόρους

ὀπτασίας καὶ ἀπειλῶν καὶ ὑπερῶν ἢ τάλαιπωρος ψυχὴ βασανίζεται μέστω. Εάν δε ~~ε~~ ~~ρ~~ ~~σ~~ ~~η~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~χ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ρ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ἐ~~ ~~ν~~ ~~Κ~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~ί~~ ~~ω~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~σ~~ ~~κ~~ ~~ε~~ ~~π~~ ~~τ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~θ~~ ~~ι~~ ~~π~~ ~~ε~~ ~~ρ~~ ~~τ~~ ~~ω~~ ~~ν~~ ~~ἁ~~ ~~γ~~ ~~θ~~ ~~ῶ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ῆ~~ ~~ς~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~λ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~σ~~ ~~ῆ~~ ~~ς~~ ~~ζ~~ ~~ω~~ ~~ῆ~~ ~~ς~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~φ~~ ~~υ~~ ~~λ~~ ~~α~~ ~~τ~~ ~~τ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~ὴ~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~η~~ ~~μ~~ ~~η~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~ς~~ ~~ἐ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~ῦ~~ ~~τ~~ ~~ῆ~~ ~~ς~~ ~~Κ~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~ί~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~ἔ~~ ~~χ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ὁ~~ ~~α~~ ~~ρ~~ ~~κ~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~ν~~ ~~ο~~ ~~ῦ~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~ὅ~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~τ~~ ~~ὰ~~ ~~π~~ ~~ᾶ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~εὑ~~ ~~ρ~~ ~~ί~~ ~~σ~~ ~~κ~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~χ~~ ~~ε~~ ~~ί~~ ~~ρ~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~Κ~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~ί~~ ~~ου~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ὅ~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~ὁ~~ ~~δ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~μ~~ ~~ῶ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~π~~ ~~ο~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~δ~~ ~~ὲ~~ ~~ν~~ ~~ἡ~~ ~~μ~~ ~~π~~ ~~ο~~ ~~ρ~~ ~~εῖ~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~μ~~ ~~η~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~β~~ ~~λ~~ ~~α~~ ~~θ~~ ~~ῆ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~Χ~~ ~~ρ~~ ~~ι~~ ~~σ~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~οῦ~~ ~~οὔ~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~ἔ~~ ~~χ~~ ~~ε~~ ~~ι~~ ~~κα~~ ~~κ~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~ἐ~~ ~~ξ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~κ~~ ~~ι~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~κα~~ ~~τ~~ ~~ὰ~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ὸ~~ ~~ς~~ ~~ἀ~~ ~~ν~~ ~~θ~~ ~~ρ~~ ~~ῶ~~ ~~π~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~β~~ ~~λ~~ ~~έ~~ ~~π~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~ς~~ ~~ὅ~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~ἡ~~ ~~ψ~~ ~~υ~~ ~~χ~~ ~~ὴ~~ ~~εἶ~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~π~~ ~~ε~~ ~~ρ~~ ~~ι~~ ~~χ~~ ~~α~~ ~~ρ~~ ~~α~~ ~~κ~~ ~~ῶ~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ἡ~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~ι~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ς~~ ~~λ~~ ~~ο~~ ~~γ~~ ~~ι~~ ~~σ~~ ~~μ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ς~~ ~~φ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ν~~ ~~ο~~ ~~ῦ~~ ~~ν~~ ~~ἐ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ρ~~ ~~ε~~ ~~π~~ ~~ι~~ ~~σ~~ ~~σ~~ ~~μ~~ ~~έ~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~ι~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~τ~~ ~~ρ~~ ~~ο~~ ~~π~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~ὁ~~ ~~ἐ~~ ~~χ~~ ~~θ~~ ~~ρ~~ ~~ὸ~~ ~~ς~~ ~~ἀ~~ ~~φ~~ ~~οῦ~~ ~~εἶ~~ ~~δε~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~π~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~π~~ ~~ε~~ ~~ρ~~ ~~ι~~ ~~φ~~ ~~ρ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~η~~ ~~μ~~ ~~έ~~ ~~ν~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~ἀ~~ ~~ν~~ ~~ε~~ ~~χ~~ ~~ω~~ ~~ρ~~ ~~ῆ~~ ~~σ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~κ~~ ~~ρ~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~ἀ~~ ~~π~~ ~~ὸ~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~δ~~ ~~ὲ~~ ~~Ἰ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~δ~~ ~~αῖ~~ ~~ν~~ ~~δ~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~εὑ~~ ~~ρε~~ ~~ν~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~γ~~ ~~υ~~ ~~μ~~ ~~ι~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ἀ~~ ~~φ~~ ~~ρ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~η~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~ἀ~~ ~~π~~ ~~ὸ~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ς~~ ~~ἀ~~ ~~γ~~ ~~α~~ ~~θ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ς~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~ς~~ ~~λ~~ ~~ο~~ ~~γ~~ ~~ι~~ ~~σ~~ ~~μ~~ ~~ο~~ ~~υ~~ ~~ς~~ ~~ἡ~~ ~~χ~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~λ~~ ~~ω~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~σ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ὥ~~ ~~σ~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~ἂ~~ ~~ν~~ ~~θ~~ ~~έ~~ ~~λ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~π~~ ~~ε~~ ~~ρ~~ ~~ι~~ ~~φ~~ ~~ρ~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~ῶ~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~ἐ~~ ~~χ~~ ~~θ~~ ~~ρ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~ἅ~~ ~~ς~~ ~~ἔ~~ ~~χ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~δι~~ ~~α~~ ~~ρ~~ ~~κ~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~ὴ~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~η~~ ~~μ~~ ~~η~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~τοῦ~~ ~~Κ~~ ~~υ~~ ~~ρ~~ ~~ί~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~καὶ~~ ~~ἅ~~ ~~ς~~ ~~χ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ρ~~ ~~ῆ~~ ~~ς~~ ~~ἡ~~ ~~ψ~~ ~~υ~~ ~~χ~~ ~~ὴ~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~τ~~ ~~ὴ~~ ~~ν~~ ~~π~~ ~~ρ~~ ~~ὸ~~ ~~ς~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~ν~~ ~~ἐ~~ ~~λ~~ ~~π~~ ~~ι~~ ~~δ~~ ~~α~~ ~~Κ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~ἴ~~ ~~δ~~ ~~ω~~ ~~μ~~ ~~ε~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~π~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~χ~~ ~~ν~~ ~~ι~~ ~~δ~~ ~~ι~~ ~~α~~ ~~τ~~ ~~ῶ~~ ~~ν~~ ~~δ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~μ~~ ~~ῶ~~ ~~ν~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~δ~~ ~~α~~ ~~λ~~ ~~υ~~ ~~ω~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~ὥ~~ ~~ς~~ ~~κα~~ ~~τ~~ ~~ν~~ ~~ὸ~~ ~~ς~~ ~~καὶ~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~ι~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~τ~~ ~~ρ~~ ~~ε~~ ~~π~~ ~~ῶ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~α~~ ~~εἰ~~ ~~ς~~ ~~φ~~ ~~υ~~ ~~γ~~ ~~ῆ~~ ~~ν~~ ~~μ~~ ~~ᾶ~~ ~~λ~~ ~~λ~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~π~~ ~~α~~ ~~ρ~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~ν~~ ~~δ~~ ~~ι~~ ~~ω~~ ~~κ~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~Δ~~ ~~ι~~ ~~ὅ~~ ~~τ~~ ~~ι~~ ~~εἶ~~ ~~ν~~ ~~α~~ ~~πο~~ ~~λ~~ ~~υ~~ ~~δ~~ ~~ε~~ ~~λ~~ ~~ο~~ ~~ί~~ ~~κα~~ ~~θ~~ ~~ῶ~~ ~~ς~~ ~~π~~ ~~ρ~~ ~~ο~~ ~~εἶ~~ ~~π~~ ~~α~~ ~~ς~~ ~~ἐ~~ ~~π~~ ~~εἰ~~ ~~δ~~ ~~ὴ~~ ~~πε~~ ~~ρ~~ ~~ι~~ ~~μ~~ ~~έ~~ ~~ν~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~π~~ ~~ᾶ~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~τ~~ ~~ε~~ ~~τ~~ ~~ὸ~~ ~~πῦ~~ ~~ρ~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~ἔ~~ ~~χ~~ ~~ε~~ ~~ι~~ ~~ἐ~~ ~~τ~~ ~~ο~~ ~~μ~~ ~~α~~ ~~σ~~ ~~θ~~ ~~ῆ~~ ~~δ~~ ~~ι~~ ~~αὐ~~ ~~τ~~ ~~οῦ~~ ~~ς~~ ~~·~~

43 Ἐχετε δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἀλάνθαστον γνῶρισμα πού ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ μὴ τοὺς φοβῆσθε Ὅταν φανερωθῇ εἰς σᾶς κάποιο φάντασμα μὴ ἀφήνετε τὸν ἑαυτὸν σας νὰ κυριευθῇ ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ φόβον, ἀλλ' ἐρωτήσατε πρώτῳ ποίᾳς πο ὀνητος ἡμπορεῖ νὰ εἶναι Ποῖος εἶσαι. συ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλθες. Καὶ ἂν μὲν εἶναι δράσις ἀγίων, ἐκεῖνοι θὰ σᾶς πληροφορήσουν περὶ αὐτοῦ καὶ θὰ μετατρέψουν τὸν φόβον σας εἰς χαρὰν Ἐὰν δὲ εἶναι κάποια διαβολικὴ ὀπτασία, ἀμέσως ἀδυνατίζει, διότι βλέπει ὅτι ἡ διανοιά σας εἶναι ἀνδρεία. Τὸ νὰ ἐρωτᾶτε νὰ μάθετε Ποῖος εἶσαι καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλθες, εἶναι ἀσφαλὴς τρόπος νὰ διατηρῆτε τὴν ἀταραξίαν σας Τοιοῦτοτρόπως ὁ μὲν Ἰησοῦς τοῦ Ναυη⁶, μὲ τὸ νὰ ἐρωτήσῃ ἔμαθεν, ὁ δὲ ἐχθρὸς, ὅταν ὁ Δανιηλ ἠρωτήσεν αὐτὸν δὲν κατωρθώσε νὰ μὴ φανερωθῇ.

76. Ἰ. Ναυη 6, 12

44. Ἐνῷ ὁ Ἀντώνιος διηγείτο ταῦτα ὅλοι ἐχαιρον καὶ τῶν μὲν ὁ ἔρως τῆς ἀρετῆς ἐμμελῶς τῶν δὲ ἡμέλεια ἀπεοιδωκετὶ καὶ ἄλλω, ἡ ἐπιτομή ἐπαυσεν. καὶ ὅλοι ἐπέθεντο νὰ περιφρονῇ τὴν ἐπιτομὴν τῶν διαμονῶν καὶ ἐθυμῶν, ὅτι τὸ χαρσμεῖο ἐδόθη ἀπο τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Ἀντώνιον εἰς τὸ νὰ ἀκρίβητα κῶκα ἀπο τα καλά πνεύματα. Ὑπὲρ ἔτι ἐπαινω εἰς τα ὅρη τα μοναστήρια ὡς αἱ κωσκηκώεις γεμίτα ἀπο θεοῦς χάρους καὶ ὅσοι ἐκκεῖθεν κατεβύοντο εἰς τὴν μελέτην, προσήχοντο, ἦσαν γεμίτα ἀπὸ ἀγαλλιασιν μετὶ τῆς ἐλπίδα τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀγίων τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ εἰρηάζοντο καὶ ἀπὸ το τρεῖν τῆς ἐργασίας τῶν ἑκαμνον ἐλεημοσύναις καὶ ὅλοι ἦσαν ἡνωμένοι εἰς τὴν δόμον αὐ καὶ τὴν ἀγάπην μετὰ τῶν ἡγῶν ἡτο πραγματὶ ἡ κοινότης αὐτῇ τῶν μοναχῶν ὡς αἱ νὰ ἐβλεπε κανεὶς κάποιαν χώραν ποὺ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ἡτο ὠργανωμένη συμφῶνα μετὰς ἀρχαίς τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Δὲ ἐκεῖ δὲν ὑπερχεν ὁ ἀδικῶν, ἢ ὁ ἀδ' κουμειος, οὐτε παραποιεῖται φαρμαστικτορος ἀλλὰ παρα πολλοὶ μὲν ἀσκητα ἐν δὲ το φρητηρίῳ τῆς ἀρετῆς, ὥστε ὅταν κάποιος εἶδε παλιν τα μοναστήρια καὶ τὴν παραδειγματικὴν τάξιν μετὰ τῶν μοναχῶν, ἀνεφώνησε καὶ εἶπεν· «Ποσον ὥραια εἶναι αἱ σκηταί σου Ἰακώβ, αἱ κατασκηνώσεις σου, Ἰσραὴλ!» ὡς αἱ κολαδες καταφυτοὶ ἀπο βαθύσκιαι δένδρα, καὶ ὡς αἱ κῆποι ἐπαινω εἰς τὰς ὄχθαις τῶν ποταμῶν, ὡς αἱ καταλυματὰ τα ὅποια ἐκτίσεν ὁ Κύριος καὶ ὡς αἱ κέδροι παραπλευρώς τῶν ὑδάτων»⁷⁷.

45. Ὁ ἴδιος ὁμοῦς συνήθως, ἀφοῦ περιωρίζετο μόνος εἰς τὸ μοναστήριόν του, ἡσυχάζετο εἰς ἐντονωτέραις ἀσκηταῖς καὶ καθὲ ἡμέραν ἀνεστεναζεν· ἐπειδὴ ἐνεθυμεῖτο τὰς οὐρανίους μύσας καὶ εἶχε σφοδραὶ ἐπιθυμίας νὰ υπάγῃ εἰς αὐτάς καὶ ἐμελέτα τὸν προσκαρὸν θῶν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ φάγῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ καὶ νὰ ἐκτιηρωσῇ τὰς ἄλλας ἀνάγκαις τοῦ σώματος ἡσθάνετο ἐντροπή. ἐπειδὴ ἐσκέπτετο τὸ νοερόν τῆς ψυχῆς. Πολλὰς λοιπὸν ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ συμφαγῇ με πολλοὺς ἄλλους μοναχοὺς, ὅταν ἐτύχαινε νὰ

77 Ἀριθ. 24, 5 - 6.

ἐνθουμήται τὴν πνευματικὴν τροφήν ἤρπείτο να καθήσῃ εἰς τὴν κοινὴν τραπεζάν, καὶ ἀναχωρῶσε μικρὰ ἀπο αὐτοὺς διότι ἡσθάνετο κα κοκκίλη, ἐὰν οἱ ἄλλοι ἔβλεπον αὐτό, να τρώγῃ. Ἐτρώγε, ὁμως, μόνος τοι χεῖρ ἐκάνοντ ἡσέως τῆς σωματοκῆς ἀνάγκης. Πῶς δὲ οἱ ἄλλοι ἐτρώγε καὶ με τοὺς ἀδελφοὺς, ἂν κα ἡσθάνετο ἐ τρώγῃ δι αὐτο πρὸς τοὺς ποικίλους ὁμως ὥφελαι, ἐλευθέρως λογούς, ψυχροφελείς. Καὶ συνεβούλευεν αὐτοὺς να χρησιμοποιοῦσι, ὁ, κληροῖν τοι χρόνιον τῆς ἀνικταυσεως αὐτοῦ, διὰ να διδοῖν τροφήν εἰς τὴν πολλὴν μᾶλλον πέρα εἰς τὸ σῶμα, καὶ να ἐπιτρέποσιν μεν, ὅσων εἶναι ἀνάγκη εἰς τοι ἐαυτόν, τῶν να ἀσχωρεῖται ὀλίγοι χρόνοι, καὶ με το σῶμα, ὅλων δὲ τὸν ὑπαλοπῆν χρόνοι να ἀφιερώνουσι, μᾶλλον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ να ἐπιζητοῦν τὴν ὥφελαι ἐν αὐτῆς, ἵνα μὴ ἡ ψυχὴ, πρετελυσταὶ ἀπὸ τας ἡδονας τοῦ σώματος ἀλλὰ τὸ σῶμα μᾶλλον να γέται ὑπηρέτης τῆς ψυχῆς. Διότι τοῦτο σημαίνει ἐκεῖνο τοι εἶπεν ὁ Σωτὴρ: «Μὴ φροτιζετε διὰ τὴν ζωὴν, σὰς τι θα φάγετε οὔτε διὰ τὸ σῶμα σας τί θα ἐνδυσθήτε»⁷⁸ «Καὶ σεῖς μὴ ζητεῖτε με ἀνησυχίαν τί θα φάγετε ἢ τί θα πετε, καὶ ἀφίετε τας σκεψεις σας να πλαυνῶντα, πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ, διότι, ὅλα αὐτὰ θεωροῦν ἀταρκτητὰ διὰ τὴν ζωὴν, τῶν οἱ εἰδωλολάτραι ἐκὼ ὁ ἐποτρυνόντες Πιτὴρ σας γνωρίζει, ὅτι, ἔχετε ἀνάγκη, ὁλων αὐτῶν, καὶ θα πᾶς τα στελεχὴ Μονοῦ, να ζητῆτε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ζῶντες ἐν ἡμέτερον καὶ ἀγιανθον καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ θα σᾶς δοθοῦν»⁷⁹.

46 Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔλαθε χώραν ὁ διωγμός ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ἐκηρηξέ τότε ὁ Μαξιμίνος καὶ καθ ὅν χρόνον οἱ χριστιανοὶ μαρτυρὲς ὠδηγοῦντο εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν. ὁ Ἀντωνίος ἐγκατέλειπε τὸ μοναστήριον καὶ ἠκολούθησε καὶ αὐτός αὐτοὺς λέγων Ἄς ἀναχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα, ἐὰν κληθῶμεν, ἀγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἢ διὰ να παρακολουθησῶμεν τοὺς ἀγωνιστάς. Καὶ εἶχε μεν τὸν πόθον να ὑποστῇ καὶ αὐτός τὸ μαρτυριον, ἔπεδῃ ὁμως δὲν ἤθελε να παραδώσῃ ὁ ἴδιος τὸν ἐαυτὸν τοι προσεφερεν ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ὁμολογητάς εἰς τὰ μεταλλορυχεῖα καὶ εἰς τὰς φυλακάς. Ὑπῆρχεν

78. Ματθ. 6 - 25.

79. Λουκ. 12, 29 - 31.

εἰς αὐτόν, καὶ πολλὴ φροντίς εἰς τὸ δικαστήριον ὅπως ἐκινῶντες μὲν πάλιν ἐκαστὸν τὸν μαρτυρήσαντα παρακινήσῃ νὰ ἀναιδέσθουν μετὰ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ μαρτυρήσαντος, ὅτι καὶ αὐτοὶ κατεδικάζοντο εἰς μαρτυρῶντων ἡσυχαστῶν ἐκείνης παρελθόντων, καὶ συνιστῶντων αὐτοὺς εἰς τοὺς τοποὺς ὅπου οὕτω θὰ ἐτελεῖσθαι διὰ τοῦ μαρτυρῶντος.

Ὁ δικαστὴς λοιπόν, ὅταν εἶδε τὴν ἀφοβίαν τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ μεταγῶν καὶ τὴν εἰς τὸ μαρτυρῶν προθυμίαν αὐτῶν διετίεσε, ὅπως μὴ ἐμφανισθῇ καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς μοναχούς εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε νὰ παραμένουν καθήμενοι εἰς τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ἐνόμισαν φρόνιμοι, νὰ κρυφθῶν ἐκείτην τὴν ἡμέραν, ὁ δὲ Ἀντωνίος τούτων μόνον ἐφροντισε, ὥστε, αὐτὸν νὰ κρυφθῇ ἔπειτα μᾶλλον τοῖς ἐπειθεῖται, τοῦ καὶ τὴν ἐπομεῖτην ἡμέραν ἐστίασθαι ἐμπροσθεῖς ἐπὶ ὑψωμάτων τινος διὰ νὰ φαίνεται, εἰς τὸν ἡγεμόνα λαμπρός. Ἐπὶ λοιποὶ ὅλοι ἐθαύμαζον διὰ τὴν ἀφοβίαν τοῦ καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐβλεπεν, ἐνῷ ἐπερωτοῦσε μετὰ τὴν ἀπολογία αὐτοῦ, αὐτὸς ἐστεκετο ἀτρόμητος, δακνὺν ἀπὸ δεικνύει μετὰ τὸ παραδειγματῶν τὴν προθυμίαν ἡμῶν τῶν χριστιανῶν πρὸς τὸ μαρτυρῶν, διότι ἤρχετο εἰς τοὺς Θεὸν νὰ μαρτυρήσῃ καὶ αὐτὸς καθὼς προεῖπα. Καὶ αὐτὸς μὲν ἔφαπτετο πολλὸν λυπημένος, ἐπειδὴ δὲν ἐμαρτυρήσῃ ὁ δὲ ἡγούμενος ἦτο ἐκείνους τοῦ δεφυλαξέν αὐτόν, ἀποδιδόνων εἰς τὴν ἰδέαν, μὴς καὶ τῶν ἄλλων ὠφέλειαν διὰ νὰ χρησθῇ ἡ δικαιοσύνη τοὺς πολλοὺς ὡς διδασκαλὸς τῆς τεχνικῆς τῆς ἀσκητικῆς, τὴν ὅπερ αὐτὸς ἔμαθεν ἀπὸ τὴν μελετην τῶν Γραφῶν. Διὸ ἀπλῶς καὶ μόνον παραδειγματίζομενος, πολλοὺς ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν τοῦ παρεκινῶντο νὰ γίνονται μαθηταὶ τῆς ἐκείνου ἀσκητικῆς πολιτείας. Πάλιν λοιπόν, προσφέρει ὡς συνήθως τὰς ὑπηρεσίας τοῦ εἰς τοὺς ὁμολογητὰς καὶ, ἐπειδὴ ἦτο στενὰ συνδεδεμένος μετὰ αὐτοὺς ἐκοιταζεν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ αὐτούς.

47 Ἀφοῦ δὲ ὁ διωγμὸς αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐσταμάτησεν κατὰ τὴν διαρκείαν τοῦ ὁποίου ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ὁ μακαρίτης ἐπίσκοπος Πέτρος⁸⁰, ἀνεχωρή-

80. Πέτρος Α' ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας (300—311), ἀποθνήσκων μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸν ἐπὶ Μαξιμιανὸν διωγμὸν. Ἡ μνήμη τοῦ ὡς μαρτυρὸς ἐορτάζεται τὴν 24 Νοεμβρίου.

σε, ἐξ Ἀλεξάνδρου-ας καὶ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἔτο ἐκεῖ ὅσα καὶ μαρτυρή καθ' ἡμέραν μετὴν αὐτοῦ ὄντος καὶ αὐτοῦ ἔκστασις εἰς τὸν σπένδον, ἀθλητῶν τῆς πιστεως Διοσκου καὶ εἰς τὴν ἀλὴ καὶ ἐνταυτέραν ἀσκητῶν ἐπαδόντο κινήσας ἐπὶ τὴν παρὰ τὸν ἐφύρκειαν ἐσωτερικῶς μετὰ τὴν εἰδὼς τριγύνην ἐξωτερικῶς δὲ ὁ δερματὶς τοῦ ὅπου διέτηρησε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Οὐδε ποτε ἐπαινε μετὰ τὸ σῶμα τὸ ὅσα καὶ καθαρίσθη μετὰ οὔτε ἐπαινε ποτε τὰς ποδας ἢ τοὺς ἄλγους, ἀπὸ τῶν ἐβόησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἡμέραν, χωρὶς ναὶ παραγγέλλει πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Ἀλλ' οὔτε εἶδ' ἑκαὶ αὐτοῦ, γὰρ μετὰ τὸν αὐτὸ καθόλου εἶδε καὶ τοὺς τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου γυμνοὶ παρὰ μόνον ὅταν ἐθαψαί, αὐτὸ μετὰ τὸν θάνατόν του.

48. Ἐνὼ λατρεῖν οὗτος ἀνεχώρει καὶ εἶχε προθεσιν ναὶ ρυθμίσαι τὸν χρόνον τῆς πορείας του ὥστε αὐτὸς ναὶ ἐμφανίζετο δημοσῶς μητὶ ναὶ δέχεται καὶ ἐξ ἑκὼς Μαρτυρίας ἀρχῆς στρατιῶν, ἐκστασις πρὸς τοὺς Αἰτωλῶν μετὰ πλῆθος ἀνθρώπων, ὅσοι εἶχε μὴν θείαν ἰσχύαν ἢ ὑποτασσόμενος τοῦ ὀνόματος. Καθὼς δὲ ἔμελλεν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὸν χρόνον πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Ἀντωνίου κλητῶν καὶ παρακαλῶν αὐτοὺς ναὶ ἐλθῇ ὅσα ναὶ παρακαλεσθῇ τὸν Θεὸν ὅσα τῇ κορμῇ του ναὶ ἀντὶ τῆς θείας, δὲ ἡ θελήσει αὐτὸν ἐλθεῖν ἀπο ἐπὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀνθρωπίνης διατιμὴ ἐτοχλείς μετὰ τὴν κραυγὴν σου, Ἀνθρώπος εἶναι καὶ ἐγὼ ὅπως καὶ σὺ. Εὐσεβείας εἰς τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον, ἐγὼ λατρεύω πᾶσι καὶ συμφωνῶ μετὰ τὴν πίστιν σου προσευχόμενος εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ θεία ἰσχύς σου θα θεράπῃ. Εὐθὺς λοιπὸν ἐκεῖνος ἀφ' ὧς ἐπιστεῖσε καὶ παρεκάλεσε τὸν Χριστόν, ἀνεχώρησε μετὰ τὴν θείαν ἰσχύαν του ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως ἀπὸ τοῦ δεινῶς. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα θαύματα διέπραξε ἐκασμένῳ ὁ Κύριος ὁ ὁποῖος εἶπεν «Αἰτετε καὶ δοθήσεται ὑμῖν»⁸. Πολλοί, δηλαδὴ ἀπὸ τῶν πασχόντων ἐπεὶ ἐκεῖνος δεινὸς οἶγε τῇ θείᾳ ἐκδομῶν τοῦ ἐξωτὸς μοναστηρίου καὶ εὐθὺς ὡς ἐπιστεῖνοι καὶ παρεκκελῶν γνησιῶς τὸν Κύριον ἐγίνοντο ὑγιεῖς ἀπὸ τὰς ἀσθενείας τῶν.

81. 1ωκ. 11, 9.

49 Καθως ὁμως εἶδεν ὅτι πολλοὶ ἐνοχλοῦσαν αὐτόν καὶ δεῖ τὴν ἀφ᾽ αὐτῶν συμφωνίαν μετὰ τὴν γνώμην τοῦ ναοῦ χωρῆσαι αὐτὸν τόπον κινήσεως ἡθέλησεν ἐφοβήθη μὲν πως ἐξ αἰτίας ἐκείνων τοῦ ὁ Κυριος κινήσει χρησιμοποιοῦν αὐτόν ὡς ὄργανον τοῦ, ἢ μὴτως ἐξ ὧς περιπέσει εἰς ἐπιρροὴν μὴτως καὶ οἱ ἄλλοι σκεφθῇ δὲ αὐτὸν ὅτι εἶναι ἀνωτερος αὐτοῦ ὅτι πρῶτον εἶπε μετὰ σκεψί. ἔξεκίνησε μετὰ ἀποφασίαν ἀναστῆ εἰς τὴν τὴν Θησοῦδα πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν ἐγώρουν αὐτὸν. Πρῶτον δὲ ἀφοῖ ἐδέχθη νὰ παρῇ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἔδωσαν οἱ ἀδελφοὶ μοιχαλῶν ἐκάθητο ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ πλάτωνα μετὰ σκυτον ὅπως ἐκίκατα τὴν περὶ τὴν καποὺν πλάτωνα ἐμβίησιν αὐτοῦ δὲ αὐτὸν περὶ ἐκεῖ τὴν ἡμέραν. Ἀλλὰ ἐνῶ ἐσκεπτετο αὐτὰ μετὰ φωνὴν ἤλθεν ἐκ τῆς ἀνω πρὸς αὐτόν Ἀντωνε, ποὺ πηγαίεις καὶ διατ. Ὁ δὲ Ἀντωνεὺς χωρὶς καθόλου νὰ παραβῇ ἄλλα καθως ἦτο σιγησώμενος τὰ καλῆται πολλὰς μετὰ τοὺς τρεῖς ὅταν ἤκουε τὴν φωνὴν ἀπεκρίθη λέγων. Ἐπεὶ δὲ ὁ πάλαιος λαὸς δὲν με ἀφῆκε νὰ ἡμερησῶ διὰ πρὸς θεὸν νὰ ἀναβῶ εἰς τὴν ἁγίαν Οὐροῦσα δὲ νὰ ἀποφασίσω τὰς τιμὰς ἐν ἡμερησίαις ποὺ μοι παρέχουν ἐκεῖνοι τὴν μεν κὶ ἐδῶ κὶ μετὰ τὴν δὲ οὐ τι ἀπατῶ ἀποφασίσω νὰ κενώω πρῶτον αὐτὸν τῶν δυνάμεων μου. Ἡ δὲ φωνὴ ἐπεταύθη αὐτῷ καὶ ἀκομὴ ἀναβῆς εἰς τὴν Θησοῦδα καὶ ἀνὰ ἑξῆς ἐθιμῆρα κτισταθῆς εἰς τοὺς τόπους ποὺ θόσκει οἱ θόσκει θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ πηγαίης περισσότερο καὶ δυνάμειν κοπὸν. Ἐν δὲ θελήσει πρῶτον νὰ ἡμερησῇ ἀναστὰς τὰς ἐνδοτέρους ἐρητῆς ἐρη. Ὅτε δὲ ὁ Ἀντωνεὺς εἶπε καὶ πάλιν θὰ δεῖξῃ εἰς ἐκείνους ὅσοι οὐδεποτε ἐπηγαὶ ὁ δῖος ἐκεῖ, ἀμέσως ἡ φωνὴ ἔδεδεκε εἰς αὐτὸν μερικὸν Στρατηγόν. Ὅπου ἐπρόκειτο καὶ ἀκολουθήσῃ ἐκεῖνο τοῦ δυνάμειν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπληρώσεν αὐτοὺς ὁ Ἀντωνεὺς ἐρητῆς ἐπὶ τὴν ἐρητῆς νὰ ἀναβῇ ὡς μαρτυρῶν τῶν εἰς τὴν ἐρητῆς. Ἐκείνοι δὲ ὥσαν νὰ ἐλαβόντο διαταγὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Πρῶτον προθυμῶς ἐδέχθησαν αὐτόν καὶ ἀφοῦ ἐπεζήτησεν αὐτῶν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νυκτὶς ἔφασκεν εἰς καποὺν ὄρος πολλοὺ ὕμνοι. Καὶ παραμένει τὰς προποδὰς τοῦ ὄρους ἰπῆρχεν ἔδωρ καθαρῶτατον, γλυκὺ καὶ ἀρκετὰ ψυχρὸν, ἔδω-

θεν δὲ πεδίας καὶ μερκοὶ φοινῆδες παραμελημένοι

50 Ὁ Αὐτώνιος λοιπὸν ὥσπερ νὰ ὡδηγεῖτο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡγάγητε τοὺς τοτῶν αὐτοῦ ὅντι ῥιζοειδὲς τοῖς ὀποιοῦν ἐνοῦσαν ἐκείνους ποὶ τὴν ὥμωσεν ὅτι ἐπεριμένει εἰς τὰς οὐχθὰς τοῦ τοτῆμοῦ. Εἰς τὴν ἀρχὴν λοιπὸν ἀφοῦ ἐδέχθη μερκοὺς ἄρτους ἀπὸ ἐκείνους ποὶ τοὶ συνωδουσάν ἐως ἐκεῖ ἐμὲν μοιὰς εἰς τὸ ὄρος καὶ κτερεὺς ἄλλος δὲν ἦτε μὰς τῶν. Ανεγνώρισε δηλαδὴ ὡς ἰδικὸν τοῦ οἴκου καὶ ἐγκατεστάθη ἐφ' ἑῶς εἰς τὸν τόπον ἐκείνῳ. Καὶ αὐτοὶ οἱ Σαρκεῖνοι οἱ ποὶν παρετηρητὰς τὴν προθυμίᾳ τοῦ Αὐτώνιου σκοπιῶς ἐπερίσσαν ἀπὸ ἐκείνης τὴν ὁδὸν καὶ μέγα χαρὰν ἔφερον εἰς αὐτοὺς ἄρτους. Ἐκεῖ δὲ τοτῶν καὶ ἐκ μερῶν τῶν φοινῶν μικρὰν τιὰ καὶ ἀέαν ἐλαχίστοις ἀνὰ τὴν ἡμέραν. Ἀλλ' ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ ὅτι ἀδελφοὶ ἐκείνων ἐμῶν τῶν τοτῶν εἰς τοὺς ὁποῖον ἐκείνους ὡς τεκνὰ τὰ ὅποια ἐβόλυνται τὸν πατέρα τῶν ἐφροντιζόντων ἀποστειλόντων εἰς τὸν προμηθείας. Ὁ Αὐτώνιος ὁμοῦς θεωρεῖν ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαστολῆς εἰς αὐτοὺς ἄρτους ἡ ἐκείνων ἐκείνους μερικεὶ καὶ ὑπεβάλλετο εἰς κοπῆς καὶ ἐπεὶ δὴ ἐπείτετο δὲ αὐτοὺς κοπῆς ἐσκεφθὲν καθ' ἑαυτὸν καὶ παρεκάλει μερκοὺς ἀπὸ ἐκείνων ποὶ τοὶ ἐπ' ἐκτεττοντο νὰ φέρων εἰς αὐτοὺς μὰς. Ἐκεῖναι καὶ ἐκατέρωθεν καὶ ὀλίγον σῆτον. Ὅταν δὲ ἐφίκοιτο εἰς αὐτοὺς ταῖς ἀφ' ἧς περιήγαγε τὴν περὶ σκευὴν γύρω ἀπὸ τοῦ ὄρους ὅτι ἐκείνους ἐκείνους ἐδωκὲς κατελλήλει τῶν ὁποῖον ἐκαλλέργησε καὶ ἐφ' ὅσον εἶχε ἀφθονοῦ. Ὡς δὲ διὰ τὴν ποτὶ τὴν ἔσπειρε αὐτὴν μεσὶ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἐπὶ τὸν καὶ ἐπὶ τὸν ὅτι ἀπ' ἐκεῖ τὸν δα τὴν δα τροφήν τοὺς ἀπ' αὐτοῦ ἄρτον καὶ ἔχαιρε διότι ἐκείνους. Ὡς δὲ ἐπὶ τὸν νὰ ἐσχλήτη διὰ τὸ το καὶ ἐκείνους καὶ ὅτι κατεβῶν νὰ εἶναι αὐτῆς εἰς τὰ ὅτι τὸ ἐχρεώετο. Ἀλλὰ κατεβῶν ὅταν εἶδε πάλιν μερκοὺς νὰ ἐρῶντα πρὸς αὐτοὺς ἐκαλλέργησε καὶ ὀλίγοστα λαχάνια διὰ νὰ ἔχη καθεὺς ποτῶν τοὺς ἐπεσκέπτετο ὀλγὴν τροφήν καὶ ἀνακουφίζεται ἀπὸ τὸν κοπὴν τῆς κουραστικῆς ἐκείνης ὁδοιπορίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ ἀγρία ζῶα ποτῶν. Ἐξὼν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν ἤρχοντο νὰ πίνουν ὕδωρ, πολλάκις ἐβλαπτον τὴν σποράν αὐτοῦ καὶ κατέστρεφον τὴν καλλιέργειαν. Ἐκεῖνος δὲ χαριεντιζόμενος

συνελαβεν· ἐν ἅπτο τῶν ὧν καὶ εἶπε· τίς ὅλα Διὰτι μέ
ζημιώκατε ἐνῶ ἐγὼ δὲν σὰς θάλαττω ἐκ τιποτέ· Φύγετε
καὶ διαπορεύσθε τοῦ Κυρίου· ὁ ἔσπετε πλέον· να ἐγγύκατε
δοσά ἐπαρχίαν, ἐσὼ καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τὴν σιγῇν· ὥσαν
να ἐσθλαθῆσαι τῇ διαταγῇ, ὡς ποτε πλέον· ἐπληροῖ-
σαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο·

51 Αὐτός μέν, λοιπόν, δέμας, εἰς τὸ ἐσώτερον
τοῦ ὅρους καὶ ἀφ' ὧν τὸν γῆρας τοῦ εἰς τὰς πρῶσαι
χας καὶ εἰς τὴν ἀσκήσαν· ὁ δὲ ἀδελφοὶ μετὰ τοῦ ἐπὶ
ρετοῦσαι, αὐτοὶ ἔκρ' αὖ καλοὶ, καὶ τὸ παρεκαλεῖται ὁ
πῶς ἐπατρεῖται εἰς αὐτοὺς καὶ ἐρχοῦνται τὸν ὁδὸν μετὰ
παροδοῦ, μὴ ὡς δια να φέρον· εἰς αὐτοὺς, ἐλαίας καὶ
δοσπρά καὶ ἐλαίον· ὅσοι ἦτο πλέον γέρον· Κατὰ τὴν ἐκεῖ
λοιπόν, ὁ δὲ μὴν τὸν δόσος περὶ μετὰ μετὰ σθερότητος καὶ
ὕπνου, ἀγῶνας τρυφῶν τὸς τὸν γῆρας· ὁ δὲ
ἀγῶνας πρὸς αἷμα καὶ σὰρκα πρὸς ἀθῆρας πρὸς δηλοῦν
ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς σωτηρίας διαμῶνας ἐπὶ
ροφορηθῆναι ἀπὸ ἐκείνων τοῦ ἐπεσκεπτοῦτο αὐτοὺς
Διότι, καὶ ἐκεῖ ἦκα, οὗτοι θορυβοὺς καὶ φωνὰς πολλὰς
καὶ κτ. ποῖς, ὁμοῦς πρὸς ἐκείνους τοῦ κάμνουν τὰ ὅ-
πλα· Ἐθλετο, ἐπὶ πρὸς καὶ τὸ ἔπος να εἶτα γερατον κατὰ
τὴν νύκτα ἀπὸ θῆρας παρετήρηται, δε καὶ αὐτοὺς μάχε-
ται ἐν αὐτοῖς φατέρων, ἀνταλῶν καὶ τὰ πρῶτευχεται ἐν-
σὶν οὐ τῶν· Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ποῖ το, ἐπεσκεπτοῦτο ἐνε-
θῆναι τὸν αὐτοὺς οὐ ἤμειν τὸ γονατιστοὺς προσευχόμε-
νος εἰς το, Κύριον· καὶ ἔτι περὶ τὸν τὸν ὁλοκλήρου
τοῦ ὅτι ἐνῶ ἦτο μῶτος εἰς μίαν τῆκα τὴν ἐρήμον· ὡς ἀπὸ
τοὺς δαίμονας τοῦ τοῦ ἐπετῶν, τὸ ἐπὶ τοκράτε το ὅτε
τὴν ἀγρότητα τῶ θῆρας τὸν τρυφῶν καὶ τρυφῶν ἐφύ-
θετο αὖν καὶ ἦσαν ἀνταρθῆναι ἐκεῖ εἰς τὴν ἐρήμον, ἀλλὰ
πραγματικῶς συμφωνῶν μετὰ το γεγραμμένον⁸⁰· εἶχε τὴν
πεποιθῆσιν τοῦ στήρ, μέν, εἰς το, Κύριον ὥσαν τὸ ὅ-
ρος Σιών καὶ σταθεροὶ καὶ ἀτάραχοι τοῦ νοῦν· ὡστε
μᾶλλον οἱ δαίμονες να τρυφῶν τὰ εἰς φυγὴν, καὶ τὰ θῆ-
ρια τὰ ἀντρία καὶ τὰς ἐχθρὰς γραφῇ⁸¹ να εἰρηνεύουν πρὸς
αὐτόν.

80 Ἐφεσ. 6, 12.

81. Ἡζαλμ. 124, 1.

81. Ἡζαλμ. 124, 1.

ἡδυνήθησαν.

54 Ὅταν δε κατὰ τυχράκλῃσιν τῶν μοναχῶν κατεθῇ ἀπὸ τοῦ ὄρους δια τὰ ἐπὶ τῇ φθι, αὐτοὺς καὶ τοὺς τοποῦς διὰ καμπύσας χροῖας, εὐδὲ πῶρ ἤσκει με τοὺς μοναχοὺς τοὺς ἡλθοῦν, διὰ τὰ τοὺς προταίτησιν, ἐνῶ μὲν καμῆλός ἦτο φέρτα μὲν ἡμετέρας ἀρτίους καὶ τοῦ ὄρους διὰ τοὺς δὲ ὅτι ἡ ἐρημία ἐκ τῆς οὐλοκληρίας ἀνυδρός καὶ δεῖ ἐπαργῇ, κείνη δὲ πῶρ πῶρ παρὰ μόνον, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὄρος ἀπὸ ὅπου μὲν κείνη προσηθῇ, διὰ τοῦ εἰς τὸ ὄρος καὶ τοῦ μόνου τῆς τοῦ μόνου. Ὅταν λοιπὸν τοῦ ἐτελείωσιν τοῦ ὄρους καθ' ὅσον διὰ ἐκτελεσθῇ τὰ ἀποθανόντων. Ἀπὸ δὲ ἡ ζήτησις ἦτο ἀνυποφορὸς. Διὸ ἀφ' οὗ ἐγινετο τὸ τῆς ἐρημίας καὶ δεῖ, ὅτι μὲν ὕδωρ καὶ τὸ περπατοῦν ἡμῶν ὄντας τῶν ἀλλὰ ἦσιν ἐξαπλωμένοι κατὰ γῆς ἀφῆκε, καὶ τῇ καμῆλῳ ἐλευθερὰν νὰ φυγῇ, κρείθεις, ἀπὸ ἀπὸ τῶν ὄρων. Ὁ δὲ περὶ τὸτε Ἀιτωνὸς ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτοὺς οἱ λίγοι, καὶ ἐγινετο μετὰ ἀπὸ τῶν τῶν χροῖας προσήχεται. Καὶ ἀμέσως ὁ Κερὺς θάλασσαν γινώσκων ἐκείνην ἀναβλῆσθαι ὕδωρ ἐκεῖ ὅπου αὐτοὺς ἐτεκετο προσευχόμενος καὶ ἔτοι, ἀφ' οὗ ἔπιον ὅλοι, ἀνέπευσαν. Καὶ ἀφ' οὗ ἐγινετο τοὺς ἀσκούς, ἐζήτησαν καὶ εἶπον τῇ καμῆλῳ συζῆθαι δηλαδὴ νὰ τυλιχθῇ τὸ τυχράκλῃσιν, πῶρ ἔφερεν εἰς τοὺς λαίλους τῆς εἰς κάποιον. Ἀπὸ καὶ ἔτασαν τῇ ἡμῶν νὰ ἀπομακρυνθῇ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὡδήγησαν αὐτὴν ἐκ τῆς πηγῆς καὶ τὴν ἐποίησαν ἐφορτῶσαι τὰς τῶν ἀσκούς καὶ ἐπροχωρήσαν σῶν. Ὅταν δε ἡ σινοδὸς ἐφθασεν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μοναστήρια διὰ οἱ μοναχοὶ ἐβλῆσαν τὸ Αἰτωνὸν ὡς πατέρα καὶ τοὺς κατησπαζόντας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὥσπερ νὰ εἶχε φερεῖ προμηθείας ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐφίλοξενούσας αὐτοὺς μετὰ λόγους πνευματικὰς καὶ μετέδιδεν εἰς αὐτοὺς πολὺν πνευματικὴν ὠφέλειαν. Παλὺ ἐγινε γὰρ καὶ εἰς τὰ ὄρη καὶ ζῆλος διὰ τῇ προκοπῇ εἰς πνευματικὴν ζωὴν καὶ παρηγορία ἀπὸ τῆς μεταξὺ τῶν πιστῶν. Ἐχάρεθε θεοφαιώς καὶ ὁ ὄρος τοῦ ἐβλέπε καὶ τῶν μοναχῶν τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ ὅπου εἶχε γηράσει, διὰ γούσας παρθενοκλῆσιν καὶ ἦτο καὶ αὐτὴ ἡγουμένη ἀλλων παρθενοκλῆσιν μοναχῶν.

55. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας λοιπὸν ἀνεχώρησε πάλιν εἰς

το ὄρος, καὶ ἀπὸ τότε καὶ ἕστερα πολλοὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἄλλοι ποὺ ἐπλάγχθη ἀπὸ διαφορῆς ἀσθενείας ἐλάβον το ἥτορος, καὶ ἐλθοῦν πρὸς αὐτοὺς. Καὶ πρὸς πάντας μὲν τοὺς μοναχοὺς ποὺ τὸ ἐπισκεπτόντο τούτο το παρὰ γέλωτα ἔχοντα λέγει συνεχῶς. Μὴ πστεύετε εἰς τὸν Κύριον, καὶ ἀγαπᾶσθαι τοὺς τροφίλους, καὶ τοὺς ἐσθλούς των ἀπερρεπαρούς λογισμούς καὶ ἀπὸ σαρκικὰς ἡδονὰς καὶ καθὼς ἔχει γραφῆς τὰς Παρηγορίας τοῦ Σολομῶντος· καὶ μὴ ἐξαιτατῆθης ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ χορτάσεως τῆς κοιλίας. Να σπένδεις, ἐπίσης τῇ καὶ φοβῆσθαι καὶ τὰ προσευχίσαντα ἀδελφεύτως⁸⁶ καὶ καὶ πολλοὺν πρὸ τοῦ ἔπαινου καὶ ἀφ᾽ οὗ ἐκέρχεται ἀπὸ τοῦ πνεύματος. Να διατηρᾶς εἰς τὴν μνημῆν των τὰς ἐντολὰς αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὰς Γραφὰς καὶ καὶ ἐνθυμίζονται τὰς ἐνυμετοὺς πράξεις τῶν ἀγίων, διὰ καὶ ἐμπνεύματα ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἐκείνων καὶ καὶ μετὰ τὰς ὁδοιπορίας τῆς ψυχῆς των συμφωνοῦν μετὰ τὰς ἐπειθήσεις εἰς αὐτοὺς αἱ θεῖαι ἐντολὰι. Ἐτοιμᾶς δὲ καὶ συνεθελύξαι καὶ μελετοῦν συνεχῶς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Εἰ καὶ ποτε ὀργισθῇς ὁ παρηγορισμός σας καὶ μὴ συνεχίζεται πέραν τῆς δικαιοσύνης τοῦ ἡλίου⁸⁷. Το αὐτὸ ὁμῶς νομίζω ὅτι πρέπει καὶ λέγεται περὶ οἰσάσθητε ἐντολῆς ἵνα ὀχι μόνον διὰ τὴν ὀργὴν ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην ἁμαρτίαν ὁ ἡλῆος καὶ μὴ διὰ πρὶν καὶ ἔχη αὐτὴ θεραπεία⁸⁸. Εἶναι δηλαδὴ καλοὶ καὶ ἀσπικᾶντες ὥστε μὴτε ὁ ἡλῆος καὶ ἔχη καὶ τὰς κατηγόρησιν διὰ καποῖαν ἁμαρτίαν κατὰ τὴν διαρκείαν τῆς ἡμέρας αὐτὴ καὶ σελήνη ἐπίσης διὰ καποῖαν ἁμαρτίαν κατὰ τὴν διαρκείαν τῆς νυκτός καὶ γενικῶς διὰ καποῖαν ἁμαρτίαν κατὰ τὴν σελήνην. Ἴνα λοιποὶ προφυλάσσεσθε ἀπὸ τῶν κινδύνων των καλῶν εἰς τα ἀκούσετε καὶ φυλάσσετε τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀποστόλου λέγει δηλαδὴ. Να ἐξετάζετε καὶ καὶ δοκιμάζετε τοὺς ἑαυτοὺς σας⁸⁹. Κάθε ἡμέραν λοιποὶ ὁ καθείς ἄς υποβάλλῃ εἰς κριτικὴν τὰς πράξεις ποὺ ἔκαμε τῇ ἡμέρᾳ καὶ τὴν νύκτα καὶ εἰν μὲν ἡμαρτήσῃ, ἄς παύσῃ καὶ ἁμαρτήσῃ, εἰν δὲ δὲν ἡμαρτήσῃ ἄς μὴ καυχᾶται διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἄς ἐπιμένῃ

86. Παροιμ. 24, 15.

87. Α' Θεσ. 5, 17.

88. Εβ. 4, 26.

89. Κορ. 13, 5.

να κείνη σιγή πρὸς εἰς τὸ να τραπεζῇ τὸ καλόν· καὶ ἄς μὴ
καταλαμβάνεται ἀπὸ γένους· εἴτε να κατακρίνη τὴν
πληθύν, τὴν οὖν· ἡ ἐκφερῇ ὁ εἰς κρίνει καὶ ἡ ἀπο
φασκεῖ· ὅτι εἰς ὁ κύριος ὡς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦ
λος· ἐως οὗτου ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὁ ὅπ. τος ἐμὲ καὶ γνω
ρίζῃ· ἀκοιῇ καὶ ἐκείνους ποῦ ἐστὶν κρυφῶς· Διότι πολ
λὰ καὶ καὶ τὰς εἰσόδους μας ἀποκλῇ ἀποστρέφει με ἐκεί
να τοὺς πρῆξιν· Καὶ ἡμεῖς μὴ δύνῃ γνωρίζομεν ἀλλ' ὁ
Κύριος τὰ πάντα ἐννοεῖ.

Αφοί λοιποὶ ἀναθεσώμε· τίς Ἐκεῖνοι τὴν κρίσιν ἄς
βλεπώμεν· ὁ εἰς τοὺς ἀλλοὺς με σπῆται· καὶ τὰ μὲν
ἐλπίσμετα καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀληθινὰς ἄς υπομένω
μεν με ἀσπῆν· τὴν δὲ ἐς τοὺς μᾶς ἄς υποβάλλωμεν
εἰς αἰτίαν· καὶ ἐλεγχόν· καὶ ἐκείνους τὰ ὅποια ἴστε
ρίμεν ἄς φροντίζωμεν· ἡ ἀναπαύομεν· τὴν ἐλλείψει
μας· Ἀς εἰς καὶ ἡ ἐξ ἡς περυστηρήσας ὡς μέσιν ἀ
σφαλείας δύνῃ μὴ ἀνερταῶμεν· Ἀς σημεῖωμεν καὶ
ἄς καταγράψωμεν ὁ καθέας τὰς πράξεις τοῦ καὶ τὰς ἐ
πιθυμίας τῆς ψυχῆς τοῦ ὥσαν να προκρίται να ἀπολο
γισθῇ· αὐτὰς ἐνώπῃ τῶν ἀλλῶν καὶ να εἴσθε βέβαιοι
ὅτι χωρὶς ἄλλο ἐπεὶ δὴ θα φησιν ἐπὶ να κἀμῶμεν αὐ
τὰς· καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀλλὰς θὰ παύσωμεν να ἀμαρτὰ
νῶμεν καὶ να ἐνθυμούμεθα ἐντελὲς πᾶσι· ὅτι εἴμαι κα
κόν· Δοτι πᾶσι θεῖς να τοὺς βλέπῃ· οἱ ἀμαρτανῇ.
Καθὼς λοιποὶ εἴσαι βέβαιον· ὅτι οἱ βλέπῃ· ὁ εἰς τὸν
ἄλλο· δὲν ἡμποροῦμεν να περιμένωμεν αὐτὸς· εἴαι κα
ταγραφισμὸν τοὺς ἰὸν σὺν ἡμῶς με τὸν σκοπὸν να κα
λῶμεν αὐτοὺς γνωστοὺς· εἰς τὸν ἀλλοῦς θὰ τηρήσωμεν
μαλλόν· τὴν εἰς τὴν· ἄς καθάσωμεν ἀπὸ βρωμικῶν λο
γιστῶν· ἔτι ἐπὶ ἐπὶ τρωμεθα να τοὺς μαθῶν καὶ οἱ ἄλ
λοι· Ἀς εἴσαι λοιποὶ δι' ἡμῶς ἡ καταγραφή αὕτη ἀντί
τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σπῆσιν· ἡμῶς· δὲ να κακκλίζω
μεν ἀπὸ ἐστῆς· να βελῶμεν, καθὼς ὅταν μᾶς βλέ
πουν· ἡ ἄλλοι να πράττωμεν κατὰ τὸ ἐφαρμεν καὶ να
μὴ ἐνθυμούμεθα καὶ τὰ κακὰ· Εἴαι δὲ οὕτω σπῆσιν
μεν τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς θὰ ἡμπορεσώμεν να υποταξώμεν
τὸ σῶμα καὶ καταστήσωμεν αὐτὸ ἱερετικόν ὄργανον
τῆς ψυχῆς καὶ να ἀρεσώμεν μεν εἰς τοὺς Κυρίαν να περι
φρονῶμεν δὲ καὶ τὰς παύουργίας τοῦ ἐχθροῦ

90. Α' Κορ. 4, 4, 5. Ρωμ. 2, 16

91. Γαλ. 6, 2.

56 Καὶ ταῦτα μὲ συνεβούλευον ἐκεῖνους ποῦ τοὶ ἐπετρεπτόντο στυγίασθαι, δὲ μὲ τοὺς τᾶσχοντας καὶ σμικρὰ πρῶτον. Καὶ πολλὰκι φέροις καὶ εἰς πολλὰ οὐ Κυρὸς ἐσηκώθη τὰς πρῶτας γὰρ τοῖς. Καὶ οὐτε ὅταν ἐσηκώθη τοῖς πρῶτοις, ἡ τὴν ἐκείνην ὅτε ὅταν δὲ, εἰσηκούοντες παρεπονεῖτο, ἀλλὰ αὐτοὺς μὲν πάντες εἰς χερσὶ στείσετε. Κυρίως τοὺς δὲ πᾶσχοιτας τερηγορησάτε καὶ συνεβούλευον νὰ ἔχουσιν πλυσμὸν καὶ νὰ γνωρίζουσιν ὅτι ἡ θεοφιλία τῶν ἀσθενοῦντων δὲν ἐξήρτατο οὔτε ἀπὸ αὐτὸν, οὔτε καθόλου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος θεραπεύει αὐτάς, ὅταν θελήσῃ καὶ δι' ὅσους θέλῃ. Οἱ ἀσθενεῖς λοιποὶ παρεδέχοντο ὡς καρποὶ θεοφιλίας τὰς λόγους τοῦ νεανίσκου καὶ ἐμψύχαιτο καὶ αὐτοὶ νὰ ἀμελῶσι παρὰ ἰατράν, νὰ πτόμενοι καὶ ἐκείνοι ποὶ ἐθεραπεύοντο ἐδιδάσκοντο νὰ μὴ εὐχαριστοῦν τοὺς Αἰτωλούς, ἀλλὰ μόνον τὸν Θεόν.

57 Καποτε λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὸ δῶρον ἕως ἀνθρώπος ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ταλαίου, ὁσημαζομένης Φρόντων, ὁ ὅποιος ἔπασχει ἀπὸ μαι τρεῖς, ἀσθενεῖται ἡ ὅποια καὶ τῇ γλαύσῃ τοῦ κατετρωγέ, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἐπρόκειτο νὰ χάσῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ παρεκάλει θεράδως τὸν Αἰτωλὸν νὰ προσεχθῇ δι' αὐτὸν. Ὁ δὲ Αἰτωλὸς ἀφ' ὧν πρῶτον προσεγγήθη ἔλεγεν εἰς τὸν Φρόντων, Πήγαυε καὶ θαθεραπεύθης. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐπέμενε καὶ ἔμεινεν ἐπὶ ἡμέρας παρὰ τὴν θελήσιν τοῦ Αἰτωλοῦ, ὁ Αἰτωλὸς ἔλεγεν εἰς αὐτὸν μὲ ἐπέμνην. Δὲν θα ἡμετέρης νὰ θεραπευθῇς μετὰ νὰ μείνης ἐδῶ. Φύγε καὶ ὅταν θῶσθης εἰς τὴν Αἴγυπτον, θα ἴδῃς τὸ θαῦμα ποῦ θα γίνῃ εἰς σε. Τότε ἐκεῖνος ἐπίστευσε καὶ ἀνεχώρησε, καὶ καθὼς μόνον εἶδε τὴν Αἴγυπτον, ὁ ἀνθρώπος ἐγένεν ὕλης συμφωνίως πρὸς τοὺς λόγους, ποῦ τοῦ εἶπεν ὁ Αἰτωλὸς τοὺς ὅποιοι κατὰ τὴν προσευχὴν ἔμαθαι ἀπὸ τοῦ Σωτήρα.

58 Μία δὲ παρθένος ἀπὸ τὴν Βούσριν τῆς Τριπολεως, ἔπασχει ἀπὸ τρεῖς καὶ παρὰ πολὺ αἰσχροὶ παθος, λόγῳ τοῦ ὅποιου τα δακρυὰ τῆς καὶ αἱ βλεφαί τῆς μύτης τῆς καὶ τὰ ὄνυα ἀπὸ τὰ σῆτιά τῆς μόλις ἐπὶ πτόν ἐπὶ τῆς γῆς ἐγίνοντο ἀμέσως σκωληκεῖς. Ἦτο δὲ καὶ εἰς τὸ σῶμα παραλυτὸς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς δὲν ἦσαν φυ-

σιολογικοί. Οἱ γονεῖς αὐτῆς ὅταν ἔμαθον ὅτι μερκεῖ μοναχοὶ πηγαίνουν, ἀπέσπευσαν τοὺς Ἀντωνίους μετὰ εἰς τὸν Κυρίον, ὁ ὅποιος ἐθεράπευσεν τὴν ἀμορροῦσαν καὶ παρεκάλεισάν τε θερμῶς ὥπως συνῶδισον αὐτοὺς μετὰ τὴν θυγατέρα των καὶ ὅταν ἐκεῖσε συνήλθουν οἱ μετὰ γυνὴς μετὰ τὴν κορὴν ἔμειναν ἔξω ἀπὸ τοῦ ὁριζοῦ πλησόντες εἰς τὸν ἀμολογητὴν καὶ μοναχὸν Παφνούτιον. ἐκεῖνοι δὲ ἐπροχωρήσαν καὶ μόνοι ὥς ἠθέλησαν καὶ ἠγῆθησαν εἰς τὸν Ἀντωνίον τὴν περὶ πῶσα τῆς παρθενου ἐπρόλαβεν αὐτοὺς αὐτὸς καὶ περιεγραψεν τὸ πάθος τῆς κορῆς καὶ πῶς συνώδισεν αὐτοὺς. Κατόπιν, ὅταν εὖτε περικάλουσι αὐτοὶ νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ εἰς ἐκείνους νὰ εἰσελθῶν, δὲν ἐπέτρεψε μὲν τῷτε ἀλλὰ εἶπε Πηγαίετε, καὶ θα εὐρητὲ αὐτὴν. εἰν δὲν εἶχῃ ἀποθάνει νὰ εἶχῃ θεραπεύθῃ. Διὸς τὸ κατορθώμα τοῦτο δὲν εἶνα ἰδοὶ μου ἀλλὰ τοῦ Σωτῆρος ἔργον εἶνα ἡ θεραπεία ὁ ὁποῖος καμνὲ εἰς πάντα τοπὸν φανεροὺν τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς ἐκείνους ποῦ τοὺς παρκαλοῦν. Καὶ ἐκείνης τῆς πρὸς εὐχῆς εἰσηκούσεν ὁ Κύριος καὶ εἰς ἡμὲν ἐφαιτέρωσεν ἡ φιλανθρωπία του, ὅτι ὅταν παραμεινῇ ἐκεῖ ἡ κορὴ θα θεραπεύσῃ τὴν ἀσθενεῖαν τῆς Ἑγνὲς ἀσπῆτος τοῦ Ἀσῆματος καὶ ἄμα ὥς ἐβόηκει ἔξω, εὕροι τοὺς γονεῖς πλήρεις χαρᾶς καὶ τὴν θυγατέρα των νὰ εἶχῃ εἰς τὸ ἔξης καλῶς εἰς τὴν ὑγίειον τῆς

59. Ἐνῶ δύο ἀδελφοὶ εὐρίσκοντο καθ' ὁδὸν διὰ νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτοὺς συνεβη νὰ σωθῇ τὸ ὁδωρ ποῦ εἶχον, καὶ ὁ μὲν εἰς ἀπεθανεν, ὁ δὲ ἄλλος ἐτροκεῖτο νὰ ἀποθάνῃ καὶ αὐτός, διὸς μὴ δυναμένους θεβῶντας νὰ θαδίζῃ πλέον ἐκεῖτο καὶ αὐτός ἐξ ἀπλῶμενος κατὰ γῆς καὶ ἐπεριμένε νὰ ἀποθάνῃ. Οὗ δὲ Ἀντωνίου ἐνῶ ἐκῶθητο εἰς τὸ ὁρὸς, ἐφώνασεν δύο μοναχοὺς (οἱ ὁποῖοι συνεβη νὰ εἶναι ἐκεῖ) καὶ τοὺς προέτρεπε νὰ βιασθῶν λέγων Λάβετε ὕδρην ὕδατος καὶ τρεῖσθε εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Διὸς ἐνῶ οὗ ἤρχοντο πρὸς τὰ ἔξω ὁ μὲν εἰς ἀπέθανε ὁ μὲν, ὁ δὲ ἄλλος κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ καὶ αὐτός. εἰν δὲν καμνὲ γρηγόρα. Διὸς τοῦτο, ἐνῶ προσῆ-

χομήν τώρα μοῦ ἐφαιερῶθη Ὅταν λοιπόν οἱ μοιῶχοι ἐφθάσαν ἐκεῖ εὗρον τοὺς δὲ εἰσὶν ἀκακοτεταμένους καὶ τοὺς ἐθάραι, ἐκεῖ τοὺς δὲ ἄλλους ἐπαφρονεῖς τὴν ζώνην μετὰ τοὺς ὕδωρ ποτὶ φέρει καὶ τοὺς πλεῖστον, εἰς τοὺς γέροντας, ἡ δὲ ἀποστάσις ἦτο μᾶς ἡμέρας ὁδός. Ἐπὶ δὲ καὶ τὴν ἐρωτησὶν διατὶ δὲν εἶπε, ὁ Ἀντωνίος αὐτοὺς πρὶν ἀποθανεῖν ὁ ἄλλος δὲ ἐμῶτα ὀρθῶς ὅτι λέγει τούτο Διότι δὲν ἦτο, ὁ Ἀντωνίος ὅτι ὅς τοι θανάτου αὐτοῦ τοὺς δὲ λόγον ποτὶ ὁ θάνατος συνεθεῖ γινώσκει μοι τοὺς ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἔκρινεν πρὶν αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε, εἰς τοὺς Ἀντωνίων τοὺς κινῶναι ποτὶ ὁ εἰρεχεί, ὁ ἄλλος τοὺς δὲ Ἀντωνίους τοὺς θάμα ἦτο μόνον, τούτο δὲ ἐνὶ ἐκάθητο εἰς τὸ ὅρος εἶχε τὴν μὲν καρδίαν καθαρὰν καὶ προσεκτικὴν τοὺς δὲ Κυρίον νὰ φανερῶν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα ποὺ συνεβαίνον μακρὰν αὐτοῦ

60 Διότι ἀληθῶς πάλιν ἐνὶ ἐκάθητο καποτε εἰς τὸ ὅρος ἐστρέφε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ ἄνω καὶ εἶδεν εἰς τοὺς ἄερας κάποιον νὰ ἀναφερεται πρὸς τοὺς οὐρανὸν καὶ ἡ χάρις ἐκείνου ποὺ ἀπέτατο εἰς αὐτὸν νὰ εἶναι πολὺ μεγάλη Ἐπεὶ τα ἐνὶ ἐκείνῳ μαζὶ καὶ ἐμακρῶς τὸν χορὸν ἐκείνους ἐπαρεκαλοῦσε εἰς τὴν προσέχην τοῦ νὰ μαθῇ ὅτι ἄρα γε νὰ ἐξημεῖται αὐτοὺς Καὶ ἀμέσως ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς μετὰ φωνὴν αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀμμούν τοῦ μοιῶχοι ποὺ ἀσκητεῖται εἰς τὴν Νητρίαν. Ἦτο δὲ ὁ Ἀμμούν ἀσκητὴς καὶ διεμενεν ἐκεῖ μετὰ γῆρατος Καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὴν Νητρίαν μετὰ τοὺς ὅρους ἐνθά ἡσκητεῖται ὁ Ἀντωνίος εἰς δέκα τριῶν ἡμερῶν πεζοπορία Οἱ μοιῶχοι λοιποὶ ποὺ ἦσαν μετὰ τοὺς Ἀντωνίους, ὅταν εἶδον τὸν γέροντα νὰ θαυμάζῃ παρεκαλεσθῇ αὐτοὺς νὰ τοὺς εἶπῃ νὰ μαθοῦν καὶ ἡκούσαι παρ' αὐτοῦ ὅτι ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Ἀμμούν Οὗτος ἦτο γνωστός διότι συχνοτάτα ἤρχετο ἐκεῖ καὶ πολλὰ θαύματα εἶχον γινεῖ δι' αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τούτο Καποτε ὅταν παροῦσασθῃ ἀνάγκη νὰ δῶσθαι τὸν ποταμὸν ποὺ ἐλέγετο Λυκος (ἦτο δὲ τότε πλημμυρὰ τῶν ὕδατων) παρεκαλεσε τὸν Θεόδωρον, ποὺ ἦτο μᾶζι τοῦ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ

43 Ἐφαιερῶθη, περιούσιον ἢ Ἀφαιερῶθη καὶ αὐτὸ, εἰς τὴν ἐνὶ ἐκάθητο, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς δὲ εἰσὶν ἀκακοτεταμένους (Ἀντωνίους) ὅτι ὅς τοι θανάτου αὐτοῦ τοὺς δὲ λόγον ποτὶ ὁ θάνατος συνεθεῖ γινώσκει μοι τοὺς ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἔκρινεν πρὶν αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε, εἰς τοὺς Ἀντωνίων τοὺς κινῶναι ποτὶ ὁ εἰρεχεί, ὁ ἄλλος τοὺς δὲ Ἀντωνίους τοὺς θάμα ἦτο μόνον, τούτο δὲ ἐνὶ ἐκάθητο εἰς τὸ ὅρος εἶχε τὴν μὲν καρδίαν καθαρὰν καὶ προσεκτικὴν τοὺς δὲ Κυρίον νὰ φανερῶν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα ποὺ συνεβαίνον μακρὰν αὐτοῦ

αυτοὶ δια να μὴ ἴδωσι ὁ εὐσεβὴς τοὶ ἄλλοι γυμνοὺς καθ
 ὅτι χρόνον θα ἐκλυθῇ κῆρα, διὰ να περπατῇ εἰς τὴν ἀ
 πέναντι οὐρανὸν. Ἰατοσπὶν, ὅτι ἀπερὶ κρηθῇ ὁ Θεὸς ὁμοίως
 ἐν τρεῖσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ δὴ τῶν ἐσπέρων τῶν
 γυμνοῦ. Εὐαλοῖται ἐπὶ εἰπεῖν, καὶ εὐκαρπύτω τῶν καὶ
 μὴ εἰς τὴν πύγμην ἐφεθῇ εἰς τὴν ἀπέναντι οὐρανὸν. Ὁ
 Θεοδωρὸς λέγει, ἀνθρώπος καὶ αὐτὸς ἀλλοίως ὅταν
 ἐπαρῇ καὶ εἶδωσι αὐτὸν ὅτι ἐπὶ κρηθῇ. ἰατοσπὶν εἰς τὸ να
 διδοῖ τὸ πῦμα καὶ χωρὶς καθόλου καὶ θραχὴ ἀπο το
 υδωρ εἴρηται να μάθῃ τοὶ τρόποι μετὸν ὅτι καὶ ἐπερὶ
 τοὺς πῦμα. Κατὰ δὲ ἐβίβηται ὅτι αὐτὸς δὲν ἠθέλε να
 εἶπῃ τίποτε. Ὁ Θεοδωρὸς ἐγείρεται καὶ ἐκράτους τοὺς
 ποδας τοῦ Ἀμμοῦ καὶ ἐπέμειν εἰς τὸ αἶτημα τοῦ λέ
 γων ὅτι δὲ θα ἀφήτῃ τοὺς ποδας τοὺς πρὸ τοῦ μάθῃ ἀπὸ
 αὐτοῦ. Βλέπων, λέγει ὁ Ἀμμὸς τῇ ἐπὶ κρηθῇ τοῦ Θεο
 δωροῦ καὶ μάστιχα δα τοὺς λόγους τοὺς εἶπεν ἐξηγήσε
 καὶ αὐτὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι δὲν θα εἶπῃ εἰς κανένα το
 θαῖμα λέγει, τὸ θαῖμα αὐτοῦ καὶ κατοσπὶν διηγῇ
 ὅτι ἐβίβηται ἀπὸ ἀνθρώπου δυναμὶς ἡ ὅπου αὐτοὶ ἐπερ
 σε, αὐτοὶ τοὺς πῦμα καὶ ἐνέπεθεσαν αὐτοὺς εἰς τὴν
 ἀπέναντι οὐρανὸν χωρὶς δόλου να περπατήσῃ ἐπὶ πῦμα εἰς
 τὸ ἴδιον πῦμα τοὺς δὲν εἶναι καθόλου δυνατοὶ εἰς τοὺς
 ἀνθρώπους τῶνα μοῖαι εἰς τὴν Κρηθῇ καὶ εἰς ἐκεῖνους
 ποὺ αὐτοὶ θῇ ἐπὶ τρεῖς καθὼς ἐπερὶ εἰς τὸν μεγαν
 ἀπόστολον Πέτρον. Ὁ μὲν Θεοδωρὸς λέγει διηγῇ
 το θαῖμα τοῦτο καὶ τὸν θῦμα τοὺς Ἀμμοῦ, ὅτι δὲ μὴ
 ναχῇ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ὁ Ἀντωνὸς εἶπε περὶ τοῦ θανάτου
 τοῦ Ἀμμοῦ ἐσθῆς ὡς τῶν ἡμερῶν καὶ ὅτι μετὰ τρά
 κωντα ἡ ἐρας ἐφθίσαν ἐκεῖ ὁ ἀδελφὸς ποὺ ἦλθον ἀπο
 τῆς Νιτρίας ἠρωτήσα καὶ ἐβίβηται ὅτι καὶ ἐκεῖνη τὴν
 ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἔχε κακῇθῇ ὁ Ἀμμὸς κατὰ τὴν
 ὅπου αὐτὸς ὁ Ἀντωνὸς εἶδεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ να ἀνέρχεται εἰς
 τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκ τῶν πῦμα ἐθαύμαζον δα
 τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀντωνίου καὶ διὰ τὸ πῶς
 αὐτὸς ἐκείνῳ ποὺ ἐν τῶν τόσων μακρῶν εἰς διαστήματα δέκα
 τριῶν ἡμερῶν πεζοπορίας ἐμάθει αὐτοστίγμῃ καὶ τὴν
 ψυχὴν τοῦ Ἀμμοῦ. Ἰδὲ καὶ ἀσθαλίῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

γει, ὅτι ἄλλη· ἵνα, ἡ πηγή τῆς δυσοσμίας. Καὶ ἐνῶ αὐτὸς ἀκόμη ὠμολογεῖται καποῖος γένος εἰς τὴν ἡλικίαν που εἶχε δαίμονον, καὶ εἶχε ἐπιβλασθῇ τοῦτωτέρα καὶ ἐκρυπτετο εἰς τὰ πλάι, ἀμέσως ἐκράχυσεν. Οὔτω, δὲ ὁ Αὐτωνὸς ἐξωρκισεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐξηλθεν ἀπὸ τοῦ νεκροῦ. Καὶ ὁ μετ' αὐθροῦπος ἐκείνος ἐγένετο μὴς ὅλοι, δὲ ἀντιληφθῆσαι, ὅτι ἡ δυσοσμία ἦτο τοῦ δαίμονος.

64 Καὶ καποῖος ἄλλος ἰεὺς ἀπὸ τῆς ταξ. τῶν ἐπισήμων που εἶχε δαίμονα ἤλθε πρὸς αὐτόν. Ἦτο δὲ ἐκεῖνος ὁ δαίμων, τόσοι τρομεροί, ὥστε ὁ ἀνθρώπος που τοὺς εἶχε νὰ μὴ νύκτωρ εἶναι ἐπηγάγειν εἰς τοὺς Αὐτωνόν, ἔτρωγ'· δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν αὐτῶν τοῦ σώματος τοῦ. Ἐκεῖνος, λοιπὸν που ἔφερον αὐτοὺς παρεκάλει τοὺς Αὐτωνόν, νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ· ὁ δὲ Αὐτωνὸς, ἀπὸ συμπάθειαν πρὸς τὸν νεανίσκον προσήχθη καὶ ἡγρυπνήσεν ὅλην τὴν νύκτα μαζί του. Καὶ ὁ μετ' αὐθροῦπος ἀπρόσποτως περὶ τὴν αὐτῆς ἐπέτεθη ἀνατακτικῶς ἐναντίον τοῦ Αὐτανῆος καὶ τὸν ἐσπρωξεν. Οὔτω, δὲ κείνος που εἶχον ἔλθ'· μαζί, τοὺς ἡγαυακτεῖσαι ὁ Αὐτανὸς εἶπεν· Μὴ ὀργισθεῖτε ἐναντίον τοῦ νεανίσκου, διότι δέν εἶναι αὐτός που μοῦ ἐπέτεθη ἀλλ' ὁ δαίμων που εἶναι μέσα του, ὁ ὁποῖος ἐπέδωκε ἐξωρκισθῇ ἀπὸ ἐμεῖ καὶ δεταχθῇ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τοσοῦς ἀνδράς, καὶ ἀκποικητὰς ἀπὸ ἀνθρώπων ἐξ ὧν, σθῇ καὶ ἐκασμὲν αὐτοῦ. Νὰ δοξάζετε λοιπὸν τὸν Κύριον, ὅτι ἐπὶ ὅτι αὐτὸς ὁρμήσει κατὰ αὐτοὺς τὴν τρόπον ἐν τῇ τῶν εἰσὶν σημεῖα, δαδὰς ὅτι ὁ δαίμων ἐφυγε. Ἀφου εἶπε ταῦτα, ὁ Αὐτανὸς ὁ νεανίσκος ἐγένετο ὑγιής καὶ ἀπὸ τότε ἐπλάτρετο ἐαυτοῦ, τοῦ καὶ ἔμαθε που ἦτο καὶ κατεφίλει τοὺς νεώτερα ἐργαστῶν τοῦ Θεοῦ.

65 Καὶ πολλὰ ἄλλα τοῦτα θαυμάσια κατὰ συμφωνὸν καὶ ὁμοίαν τρόπον, διηγεῖται, παρὰ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ὅτι ἐγένοντο διὰ τὴν ἐκείνων τοῦ Αὐτανῆος. Ἀλλὰ δέν εἶναι ταῦτα τὰς πλεονάζοντες θαυμασμοῦ, ὅσων τὰ ἄλλα ταῦτα φαίνεται μάλισθ' θαυμασιώτερα. Ἐνῶ δηλαδὴ ἐπρόκειτο καποτε νὰ φάγη καὶ ἐσηκωθῇ ὀρθίος διὰ νὰ προσευχηθῇ περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν ἡσθάνθη μετὴν τὴν δόξασιαν τοῦ ὡσαν καποῖος νὰ ἤρπασε αὐτόν. Καὶ τὸ παραδόξον ἦτο, τὸ ὅτι ἐνῶ ἐστεκετο ἐβλεπε τὸν

ἐκείνου, του ὡσαν, να ἦτο ἔξω ἀπο το σῶμα του καὶ ὡσαν
καπο α να αὐηγῶνται τὸν ἄνθρωπον εἰς τοὺς αἶρα. Ἐπ
τα εἶπεν μερικὴ φθέρῃ ὅτι, με εὐχρηκας ὁ Ἀθετε ε πο
ἐστὶν ἐκ τῶν εἰς τὴν αἶρα με προθεσας να ἐμπούδισουν αὐ
τόν, ὡστε να μὴ ἡμπορεῖτη να περᾶσῃ. Ὅταν δὲ α ὁδῃ
γινώσκεις α το, προσθέτῃλον αὐτὸς τὸν ἐκεῖνο ἐξήτουν
ὅπως ἐκείν, δὲ, ἦτε ἀπεινῇ τῷ υπεθεῖνος ἀποδείξῃ τού
το. Ἐπε δὴ λέγον, ἠθέληεν να δώσῃ ἀπολογισμὸν τῶν
πραξέων τοι ἀπειτῶν τοι ἐκείνη, οὐ ὁδῇ, τοι τοῦ. Α
τῶν α ἡμποδίζον το πο λέγοντες εἰς ἐκεῖνους. Το μὲν
ἀρρητήματα τοι ἐπράξεν, ἀπο τῆς γενήσεως τοι α με
γνώρισε καὶ δὲ, ὡστε, ὁ ἡυρεῖς ἀφ' ὅτο δὲ ἐκείν, με μονα
χός καὶ ἐπετρέθη με τοι Θεό, ἐπ' τρεπόμεν να δώσῃ λο
γὸν. Τότε ἐκείν, ἐκείν, οἱ κατηγοροῦν, ἀπλῶς γὰρ καὶ να
ἐκείν, γὰρ ἀφ' ὅθι εἰς α τοι ἐκείν, καὶ ἀντιπρόδιστος ἡ
οδός καὶ α με τῶς εἶπεν τοι ἐκείν, τοι ὡσαν να ἐπετρέφε
καὶ ἀφ' ὅθι ἐστὶν ἐκείν, εἰς το σῶμα τοι ἦτο παλιν ὁλο
κληρῶς ὁ Ατῶν, ος. Τότε αὐτός ἐλησμώνησε το φαγητόν
καὶ ἐκείν, το ποῖον πο, τῆς ἡμερας καὶ καθ' ὅλην, τῆν, α
καὶ α με τῶς εἶπεν καὶ προσευχόμενος καὶ θοῶν ἐκείν, μιζῇ ἀνε
πτομε ὅς τρεῖς ποσῆς πρεπε ἡμεῖς να παλιν τῶν α κα
δὲ μιζῇ ποῖον, ἀνῶν, α πρεπε, καὶ α με τῶς εἶπεν καὶ α
ερα καὶ ἐκείν, ἐκείν, ὅτι α τοι ἐκείν, ποῖον ἐκείν, ο Α
πόστολος, α Στῆφαν, με τῆς διὰ α με τῶς εἶπεν τῶν ἀρχόν
των τῆς ἐκείν, ος τῶν ἀέρος.⁹⁵ Εἰς τούτ, δηλαδὲ ὁ ἐ
χθρὸς ἐκείν, ἐκείν, εἰς τὸ να παλιν καὶ να περᾶσῃ
μέ το να περᾶσῃ ἐκείν, ος εἰς τοὺς δ' ἐκείν, ος. Δὲ α
το το καὶ οὐκ ἐκείν, ος ἐκείν, ος. Ἐκείν, ος τῆν, πα
νοτῇ α τοι Θεό, δὲ να ἡμπορέπετε να ἀντισταθῇτε κα
τα τῆν κρίσιν ἐκείν, ος ἡμεραν.⁹⁶ Δὲ να μὴ ἐκείν, ος
ἐκείν, ος α με τῶς κατηγορησῇ τι ποτε τὸ ἐκείν, ος καὶ να κα
τεκρίνησθῃ.⁹⁷ Ἡμεῖς δὲ ἀφ' ὅθι ἐκείν, ος τούτο, ἀς ἐκείν, ος
μὲν, ος πα, ποτε τοι. Αποκρίθων, ὁ ὁποῖος λέγε, «Εἰς
ἐκείν, ος τοι σῶματος δὲν γνωρίζω εἴτε ἐκείν, ος τοι σῶμα
τοι δὲν γνωρίζω ὁ Θεος γνωρίζω.»⁹⁸ Ἀλλ' ὁ μὲν Παῖλος
ἀντηπαρῇ μεχρ, τοι τριτοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀφ' ὅθι ἡκούσεν

95. Ἐφ. 2, 2.

96. Ἐφ. 6, 13.

97. Τίτ. 2, 8.

98. Β' Κορ. 12, 2.

το από αὐτό ἡγωνίζετο περισσότερο, να προκοπή καθή-
μερῶς εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον. Ταῦτα δὲ διηγήθη ὁχ. με-
τὴν θείαν του Λογωδὲ τοῦ ὅτ οὗτος ἡσχολετο ἐπὶ πολ-
λοῦ χρόνῳ εἰς τὰς πρῶτας καὶ ἀεὶ ἐκτελεζομένην του νουν-
τοῦ το πρᾶγμα ὅταν αἱ τοὶ ἦσαν μαζί του ἐρωτοῦσαν
αὐτοὶ καὶ τοὶ ἐπέβαν ἡναγκαζέτο νὰ εἴπῃ τὸ γεγονός
ὡς πατήρ που δὲν ῥμπορεῖ νὰ κληττῇ αὐτο ἀπὸ τὰ τέκνα
τοῦ· ἀλλὰ καὶ πιστεύων ὅτι ἡ μετ' αὐτοῦ σπουδὴ αὐτοῦ εἶναι
καθαρὰ εἰς ἐκείνους δὲ ἡ διηγήσεις θα φέρῃ ὠφέλειαν,
ὅταν μαθαίνουν ὅτι αἱ ὁπίσσω εἶναι καρπὸς ἀγαθὸς τῆς
ἀσκήσεως καὶ γίνονται πολλακίς ἀφορμὴ ἀνακουφισέως
ἀπὸ τοὺς κόπους.

67 Ἦτο δὲ προσετ' ὁ Ἀντωνίος ἀπὲς κακὸς εἰς τὸν
χαρκτηῖρα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ταπεινοφρῶν καὶ διὰ νὰ
εἶναι τὸ ὡπὸς καὶ τὸν καὶ οὐα τῆς Ἐκκλησίας περ τα-
ξίως ταὶ μέγιστα ἐσεβέτε καὶ ταῦτα κληρικοὶ ἤθελε
να πρῶτη, ἦται εἰς τὴν τμήν ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ. Εἰς μὲν
τοὺς ἐπὶ κοποὺς δηλοῖ καὶ τοὺς πρὸς βετεράς τοὺς λε-
ρεῖς δὲν ἐντρέπετο νὰ κληττῇ τμητκῶς τῇ κεφαλῇ, εἰαν
δὲ κάποτε ἤρχετο νῖρος αὐτοῦ καὶ τὴς ἀκούος ῥητὴ ὠ-
φέλειας σπουδίζετε μαζί του ὅσα ἦσαν ὠφελίμα εἰς αὐτοὺν,
τῇ δὲ ἀπαγγέλλει τῶν πρῶτων παρὰ χωρὶς εἰς ἐ-
κείνοι, ἐπειδὴ δὲν ἠσθελετο ἐντροπὴν νὰ μαθηθῇ καὶ
αὐτός. Καὶ μάλιστα πολλακίς ἠρώτα νὰ μαθη καὶ ἐπα-
ρακαλῶσε νὰ ἀκούῃ ἀπὸ ἐκείνων που ἦσαν μαζί του
καὶ ὡμολογοῦσιν ὅτ ὠφέλετο, εἰαν κάποιος ἔλεγε κατι-
τι χρεῖσμον. Καὶ θεβότα καὶ τὸ προσωπὸν του εἶχε πολ-
λὴ καὶ θαυμαστὴν χαρὰν.

Εἶχε δὲ καὶ τοῦτο τὸ χάρισμα λάβει ἀπὸ τὸν Σωτή-
ρα εἰαν δηλαδὴ μετ' αὐτὸν πλῆθος τῶν μοναχῶν ἦτο παρῶν
καὶ κάποιος που δὲν του ἐγνωρίζε πρὶν καὶ ἠθέλε νὰ
ἴδῃ αὐτοὺς ἀμεσῶς ἀφοῦ προεβάνεν ἐμπρὸς τοὺς μὲν
ἀλλοὺς ἐξεπερνοῦσε πρὸς ἐκεῖνον δὲ ἐτρέχε ὥσπιν νὰ
προσελκετο ἀπὸ τὰ βλέμματα του. Δ' ἔφερε δὲ ἀπὸ
τοῖς ἀλλοὺς ὁχ. κατὰ τὸ ὕψος οὔτε κατὰ τὸ πλάτος τοῦ
σώματος ἀλλὰ κατὰ τὴν διαορφώσιν τοῦ χαρακτήρος
καὶ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Δ' ὅτι ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ του
ἦτο ἡρεμὸς, εἶχεν ἡρεμὸς καὶ τὰς ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις
τοῦ σώματος ἐπειδὴ λογῶ τῆς χαρᾶς τῆς ψυχῆς εἶχε
καὶ τὸ πρόσωπον χαρῶν, καὶ ἀπὸ τὰς κινήσεις τοῦ σώ-

ματος ελαμβάνε καίεις ὁσθησαί και γινῶσιν τῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, συμφώνως πρὸς τὸ γεγραμμένον· Ὅταν χεῖρη ἡ ψυχὴ χαρωποι εἶναι και τε προσώποι, ἔσται δὲ θασαίνουσα αὐτῇ στενοχωριαί, σκυθρωποὶ γίνονται καὶ τὸ πρόσωτόν· Τοιοῦτ' τροπῶς καὶ ὁ Ἰακώβ διεγνώσε τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Ἀαβὰν τοῦ εἰχτείεις τοῖν νοῦν τοῦ καὶ ἔλεπεν εἰς τὰς γυναῖκας· Τὸ προσώπον τοῦ πατρός σας δεῖ εἶναι ὡς ἦτο χθές και προχθές·¹⁰⁰ Τοιούτ' τροπῶς καὶ ὁ Σαμουὴλ ἀνέγνωσε τοῖν Δαβιδ ἐπεὶ δὴ ἐκεῖνος εἶχε χαρωπούς τοὺς ὀφθαλμοὺς και τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ὡς τὸ γάλα· Τοιοῦτ' τροπῶς καὶ ὁ Ἀντωνίος ἐγινετο γνωστός ὅτι οὐδέποτε ἐταρασσέτο ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἦτο γαλήνιος και οὐδέποτε ἐσκυθρωπαζεν, ὅτι ἐχαίρεν ἡ διάνοια αὐτοῦ

68 Καὶ εἰς τὴν πίστιν ἦτο πολὺ ἀέθθαυμαστός και εὐσεβής· Δὲ οὐτε ἤλθε ποτε εἰς σχέσιν κοινῶναι μετὰ τοὺς ὁχματικούς Μελιτιανούς· ἔπε δὴ ἐγνωρίζεν ἀπὸ τὴν αἰχμητῇ πενηρῶν καὶ τῇ ἀποστασίαν τῶν ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πίστιν· Οὐτε ὡκλήσαί ποτε φιλικά με Μανιχαίους ἢ ἄλλους τινας αἰρετικούς· πὰρ μόνον μέχρι τοῦ να νοθεύῃ αὐτοὺς να μεταβαλοῦν δοξασίας και να ἐπανεέλθωιν εἰς τὴν εὐσεβείαν· ἔπε δὴ ἐνόμιζεν καὶ ἐδιδάσκεν ὅτι ἡ μετ' αὐτῶν φιλία καὶ συναστροφὴ εἶναι θλασθὴ και ἀπώλεσιν ψυχῆς· Κατὰ τοῦ ἰδίου τρόπου, λοιπὸν ἐσχαινετο καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀρεανῶν και προέτρεπε τοὺς πάντας να μὴ πλησάζωσιν αὐτοὺς· οὐτε να ἀποκτήσωσιν τὴν κακοπιστίαν τῶν· Ὅταν λοιπὸν ἤλθοι κάποτε πρὸς αὐτὸν μερικοί Ἀρεομανῖται ἀφ' ἐξήτασε και ἐμοθετῇ ἀσεβείαν τῶν ἐξέδωξεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ὅρος λέγων ὅτι οἱ λόγοι αὐτῶν εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοῦ δηλητηρίου ὀφείων

69 Καὶ ὅταν ἐψευσθήσαν κάποτε οἱ Ἀρειανοὶ λέγοντες ὅτι καὶ ἐκεῖνοι τα αἴτια φρενοῦν μετὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἠγανακτήσῃ και ἐθυμώσεν ἐναντίον τῶν Κατόπιν,

100. Παροιμ. 15, 13.

101 Γεν. 81, 5.

102 Α' Βασ. 16, 19

κατὰ παρακλήσαν ἐκ μερῶν τῶν Επισκοπῶν καὶ ὄλων τῶν ἀδελφῶν καταβῆ ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ ἀφ' οὗ ἐπηγεῖ εἰς τὴν Ἀλεξανδρίαν ἀπεκλήρωξε τοὺς Ἀρειανούς λέγων ὅτι ἡ αἵρεσις αὐτῇ εἶναι ἡ χειρόστη αἵρεσις καὶ προδρομος τοῦ Ἀντιχριστοῦ καὶ ἐδίδασκε τὸν λαόν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι κτίσμα οὔτε ἐδημιουργηθῆ ἐκ τοῦ μηδενός ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀΰμιος Λόγος καὶ Σοφία τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς. Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι ἀσέβεια τὸ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λεγόμενον ὅτι ἦτο κάποτε χρόνος κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Υἱὸς δὲν ὑπῆρχε. Διὸς ἦτο ὁ Λόγος καὶ συνῆρχε μετὸν Πατέρα. Ὁ Θεὸς, ὃς μὴ ἔχετε καμμίαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μετὰ τοὺς ἀσέβηστους Ἀρειανούς, διότι οὐδεὶς παύσει κοινωνεῖν τοῖς φωτὸς μετὰ τοῦτος. ¹⁰³ Διότι σὺς μὲν εἰσθε ἐσέβητες Χριστιανοί, ἐκεῖνοι δὲ ἐφ' ὅσους λέγουσι ὅτι ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος εἶναι κτίσμα εἰς τίποτε δὲν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ λατρεῖσι, τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ κτισαντος αὐτῆς Θεοῦ. ¹⁰⁴ Να πιστεύσητε δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ὁλοκληρῶς ἀγνέκτει ἐκείνῳ τῶν, ἐπεὶ δὴ τὸν κτιστὴν καὶ Κυρίον τοῦ συμπαντος διὰ τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα, συγκαταριθμοῦν εἰς τὰ δημιουργήματα.

70 Ὅλοι μὲν λοιποὶ οἱ λαοὶ ἔχαρται ὅταν ἤκουον νὰ ἀναθεματίζονται ἡ χριστομαχοὶ αἵρεσις ἀπὸ ἐνὶ ταούτων ἀνδρά, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐτάραχον ὅλοι μαζὶ διὰ νὰ ἴδωσι τὸν Ἀπὸνιον Ἀκούην καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ αὐτοὶ που ἔλεγον τοῖς ἱερεῖς τῶν ἤρχοντο εἰς τὸν Ναόν λέγοντες. Ἐπιθυμοῦμε νὰ ἴδωμεν τὸν ἀνθρώπον τοῦ Θεοῦ ἐπεὶ δὴ ὁλοῦς τὰς ὠνόμεας αὐτόν. Καὶ θεσάως καὶ ἐκεῖ πολλοὺς ὁ Κύριος ἐκαθάρισε δι' αὐτοῦ ἀπὸ δαιμόνων καὶ ἐβλῆραπτευσεν ἄλλους που ἦσαν φρενοβλαβεῖς. Καὶ πολλοὶ εἰδωλολάτραι ἀπαιτούσαι ἔστω καὶ μόνοι νὰ ἐγγύσωσι τὸν γέροντα μετὰ τὴν πίστιν ὅτι θά ὦφελῇθουν. Βεβαίως εἰς τὰς ὀλίγας ἐκεῖνας ἡμέρας ἔγι-

103. Β' Κορ. 6, 14.

104. Ρωμ. 1, 25.

ναι τόσοι πολλοί Χριστιανοί, ὅσους μόνον κατὰ το δια-
στήμα ἐνὸς ἔτους θα ἤμπορούμε καίτοι νὰ ἴδῃ οἱ ἐγὼναι.
Ἐπειτα εἶπε δη μερικὸν χρόνον, ὅτ ὁ πολὺς λαὸς ἦεν
χλεῖ αὐτοὶ καὶ ὁ αὐτὸς ἀπέτρετο, παύσας ἀποτοῖναι
τὸν πληθαίνον αὐτὸς ἔλεγε, ὅτι καθόλου δὲν ἐνο-
χλεῖται ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲ, εἴτα περισσότεροι τῶν
δαίμόνων ἐκείνων, μετὰ τοὺς ὁποῖους ταλαιώμεν εἰς τὸ
ἄθος.

71 Ὅταν δὲ ἀνέχωρε καὶ ἡμεῖς τοὶ ἐσυνωδευόμεν
διὰ νὰ τὸν προπεμφώμεν, μόλις ἐφθασάμεν εἰς τὴν πύλιν,
ἐφώναζεν ὁπσθενίας μα γυνὴ Μάρτε ἀνθρώπε τὸ
Θεοῦ ἢ θυγατὴρ μου ἐπὶ χλεῖται τρομερὰ ὑπὸ δαίμόνων.
Μεῖτε σε παρακαλῶ, ὁ Χριστὸς καὶ ἐλπίσω καὶ ἐγὼ νὰ
πάθω ἀπὸ τοῦ τρέξιμόν. Ὅταν ἤκουσεν ὁ γερὺν καὶ πα-
ρεκλήθη καὶ ἀπὸ ἡμῶν ἔμενε μετὴν θέλησάν του Κα-
θως δὲ ἐπληρώσεν ἡ γυνὴ ἡ κορασὶς ἔπεσε κατὰ εἰς
τὴν γῆν. Ἀφοῦ δὲ προσπυχήθη ὁ Ἀντωνίος καὶ ἔπεκαλε-
σθη τὸ δίδμα τοῦ Χριστοῦ ἐξήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἀκά-
θαρτος δαίμων καὶ ἡ κορασὶς ἐσηκώθη τελείως υγιής,
ἐνῶ ἡ μήτηρ εὐλογοῦσε τὸν Θεόν καὶ ὅλοι ἐχαροστοῦ-
σαι. Ἐχάρει δὲ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ ἀνέχωρει εἰς τὸν ἰδικόν
τοῦ οἶκον, εἰς τὸ ἄθος.

72 Ἦτο δὲ καὶ πολὺ φρόνιμος καὶ τοῦ ἁγίου θαυμα-
σμοῦ ἦτο τὸ ὅτ ἐνῶ δὲν ἔμελλε γραμμάτια ἦτο ὀξύνους
καὶ συνετός ἀνθρώπος. Καποτὲ λοιπὸν ἦλθοι πρὸς αὐ-
τὸν δυὸ φιλόσοφοι Ἑλλήνες, οἱ ὁποῖοι ἐνόμισαν ὅτι ἡδύ-
ναντο νὰ δοκιμάσῃν τὸν Ἀντωνίον ἦτο δὲ οὗτος εἰς τὸ
ἐξωτερικόν ὄρος. Ὁ δὲ Ἀντωνίος ἀντιληφθεὶς ἀπὸ τὰ
προσώπα τὰ εἰδούς ἀνθρώπου, ἦσαν ἀφοῦ ἐπροχώρησε
πρὸς αὐτοὺς, εἶπε διὰ δερμηνείας. Διὰ τί ἐκοπιάσατε
τόσσοι πολὺ ὧ φιλόσοφοι διὰ νὰ ἔλθῃτε πρὸς ἓνα μωρὸν
ἀνθρώπον; Ὅταν δὲ ἐκείνοι εἶπον, ὅτι αὐτὸς ὁχ μόνον
μωρὸς δὲν εἶναι ἀλλὰ καὶ πολὺ φρόνιμος εἶπε πρὸς αὐ-
τοὺς. Ἐάν μιν ἦλθετε πρὸς μωρὸν ἀνθρώπον, ὁ κόπος
σας ἐγγενεῖ εἰς ματὴν ἔσται δὲ νομίζετε ὅτι εἰμὶ ἀνθρώπος
φρόνιμος γενεῖτε καὶ σεις ὅπως ἐγὼ, διότι πρέπει νὰ μι-
μῆσθε τὰ καλά. Καὶ ἐάν ἐγὼ ἡρχομην πρὸς σας θὰ σᾶς
εἶχον μνηστῆ ἔάν δὲ σεῖς ἦλθετε πρὸς ἐμεῖ, γενεῖτε ὅπως

καὶ ἐγὼ ὁ ὁποῖος θεβαιῶς εἰμι χριστιανός. Ἐκεῖνο δὲ πλῆρεις θαυμάσια ἀνέχωρσαι ἐπειδὴ ἐβλεπον, ὅτι καὶ οἱ θαύματα ἐφοβοῦντο τοὺς Ἀντωνιοὺς.

73. Ἄλλοι δὲ πάλιν τῆς αὐτῆς ποότητος ἄνθρωποι, ὅταν συνήλθουν αὐτοὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅρος ἐνόμισαν ὅτι ἠμποροῦσαν νὰ τὸν περιπαίξουν. ἐπειδὴ δὲν εἶχε μαθεῖ γραμματα. Πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἀντωνιος. Σεῖς δὲ τί λέγετε. Τὸ ὑπῆρξε πρῶτον ὁ νοῦς ἢ τὰ γραμματα; καὶ ποῖοι ἐκ τῶν δυο εἰσι τὸ αἴτιον καὶ ποῖοι τὸ ἀπαιτούμενον, ὁ οὖς τῶν γραμμάτων ἢ τὰ γραμματα τοῦ νοῦ, Ὅταν δὲ ἐκεῖνοι εἶπον, ὅτι πρῶτον ὑπῆρχει ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἐφεῖρε καὶ τὰ γραμματα εἶπει ὁ Ἀντωνιος. Εἰς ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ὁ νοῦς εἶναι ὕψους εἰς αὐτὸν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα τὰ γραμματα. Ἡ ἀπαντησις αὐτῇ ἐξεπληξέ καὶ τοὺς παρόντας καὶ ἐκείνους. Ἀνέχωρσαι λαβὼν γεμάτο θαύματος, ὅτι ἐβλεπον, καὶ ὑπαρχὴ τοση πολλή συνεισὶς εἰς ἓνα ἀπ᾽ αὐτοὺς ἄνθρωποι. Κα θεβαιῶς δὲν εἶχεν ἀέεστους τροποὺς ἐπειδὴ εἶχεν ἀναστροφή εἰς τὸ ὅρος καὶ εἶχε γηρασε, ἐκεῖ ἄλλα τούλαιτον καὶ εὐφυῆς ἦτο καὶ εὐγενὴς εἰς τοὺς τροποὺς. Οἱ δὲ λόγοι τοὺς ἦσαν καρακευμένοι με τὸ θεῖον ἅλως ὥστε καὶ εἰς νὰ μὴ τὸν φθύνῃ, νὰ χαιροῦν δὲ μάλλον ὅλοι ὅσοι ἐπεσκεπτοῦτο αὐτόν, διότι τὸν ἐγνωρίσκει.

74. Θεβαιῶς, ἀπὸ τὰ πάντα πάλιν ἦλθον μερικοὶ ἄλλοι, ἦσαν δὲ οὗτο ἐξ ἐκεῖνων τῶν Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον ὅτι εἶναι σοφοὶ καὶ ἐζήτουν ἀπὸ αὐτὸν νὰ ἐξηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἡμῶν. Ἐνῶ δὲ ἐκεῖνοι προσεπαθουν νὰ κατασκευάσουν συλλογισμοὺς περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θεοῦ σταυροῦ μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ περιγελάσουν αὐτόν ὁ Ἀντωνιος ἀφοῦ συνεκρατήθη ὀλίγον, πρῶτον ἐλυτήθη αὐτοὺς διὰ τὴν ἀγνωσίαν τῶν καὶ ἔλεγε διὰ διερμηνείας ὁ ὁποῖος διερμήνευε πιστῶς ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγε. Τί εἶναι καλυτερον νὰ ὁμολογῇ τις σταυρὸν ἢ νὰ ἀποδίδῃ μοχλείας καὶ ἀσελγείας ἐπὶ παιδῶν εἰς ἐκείνους ποὺ σεῖς λέγετε ὅτι εἶναι θεοί, Διότι αὐτὸ ποὺ λέγομεν ἡμεῖς εἶναι δέγμα ἀνδρείας καὶ περιφρονήσεως τοῦ θανάτου, αὐτὰ δὲ ποὺ λεγετε σεῖς εἶναι πάθη ἀσελγείας. Ἐπειτα τι εἶναι καλυτερον νὰ λέγωμεν ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν ἠλλοιωθῇ, ἀλλ' ὁ ἴδιος καὶ ἀ-

μεταβαλὼν ὑπάρχει χάριν τῆς σωτηρίας καὶ πρὸς ἐνερ-
γεσίν τῶν ἀνθρώπων ἀνέλαθε σῶμα ἀνθρώπινον,
ἵνα ἀφ' οὗ ἔλθει εἰς κοινῶν με τὸ ἀνθρώπινον
γενὸς καὶ τὴν τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνουσι κοινῶ-
νοι θείας καὶ νοερᾶς φώσεως, ἥ νὰ ἐξομοιωθῶ-
μεν τοῦ θεοῦ με ἀλλοτρίαν ζωὴν καὶ διὰ τοῦτο νὰ
προσκεινῶμεν τετραποδοὺς καὶ ἑρπετά καὶ ὁμοιώματα
ἀνθρώπων. Διότι περὶ ἑνὶς ἰδικοῦ σας τῶν σφῶν,
οἱ θεοὶ. Πῶς δὲ ταῦτά τε νὰ περιελάτε ἡμᾶς πού λέγο-
με ὅτι ὁ Χρῆστος ἐφάρτηθη ὡς ἄνθρωπος καθ' ὃν χρό-
νον θεοθιῶς σεις χωρεῖτε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανό-
ν, καὶ λέγετε ὅτι αὕτη ἐπλανήθη καὶ ἔπεσε, ἀπὸ τοῦ θόλου
τῶν οὐρανῶν εἰς σῶμα καὶ εἶθε νὰ ἐλέγχετε ὅτι ἔπεσε
μόνον εἰς ἀνθρώπινον σῶμα ὅχι δὲ καὶ ὅτι πληγαίνει καὶ
κατοικεῖ εἰς τετραποδοὺς καὶ ἑρπετά. Δὲ ὅτι ἡ ἰδικὴ μας
πίστις λεγέτω ὅτι ἡ παρρησία τοῦ Χριστοῦ ἐγενετο χάρις τῆς
σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων· σεις δὲ πλανήσθε με τοῦ νὰ π-
στεύετε τὴν θεωροῦσαν περὶ αἰθερπαρεῖς τῶν ψυχῶν.
Καὶ ἡμεῖς μὲν πιστεύομεν εἰς τὸ δυνατόν καὶ φιλάνθρω-
πον τῆς θείας Προνοίας διότι καὶ ταῦτα δεῖ εἶναι ἀδύ-
νατον εἰς τοὺς θεοὺς. Σεις δὲ τοὺς λεγέτε ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι
εἰκὼν τοῦ νοῦ ἀποδίδεσθαι εἰς αὐτὴν πτώματα καὶ πλατ-
τερεύουσιν ὅτι αὕτη εἶναι τρεπτὴ καὶ ἰστέρα καὶ αἰτὸν
τὸν νοῦν εἰσεκαὶ τῆς ψυχῆς τρεπτοῖς θεωρεῖτε διότι ὁ-
ποῖα ἦτο ἡ εἰκὼν τοιαύτος εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ
ἐκεῖνος τοῦ ὁποιοῦ ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ εἰκὼν. Ὅταν δὲ τοιαῦ-
τα περὶ τοῦ νοῦ φρονεῖτε νὰ ἐνθυμεῖσθε ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν
τὸν Πατέρα τοῦ νοῦ θλάσφημετε.

75. Περὶ δὲ τοῦ σταυροῦ τί θα ἠμπορούσατε νὰ εἴπητε
ὅτι εἶναι καλῶτεροι νὰ ὑπομένῃ κανεὶς σταυροὶ ἐξ αἰ-
τίας ἐπιβουλῆς τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ πτο-
ηθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὸν θάνατον· τὸν καθ' οἷοις δὴποτε τρόπον
ἐπιβαλλόμενον ἢ νὰ πιστεῦσιν εἰς μυθους ποὺ ἀναφέρον-
ται εἰς τὰς πλάνους τοῦ Ὀσίου καὶ τῆς Ἰσίδος καὶ εἰς
τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Τυφώος καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Κρόνου,
καὶ τὰς καταποσεῖς τέκνων καὶ τὰς πατροκτονίας, Αὐ-
τὰ δηλαδὴ τὰ σοφὰ εἶναι ἰδικοῦ σας. Πῶς δὲ ἐνῶ περιπαί-
ζετε τοὺς Σταυροὺς δὲν θαυμάζετε τὴν ἀναστασιν, Διότι
ἐκεῖνοι ποὺ εἶπον τοῦτο ἔγραψαν καὶ ἐκεῖνο. Ὡς διατὶ ὁ-
ταν ἐνθυμεῖσθε τὸν Σταυρὸν, σιωπάτε περὶ τῶν νεκρῶν

που ἀνεστήθησαν, καὶ τῶν τεφλῶν που ἐπατεῦρον το φῶς τῶν καὶ τῶν παρὰ τικῶν που ἐθεραπεύθησαν καὶ τῶν λεπρῶν που ἐκαθάρισθησαν καὶ τὴν πλῆθυναν ἐπαινω εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸ ἄλλα σημεῖα καὶ κατατληκτικὰ θαύματα τὰ ὁποῖα φανερώουσι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ τοῦ ἀπλῶς ἀνθρώπου ἀλλὰ Θεός. Νομίζω ὅτι πολλοὶ ἀδελφοί τοὺς ἐπιστολὰς σας καὶ ὅτι δὲν καταλείπετε τὸ γινώσκον νόημα τῶν ἑβραίων Γραφῶν, ἡμῶν Ἀλλὰ μελετήσατε καλῶς καὶ μάθετε ὅτι ἐκεῖνα που ἐποίησε, ὁ Χριστὸς ἀποδεικνύουσι αὐτὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐγενήθη ὡς ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

76 Εἶπατε δε καὶ σεῖς εἰς ἡμᾶς τὰ ἰδικὰ σας. Τι δέ θα ἡπεριούσητε, να εἴπητε διὰ τὰς ἀνθρώπους ἢ τοὺς παρὰ λογισμοὺς καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τῶν θεῶν σας. Εἰναι δέ, καθὼς ἀκούω, θελήσητε να εἴπητε ὅτι ταῦτα λέγονται ἀπὸ σας κατὰ μυθικοὺς τροπὰς, καὶ συνεπὼς ἐρμηνεύετε ἀλληγορικῶς τὴν ἀρχαίαν, τῆς Κορῆς, εἰς τὴν γῆν, καὶ τὴν γωλότητα τοῦ Ἡφαιστίου εἰς τὸ πῦρ καὶ τὴν Ἥραν εἰς τοὺς ἀέρα καὶ τοὺς Ἀπολλωνίαν εἰς τοὺς ἡλίου καὶ τὴν μὲν Ἄρτεμιν εἰς τὴν σελήνην, τὸ δὲ Ποσειδῶνι εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐξ ἴσου δὲν σεβασθε τοὺς Θεοὺς, ὅσοι κανεὶς ἀπ' αὐτῶν δὲν ἴσῃ Θεός, ἀλλὰ προσκυνεῖτε τὴν κτίσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ πάντα. Διότι ἐάν ἡ κτίσις εἴσῃ, καλῇ ἐπειρήσατε τὰ τοιαῦτα. Ἐπρεπεῖν, ὁ μὲν να φθάσετε μοῖσι, μέχρι τοῦ να θαυμάσετε τὴν κτίσιν καὶ να μὴ θεοποιήσετε τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ οὕτως ὥστε να μὴ ἀποδίδετε εἰς τὰ τοῖματ' αὐτῶν τὴν τιμὴν, που ἀνήκει εἰς τοὺς Δημιουργοὺς. Ἐπειδὴ εἶνα τὸ ἴδιον ὥσαν να μεταφερετε τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχιτεκτονοῦς εἰς τὴν οἰκίαν, που αὐτοὺς κατοικεῖ καὶ ἢ τὴν τιμὴν, που ἀνήκει εἰς τὸν στρατηγὸν εἰς τὸν στρατιωτὴν. Τί λοιποὶ λεγετε πρὸς ἀπαντήσιν εἰς αὐτὰ, δια να γνωρίσωμεν ἐάν ὁ Σταυρὸς ἔχει, τι ἄξιον χλευσῆς εἰς θάρος τοῦ.

77 Ἐνῶ δὲ ἐκεῖνοι περιήρχοντο εἰς ἀμνησίαν καὶ ἔστρεφον τὰ βλέμματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὁ Ἀιτωνίος ἐχαμογέλασε καὶ εἶπε παλιν διὰ διερμηνεύως. Ταῦτα μὲν ἐλέγ-

1012. Ἀναφέρεται εἰς τὸν κύβητο τῆς ἀρχαίας τῆς Περσικῆς Κορῆς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρας ὑπὸ τοῦ Ἄδων.

χρησταις ὡς ψευδῇ ἀμέσως ἀπο το πρῶτον βλέμμα τοῦ
 θα ἐλπίται κινεσθαι. Ἐπὶ δὲ ὅπως αἰεὶ ἀρεσκεσθε
 ὑπερβολὰ καὶ εἰς τὰς οὐρανόων ἀποδύεσθαι καὶ εἶναι πρὸς
 ἀλήθειαν καὶ ἀρετήν. Ἐν τῇ τεχνῇ, μετὴν θελετε ὅπως καὶ
 ἡμεῖς μὴ πεισθόμεθα τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ νὰ στηρίζομεθα εἰς
 λογικὰς ἀποδείξεις εἰς τὰς πρῶτας τὰς πραγματικὰς καὶ
 μαλίστα πῶς ἀκριβῶς ἀποκρίνεται ἡ περὶ Θεοῦ γνώσις με-
 σωλογικῶν ἀποδείξεων. Ἡ μετὰ τὴν βιβλίου τῆς πίστεως.
 Καὶ ποὺ ἐκ τῶν δὲ οὐ προηγούμενων ἡ ἀκριβὴς πίστις ἢ ἡ λο-
 γικὴ ἀποδείξις. Ὅταν δὲ ἐκεῖνα ἀπεκριθῇσιν ὅτι προη-
 γεῖται ἡ πίστις καὶ ἡ πίστις εἶναι ἡ ἀκριβὴς γνώσις ὁ
 Ἀντώνιος εἶπε. Καὶ οὕτως εἶπατε διότι ἡ μὲν πίστις θεσι-
 ζεται εἰς τὴν καλὴν διανοήσιν τῆς μετὰ τὴν ἡμετέραν διαλεκτικὴν
 μεθοδὸς εἶναι ἡ μετὰ τεχνικῆς συνθέσεως συλλογισμῶν. Ἐ-
 πὶ τῶν δὲ ἐκείνων ποὺ εἶναι ἡ ἐνέργεια τῆς πίστεως
 παρῶν δὲ αὐτοὺς δὲ εἶναι ἀντικεινὰ τῇ πειθῶν καὶ
 περὶ τὴν τυγχάνει ἡ δὲ αὐτὴν ἀποδείξις. Καὶ θεοθετικῶς
 ἐκεῖνα ποὺ ἡμεῖς ὀδηγοῦμεν ἀπο τῆς πρὸς ἐννοούμεν,
 τοῦτο αἰεὶ προσπαθεῖτε νὰ παραστήσετε μετὰ λόγους καὶ
 πολλὰς οὐτὲ νὰ διπυπώσῃτε ἡμπορεῖτε ἐκεῖνα
 ποὺ ἡμεῖς νοοῦμεν. Ὅστε εἶναι καλὺτερα καὶ πειστικώ-
 τερα ἢ δὲ αὐτῆς πίστεως ἐνέργεια τῆς νοήσεως ἀπο τοὺς
 σοφιστικὰς συλλογισμοὺς σας.

78 Ἡμεῖς λοιποὶ οἱ Χριστιανοὶ κατεχομεν το μυστή-
 ριον τῆς πίστεως μας ὅπως προοῖσι λόγοι τῆς Εὐ-
 αγγελικῆς σοφίας ἀλλὰ ὡς δῶρον τῆς δωρεᾶς τῆς πίστε-
 ως ἡ οποία οὐδεὶς πλουσιῶς τὴν ἡμᾶς ἀπο τοῦ Θεοῦ δια-
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀληθὴς.
 Ἰδοὺ τώρα ἡμεῖς τοῦ δὲ ἐμασθόμεν γραμμάτια πιστεῖν
 μετὰ τοῖς ἀληθινοῖς Θεοῖς δὲ αὐτοὺς τῶν ποιημάτων τοῦ
 ὁποῖοι γνωρίζομεν μετὰ θεοθετικῆς καὶ τῇ πρόνοαν
 σου τοῦ δι' ἅλα. Ὅτι, δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι ζῶσα
 μετὰ θεοθετικῆς εἰς τὴν πίστιν εἰς τοὺς Χριστοὺς καὶ
 καρποφόρος. Ἰδοὺ τώρα ἡμεῖς μὴ στηρίζομεθα αἰεὶ
 δὲ εἰς σοφιστικὰς λογομαχίας. Καὶ τα μὲν ἰδὲ καὶ σὺ φα-
 τίσματα τῶν εἰδωλῶν καταργεῖται, ἢ δὲ ἰδικὴ μας πί-
 στις ἐξαπλωιεται πανταχοῦ. Καὶ αἰεὶ μὲν μετὰ τὴν διαλε-
 κτικὴν σας μεθοδὸν καὶ τὰς σοφιστείας δὲν μεταπέθετε

κανένα χριστιανό, να μεταπηδήσῃ ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν εἰδωλολατρειάν· ἡμεῖς δὲ διδάσκοντες τὴν πίστιν εἰς τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυπτομένους ὑμῖν τὸ ψεῦδος τῆς εἰδωλολατρίας, με ἀποτελεσματῶν να γνωρῶσι, ἐν συνειδήτῳ ὅτι ὁ Χριστὸς εἷς Θεὸς καὶ Ὑιὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὺς μὲν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ λόγου, δεῖ ἡμῶς να ἐμποδίσῃτε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ να διαδίδεται. ἡμεῖς δὲ ὅταν ἐπικαλούμεθα τὸ ὄνομα τοῦ ἑσταυρωμένου Χριστοῦ ἀποδιώκοντες, ὅλους τοὺς δαίμονας, τοὺς ὁποίους, σὺς φοβέσθε ὡς θεοὺς. Καὶ ἐκεῖ ὅπου σημεῖωνται, το σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἡ μὲν μαγεία καθίσταται αὐτιστος, ἡ δὲ χρῆσις μαγικῶν, φιλτρῶν ἀνεργητὸς.

79 Εἶπατε λοιπὸν τοῦ εἶναι τώρα τα μαγικά σας, ποὺ εἶναι οἱ μαγὲς τῶν Αἰγυπτίων, ποὺ αἱ φανταστικαὶ προφητεῖαι, τῶν μαγῶν ποτὶ ὅλα αὐτὰ ἐπύσαν να ὑπαρχῶν καὶ κατηργηθῇ ἡ δύναμις τῶν παραμόνοι. τότε ὅταν ἐλάθῃ χωρὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Ἄρα λοιπὸν εἶνα ὁ σταυρὸς ἄξιος γλαυκῆς ἢ μάλλον ἐκεῖνα πού μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ καταργοῦνται καὶ ἀποδεικνύονται στερούμενα δυνάμεως. Καὶ θεθαῶς εἶναι καὶ τοῦτο θαυμάσιον, ὅτι τα μὲν ἰδικά σας εἰδῶλα οὐδέποτε ὑπο οὐδὲνος κατεδωχθήσονται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων τρωῖνται εἰς κτήνη, πολὺν οἱ δε μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καταδωκοῦνται καὶ παρα ταῦτα ἡ ἰδὴ κῆς μας πιστὸς ὡς, ἀνωτέρα τῆς ἰδὴ κῆς σας περὶ σότεροι εὐδοκιμεῖ καὶ αἰξάνει. Καὶ τα μὲν ἰδικά σας εἰδῶλα ἂν καὶ τρωῖνται ἀπὸ πολλοὺς καὶ προστάττονται εἰς περιττοχσμένους χωροὺς καταστρεφονται, ἡ δὲ ἀληθινή τοῦ Χριστοῦ πίστις καὶ ἡ διδασκαλία τὴν ὁποῖαν σὺς περιπατεῖτε διὰ καὶ ἐδωχθῇ πολλακτὶς ἀπὸ βασιλεῖς, δεδόθη εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ποτε λοιπὸν ἡ θεογνωστία κατὰ τὸ οὗτον τρόπον ἐθρίαμβεσκει, ἢ πότε οὕτως ἡ ἀρετὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς παρθενίας ἐφαερῶθη, ἢ πότε οὕτως ὁ θάνατος περιεφρονήθη παραμόνον δταν. Ἐλάθῃ χωρὶν ἡ σταυρωσις τοῦ Χριστοῦ. Περὶ τούτου δὲ οὐδεὶς ἔχει ἀμφιβολίαν, ὅταν βλέπῃ τοὺς μάρτυρας να περφρονοῦν χάριν τοῦ Χριστοῦ τοὺ θάνατον καὶ τὰς παρθένας τῆς Ἐκκλησίας να φυλάττουν χάριν τοῦ Χριστοῦ τα σώματα αὐτῶν καθαρὰ καὶ ἀμολυντα ἀπὸ σαρκικὰς ἐπιθυμίας.

80 Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἄρκετα σημεῖα δια να ἀποδεξέσθαι ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις εἶναι ἡ μόνη ἀληθινή πίστις που προσγε εἰς Θεοσεβείαν. Ἀλλ' ἴδου σεῖς ἀπιστετε ἀκόμη καὶ ζητεῖτε ἀποδείξεις που να στηριζώνται εἰς συλλογιστικά ἐπιχειρήματα. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἀποδεικνύομεν τὴν πίστιν ἡμῶν σὺ με πεικνύεις ἐν λόγοις τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας. Καθὼς εἶπει ὁ διδασκαλὸς ἡμῶν Πειθόμεν δε τοὺς ἄλλους με τὴν πίστιν ἡ ὁποία προλήπεται, καὶ πεθεῖ ὁλοκλήρως πρὸς ἀκολουθήσασθαι τὴν διὰ λόγων διατύπωσιν αὐτῆς. Ἴδου ἐδῶ εἶναι παρυπάρχοντες μερικοὶ που πασχόντες ἀπο ἐπιχειρήσασθαι τῶν δαιμονίων ἐν τῶν μερικοῦς που ἤλθον πρὸς αὐτὸν δια να θεραπευθῶν ἐπειδὴ ἐβλαπτοῦντο ἀπὸ δαιμονία. Καὶ ἀφοῦ παρουσιάσει αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον, εἶπε Ἡ σεῖς μεταχειρζόμενοι τοὺς συλλογισμούς, τὰς καὶ ὁ αὐδητότε τέχνην, ἐπιθυμεῖτε ἡ μάγεσιν ἐπικαλούμενοι καὶ τὴν βουλήν τῶν ἐδωλῶν υἱας ἐλευθερώσατε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐπιχειρήσασθαι τῶν δαιμονίων ἢ ἀπὸ τοῦ ἡμῶν τε ὁμολογήσατε τὴν ἀδυναμίαν υἱας καὶ ἀντιθέσατε εἰς ἡμᾶς τὴν κλῆσιν τῶν δαιμονίων μάχην καὶ θα ἴδῃτε τοῦ σταιροῦ τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν. Καὶ μολὺς εἶπε ταῦτα ἐπεκαλεσθῆτο τὸν Χριστὸν καὶ ἐσφράγισεν τοὺς πασχόντας με τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διὰ καὶ τρεῖς φορές. Καὶ ἀμέσως τότε ἐσηκώθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐντελῶς υἱεῖς με σωσας τοὺς φρενας καὶ εὐχαριστοῦσαι τὸν Κύριον. Καὶ οἱ μὲν λεγόμενοι φλόσσοφοι ἐθαύμαζον καὶ κατελασθίζοντο ἀπὸ ἀληθινή. Ἐκπληξίᾳ δὲ αὐτὴν συνέσκησε τοῦ ἁγίου καὶ το θαῦμα που ἐγένετο. Ὁ δὲ Ἀντωνῖος εἶπε Ἡ θαυμάζετε ὁ αὐτό, δὲν εἴμεθα ἡμεῖς που ἐκώσαμε τὸ θαῦμα. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος που καμνεῖ τοιαῦτα θαύματα διὰ τῆς πίστεως τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων. Πιστεύσατε λοιπὸν καὶ σεῖς καὶ θα ἴδῃτε ὅτι ὅσα ἡμεῖς ἐνεργοῦμεν, δεῖ εἶναι τέχνη λόγων, ἀλλὰ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν που ἐνεργεῖ διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης. τὴν ὁποῖαν εἶναι καὶ σεῖς ἀποκτήσατε, δὲν θα ἀναζητῆτε πλέον τὰς ἀποδείξεις διὰ λόγων, ἀλλὰ θα πιστεύατε ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις εἶναι αὐτάρκης. Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι τοῦ Ἀντωνίου ἐκεῖ-

106. Α' Κορ. 2, 4.

107. Γαλ. 3, 6.

νοι δε θαυμάζοντες και δια τούτο ανεχώρησαν ἀφοῦ
πρῶτον κατησπασθήσαν αὐτοὶ και ὡμολογήσαν ὅτι ὡ-
φελήθησαν ἀπο αὐτοῖ.

81 Ἡ δὲ φημὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐφθασε και μεχρι τα-
αὐτά τῶν βασίλειων Ὅσοι λοιποὶ ἐμαθοὶ εἶτα ὁ αὐ-
τοκράτωρ Κωνσταντίνος και ὁ ἱεὺς πτοῦ Κωνσταντίνος
και Κωνσταντίνος αὐτοκράτορες ἔγραφον εἰς αὐτοὺ ὡς
εἰς πατέρα και ἐπέμμενεν να λαθοὺ ἀπαντηρεῖς παρ'
αὐτοῦ Ἀλλ' ἐκεῖνος οὔτε εἰς τα βασίλεια γραμμάτια ἀ-
πέδδε πολλή, σημασινα οὔτε ἐχαρη ὅτι. Ἐλάβε τας ἐ-
πιστολάς Ἦτο δὲ ὁ ἴδιος ὅς ἦτο καὶ πρὶ να γραφοὺν
εἰς αὐτοὺ οἱ βασίλεις Ὅταν δὲ ἐφερον εἰς αὐτοὺ τα
γραμμάτια προσεκάλει πλησίον του τοὺς μνηστῆρους και
ἔλεγε Μὴ θαυμάζετε εἶναι ὁ βασιλεὺς ἔμαθε πρὸς ἡμᾶς
διότι ἀνθρώπος εἶναι καὶ αὐτός ἅλλα να θαυμάζετε μάλ-
λον ὅτι ὁ Θεὸς ἔγραφε δια τοὺς ἀνθρώπους τοὺς τοιούτους
του και ὡμολογεῖ εἰς ἡμᾶς δια τοῦ ἰδίου τοῦ Υἱοῦ τοῦ
Καὶ ἐσκεπτετο μὲν να μὴ δεχθῇ τας ἐπιστολάς λεγων
ὅτι δὲν γνωρίζε να ἀπαντήσῃ εἰς τὰ αὐτά θεμάτια Ἐπε-
βη ὁμῶς οἱ μνηστροὶ τοὶ προετρέψαν να μὴ ἀρνήσθῃ καθό-
σον οἱ βασίλεις ἦσαν Χριστιανοὶ και να οὗτο μὴ θεω-
ρήσουν ὅτι δὲν τοὺς καταδεχεται και σκανδαλισθοῖν ἐ-
πέτρεψε να ἀναγνωσθοῖν τα γραμμάτια καὶ ἀπαντιῶν εἰς
αὐτά παρεδεχέτο μὲν ὅτι οὔτε πρεσβυτέρου τοῦ Χριστοῦ,
συνεβουλεύε δε αὐτοὺς πῶς θα δουηθοῖν να σωθοῖν, ἦτοι
να μὴ νομίζουσι ὅτι τα παρὸντα εἶναι, ἐκεῖνα που εἶναι
σπουδαία ἅλλα μᾶλλον να ἔχουσι διαρκῶς εἰς τοὺς νουν
τῶν τῆν μέλλουσαν κρίσιν και να γνωρίζουσι ὅτι ὁ Χρι-
στός εἶναι ὁ μοναδικὸς και ἀληθινὸς και αἰώνιος βασι-
λεὺς Προετρέπε, ἐπίσης αὐτοὺς να εἶναι φιλόανθρωποι
να φροντίζουσι ὅπως ἀποινεροὺν δικαιοσύνην και να προ-
νοοῦν διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐν ὧ ἐκεῖνοι ὅταν ἔλθοι τὴν
ἀπαντησιν ἔχαιρον τοιοῦτοτροπῶς ἦτο λίαν ἀγαπητός
εἰς πάντας και ὅλοι ἤθελοι να ἔχουσι αὐτοὺ πατέρα.

82 Τοιοῦτος λοιποὶ ἦτο ὁ Ἀντωνιος καὶ ἐγένετο γνω-
στός εἰς ὅσους ἤρχοντο να τὸν ἐτσκεφθοῖν και κατ' αὐ-

τόν τοι τρόπον ἔδδει εἰς αὐτοὺς ἀποπειρᾶς καὶ ἄλλα ἐπεστρεφε παλιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ ὄρος. Καὶ ἐκεῖ οὐ ε-
 χίρει μὲν τοὺς ἰηθ' αἰώνων ἀσκητικοὺς βίον, πολλοὺς δὲ
 ἐκάθητο μαζί με ἐκείνους τοὺς ἡγούμενους πρὸς αὐτοὺς καὶ
 ἐνῶ περὶ ἐπὶ αὐτὸ καθὼς ἔχει γραφῆ εἰς τὸ βί-
 βλ. οἱ τοῦ Δ. π. γλ. — Καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διη-
 γεῖτο ὅσπ' ἀκολουθοῦν κατωτέρω εἰς τοὺς ἀδελφούς που
 ἦσαν μαζί του οἱ δεῖτε ἡγούμενοι ἡγήσαντο ὅτι οὗ-
 τος ἔβλεπε κάποιαν ὁπτιανὴν. Καὶ βεβαίως καὶ ἐκεῖνα
 που ἐγίνοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν ἡμετέραν ἐκεῖνος ἔβλε-
 πεν, αὐτὰ ἐνῶ εὐρσκετο εἰς τὸ ὄρος καὶ διηγήθη εἰς τὸν
 ἐπισκοπὸν Σύροντινα ὅτι οὗτος ἦτο εἰς τὸ ἐσωτερικόν
 τοῦ ὄρους καὶ ἔβλεπε τοὺς Αἰγυπτιοὺς νὰ ἔχῃ ἀπορροφηθῇ
 ἀπὸ τῆς ὁπτιανῆς. Καποτὲ γάρ ποτε ἐνῶ ἐκάθητο καὶ
 εἰργάζετο ὡσαν, μὲν περὶ ἡμῶν εἰς ἐκστασιν πολὺ ἐστέ-
 ναζον ἐξ αἰτίας ἐκεῖνων που ἔβλεπε. Καποτὲ ἀπὸ πολ-
 λῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἐστρέφετο πρὸς τοὺς παρόν-
 τας ἐστένιζεν καὶ καταληφθεὶς ἀπὸ τρομοῦ ἐκαμφε τα-
 γούατα καὶ προσήχετο καὶ ἔμενε εἰς τὴν στήσιν αὐτὴν
 ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐπειτα ἀφοῦ ἐσηκώθη ἐκλαλεῖ ὁ γέ-
 ρων. Τότε λοιπὸν οἱ παρόντες που ἐφωδῆθησαν καὶ κα-
 ταληφθέντες ἀπὸ τρομοῦ ἐζήτουν νὰ μαθῶν ἀπὸ αὐτοῦ
 τὸν λόγον καὶ τοὺς τοὺς ἐπιεσαι ἕως ὅτου ἐξαναγκασθῇ
 νὰ εἴπῃ. Οὗτος δὲ καὶ μετὰ τοὺς τοὺς τρόπον ἀφήκε μεγαν
 στεναγμὸν καὶ ἔλεγεν. ὦ τέκνα ἐστέ προτιμότερος
 ὁ θάνατος πρὶν ἢ λαθεῖν χωρὶς ὅσα εἶδα εἰς τὴν ὁπτι-
 ανὴν. Ἐνῶ δὲ ἐκεῖνος παλιν ἐπεμείνει εἰς τὴν ἀξίωσιν
 τῶν ἔλεγε μὲν ὁσάντα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Πρόκειται νὰ
 ἐπισυμβῇ μεγάλη συμφορὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία
 θὰ παραδοθῇ εἰς ἀνθρώπους ὁμοίους πρὸς ἀλόγα κτήνη.
 Εἶδα δηλαδὴ τὴν ἀγίαν τράπεζαν τοῦ Ναοῦ τοῦ Κυρίου
 καὶ περὶ αὐτῆς ὡς εἰς κύκλον νὰ στεκάνται ἀπὸ ὅλα τὰ
 μέρη ἡμῶν καὶ νὰ λακτίζουν ταῖς ἐντοῖς αὐτῆς κατὰ
 τοσοῦτον τρόπον ὡσαν νὰ ἐγίνοντο τὰ λακτίσματα ἀπὸ
 κτηνῆς πού ἐπιδόουσαν ἀτακτως. Ὅπως δὲ εἴτε ἡ-
 κουσατε πῶς ἐστέναζον διότι ἤκουσα φωνὴν πού ἔλεγε
 Θὰ μινθῇ τὸ θησιαστικὸν μου. Ταῦτα εἶπεν ὁ γέρων,
 καὶ μετὰ δύο ἔτη ἔγιναι ἡ τωρινὴ εἰσβολὴ τῶν Αῤεῖα-

νων ἢ διαρπαγῇ των ἐκκλησιῶν, ὅποτε καὶ τὰ πρᾶσκειν ἤρπασαν, οὗτο δ' αὖτ' ἔτις τις εἰδωλολάτρης, να κρατῶν αὐτή. Τότε οἱ Ἀρειανοὶ καὶ οἱ εἰδωλολάτραις ἠναγκαζόμενα ἀφ' ἑκείνων τὰ ἐμμετῆρ᾽ αὐτῶν καὶ αὐτοῖς αὐτὰ με ἐκείνους καὶ ἐπ' ἐμμετῆρ᾽ αὐτῶν, ἔπραττον, ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης καθὼς ἤρεσεν εἰς αὐτούς.

Τότε ὅλο ἡμεῖς ἐμμετῆρ᾽ ὅτι τὰ λακτισματα τῶν ἡμιόνων ἐπρόμηυσεν εἰς τοὺς Ἀντιωνίους, ἐκείνα τὰ ὅποια τώρα οἱ Ἀρειανοὶ ἀλογῶς ὅπως τὰ κτηνῇ πράττουσιν. Ὁ τὰς δὲ εἶδε τὴν ὀπτασίαν ταύτην, παρεκάλεσε τοὺς παρόντας λέγων, Μη σὺ γὰρ ὁρᾷς τέκνα Δ' ὅτι, καθὼς ὁ Κ' ὁρος ὠργισθὲν καὶ ἐπέτρεψε, να ἔλθῃ ἡ συμφορὰ αὐτῇ κατὰ τοὺς ἴδιους, πάντες τρυφῶντες τὴν θεραπείαν καὶ παλιν ἡ Ἐκκλησία πολλὰ γρηγορήσασα, να ἀνακτήσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς καὶ ἡ δόξα τῆς ὡς συνήθως θα ἀναλαμβάνῃ παλιν. Καὶ θα ἴδητε ἐκείνους τοὺς ἐξεδωχθῆσαν, να ἔχον ἀποκατασταθῇ εἰς τὰς θέσεις των καὶ τὴν μὲν ἀπεβέβησαν, να ἐκδωχθῇ παλιν, δ' αὖτ' να κρυφθῇ εἰς τὰς φώλας τῆς τῆν δὲ ἀνέβη καὶ ἀληθινῇ πίστει, να κηρυσσεται μετὰ παρρησίας καὶ μετὰ σῶσιν, ἐλευθερίας, εἰς δ' ἅλα τὰ μέρη Μοῦσε, προσέειπεν, να μὴ ἐκλύετε τοὺς ἐαυτοὺς σας μετὶ τῆς συνάφης αἰσῶν μετὰ τῶν Ἀρειανῶν. Δ' ὅτι ἡ διδασκαλία των δὲ, εἴηαι διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τῶν διαποικῶν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, δ' αὖτ' ὁλοῦ, καὶ ὡς τοιοῦτ' εἶναι ἀκαρποφόρητος καὶ ἀλόγος καὶ προῖον θλαμμένης διανοίας, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀλογία τῶν ἡμιόνων.

83 Καὶ τοιαῦτα μὲν ἦσαν τὰ περὶ τὸν Ἀντιωνίον. Δὲν πρέπει δὲ ἡμεῖς να ἀπιστοῦμεν, εἰς δι' ἀνθρώπου ὡς ὄργανου τοῦ Κυρίου, ἔγιναν τόσων πολλὰ θαύματα. Δ' ὅτι αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἔδωκε, ὅπως λέγων, Εἰς ἔχετε πίστιν ὡς ὁ κοκκὸς συνάπτει, θα εἴπητε εἰς τὸ ὄρος τοῦτο Πηγαινέ, ἀπ' ἐδῶ καὶ θα ὑπάγῃ καὶ τιποτε δειθῇ εἶναι, ἀδύνατον εἰς σᾶς. Καὶ παλιν, Ἀληθῶς λέγω εἰς σᾶς, εἰς ζητήσατε κατὰ ἀπο τοὺς Πατέρας εἰς τὸ ὄνομα μου, θὰ σᾶς τὸ δώσῃ. Ζητεῖτε καὶ θα ληθῆτε. Καὶ ἐ-

κεῖνος εἶπαι ὁ ὁποῖος ἄσπε· εἰς τοὺς μαθητάς καὶ εἰς ὄ-
λους ἐκείτους ποὶ τότε ἦσαν εἰς αὐτοὺς· Ὁ Θεὸς θεραπεύετε
τοὺς ἀσθενεῖς καὶ θαυμάσιον ἐστέ· δωρεάν δώρεαν ἐλά-
βατε· δωρεάν καὶ διδεται.

84 Ὁ Ἀντώνιος θεβαίως δὲ, ἐθεραπεύε τοὺς ἀσθε-
νοῦντας διαπροσταγῆς τῆς ἀλλὰ εἰς προσελχῆς καὶ
ἐπικειμένους τῷ ὄντι τοῦ Χριστοῦ ὥστε νὰ γινεται
εἰς ὄλους φανερόν ὅτι δὲν ἦν αὐτὸς ἡ ἐνεργὼν τὴν θε-
ραπείαν, ἀλλ' ὁ Κύριος ποὶ διὰ τοῦ Ἀντωνίου ἐφανερω-
νε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ καὶ ἐθεραπεύε τοὺς πασχύντας.
Τοῦ Ἀντωνίου δὲ ἦν μόνον ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ.
ἅρπυ τῆς ὁποίας διεκινεῖ εἰς τὸ ὅρος καὶ ἔχαιρε μὲν
ὅταν ἐβλάπτεται ὁρῶντες ἐλπίει, δὲ ὅταν ἡνωχλετο
ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἡ ἀντικείμενὸν νὰ βγαλῇ εἰς τὸ ἐξωτερικόν·
ἐκείνη δὲ ὅτι καὶ οἱ οἱ δὲ καὶ σιγήσει ἀπὸ αὐτῶν
νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸ ὅρος ἐπεὶ δὲ δὲν ἦτο εἰς αὐτοὺς
διὰ τοῦ νὰ ἐπιγῇ, ἐκεῖ ἐνεκεν ἐκείνων ποὶ ἀκούου-
θουσαν τοὺς δικασμένους Ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ἐκείνου, ὁ-
πως ἔληθ' ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδωσιν αὐτόν. Αὐτὸς
μὲν θεβαίως ἀπεφύγετο καὶ ἤρνηται νὰ ἐπιγῇ πρὸς αὐ-
τοὺς ἐκεῖνοι ὁμοῦ ἐπεκένον, καὶ μᾶλλον ἐστελλον τοὺς
δικασμένους ἐπὶ σιγῇ σιγῇ στρατῶν πρὸς αὐτόν, ἵνα
τοὺς ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αἰτίας, χρηστὴν ὡς αἰτία νὰ
καταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρῶν. Ἀφ' οὗτοι ἐξήγαγον καὶ
αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἐβλάπτεται τοὺς ἀθρησκῶν ἐξήρ-
χεται μετὰ πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν ἀπεβαίνειν ὁμοῦ
χωρὶς ὠφέλειαν, ὁ κοπὴς καὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐρχόμενος τοῦ πρὸς
αὐτοὺς παρεχέται πολλήν, ὠφέλειαν καὶ ἐνεργεσίαν εἰς
πολλοὺς. Παρεῖχε δὲ καὶ εἰς τοὺς δικαστάς ὠφέλειαν μὲν
τὸ νὰ συμβουλευθῇ αὐτοὺς νὰ τρεφῇ καὶ πάντος ἄλλου
τὸ δικαίον καὶ νὰ φεβόηται τῇ Θεῷ καὶ νὰ γνωρί-
ζουσιν ὅτι μετὰ τὸ μέτρον καὶ τῶν ποὶ κρινεῖ τοὺς δικα-
ζομένους θὰ κριθοῖν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς
γενικῆς κρίσεως. Ἀλλὰ πρὸς ὅσοτερον πάντων ἡγάπα νὰ
διαμῆνῃ εἰς τὸ ὅρος.

111. Ἰω. 16, 23, 24

112. Ματθ. 10, 8.

113. Ματθ. 7, 2.

85 Καποτε λοιπόν κατά το οὔτον τρόπον ἐκβασθεὶς ἀπο ἐκείνους που εἶχαν ἀνάγκη καὶ κατοπινὴ πολλῶν ἀπατησέων τοῦ διοκητοῦ τοῦ στρατοῦ ὅπως καταβῇ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀφοῦ ἦλθε καὶ πέντε ὁλοκαίρου ἡμέρας ἀρκετὰ πρὸς σωτηρίας καὶ περὶ ἐκείνων που εἶχαν ἀνάγκη ἐβόληται τὴν ἀναγκοκλήσιν. Ὅταν δὲ ὁ λεγόμενος δοῦξ ἀπητήσεν ἀπὸ αὐτοῦ νὰ παραμενῇ ὁλοκαίρου χρόνον ἐλέγεν δὲ δὲν ἠμποροῦσε νὰ μενῇ περισσότερον, καὶ ἐπειθεὶν αὐτὸν μετὰ πολλὴν χαρτῶμενος παραδειγμα λέγων· Καθὼς οἱ ἄχθεις εἰς παραμένοντες, ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἀποδηήσκουν τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ μενοχῶντες θραύονται· μαζί σας καὶ διαμένοντες εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μετὰ σὰς κινδυνεύουσι νὰ ἀπολεσθοῦν. Εἶνα ἀσχηλὸν λοιπόν, καθὼς ὁ ἄχθεις διὰ νὰ ζήσῃ πρέπει νὰ εἶνα μέσα εἰς τὴν θαλάσσαν· οὕτω καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ θρασυώμεν διὰ νὰ ἀνελθῶμεν εἰς τὸ ὄρος, μήπως ἕνεκα τῆς παραμονῆς μας εἰς τὸν κόσμον λησμονησώμεν τὴν ἐντολὴν ἡμῶν ψυχῇ. Ὅταν δὲ ὁ στρατηγὸς ἤκουσε ταῦτα πρὸς αὐτοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐθαύμασε καὶ ἔλεγεν ἀληθῶς οὕτως εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Δὲν πῶς ἐξηγεῖται νὰ ἐχη τοιοῦτον καὶ τόσοι καθαροὶ νοῦν εἶναι δὲν ἡγάπα αὐτοὺς ὁ Θεός.

86 Ἐνθα δὲ ἀρχηγὸς στρατοῦ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἦτο Βαλακίος κατεβόλετο σκληρῶς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐπιτίθει αὐτοῖς οἱ κατηραμένοι Ἄρετες. Καὶ ἐπεὶ δὴ ἦτο τοσούτον πολὺ σκληρὸς, ὥστε καὶ παρθένους νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς ἐυλαδισμούς καὶ νὰ ἀπογυμνωθῇ καὶ ὑποβελθῇ εἰς μαστιγῶσαν τοὺς μοναχοὺς, γράψας πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀντωνίος καὶ ἀποστείλεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἦτο τοῦ ἔξης· Βλέπω ὀργὴν Θεοῦ νὰ ἔρχεται ἐπ' αὐτὸν σοὶ παῖσιν· ὡς νὰ καταδικῶντες Χριστιανούς, μήπως καποτε σὲ προλάβῃ ἡ ὀργὴ διὰ τὴν βλέπω νὰ ἔρχεται κατ' ἐπ' αὐτὸν σοὶ. Ὁ δὲ Βαλακίος ἀφ' αὐτοῦ ἐγέλασεν εἰρωνικῶς τὴν ἐπιστολὴν ἔρριψε περιφρονητικῶς κατὰ γῆς καὶ ἐπίτυσεν εἰς αὐτὴν τοὺς δὲ κομμάτας αὐτῆς ὕψωσε καὶ παρηγγεῖλε νὰ εἰποὺν εἰς τὸν Ἀντωνίον τὰ ἑξῆς· Ἐπεὶ δὴ φρον-

111 Διότι λέγεις ἀπὸ τῆς ἐκ γρήσκει παρὰ τοῦτον τοῦ σημεινοῦσι τὴν ὑπερίαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν διοικήσιν θέματα.

τιζεις περι τῶν μοναχῶν τωρα θα ἐπιτεθῶ και ἐναντιον σου και δευ επερασεν τενε ημερα κα ηλθε. ἐπ αυ τῶν η ορηνη Διότ. ὁ ἰδιος ὁ Βασιλεὺς κα ὁ ἐπαρχος τῆς Αἰγυπτου Νεστορος ἐβλθοι. δια να μεταθῶν εἰς την πρωτην μονην τῆς Αλεξανδρουας τη κλουμένην Χαρεου ἐφπει. και οι δυο Ο ἴπποι ἐκείνοι ἀντηκον εἰς τα ἰδιον τον Βαλακον και ησπι. ο προατερος. ἀπο ὁλους. ὁσους ἐκεῖνος ετρεφε. Αλλα πριν ακουη φθασουν οὔτοι. εἰς τον τόπον. οἱ ἴπποι ἤρχασα. να παζουν. ὡς εἰσιν ηθίζον. προς ἀλληλίκας και ἐξαφνα ὁ προατερος ἀπο τοις δυο ἐπὶ τοῦ ὁτο οι ἴππει. ὁ Νεστορος ἐπετεθη κατα τοῦ Βαλακίου κα με ἐν δογκωια ερριφέν αυτον κατα γῆς. Και κατα αυτο. τον τρόπον. ἐξεσχη. τε μέ τους ὁδοιτας τον μηρο. αυτοῦ. ὡστε να μεταφερθῇ οὔτος ἀμέσως εἰς την πολιν. ὅπου ἐντος τῶν ἡμερων ἀπεθανε. και ὁ αὐτὸς ἐβλεπεν. ὅτι. ἐκεῖνα του προειπε. ο Αιτω νιος ταχέως ἐξεπληρωθησαν.

87 Κατ αἶτον τον τροπον ο Αιτω νιος ἐκείνους μὲν πο. ἦσαι. σκληρο. ἐναντιον. τῶν Χριστιαν. συν συμβουλευεν. τοις δε αλλοις που ηρχαντο δια να τοι συναντήσουν ἐν ουθετοῦσι με τροπον. ὡστε να λησμενουῖν ἀμέσως τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ. και να κακαρίζου. ἐκεῖνους που ἀναχωρου. ἐκ τοῦ βιοι. το. του Αιειωθανε. την ὑποστηρίξιν τῶν ἀδικουμένων. ἔτσι ὡστε να νερμίζη και. ες. ὅτι. ἐκεῖνοι. ἀλλ. ὁ ἰδιος ἦτο ὁ ἀδικουμενος. Κατα τον αι τον τρόπον. παλιν ἦτο ἵκαιος να ωφελή τους πάντας. ὡστε πολλοι ἀπο τους αγωνιτας. και ἐκείνους που εἶχον. πολλὰ. κτηματα να ἀποφασίζου. να ἀπαλλασσωνται ἀπο τα βαρη τοῦ βιοι. και. ὡστερο. να πωντα μοναχοί. Και. ἐν ὀλίγοις εἶχε δοθῇ ὡσαν. ἄτρος ἀπο τον Θεον εἰς την Αἴγυπτον. Διότ. ποιος λυπημενος ἐπήγα. νε. προς συναντησι. του και δέν ἀνεχωρε. γαιρωι. Πι. ος ἤρχετο θρηνηῶν δια τους ἰδικους του ποι ἀπεθανον. και δέν ἀπέθαλεν ἀμέσως το πένθος. Ποι. ος ἤρχετο εἰς αυτον γεμάτος ὀργην και δε. μετεβάλλετο εἰς φιλον. Ποιος πτωχός ἐντελῶς ἀποκαμωμένος τον συναντοῦσε. και ἀφού ἤκουε και ἐβλεπε. αι. τοι. δέν. ἐκαταφρονοῦσε τον πλουτον. και ἐπαρηγορεῖτο ἀπο την πτωχειαν του. Ποιος μοναχός που ἐλ. πο. ουχης. ἀπο τον κόπον τῆς ἀσκησεως. και ἦλθε προς αυτον δέν ἐγινει. ἀκόμη. περισσότερον.

δυνατός. Ποιος από τους νέους που ήλθεν εἰς τὸ ὄρος καὶ εἶδε τὸν Ἀντωνίου δεῖ, ἀπηρτήθη ἀμεσῶς τὰς ἡδονὰς καὶ δεῖ ἡγάγησε τὴν σωφροσύνην. Ποῖος πειραζόμενος ἀποδύσασθαι, ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ δὲν ἀπηλλάσσεται ἀπὸ αὐτοῦ. Ποῖος δὲ πειραζόμενος ἀπὸ ἐφάρμακτους λογισμούς, ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ δὲν ἐγαλήνευε, ἢ διανοιᾷ του;

88. Ὅχι μόνον αὐτὰ ἀλλὰ καὶ τοῦτο θεβαιῶς ἦτο τὸ μεγάλο κατόρθωμα τῆς ἀσκήσεως τοῦ Ἀντωνίου, ὅτι, δηλαδὴ καθὼς προεῖπα ἐπεὶ ἔχε χάρισμα διακρίσεως πνευματικῶν, ἐγκωρῶζε μετὰ βεβαιότητος τοὺς σκεπτοὺς τῶν καὶ ἐκείνο τὸ πρῶτον πρὸς τὸ ὁποῖον κατὰ ἐξ αὐτῶν ἔσπευδε νὰ ἐπιτεθῇ μετὰ προθέτην τὸ κακόν, δεῖ ἦτο ἀγνωστον εἰς αὐτόν. Καὶ ὁχι μόνον αὐτός δεῖ, ἐπιπτεθῆναι τῆς ἀπάτης τῶν ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὶ ἡνωχλοῦντο ἀπὸ ἐφάρμακτους λογισμῶν ἐπαρηγοροῦσε καὶ ἐδίδασκε πῶς θὰ ἤμπορουν νὰ ἀνατρέψουν τὰς κακοθελίαις αὐτῶν μετὰ τὸ νὰ ὁδηγῆται εἰς αὐτοὺς τὰς ἀσθενείας ποὶ ἐπροκαλοῦσαν καὶ τὰς ταπεινότητας τῶν. Ὁ καθὼς λοιπόν, ὥσαι ἐκείνους ποὶ ἀλεφεύεται μετὰ εἰλαοὶ δια νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν στίβον τῆς ἀγωνίας προετοιμασμένος ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου κατεβαίνειν ἀπὸ τὸ ὄρος πλήρης θύρου δια νὰ πολεμήσῃ τὰς πονηρίας τοῦ διπλοῦ καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ποῦσα δὲ παρθένο, ποὶ εἶχον μνηστῆρας ἀφοῦ εἶδον ἀπλῶς κινῶν ἀπὸ μακρὰν τὸν Ἀντωνίου ἔμειναι παρθένο, χρεὶν τοῦ Χριστοῦ, Ἦρχοντο δὲ καὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ἔξω τῆς Αἰγυπτίου μέρη δια νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν. Ὅταν δὲ αὐτὸς ἐκοιμήθη ὅλοι ὥσαι νὰ ἔμειναι ὀρφανοὶ ἀπὸ πατέρα μετὰ μόνην τὴν μνήμην ἐκείνου παρηγοροῦνται καὶ φυλάττουν σιγῶν καὶ τὰς νοουθεσίας καὶ συμβουλὰς αὐτοῦ.

89. Ὅποῖον δὲ ἦτο καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ εἶναι ἀξίον νὰ ἀναφέρω καὶ ἐγὼ καὶ ἀφοῦ ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀκούσατε καὶ σεις ὅτι, καὶ τὸ τέλος τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου εἶναι ἀξίον μνησεως. Ὁ Ἀντωνίος κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ ἐπεσκέπτετο τοὺς μοναχοὺς ποὶ ἡσκητέων εἰς τὸ ἔξωτερικόν ὄρος καὶ πληροφορηθεὶς ἀπὸ τὴν θείαν Πρόνοιαν περὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ὥμιλε, εἰς τοὺς ἀδελφούς λέγων. Ἡ ἐπισκεψὶς αὐτῇ ποῦ σᾶς κάμνω εἶναι ἢ

τελευταία και διερωτῶμαι ἐὰν θὰ ἴδωμεν παλιν ἀλλήλους εἰς τὴν παρούσα ζωὴν. Καρὸς εἶμαι πλεον ὅπως ἀναχωρήσω καὶ ἐγὼ διότι εἶμαι τῶρα περίπου ἑκατὸν πέντε ἐτῶν. Εκείνοι λοιπὸν, ὅτι τὴν ἀκούσαι αὐτὰ ἐκλήκον καὶ ἐνηγκαλιζόντο καὶ κατεφλέοντο γέροντα, αὐτὸς δὲ ὥσπερ νὰ ἀνεχωρεῖ ἀπὸ ξέστην πολλὴν διαίτα ὑπαγὴ πρὸς τὴν ὁκλήν τοι πατρὶδα με χάρα συνωφλεῖ με αὐτοὺς καὶ τοὺς παρεκκινεῖ νὰ μὴ παρὰμείνουν τοὺς ἀγῶνας, οὔτε νὰ ἀποκατανοῦν ἀπὸ τὴν ἀσκήσιν ἀλλὰ νὰ ζοῦν ὥσπερ νὰ προκεῖται, καθὲς ἡμέραν νὰ ἀποθνήσκου καὶ καθὼς προεῖπα νὰ φροντίζετε ὅπως τροφύλασσετε τὰς ψυχὰς σας ἀπὸ ἐφάρματους λόγων σμους. Καὶ τοὺς μὲν ἀγῶνας νὰ μιμησθε νὰ μὴ πλησιαζέτε δὲ τοὺς Μελιτῶνους τοὺς σχισματικούς διότι ἐγνωρίσατε τὴν ποιήσαν καὶ ἀνοσίον προαίρεσιν τῶν. Οὔτε νὰ ἔχετε καμμίαν ἐκκλησιαστικὴν κοινῶν ἂν με τοὺς Ἀρσιανούς διότι καὶ αὐτῶν ἐπίσης ἡ ασέβεια εἶναι εἰς ὅλους φανερά. Οὔτε ἀκομή καὶ ἂν Ἰδητε τοὺς δικαστάς νὰ προσστατα αὐτῶν νὰ ταρσασσέσθε διότι ἡ διενεχθεὶς τῶν εἶναι διενεχθεὶς θνητῶν ἀνθρώπων καὶ πρόσκαρος καὶ γὰρ, ὅρα θὰ παύσῃ νὰ ἴσται. Διαφυλάξατε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς σας καθαρούς ἀπὸ ἐκκεινούς καὶ τηρεῖτε πιστῶς καὶ τὴν παραδόσιν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸ παντός τῆς εὐσεβῆ πίστιν σας εἰς τὸν ὑψόν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὴν ὅποιαν ἐμαθετε μετ' ἀπο τὰς ἀγίας Γραφάς, ἀπὸ ἐμὲ δὲ πολλὰς εἶχατε τὴν ὑπόμνησιν νὰ φυλάττετε εἰς τὴν μνημὴν σας.

90 Ὅταν δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐπιέζον αὐτὸν νὰ μείνῃ μαζὶ τῶν καὶ νὰ ἀποθῇ, δει ἐδέχετο ἑκατὸν πολλῶν μὲν ἄλλων λόγων καθὼς ὁ ὁδὸς καὶ μετὰ τὴν σιωπὴν τοῦ ὑπεδήλωσε καὶ μάλιστα ὅτι τοῦ ἐξῆς. Οἱ Αἰγυπτῖοι τὰ σώματα τῶν ἀποθνήσκοντων σπουδαίως ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν ἀγίων μαρτυρῶν σπληνίζουσι μὲν νὰ θάπτουν ἀφοῦ περιτυλίσσουσιν εἰς σινδόνας, δεῖ κρυπτοῦν ὅμως αὐτὰ ὑπὸ τὴν γῆν ἀλλὰ τὰ τοποθετοῦν ἐπὶ σκιμφοδίων¹⁵ καὶ φυλάσσουν αὐτὰ πλησίον τῶν εἰς μέρος τι ἐντός τοῦ οἴκου τῶν, νομίζοντες ὅτι μετὰ τοῦτο ἀπονέμουν τιμὴν εἰς

115. Σκιμφοδίων. Εἶδος τι ὀρθόγωνου βυλῆς, ὅσπερ ἐν ε. δε. κλίνης πρὸς τὸν πλάτῃν τοῦτον κατασκευασμένης.

τούς ἀπελθόντας. Ο δὲ Ἀντώνιος πολλάκις ἀπα τοῦσε καὶ ἀπὸ ἐπισκοποῦς καὶ διδασκόντων περὶ τούτου τοῦ λαοῦ καθ' ὅσον ὁν δὲ τρόπον κατέλογιζεν ἀσχηλὴν καὶ εἰς λαοὺς καὶ τὰς γυναῖκας ἐπέπληττε λέγων ὅτι ἡ ταύτη συνήθεια οὔτε νόμιμος εἶναι, οὔτε καθολοῦ συμφωνοῦς πρὸς τὸν θεὸν νόμον. Διότι κατὰ ἀλήθειαν τὰ σώματα τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν διατήρησι τὰ σώματα μέχρι σήμερον εἰς μνημάτων καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἰς ἀνταπετέθη εἰς μνημα καὶ ἀπέκρυφεν αὐτὸ λίθος, ποὺ ἐτέθη ἐπάνω εἰς αὐτὸ εὖς ὅτε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεστήθη. Καὶ με αὐτὰ ποὺ ἔλεγε ἀπέδεικνυε, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ δὲν κρυπτεῖ εἰς ταφοὺς τὰ σώματα τῶν ἀποβησκομένων, καὶ οἱ ἀκομὴ εἶναι ἀνὰ παραθαίνει τοὶ θεοὶ νόμοι. Δὲ ποιοὺν ἄλλο σῶμα εἶναι μεγαλυτέρας σπουδασιότητος ἢ ἁγιωτέρον ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Πολλοὶ λαοὶ οὖν, ἅμα ὡς ἴκουσαι αὐτὰ, ἐσπεύσαι να κρυφθοῦν ὑπο τῇ γῇ τοὺς νεκροὺς τῶν, καὶ εὐχαριστοῦσαι τὸν Κύριον διότι, ὀρθῶς ἐδιδάχθησαν.

91. Ο ἴδιος ὁμῶς ἐπειδὴ ἐγνώριζε τοῦτο, καὶ ἐφοβέτο μήπως καμνοὶ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸ ἴδιον τοῦ σώματος ἀνεχωρησὲν ἐκείθεν, ἀφοῦ ἀπεχίρετῃσαι τοὺς μοιαχοὺς ποὺ ἐμοναζοὺν εἰς τὸ ἐξωτερικόν ὄρος. Καὶ ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ὄρους, ὅπου ἐσυνήθειζε να μένῃ, μετ' ὁλόγους μῆνας ἡσθεύησε. Τότε, ἀφοῦ ἐκύλεσε πλησίον τοῦ ἐκεῖνος ποὺ ἦσαι μαζί του (ὅσο δὲ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ ἔμενον μεσὰ εἰς τὸ ἀσκητήριόν τοῦ ἀφ' ἐρωμένοι εἰς τὸν ἀσκητικὸν θέν ἐπ' ἑκατὸ πέντε ἔτη καὶ ὑπηρετοῦν αὐτὸν εἰς τὸ νῆρας του), ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς. Ἐγὼ μὲν καθὼς ἔχε γραφῇ, ὁ πορευομα τὴν οδὸν ποὺ ἐθαδίσαι οἱ πατέρες μετ'. Διότι βλέπω τὸν ἑαυτὸν μου να προσκαλῆται ἀπὸ τὸν Κύριον. Σεῖς ὁμῶς να προσέχετε καὶ τὴν ἀσκήσιν σας παρ' ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἐπιτελεσατε μὴ ἀπολεσέτε. Ἄλλ' ὡς ἐάν μοις τώρα ἐκαμέτε ἀρχὴν, προσπαθήσατε να διατηρήσατε τὴν προθυμίαν σας. Γνωρίζετε τοὺς δαίμονας ποὺ ἐπιβουλεύονται τὴν σωτηρίαν σας γνωρίζετε ὅτι ἀν καὶ εἶναι ἀγριοὶ εἰς τὴν ἐμφάνειαν.

92 Ὡς δὲ εἶπε ταῦτα καὶ ἐκεῖνοι ἡσπασθησάν αὐτόν, ἀφοῦ ἀνεσηκώσεν ὁληγὴν τοὺς πόδας καὶ ὥς νὰ ἐβλεπε φίλους ἐκείνους πρὸς ἡῆθεν πρὸς αὐτοὺς καὶ χάριν αὐτῶν ἔγχευε περιχαρὴς ἐφαινετο δηλαδὴ ἐξαπλωμένος μὲ χαρούμενοι προσώπων, παρέδωκε τὸ πνεῦμα καὶ προσετέθη εἰς τοὺς πατέρας. Καὶ ἐκεῖνοι οἱ δύο μοναχοὶ ὑστερον συμφωνοῦν μετὰ τὰς ἐντολάς τοῦ ἐδάκεν εἰς αὐτοὺς ἀφοῦ ἐφύλαξαν τὴν νεκρωστικὴν ἀκολοθίαν καὶ περιετολῶσαν αὐτοὺς μὲ συνδόντα ἐκρυψάν το σῶμα τοῦ ὑπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐδεὶς ἔμαθε μέχρι τῶρα ἐκτός αὐτῶν τῶν δύο μονῶν, τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἔταφη Ἐκεῖνο δὲ πού ἐλαβον ἕκαστος τὴν μελλωτὴν τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου καὶ το ἐφθαρμένοι ἐνδύματα τοῦ φιλάττουσαν αὐτὰς πολὺν χρόνον πρᾶγμα Διὰ τὴν βεβαιότητος καὶ μὴ το νὰ βλεπῇ κατεῖς αὐτὰ εἶναι ὥς νὰ ἔχη ἔμπρος τοῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ ὅτι τὴ φέρῃ αὐτὰ αἰθιμίζεται ὥς νὰ θασταῇ με πολλήν χαρὰν τὰς νοουθεσίας αὐτοῦ.

93 Τοῦτο ἦτο τὸ τέλος τῆς ἐν τῷ σωματι ζωῆς τοῦ Ἀντωνίου καὶ ἐκεῖνη ἡ ἀρχὴ τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ. Καίτοι αὐτὰ εἶναι πολὺ μικρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου ἀλλ' ἡμπορεῖτε καὶ σεις νὰ ὑπολογίσετε πόσον μέγας ἦτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ Ἀντωνίου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ νεαρῶτατος μέχρι τῶν μεγάλῃς ἡλικίας ἐτήρησεν ἀμειψάμενος τὴν προθυμίαν πρὸς τὴν ἀσκήσιν, καὶ οὔτε ἐκάμφθη ἐξ αἰτίας τῆς γῆρατος οὔτε ἐνίκηθη ἀπὸ ἐπιθυμίας πολυτελεῶς τρεφῆς οὔτε ἐνεκεν ἀδυναμίας τοῦ σωματός τοῦ ἡλλαξεν τὸ σχῆμα τῆς περιβολῆς τοῦ ἢ ἐνίψε κἄν τοὺς πόδας εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ ὁμοῦ διεμένει εἰς ὅλα ὑγιὲς χωρὶς νὰ παθῇ τιποτὲ κακόν. Διότι ἀληθῶς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διετήρησεν ἐντελῶς ἀβλαβεῖς καὶ ἀκεραίους καὶ δι' αὐτὸ ἐβλεπε καλῶς. Ἀπὸ δὲ τοὺς ὀδόντας τοῦ οὐδὲ εἰς ἔπεσεν ἀπὸ τῆς θεοῦ τοῦ καὶ μόνον λόγῳ τῆς ἡλικίας τοῦ γεροντος ἐτρίβησαν μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῶν οὐλῶν. Καὶ εἰς τοὺς πόδας δὲ καὶ τὰς χεῖρας διετηρήθη ἐντελῶς ὑγιὲς καὶ μὲ ἓνα λόγον, ἀπὸ ὅλους ἐκείνους πού ἔκαμνον χρῆσιν πλουσίας εἰς εἶδη τροφῆς καὶ λουτρῶν καὶ διαφόρων ἐνδύματων αὐτὸς ἐφαινετο μᾶλλον εὐθυμότερος ἀπὸ ἐκείνους καὶ κατὰ τὴν σωματικὴν ῥωμὴν προθυμότερος. Καὶ τὸ γεγονός ἐστὶν ὅτι ἡ φήμη τοῦ ἐφθασε πανταχοῦ ἔκαμεν αὐτόν διασημὸν καὶ ἐθαυμάζετο μὲν

ἀπό ὅλους ἀκόμη δε καὶ ἐκεῖνοι, που δὲν εἶχον γνωρίσει, αὐτὸν ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἀποκτησῶν, το γινώρισμα τῆς ἐκείνου ἀρετῆς καὶ τῆς θεοφλοῦς ψυχῆς του. Διότι, ὁ Ἀντωνιος δὲν ἐγένετο γνωστὸς ἀπὸ συγγράμματα οὔτε ἀπὸ τῆν κοσμικὴν σοφίαν, οὔτε χάρις εἰς κατὰ τὴν τέχνην, ἀλλὰ μόνοι, ἅπασι τῇ ἰδίᾳ, τοῦ πρὸς τοῦ Θεοῦ εὐσεβείαν. Τοῦτο δὲ καί τις δὲ, θα ἤμπροσθεν νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἦτο δῶρον Θεοῦ. Δὲν τῶς ἄλλῃ τῶς ἂν καὶ ἦτο κρυμμένος εἰς ὕψος καὶ ἐκασθῇ τοῦ ἐκεῖ διεδόθη ἡ φήμη τοῦ ἐς τὰ μέρη τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἀφρικὴν. ἔτι δὲν ἦτο ὁ Θεὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει τοὺς ἰδικούς τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ὑπάρχουν πανταχοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος υπεσχέθη τοῦτο ἀπὸ τῆν ἀρχὴν καὶ εἰς τοὺς Ἀντωνιοὺς. Διότι ἀκόμη καὶ ἂν αὐτοὶ ζοῖν κρυπτομένοι καὶ ἂν θέλουν νὰ διαφυγῶν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὁ Κύριος παραταίτα, ἐμφανίζει αὐτοὺς εἰς ὅλους ὡς λαμπρούς, ποὺ φωτίζουν, πρὸς τὸν σκοποὶ ὅπως καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούου, θαλασσινοὶ, ὅτι αἱ ἀρεταὶ εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθοῦνται καὶ νὰ ἀποκτοῦν ζῆλοι νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς.

94 Αὐτὰ λοιπὸν ἀναγνώσατε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, δὲ νὰ μάθουν ὁποῖος τις ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ Θεὸς τῶν μοναχῶν καὶ πεισθῶν, ὅτι ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκείνους, που δοξάζουν αὐτὸν μὲ τὸν θῆλον των, θὰ τοὺς δοξάσῃ καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι δουλεύουν πιστῶς εἰς αὐτὸν μετὰ τέλους, ὅχι μόνοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν ζωὴν ἂν καὶ κρυπτοῦνται καὶ σπευδοῦν νὰ ἀναχωρήσων εἰς τὴν ἔρημον, διὰ νὰ μένουν ἀγνωστοὶ καθιστὰ πανταχοῦ φανερούς καὶ ἐξακουστοὺς χάρις εἰς τὴν ἀρετὴν των καὶ χάρις τῆς ὠφελείας τῶν ἄλλων. Ἐὰν δὲ παρουσιασθῇ ἀνάγκη ἀναγνώσατε αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας, ὅπως ἔστω καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μάθουν καλῶς ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι μόνον Θεὸς καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ λατρεύουν αὐτὸν γνησιῶς καὶ πιστεύουν εἰς αὐτὸν μετ' εὐσεβείας, τοὺς δαιμονίας τοὺς ὁποῖους, οἱ ἴδιοι οἱ ἐθνικοὶ νομίζουν, ὅτι εἶναι θεοὶ, τοὺς οἱ Χριστιανοὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι ὅχι μόνοι θεοὶ δὲν εἶναι, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀ-

πατεῶνες καὶ διαφθορεῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς τοιού-
τους τοὺς καταπατοῦν καὶ ἐκδύκου με τὴν δόξα τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ, ΗΤΟΙ ΠΕΡΙ ΑΣΚΗΣΕΩΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ μικρά αὕτη πραγματεία ἡ ὅποια φέρει καὶ δεύτερον τίτλον «Λόγος σωτηρίας πρὸς τὴν Παρθένον», εἰσάγει τὴν παρθεναίαν ὡς τρόπον ζωῆς καὶ υπαγορεύει κανόνας δυνάμει εἰς τὴν μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς, ἂν ἄλλαν φροντίδα πρέπει καὶ ἔχει παρὰ μόνον ποιεῖν καὶ ἀρεστέει, τὸν ἐπουράνιον νημεῖν αὐτῇ.

Τοῦ ὅλου καμίνου προέστηκε συντομία ἐκθεσις τῆς πειραστικῆς εἰς Τριαδικὸν Θεόν «Πρῶτον πάντων συμβουλευσάμενοι πιστεύσωμεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, τρεῖς ὑπεστάτους, μίαν θεότητητα, ἐν ὁμοουσίᾳ» (§ 1). Ἐπειτα ὁ δὲ μὲν γὰρ ἐκείνη, εἰς τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τῆς παρθένου, ποὺ θὰ ἀποφασίσῃ, νὰ ἐγκρατεῖται, καὶ τοῦ Κυρίου συνάπτεται εἶδος τῆς σημαντικῆς, κατέπειτα τῆς ὁποίας αὕτη ἀποσυρῆσις, τὰ γήινια καὶ προτιολάττει μόνον εἰς τὸν Κύριον μετὰ τοῦ ὁποίου εἶνα πλέον ἐν πνεύματι. Διὰ τοῦτο κάθε παρθένα, ἡ γέννησις ποὺ ἐγκρατεῖται, ἔαν ἐπιδόσκει καὶ εἰς κοινὴν καὶ φροντίδα, αἱ φροντίδες, αὐταὶ εἶναι. Ὁ ἄλλος δὲ τῆς ἐγγαμίου γυναίκας ὁ ἄλλος, καὶ ὅταν ἀποκλινῇ αὐτὴν νὰ εἶναι ἀφροσύνην εἰς τὸν Χριστόν καὶ ἵπτι μόνον τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τῆς (§ 2). Τὸ φάρμακον τῆς σωτηρίας δὲ τῆς παρθένου εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ὅποια, ὅταν ἐκτελεσθῇ μετὰ τῆς προτιολάττει τὴν νηστείαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, εἶναι προφυλακτικὸν κατὰ τοῦ θανάτου. «Στολὰς, λέγει, τὸ σῶμα σου μετὰ τὴν ἀρετὴν τῆς νηστείας καὶ θὰ ἐκείνη εἰς τὸν ἐπουράνιον οὐρανόν. Πραεὶς ἐκπλεῖ δυνάμει δὲ δὲν κἀντι: νηστεία, ἐκείνη, ποὺ νηστεία, μόνον τὰ φαγητά, ἀλλὰ ἐκείνη, ποὺ συγγράμμις ἀπέχει καὶ ἀπὸ κάθε ποινῆς πρὸς τὸν Θεόν. Τόσας ἀποδοτέων πολλὰς: τολμήματα παρὰ ἑσέως καὶ συμβουλὰς, ἐφοδιάζει τὴν παρθένον μετὰ ὥρας προσευχῆς δὲ ἐκάστην ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ κλείεται μετὰ δοξολογίαν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν.

Ἡ μικρά αὕτη, πλὴν ὥραισάτης πραγματεία εἰς περιεχόμε-

νον, απέκτησε μεγάλην σπουδαιότητα ὡς τῆς ιστορίας τοῦ χριστιανικοῦ ἀσκητισμοῦ, ὅθεν εἶχε τὸ πρῶτον ἱκανὸν γραπτὸν κείμενον, ποὺ παρέχει εἰδὸς τὴν ἐγγεγραμμένην ἀναγκαστικὴν πομπὴν εἰς τὴν χριστιανικὴν παρθένον, τὴν ὁποῖαν καὶ καθολοῦργεῖ λεπτομερῶς περὶ τῆς σήμερον φράσας, καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῆς.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, πολλὰ κείμενα τοῦ Ἀθανασίου ὁμοιωσάντων εἰς τὴν περὶ τῆς γυναικότητος τῆς παρθνῆς πραγματείαν, ἐπὶ τῇ ἑασει ὅτι, ἐπισημαίνον λόγων, ἡτοῦ τοῦ ὅπου καὶ τοῦ καὶ λόγου αὐτῆς ὡς τῇ τῇ φράσει πρὸς ὑποστάσει, κ.λ. Ἐπὶ τῇ ἑασει τῶν λόγων τούτων ὁ M. Aubineau, καθ' ὃν ὁμοιωσάντων, ὅτι 121 λέγει αὐτῆς εἰς οὐδὲν τῶν ἄλλων ἀσκητικῶν ἔργων τοῦ Ἀθανασίου ἀπαρτίζοντες ἐκείνην, ὡς γυναικότητα αὐτῆς. Τούτων ὡς οὗ F. von der Goltz ἐπεσημαίνει, σημαίνει τῆς γυναικότητος αὐτῆς ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ θεωρεῖται, ἡδὲ ὡς ἡ ἐγκυρότερα.

Περὶ τῆς χρονολογίας τῆς συγγραφῆς αὐτῆς οὐδεὶς εἶχε γνώσκειν. Πάντως, ἔαν κρινώμεν ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ φράσεως πρὸς ὑποστάσει (§ 1), θυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν μετὰ σχετικῆς τιμῆς δεδαιστώσας, ὅτι ἔγγραψεν κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ τῆς τελευτῆς (373) τοῦ Ἀθανασίου χρόνους, ὅτι πλέον εἶχε καθιερωθῇ ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου ὑποστάσει καὶ ἐν Ἀνατολῇ μετὰ τὴν σιγμασάν τοῦ πρὸς πᾶσι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Αρχὴ τοῦ λόγου σωτηρίας πρὸς τὴν Παρθενὸν
Πρῶτα ἀπὸ ὅλης πίστεως εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Πατοκρά-
τορα τοῦ ἡτῆ, ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν καὶ εἰς τὸν μονο-
γενῆ Υἱὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν ὁ ὁποῖος εἶναι ἐκ τῆς
οὐσίας τοῦ Πατρὸς καθ' ὅλα ἰσχυρισμός μετὰ τὸν Πατε-
ρα, καὶ παρχει πρὸ πάντων τῶν αἰώνων καὶ εἰς τὸ ἁ-
γίον Πνεῦμα, τοῦ εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἀπο-
στελλετὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ δίδεται διὰ τοῦ Υἱοῦ.
Εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τρεῖς ὑποστά-
σεις, μίαν θεοτητα ἐν βάπτισμα. Αὐτός οὗτος ὁ Θεὸς ἡ-
μῶν ὁ Πατὴρ τῶν ὅλων ἐποίησε, εἰς ἑξ ἡμέρας τὸν αἶ-
ρονον, καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ὅλα ὅσα ὑ-
πάρχουσι εἰς αὐτά. Αὐτὸς διεμορφώσε, τοὶ οὐρανοὶ μετὰ
τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τὰ υπερκαλά ἀστρα καὶ ἐ-
στερεώσεν ἀσφαλῶς τὴν γῆν ἐπαιῶ εἰς τὰ ὕδατα, διε-
κόσμησεν αὐτὴν μετὰ φυτὰ καὶ παντοῦ εἶδους δένδρα. Καὶ
μετὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ πηγαῖοι οἱ ποταμοὶ τῶν ὁποί-
ων τὰ ὕδατα ρεοῦσι μετὰ ἡλὸν γλυκοὶ ὡς μέλι καὶ αἱ ἀστεί-
ρευτοὶ πηγαὶ τῶν ὑδάτων καὶ δεσάξε τὴν γῆν καὶ πα-
ρήγαγε σαρκικὰ ζῶα, καὶ ἐδημοῦργησε τὰ ζῶα τῆς γῆς
εἰς ἑχλωρίστα εἶδη καὶ γεῖνη. Ἐπροστάξε τὰ ὕδατα καὶ
ἔφερον εἰς τὴν ὑπαρξίν τὰ ψάρια καὶ τὰ μεγάλα κήτη.
Ὑστερον δὲ ἀπὸ ὅλα ἐπλασε τοὺς ἀνθρώπων καὶ παρέ-
δωκεν εἰς αὐτοὺς πάντα τὰ δημιουργήματα διὰ νὰ τὸν
υπηρετοῦν. Διότι, Κύριος ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ
• Ἄς καμῶμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν
ἰδικὴν μας. Καὶ ἐπλασε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον,
ἀφ' οὗ ἔλαθε χῶμα ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν νὰ
μένῃ εἰς τὸν παραδεισὸν τῆς τρυφῆς. Ὁ δὲ Κύριος ὁ
Θεὸς ἔβαλεν εἰς τοὺς Ἀδάμ ἐκστάσιν, καὶ ἐκοιμήθη, καὶ
ἐνῶ ἐκοιμάτο ἔλαθε μίαν ἀπὸ τὰς πλευράς αὐτοῦ καὶ

1 Γαλ. 1, 26.

2. Γεν. 2, 7.

3. Πρὸς Γεν. 2, 8.

συνεπλήρωσε τὴν θεσ. τιτῆς μὲ σάρκα καὶ μετεσκεύασε τὴν πλεῖρμιν τοῖ ἐνάθει· ἐς γὰρ ἅκα καὶ ἔφερεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Ἀδὰμ καὶ εἶπεν· Ὁ Ἀδὰμ, Ἀπὸ τῆς τῶρα εἶναι σάρξ ἀπὸ τῆς σαρκὸς μου καὶ ὅστον ἀπὸ ταῦτα ὀνόμαζον· Ἀπὸ τῆς θα ὀνομασθῇ γυνή, ἐπεὶ ἤδη ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ ἀνδρα τῆς. Διὰ τοῦτο ὁ ἀνθρώπος θα ἐγκταλειφῇ τοὺς πατέρα τοῦ καὶ τὴν μητέρα τοῦ καὶ θὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ, καὶ θα ἀποτελέσουν μίαν σάρκα.⁴

2 Ἄκουσε δούλη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅλο ὅσο, θελοῦν νὰ σωθοῦν καὶ δίδου προσοχὴν εἰς τὰ λόγια τοῦ στόματος μου καὶ τὰ ὧτα σου ἄς δεχθοῦν τὴν ἀλήθειαν τῶν θεοπνευστῶν λόγων. Το μυστήριον τοῦτο εἶναι μέγα.⁵ Καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος διότι ὁ καθένας τοῦ προσκολλᾶται εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἶναι καὶ οἱ δύο ἐν σῶμα.⁶ Ἔτσι πάλιν καθὲς ἀνδρὶς ἢ γυναῖκα ποι προσκολλᾶται εἰς τὸν Κύριον εἶναι ἐν πνεῦμα διότι ἐὰν ἐκεῖνοι που προσκολλῶνται εἰς τὸν κόσμον, ἐγκταλείπουν τοὺς πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολλῶνται εἰς φθαρτοὺς ἀνθρώπους πῶς μᾶλλον ἢ παρθένος, τοῦ φυλάττει, ἐγκρατεῖαν ὀφείλει νὰ ἐγκταλειφῇ ὅλα τὰ γήινα καὶ νὰ προσκολληθῇ μόνον εἰς τὸν Κύριον, μαρτυρεῖ δὲ ὅτι λέγω ἀλήθως καὶ αὐτοὺς ὁ ἀποστολὸς λέγων· Ἡ ἀγάμος γυνὴ φροντίζει πῶς νὰ ἀρεσῇ εἰς τὸν Κύριον διὰ νὰ εἶναι ἅγια εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα. Ἡ δὲ ὑπαῖδρος φροντίζει διὰ τὰ κοσμικὰ πράγματα πῶς θα ἀρεσῇ εἰς τὸν ἀνδρα καὶ ἔχει πολλὴν διαφοράν ἀπὸ τῆς παρθένου.⁶ Τοῦτο δεῖξαι λέγω ὅτι καθὲς παρθένος ἢ χήρη που ἐγκρατεῖται ἐστὶν ἀσχολητὰ μὲ φροντίδας τοῦ κόσμου τούτου, ἢ φροντίζει αὕτη εἶναι ὅτι θα ᾔτῃ ὁ ἀνδρὶς αὐτῆς. Καὶ ἂν ἔχη κτήματα ἢ ἄλλα παρχοντα αὐτῇ ἢ φροντίζει μολυνεῖ τὴν διάνοιαν τῆς διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα μολυνεῖται διὰ τοῦ ἀνδρός· ἔτσι καὶ αἱ κοσμικαὶ σχέσεις λερώνουν ἠθικῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐκείνης που κάμνει, ἐγκρατεῖαν καὶ ἔτσι δεῖ εἶναι ἅγια εἰς τὸ σῶμα

4 Γαλ. 2, 21, 24

5 Εφεσ. 3, 92

6 1 Κορ. 7, 34

καὶ τὴν ψυχὴν. Ἐκείνη δὲ τὴν φροντίδα τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ὁ Χρῆστος ἐν αὐτῇ ἔθηκεν. Ὅτι ἡ μελαϊκά, ποὺ ἔχει ἐνωθὶ μὲ φθόγον αἰδρεῖ καμπεῖ τὸ θελημα τοῦ αἰδρός αὐτῆς ὅσοι ἐπὶ ἑλπίδι γένηται. Ἡ παῖδρος γὰρ καὶ δὲν ἐξαισθεῖται τὸ ἴδιον τῆς, ἀλλὰ τὸ αἰδρός τῆς. Καὶ τὸν καθὼς ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται εἰς τὸν Κύριον ἐπὶ ὀφείλει καὶ ποτασσεται καὶ αἰγὴ καὶ κες εἰς τοὺς ἀνδρας τῶν ἐς ὅλα. Ὅτι μὲ μετροῖ αὐτὰ τὰ κοσμικὰ εἰς θελωμεν ἐνταῖμεν καὶ τὰ πνευματικά. Ἐκείνη δὲ ποὺ εἰναι τὴν μετὰ ἐπουρανίου ἀμφότες κάμνει τὸ θελημα τοῦ κυρίου αὐτῆς.

3. Τοῦτο δὲ εἰς τὸ θελημα τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖνος, ποὺ προσκολλᾶται εἰς αὐτοὺς, να μὴ φεῖται μαζί του τιποτε ἐπὶ τῶν ἀπὸ ὧν ἀνέστη, εἰς τὸ παλαιὸν αἰῶνα, οὔτε να ἀπαυχαλῆται με φροντίδας ἡμεῖς ἀλλὰ μονοὶ να βασταζή τοι σταυρὸν τῶν σταυρωθέντων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ να ἔχη φροντίδα τοῦ σώματος πᾶς καὶ μὴ αὐτοὺς τεκτα καὶ ἡ μέραι με ἀτελεῖ. Ὅτι τοὺς καὶ ἐξέλομαι να ἔχη φωτισμένους τοὺς ὀφθαλμούς της διὰ τὴν διὰ να γνωρίζη τὸ θελημα αὐτοῦ καὶ να ἐκτελέσῃ το να ἔχη ἀποτηρευτοὶ τῆς καρδίας καὶ τὸ νοῦν τὸν καθαρόν. Να εἶναι καὶ αὐτὸς ἐλεήμων καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς εἰς ἐκστασιαστικὸς καὶ ἐλεήμων διὰ να ἀκολουθεῖται ἐπὶ καὶ ἡμεῖς τὸ παράδειγμα αὐτοῦ. Να εἶναι πρῶτος καὶ ἡρεμῖος ἀνέξικακος ὥστε να μὴ ἀνταποδῇ κακὸν ἀπὸ κακοῦ να ἀνεχεται τὰς βρεῖς ὅσον πολλὰ καὶ αν εἶναι καθὼς καὶ αὐτὸς ὑβρισθῇ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ πέμψει. Να ὑποφερῇ πληγὰς καὶ βασάνους διὸτ ἀληθῶς καὶ αὐτὸς ἐπάθε διότι, ἀν καὶ ἐραποδῇ ἀπὸ τοῦ δολοφον τοῦ ἀρχερέως, δὲν ἔκαμε τιποτε ἄλλο παρὰ μόνον εἶπει. Ἐαν ὠμολήσα κακῶς, μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ κακοῦ ποὺ εἶπα ἐάν δὲ καλῶς, διὰτι μὲ κτυπᾷς, ⁷ Δὲ ἡμποροῖμεν ἐκείνος, ποὺ διέταξε τὴν γῆν καὶ κατέτιπε τοὺς γερῶν ἀπὸ τοῦ Δαθῶν καὶ τὸν Ἀθερῶν ζωντιανούς, να διστάσῃ αὐτὴν να καταπιῇ ζῶντα καὶ τοῦτον ποὺ ἀπλώσῃ τὸ χερ τοῦ καὶ ἐκτύπησῃ τοῦ

7. Α' Κορ. 7, 4.

8. Ἐφεσ. 5, 24.

9. Ἰω. 18, 23.

δημιουργόν του. Αλλ' ὑπέμεινε δια να ἀφήσῃ εἰς ἡμᾶς παραδειγμα τὸν ἑαυτὸν τοῦ, δια να ἀκολουθήσωμεν τὰ ἰχθὺ ἐκείνου. Σὺ δὲ ἄνθρωπε, δεῖ ἡμπορεῖς να υπερέινῃς οἱτιν ἐβριξέσαι ἀπὸ τοῦ σπ. τῷ ἄνθρωπῳ σου, Μιμήσου τὸν Δεσποτὴν σου. Δοτὶ εἶαι ἐκεῖνος πῶς ἦτο Θεὸς ὑπέμεινε πρὸς χάριν σου να ραπισθῇ ἀπὸ ἄνθρωπο, ἀμαρτωλὸν· σὺ ἀγανακτεῖς δοτὶ ὁ ὅμοός σου ἄνθρωπος σέ περιεγελάσῃ καὶ ζητεῖς να ἀνταποδῶσῃς εἰς αὐτοὺς τὰ ἴσα. Ὡ τῆς πολλῆς καὶ μεγάλῃς ἀποθείας καὶ ἀφροσύνης. Δια τοῦτο καὶ τῶρ ὅτι εἶχε ἐτρώμασθῇ ὁ ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι σπ. θαλιζόμεν δια τοὺς ἑαυτοὺς μας το πῦρ. Διοτὶ αἱ καὶ μεθαλογικοὶ ἐξομολογεῖν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ το ἀληγὺ ζῶα. Ἐκεῖνος ἀπὸ πολλὰν ταπεινοφροσύνην ἤρξατο, εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐνῶ ἦτο πλουσιὸς ἐγενε θεληματικῶς πτωχός, δια να πλουτισώμεν ἡμεῖς ἐκ τῆς πτωχίας ἐκείνου. Καὶ ἐνῶ ἦτο Θεὸς ἐγενε ἄνθρωπος ὁ ἡμᾶς καὶ ἐγενήθη ἐκ τῆς Θεοτοκοῦ Μαρίας δια να μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆς τυραννείας τοῦ διαβολοῦ.

4 Ὅθεν ἐκεῖνος που θελεῖ να σωθῇ γίνεται μωρός εἰς τοὺς κοσμοὺς αὐτοὺς δια να ἀκουσῇ ἐνωπιὸν τοῦ Θεοῦ ὅτ' εἶναι σοφός. Διοτὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκείνους που γνωρίζουν να διδοῖν καὶ να λαμβάνουν καὶ να ἀγοραῶζον καὶ να πωλοῦν, να ἐμπορεύωνται καὶ να ἀφαιροῦν με τέχνην ἐκεῖνα που ἀνήκουσι εἰς τὰς πλησίον καὶ να κερδιζοῦν περισσότερα ἀπὸ ὅσα δικαιοῦνται εἰς θάρος τῶν ἄλλων, καὶ να δανείζουσι καὶ να καρνοῦσι τὸν ἕνα ὅβολον δυο, τοὺτους ὀνομαζοῦν φρονιμοὺς ὁ Θεὸς ὅμως θεωρεῖ αὐτοὺς μωροὺς καὶ ἀφρονεῖς καὶ ἀμαρτωλοὺς. Διοτὶ ἀκούει, λέγει, τι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶπε δια στοματος τοῦ προφήτου Ἰερεμίου· «Οὗτος ὁ λαὸς εἶναι ὡς οἱ ἀφρονες που μόνην ἐπιτηδειότητα ἔχουσι να πραττοῦν το κακόν· το δὲ ἀγαθόν δὲν ἐμάθαν να κάμνουν». Καὶ ὁ μακαρίος Παῦλος «Ἡ

10. Πρὸς Α' Πέτρ. 2, 21.

11. Ἰερ. 4, 22.

σοφία τοῦ κόσμου τούτου εἶναι μωρία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ «αὐτός που θέλει, νὰ γινῇ σοφός ὡς γινῇ μωρός ὁ αὐτὸς νὰ γινῇ σοφός»·¹² Καὶ πάλιν, ὁ ὁσος λέγει, «Ἀδελφοί, μὴ γίνεσθε παῖδες εἰς τὰς σκευάς, ἀλλὰ νὰ γίνεσθε ὅπως τὰ νήπια εἰς τὴν κακίαν»·¹³ Ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἡμᾶς νὰ εἴμεθα μωροὶ εἰς τὰ γήινα πράγματα, καὶ εἰς τὰ ἐπουραῖα φρόνιμοι· Διότι καὶ αὐτός ὁ διαβόλος, που εἶναι ἀντιδικὸς ἡμῶν εἶναι φρόνιμος εἰς τὴν κακίαν· καὶ διὰ τούτο πρέπει ἡμεῖς νὰ ἀντιμεταπίζωμεν αὐτοὶ μὲ φρόνησιν, διὰ νὰ νικησῶμεν τὰς δούλιας ἐπιβούλας τοῦ Διότι ὁ Σωτὴρ λέγει εἰς τὰ Εὐαγγέλια «Γίνεσθε φρόνιμοι ὅπως οἱ ὄφεις καὶ ἄκακοι ὅπως αἱ περιστέραι»·¹⁴ Ὁ ἐκεῖνος δὲ που ὀνυμάζεται ἀπὸ ἐκεῖνον φρόνιμος, αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, που συλλογίζεται πῶς θὰ κερμῇ πάντοτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ φυλάσῃ τὰς ἐντολάς του·

5 Φαρμακὸν σωτηρίας μεγάλο εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη διότι ὁ Σατανᾶς δὲν ἐξεδιωχθῇ ἀπὸ τοὺς οὐρανούς ἐνεκα πορνείας ἢ μοιχείας ἢ κλοπῆς ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνεια κατεπόντισεν αὐτὸν εἰς τὰ κατωτέρα μέρη τῆς ἀβύσσου· Διότι εἶπεν ἔτσι· «Θα ἀνέβω εἰς τὰ ὕψη καὶ θα στήσω τὸν θρόνον μου ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν· καὶ θα γινῶ ὁμοίος με τοῖς Ὑψίστοις»·¹⁵ καὶ διὰ τούτον τοὶ λόγοι ἐκρημνίσθη, καὶ ἔγινε κληρονομία τοῦ το αἰώνιον πῦρ· Ἡ ὑπερηφάνεια λοιπόν, εἶναι κακία διαβολικὴ, ἡ δὲ ταπεινοφροσύνη ἀρετὴ που ἄρεσε· Ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει ὅτι· «Εκεῖνος που θέλει νὰ εἶναι ἀνάμεσα σας μεγάλος, ὡς γινῇ δούλος ὧν»·¹⁶ Διότι ὁ Θεὸς εἶναι μὲ το μέρος τῶν ταπεινῶν·

6 Ὡς ἀναπησῶμεν πολὺ τὴν νηστείαν, διότι ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι μεγάλη προφυλαξίς διότι σώζουσι τοὺς ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ θανάτου· Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἀδὰμ ἐξεδιωχθῇ ἀπὸ τὸν πα-

12. Α' Κορ. 3, 19.

13. Α' Κορ. 8, 18.

14. Α' Κορ. 14, 30.

15. Ματθ. 10, 16.

16. 14, 14.

17. Ματθ. 20, 26 - 27.

ραδεισούν ἐξ αἰτίας τῆς βρωσῶς καὶ τῆς παρακοῆς ἐστὶν·
 πάλιν διὰ μέσους τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς παύσης ἐωρεῖται
 ἐκεῖνος, ποὶ θέλει εἰς τὴν Παύσιν· Στάσας το
 σῶμα σου, ὦ παρθένε μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ θα ἀρε
 σῆς εἰς τὸν ἐπὶ κρανίον ἑμφύ· Δὸς ἐκείνῳ πο προσ
 κολλῶντά εἰς τὸν κόσμον καὶ κελεύωντά τα εὐαγγέ
 λων μεμψα καὶ θεισμάτα κα ἀρώματα κα κατὰ το
 λίζον· αὐτὰ μετὰ τὰ ἑφρεμάτα κα κλημάτα ἄφου
 σὰ διὰ τὰ ἀρεσκῶν εἰς τὴν ἀθροῦς δε ἡμερῶν· να
 ἀρεσκῶν εἰς τὸν Θεόν· Ο δε Χρῆστος τιποτε δε, χρεα
 ζεῖται ἀπ αὐτὰ παρὰ νόον καὶ ἡδὲν λαθῆναι κα σῶ
 μα ἰθὺκῶς ἀγνοῖ σκληρὰ, ὡς οὐκ ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας·
 Ἐὰν δε ἐρχῶνται μετ καὶ καὶ σὺ λέγουσιν, μὴ ἡσυχίας
 συεχῶς μὴπως κα ἀδ κατῆσης κα ἀσθειήσης σθεαρά,
 μὴ τι σὺ εἰς εἰς τοὺς τελεῖται πακουήεις εἰς τὰς σιμ
 θολὰς των, ὅς ἐ ἐχθρὸς τοῦ ἀντιπῶντος εἰς αὐτοὺς τὸ πο
 Ἐπιμνησά αὐτὸ πῶς ἐχει γραφῆ ὅταν οἱ τρεῖς παῖδες
 καὶ ὁ Δαυὶδ ἡ ἡμικαλωτῆθσαν ἀπὸ τοῦ Ναβουχοδονο
 σωρ, τὸν βασίλεα τῆς Βαβυλῶν· κα ἄλλοι νεοὶ μαζί
 με αὐτοὺς καὶ ὁ βασιλεὺς δετοξεῖ αὐτοὺς κα φανῶν
 ἀπὸ τὰ φανήτα τῆς τραπέζης τοῦ καὶ καί ποιν ἀπὸ τὸν
 σῶν αὐτοῦ ὁ Δαυὶδ δε καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἰδοὶν δὲν
 ἠθέλησαν να τρεφῶντα ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλεως,
 ἀλλὰ λεγουν εἰς τοὺς εἰσὶν ὅς ὅτι παρὰ λαβε, αὐ
 τοὺς ἄδὸς εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς καρπῶν τῆς γῆς κα θά
 φαγωμεν·¹⁸ Καὶ ὁ εὐκρίτος λεγει εἰς αὐτοὺς Φαθούμαι
 ἐγὼ τοῦ βασιλεα ὁ ὅτι τῆς προσδωρίσε τὸ τι θα τρωγέ
 τε καὶ τὸ θα τῶτε μὴπως τὰ προσώπα σας φανῶν εἰς
 τὸν βασιλεα ἀδύνατα συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἄλλα παι
 δάρια που τρεφόνται ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλεως,
 καὶ μετρωρῆσιν· Εἶπον δε εἰς αὐτοὺς Δοκίμασε τοὺς
 δούλους σου ἐπὶ δεκα ἡμέρας καὶ δῶσε εἰς ἡμᾶς Καὶ
 ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς να τρωγῶν, ὀστρια κα να πινουν ὕ
 δωρ, κα παρῶσασιν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ βασιλεως, καὶ
 ἐφάκησαν τὰ προσώπα των ὑμειότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν
 παιδαρίων, που ἐτρωγον ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασι
 λεως.

18. Πρὸς Δαν. 1, 12.

[illegible]

ἐάν νηστεύσης καθαρίσεις τον ἑαυτον σου ἀπὸ κάθε εἰ-
δὸς φιλαργυρίας καθύσται ἐκείνος, που ἀγαπᾷ τὸ ἀργύ-
ριον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀγαστᾷ τὸ Θεόν. Ἐπεὶ ἡ φιλαργυ-
ρία εἶναι ἡ ρίζα όλων τῶν κακῶν.⁹⁰

8 Τὴν ματαοδοξίαν καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἀπόφευγε
με δὴν τὴν διψῶν σκ. Εἴτε ὁ λογισμὸς σοῦ ὑπεβαλ-
λῃ τὴν σκέψιν ὅτι ἐστὶς μέγαν ἡμᾶ κα' ἢ μὲ τὸ καὶ ἔχης
προοδεύσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, μὴ δώσης πίστιν εἰς αὐτόν.
Διότι, πίσω ἀπὸ τὴν σκέψιν αὐτοῦ κρηπίεται ὁ ἐχθρὸς
τοῦ ἐμπεδίζει με τὸ καὶ ὑπεβαλῇ εἰς σέ τὴν ματαοδο-
ξίαν. Μὴ ἀνεχθῇς λοιπὸν τοῦτον, τὸν που σε ἐπιταί-
νει. Ἐάν δὲ ὁ λογισμὸς σοῦ ὑπεβαλῇ αὐτὴν σκέψιν λέγων
Μὴ θελῶ κατὰσχῆς τῶν τῶν τοῦ ἡμπορίου νὰ σωθῆς
δεῖ θελᾶ ἀκουσθῆς αὐτοῦ διότι πίσω ἀπὸ αὐτόν εἶναι ὁ ἐ-
χθρὸς που σοῦ πᾶσι τὰ καὶ ὑπεβαλῇ καὶ ἀρελείαν δακᾶ
σε ἐπέδωκεν νὰ σπᾶσαι εἰς τὴν ἐνδρετὴν ζωὴν. Διότι εἴ-
ναι πολλὰ τὰ δόλια τεχνήματα που ἐπιταίει ὁ ἐχθρὸς
γὰρ καὶ παρὰ δὲ τὴν τοῦ δόλου τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἀλήθειαν
δηλαδὴ ὑποβάλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους λόγους ἐπαινε-
τοὺς δια τὰ ἡρώδη ἢ καρδία τῶν Σαδμῶν μὴ καταδε-
χθῆς ἐπαινον ἀλλ' ὡπῶν. Ἐάν δὲ κατὰς εἴπῃ εἰς σέ
Εἶσαι μακαρία λέγε εἰς αὐτόν. Ἐάν ἐξέλθω ἀπὸ τὸ σῶ-
μα τούτου, ἀφοῦ πρῶτον τελείωσω καλῶς τότε θά εἶμαι
μακαρία. Διότι, πρὸς τὸ παρόν δὲν πιστεύω εἰς τὸν ἑαν-
τόν μου, ὅτι εἶμαι μακαρία. Διότι οἱ ἄνθρωποι, καθὼς ὁ
ἀνέμος, ἔτσι μεταβαλλομεθα. Πολλὰς φορὰς θά σοῦ ὑ-
ποβάλλῃ τὴν διωθεσὶν νὰ ἐξετελέσῃς ἐκείνους, που δὲν
νηστεύουν μὴ νηστεύσης εἰς αὐτόν διότι εἶναι ξένος. Νὰ
λογισθῇς δὲ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τὴν ἐλαχιστοτέραν ἀ-
πὸ όλων δακᾶ πρὸς ἡγήθῃς πολλῶν εἰς τὴν θασιειαν
τῶν οὐρανῶν, καὶ ὑψωθῇς ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς
προτρέπε, καὶ εἰς μέγαν ἄσκησιν δακᾶ νὰ καταστήσῃ
τὸ σῶμα ἀσθενικὸν καὶ ἀχρηστικόν. Ἡ νηστεία σου λοι-
ποὶ ἄς ἔχῃ μετρον. Νηστεύσε λοιπόν καθ' ὅλον τὸ ἔτος,
ὅταν ἡ ἀνάγκη δὲν ἐπὶβάλλῃ ἄλλως. Κατὰ τὴν ἐνάτην
ῶραν τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἐτετέλεσθῃς τὸ καθήκον σου μὲ
ὑμνοὺς καὶ προσευχάς, νὰ τραγγῇς τοὺς ἄρτους σου μὲ

τὴν συνκοιτεῖν λαχάνων περιχυμένων με ἐλαίον²¹. Ὅλα, ὅσα εἶναι ἀσχυρά, εἶναι καθαρά

9 Σὺ δὲ ὦ παρθένε φρόντιζε ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ κανεὶς τῇ ἀσκητῇ τοῖς μὴδε αὐτῶν τῶν ἰδικῶν σου γυναικῶν ἐξαρουμένων. Ἀλλ' ὅτι καὶ αἱ καμνὲς νὰ καμνῇς τὰ πρὶν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ οὐράνιος, ποὺ σε βλέπει ἐν τῷ κρυπτῷ, θὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὸν ἔπαινον ἐν τῷ φανερώ. Ἐὰν δε φανερώσῃς τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς σου, γέναιται εἰς τὴν μεταποδρέα, καὶ σὲ ἠμῶναι. Ὡς ὅμως ἐν ἡσυχίᾳ, τοῦ συμφῶντι με σὲ τοῦ κοπιᾶσαι διὰ τῶν ὁλοῦ, ὅπως καὶ σὺ εἶς αὐτῇ ἀπὸ κρυφου με μυστικοτητα. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μεταποδρέα. Διότι ὡμίλησες διὰ νὰ σωθῇ ψυχὴ, θὰ λαθῇς δὲ πολὺ, μὴ θῶν ἐπὶ διὰ σοὺ σωθῇ ἡ ψυχὴ. Εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκούουν, εἰς τὰ ὅσα συμφέρουν εἰς αὐτοὺς. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἀκουῇ καὶ δὲν καμνῇ μὴ λέγῃς εἰς αὐτὸν τιποτὴ. Διότι λέγει ὁ Κύριος· «Μὴ οἰδετέ τα ἅγια εἰς τοὺς κύνας οὔτε νὰ ριπίτε τοὺς μαργαρίτας σας ἔμπρος εἰς τοὺς χοίρους».· Κυνεὶς δὲ καὶ χοῖρους ὁ σμαζεῖ ὁ Χριστὸς ἐκεῖνους ποὺ ζοῖ. ἀπειτιμὸν θοὺ μαργαρίται δὲ τιμῆς εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ποὺ δίδονται μόνον εἰς τοὺς ἀγίους.

10. Ὡ μακαρία ψυχὴ ἡ ὁποία ἤκουσες τοὺς λόγους, ποὺ ἔχουν γραφῇ εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ πράττεις σύμφωνα με αὐτοὺς. Παιτέχω διαβεβαῶσαι εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀκούει τα λόγια ταῦτα καὶ πράττει σύμφωνα με αὐτά, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ γραφῇ εἰς τὴν βίβλον τῆς ζωῆς, καὶ θὰ εὕρεθῃ εἰς τὸ τρίτον τάγμα τῶν ἀγγέλων. Ἐὰν λοιπὸν προσευχεσῇ, ἢ ψαλλῇ, ἢ ἀναγινώσκῃς κάθισε μοιη σου ἕως μὴ ἀκουῇ κανεὶς παρὰ μόνον σὺ. Καὶ ἐὰν ἔχῃς μίαν ἢ δύο παρθένους ὁμοψυχούς· διότι λέγει ὁ Χριστὸς· «Ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰμὶ καὶ ἐγὼ ἀνάμεσά

²¹ Πρὸς Λουκ. 7, 12.

^{21a} Πρὸς Ματθ. 6, 6.

²² Ματθ. 7, 6.

τω. 22α Απόβαλε το γυναικεῖον φρόνημα, καὶ ἀνάλαβε παρρος καὶ ἐνδρε ἐν Δοτι εἰς τὴν θωπλειαν τῶν σουρὰ νῶν δὲν ὑπερχεῖν ἄρρενες καὶ θήλειες ἀνδραὶ αἱ γυναῖκες ποὺ ἐηρευτήσαν τὸν Θεόν θα λάβουν τὰς ἀνδρῶν. Λησμοῖηται τὰς τροπὰς ποὺ ἀρέσκει εἰς τὰς νέας, δια νὰ λάβῃς τὴν τιμὴν καὶ ἡς χήρας. Διότι λέγει ὁ ἁγιος Παῦλος Ἐγὼ τὰς χήρας, αἱ ὅποια ὁμῶς εἶναι πράγματι, χῆραι. Ἡ δὲ πράγματι, χήρα καὶ ζῶσα κατὰ μοῖαν ἡλπίσεν εἰς τὸν Θεόν καὶ τὰς ἀφιερωμένης εἰς τὰς δεήσεις καὶ τὰς προτευχὰς ὑψατὰ καὶ ἡμέρῃ. Ἐκεῖνῃ δὲ ἡ χήρα τοῦ ζῆθι, θύει ἀκλαυτῶν. ἔχει ἀποθανεῖ, ἀν καὶ ζῇ. Χήρα ἡμπερὶ νὰ ἐγγράφῃ εἰς τὸν καταλογόν. ἔαν δὲν εἶναι κοπῶ τῶν ἐτηκῶντα ἐτῶν καὶ ἐχρημάτισε συζυγος ἑνὸς ἀνδρος ἔπει ἤτε φιλότητι, ἔπει ἀνεθρεψὲ παιδί, ἔπει ἐνίψε τὰς πόδας ἀγίων, ἔπει ἀνεκλυσε θλιμμένοις ἔπει ἀφάρωθη εἰς τὰν ἔργον ἀγαθόν. Νὰ ἀμνηστῇ ὁμῶς νὰ δεχέσθαι νεώτερας χήρας διότι ὅτι τὰ πάθη ἀπὸ μακρυνούν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ληστών, θέλουν νὰ ὑπὰ ὑρεθθοῦν, καὶ ὑπόκεινται εἰς κατακρίσιν, διότι παρεθῆσαν τὴν πρώτην ὑπόσχεσιν τῶν.

11. Σὺ δὲ, ἔαν μὲν δὲν συμπεριφερεσάι μὲ τρόπους ποὺ ἀρέσκουν εἰς τὰς νέας καὶ δὲν ἀκούεις νὰ σὲ ὀνειμάζουν νεώτεροι ἀλλὰ καὶ προτιμᾷς νὰ καλῆσαι γερωντισσα τότε θα ἀπολαύσῃς τιμῆς ὡς προσβυτέρα. Τὸ ὕψισμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι καυώμεναι τὰ ἐνδυματὰ σου ἵς μὴ εἶναι μεγάλης ἀξίας ὁ ἐπὶ τοῦ τοῦ σου νὰ εἶναι μαύρου χρώματος ὅχι θαμμένος μὲ θαφῇ, ἀλλὰ χρώματος πρωτογενεὺς καὶ ἰδιοχρῶμος, ἢ δὲ ῥημένους ἐτσι ὥστε νὰ ἀναδεικνύεται. Ἐμπροσθεν καὶ ἡ καλύτερα τῆς κεφαλῆς χωρὶς κροσσούς τοῦ αὐτοῦ χρώματος μὲ τοὺς ἐπὶ τοῦ τοῦ καὶ μανικία μαλλίνα τὰ ὅποια νὰ περικαλυπτῶν τοὺς θραχίονας μεχρὶ τῶν δακτυλῶν τῶν χειρῶν, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς κουρεμένας καὶ κεφαλόδεσμον μαλλίνον ὁ ὁποῖος νὰ περισφιγγῇ τὴν κεφαλὴν καὶ κουκούλιον καὶ ὠμοφόριον χωρὶς κροσσούς. Ἐὰν δὲ συναντήσῃς ἀνθρώ-

22α. Ματθ. 18, 20.

28. Α' Τυμ. 6, 8 - 18.

πον τὸ πρόσωπόν σου καὶ εἶναι πλήρως κεκαλυμμένον, καὶ γὰρ πρὸς τὰ κατώ καὶ θεὸς θύσηκωσής πρὸς ἀνθρώποις, τὸ πρόσωπόν σου πρὸς μοῦν πρὸς τὸν Θεόν σου. "Ὅταν σταθῇς εἰς τριωνυχίαν καὶ ἔχῃς τοὺς πόδας σου κεκαλυμμένους μετὰ ὑπόδηματα, ὅτι ὁ πτελιστὴς αὐτὸς εἶναι ἐν τῇ τῆς Δε. καὶ ἐκδύσῃς ὥστε νὰ εἶσαι γυμνὸς μετὰ ἐσθλῆς ἢ ἐσθλῆς καὶ τῇ τῆς ἀνάγκῃ σου τὸ ἵππτον. Δε. θὰ ᾖ ἁγία, ἀλλὰ τὸ σῶμα σου γυμνὸν ἀπὸ ἀπολύτου ἀνάγκης ἀλλ' οὔτε καὶ συ ἢ ἰδία δε. θὰ ἴδῃς τὴν ἐσθλὴν μετὰ ἀποκαλυμμένον σῶμα. Δοτ' ἀπὸ τοῦ πτελίστου εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἐγκρατεύσῃς τὸ σῶμα σου εἶναι ἀφερωμένη, καὶ εἶναι ναὸς τοῦ Θεοῦ. Δε. πρέπει λοιπὸν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποκαλυπτῇ τὰ ἀπὸ κατωτέρω. Δε. πτελίστης εἰς τὸ δημόσια λοιτῶν ἐφ' ὅσον ἵππτον, καὶ χωρίς ἀπολύτου ἀνάγκης. Δε. θὰ εὐθιῇ τῆς οἰκίας σου εἰς καὶ νὰ κοσμηθῇ λοιτῶν, ἀλλὰ μόνον τὸ πρόσωπόν σου θὰ νιφθῇ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ὅταν νιφθῇ τὸ πρόσωπόν σου, ἡ δε. θὰ νιφθῇ αὐτὸ μετὰ τοὺς δὲ χεῖρας οὔτε θὰ τριφθῇ τὰ μῆλα τοῦ προσώπου σου οὐθ' θὰ χρησιμοποιοῖς λόρτον, οὔτε σκεπτὴν, πλὴν τῆς ἐξουσίας σου καὶ ταῖς ὁμοίαις αἷται διότι αἱ κοσμητικαὶ νιφθῇς χρησιμοποιοῦν αὐτὰ ἀλλὰ θὰ νιφθῇς μετὰ καθαρὸν ἔθωρον.

12 Δε. θὰ ἐπιχρίσῃς τὸ σῶμα σου μετὰ πολυτελεῖς μύρον οὔτε θιγραιότητος τὰ ἐξ ἑλπίδας σου μετὰ πολυτελεῖς ἀρωμαστά. Ἐὰν δὲ τὸ σῶμα σου γίνῃται ἀδυνατωτέρον, κατεχρήσῃς ὀλίγον σῆναι δάκρυα σκουαχί²⁴. Ἐὰν δέ, ὁ μὴ γεννητοὶ περὶ πτελίστης εἰς σωατῆκην, ἀσθένειαν, περιποιηθῇ τὸ ἐσθλόν σου καὶ μετὰ διδῇς ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ λέγουν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως συνέβη εἰς αὐτὴν ἢ ἀσθένεια. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κάποιος εἴπῃ τίποτε εἰς σε, σε περιποιηθῇ τὸν ἑαυτὸν σου ἕως δότου σηκωθῆς ἀπὸ τὴν κλινὴν νύκτωρα καὶ παύει ἀπαλάθνης τὸν κανόνα σου. Νὰ περνῇς ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου μετὰ νη-

στείας καὶ προσευχὰς καὶ ἐλεημοσύναις. Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει καὶ κρινεῖ αὐτὰ. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἄς μὴ λειπῇ ἀπὸ τοῦ στομάχου σου οὐκ ἄ καὶ ἡμέραν. Ἄς εἶναι, δὲ τὸ ἔργον σου ὅσον καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν. Να ἔχῃς εἰς τὴν κατοχὴ σου τὸ Ψαλτήριον καὶ καμάνθηρες τοὺς Ψαλμούς. Ὅτι ὁ ἴλος ἀντιπέλλῃ ἄς βλέπῃ τὸ θέλημα εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ μετὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας νὰ πρῶτε, χεῖρε, εἰς τὰς συναξεῖς, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐστήθη τὸ ξάκον τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως κατὰ τὴν ἕκτην ὥραν κάμει τὰς προσευχὰς σου, μὲ Ψαλμούς καὶ δακρυὰ καὶ δεήσεις διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐκρεμάθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τὴν ἑνάτην ὥραν πάλιν μετὰ τὸν καὶ δευτέρου καὶ ἀφοῦ ἐξομολογηθῇς τὰ παραπτώματά σου, παρακάλει τὸν Θεόν, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ Κύριος, ἐνῶ ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Καὶ μετὰ τὴν συναξὴν τῆς ἐνίκτης τρώγῃ τοὺς ἄρτους σου ἀφοῦ πρῶτον εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν ἐπὶ τῆς τραπέζης σου, ὡς ἔξῃς. Εὐλογημένος εἶσαι, ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος ἐλεεῖς καὶ τρέφεις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς νεότητος ἡμῶν. συ εἶδ' ὅπως διδεις τροφὴν εἰς πᾶσαν σάρκα. 12. Γέμσε μὲ χαρὰν καὶ εὐχαριστήσιν τὰς καρδίας μας ὥστε νὰ ἔχωμεν πάντοτε πᾶσον αὐτάρκειαν, καὶ περισσεύομεν εἰς καθὲ ἀγαθὴν ἔργον¹⁵. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μετὰ τοῦ ἐποιοῦ, εἰς σὲ πρέπε, δόξα κράτος τιμὴ καὶ προσκύνησις, μαζί μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

13. Καὶ ὅταν καθῇς εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἔρχεσαι νὰ κόψῃς τὸν ἄρτον, ἀφοῦ σφραγίσῃς αὐτὸν τρεῖς φορὰς μὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ λέγε τὴν ἑξῆς εὐχαριστήριον προσευχὴν. Πάτερ ἡμῶν σὲ εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν σου, τὴν ὅπου ἀν' ἐγνώρισες εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Παιδὸς σου Ἰησοῦ καὶ καθὼς ὁ ἄρτος αὐτὸς τοῦ εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν ταυτην, ἐνῶ ἦτο δασκορπισμένος συνεκεντρωθῇ καὶ ἐγένετο Ἐν ἄς συγκεντρωθῇ ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία σου ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς εἰς τὴν βασιλείαν

25. Ψαλμ. 135, 26.

26. Πρὸς, Β' Κορ. 9, 8.

σου, ὅτι ἰδοὺ σοὶ εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ τὴν μετὰ προσευχὴν ταύτην
ὁφείλεις καὶ λέγεις ὅταν πρὸς τὴν ναὶ τεμῆχ' ἴς τοι ἄρ-
τοι, που θέλεις να φαῖναι. Οὐαὶ δὲ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' τῆς
τραπέζης καὶ θέλης καὶ καθίσαι λέγει το «Πατερ ἡμῶν
ὅλο Ἀἰσον' τη, δε προσευχὴν του εἰς προηγουμένως
γραφὴ το, «Εὐλογημένος ὁ Θεός, λε κει ἀφ' ἡ τ' λε
ἐκαστὴ το πρώτου φαῖνται καὶ ἄλλοι. Ἐὰν δε συμ-
πεση καὶ περισσὶται, μαζ' σου εἰς τ' μῦθον, ἢ τρεῖς ἄς
εἰ γαρ στήσας, καὶ αὐτοὶ δὲ το τρεῖς τῶν ἄρτων καὶ
αὐς σ' εὐχρίσκον. Εἰ δὲ εἰς τη τ' τ' αὐτὶ εἰρεθῇ κατῇ
χουμειν, αὐτῇ δὲ μὴ σ' ὑποταχθῇ καὶ τας πστάς οὔτε
να καθίσαι να φαῖναι τ' αὐτὸ σ' μαζὶ της εὐτε πᾶ
αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς να φαῖναι τὸ πρῶτον σ' μαζὶ με γὰρ
αὐτῆς ἀφ' ἑαυτῆς καὶ πρὸς ἄλλους τοὺς ἄλλους χωρὶς ἀνγ-
κη, ὅτε σ' εἰς ἀφ' ἑαυτῆς εἰς Κύρη τὸν Θεόν σου,
καὶ τὸ φανῇται σ' καὶ το αὐτὸ, τῇ εἶναι ἡγιασμένα
διότι ἀμείβονται με τας πστάς σου καὶ τὰ ἄλλα λό-
γα ἀπὸ το στόμα του. Μαζὶ, σ' θα σ' πρῶτον, οὐκ παρθέ-
νοι εἰλασθῆναι καὶ θεοσθεῖς δε, θα δὲ πηγήσας με γυναι-
κας ἵπ' ἡφ' ἑαυτῶν οὐτ' θεοσθεῖς ὁ πρῶτος, καὶ τὰ ἀ-
λάστοι Διὰ, λέγει ἡ ἀγία Γραφή. Ἐν τῷ πρῶτον ἐγγίζει
τὴν πίστην θεοῦ, μὴ αὐτὴ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σ' πρῶτον
ἐπεριφρονῇ θα γὰρ ἡ δύναμις με αὐτὸ. Ὅσα, πλουσία
γυναικῶν καθήται μαζὶ σ' εἰς τὴν τραπέζαν καὶ ἱ-
δης γυναικῶν με πτωχῶν περὶ θάλη, θεοκαλέσης αὐ-
τὴν να φανῇ μαζὶ σ' καὶ δε θα ἐντραπῇς τὴν πλουσι-
αν γυναικῶν. Μὴ ἀνυπακοῆς τὴν δοῦναι τὸν ἀνθρώπῳ πε-
ρὶ σοφίτερον ἀπὸ τη, δοῦναι τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεός εἶναι
Θεός τῶν πτωχῶν, καὶ τῶν περιφρονημένων.

14 Εὐτυχισμένη ἡ ψυχὴ τοῦ αἰλάσσει αὐτὰ Δέν εἶ-
να, καλὸν ἢ νεώτερον καὶ σπουδαστέρεον μετὰ τὴν νεωτέ-
ραν μὴπως τυγόναι δὲν καὶ οὐκ εἶναι καλὸν διότι ἡ μία
παράκουει τῆς ἄλλης καὶ ἡ μία προφρονεῖ τὴν ἄλλην

Ἀλλά ἡ νεώτερά καθ' ἡ. εἶνα να θέτη τοι ἐσπίον, της ὑπὸ την καθούνη, καὶ ἡλ κ ωμετης Δ ὅτ ἡ ἡλ κ ωμετη δεν χαρίζεται εἰς τα θελήματα τῆς νεώτερας Ἀλλ' ἔμνον εἰς την παρθενο, περ δέ, εἶνα ὑπο καὶ ὄντ διοτ, εἶνα ὅπως τὸ πλοῖον περ δέ, ἔχε κθεριπτη. Δ ὅτ ἐστ, σπαι σουν οἱ θραχίονες τῶν πιδεω, τῶν, ἐπε δὴ δεν, ἔχε ὁ δηγόν, ριπτεται ἀπο τὰ κθερὰ ἀκθεριπτη, ἐδω και ἐ κεῖ. ἔως ὅτου προσκύνησῃς εἰς σκεπασ, και ἀμ σῶς χάνεται. Ἐστ, εἶνα καὶ ἡ πιδεω,ς σπαι δεν, ἔχη ὁ δηγόν ἐκεῖον που α φοδῆτα. Ἐστ, ἡ μετη ἡ πυρθέας που εἶναι ὑπο καθόνα διοτ θη εἶναι ἐπὶ το καρπφρον κλημα ἀμπελα εἰς ευφρον κῆπον. Καὶ ὅτεν ἔλθῃ ὁ κηπουρός καθαρίζει τοὺς περτερεὶς κλάδους του καὶ τὸ ποτίζει καὶ ἐκρίζυε τα γυρω του ἀμφογορτα. Ἐκεῖνο δέ με το να ἔχη ἐκεῖον που φροντίζει δι' αὐτό, ἀποδίδει ἀξιο τὸν κατ' αὐτὸν εἰς τὸ καταλληλὸν καιρὸν. Νά φιλατιης δέ και να καμῆης κα' τας δοξολογίας εἰς τὴν τρυπείαν, ὅποτε θη εἶναι ἡ τρεφή και τὸ ποτόν σου ἀγασμένα. Ὅταν λοιπὸν ἐγερθῇς ἀπο την τραπεζαν, λεγε-ταλ ν τρεῖς φρας τῆς εὐχαρισταν « Ἐλεημων καὶ φιλευσπλαγγῆς εἶνα ὁ Κυριος ἔδωκε τροφήν εἰς ἐκείνους, που φοβούνται αὐτόν. » Δούα Πατρι καὶ Υἱῶ, και ἀγίῳ Πνεύματι, και νῦν κα' ἀει και εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ μετὰ τῆς δοξολογίας ταλ ν συμπληρώσῃς τὴν εὐχην, λέγουσα τα ἐξίης Ὁ Θεος ὁ παντοκράτωρ κα Κυριος ἡ μῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ ἄνωκα τὸ περ πᾶν ὄντωρ εὐχαριστοῦμεν κα εὐλογοῦμεν σε διότ ἡξώσας ἡμᾶς νά γευθῶμεν τα ἀγαθά σου τας τροφας που τρέφουν τὸ σῶμα. Σέ ἱκετεῦσαι και σὲ παρακαλοῦμεν, Κυριε, νά δωρησῇς εἰς ἡμᾶς και τας ἐπειρατοὺς τροφάς. Καὶ δῶσε εἰς ἡμᾶς νά τρένωμεν, και νά φοβῶμεθα τὸ φρικτὸν καὶ τίμῳν ὄνομα σου και νά μὴ παραβαίνωμεν τὰς ἐντολάς σου τὸ νόμον σου καὶ τὰ δικτωτάτα σου ἐγκατάστησιν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. ἄγασε δέ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχήν, καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν, δια τοῦ ἀγαπημένου Παδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν μετὰ τοῦ ὁποιοι πρέπει εἰς σέ δοξα κρατος τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν

ται το δῶμα τοῦ Κυρίου.⁸⁴ Θέλες δε νὰ μάθης ὅτι τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη γινώσκουσιν τὸν Θεόν καὶ εὐλογοῦν αὐτὸν, ἀκούει τὸ ὄψον Πέτρῳ που προστάσσει αὐτὰ εἰς ὕμνους. «Εὐλογοῦτε τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη τὸν Κυρίον».⁸⁵ Εἰν δὲν ἤμποραῖσαι νὰ εὐλογῶν δὲν θα διέτρεχεν αὐτὰ. Οἱ δὲ μόνον αὐτὰ εὐλογοῦν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ δημιουργία αὐτῆς, φαίνεται καὶ αὐτῇ που βλέπεται ἡ μία καὶ ἡ ὅλη, ἀδολεπτῶς ὁμολογοῦν τοῦτο.

16. Καὶ σὺ λοιπὸν δούλη τοῦ Θεοῦ, εἴτε σηκώνεσαι εἴτε καθύκει· εἴτε ἐργάζεσαι κατὰ τὸν ἔργον· εἴτε τηγανέεις εἰς τὴν κλίτη, σὺ νὰ κοιμηθῇς· εἴτε ἐξέρχου ἀπὸ τῆς κλίτης ὅς μὴ λειπῇ ὁ ὕμνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ χεῖρά σου. Ἐργασμένα τα αὐτὰ τὰ δεχόμενα τοῖς λόγοις τούτοις. Ἐπὶ δὲ Ἰσραὴλ τῆς δωδεκάτης ὥραν θα κάμῃς μεγαλύτερα καὶ πολυκριθωτέρων τῆς σήμερον μέγας ὁμοφύχους σου παρθένους. Εἰ δὲ δεῖ, ἔχῃς ὁμόφυχοι πρόσφρον τοῖς μὲν καὶ τρυσούγῃ μὲν τὴν πεπρωμένην ὅτι ὁ Θεὸς ἵκει παρῶν καὶ ἀκούει. Νύμφημονεύσης τῇ ὁδῷ τὴν ἵεραν· ὅτι κατ' αὐτὴν ὁ Κύριος ἡμῶν κατεβῇ εἰς τὴν ἀδὴν· καὶ ὁ ἀδὴς πόλις εἶδε· αὐτοὶ ἐτρήμαξεν καὶ σπέντε· τράχη λείων. Ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ποῖος κατεβῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ διέτρεχεν μετὰ τὴν Πόλις εἶναι αὐτός που συντριβέταις γυναικίς πύλας τοῦ ἀδου καὶ ἔσπασεν τοὺς ἀδελφάντους πολέους αὐτῶν.⁸⁶ Ποῖος εἶναι αὐτός που κατεβῇ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐσταύρωθῇ καὶ δὲν κρατῇται ἀπὸ ἐμὲ τὸ θάνατον. Ποῖος εἶναι αὐτός που θύει τὰ δεσμά τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ κρατουμένων. Ποῖος εἶναι οὗτος που μετὰ τοὺς ἰδικὸν τοῦ θάνατο, ἐμὲ τὸν θάνατον καταργεῖ.

17. Διὰ τοῦτο ὁφειλομέν νὰ προσεγώμεν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ μετὰ δακρυὰ κατὰ τὴν νύκτα νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Κυρίον. Διότι τὰ δακρυὸν εἶναι μεγάλη ἀρετὴ καὶ μεγάλη κατηχήματα καὶ αἱ μεγάλα ἁμαρτία καὶ αἱ ἀνομία δια δακρυῶν ἐξαλείφονται. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου τὸ

84. Δαν. (Ἰμν. τριτὸν κεφ. 58).

85. Πρβλ. Ψαλμ. 106, 16.

[illegible]

56. Math. 26, 34.

87. Mat 9, 26, 75.

αὐτοὺς τὸ πῦρ. Καὶ οἱ τοιοῦτο, πρέπει νὰ κλύσουν δι-
 τὰ ὅτι καὶ ἐδῶ ἐρίσκειντα εἰς στενωπὸν καὶ ἐκεῖ
 δὲν θὰ ἀπολαμβάνουσιν τὰς ἀνεσέρξεις τῆς στενωπῆς. Διὰ
 τοῦτο Ἡ Γραφή εἶπεν· «Ὅπου καὶ ἀνίστραφῇ ἀσπίς ἀ-
 φανίζεται»³⁹. Ὅτι πανταγὼν εἶναι στενωπὸν δὲ αἰῶν
 καὶ ἐκεῖ πόνοι καὶ ἐδῶ θλίψεις. Ὅτι δὲ ὑπάρχει ὁσπρω-
 πος πρὸς πρὸς ψυχὴν καὶ πρὸς τὸν ταλαιπωρὸν τὸν τοιοῦτον
 καὶ ἐπιχωρῶν καὶ ὁ πνευματικὸς καὶ ὁ διὰ τῆς καὶ ἐλευθε-
 ρος, καὶ ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ὁ δικαῖος ὁμοίως ὁλοκωπιά-
 ζουσιν, καὶ τὸ αὐτὸ θά συμβῇ εἰς ὅλους καὶ εἰς τοὺς ἀ-
 μαρτωλοὺς καὶ εἰς τοὺς δικαίους, ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον
 αὐτὸν.

19. Ἐκεῖ ὁμοίως δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλ' ἄλλη εἶναι ἡ τάξις
 διὰ τὸν δικαῖον καὶ ἀλλ' ἄλλη διὰ τὸν ἀμαρτωλόν. Ὅτι καὶ
 ἐδῶ τίς τοι κοπιᾷ τὸν ἄλλον εἶναι ἐκ κοπῆς τῆς δικαιο-
 συ καὶ ἄλλος ἔ τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Ὅτι, ὁ μεδικαῖος κο-
 πιάζει διὰ νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν διότι πενὸς
 φροντίζει διὰ τὴν σάρκα οὔτε συλλογίζεται ὅτι φερρεῖ
 σάρκα ἀλλὰ κοπιᾷ. Ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸ νὰ ζη-
 τῇ τὸν Θεόν καὶ πολλὰκις δὲν χορταίνεται τὸν ἑσπῆν δὲν
 ικανοποιεῖ πλήρως τὴν ψυχὴν με ἄρτων καὶ ὕδωρ
 πληνᾷται εἰς τὰς ἐρήμους σκληραγωγεῖ τὸ σῶμα με
 πολλὴν κακοπάθειαν ἕως ὅτου τελικῶς λάθῃ τὸν ἀμα-
 ρτανιστὸν στέφανον ποὺ ἔχε ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. Ὁ δὲ ἀ-
 μαρτωλὸς κοπιᾷ καὶ κόπεται καὶ αὐτὸς οὐκ ὁμοίως χάριν
 τῆς δικαιοσύνης ἀλλὰ χάριν τῆς ταλαιπωρίας ταύτης σαρ-
 κός, χάριν τῆς αἰσχροῦς γυναικός, καὶ μοχθεῖ κατὰ πολ-
 λους τρόπους ἐπεὶ δὲ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὰ παρχόντα εἰς
 αὐτὸν καὶ περὶ τὴν ζωὴν τοῦ γεμᾶτος φθόνον καὶ κακι-
 ῶν. Ἀλλ' οἱ ἄφρονες τιποτὲ δὲν γνωρίζουν ἀπ' αὐτὰ διότι
 ἐτυφλῶσεν αὐτοὺς ἐντελὼς ἡ βλῆ καὶ αἱ πολλὰ φροντίδες
 τοῦ κόσμου, καὶ πληνῶνται, μέχρις ὅτου ἀποσταλῇ ὁ
 σκληρὸς στρατιώτης ὁ ὁποῖος δὲν θαυμάζει πρόσωπον,
 οὔτε λαμβάνει δῶρα. Διότι θὰ ἀπαχθῶν αἱ φυγαὶ αὐτῶν
 με τὴν θίαν ἀπὸ ἀσπλαγχνίους ἀγγέλους, διὰ νὰ λαβούν
 ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἀπόφασιν, ποὺ ἀρμόζει εἰς αὐτοὺς. Δι-

³⁹ Παρμ. 12, 7.

ὅτι ἐπειδὴ ἦσαν ματαιόδοξοι ἐλόγησαν δ' ἅματα αἱ πράγματα εἰς τὸν κόσμον· οὐ γὰρ ἐκείνοι ἀσθένουν τὰ γήινα ἔργα διὰ τοῦτο καὶ οὐτοὶ ὑπερβόησαν εἰς τὴν ἀπωλείαν· Διότι διὰ τὴν ἡμῶν ἐπί τῆς γῆς δὲ ἐμεθυμύθησαν τὸν Θεὸν οὐτε ἐφροντίσαν καὶ ἐβλάπτονται τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ διατηροῦντες τοὺς Θεοὺς πτασχολεῖν ἢ φροντίς δι' αὐτοὺς· Διότι ὁ Θεὸς εἶνα δ' ὁ καὶ οὐ καὶ ἡ κρίσις αὐτοῦ δικαία⁴⁰. Διὸ οὐκ ἐδόθη να κριθῇ τοι κόσμῳ, τότε θα ἀπώδωσθαι εἰς τὸν καθέως συμφῶνα μετὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· Εὐτυχὴς ἡ καρδιά τοῦ διεχέστατα τὰ ταῦτα.

20. Το μεσονυκτίον θα σπκώθης, καὶ θα ὑμνήσης Κυρίου τὸν Θεόν σου· Διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥρην ἀνεστήθη ὁ Κύριος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν καὶ ἀπέμνησεν ἡμῶν πρὸς τὸν Πατέρα· Διὰ τοῦτο ἐδόθη εἰς ἡμᾶς προσεγγεῖν να ὑμῶμεν τοῦ Θεοῦ· Ἀφ' οὗ δὲ ἐγέρθης λένε πρῶτον τοὺς στίχους τοῦτων· «Εὐφραίνου κατὰ τὴν ὥρην τοῦ μεσονυκτίου διὰ να σε ἐχάρστηται δ' αἱ τὰς δ' αἰσας κρίσεις σου⁴¹· καὶ ἐχρήσας καὶ ἀρχίσας να λέγῃς τοὺς πεποιημένους ψαλμὸν ὁλόκληρον μέχρι τέλους· Καὶ αὐτὰ ἄς εἶναι διὰ σέ διατεταγμένα διὰ καθὲς ἡμέραν· Εἰπέ δὲ τόσους ψαλμούς εἰς ὀρθροῖν, ὅσους ἡμπορεῖς να εἰπῇς ἱσταμένη ὀρθρῶν· καὶ μετὰ καθὲς ψαλμὸν ἄς γινετα εὐχὴ καὶ εὐχή καὶ γονυκλισία κατὰ τὴν ἵστωσαν να ἐξιμολογῆσαι τὰς ἀμαρτίας σου καὶ να ζητῇς τὴν συγγωρησιν τῶν· Μετὰ δὲ τῇ ἀναγνώσει τῶν ψαλμῶν λέγει τὸ Ἀλληλοῦια· Ἐάν δὲ εἶναι παρὶς σου καὶ ἄλλαι παρθενοὶ, ἄς ψάλλουν καὶ αὐταί, καὶ ἐκ περ τροπῆς ἢ μία μετὰ τῇ ἄλλῃ να ἀπαγγέλλετε τὴν εὐχὴν· Κατὰ δὲ τοὺς ὀρθροὺς λέγετε τοῦτον τὸν ψαλμὸν· «Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου πρὸς σε ὀρθρίζω· Ἐδίδωσέ σε ἡ ψυχὴ μου»⁴²· διαψαλμα δὲ «Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τοῦ Κυρίου»⁴³· «Δοξα ἐν ὑψοστοῖς Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»⁴⁴· Ὑμνοῦμεν σε, εὐλογοῦμεν σε», καὶ τὰ ἐξῆς.

21. Ἄς φυλάξωμεν δὲ τὴν ἀγάπην, ποῦ εἶναι ἡ μα-

40 Πρβλ. Ψαλμ. 118, 137.

41 Ψαλμ. 118, 62.

42 Ψαλμ. 62, 2.

43 Δαν. (Ἔμν. τριῶν καὶ 34).

44 Δευκ. 9, 14.

γαλύτερα από όλες τις ἀρετάς. Διότι, λέγει «Θα ἀγαπήσης Κύριον, τον Θεόν σου με ὅλην τὴν καρδίαν σου, καὶ με ὅλην τὴν δύναμίν σου καὶ με ὅλην τὴν ψυχὴν σου καὶ τὸν πλησόν σου ὅπως τὸν ἑαυτοῦ σου. Εἰς τὰς δύο αὐτάς ἐπιτολὰς συγκεφαλαιοῦνται, ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»⁴⁵. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγάπησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ παρέδωκε τὸν ἑαυτόν του ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ να μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε ἀννομίας. Ἐάν λοιπόν, ὁ ἴδιος ὁ Κυριὸς ἀπεθάνει ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ θυσιαζώμεν τὴν ζωὴν μας ὑπὲρ ἀλλήλων. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη καὶ αὐτός, που ἔχει τὴν ἀγάπην, ἔχει τὸν Θεόν. Διότι ὁ ἴδιος εἶπεν «Ἀπὸ τοῦτο θα γνωρίσουν ὅλοι ὅτι εἰσθε ἰδίκα μου μαθηταὶ ἐάν ἔχετε ἀγάπην μετὰ ἐξ ὑμῶν»⁴⁶. Διότι, ὅσον καὶ ἂν κοπιᾷ ὁ ἄνθρωπος, εἰς δεξιὰν ἔχη ἀγάπην πρὸς τοὺς πλησίον του, εἰς ματὴν ἐκστίασεν. Ἐπομένως θὰ δεξιᾷ τὴν ἀγάπην σου πρὸς τὸν πλησόν σου, ὅχι μόνον με λόγια ἀλλὰ καὶ με ἔργα. Δὲν θὰ κρατηθῇς κακία, ἐκέντλον κανένας εἰς τὴν καρδίαν σου, μηπως καὶ ἡ προσευχὴ σου δὲν εἶναι καθαρὰ διὰ να ἀναβῇ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ πατρις σου σὺς δηλοῖ νὰ μὴ διαρκῇ πέραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου»⁴⁷. Ἐχέ πραότητα, ἔχε ὑποτακτικὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ἀκακίαν τοῦ νηπίου. Διότι λέγει ὁ Κυριὸς «Εἰς δὲν ἀλλάξετε καὶ γενήτε ὅπως τὰ παῖδια, δὲν θὰ εἰσελθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁸.

22 Ὅταν συμβῇ εἰς σὲ κάτ. δυσάρεστον δὲν θὰ λυπηθῇς, οὔτε ἐάν τοῦτο εἶναι ὑλικὴ ζημία ἢ ὕβρις. «Διότι ἡ λύπη διὰ τὴν ἀπώλειαν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου, προκαλεῖ θάνατον»⁴⁹. Διὰ τὰς ἀμαρτίας σου μόνον νὰ λυπηθῇς, δι' ἄλλο δὲ πράγμα μικρὸν νὰ μὴ λυπηθῇς. Ὅταν εἰσᾷ, ὠργισμένη νὰ μὴ ὑψώσῃς τὴν φωνὴν σου πρὸς κάποιον διότι ἡ δούλη τοῦ Κυρίου δὲν πρέπει νὰ διδῇ μάχας. Κατὰρὰ δὲν θὰ θυγῇ ἀπὸ τὸ στόμα σου, οὔτε ὕβρις,

45. Ματθ. 22, 37 - 40.

46. Ἰω. 13, 35.

47. Ἐφ. 4, 26.

48. Ματθ. 18, 3.

49. Β' Κορ. 7, 10.

οὔτε κακολογῶν· αὐτὸ τὸ σπέρμα σου εἶναι ἀγιασμένον με-
 τὰ τοὺς ἄγγελοι καὶ τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸν Θεόν. Δὲν εἶ-
 ναι καλὸν νὰ ἐμφανίσῃς χάριν ἐν ᾧ ἡ ἀνδρεία. Ἀλλὰ
 πᾶν τὴν ἡσυχίαν σου ἢ τὴν εὐπείθειαν σου τοὺς δού-
 λους τοῦ Θεοῦ οὔτε νὰ ἐξυπακούῃς ἀπὸ τῆς καριέρας
 σου. Ἐὰν κάποιος ἀνδρῶν εὐχόμενος νὰ το-
 δεχθῇς αὐτοὺς ὅπως θὰ ποιοῖς, ἵνα τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ δο-
 τι, λέγει ὁ Κύριός· «Ἐκεῖνος τὸν δεχεται, οὗτος ἐμε δεχε-
 ται»⁶⁰. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρὸς δικαίου,
 καὶ προσκυνήσῃς αὐτὸν με φόβον καὶ τρομόν, καὶ νὰ ἀ-
 ποκληθῇς ἔμπροσθεν τοῦ ποδῶς τοῦ μεγάλου γίγος Διο-
 τῆ, δὲν νὰ τρώσκῃς αὐτοὺς ἄλλα τὰ Θεὸν, πῶς ἀπε-
 στέλνει αὐτοὺς. Θα πᾶρῃς πόσιν καὶ θα πᾶρῃς τοὺς ποδῶς
 αὐτοῦ καὶ θα ἀκούῃς, με καθὲν ἐκαστὸν τῶν λόγων
 τοῦ Κυρίου, ἔμπροσθέν σου εἰς τὴν σωφροσύνην σου, ὅσα νὰ μὴ
 πέσῃς, ἀλλὰ φοβήσῃς διότι ἐφ' ὅσον φοβείσαι, ποτε δὲν
 πίπτεις. Συμφέρει εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ναὶ τῶν κατὰ μοῖαν
 τὸν ἄρτιον τῆς. Ἐὰν καλῶς εἰς τὴν τρυφερίαν μαζί, με
 παρθέτους, τῶν πατρὶν ὅτι παρκαθίτα εἰς τὴν τρυφερίαν
 μαζί, με αὐτοὺς. Διότι ἐὰν οὐ φοβῇς θὰ εἰρεθῇ, ἀπὸ αὐ-
 τῶν ὡς νὰ τὰς κατὰ κληρίαν. Δε. θὰ διακρίνῃς τὴν ἀ-
 σκησίαν σου. Ἐὰν τὴν σου καὶ ἵνα καὶ σὺ δὲν πᾶς, πρὸς
 χάριν αὐτῶν πᾶς ὅλην. Ἐὰν δὲ εἶναι μεγάλα, εἰς τὴν
 ἡλικίαν, καὶ σὲ ἀναγκάζουν νὰ τῆς περὶ σότιον, μὴ ὑ-
 πακούσης, ἀλλὰ λέγει εἰς αὐτὰς. Σεις ἀφ' ἑωρῶσατε τὴν νε-
 ὄτητα σας εἰς πολλὴν ἀσκήσιν, ἐγὼ δὲ δὲν ἐφθασα ἀκό-
 μη οὔτε εἰς τὸν πρώτον βαθμόν σας. Διὰ δὲ τὴν φιλοξε-
 νίαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ νοθε-
 τηθῇς. Διότι, θα εὐρὴς μοῖν σου τι, θα καμῇς.

23 Εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ τηρῇς σωπὴν, νὰ μὴ λέγῃς
 τιποτέ και μοῖον εἰς τὴν ἀναγνώσιν νὰ προσεχῇς. Ἐὰν
 ἔλθῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ἡ σκεψὶς νὰ καμῇς κάποιον
 πρᾶγμα, μὴ καμῇς αὐτὸ με ἀπερσκειψίαν, ὅσα νὰ μὴ σὲ
 ἐξαπατήσῃ ὁ ἐχθρὸς, ἀλλὰ κατοπινὴ συμβουλὴς τῶν με-
 γαλυτέρων σου νὰ καμῇς τὰ πάντα. Ὅταν ψάλλῃς,
 ἢ ὅταν προσεύχεσαι, μὴ ἀφήῃς ξένους λογισμοὺς νὰ ἀ-
 πασχολοῦν τὴν σκέψιν σου. Σε παρακαλῶ, ἀγαπητή, πρό-

τεχε και φυλάττει τὰς ἐντολάς του ἔχουσιν ὑποψῆ εἰς το
 βιβλόν τουτο· καὶ τὰ πάντα ἔωσθε ὑμῖν μετὰ τὰς ὀφθαλ
 μους ὅπως φαίνεται τῷ ὕμνῳ· ἀλλὰ καὶ ἀέκωχ
 τὴν βαθυτέραν σημείαν τὴν καὶ προσεχε καθεμιά
 ποτὰς ἐντολάς καὶ τηρήσαν· αἷτας· Δὲ εἰ, φυλάξης
 αὐτὰς, θα ἀξιώθῃς καὶ ἐξιστάθῃς εἰς τὸν βασιλεὺς καὶ
 φῶνα· Μη εἴπῃς μετὰ τῶν ἰσχυρῶν σου πῶς ἡμῶν να ποιῇ
 σωφροσύνη· Μη εἴπῃς ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου πῶς· Δὲ
 αἱ φυλάξης αὐτὰ μετὰ τὴν προφητείαν σου θα εὐρησ
 ῃς μῆχος τοῦ Θεοῦ· Δὲ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ δια τοὺς
 φοβούμενους τοῦ Θεοῦ εἰσι βαρεῖαι· Τοῦτο αἱ ἀν
 λεπτὰ καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς λαμπρότητος σου ὑψηλῶς ἐλθῇ
 κάποτε ὁ ὕμνος καὶ ὑμνεῖται· ἀέχουσιν οὐρανὸν· Δὲ
 ἔδωκεν γινώσκουσιν ποτε ἐρχεται κατὰ τὴν ὕμνον τοῦ πρώτου
 ὕμνου ἢ το πρώην· Νῦν ἵσταται πάντες ἔτοιμος ὥστε ὅταν ἐλ
 θῇ να παρουσιεῖταις κατὰ μετὰ τὰς φωνὰς μετὰ τοῦ
 ἔχῃς τοῦ ἔλθῃ· εἰς τὴν λαμπρότητα σου, ἡμεῖς τὰ καλά
 σοι ἔργα· Νῦν ἐνθὺ μῆσαι κάθε στιγμήν τὴν ὥραν τῆς ἐ
 ξόδου σου ἀπὸ τῆς πένθος σου ζωῆς· εἰς κάθε ἡμέραν ἐ
 μπρός εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοῦ θύνατον· Να ἐνθυμ
 σαι ἐμπρός εἰς τοὺς θα παροῦς αὐτοῦς·

24 Ἡ ἀσκήσις εἶναι ἔργον δυσκολόν καὶ ἡ ἐγκρά
 τεια δυσθάρσυνος· ἀλλὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι γλυκύτε
 ρον ἀπὸ τὸν ἐπὶ τοῦ σώματος νυμφίου· Εἰδὼς μὲν κοπιᾷσμεν ὁ
 λίγον ἐκεῖ· δε θα λαθῶμεν ὡς ἀποδοῖ τὴν αἰώνιον ζωὴν·
 Διότι, ὁ ἅγιος Παῦλος λεγε· «Τὰ παθήματα τοῦ παρόν
 τος βίου ουδεμίαν ἀξίαν ἔχουσιν συγκρινόμενα μετὰ τὴν μέλ
 λουσαν δόξαν· που θα ἀποκαλυφθῇ εἰς ἡμᾶς»·⁵ Καλὸν
 εἶναι νὰ ἀποφενύγῃς τὸν πολὺν λαόν καὶ νὰ ἀναχωρῇς εἰς
 τόπον, ποὺ καὶ εἶσι μόνῃ· Ἡ ἐγκρατεία εἶναι, μεγάλη ἀ
 ρετή, ἡ ἀρετὴ ἀπτελεῖ καύχημα μέγα καὶ τὰ ἐγκωμια
 τῆς παρθενίας μεγάλα· Ὡς παρθεσία, πλοῦτος ἀκατάλη
 πτος· Ὡς παρθεσία, στεφανίος ἀμαράντινος· Ὡς παρθεσία,
 ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος·
 Ὡς παρθεσία, πολυτίμη μαργαρίτη, που εἰσα, ἀφανὴς διὰ

τους πολλούς, και μόνον ὀλίγοι σέ εὐρίσκουν! *Ω ἐγκρατεία, φίλη τοῦ Θεοῦ ἡ ὅποια ἐγκωμιάζεται ἀπο πολλοὺς! ὦ ἐγκρατεία που μισεῖσαι ἀπο πολλοὺς και που μόνον οἱ ἄξιοί σου σέ γνωρίζουν! ὦ ἐγκρατεία που εἶσα ἀθάνατος ἀποφευγεις τοὺς ἄδην και ἔχεις κτήμα σου τὴν ἀθανασίαν. ὦ ἐγκρατεία ἡ χάρα τῶν προφητῶν και τῶν ἀποστόλων, το καυχῆμα καὶ ἐκκρίτεια τῶν ἀγγέλων ζωῇ και τῶν ἁγίων ἀνθρώπων στεφανὸς Εὐτυχὴς εἶνα ἑκεῖνος ποὺ σέ ἔχε κάμει κτήμα του. εὐτυχὴς ἑκεῖνος που ἐπιμένει νὰ σέ κατεχῇ με ὑπομονὴν διότι ἀφοῦ κοπιᾷ ὀλίγον πολὺ θα χαρῇ μαζί σου. Εὐτυχὴς ἑκεῖνος που ἐνήστευσεν ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον, διότι θα κατοικήσῃ εἰς τὴν ἁνω Ἱερουσαλὴμ και θα χορευσῇ με τοὺς ἀγγέλους και θα ἀναπαυθῇ με τοὺς ἁγίους προφῆτας και τοὺς ἀποστόλους.

25 Ταῦτα σὺ ἔγραψα, ἀγαπητὴ ἀδελφὴ ἀφιερωμένη εἰς τὸν Χριστὸν πρὸς στήρηγμόν και ὠφελειαν τῆς ψυχῆς σου. Μὴ παρεκκλίνῃς λοιπὸν δεξιά ἢ ἀριστερά ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους. Διότι ἑκεῖνος που θὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους τούτους και περιφρονήσῃ αὐτοὺς θα τιμωρηθῇ μεγάλως διὰ τοῦτο. Εἰς σέ δὲ τιμιωτάτῃ ἀδελφῇ ἡ ὅποια ἔκαμες τὸ θεθελῶν τοῦτο κτήμα σου εἶθε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὴν δύναμιν νὰ φυλάττῃς αὐτοὺς και νὰ ἔχῃς αὐτοὺς συμβούλους σου τὴν διάνοιαν φωτισμένην τὸν νοῦν καθαρόν και φωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, διὰ τὰ λάθῃς τὸν ἀμαρτάντων στέφανον τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἡγάπησεν διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν διὰ τοῦ Κυρίου και Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

ΑΠΑΝΤΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ 9

ΠΡΟΣ ΣΕΡΑΠΗΩΝΑ (Α' - Δ')
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΑΤΡΟΣ ΥΙΟΥ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΗΘΩΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧ
ΠΕΡΙ ΠΑΡΩΝΕΙΑΣ

Κείμενον Ἀποστολικῆς Διακονίας
«ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ»,
ΑΘΗΝΑΙ, τ. 33, σελ. 11 - 57, 59 - 73, 90 - 149,
τ. 35, σελ. 259 - 285

**ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ**

ΠΡΟΣ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ ΘΜΟΥΚΩΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ *

5

*Κατὰ τῶν βλασφημοῦντων καὶ λεγόντων κτίσμα εἶναι
τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον*

1 Τὰ γράμματα τῆς σῆς ιερᾶς διαθήσεως ἀπεδόθη μοι ἐν τῇ
ἐρήμῳ. Καὶ εἰ καὶ μικρὸς τις ἦν καθ' ἡμῶν διωγμός· ἐπιχειμένος καὶ
πολλὴ ἔρευνα τῶν ὑποκρινόμενων ἡμᾶς ἀναλεῖν, ἀλλ' ὁ Πατὴρ τῶν οὐρανῶν
καὶ Θεὸς πάντες παρακλήσεως ἱ, παρακάλεσεν ἡμᾶς καὶ ἐν
τοῖς γράμμασι σου Ἀνακληνόμενος γὰρ τῆς σῆς διαθήσεως καὶ
παντῶν τῶν γενεῶν, ἔδοξα τοῖς συν ἐμοὶ τότε παρῆναι Ἐπιπολε
μέν οὖν ἔχαιρον κατέχων τὰ γράμματα· ὥς δὲ τοῖς ἐντύχον, ἤρξα
μην πάλιν αὐθιμειν διὰ τοὺς ἀπαξ μελετήσαντας μάχεσθαι πρὸς τὴν
ἀληθεῖαν. Ἐγγραφες γὰρ, ἀγαπήτε καὶ ἀληθῶς ποθεινότητι, λυπού
μενος καὶ αὐτός, ὥς ἐξεληθόντων μὲν τινῶν ἀπὸ τῶν Ἀρειανῶν διὰ τὴν
κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ βλασφημίαν φρονούντων δὲ κατὰ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος, καὶ λεγόντων αὐτὸ μὴ μόνον κτίσμα, ἀλλὰ καὶ τῶν
leitourgikῶν πνευμάτων ὃ ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ βαθμῶ μόνον αὐτὸ διαφέ
ρειν τῶν ἀγγέλων. Τοῦτο δὲ ἐστὶ πρὸς μὲν τοὺς Ἀρειανούς προσποι
ητοὺς μάχη ἀληθῆς δὲ ἀντιλογία πρὸς τὴν εὐσεβῆ πίστιν. Ὡς περ γὰρ
ἐκεῖνοι, ἀρνέοντο τὸν Υἱόν, ἀρνέονται καὶ τὸν Πατέρα, οὕτως καὶ
οὗτοι δυσφημούντες εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δυσφημοῦσι καὶ εἰς τὸν
Υἱόν. Καὶ ἡμῶς τὰ μέρη διεκινῶντες τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀντι
στασιν ἐν' οἷς μὲν κατὰ τοῦ Λόγου, οἱ δὲ κατὰ τοῦ Πνεύματος φρονοῦν
τες, τὴν αὐτὴν ἔχουσιν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα βλασφημίαν. Ταῦτ' οὖν
συνορῶν καὶ πολλὰ λογιζόμενος, ἐν ἀθλίᾳ γέγονα ὅτι πάλιν εὖρε
παίξιν ὁ διάβολος ἐν τοῖς ὑποκρινόμενοις τὴν μονίαν αὐτοῦ καὶ κρ
να, μὴν ἡμῶν σιωπᾶν ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ διὰ δὲ τὴν προτροπὴν τῆς
σῆς ὁμοιότητος, ἐνεκά τε τῆς ἐκείνων ἁλλοδοξίας καὶ σατανικῆς προ
πετείας, δι' ὀλίγων ἐγράψα τὴν ἐπιστολήν, μόλις καὶ ταῦτα δυνήθε',

* Κατὰ τὴν ἐκδόσιν J. P. Migne, Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca, τ. 26, σ. 530-576.

1 Β' Κορ. 1, 3   2 Πρβλ. Ἐφρ. 1, 14

ἵνα μόνον καὶ σύ, προφασιν ἐκ τούτων λαβὼν κατὰ τὴν προσοψαν
ποι σύνεσιν ἡ λεγούσα προσθήῃ, καὶ πληρῆς ὁ κατὰ τῆς δυσσεβούς
αἰρέσεως **Θεαγχος γένηται.**

- 2 Τῶν μὲν οὖν Ἄρειων οὐκ ἄλλοτριον καὶ τοῦτο ἐνθύμημα.
5 Ἰπαξέ γὰρ ἀρνούμενοι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον εὐκοπῶς τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ
τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ δισφραδίζουσι. Δύο καὶ ἐν γρη πλέον τι πρὸς αὐ-
τοὺς εἶπαιν ἄρκει, ἅπαρ ἡ πρό τούτων εἰρημὲνα κατ' αὐτῶν. Πρὸς δὲ
τούς περὶ τοῦ Πνεύματος ἑπαγρυπνοῦντας, τροπῶντί, ὡς ἂν αὐτοὶ
φαῖεν, προσήκει διαρρηδύνοντα, εἶπαι. Ταῦτα γὰρ καὶ θαυμάσειεν
10 ἂν τις τὴν ἀνομίαν ὅτι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ θέλοντες κτίσμα εἶναι,
καὶ καλῶς γε κατὰ τοῦτο φρονούντες πῶς τοῦ Πνεύματος τοῦ Υἱοῦ κτί-
σμα καὶν ἀκοῦσαι ἠθέλοντο. Καὶ γὰρ εἰ δια τὴν πρὸς τὸν Πατέρα
τοῦ Λόγου ἐνότητά, οἱ θελοῦσιν εἶναι τῶν γεγενημένων πύτων τὸν Υἱόν,
15 καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς δημιουργὸν αὐτὸν εἶναι, τῶν πεινμάτων
φρονέει. Δια τί τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου τοῦ ἐν χύτρῃ ἔχον ἐνότητα πρὸς
τὸν Υἱόν ἦν αὐτοῦ, ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα κτίσμα λέγουσι καὶ ἔγνων
σιν ὅτι, ὥσπερ καὶ δικαιοῦντες τὸν Υἱὸν ἀπὸ τοῦ Πατρός, σφίζουσι,
τὸ ἓνα Θεὸν εἶναι, αὐτοὺς δικαιοῦντες ἀπὸ τοῦ Λόγου τοῦ Πνεύματος, οὐ-
κ ἔστι μίαν τὴν ἐν Τριάδι θεότητά σφίζουσι, σχίζοντες αὐτήν καὶ ἐπι-
20 κτείνοντες αὐτῇ ἄλλοτριαν καὶ ἑτεροθεῶν φύσιν, καὶ τοῖς κτισμασι
συνεξισπύοντες αὐτήν. Τοῦτο δὲ πάλιν οὐκαὶ ἐν εἶναι δείκνυσθαι τὴν
Τριάδα, ἀλλὰ ἐκ δύο καὶ διαφορῶν φύσεων συγκειμένῃν αὐτῇ, διὰ τὸ
εἰρηνοῦσαν τοῦ Πνεύματος, ὡς αὐτοὶ ἐκαστοὶς ἀνεπλάσαντο. Ποία
ἂν αὕτη θεολογία ἐκ δημιουργοῦ καὶ κτισματος συγκειμένη. Ἡ γὰρ
25 ὁ Τριάς, ἐστὶν, ἀλλὰ δύο, καὶ λεγόμεναι κτίσεις, ἢ, εἰ Τριάς ἐστιν
ὥσπερ οὖν καὶ ἐστὶ, πῶς τοῖς μετὰ τὴν Τριάδα κτισμασι συντάττουσι
τὸ τῆς Τριάδος Πνεῦμα. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ πάλιν διαρεῖν καὶ διαλύειν
τὴν Τριάδα. Οὐκοῦν, κακῶς φρονούντες, περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ
ἁγίου, οὐδὲ περὶ τοῦ Υἱοῦ καλῶς φρονέουσιν. Εἰ γὰρ ἐφρόνουσιν ὀρθῶς,
30 περὶ τοῦ Λόγου, ἐφρόνουσιν ὀγιῶς καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος, ὃ παρα τοῦ
Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ τοῦ Υἱοῦ ἴδιον ὄν, παρ' αὐτοῦ δίδεται τοῖς
μαθηταῖς καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν. (Ὡς δὲ πλανημένοι,
οὐδὲ περὶ τοῦ Πατρὸς ὀγιῶς τὴν πίστιν ἔχουσιν. (Ἡ γὰρ ἀντικειμένη
τῷ Πνεύματι, ὡς, εἶπεν ὁ μέγας μαρτυρὸς Στέφανος, αὐτοῦ καὶ τὸν
35 Υἱὸν ἀρνοῦνται. Τὸν δὲ Υἱὸν ἀρνούμενοι, οὐδὲ τὸν Πατέρα ἔχουσι.¹
- 3 Πόθεν τοινοῦν ἡμῖν, ὦ οἱ τοῖς, τῆς τοσαύτης τολμῆς ἢ προφασίς,
ὥστε μὴ φοβηθῆναι τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημνέον καὶ δ' ἂν βλα-
στηρήσῃ, εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου, οὐκ ἔχει ἀφασιν οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι
τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.² (Ἡ μὲν γὰρ Ἀρειωνοὶ καὶ τοῖς τὴν
40 παρὸν παρουσίαν τοῦ Λόγου καὶ τὰ δι' αὐτὴν εἰρημνέμενα μὴ νοήσαν-

¹ Πρβλ. Πρξ. 1, 31
Μάρκ. 3, 29

² Πρβλ. Α' Ιω 2, 21

³ Ματθ 12 12

τες, ὡς αὐτῶν πρόφασιν λαβόντες εἰς τὴν ἐαυτῶν αἵρεσιν, καὶ οὕτως ἡλέγχθησαν θεομάχοι καὶ ὡς ἀληθῶς ἀπὸ γῆς κενολογούντες.¹ Ὑμεῖς δὲ ποθεῖν ἠπατήθητε παρὰ τινῶν ἀκούσαντες, ἢ τις ὁ τρόπος τῆς τοιαύτης ὑμῶν πλάνης. Ἀνέγνωμεν, φασιν, ἐν τῇ προφητῇ Ἀμώς, λέγοντος τοῦ Θεοῦ, «Ὥτ. Ἴδου ἐγὼ στερεῶν βροντὴν, καὶ κτιζῶν 5 πνεῦμα, καὶ ἀπαγγελλῶν εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ ποιῶν ἄρθρον καὶ ὁμιλίαν, καὶ ἐπιβαινῶν ἐπὶ τὰ ὕψηλα τῆς γῆς. Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁνομα αὐτοῦ.» Καὶ ἐνθεν ἐπαισθημὲν τοῖς Ἀρειανοῖς λέγουσι κτίσμα εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἶτα τὸ μὲν παρὰ τῷ Ἀμῶς ἀνέγνωτε τὸ δὲ ἐν ταῖς Παροιμίαις λεγόμενον «Κυριο 10 ἐκτισέ με ἄρχην ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ», οὐκ ἀνέγνωτε, ἢ ἀνέγνωτε, Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς ἔχει ἀληθείας, ἐρμηνεύετε, ἵνα μὴ εἰπῇτε κτίσμα τὸν Λόγον τὸ δὲ ἐν τῷ προφήτῃ οὐκ ἐρμηνεύετε, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀκούοντες «πνεῦμα», ἐνομίσατε λέγεσθαι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καίτοι ἐν μὲν, ταῖς Παροιμίαις φανερώς ἡ Σοφία λέγουσά ἐστὶ 15 τό, «ἐκτισέ με» καὶ ὁμοῦς καλῶς γε παιδῶντες, ἐρμηνεύετε τὸ βῆτόν ἵνα μὴ τὴν δημιουργὸν Σοφίαν ἐν ταῖς κτίσμασι συναριθμῆτε. Τὸ δὲ ἐν τῷ προφήτῃ βῆτόν οὐκ ἔχει γνώρισμα περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ἀπλῶς εἰρηται περὶ πνεύματος. Πῶς οὖν, καίτοι πλείστης οὕσης διαφορᾶς ἐν ταῖς Γραφαῖς περὶ πνευματικῶν, καὶ δυναμένου τοῦ βῆτοῦ 20 τὴν ἰδίαν διάνοιαν ἔχειν ἄρθρον, ὑμεῖς, ὡς φιλονεικούντες ἢ ὡς ὑπὸ δῆγματος τοῦ Ἀρειανοῦ δριμύς βλαβέντες, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰρῇ σθαι παρὰ τοῦ Ἀμῶς νομίζετε, ἵνα μόνον τοῦ φρονεῖν κτίσμα μὴ ἐπιλάβησθε,

4. Εἶπατε γοῦν εἰ που τῆς θείας Γραφῆς εὗρίσκετε τὸ Πνεῦμα 25 τὸ ἅγιον ἀπλῶς εἰρημένον πνεῦμα, χωρὶς προσθήκης τοῦ λέγεσθαι ἢ τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ Πατρὸς, ἢ ἐπὶ ἐμοῦ, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, ἢ παρ' ἐμοῦ, ὃ ἐστὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἢ μετὰ τοῦ ἁρθρου, ἵνα μὴ ἀπλῶς λέγηται πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ Παράκλητον, ἢ ἀληθείας, ὃ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς, τοῦ λέγοντος 30 «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια»² ἵνα, ἀκούσαντες ἀπλῶς «πνεῦμα», ὑπονοήσῃτε εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐξερχθῶσαν δὲ τοῦ Λόγου νῦν οἱ ἄνθρωποι ἤδη λαβόντες, πάλιν ὀνομάζονται, καὶ ὅσοι, προμαθόντες περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὑπερον ὡς ἐν ἐπαναλήψει καὶ ὑπομνήσει, καὶ μόνον λεγομένου «τοῦ πνεύματος», οὐκ ἀγνοοῦσι περὶ τίνος ἀκούσαντες 35 καὶ μάλιστα, ὅτι καὶ οὕτω μετὰ τοῦ ἁρθρου λέγεται. Καὶ ὅπως ἀνετοῦ ἁρθρου, ἢ τῆς προειρημένης προσθήκης, οὐκ ἂν εἴη σημαίνονμενον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οἷα ἐστὶν ὃ γράφει Παῦλος τοῖς Γαλάταις «Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμον τὸ Πνεῦμα ἔλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς τίστεως.»³ Ποῖον δὲ ἦσαν λαβόντες ἢ τὸ Πνεῦμα 40

1. Πρβλ. Ἰω. 3, 31. 2. Ἀμ. 4, 13. 3. Παρμ. 8, 22. 4. Ἰω. 14, 4. 5. Γαλ. 3, 2.

- τὸ ἅγιον, τὸ διδόμενον τοῖς πιστεύουσι καὶ ἀναγεννωμένοις διὰ λου-
τροῦ καλὴς συνειδήσεως, καὶ θεσσαλονικεῦσι δὲ γραφὴν «Τὸ Πνεῦμα
μη σβέννυτε ἵνα εἰδοσὶ καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ ἑλάβον ἔλεγον, ἵνα μὴ σβε-
σωσιν ἐξ ἀμελείας τὴν ἐν αὐτοῖς ἀναρθεῖσαν τοῦ Πνεύματος χάριν»
5 Ἐν δὲ τοῖς Εὐαγγελίοις περὶ τοῦ Σωτῆρος ἀνθρωπίνως διὰ τὴν σάρκα
ἐν προσέλαβεν, ἃν λέγωσιν οἱ εὐαγγελισταί, «Ἰησοῦς δέ, πλήρης
Πνεύματος ὢν, ὑπεστρέφεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου»¹ καὶ το, «Ἰστέ ὁ
Ἰησοῦς, ἡγηχθῆ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον»² τὸν αὐτὸν ἔχει
τὸν Προειρητό γὰρ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ «Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς βαπτισθῆναι
10 ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεψ-
χθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς
εἶδει, ὡσεὶ περιστράν, ἐπ' αὐτόν»³ Καὶ δῆλον ἦν, ὅτι λεγομένου
τοῦ Πνεύματος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν σημαίνόμενον. Οὕτω μὲν
οὖν παρ' οἷς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μονον τὸ Πνεῦμα λέγεται
15 χωρὶς τῆς ἐπ' αὐτῷ προσθήκης, οὐκ ἀμφιβολόν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον σημαίνεται, ἔχον μάλιστα τὸ ἄρθρον
- 5 Ἰμεῖς δὲ εἰπατε τὸ προαθὲν ὑμῖν, εἰ εὐρηκατέ που τῆς θείας
Γραφῆς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λεγόμενον ἁπλῶς Πνεῦμα, χωρὶς τῆς
προεπιθέσεως ἐπ' αὐτῷ προσθήκης, καὶ πλὴν τῆς παρατηρήσεως
20 ἧς γε ἐμνημονεύσαμεν Ἄλλ' οὐκ ἂν εἴποιτε οὐ γὰρ εὐρήσατε γεγραμ-
μένον Ἄλλ' ἐν μὲν τῇ Γένεσει γέγραπται, «Καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπε-
φέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»⁴ καὶ μετ' ὀλίγα «Ὁ μὴ καταμείνη το
Πνεῦμα μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ, σαρκαί»⁵
καὶ δὲ τοῖς Ἀριθμοῖς λέγει Μωυσῆς, πρὸς τὸν τοῦ Ναυῆ «Ὥς ἡτοίμας σὺ
25 με καὶ τίς δὲ δῶ τὸν λαόν Κυρίου προφήτας ὅταν δέ, Κύριος τὸ
Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς»⁶ Καὶ ἐν τοῖς Κριταῖς ἐπὶ μὲν Γοθονιῇ
«Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα Κυρίου, καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ»⁷
Καὶ πάλιν «Καὶ ἐγένετο ἐπὶ Ἰσραὴλ Πνεῦμα Κυρίου»⁸ Περὶ δὲ
Σαμψών «Ἡδυνήθη φρεσὶ, τὸ πᾶν δακρυόν καὶ κλύογγεν αὐτὸ Κύριος»⁹
30 Καὶ «Ἡρίσθη Πνεῦμα Κυρίου συνεκπορευέσθαι αὐτῷ»¹⁰ Καὶ
«Ἡλάτο ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα Κυρίου»¹¹ Καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ ψάλλει
«Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μετ' ἐνάντην ἐπ' ἐμοῦ»¹² Καὶ πάλιν ἐν
τῷ ἑκατοστῷ τετρακατοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ «Τὸ Πνεῦμα σου τὸ
ἄγαθόν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ, ἐνεκὲν τοῦ ὀνόματός σου Κύριε,
35 ἤσσεις με»¹³ Ἐν δὲ τῷ Ψαλμῷ γέγραπται «Πνεῦμα Κυρίου ἐπὶ
ἐμέ, οὐ ἐνέκην ἐχρὶς ἐμὲ»¹⁴ Ἐλέγετο δὲ πρὸ τούτου «Ὡαί, τέκνα
ἀποστάται Ταδε λέγει Κύριος Ἐτοιῆσατε βουλήν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ
συνθήκας οὐ διὰ τοῦ Πνεύματός μου, προσθεῖναι ἀμαρτίας ἐφ'

1 Α. Θεσσ 5, 19. 2 Λουκ 4, 1. 3 Ματθ 4, 1. 4 Λουκ 3, 21-22.
5 Ἰεζ 1, 2. 6 Γεν 6, 3. 7 Ἀριθ 11, 29. 8 Κριτ 3, 10. 9 Κριτ
11, 29. 10 Κριτ 13, 24. 11 Κριτ 13, 25. 12 Κριτ 15, 14. 13 Ψαλμ.
50, 13. 14 Ψαλμ. 143, 10-11. 15 Ἠσα 61, 1.

ἁμαρτίας ¹» καὶ πάλιν «Ἄκουσατε ταῦτα ἵνα ἀπ' ἀρχῆς ἐν κρυ-
φῇ λελάληκα ἵνα καὶ ἐγένητο, ἐκεῖ ἤμην καὶ νῦν Κύριος ἀπέστειλε με,
καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ²» Μετ' ὀλίγα δὲ οὕτω φησι «Καὶ αὕτη αἰτία
ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, εἶπε Κύριος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἐμὸν, ὁ ἐστὶν ἐπί σοι. ³
καὶ αὐθις ἐν οὐ, ἐξίς ἐπιφέρει λέγων «Οὐ πρέσβη, οὐδὲ ἄγγελος, ⁵
ἀλλ' αὐτός ὁ Κύριος ἐσώσεν αὐτοὺς, διὰ τὸ πηγαῖν αὐτοῦ, καὶ φε-
δεσθαι αὐτῶν αὐτοῦ, ἐλυτρώσατο αὐτοὺς, καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς, καὶ
ὤψωσεν αὐτοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος, αὐτοὶ δὲ ἠπειθήσαν,
καὶ παρωξύναν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, καὶ ἐστράφη αὐτοί,
εἰς ἐχθρὰν ⁴» Ἰεζεκιὴλ δὲ οὕτω λέγει «Καὶ ἀνέλαβέ με Πνεῦμα καὶ ¹⁰
ἤγαγε με εἰς γῆν Χαλδαίων εἰς τὴν αἰμακλώσιν, ἐν ὥρασει, ἐν Πνευ-
ματι Θεοῦ ⁵» Ἐν δὲ -ῷ Δανιὴλ «Ἐξήγειρεν ὁ Θεός, τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον παιδαρίου νεωτέρου. ὃ ὄνομα Δανιήλ, καὶ ἀνεβόησε φωνὴ
μεγάλῃ, Καθαρός ἐγώ, ἀπὸ τοῦ αἵματος τὰντι ⁶» Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ
φησιν «Ὀϊκος Ἰακώβ παρώξυνε Πνεῦμα Κυρίου ⁷» Καὶ διὰ τοῦ Ἰωάννου ¹⁵
ὁ Θεός φησι «Καὶ ἔστα μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκρεῖ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος
μου ἐπὶ πᾶσαν σὰρκα ⁸» Καὶ διὰ τοῦ Ζαχαρίου δὲ πάλιν, Θεὸς φωνὴ ἐστὶ
λέγοντος «Πλὴν τοὺς λόγους μου καὶ τὰ νοήματα μου δεχέσθε, ὅσα
ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν Πνεύματι μου τοῖς δούλοις μου, τοῖς προφῆταις ⁹.
Ὅτε καὶ αἰτιωμένοι ὁ προφήτης τὸν λαόν, μετ' ὀλίγα ἔλεγε «Καὶ ²⁰
τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔσβην ἀπειθῆ, τοῦ μὴ εἰσακούειν τοῦ λόγου μου,
καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐξαπέστειλε Κύριος, ταχυκράτωρ ἐν Πνεύματι
αὐτοῦ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἐμπροσθέν ¹⁰» Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ
τῶν Παλαιῶν ἀναλίσξαντες, εἰρηκαμεν ὀλίγα

ὁ Ἐρωτήσατε δὲ καὶ ὑμεῖς περὶ τῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, καὶ ²⁵
ὧν ἔγραψαν οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἀκούσασθε πῶς κατέβη, πλειστὴς αὕτη
διαφορὰς πνευματικῶν κατ' ἐξίπρετον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἀπλῶς
Πνεῦμα, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ἧς εἰπομεν ὀνομαζέται Ὁ μὲν οὖν
Κύριος ἦν καὶ καθά προεῖπον, ἀνθρωπίνως ἐβαπτίζετο δι' ἡν ἔφορε
σὰρκα, λέγεται καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸν τὸν Πνεῦμα τὸ ἅγιον ¹¹ ³⁰
τοιοῦτο δίδους μὲν τοῖς μαθηταῖς, λέγει «Λαβετε Πνεῦμα ἅγιον ¹²»
ἐδίδασκε δὲ αὐτοὺς «Ὁ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει
ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει παντὰ ¹³» Καὶ
μετ' ὀλίγα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἔλεγεν «Ὅταν ἴδῃς ὁ Παράκλητος ὃν
ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρα τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρα ³⁵
τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ ¹⁴» καὶ πάλιν
«Ὁὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν το
λαλοῦν ἐν ὑμῖν ¹⁵» καὶ μετ' ὀλίγα «Εἰ δὲ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλ-

1 Ἦσ 30, 1   2 Ἦσ 48, 16   3 Ἦσ 49, 21   4 Ἦσ 63 9-10
5 Ἰεζ 11, 24   6 Δαν (Σωσ. 45-46)   7 Μιχ 2 7   8 Ἰωάν 8 1
9 Ζαχ 1, 6   10 Ζαχ 7 12   11 Πρβλ Ἰω 1 32   12 Ἰω 20 22
13 Ἰω 14, 26   14 Ἰω 15, 26   15 Ματθ 10, 20

λω τα δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ¹» Καὶ τὴν
 μετὰ τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ἡμῶν τελειώσιν, ἐν ᾗ συνῆπτεν ἡμᾶς ἑαυ-
 τῶ καὶ δι' ἐκείτου τοῦ Πατρὸς, ἐν τούτῳ συμπληρῶν, παρηγγείλε τοῖς
 ἐκκλησιαστικαῖς «Πορευθέντες, μαθητευσατέ πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
 5 αὐτοὺς ἐς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος ²» ἐπαγγελιασάμενος δὲ αὐτοῖς αὐτὸ τελεῖν, «παρηγγείλεν ἀπὸ
 Ἱερουσαλὴμ μὴ χωρίζεσθαι ³» καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας, «Ἐν τῇ
 συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦσαν πάντες ὄντες ἐπὶ
 10 τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἄνωγ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἥλιος, ὥσπερ φερομένης
 πυρρός βιαίας· καὶ ἐπλήρωσεν οὐρανὸν τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι
 καὶ ὠφθῆσαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι, ὥσπερ πυρρός, καὶ ἑκα-
 θίσαν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐτέλεσθησαν ἅπαντες Πνευματικοὶ
 ἄγιοι, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλῶσσαις, καθὼς το Πνεῦμα ἐδίδου
 15 κηροῦσθαι αὐτοῖς ⁴» Ἐνθεν οὖν καὶ δια μέν τῆς ἐπιθέσεως τῶν
 χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐδίδото τοῖς ἀναγεννωμένοις τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον ⁵ Ἀγαθὸς δὲ τις προεφητευσεν ἐν τούτῳ λεγὼν «Τάδε λέγει, τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον ⁶» ὁ δὲ Παῦλος «Ἐν ᾧ ὑμεῖς, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ᾧ περιποιή-
 20 σατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ⁷» τοῦ τε εὐνοῦχου βαπτισθέντος, «Ἦρ-
 τασε Πνεῦμα Κυρίου τὸν Φίλιππον ⁸» Καὶ Πέτρος ἔγραψε «Κοι-
 ζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως, σωτηρίαν ψυχῶν περὶ ἧς σωτηρίας
 ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος
 προφητευσάντες, ἱερυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῦν ἐδηλοῦτο ἐν αὐτοῖς
 25 Πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς
 μετὰ τὰῦτα δόξας ⁹» Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐπέστευλεν «Ἐν τούτῳ
 γινώσκωμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύ-
 ματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἡμῖν ¹⁰» ὁ δὲ Παῦλος γράφει Ῥωμαίοις μὲν
 «Ἑμεῖς δὲ οὐκ ἐσμε ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι. εἴπερ Πνεῦμα Θεοῦ
 οἰκεῖ ἐν ὑμῖν Εἰ δὲ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν
 30 αὐτοῦ Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ
 πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγγείραντος Ἰη-
 σοῦν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν ζωοποιή-
 σαι καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος
 ἐν ὑμῖν ¹¹» Κορινθίοις δὲ «Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἱερυνᾷ, καὶ τὰ βάθη
 35 τοῦ Θεοῦ. Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀν-
 θρώπου τὸ ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ
 Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς δὲ οὐ το πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν,
 ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρι-
 σθέντα ἡμῖν ¹²» καὶ μετ' ὀλίγα «Οὐκ οἰδατε, ὅτι καὶ Θεοῦ ἐστε,

1 Λουκ. 11, 20. 2 Ματθ. 28, 19. 3 Πράξ. 1, 4. 4 Πρ. 2, 1-4
 5 Πρβλ. Πράξ. 8, 17. 6 Πράξ. 21, 11. 7 Πράξ. 20, 28. 8 Πράξ. 8, 39. 9 Α.
 Πέτρ. 1, 9-11. 10 Α' Ἰω. 4, 13. 11 Ῥωμ. 8, 9-11. 12 Α' Κορ. 2, 10-12.

καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ ἐν ὑμῖν, ¹» Καὶ πάλιν «Ἄλλ' ἀπελου-
 σασθε, ἀλλ' ἡγιασθητε, ἀλλ' ἐδικαιωθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι Θεοῦ ἡμῶν ²» καὶ πάλιν
 «Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαρροὺν ἰδίᾳ
 ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. ³» καὶ πάλιν «Ὁ δὲ Κύριος, τὸ Πνεῦμα ἐστὶν ⁴
 οὐδὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, οὐκ ἐστὶ ἐλευθερία ⁵» Ἰσα δὲ τῶς καὶ Γαλαταὶ
 ἐπιστέλλει λέγων «Ἵνα ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γενήται, ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος λάβωμεν, διὰ τῆς πίστεως ⁶»
 καὶ πάλιν «Ὅτι δὲ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπεστεύλων ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ
 Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον Ἀββὰ ὁ Πατήρ ὥστε ⁷
 οὐκέτι εἰ δούλος, ἀλλὰ υἱός· Εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονομῆς Θεοῦ διὰ Χρ-
 στοῦ ⁸» Τοῖς δὲ Ἐφεσίοις οὕτως εἶπε «καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγισθητε εἰς ἡμέραν, ἀπολυτρώσεως ⁹»
 Καὶ πάλιν «Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητά τοῦ Πνεύματος, ἐν τῇ
 συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης ¹⁰» Πρὸς δὲ Φιλιππησίους ἐπαρρησιάζετο ¹¹
 γράφων «Τί γάρ, πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ
 Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι·
 Οἶδα γάρ, ὅτι τοῦτο μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεη-
 σεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ Πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν
 ἀποκαταδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ ἀίσχυνθήσομαι ¹²» καὶ ¹³
 πάλιν «Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ Πνευματικῶν Θεοῦ λατρεύοντες
 καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁴» Καὶ Θεσσαλονικεῖσι δὲ διαμαρ-
 τυρεῖται «Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν
 Θεόν τὸν διδόντα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς ¹⁵» καὶ πρὸς
 Ἑβραίους δὲ οὕτω «Δηλοῦντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου μηπω πεφά-
 νερώσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, ἐστὶ τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχοίστα-
 στασιν ¹⁶» καὶ πάλιν «Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ
 τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν
 ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθῇ, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας, ¹⁷»
 Καὶ πάλιν· «Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμά-
 λεως βαντίζουσα τοὺς κεκοινωνημένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς
 καθαρότητα πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ Πνεύματος
 αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἡμιῶν τῷ Θεῷ, καθάρσει τὴν συνείδη-
 σιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, ¹⁸» καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δὲ «Καὶ τότε
 ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀναλεῖ τῷ Πνεύματι ¹⁹
 τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τὴν ἐπιφανείαν τῆς παρουσίας αὐ-
 τοῦ. ²⁰»

7. Ἰδοὺ πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν πάσῃ τῇ θεῇ Γραφῇ γνωρί-

1. Α' Κορ. 3, 16. 2. Α' Κορ. 6, 11. 3. Α' Κορ. 12, 11. 4. Β' Κορ.
 3, 17. 5. Γαλ. 3, 14. 6. Γαλ. 4, 6-7. 7. Ἐφεσ. 4, 30. 8. Ἐφεσ. 4, 3.
 9. Φιλιπ. 1, 18-20. 10. Φιλιπ. 2, 3. 11. Α' Θεσο. 4, 8. 12. Ἑβρ. 9, 8.
 13. Ἑβρ. 10, 20. 14. Ἑβρ. 9, 13-14. 15. Β' Θεσο. 2, 8.

- ζεται. Τί τοίνυν ὑμεῖς τοιοῦτον ἐν τῷ προφῆτῃ ἐθεωρήσατε, οὐδὲ
 χρ' οὐδὲ κἀν τῷ ἄρθρῳ, ἔγε το παρὰ τοῦ προφῆτου, λεγόμενον νυν
 πνεῦμα, ἵνα κἀν προφῆτῃ ἔρητε. Ἰν' ἁπλῶς ἐστὶν ἄρα τρε-
 πὴς ἐκείνος ἐπίνοος, καὶ εἰπὼν το λεγόμενον κτίζεσθαι πνεῦμα
 5 αὐτὸ εἶναι τὸ Πνεῦμα το ἅγιον καὶ τοὶ δουκμένοι, μαθεῖν καὶ παρὰ φι-
 λολόγων ἀνδρῶν περὶ διχοφῶν, πνευματικῶν. Λέγεται γὰρ καὶ ἀνθρώ-
 που πνεῦμα, ὡς γὰρ λέγει Δαβὶδ «Ἄνθρω, μετὰ τῆς καρδίας μου ἤσ-
 λησάν, καὶ ἔσχιλε τὸ πνεῦμα μου»¹. Ὁ δὲ ἱεροῦχ ἐπελεγόμενος
 10 ῥησι «Ψυχὴ ἐν στενοῖς, καὶ πνεῦμα ἀκρόατον κέκραγε πρὸς σέ»².
 Καὶ ἐν μὲν τῇ ῥῳθί τοῦ τριῶν παιδῶν ἀβήνογιτε πνεύματα³ καὶ
 «ψυχαὶ δικαίων τὸν Κύριον»⁴. Ὁ δὲ Ἀποστόλος γράφει «Αὐτὸ
 τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμέν τέκνα Θεοῦ.
 Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι»⁵. καὶ πάλιν «ὁ ἴδεν, οἶδε τὰ τοῦ
 15 ἀνθρώπου εἰ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἐν αὐτῷ»⁶. Ἐν δὲ τῇ
 πρὸς Θεσσαλὸν κεῖ, ἐπιστολῇ ἐπελεγόμενος λέγει «(ὁκ) ἡμῶν
 τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συνεκτιθέμενα ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τηρήθεται»⁷. Λέγεται δὲ καὶ ἀνέμων
 πνεύματα οὕτως ἐν μὲν τῇ γενεσὶ, αἴτι, ἐπύχθεν οὐ Θεὸς πνεῦμα
 2 ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐκέτισε τὸ ὕδωρ⁸. ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰωνᾶ «καὶ Κύριος
 εἰργασίει πνεῦμα ἐπὶ τὴν θαλάσσαν καὶ ἐγένετο κλύδων μέγας ἐν
 τῇ θαλάσσῃ καὶ τὸ πλοῖον ἐκ ὕδατος τοῦ σιντριβῆναι»⁹. Καὶ ἐν μὲν
 τῷ ἐκαστοῦ ἐκ τῶν λαῶν γέγραπται «Εἴτε καὶ ἐστὶ πνεῦμα κα-
 ταιγίδος, καὶ ἔφυθη τὰ κρημνά αὐτῆς»¹⁰. Ἐν δὲ τῷ ἐκαστοῦ τρι-
 25 σαρακοστῇ γέγραπται γὰρ «ἄνεμίτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς δρακον-
 τες καὶ πάντα ἄβυσσοι, πῶρ, χλαῖνα ῥιμῶν, κροσταλλὸς πνεῦμα κα-
 ταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ»¹¹. καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ἐπὶ τοῦ
 θρήνου Σὺρ «Ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, ἐν ὕδατι πολλῶν ἡγόν σε οἱ κωπη-
 λάται σου τὸ πνεῦμα τοῦ νότου συνέτριψέ σε»¹².
 8. Ἐντυγχάνοντες δὲ καὶ ὑμεῖς ταῖς ἀγαθῇ Γραφαῖς, εὐρήσατε
 30 λεγόμενον πνεῦμα καὶ ὅν ἐν αὐτοῖς τοῖς θεοῖς λόγοις νοῦν, γραφόντος
 τοῦ Παύλου «(ὁ)ς καὶ ἱκανώσεν ἡμᾶς διακόνους Καινῆς Διαθήκης,
 οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. Τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ
 πνεῦμα ζωοποιεῖ»¹³. Το μὲν γὰρ ῥητὸν γραμματι κεχάρακται, ὁ δὲ νοῦς
 35 ὁ ἐν αὐτῷ πνεῦμα λέγεται. Ὡς τῶς καὶ «ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν»¹⁴,
 ἵν' ὡς πάλιν εἶρηκε, μὴ δουλεύωμεν ἐν παλαιότητι γράμματος, ἀλλ'
 ἐν καινότητι πνεύματος¹⁵. Καὶ αὐτὸς μὲν εὐχαριστῶν εἶπεν «Ἄρα
 οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῖ δουλεύω νομῷ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νομῷ
 ἁμαρτίας οὐδὲν νῦν ἄρα κατακρημνιστὴς τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὁ γὰρ

1 Ψαλμ. 76, 7

2 Βερ 3, 1

3 Δαν (Ὑμνος τριῶν παιδ 68)

4 Ῥωμ 8, 16-17

5 Α Κορ 2, 11

6 Α Θεσο 5, 23

7 Γεν 8, 1

8 Ἰων 1, 4

9 Ψαλμ 106, 25

10 Ψαλμ 148, 7-8

11 Ἰεζ 27

25-26

12 Β' Κορ 3, 6

13 Ῥωμ 7, 14

14 Πέρβλ. Ῥωμ 7, 6

νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας· ἢ ὁ δὲ Φύλιππος, τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ τοῦ γραμματος εἰς τὸ πνεῦμα θέλων ἐπιστρέφειν, ἔλεγεν· «Ἄρα γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;» τοιοῦτον ἑσθλῶς μαρτυρεῖται καὶ ὁ Χάλεβ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, τοῦ Θεοῦ Λόγοντος· «Ὁ δὲ παῖς μου Χάλεβ, ὅτι ἐγενήθη ἕτερον πνεῦμα ἐν αὐτῷ καὶ ἐπικολούθησέ μοι εἰσαῖα αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἐκεῖ.» Ἄλλῃ, γὰρ διανοίᾳ παρα τὴν ἐκείνων αὐτὸς λαλήσας, εὐαρεστός τῷ Θεῷ γέγονε. Ψαλαυτὶ· εἶχεν πρός τρεφὲν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν καρδίαν διὰ Ἰεζεκιῆλ λέγων· «Ἰδοὺ σάτε ἐαυτοῖς καρδίαν καὶ πνεῦμα καὶ πνεῦμα καὶ πνεῦμα.» Τούτων τοιούτων αὐτῶ, ὄντων καὶ τοσαύτης διαφύλαξ· περὶ τῶν πνευμάτων δεικνυμένης, βεβαιοῦς ὅτι ἦτε, εἰ, περὶ κτιζόμενον πνεύματος ἀκούοντες, περὶ ἐνὸς τῶν προερημένων ἐφρονεῖτε, ὅσον ἦν περὶ οὗ ἐν Ησαΐα γέγραπται· «Συνεγράφησεν Ἀράμ πρὸς τὸν Ἐφραΐμ, καὶ ἔξεσθι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἐν δρομῷ ξυλὸν ὑπὸ πνεύματος σαλευθῇ.» Τοιοῦτον δὲ ἦν καὶ· «Ὁ ἐξήγγειρε Κύριος πνεῦμα ἐπὶ τὴν Ἰακώβ·» διὰ τὸν Ἰωάν· Ἀκολουθεῖ γὰρ τῇ βροντῇ καὶ τὰ τῶν ἀνεμῶν πνεύματα, ὡς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατὰ τὸν Ἀχάβ, ὡς γέγραπται· «Καὶ ἐγένετο ὥδε, καὶ ἔως ὥδε, καὶ ὁ οὐρανὸς συνεσκότασε νεφέλαις καὶ πνεύματι.»

9. Ἄλλ' ἐπείπερ Χριστοῦ, φησι, μνημονεύει τὸ Λόγιον, ἀκολουθεῖ, καὶ τὸ λεγόμενον πνεῦμα οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κρίνειν· Εἴτα τὸ μὲν συνονομάζεσθαι τῷ Χριστῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐθεωρήσατε τὸ δὲ διαίρειν αὐτὸ τῇ φύσει, καὶ ἀποξενίζειν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ τοῦ κατενοήσατε, ὅτι τὸ μὲν Χριστὸν λέγετε μὴ εἶναι κτίσμα τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα λέγετε, Καὶ ἀποκρίνεται· τὰ ἀνόμοια τῇ φύσει συνονομάζειν, καὶ συνδοξαίνειν· Ποία γὰρ κοινωνία, ἢ ποία ὁμοιότης τῷ κτισματι πρὸς τὸν κτίστην. Ἐπεὶ ὥρα ὑμᾶς καὶ τῷ Υἱῷ συναριθμεῖν καὶ συνάπτειν τὰ δι' αὐτοῦ γινόμενα κτίσματα· Ἦρκει μὲν οὖν περὶ πνεύματος ἀνέμων νοεῖν τὸ γεγραμμένον, ὥσπερ εἰρηται ἐπειδὴ δὲ προσαφίξεσθε τὴν ἐν τῷ βήτῳ περὶ τοῦ Χριστοῦ μνημῆν, ἀναγκαῖον ἰδεῖν ἀκριβῶς τὸ λεγόμενον, μὴ ἔρα καὶ περὶ τοῦ λεγομένου κτιζέσθαι πνεύματος· οἰκειωτέραν εὐρωμεν τὴν διάνοιαν· Τι τοιούτων ἐστὶ· τὸ ἀπαγγέλλειν εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, ὅτι γίνεσθαι αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ ἴσον εἶναι· τοῦτο τῷ φάναι· «Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ.» καὶ τὰ ἅλλα, ὅσα περὶ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ γέγραπται, τῆς δὲ ἐνσάρκου παρουσίας ἀπαγγελλομένης περὶ τοῦ Λόγου, ποῖον χρὴ πνεῦμα κτιζόμενον νοεῖν, εἰ μὴ τὸ ἀνακτιζόμενον· ὡς ἄνθρω-

1. Ῥωμ. 7, 25-8, 2. 2. Πράξ. 8, 30. 3. Ἀριθ. 14, 24. 4. Ἰεζ. 18, 31.
5. Ἦσ. 7, 2. 6. Ἰαν. 1, 4. 7. Γ' Βασ. 18, 45. 8. Πρβλ. Ἀμ. 4, 13.
9. Ἦσ. 7, 14.

- πων καὶ ἀνοικαινίζόμενον πνεῦμα. Τοῦτο γὰρ καὶ διὰ Ἰεζεκιήλ ἐπεγγε-
 λατο ὁ Θεὸς λέγων· Καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα και-
 νὸν δώσω ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθινὴν ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν
 καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην καὶ τὸ Πνεῦμα μου δώσω ἐν ὑμῖν.¹»
- 5 Ποτε δὴ τοῦτο πεπληρωταί, εἰ μὴ ὅτε παραγενομένου ο Ἰησοῦς ἀνε-
 καινῶσε τὰ πάντα τῇ χάριτι, Ἰδοὺ γὰρ καὶ ἐν τῷ ῥητῷ τούτῳ ἡ δια-
 φορὰ τῶν πνευμάτων δεικνύται καὶ τὸ μὲν πνεῦμα τὸ ἡμῶν ἀνακαι-
 νιζόμενον, ἀλλ' ἐαυτοῦ φησὶν αὐτὸ εἶναι. ὁ Θεὸς, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἡμῶν
 ἀνακαινίζεται ὡς καὶ ὁ πάλλων ἐν τῷ βιατοσπῷ καὶ τρίτῳ ψαλμῷ
- 10 λέγει· «Ἀνταναλίσκει τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν
 χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτι-
 σθήσονται καὶ ἀνακαινίσεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς²»· Εἰ δὲ ἐν τῷ
 Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἀνακαινίζομεθα, οὐκ ἔρα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν
 ἔστι τὸ νῦν λεγόμενον πνεῦμα κτιζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον· Καὶ
- 15 εἰπερ, διὰ τὸ πάντα γενέσθαι διὰ τοῦ Λόγου, φρονεῖτε καλῶς μὴ
 εἶναι κτίσμα τὸν Πν, πῶς οὐ βλάβησιν ἔστι λέγειν κτίσμα ὑμᾶς
 τὸ Πνεῦμα ἐν ᾧ τὰ πάντα ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου τελειοῖ καὶ ἀνα-
 καινίζει, καὶ εἰ, διὰ τὸ γεγραφθαι ἀπλῶς πνεῦμα κτιζεσθαι, ἀνεπλά-
 σαντο ἑαυτοῖς εἶναι τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πεισθῆναι λοιπὸν
- 20 ὁφείλουσιν, ὅτι μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι τὸ κτιζόμενον, ἀλλὰ τὸ
 ἡμέτερόν ἐστι τὸ ἐν αὐτῷ ἀνακαινιζόμενον· περὶ οὗ καὶ ὁ Δαβὶδ
 ᾄχετο πάλλων· «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεὸς καὶ
 πνεῦμα εὐθὺς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου³»· Ὡς μὲν γὰρ λέ-
 γεται κτιεῖν πρότερον δὲ ἐπλασεν, ὁ Ζαχαρίας φησὶν· «Ἐκτείνων
- 25 τὸν οὐρανόν, καὶ θεμελιῶν τὴν γῆν, καὶ πλάσσειν πνεῦμα ἀνθρώ-
 που ἐν αὐτῷ⁴»· ὁ γὰρ πρότερον ἐπλασε, τοῦτο πεπτωκός ἀνέκτισε,
 γενόμενος αὐτὸς ἐν τῷ κτίσματι, ὅτε ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, «ἵνα»,
 ὡς ὁ Ἀπόστολος εἶπε, «τοὺς δύο κτισθῇ εἰς ἓναν καινὸν ἄνθρωπον,
 τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσυνῇ καὶ δαϊότητι τῆς ἀληθείας⁵»·
- 30 Οὐ γὰρ ὡς ἑτέρου δημιουργηθέντος κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς κατ' εἰκόνα
 γενόμενον ἄνθρωπον ἔλεγεν ἀλλὰ τὸν ἐν Χριστῷ κτισθέντα καὶ ἀνα-
 καινισθέντα νοῦν συνεβούλευεν ἀναλαβεῖν ὅπερ καὶ διὰ Ἰεζεκιήλ
 πάλιν δηλοῦται, λέγοντος αὐτοῦ· «Ποιήσατε ἑαυτοῖς καρδίαν καινὴν
 καὶ πνεῦμα καινόν καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκητε, οἶκος Ἰσραὴλ· Διότι
- 35 οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀποθνήσκοντος, λέγει Ὁ Θεὸς Κύριος⁶»·
- 10 Οὐκοῦν τοῦ κτιζομένου πνεύματος τοιαύτην ἔχοντος τὴν
 διάνοιαν, προπόντως ἀν' νοηθεῖν καὶ ἡ στερεομένη βροντὴ ὁ πιστὸς
 λόγος, καὶ ἀσάλευτος τοῦ πνεύματος ὁ νόμος. Τούτου γὰρ ὑπηρετίας
 εἶναι θέλων τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἰωάννην, ἐκέλευεν ὁ Κύριος Βοα-
 40 νεργές, ὁ ἐστιν, υἱὸς βροντῆς· ὁ γ' οὖν Ἰωάννης ἀληθῶς ἀπ' οὐρανοῦ

1. Ἰεζ. 36, 26-27. 2. Ψαλμ. 103, 29-30. 3. Ψαλμ. 50, 12. 4. Ζαχ.
 12, 1. 5. Ἐφεσ. 2, 15. 4, 24. 6. Ἰεζ. 18, 31-32. 7. Μάρκ. 3, 17.

βοῶν «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεός, ἦν ὁ Λόγος.¹» Πρῶτον μὲν γὰρ σκίαν εἶχε ὁ νομὸς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἕτε δὲ ὁ Χριστὸς ἀπεργαζέθη τοῖς ἀνθρώποις καὶ παρεγενέτο λέγων «Αὐτὸς ὁ λαλὼν τᾶρειμι.² τότε, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος, «ἡ τοῦ τοῦ φωνῇ τὴν γῆν ἐσαλεύσεν, ἐπαργευσάμενος πρῶτον. "Ἐὰν ἀπαῖ, 5 ἐγὼ σεισῶ αὐτὸν μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. Το δὲ ἐπὶ ἀπαῖ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μεταθεσιν, ἵνα μείνῃ, τα μὲν, σαλευόμενα. Διὰ βασιλευσὶν κοσμευτὸν παραλαμβάνοντες, ἔχουμεν χάριν, δι' ἣν λατρευομεν ευαρέστως τῷ Θεῷ.³» Ἦν δὲ λέγει βασιλειαν οὗτος ἀσαλευτον, ταύτην σπερευθεῖσαν φάλλει Δαβὶδ «Ὁ Κύριος, ἐβασίλευσεν, 10 εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο ἐνεδύσατο Κυρίως δυνάμιν καὶ περιέζωσάτω. Καὶ γὰρ εσπερευσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται.⁴» Τὸ ἄρα παρα τῷ προφήτῃ ῥήτων τὴν ἐπίδοξον τοῦ Σωτήρος σημαίνει, ἐν ᾗ καὶ ἡμεῖς, ἀνεκκινησθῆμεν καὶ ὁ νομὸς τοῦ πνεύματος ἀσαλευτος διαμένει. Ἄλλ' οἱ τῷ ὄντι τροπικαί, συνθέμενοι τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ 15 μερισάμενοι μετ' αὐτῶν τὴν εἰς τὴν Θεοτητα βλασφημίαν, ἵνα ἐκεῖνοι μὲν τὸν Πῶν, οὗτοι δὲ τὸ Πνεῦμα κτισμα λεγῶσιν, ἐτόλμησαν, ὡς αὐτοὶ φασί, τρόπους πάλιν ἐαυτοῖς ἐφευρεῖν καὶ παρεξηγεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥήτων ὁ καλῶς μὲν αὐτὸς ἔγραψε Τιμοθέῳ λέγων «Διαμαρτυρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλε- 20 κτων ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φηλαῖς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.⁵» Ἐκεῖνοι δὲ φάσκουσιν, ὅτε δὴ τὸν Θεόν καὶ τὸν Χριστὸν ὠνόμασεν, εἰτα τοὺς ἀγγέλους, ἀνάγκη τοῖς ἀγγέλοις συναριθμεῖσθαι τὸ Πνεῦμα, τῆς τε αὐτῶν εἶναι συστοιχίαν, καὶ αὐτό, καὶ ἄγγελον εἶναι μείζονα τῶν ἄλλων. Πρῶτον μὲν οὖν τῆς ἀσεβείας 25 ἐστὶν Ὀυαλεντινοῦ τοῦτο τὸ εὖρημα καὶ οὐκ ἔλαβον οὗτοι τὰ ἐκεῖνοι φθεγγόμενοι. Ἐκεῖνος γὰρ ἔφησεν, ὅτι, περὶ θέντος τοῦ Παρρακλήτου, συναπεστάλησαν αὐτῷ οἱ ἡλικιωταὶ αὐτοῦ ἄγγελοι ἔπειτα δὲ τὸ Πνεῦμα καταγοντες εἰς τοὺς ἀγγέλους εἰς τὴν Τριάδα συντασσοντες. Εἰ γὰρ μετὰ Πατέρα καὶ Υἱὸν κατ' αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι, δηλονότι τῆς Τριά- 30 δος εἰσὶν οἱ ἄγγελοι, καὶ οὐκ ἐπὶ «λειτούργικα πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενοι.⁶», οὐδὲ ἀγιαζόμενοι, ἀλλ' αὐτοὶ μᾶλλον ἀγιάζοντες ἄλλους ἢν εἶεν.

11 Τι οὖν ἡ τοσαύτη τοῦτων ἀπόνοια. Πρὸς τῶν Γραφῶν πάλιν εὑρον ἄγγελον τὸ Πνεῦμα λεγόμενον. Τὰ αὐτὰ δὲ μοι τοῖς τροισρημέ- 35 νοις εἰπεῖν ἀνάγκη. Παρακλητός ἐλέγθη καὶ πνεῦμα υιοθεσίας, καὶ πνεῦμα ἀγιασμοῦ, καὶ πνεῦμα Θεοῦ, καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ ἐλέγθη οὐδαμοῦ δὲ ἄγγελος, οὐδὲ ἀρχάγγελος, οὐδὲ πνεῦμα διακονίας, οἳοί εἰσιν οἱ ἄγγελοι ἀλλὰ μᾶλλον συν τῷ Υἱῷ καὶ αὐτὸ διακονεῖται παρὰ τοῦ Γαβριὴλ λέγοντος τῇ Μαρίᾳ «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελευσεται 40

¹ Γω 1, 1. ² Πρβλ. Γω 4, 26. ³ Ἐβρ 12, 26-28. Πρβλ. Ἀγγ. 2, 4. ⁴ Ψαλμ. 92, 1. ⁵ Α. Τιμ 5, 21. ⁶ Ἐβρ. 1, 14.

- ἐπὶ σέ¹ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί²· ὁ δὲ Γράφων μὴ
 λεγουσῶν ἄγγελον τὸ Πνεῦμα, ποία τούτοις ἀπολογία γένοιτ' ἂν τῆς
 τοσαύτης ἀλογιστοῦ πολυμῆς ὅπου γε καὶ ὁ τῆν τιανύεν αὐτοῖς
 κακόννοϊαν ἐπισπείρας Οὐρανίου³ το μὲν Παρακλητὴν, τοῦ δὲ ἄγγε-
 5 λους ὠνόμασεν εἰ καὶ ἐν τῷ ἴσῳ ῥήτῃ, ἱλικιωτῇ τοῖς ἀγγέλοις συν-
 τάσσει καὶ αὐτὸς τὸ Πνεῦμα ὁ ἱερουστάτος⁴· Ἀλλ' ἴδου, φασὶν ἐν
 τῇ προφῆτῃ, Ζαχαρία γέγραπται· Ὑπερ λέγει ὁ ἄγγελος ὁ καλῶν ἐν
 ἐμοί⁵· καὶ ὁ δὲ λέγει ὅτι ἄγγελον εἶναι τὸ Πνεῦμα σημαίνει τὸν
 ἐν αὐτοῖς λαλοῦντα· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν εἶπον, εἰ τῇ ἀναγνώσει προσέ-
 10 χοντες ἦσαν· Ἀλλ' ὁ Ζαχαρίας, ἥνικα τὴν ὅπτασίαν παρὶ τῆς
 λυχνίας ἑώρακε, φησί· «Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ καλῶν ἐν ἐμοί,
 καὶ εἶπεν· Οὐ γινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα, καὶ εἶπεν· Οὐχὶ Κύριε καὶ
 ἀπεκρίθη, καὶ εἶπε πρὸς με λέγων· Ὑπερ ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Ζαρο-
 βάβελ, λέγων· Οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλη, οὐδὲ ἐν ἰσχυρί, ἀλλ' ἐν Πνεύ-
 15 ματι μου, λέγει Κύριος παντοκράτωρ⁶·» Ἐδὲ ἄλλο οὖν, ὥς ὁ καλῶν
 ἄγγελος τῷ προφῆτῃ οὐκ ἦν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' αὐτὸς μὲν
 ἄγγελος, τὸ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τοῦ παντοκράτορος καὶ
 διακονεῖται μὲν παρ' ἀγγέλου, ἀδιαίρετον δὲ τῆς θεότητος ἐστὶ, καὶ
 ἴδιον τοῦ λόγου· Ἐπεὶ εἰ τὸ ἀποστολικὸν προφασιζόνται ῥητόν, διὰ
 20 τὸ εἰρῆσθαι μετὰ τὸν Χριστὸν τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους, εἰπάτωσαν τίς
 ἐκ πάντων τούτων ἐστὶν ὁ τῇ Τριάδι συντασσόμενος, Οὐ γὰρ δὴ παν-
 τες εἰς εἰσὶ τῷ ἀριθμῷ· ἢ τίς αὐτῶν ἐστὶν ὁ κατελθὼν εἰς τὸν Ἰορδάνην
 ἐν εἶδει περιστερᾶς, Χίμαι γὰρ χιμαῖδες εἰσὶ καὶ μύριαι μυριάδες οἱ
 λειτουργοῦντες⁷· ἢ διὰ τί, ἀνοιγομένων τῶν οὐρανῶν, οὐκ εἴρηται,
 25 καὶ κατέλθον ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἢ διὰ τί αὐτὸς ὁ Κύριος περὶ μὲν τῆς συντελείας διαλεγόμενος
 τοῖς μαθηταῖς, διαστέλων μὲν ἔλεγεν· «Ἀποστέλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ,⁸» καὶ πρὸ τούτων εἴρητο· «Οἱ ἄγγελοι
 διακονοῦν αὐτῷ⁹·» καὶ πάλιν αὐτὸς λέγει· «Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι,¹⁰»
 30 τοῖς δὲ μαθηταῖς διδοὺς ἔλεγεν· «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον¹¹» ἀποστέλλων
 τε αὐτούς· ἔλεγεν· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί-
 ζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος¹²·» Οὐ γὰρ ἄγγελον συνέτασσε τῇ θεότητι, οὐδὲ ἐν κτί-
 σματι συνῆπτεν ἡμᾶς ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Πατρί· ἀλλ' ἐν τῷ Πνεύ-
 35 ματι τῇ ἀγάπῃ, ὑπερ αὐτὸς ἐπαγγελιομένος οὐκ εἴρηκεν ἄγγελον ἀπο-
 στέλλειν, ἀλλὰ «το Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπο-
 ρεῖται¹³», καὶ ἐκ τοῦ χύτου λαμβάνει καὶ δίδεται¹⁴.
12. Καὶ Μωσῆς γ' οὖν γινώσκων τοὺς μὲν ἀγγέλους κτίσματα,
 τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡνωμένον τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πατρί, λέγοντος

1. Λουκ. 1, 35. 2. Ζαχ. 4, 1. 3. Ζαχ. 4, 5-6. 4. Πρβλ. Δαν. 7, 10.
 5. Ματθ. 13, 41. 6. Ματθ. 4, 11. 7. Ματθ. 13, 49. 8. Ἰω. 20, 22.
 9. Ματθ. 28, 19. 10. Ἰω. 15, 26. 11. Πρβλ. Ἰω. 16, 14.

αὐτῷ του Θεοῦ «Πορευθεὶς ἀνάβηθι ἐντεῦθεν σὺ καὶ ὁ λαός σου, οὗς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ Ἰσαάκ, καὶ τῷ Ἰακώβ λέγων Τῷ σπέρματι ὑμῶν δώσω αὐτήν καὶ συναποστείλω πρὸ προσώπου σου τὸν ἄγγελόν μου, καὶ ἐκβαλεῖς ἐν Χαναναίων 1» παραιτεῖται λέγων «Εἰ μὴ, αὐτὸς συμπορευθεὶς μετ' ἡμῶν, μὴ με ἀναγαγῇς ἐντεῦθεν 2» Οὐκ ἐβουλετο γὰρ κτισμα προγεῖσθαι τοῦ λαοῦ ἵνα μὴ, μαθὼς λατρεύειν τῇ κτίσει παρα τὸν κτισάντα -α ταῦτα Θεόν Ἀμέλε, τὸν ἄγγελον παραιτησάμενος, παρεκάλει αὐτὸν τὸν Θεὸν καθηγεῖσθαι αὐτῶν Τοῦ δὲ Θεοῦ ἐπαγγελιασμένου, καὶ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν «Καὶ τούτον σου τὸν λόγον, ὃν εἰρηκα ποιήσω εὐρηκας γὰρ χάριν ἐνώπιόν μου, καὶ οἶδά σε παρὰ πάντας 3» γέγραπται ἐν τῷ Ἠσαΐα «Ὁ ἀναβὰς βασις ἐκ τῆς γῆς ποιμένα τῶν προβάτων ποῦ ἐστὶν ὁ βεὺς ἐν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ ἀναγαγὼν τῇ δεξιᾷ Μωσῆν, 4» καὶ μετ' ὀλίγα φησὶ «Κατέβη Πνεῦμα παρὰ Κυρίου καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς ὣτως ἤγαγες τὸν λαόν σου ποιήσας σεαυτῷ ὄνομα δοῦλης 5» τίς ἐκ τούτων οὐ συνειρᾷ τὴν ἀλήθειαν, Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἐπαγγελιασμένου καθηγεῖσθαι, ἰδὼν οὐκ ἔτι ἄγγελον ἐπαγγέλλεται πέμπειν Ἰλλὰ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, ὁ ἐστὶν ὑπὲρ τοὺς ἀγγέλους καὶ αὐτὸ καθηγομενόν ἐστι τοῦ λαοῦ Καὶ δεικνύεται, ὅτι οὐ τῶν κτισμάτων, οὐδὲ ἀγγέλός ἐστι τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ ἀνω τῆς κτίσεώς ἐστιν ἡνωμένον τῇ θεότητι τοῦ Πατρὸς Αὐτός γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Λόγου ἐν Πνεύματι καθηγεῖτο τοῦ λαοῦ ὅθεν καὶ διὰ πάσης τῆς Γραφῆς φησιν «Εγὼ ἀνταγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου 6 μαρτυρεῖς ὑμεῖς ἐστε, εἰ Θεὸς ἦν ἀλλάτριος ἐν ὑμῖν πλὴν ἐμοῦ 7» Καὶ οἱ ἅγιοι δὲ προσφωνοῦσι τῷ Θεῷ «Ὡδήγησας ὡς πρόβατα τὸν λαόν σου 8» καὶ, «Ὡδήγησεν αὐτοὺς Κύριος ἐπ' ἐλπίδι καὶ οὐκ ἐδειλίασαν 9» Τούτῳ καὶ τὸν ἕμνον ἀνατιθέμεσι λέγοντες «Τῷ διαγαγόντι τὸν λαόν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ Θεὸς αὐτοῦ 10» Ὁ δὲ μέγας Μωσῆς συνεχῶς διηγεῖται «Κύριος ὁ Θεὸς ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου ὑμῶν 11» Τῇ ἔρα τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα οὐκ ἐν εἴῃ ἄγγελος, οὐδὲ κτισμα ἀλλ' ἴδιον τῆς θεότητος αὐτοῦ Τοῦ γὰρ Πνεύματος ὄντος ἐν τῷ λαῷ ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ ἐν Πνεύματι ἦν ἐν αὐτοῖς

13 Ἀλλ' ἔστω ταῦτα, φασὶ καὶ αὐτοὶ διὰ τί οὖν ὁ Ἀπόστολος μετὰ τὸν Χριστὸν οὐκ ὠνόμασε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους, Τὸ αὐτὸ δ' ἐν τις αὐτοὺς ἐρωτήσῃ Διὰ τί μὴ ἀρχαγγέλους, μὴδὲ χειρουβίμ, μὴδὲ σεραφίμ, μὴδὲ κυριότητας, μὴδὲ θρόνους μὴδὲ ἑτερόν τι, ἀλλ' ἐκλεκτοὺς μόνους ἀγγέλους ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, Ἀρ' οὖν, ἕται μὴ οὕτως ὠνόμασεν, οἱ ἄγγελοι

1 Ἐξ 33, 1-2 2 Ἐξ 33 15 3 Ἐξ 33 12 4 Ἠσ 63, 11 12
5 Ἠσ 63 14 6 Λευκ 11 45 7 Πρβλ Δευτ 32, 39 Πρβλ Ἠσ.
45 21 Πρβλ Ἠσ 13 4 8 Ψαλμ. 76, 21 9 Ψαλμ 77 53 10 Ψ.
135, 16 11 Δευτ 1, 30

- ἀρχάγγελοί εἰσιν, ἢ μόνοι ἄγγελοί εἰσι, καὶ οὐτε σεραφίμ, ἢ χερουβίμ,
οὐκ ἀρχάγγελοι, οὐδὲ κυριότητες, οὐ θρόνοι, οὐκ ἀρχαί, οὐκ ἑτερόν
τι ἐστίν, Ἄλλὰ τοῦτό ἐστιν ἀνάγκη μὲν ἐπιβάλλειν τῷ Ἀποστόλῳ,
καὶ τι μὴ οὕτως ἄλλ' οὕτως ἔγραφεν, ἀγνοεῖν δὲ τὰς θείας Γραφάς,
5 καὶ διὰ τοῦτο πλανᾶσθαι περὶ τὴν ἀληθειαν Ἰσοῦ γὰρ παρα μὲν τῷ
Πατρὶ γέγραπτα. «Προσαγάγετε πρὸς μέ, καὶ ἀκούσατε ταῦτα Οὐκ
κτ' ἄρ/η, ἐν κρυφῇ λελαλήκα ἡνικα ἐγένετο, ἐκεῖ ἤμην καὶ νῦν Κι-
ριο, ἀπέσταλκέ με, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἢ παρα δὲ τῷ Ἀγγέλῳ
καὶ νῦν κατ' ἐμοί Ζερεβαβελ, λέγει Κύριος, καὶ κατισχύει Ἰησοῦ ὁ
10 τοῦ Ἰωσεφδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, λέγει Κύριος Κα. κατισχύει καὶ ὁ
καὶ τοῦ Ἰη, ἡς, λέγει Κύριος καὶ ποιεῖτε, διὰ, μεθ' ἡμῶν ἐγὼ εἰμι,
λέγει. Κύριος παντοκράτωρ καὶ τὸ Πνεῦμά μου ἐφέστηκεν ἐν μέσῳ
ἐμῶν ἢ καὶ παρ' ἀμφοτέρων τοῖς προφῆταις περὶ μόνου τοῦ Κυρίου
καὶ τοῦ Πνεύματος μετὰ, γέγονε Τ. τοίνυν καὶ περὶ τούτου φήσουσιν
15 ἐμοί, ἔπειθ' ὁ Χριστὸς ἀνιμωμένους ὁ Παῦλος περὶ μέ, τοῦ Πνευ-
ματος ἐσιώπησε, τῶν δὲ ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἐμνημόνευσεν διὰ τοῦτο ἐν
ἰγγέλοις τὸ Πνεῦμα συνταττοῦσιν ὥρα, καὶ τοῖς προφητικαῖς ταῖς
ἐντυγχάνοντας, τολεμρότερον αὐτοῖς διαλογίζεσθαι καὶ περὶ τοῦ σεσι-
ωπημένου Ἄν τε γὰρ τὸν Κύριον εἶναι, φήσουσιν εἶναι τὸν Υἱόν, τι
20 ἂν εἰποιεν περὶ τοῦ Πατρός, ἂν τε τὸν Πατέρα εἰπωσι τί ἂν εἰποιεν
περὶ τοῦ Υἱοῦ, Τὴν γὰρ ἀκολουθοῦσαν κατ' ἐκείνης δυσφημίαν μὴδὲ
ἐνδύσασθαι τινα γένοιτο ἀνάγκη γὰρ αὐτοὺς εἰπεῖν, ἢ δτι οὐκ ἐστίν,
καὶ τοῖς τοιήμασι συναριθμεῖν τὸ σεσιωπημένον
14 Τ. δ' ἂν εἴποιεν, ἂν ἀκούσωσι καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος
25 Κριτὴς τις ἐν τινὶ χωρῇ, τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ
ἀρεπόμενος ἢ Ἄρα ἐπειδὴ μετὰ τὸν Θεὸν ὠνόμασεν ἄνθρωπον,
ὁ Υἱὸς ἐστίν οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἂν οὐκ ἐνετραπῇ ὁ ἀδίκος κριτής
ἢ ἐπειδὴ μετὰ τὸν Θεὸν ὠνόμασε τὸν ἄνθρωπον, τρίτος ἐστὶν ὁ
Υἱὸς μετὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τέταρτον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Τί
30 ἢ ἔρα ἂν καὶ τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ πάλιν λέγοντος
ἐκείνῳσι «Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωογονούντος
τὰ πάντα, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου
Πιλάτου, τὴν καλὴν ἐμολογίαν, τηρῆσαι σε τὴν ἐντολὴν ἀσπίλον, ἀνε-
πλήρῳτον, ἢ Ἄρα οὖν ἐπειδὴ σεσιώπηκε νῦν περὶ ἀγγέλων καὶ Πνεύ-
ματος ἀμφιβάλλουσι περὶ Πνεύματος, εἰ ἐστὶ, καὶ περὶ ἀγγέλων, εἴ
35 σι. καὶ ἀμφιβαλλοῦσιν ἕως τοιαῦτα δυσφημεῖν περὶ τοῦ Πνεύματος
καὶ ἐπὶ τῆς ἑλίας ἢ Ἄν δὲ ἀκούσωσι τῆς Γραφῆς λεγούσης ἐν τῇ Ἐξοδῷ,
Ἐροβήθθ' δὲ ὁ λαὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐπίστευσαν τῷ Θεῷ, καὶ Μωσῇ,
ὃ θεραπεύοντι αὐτοῖς ἢ, ἔρα συναριθμήσουσι τῷ Θεῷ τὸν Μωσῆν, καὶ
40 μετὰ τὸν Θεὸν αὐτὸν νοήσουσι τὸν Υἱόν, ἀλλὰ μόνον τὸν Μωσῆν, Τί δέ,

ἐάν ἀκούσωσι καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ εὐλογοῦντος τὸν Ἰωσήφ
καὶ λέγοντος· Ὁ Θεὸς ὁ τρεφὼν με ἐκ νεότητος μου, ἕως τῆς ἡμέρας
ταύτης, ὁ ἄγγελος ὁ ἀδόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν εὐλογῶν
τὰ παιδία ταῦτα. » Ἄρα, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἑορτασμένην ἄγγελον
πρῶτος ἐστὶν ὁ ἄγγελος τοῦ Ἰωῶ. 2 ἄγγελος συνριθμεῖται ὁ 1ος.
Ναὶ πάλιν οὕτω νοήσομεν, διεφθαρμένην ἔχοντα τὴν καρδίαν Ἀβ.
οὐκ ἡ αποστολική, πιστὸς ἐστὶν τοῦ κατὰ οὐδ' ὅλως Χριστιανός ἀνα
σχοιτοῦ. τοῦ κατὰ Ἡ γὰρ χλια καὶ μακρὰ Τρὰ, ἰδὲ αὐτὸ καὶ ἐν
μένῃ πρὸς αὐτὴν ἐστὶ καὶ λεγόμενον τοῦ Πατρὸς προσεστὶ καὶ ο
τουτοῦ Λόγος καὶ τὸ ἐν τῷ Ἰωῶ Πνεύματι Ἐάν δε καὶ ὁ Ἰωῶς ἑνομαζέ 10
ται, ἐν τῷ Ἰωῶ ἐστὶν ὁ Πατὴρ, καὶ τὸ Πνεῦμα οὐκ ἐστὶν ἐκτός τοῦ
Λόγου. Μία γὰρ ἐστὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς χάρις δι' Ἰωῶ ἐν Πνεύματι
ἀγνῶ πληρημένη καὶ μία θεότης, ἐστὶν καὶ εἰς Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐν
παντῶν, καὶ διὰ παντῶν, καὶ ἐν πάνσιν (Ἰωῶ γὰρ καὶ ὁ Παῦλος, εἰρ
κώς, «διαμαρτυρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἐν 15
κωσκειν, ὅτι οὐ δὲ πρῶτος τοῦ Ἰωῶ τοῦ Πνεύματος ἀλλ' ἐν Χριστῷ. καὶ
καὶ αὐτό, ὡς περ ὁ Ἰωῶς ἐν τῷ Πατρὶ τοῦ δε ἐκκεντῶς ἀγγέλου
συνετηγαγεν ἐκώως, ἵνα εἰδῇ διαμαρτυρία ἡ τῷ μαθητῇ λεγόμενη
γινώσκων, ὡς τα μὲν λεγόμενα περὶ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι
λελαλήται, οἱ δὲ ἄγγελοι διακονοῦσιν αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἐπισκοποῦντε, 20
τὰς ἐκάστου πράξεις· οὐκ ἔχοντες τὸ διδασκαλοῦ παρα νέστι, ὡς ἔχον
τοῦ, ἐφορῶντας τῶν λεγόμενων μαρτυρα. Ἡ ταχὺ καὶ διὰ τοῦς διὰ
παντός θεωροῦντας τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν ταῖς οὐρανοῖς
διαμαρτυρεται νῦν ἄγγελοι, ἕνεκα νε των ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μικρῶν
ἵνα γινώσκων ὁ μαθητὴς τοῦς κηδεμονας των λαῶν, μὴ ἀμελήσῃ 25
τῶν παραινέσεων τοῦ ἀποστόλου.

15 Τῶν μὲν οὖν θείων λόγων τοιοῦτος ὁ νοῦς ἐμοὶ φαίνεται, δ-
ελέγχων τὴν τῶν ἀλόγων κατὰ τοῦ Πνεύματος δυσφημίαν αὐτοὶ δὲ
τὴν φιλονεικίαν ἐμμένοντες ἔχοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὡς γραφεῖς, οὐκ ἐ-
μὲν ἀπο τῶν Γραφῶν (οὐκ εὐρίσκουσιν γὰρ) ἀπὸ δὲ τοῦ περισσεύμα- 10
τος τῆς καρδίας, ἧ, ἰδίας ἐρευνόμενοι, πάλιν φασκαλοῦσιν. Εἰ μὴ καί
σῃ ἐστὶ, μηδὲ τῶν ἀγγέλων εἰς ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύ-
εται οὐκοῦν Υἱὸς ἐστὶ καὶ αὐτό, καὶ δύο ἀδελφοί, εἰσιν αὐτὸ καὶ
Λόγος. Καὶ εἰ ἀδελφός ἐστι, πῶς μονογενὴς ὁ Λόγος, ἢ πᾶν τὸν ἴσον
ἀλλ' ὁ μὲν μετὰ τὸν Πατέρα, τὸ δὲ μετὰ τὸν Υἱὸν ὀνομαζέσθαι, Πά- 15
τερ, εἰ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστίν, οὐ λέγεται καὶ αὐτὸ γεννηθῆναι. ἢ ὅτι
Υἱὸς ἐστίν, ἀλλ' ἀπλῶς Πνεῦμα ἄγιον. Εἰ δὲ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ Πνεῦμα
οὐκοῦν παππὸς ἐστὶν ὁ Πατήρ τοι Πνεύματος. Τοιαῦτα παροτρύνουσιν οἱ
ἐπίστοι, περιεργαζόμενοι καὶ θέλοντες ἐρευνᾶν τὰ βαθύτατα τοῦ Θεοῦ, ὅ
μηδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ το δυσφημῶμεν. 20
Ἐπεὶ μὲν οὖν μηκέτι τοιτοῖς ἀποκρίνασθαι, κατὰ δὲ τὴν χάριστον ἀληθινὴν

- παραγγελλίαν μετὰ τὴν ἐκ τῶν προφητῶν νοθεσίαν ὡς αἱρετικῶν
 αὐτοῖς παρατεῖσθαι. ἢ ἄρα ὡς ἐρωτῶσι, ἐρωτῶν αὐτοὺς, καὶ
 ὑπακύνειν παρ' αὐτῶν ἀποκριθῆναι οὐκ αὐτοὶ παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦν,
 5 ὑπακύνουσιν τοῖς ἐν Πατρὶ ἐκ πατρὸς ἐστὶ καὶ εἰ ἄλλος σὺν αὐτῷ
 ἐγέννηται καὶ εἰσιν ἀδελφοὶ ἐξ ἐνός, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῖς καὶ τὰς ο
 ὑσίων Πατὴρ καὶ πατήρ, κακίων οἱ πρόγονοι, Ἀλλ' οὐκ εἶπαι
 γήσονται Πῶ, οὐκ Πατὴρ λεγέσονται αὐτοὶ με, γενόμενος ἐκ Πατρὸς,
 Π πῶς ἡδυνήθη Υἱὸς, ἔχειν ἡγετότερον αὐτοῦ, ἢ ὡς γεννηθεῖς, Ὡς α
 ὅτι ἀσεβή, ἢ ἐρωτῶσι, ἄλλα τοιαῦτα παίζοντα, αὐτοὺς παιζειν δι
 10 καίον, ἵνα καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπειρίας καὶ ἀπειρίας ἐρωτησεως αἰσθά
 νεσθαι τῆς ἰδίας ἀρροσινῆς δοκῶναι. Οὐκ ἐστὶ γὰρ ταῦτα, μὴ γένοιτο ἰ
 αὐδ' οὕτως ἐρωτᾶ, παρ' ἡς θεότητος τρεπεῖ. Οὐκ ἐστὶ γὰρ ὡς ἀνθρω
 πος ὁ Θεὸς ἵνα καὶ ἀνθρώπινα περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα ἐρωτᾶν
 15 1) Σιωπᾶν μὲν οὐκ ὡς προῖπον ἐπὶ τοῖς καὶ με προσποιεῖ
 σθαι τοὺς τοιοῦτους εἶδει ἵνα δε μὴ ἐλπίαν σιωπῆ πρόφασιν ἀνασχόν
 τας αὐτοῖς, ἐμποιῇσι, κακοποιῇσι. Ὡς περ' ἐν ἐστὶν ἐπὶ τοῦ Πατρὸς
 εἶπεν πατέρα οὕτως οὐκ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ εἶπεν ἀδελφόν. Τοῦ μὲν
 γὰρ Πατρὸς, ὡς γέγραπται, ἐμπροσθεν, ἄλλος Θεὸς οὐ γέγονεν
 Υἱὸς δὲ οὐκ ἐστὶν ἄλλος μονογενὴς γὰρ ἐστὶ διὸ καὶ μόνος καὶ εἰς
 20 ὁ Πατὴρ μόνου καὶ ἐνός Υἱοῦ Πατὴρ ἐστὶ καὶ ἐπὶ μόνῃς τῆς θεότητος
 τὸ Πατὴρ καὶ τὸ Υἱὸς ἐστήκεν αἰ καὶ ἐστὶ. Τῶν μὲν γὰρ ἀνθρώπων
 ἡ πατὴρ λέγεται τις, ἀλλ' ἑτέρου γέγονεν υἱὸς καὶ εἰ υἱὸς λέγεται,
 ἀλλ' ἑτέρου γέγονε πατὴρ ὥστε ἐπ' ἀνθρώπων μὴ σφίσεσθαι κυρίως
 τὸ πατὴρ καὶ υἱὸς ὄνομα. Ἀβραάμ γάρ, υἱὸς ὢν τοῦ Ἰακώβ, πατὴρ
 25 λέγονε τοῦ Ἰσαάκ καὶ Ἰσαάκ υἱὸς ὢν τοῦ Ἀβραάμ πατὴρ γέγονε
 τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἢ φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἔχει
 μέρη γὰρ εἰσιν ἀλλήλων καὶ ἕκαστος γεννωμένος ἔχει τοῦ πατρὸς
 μέρος, ἵνα καὶ αὐτοὺς ἑτέρου γένῃται πατὴρ. Ἐπὶ δὲ τῆς θεότητος οὐκ
 ἐστὶν οὕτως. Οὐ γὰρ ὡς ἀνθρώπος ὁ Θεός, οὐδὲ μεριζομένην ἔχει
 30 φύσιν διὸ οὐδὲ γεννᾷ Υἱὸν μεριζόμενος, ἵνα καὶ αὐτοὺς γενῃται Πατὴρ
 ἑτέρου, ἐπὶ μὲν αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ Πατρὸς οὔτε ὁ Υἱὸς δὲ μέρος ἐστὶ
 τοῦ Πατρὸς διὸ καὶ οὐδὲ γεννᾷ, ὥστε γεγέννηται αὐτός, ἀλλὰ οὗτος
 ἐστὶν ὁλοκλήρως καὶ ἀπαράσματος καὶ ἐπὶ τῆς θεότητος μόνος ὁ Πατὴρ
 κυρίως ἐστὶ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς κυρίως Υἱὸς ἐστὶν καὶ ἐπὶ τούτων
 35 ἐστήκε τὸ Πατὴρ αἰ Πατὴρ καὶ τὸ Υἱὸς αἰ Υἱὸς. Καὶ ὥστε οὐκ
 ἔστι ποτὲ ὁ Πατὴρ Υἱός, οὕτως οὐκ ἔστι ποτὲ γένετο ὁ Υἱὸς Πατὴρ.
 Καὶ ὥστε οὐ παύσεται ποτὲ ὁ Πατὴρ μόνος ὢν Πατὴρ, οὕτως οὐ
 παύσεται ποτὲ ὁ Υἱὸς μόνος ὢν Υἱὸς. Μαρία ἄρα καὶ ὅπως ἐνθυμεῖσθαι
 καὶ λέγειν ἐπὶ μὲν Υἱοῦ ἀδελφόν, ἐπὶ δὲ Πατρὸς τὸ πατρὸς ὄνομα
 40 Οὐδὲ γὰρ ὠνομασθῇ ἐν ταῖς Γραφαῖς υἱὸς τὸ Πνεῦμα, ἵνα μὴ ἀδελφός
 νομισθῇ οὐδὲ υἱὸς τοῦ Υἱοῦ, ἵνα μὴ παππὸς νοοῖτο ὁ Πατὴρ ἀλλ'

ὁ Υἱός, τοῦ Πατρὸς υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς πνεῦμα εἰρηται καὶ οὕτως τῆς ἀγίας Τριάδος μία ἡ θεότης καὶ πλῆσις ἐστίν.

17. Οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα το λένειν αὐτὸ κτίσμα. Εἰ γὰρ κτίσμα ἦν, οὐ συνετάσσεται τῇ Τριάδι. Ὅλη γὰρ εἰς Θεός ἐστι καὶ ἀρκεῖ γινώσκειν, ὅτι μὴ κτίσμα ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, μηδὲ τοῖς ποιήμασι συναριθμεῖται. οὐ γὰρ αλλοτρίον ἐπιμνησται. ἡ Τριάς, ἀλλ' ἀδιαίρετος ἐστὶ καὶ ὁμοία ἐαυτῇ. Ἄρκει ταῦτα τοῖς πιστοῖς μέχρι τούτων ἐν ἀνθρώποις ἡ γνώσις φθίνει. ἔω, τούτων τὰ χερσὶ βίβη καλῶς ταῖς πτέρξιν. Ὁ δὲ περὶ ταύτων ζητῶν καὶ θέλων ἐρευνᾶν παρακωεῖ τοῦ λέγοντος· «Μὴ σοφίζου, περισσὴ, ἵνα μὴ ἐκπληγῇς.» Ἡ γὰρ πίστις παραδοθέντα, ταῦτα οὐκ ἐν ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀκοῇ πλῆστεως διακινεῖσθαι πρέπει. Ποῖος γὰρ λόγος ἐπαξίως διεκρινεῖσθαι δυνήσεται τα ἱπὲρ τὴν γενητὴν δύνα φυν, Ἡ ποια τις ὁλοῦ ἀκοῇ συνέναι δύναται, ἢ μὴ, ἔξεστιν ἀνθρώποις μήτε ἀκοεῖν, μήτε λαλεῖν. Περὶ μὲν οὖν ὧν ἤκουσεν ὁ Παῖς, οὕτως ἐκρεκε περὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. «Ὡ, ἀνεξήκιστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! Τίς γὰρ ἐργενοῦν Κυρίου. Ἡ τις συμβούλος αὐτοῦ ἐγένετο.» Ὁ γοῦν Ἀβραάμ, οὔτε περιειργάσατο, οὔτε ἀνέκρινε τὸν λαλῶντα, ἀλλ' ἐκρίστεται καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Ὁ οὕτω Μωσῆς πιστὸς ἐκλήθη θεράπων. Ἐἰ δὲ οἱ τα Ἄρειοι φρονοντες ἔτε εἰς τὴν κακοτεχνον αὐτῶν ψυχῶν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία οὐ δύνανται νοεῖν οὔδὲ πιστεῦσαι περὶ τῆς ἀδιαίρετου, καὶ ἀγίας Τριάδος, μὴ δια τοῦτο καὶ τὴν ἁλῶ θειαν παρεξηγησώσων. μηδὲ ἅπερ αὐτοὶ μὴ δύνανται νοεῖν, ταῦτα λεγέτωσιν μηδὲ εἶναι δυνασθαι. Πρᾶγμα γὰρ πασχούσιν ἀτοπίωτατον, ὅτι, μὴ δυνάμενοι νοεῖν, πῶς ἀδιαίρετος ἐστὶν ἡ ἀγία Τριάς ποιοῦσιν οἱ μὲν Ἀρειανοί. ἐν τὸν Υἱὸν μετὰ τῆς κτίσεως οἱ δὲ τροπικοὶ τὸ Πνεῦμα καὶ αὐτοὶ τοῖς κτίσμασι συναριθμοῦσιν. Ἐδε, δὲ χυτοὺς ἡ καθόλου, μὴ νοούντας σιωπᾶν καὶ μὴ συναρθεῖν, μήτε ἐκείνους τὸν Υἱὸν μήτε ταύτους τὸ Πνεῦμα τοῖς κτίσμασιν ἢ τὸ γεγραμμένον ἐπιγνώσκειν, καὶ τῷ Πατρὶ συνάπτειν τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα μὴ διαρεῖν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ, ἵνα τὸ ἀδιαίρετον καὶ ὁμοφυές ἀληθῶς τῆς ἀγίας Τριάδος διαμεινῇ. Ταῦτα μαθόντας αὐτοὺς ἔδει μὴ τολμᾶν, μηδὲ ἀμφιβάλλοντας ἐρωτᾶν, πῶς ταῦτα γένοιτο, ἵνα, κἂν ὁ ἐρωτώμενος ἀπορρῇ λέγειν, μὴ ἐπινοῶσιν αὐτοὶ κακονοίας ἐαυτοῖς. Ἔστι μὲν γὰρ πᾶσι τοῖς γενητοῖς, μάλιστα δὲ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἀδύνατον ἐπαξίως εἰπεῖν περὶ τῶν ἀπορρῶν. Τολμηρότερον δὲ πάλιν, μὴ δυναμένους λέγειν, ἐπινοεῖν ἐπὶ ταύτων καινοτέρας λέξεις παρα τὰς τῶν Γραφῶν. Ἄλλως τε καὶ μανιώδης ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις τοῦ τε ἐρωτῶντος καὶ τοῦ κἂν ὁλοῦ ἐνθυμουμένου ἀποκρίνασθαι. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν γενητῶν οὕτω τις ἐρωτῶν νομισθεῖν νοῦν ἔχειν ὀρθον.

18 Ἡ πολυχροτίασάν ἀποκρίνισθαι οἱ πάντα λέγοντες σ' ἐπερώς,
 πῶς ὁ εὐφρανὸς συνεστῇ καὶ ἐκ τοῦ αἵματος, καὶ τίς ἡ τοῦτου μίξις,
 ἢ πῶς ὁ ἔλεος καὶ ἔκαστος τῶν ἀστέρων. Τί δε θαυμάσιον ἐκ τῶν
 περιεχόμενων, αὐτῶν ἐλέγχειν τὴν χρυσουμένην ὅπου γε οὐδὲ πῶς τῶν
 5 ἰδε κατὰ τῶν ἡλίων τῶν καὶ τῶν δάκτων τὰ συστήματα, πῶς τε τῶν
 ἰφῶν ἡ πλάσις καὶ τὴν τιστῆσις γινώσκεται. Ἀλλ' οὐκ ἂν εἶποιμι, ὅπου
 γε καὶ Σολομών, ὁ περισσότερον πάντων σοφῆς, μετασχημῶν ὁρῶν
 ἰδύνατον ἀνθρώποις περὶ τοῦτον εὑρεῖν. Εἶπε «Καὶ γε συμπάντα
 τὸν αἰῶνα ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν ὅπως μὴ εὕρῃ, ἄνθρωπος τὸ ποιη-
 10 μα, ὃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς κατ' ἀρχῆς καὶ μετὰ τέλος.» Ἄρ' οὖν ἐπεὶ μὴ
 δύναται εὐρεῖν οὐδὲ εἶναι αὐτὰ ὁμολογεῖσθαι. Ναί, ὁμολογήσουσιν
 ἰφθαρμῶντες ἔχοντες τὴν θείαν οὐκ ὀκνῶντες εἰς τὰς αἰτίας εἰποι
 ὅτι ἰσχύει καὶ πάντα τοῦ μετὰ διὰ τὴν μάλλον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος
 παρεστῆς περιεργαζόμενοι καὶ μόνον πιστεύετε, ὅτι ἔστιν ἔχοντες
 15 εἰς τοῦτο διδασκαλίαν τὸν Ἀποστόλου λέγοντα «Πιστεύσαι γὰρ δεῖ
 πρῶτον Θεῷ ὅτι ἔστι καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης
 γίνεται.» Οἱ γὰρ πῶς ἔστιν εἰρήκεν ἀλλὰ μόνον «ὅτι ἔστιν.»
 Ἢ δὲ μὴδὲ οὕτω καταδύνονται εἰκατώσαν πῶς ἔστιν ὁ Πατήρ ἐν
 οὕτω μαθῶσι, πῶς ἔστι καὶ ὁ τοῦτο Λόγος. Ἀλλ' ἄτοπον, φησούσι,
 20 περὶ τοῦ Πατρὸς οὕτως ἐρωτᾶν. Ἄτοπον οὖν ἀκουέτωσαν καὶ περὶ
 τοῦ Λόγου αὐτοῦ οὕτως ἐρωτᾶν.

19 Περιττὴς τοιγαροῦν καὶ πλέον μανίας οὐσίας τῆς τοιαύτης
 ἐπιχειρήσεως, μήκετι τοιαῦτα τίς ἐρωτάτω, ὃ μόνον τὰ ἐν ταῖς Γρα-
 ραῖς μανθάνετω. Ἀρχὴ γὰρ καὶ ἱκανὰ τὰ ἐν ταύταις καίμενα
 25 περὶ τοῦτου παραδείγματα. Πηγὴ τοίνυν καὶ φῶς λέγεται ὁ Πατήρ.
 Ἐμὲ χρ, φησὶν ἐγκατελίπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος.» Καὶ πάλιν
 ἐν τῷ Βαρούκ «Τί ἔστιν, Ἰσαήλ, ὅτι ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν εἶ,
 ἐγκατελίπας τὴν πηγὴν τῆς σοφίας.» καὶ κατὰ τὸν Ἰωάννην «Ὁ
 Θεὸς ἡμῶν φῶς ἐστὶ.» λέγεται δὲ καὶ ὁ Υἱὸς ὡς μὲν πρὸς τὴν πηγὴν
 30 ποταμοῦ, «Ὁ ποταμὸς» γὰρ «τοῦ Θεοῦ ἐπιηρώθη ὕδατων.» πρὸς
 δὲ τὸ φῶς ἀπαύγασμα, λέγοντος τοῦ Παύλου «Ὅς ὡς ἀπαύγασμα
 τῆς δόξης καὶ χαρακτὸς τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.» Τοῦ τοίνυν Πατρὸς
 φωτός, οὕτως τοῖς δὲ Υἱοῦ ἀπαύγασματος αὐτοῦ (τὰ αὐτὰ γὰρ περὶ τού-
 των μάλιστα οὐκ ὀκνητέον λέγειν πολλαχῆς), ἔκτισιν ὁρᾶν καὶ ἐν τῷ
 35 Ὑἱῷ τὸ Πνεῦμα, ἐν ᾧ φωτίζομεθα. «Ἰνα» γάρ, φησί, «ἀδελφί, ὑμῖν
 Πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμέ-
 νους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας.» Τῷ δὲ Πνευματικῷ φωτίζομένων
 ἡμῶν, ὁ Χριστὸς ἐστὶν ὁ ἐν αὐτῷ φωτίζων. «Ἦν» γάρ, φησί, «τὸ
 φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσ-
 μον.»

1 Ἐκκλ. 3, 11. 2 Ἐβρ. 11, 6. 3 Ἰερ. 2, 13. 4 Βαρ. 3, 10.
 5 Βαρ. 3, 12. 6 Ἄρ' Ἰω. 1, 5. 7 Ἰακώβ. 6, 10. 8 Ἐβρ. 1, 3.
 9 Ἐφεσ. 1, 17-18.

σμον¹» Πάλιν τε τοῦ Πατρὸς ὄντος πηγῆς, τοῦ δὲ Υἱοῦ ποταμοῦ
 λεγομένου, πίνειν λεγόμεθα τὸ Πνεῦμα γεγραπτα· γὰρ ὅτι «Ἡμεῖς
 πάντες ἐν Πνεύμα ἐποισθημεν²» Τὸ δὲ Πνεῦμα ποτιζόμενοι, τον
 Χριστὸν πίνομεν «Ἐπεινον» γὰρ «ἐκ πνευματικῆς ἀκαλουθουσις πέ
 τρας ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός³» Καὶ πάλιν τοῦ Χριστοῦ ὄντος ἀληθι
 νοῦ Υἱοῦ ἡμεῖς τὸ Πνεῦμα λαμβανόντες, νιοποιούμεθα «Οὐ γὰρ
 ἐλάβετε», φησί, «Πνεῦμα δωρεάν, ἀλλ' ἐν φόβῳ ἀλλ' ἐλάβετε
 Πνεῦμα ἀδοξασίας⁴» Ποτιζόμενοι δὲ τῷ Πνεύματι, δηλὸν, ἐν
 ἐν τῷ Χριστῷ χρηματίζομεν τέκνα Θεοῦ «Ὅσοι» γὰρ «ἐλάβον αὐτόν,
 ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν, τέκνα Θεοῦ γενέσθαι⁵» Εἶτα τοῦ Πατρὸς
 ὡς ὁ Παῖλος εἶπε μόνος σοφοῦ ὄντος ὁ Υἱὸς ἐστὶν ἡ σοφία αὐτοῦ
 «Χριστός» γὰρ «Θεοῦ δυνάμις καὶ Θεοῦ σοφία⁶» Τοῦ δὲ Υἱοῦ ὄντος,
 ὁ τῆς σοφίας ἡμεῖς Πνεῦμα σοφίας λαμβανόντες, τὸν Υἱὸν ἔχομεν
 καὶ ἐν αὐτῷ σοφοὶ γινώμεθα ὅτι γὰρ καὶ γεγραπτα ἐν τῷ εκατοστή.
 τεσσαρακοστῷ πεμπτῷ ψαλμῷ «Κυρίου λόγος τετεδωγμένος Κυρίου
 σοφοὶ τυφλοῦς⁷» Καὶ τοῦ Πνεύματος δὲ διδωμένου εἰς ἡμᾶς («Λαβετε
 γὰρ Πνεῦμα ἄγιον⁸», ἔλεγεν ὁ Σωτήρ, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐστὶν οὕτω γὰρ
 ὁ Ἰωάννης, ἔγραψεν «Ἐν χυκαῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει
 Ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι
 ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ἔδωκεν ἡμῖν⁹» Τοῦ δὲ Θεοῦ ὄντος ἐν ἡμῖν
 ἐστὶ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν ἡμῖν, λέγοντος αὐτοῦ τοῦ Πλοῦ «Ἐλευσόμεθα ἐγὼ
 καὶ ὁ Πατήρ, καὶ μόνῃ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν¹⁰» Ἐπειτα ζωῆς οὐσίας
 τοῦ Υἱοῦ «Ἐγὼ» γὰρ φησὶν, «εἰμι ἡ ζωὴ¹¹», ζωοποιεῖσθαι λεγόμεθα
 ἐν τῷ Πνεύματι «Ὁ» γὰρ «ἀντίφας», φησί, «Χριστὸν Ἰησοῦν ἐκ νε
 κρῶ, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐννοεῶντο αὐ
 τοῦ Πνεύματος ἐν μὲν¹²» Ζωοποιουμένων δὲ ἡμῶν ἐν τῷ Πνεύματι,
 ζῆν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν λέγεται «Χριστῷ» γὰρ, φησί, «συνε
 σταύρωμαι Ζῶ δὲ αἰκίετι ἐν ᾧ ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός¹³» Καὶ πάλιν
 ὥσπερ ὁ Υἱὸς ἀπερ' ἐποιοε ἔργα, ὁμοίως τὸν Πατέρα ἐργάζεσθαι
 «Ὁ Πατήρ» γὰρ φησὶν, «ὡς μόνων ἐν ἐμοί, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα
 Πιστενετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί. Εἰ δὲ μὴ
 διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστενετέ μοι¹⁴» Οὕτως, ἀπερ' ἐν δυνάμει Πνεύμα
 τος ἐργάζεται ὁ Παῖλος, ὁμοίως τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὰ ἔργα «Ὁ» γὰρ
 τολμήσω τι λαλεῖν ὧν οὐ κατεργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοήν,
 ἔθνων ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει
 Πνεύματος ἁγίου¹⁵»

20 Τοιαύτης δὲ συστοιχίας καὶ ἐνότητος τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι
 οὐσίας, τίς ἐν δυνάμει ἢ τὸν Υἱὸν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, ἢ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τοῦ

1 Ἰω. 1, 9   2 Ἀ' Κορ. 12, 13   3 Ἀ' Κορ. 10, 4   4 Ῥωμ. 8, 15.
 5 Ἰω. 1, 12,   6 Ἀ' Κορ. 1, 24   7 Ψαλμ. 145, 7-8.   8 Ἰω. 20, 22.
 9 Ἀ' Ἰω. 1, 12-13   10 Ἰω. 14, 21   11 Ἰω. 14, 6.   12 Ῥωμ. 8, 11.
 13 Γαλ. 2, 19-20   14 Ἰω. 14, 10-12   15 Ῥωμ. 15, 18-19

- Ἰσοῦ, ἢ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ἢ τίς οὕτω τολμηρὸς, ὥς εἰπεῖν ἀνέμικτον
 καὶ ἑτεροφυῆ τὴν Τριάδα πρὸς ἑαυτὴν ἢ ἡλιατριουσίαν τοῦ Πατρὸς
 τὸν Υἱὸν ἢ ζένον τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Πῶς, δὲ ταῦτά ἐστιν, ἂν τις πα-
 λιν ἐρωτήσῃς ζητῶν πῶς τοῦ Πνεύματος ὄντος ἐν ἡμῖν, λέγεται ὁ
 5 Ἰὼς εἶναι ἐν ἡμῖν τοῦ τε Υἱοῦ ὄντος ἐν ἡμῖν λέγεται ὁ Πατήρ εἶναι
 ἐν ἡμῖν, ἢ πως ὅλως Τριάδος ὄσης, ἐν ἐνὶ σημαίνεται ἡ Τριάς,
 ἢ πῶς τοῦ ἑνὸς ὄντος ἐν ἡμῖν, ἢ Τριάς ἐν ἡμῖν λέγεται, διελέτω πρῶτον
 αὐτὸς τὸ ἀπαύγασμα τοῦ φωτός, ἢ τὴν σφύραν τοῦ σφύρου, ἢ εἰπατω,
 πῶς ἐστὶ ταῦτα. Εἰ δὲ μὴ ταῦτο δύνατα, πολλὰ πλέον περὶ τῆς
 10 τοιαύτης ζητεῖν μαινομένων ἐστὶ τὸ τόλμημα ἢ γὰρ Θεοῦ οὐκ ἐν
 ἀποδείξει λόγων ὥσπερ εἴρηται, παραδίδοται, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ
 εὐσεβεὶ λογισμῷ μετ' εὐλαβείας. Εἰ γὰρ καὶ τα περὶ τοῦ σωτηριώ-
 δους σταυροῦ «οἷκ ἐν σφύρα λόγων¹, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος
 καὶ δυναμείας²» ἐκρηγνεν ὁ Παῖς, «καὶ ἀρηγνὼν δὲ ῥήματων
 15 ἤκουσιν» ἐν τῷ παραδείσῳ «ἀ μὴ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι³» περὶ αὐ-
 τῆς τῆς ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐξεῖπέν δυναταί. Ὅμως δ' οὖν τὴν τοιαυ-
 τὴν ἀπορίαν δευησάτωι τις θεραπεύειν προγουμένως μὲν τὴ πίστει,
 εἰπεῖτα δὲ καὶ ἐκ τῶν προσηφθέντων, φημι δὲ, τῆς εἰκόνος καὶ τοῦ σπαν-
 ρίσματος, καὶ πηγῆς, καὶ ποταμοῦ, καὶ ὑψώσεως, καὶ χαρακτηρὸς.
 20 Ὡσπερ γὰρ ἐν ἰδίᾳ εἰκόνι ἐστὶν ὁ Υἱὸς, ἐν τῷ Πνεύματι, οὕτω καὶ ὁ
 Πατήρ ἐν τῷ Υἱῷ. Καὶ γὰρ τὸ ἀθάνατον τῆς, δια λόγων ἐρμηνείας,
 καὶ τοῦ καταλαβεῖν τα τοιαῦτα παραμυθωμένῳ ἡ θεία Γραφή, τοιαῦτα
 καὶ τὰ παραδείγματα δέδωκεν ἡμῖν, ἐν' οὕτω δια τὴν ἀπίστην τῶν
 25 τολμηρῶν λέγειν ἀπιστότερον, καὶ λέγειν ἀκινδύνως καὶ μετὰ συγγνω-
 μῆς νοεῖν ἐξῆ καὶ πιστεῖν ἓνα εἶναι τὸν ἁγίασμα, τὸν ἐκ Πατρὸς δι'
 Ἰσοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ γινόμενον. Καὶ γὰρ ὥσπερ μονογενὴς ὁ Υἱὸς
 ἐστὶν, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα—πρὸ τοῦ Υἱοῦ δεδομένον καὶ πεμπόμενον,
 καὶ αὐτὸ ἐν ἐστὶ καὶ οὐ πολλὰ, οὐδὲ ἐκ πολλῶν ἐν, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ
 30 Πνεῦμα. Ἐνὸς γὰρ ὄντος τοῦ Υἱοῦ τοῦ ζῶντος Λόγου, μίαν εἶναι δεῖ
 τελείαν καὶ πλήρη τὴν ἁγιαστικὴν καὶ φωτιστικὴν ζωσαν ἐνέργειαν
 αὐτοῦ καὶ διωρεάν, ἥτις ἐκ Πατρὸς λέγεται ἐκπορεύεσθαι ἐπειδὴ παρα
 τοῦ Λόγου τοῦ ἐκ Πατρὸς ὁμολογούμενου ἐκλαμπει καὶ ἀποστέλλε-
 ται, καὶ δίδοται. Ἀμέλει ὁ μὲν Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀποστέλλεται.
 35 «Ὅστω» γὰρ, φησὶν, «ὁ Θεὸς ἡγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν
 αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν⁴» Ὁ δὲ Υἱὸς τὸ Πνεῦμα ἀποστέλλει
 «Ἐάν» γὰρ, φησὶν «ἐγὼ ἀπέλθω ἀποστελῶ τὸν Παρακλητὸν⁵».
 Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς τὸν Πατέρα δοξάζει, λέγων «Πατέρ ἐγὼ σε ἐδόξασα⁶»
 τὸ δὲ Πνεῦμα δοξάζει τὸν Υἱόν «Ἐκεῖνος» γὰρ, φησὶν, «ἐμέ δοξα-
 σαι.»⁷ Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς φησὶν «Ἄ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς, ταῦτα
 40 καὶ λαλῶ εἰς τὸν κόσμον⁸» τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ λαμβάνει.

1 Α' Κορ 1, 17. 2 Α' Κορ 2, 4. 3 Β Κορ 12, 4. 4 Ἰω 4, 14.

5 Ἰω 16, 7. 6 Ἰω 12, 4. 7 Ἰω 16, 1. 8, Ἰω 8, 26.

«Ἐκ τοῦ ἐμοῦ» γὰρ ἀληφεται καὶ ἀναγγελαὶ ὑμῖν¹», φησί. Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς ἦλθε. «Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον», φησὶν ὁ Υἱός, «ὃ πέμφει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου²».

21 Τοιαύτην δὲ τάξιν καὶ φύσιν ἔχοντας τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Υἱόν, οὗτοι ὁ Υἱὸς ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα, πῶς ὁ τοῦτο κτίσμα λέγων 5 οὐ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ ἐξ ἀνάγκης φρονήσει. Εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ κτίσμα, ἀκόλουθον ἂν εἴη λέγειν αὐτοὺς καὶ τὸν Λόγον τοῦ Πατρὸς εἶναι κτίσμα. Τοιαῦτα γὰρ οἱ Ἀρειανοὶ φαντασθέντες, εἰς τὸν κατὰ Καϊάφαν Ἰουδαϊσμόν πεπτώκασιν. Εἰ δὲ τα Ἀρειοὶ μὴ προσ- 10 ποιοῦνται φρονεῖν οἱ περὶ τοῦ Πνεύματος τοιαῦτα λέγοντες, φευγέ τωσαν καὶ τα ἐκτινοῦ ῥήματα, καὶ μὴ ἀσεβείτωσαν εἰς τὸ Πνεῦμα. «Ὡςπερ γὰρ ὁ Υἱός, ὁ ἐν τῷ Πατρὶ ὢν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Πατήρ ἐστίν, οὐκ ἐστὶ κτίσμα, ἀλλ' ἴδιος τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας (τοῦτο γὰρ καὶ ὑμεῖς προσποιεῖσθε λέγειν) οὕτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν τῷ Υἱῷ, ἐν ᾧ καὶ ὁ 15 Υἱός ἐστιν, οὐ θέμις τοῖς κτίσμασι συντάσσειν, οὔδε διαίρειν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Λόγου, καὶ ἀτελῆ τὴν Τριάδα κατασκευάζειν. Τῶν μὲν οὖν ῥημάτων τοῦ τε προφητικοῦ καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ χάριν, ὧν τὴν διανοίαν παραποιοῦντες, ἠπάτησαν ἑαυτοὺς, ἀρκεῖ δια τούτων διελέγξαι. τὴν ἐκ τῆς ἀμαθίας τῶν τροπικῶν δυσφημίαν ἴδωμεν δὲ λοιπὸν καὶ αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς περὶ τοῦ Πνεύματος, τοῦ ἁγίου 20 λεγόμενα, καὶ ὡς δοκιμαί τραπεζῆται διακρινώμεν, εἰ ἴδιόν τι πρὸς τὰ κτίσματα ἔχει τὸ Πνεῦμα, ἢ ἴδιον τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἵνα ἢ κτίσμα αὐτὸ εἰπωμεν, ἢ ἄλλο μὲν τῶν κτισμάτων, ἴδιον δὲ καὶ ἐν τῇ, ἐν Τριάδι θεότητος. Ταχὺ καὶ οὕτως ἐντραπέωσι, μαθόντες, ὅσον ἀπ᾿ αὐτῶν θείων λογίων τὰ ἐφευρεθέντα ~~καὶ~~ αὐτῶν τῆς βλασφημίας ῥήματα 25

22. Τὰ κτίσματα τοίνυν ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν, ἀρχὴν ἔχοντα τοῦ γίνεσθαι «ἐν ἀρχῇ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν³» καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Ἐκ δὲ τοῦ Θεοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον «Οὐδεὶς» γάρ, φησὶν, «οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ οὕτως καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ 30 Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ Πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ.⁴» Ποία τοίνυν ἐκ τῶν προειρημένων συγγένεια τῷ Πνεύματι πρὸς τὰ κτίσματα, τὰ μὲν γὰρ κτίσματα οὐκ ἦν ὁ δὲ Θεὸς ὢν ἐστίν, ἐξ οὗ καὶ τὸ Πνεῦμα. Το δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἂν εἴη ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, οὔδε κτίσμα, ἵνα μὴ κατ' ἐκείνους καὶ ὁ ἐξ οὗ 35 ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, κτίσμα εἶναι νομισθῇ. Τίς οὖν τῶν τοιοῦτων ἀφρόνων ἀνέξεται, λεγόντων καὶ αὐτῶν ἐν καρδίᾳ μὴ εἶναι Θεόν⁵. Καὶ γὰρ εἰ ὥςπερ οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, οὕτως καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰ μὴ τὸ ἐν αὐτῷ Πνεῦμα πᾶς οὐ δυσφημον ἂν εἴη λέγειν κτίσμα τὸ ἐν τῷ Θεῷ Πνεῦμα, τὸ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ ἐρευ- 40

1 Ἰω. 16, 14. 2 Ἰω. 14, 26. 3 Γεν. 1, 1. 4 Α' Κορ. 2, 11-12, 5. Παρλ. Ψαλμ. 139, 1.

- ων, Μαθήσεται γάρ ἐκ τούτων εἰπεῖν ὁ τοιαῦτος· τὸ μὲν τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα ἐξώθηεν κατὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι, τὸν δὲ ἐν τῷ Πατρὶ ὕψον εἶναι κτίσμα. Πάλιν τε Πνεῦμα τρυφώσῃ, καὶ ανακαινώσῃ καὶ ἀρεταῖαι το Πνεῦμα γράφει γὰρ ὁ Παῖς· «Ὁ ὠφελένος τοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ Πνεῦμα χυώσιντες ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πάλιν φασιν· Ἰδοὺ γὰρ σήπτε ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ νεκρῷ καὶ Κυρίῳ, ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι καὶ νεκρῶν ἡμῶν· ὅτι καὶ πρὸς Τίτον γράφων ἔλεγεν· «Ὅτε δὲ ἡ χριστιανὴ καὶ ἡ φλακθρωπία ἐπεφανή-
10 τοῦ Σωτῆρος, ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιή-
ταμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἐσώσεν ἡμᾶς διὰ κυρίου παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐσχερὲν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· ἵνα δικαιο-
15 θέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, λατρεύομεν κατ' ἐπιδοχὴν γενεθῶμεν ζωῆς αἰώνιου»· Τὰ δὲ κτίσματα ἁγιαζόμενα εἰσι καὶ ἀνακαινίζόμενα· «Ἐξαποστελεῖς» γὰρ τὸ Πνεῦμα σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνα-
καινεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς·¹ καὶ ὁ Παῖς δε φασιν· «Ἀδύνατον γὰρ τοῖς ἀπ᾽ αὐτῶν σφενδα, γενομένοις τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐκσυρα-
20 μου, καὶ μετοχῶς γενεθέντας Πνεύματος ἁγίου»·
Ὡς τὸ τοιοῦτον ἁγιαζόμενον παρ' ἑτέρῳ, μηδὲ μετέχον ἁγιασμοῦ, ἀλλ' αὐτὸ μετέχον ἐν τῷ καὶ τὰ κτίσματα πάντα ἁγιαζέται, πῶς ἂν εἴη ἐν τῶν πάντων ἰδίῳ τῶν μετεχόντων αὐτοῦ· Ἀνάγκη γάρ τοις τούτοις λέγουσιν εἰπεῖν καὶ τὸν Ἰωάννην οὗ τὰ πάντα γέγονεν ἐν τῶν πάντων εἶνα· Πνεῦμα ζωοποιῶν λέγεται· «Ὁ εὐεργετὴς γὰρ, φησιν,
25 «Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιῶσαι καὶ τὰ θνητὰ μὲν σώματα διὰ τοῦ ἐνοικούντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν»·² καὶ ὁ μὲν Κυριὸς ἐστὶν ἡ αὐτοζωή, καὶ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς·³ ὡς εἶπεν ὁ Πέτρος· ἔλεγε δὲ αὐτὸς· «Κυριὸς· «Τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ τῇ γῇ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»·⁴ Τούτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ
30 Πνεύματος, οὗ ἐμελλόν λαμβάνειν οἱ πιστευόντες εἰς αὐτόν·⁵ Τὰ δὲ κτίσματα, ὡς εἴρηται, ζωοποιούμενα εἰσι δι' αὐτοῦ· Τὸ δὲ μὴ μετέχον ζωῆς, ἀλλ' αὐτὸ μετεχόμενον καὶ ζωοποιῶν τὰ κτίσματα, ποῖαν ἔχει συγγένειαν πρὸς τὰ γενητά, ἢ πῶς ὅπως ἂν εἴη τῶν κτισμάτων, ἅπερ ἐν ἐκείνῳ παρα τοῦ Λόγου ζωοποιεῖται, Χρίσμα
35 λέγεται τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐστὶ σφραγίς· Ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης γράφει· «Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε παρ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν· καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε, ἵνα τίς διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρίσμα», τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, «διδασκεῖ ὑμᾶς περὶ πάντων»·⁶ Ἐν δὲ τῷ προφήτῃ· Ἠσαΐα γέγραπται· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἰσέκεν ἐχρῖσέ με»⁷·
¹ Ρωμ. 1, 4. ² Α' Κορ. 5, 11. ³ Τίτ. 3, 4-7. ⁴ Ψαλμ. 103, 30.
⁵ Εβρ. 6, 4. ⁶ Ρωμ. 8, 11. ⁷ Πράξ. 3, 15. ⁸ Ιω. 4, 14.
⁹ Ιω. 7, 39. ¹⁰ Α' Ιω. 2, 27. ¹¹ Ψαλμ. 51, 1.

Ὁ δὲ Παῦλος φησὶν ἃ Ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες, ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως, ¹ ἢ Τῇ δὲ κτίσασα ταῦτα σφραγίζεται καὶ χρίται, καὶ περὶ πάντων διδάσκειται. Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα χρίσμα καὶ σφραγὶς ἐστὶν ἐν ᾧ χρίε, καὶ σφραγίζει πάντα ὁ Λόγος τοῦ αἰῶνος, ὁ ἰδιώτης, τὸ χρίσμα καὶ τῇ, σφραγίδος τῶν ταχθέντων καὶ σφραγισμένων. ⁵ Οὐκοῦν καὶ κατὰ ταῦτα οὐκ ἔν εἰς τῶν πάντων ταῦτο. Οὐ γὰρ ἔν εἰς, ἡ σφραγὶς ἐκ τῶν σφραγισμένων, οὐδὲ τὸ χρίσμα ἐκ τῶν χρισμένων ἀλλ' ἴδιον ἐστὶ τὸ αὐτὸ τοῦ χρίματος καὶ σφραγισμένου Λόγου. Τὸ μὲν γὰρ χρίσμα τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν τοῦ χρίματος ἐκείνην καὶ οἱ χρισμένοι τούτου μεταλαμβάνοντες λέγουσι «Χριστοῦ ἐκώδισα ἐσμέν» ². ¹⁰ ἡ δὲ σφραγὶς τὴν μορφήν Χριστοῦ τοῦ σφραγισμένου ἔχει, καὶ ταῦτοι οἱ σφραγισμένοι μετέχουσιν, μορφωμένοι κατ' αὐτήν, λέγοντο, «Ὁ Ἀποστόλου Ἰσχυρία μου, οὐκ παλιν ὠδίνω ἕως οὗ ἐκρηθῇ Χριστός ἐν ὑμῖν» ³. Ὁ ὤν-ω δὲ σφραγισμένοι, ἐκώδισα καὶ κοινωνοὶ θεϊκῆς φύσεως γινόμεθα, ὡς εἶπεν ὁ Πέτρος ⁴, καὶ οὕτως μετέχει πᾶσα ¹⁵ κτίσις τοῦ Λόγου ἐν τῷ Πνεύματι.

24 Καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος λεγόμεθα πάντες μέτοχοι τοῦ Θεοῦ «Οὐκ αἰδάμεθα», γὰρ φησὶν, «ὅτι νῆος Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν οἰκεῖ. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθέρῃ φθέρῃ τὸν Θεόν. Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἰκνὸς ἐστε ὑμεῖς» ⁵. Εἰς τὸ ²⁰ σμα δὲ ἦν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔν τις ἐν αὐτῷ μετουσία τοῦ Θεοῦ γένοιτο ἡμῖν ἀλλ' ὅ, ἅρα κτίσματος μὲν συναππομέθα ἡλικίᾳ, ὡς καὶ θεϊκῆς φύσεως ἐγινόμεθα ὡς κατὰ μέδον αὐτῇ μετέχοντες. Ὡς δὲ, εἰς λεγόμεθα μέτοχοι Χριστοῦ καὶ μέτοχοι Θεοῦ, δεκνύμεθα τὸ ἐν ἡμῖν χρίσμα καὶ ἡ σφραγὶς μετ' οὐσα τῆς τῶν γεννητῶν φύσεως ἀλλὰ τῇ ²⁵ τοῦ Υἱοῦ, διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ Πνεύματος συναππομένου ἡμᾶς τῷ Πατρὶ. Τοῦτο γὰρ ὁ Ἰωάννης, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἰρηται, διδάσκων ἐγράψεν ἃ Ἐν τούτῳ γινώσκωμεν, ὅτι ἐν τῷ τικῶ μενομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ αὐτὸς ἐδωκεν ἡμῖν ⁶. Εἰ δὲ τῇ τοῦ Πνεύματος μετουσία γινόμεθα κοινωνοὶ θεϊκῆς φύσεως, μακροῖς ἐν τῇ ³⁰ λέγων τὸ Πνεῦμα τῆς κτίσεως φύσεως, καὶ μετ' ἧς τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν οἷς γίνεται οὗτοι θεοποιούνται εἰ δὲ θεοποιῶν, οὐκ ἀμφίβολον, ὅτι ἡ τούτου φύσις Θεοῦ ἐστὶ. Καὶ ἐπὶ δὲ φανερωτέρον εἰς ἀναίρεσιν τῆς αἰρέσεως ταύτης ἐν τῷ ἐκαστοτῷ τριτῷ παλμῷ ἀδεται, ὡς ἐμπροσθεν εἰπομεν ἃ Ἀνταναλείς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι, ³⁵ καὶ εἰς τὸν χρόνον αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμα σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινισθῶσι τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ⁷. Ὁ δὲ Παῦλος γράφει Τίτῳ «Διὰ λουτροῦ καλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου, οὐ ἐξέχευεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίας διὰ Ἰησοῦ Χρι-

¹ Ἐφω. 1, 13.   ² Β Κορ. 2, 15   ³ Γαλ. 4, 19   ⁴ Περβ. Β' Πέτρ. 1, 4.   ⁵ Α' Κορ. 3 16-17   ⁶ Α' Ιω. 4, 13.   ⁷ Παλμ. 103. 29-30.

στοῦ¹·» Εἰ δὲ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου ἐν Πνεύματι ἀγίῳ κινεῖ τὰ πάντα, καὶ ἀνακινεῖ ταῖς ὁμοιοῦσιν ἢ συγγένειαι τῷ κτίζοντι, πρὸς τὸ κτίσμα²·α· Ἡ ἑλπίς πῶς ἂν εἴη ἐν ᾧ κτίζεται· τὰ πάντα κτίσμα ἁκολουθεῖ γὰρ τῇ τοιαύτῃ δυσφημίᾳ καὶ ἡ εἰς τὸν Υἱὸν βλασφημία³
 5 ὥστε τοὺς λέγοντας τὸ Πνεῦμα κτίσμα εἶπεν, ὅτι καὶ ὁ λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα κτίζεται, κτίσμα ἐστίν· Εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ, λέγεται, καὶ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα· «Ὡς γὰρ προεῖπεν καὶ προώρισεν συμμέροφιν τῆς εἰκό-
 10 ῆς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ,⁴» ἔκκουν τοῦ Υἱοῦ καὶ κατ' ἐκείνου ὁμολογουμέ-
 15 νον μὴ εἶναι κτίσμα· οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ ἡ τούτου εἰκὼν κτίσμα· Ὅποια γὰρ ἂν εἴη ἡ εἰκὼν τοῦτοῦ ἀναγκῆ καὶ τὸν οὗ ἐστὶν ἡ εἰκὼν εἶναι· Ὅθεν, εἰκότως, καὶ πρεπόντως ὁ λόγος ὁμολογεῖται, μὴ ὧν κτίσμα εἰκὼν τοῦ Πατρὸς ὑπάρχων ὁ ἄρα αὐτῷ, κτίσμασι συναριθμῶν τὸ Πνεῦμα παντὶ· τοῦ καὶ τὸν Υἱὸν ἐν τούτοις συναριθμῆσαι, δυσφη-
 15 μίαν.

25 Ἄλλο ἄρα τῶν κτισμάτων ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ δεδεικται μᾶλλον ἴδιον εἶναι τοῦ Υἱοῦ, καὶ οὐ ζῆνον τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ κακεῖνο τὸ σοφὸν αὐτῶν ἐρωτήμα· Εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, τὸ Πνεῦμα, δια τί μὴ λέγεται, καὶ αὐτὸ Υἱός· Δεδεικται μὲν ἐν ταῖς ἐμπροσθεν ἤδη προ-
 20 πητές καὶ τομμερὸν δεικνύται, δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἥττον· Εἰ γὰρ καὶ μὴ Υἱὸς ἐλέχθη ἐν ταῖς Ἱεραιῇ, ἀλλὰ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ εἴρηται ὡς ὁ Ἀποστόλος, ἔγραψεν·⁵
 25 Ὅτι δὲ ὁ Υἱὸς ἐκτεθὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἐστὶν ἴδιος τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐστὶν ἰνάγκη καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Θεοῦ λεγόμενον, ἴδιον εἶναι κατ' οὐσίαν τοῦ Υἱοῦ· Ἀμέλει τοῦ Κυρίου ὄντος Υἱοῦ, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἱρηται Πνεῦμα θεοθεσίας· καὶ πάλιν τοῦ Υἱοῦ ὄντος σοφίας καὶ ἀλη-
 30 θείας, γέγραπται τὸ Πνεῦμα εἶναι Πνεῦμα σοφίας⁶ καὶ ἀληθείας⁷· Ἰάλιν τε ὁ μὲν Υἱὸς ἐστὶ δυνάμει Θεοῦ,⁸ καὶ Κύριος τῆς δόξης,⁹
 35 τὸ δὲ Πνεῦμα λέγεται Πνεῦμα δυναμείως, καὶ Πνεῦμα τῆς δόξης, ὥτως ἐφ' ἐκείνου τῆς Γραφῆς λεγούσης τοῦ μὲν Παύλου γράφοντος Κορινθίαις· «Εἰ γὰρ ἐγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρω-
 40 σαν·» καὶ ἐν ἑτέροις· «Ὅν γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φρο-
 45 σὴν ἀλλ' ἐλάβετε Πνεῦμα θεοθεσίας·» καὶ αὖθις· «Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον Ἀββᾶ,
 50 Πατὴρ¹⁰·» Ὁ δὲ Πέτρος ἔγραψεν· «Εἰ ἐνεδιέχεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυναμείως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέσπασται¹¹·» Ὁ δὲ Κύριος εἰρῆκε Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ Παράκλητον εἶναι τὸ Πνεῦμα¹² ἐξ οὗ δεικνύται

1 Τιτ 3, 5-6. 2 Ῥωμ 8, 29. 3 Πρβλ 4' Κορ 2, 12. 4 Πρβλ Ἦσ 11, 1. 5 Πρβλ Ἰω 15, 26. 6 Πρβλ Α' Κορ 1, 24. 7 Α' Κορ 2, 8. 8 Α' Κορ 2, 8. 9 Ῥωμ 8, 13. 10 Γαλ 4, 6. 11 Α' Πέτρ 4, 14. 12 Πρβλ Ἰω 14, 16.

τελείαν εἶναι ἐν τούτῳ τὴν Τριάδα. Ἐν τούτῳ γ' οὖν ὁ Λόγος τὴν κτίσιν δοξάζει, θεοποιῶν δὲ καὶ ἰοποιῶν. προσάγει τῷ Πατρί. Το δὲ συναπτὸν τῷ Λόγῳ τὴν κτίσιν οὐκ ἂν εἴη αὐτὸ τῶν κτισμάτων καὶ τὸ ἰοποιῶν δὲ τὴν κτίσιν, οὐκ ἂν εἴη ξενὸν τοῦ Θεοῦ ἐπεὶ ζητεῖν ἕτερον ἀνάγκη Πνεῦμα, ἵνα καὶ τοῦτο ἐν ἐκείνῳ συναπθῇ, τῷ Λόγῳ. Ἄλλ' ἀπὸ 5
 τούτου. Οὐκ ἄρα τῶν γεννητῶν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἴδιον τῆς τοῦ Πατρὸς θεότητος, ἐν ᾧ καὶ τὰ γεννητὰ ὁ Λόγος θεοποιεῖ. Ἐν αὐτῷ δὲ θεοποιεῖται ἡ κτίσις, οὐκ ἂν εἴη, ἐκτὸς αὐτοῦ τῆς τοῦ Πατρὸς θεότητος.

26. Ὅτι δὲ ἀνω τῆς κτίσεως ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἄλλο μὲν παρὰ 10
 τὴν τῶν γεννητῶν φύσιν, ἴδιον δὲ τῆς θεότητος ἔχει. καὶ ἐκ τούτου καλὸν συνιδεῖν Ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοκωτὸν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ ἅγιον» γάρ φησι, «Πνεῦμα παιδείας, ρευξεται δόλον, καὶ ἀπαναστῆσεται ἀπὸ λογισμῶν συνείνων ἢ καὶ ὁ μὲν Πέτρος φησὶν ἢ Ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου Πνεύματος ἢ καὶ πάλι 15
 ἐν τῇ Σοφίᾳ. «Τὸ γὰρ ἀφθαρτὸν σου Πνεῦμα ἐστὶν ἐν πᾶσι ἢ καὶ εἰ καὶ οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν αὐτῷ ἢ οὐκ ἐστὶ δὲ παρα τῷ Θεῷ, ὡς εἶπεν ὁ Ἰακώβος, «παράλλαγή ἢ τραπη ἀποσκίασμα ἢ» ἐν τῷ Θεῷ ἐν τῷ Πνεύματι τὸ ἅγιον, εἰκότως ἂν εἴη ἄτρεπτον καὶ ἀπαρallaκτον καὶ ἀφθαρτον. Ἡ δὲ τῶν γεννητῶν καὶ 20
 τῶν κτιστῶν φύσις ἐστὶ τρεπτή, ἅτε δι, ἐξωθεν οὖσα τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων ὑποστᾶσα. «πᾶς» μὲν γὰρ «ἄνθρωπος» φησὶ, «φελοτής ἢ καὶ, «πάντες ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἢ» Ἀγγέλους δὲ τοῦ, μὴ τηρήσαντας τὴν ἐπαύτων ἀρχὴν ἀλλ' ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οὐκνηριον, εἰς χρισὶν μεγάλης ἡμέρας 25
 δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζυφον τετηρχεν. Ἐν δὲ τῷ Ἰωβ ἢ καὶ κατο ἀγίων ἀγγέλων αὐτοῦ οὐ πιστεῖται κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σχολιαστικὴ ἐπενόησεν ἢ ἄσπρα δὲ οὐ καθαρὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἢ ὁ δὲ Παῦλος γράφει «Οὐκ οἶδατε, ὅτι ἀγγέλοι, κρινόμενοι μέτρε βιωτικά, ἢ Ἄλλὰ γὰρ καὶ ἠκούσαμεν, ὅτι ὁ διαβολὸς ἐν μέσῳ τῶν χερουβὶμ ἢ 30
 καὶ ἀποσφράγισμα ὁμοιωσεως ἢ γενομενος, ἐξέτασεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἀστραπή. Εἰ δὲ τὰ μὲν κτίσματα τοιαύτην ἔχει φύσιν καὶ γέγραπται περὶ ἀγγέλων τοιαῦτα, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἀναλλοκωτον, καὶ τῆς τοῦ Υἱοῦ ἀτρέφιας ἐστὶ, μένον αἰετὸν αὐτῷ ἄτρεπτον ποία ὁμοιότης τῷ ἀτρέπτῳ πρὸς τὰ τρεπομένα. Δῆλον γὰρ ἂν εἴη, 35
 ὡς οὔτε κτίσμα ἐστίν, οὐδ' αἰετὸς τῆς τῶν ἀγγέλων οὐσίας ἐστὶ, διὰ τὸ ἐκείνους εἶναι τρεπτοὺς αὐτῷ εἰκὼν τοῦ Λόγου, καὶ τοῦ Πατρὸς ἴδιον ἐστὶ. Πάλιν τε τὸ μὲν Πνεῦμα Κυρίου πεπληρώκει τὴν οἰκουμένην. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δαβὶδ ψάλλει «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος

1 Σοφ. Σολ 1,3. 2 Α' Πέτρ. 3,4. 3 Σοφ. Σολ 12,1. 4 Α' Κορ. 2,11. 5 Ἰακ 1,17. 6 Ψαλμ 115,2. 7 Ῥωμ 3,23. 8 Ἰωβ 4,18. 9 Ἰωβ 25,5. 10 Α' Κορ. 6,3. 11 Πρβλ. Ἰεζ. 28,12.

σου, ¹» Καὶ πάλιν ἐν τῇ Σοφίᾳ γέγραπται. «Τὸ γὰρ ἀφθαρτὸν σοὶ Πνεῦμα ἐστὶν ἐν πάσι ²» Ἰὰ δὲ γενεῖτα πάντα ἐν μεμερισμένοις τοῖς τοῖς εἶσιν ἡλίου, μὲν καὶ σελήνῃ, καὶ ἀστερες ἐν τῷ στερεωματι, σφέλαι δὲ ἐν τῷ κροῖ καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐστήσεν ὅρια ἔθνων ³

5 . τε ἀγγελοὺς ἀποστέλλοντας εἰς διακονίας. «Καὶ ἦλθον οἱ ἀγγελοὶ παραστήναι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ⁴» ὡς ἐν τῷ Ἰωβ γέγραπται, καὶ, κεντυπωσάθη δὲ Ἰακώβ ὁ πατριάρχης, καὶ ἰδοὺ κάμας ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἥ ἐ κεφαλῇ ἵφικνετο εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ οὐκ ἔλατο τοῦ Ἰησοῦ ἀνέβαινον καὶ κατεβάνον ἐπ' αὐτῆς ⁵» Εἰ δὲ τοῦ μὲν Πνεύματος πάντα πληροὶ καὶ ἐν τῷ Λόγῳ παρῇσιν ἐν μέσῳ πάντων, ὁ δὲ ἄγγελος ἐλαττωμένοι τοῦτω καὶ ἐνθα ἀποστέλλονται, ἐκεῖ παρεῖσι, οὐκ ἀμφιβολοῦν οὖν ὅτι οὕτε τῶν γεννητῶν οὕτε ὅλων ἀγγέλων ἐστὶν ὡς μεῖς λέγομεν, τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἄνω τῆς τῶν ἀγγέλων φύσεως ἐστὶν

10 27 Πάλιν γὰρ καὶ ἐκ τούτων ἴν τις ἴδωι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς μεθεκτόν ἐστι καὶ οὐ μετέχον, τὰ αὐτὰ γὰρ λέγειν οὐ δύναται. Ἀδύνατον γὰρ εἶναι πρὸς αὐτὸ, ἀπὸ φωτισθέντας γινώσκοντες, τε τῆς διουρεῖας τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετέχοντος Πνεύματος, σὺν γενομένου, καὶ καλὸν γενοσάμενός, Θεοῦ ὅρμα ⁶» καὶ οὐ ἐξ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ ἄγγελος καὶ τὰ ἅλλα κτίσματα μετέχοντα ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος, ὁ δὲ τούτου γὰρ πάντα μὲν καὶ ἐκπίπτει οὐ μετέχον δύναται. τὸ δὲ Πνεῦμα καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶν οὐ γὰρ τῶν μετεχόντων ἐστὶν, ἀλλ' αὐτοῦ τὰ πάντα μετέχει. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ μεθεκτόν, τὸ δὲ κτίσματα μετέχοντα ἐστὶν αὐτοῦ οὐκ ἂν εἴη, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὕτε ἀγγέλων, οὕτε ὅλων, κτίσμα, ἀλλ' ἴδιον τοῦ Ἰησοῦ παρ' οὗ ὁ δομένον μετέχεται παρὰ τῶν κτισμάτων ἐπει ὥρα λέγειν αὐτοῦ, καὶ τῶν ἰδίων κτισμάτων πάντες ἐν τῷ Πνεύματι μετόχοι γινώμενοι. Καὶ πάλιν ἐν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ δὲ κτίσματα πολλά. Ἀγγελοὶ μὲν γὰρ μυρία μυριάδες καὶ μύρια μυριάδες φασγῆρες, δὲ πολλοὶ καὶ θρόνοι καὶ κυριότητες, καὶ οὐρανοὶ, καὶ χερουβὶμ καὶ σεραφίμ καὶ ἀρχαγγέλοι πολλοὶ καὶ ἀπλόω, οὐκ ἐστὶ τὰ κτίσματα ἐν, ἀλλὰ πάντα πολλά καὶ διάφορα. Εἰ δὲ τὸ μὲν Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ἐστὶ τὰ δὲ κτίσματα πολλά καὶ ἀγγελοὶ πολλοὶ ποῖα ὁμοειδέως τῷ Πνεύματι πρὸς τὰ γενεῖτα καὶ οὐκ ἔδηλον, ὅτι οὐκ ἐστὶ τῶν πολλῶν τὸ Πνεῦμα ἀλλ' οὕδε ἀγγέλων, ἀλλ' ἐν ἐν, μᾶλλον δὲ τοῦ Λόγου ἐνός, ὅντος, ἴδιον, καὶ τῶν ἰδίων ἐνός, ὄντος καὶ ὁμοούσιον ἐστὶ. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ μονα καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεῖκνυσθαι αὐτὸ μηδὲν κοινὸν μηδὲ διὸν εἶναι τι τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρὸς τὰ κτίσματα, ἀλλ' ἕτερον μὲν εἶναι τῶν γεννητῶν, ἴδιον δὲ καὶ οὐ ξένον τῆς τοῦ Ἰησοῦ οὐσίας καὶ Θεότητος, δι' ἣν καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν, καταισχύνει τὴν ἐκείνων εἶναι οὐθεσίαν

1 Ὑψ. 1:8-7

2 Σοφ. Σοφ. 1:2-1

Πρβλ. Πρξ. 1:2

4 Ἰωβ 1,6

5 Ἰν. 24:1-2

6 Ἰβρ. 1:5

28 Ἰδωμεν δε ὁμῶς, καὶ πρὸς τοῦτον, καὶ πύτην τὴν ἐξ ἀρχῆς, παραδόντι καὶ διδασκαλίαν καὶ πίστιν τῇ καθ' ἡμᾶς. Ἐκκλησία, τὸ ὁ μὲν Κύριος ἐδωκεν, ὁ δὲ ἀπόστολος ἐπέτρεψε, καὶ ὁ πᾶσι παρέλαβαν. Ἐκκλησία γάρ ἐστι Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ πᾶσι ἐκπιπτῶν οὗτος ἂν εἴη, οὗτος ἂν εἴη λέγουσι Χριστιανὸς Τριᾶς τοῦ ἁγίου καὶ τελεία ἐστὶν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι. Θεοὶ οὐκ ὄντες, οὐδὲν ἀλλοτρίως, ἢ ἔξωθεν ἐπιμνησκόμενον ἔχοντα, ὁ δὲ ἐν ἡμῶν καὶ καὶ γενητός, συνιστάμενος ἀλλ' ἅπας τὸν κόσμον καὶ ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁμοῖα δὲ ταῦτα, καὶ ἀχώρητος ἐστὶ, τῇ φύσει καὶ μὴ ταύτης, ἢ ἐνεργείᾳ. Ὁ γὰρ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου, ἐν Πνεύματι καὶ τὰ πάντα τῶν 10 καὶ οὕτως, τῇ ἐνότητι τῶν ἁγίων, Τριᾶδος σωζέται καὶ ὁμοῖα εἰς Θεὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κηρύσσεται, καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ὅσα τὰ ἁγίων, καὶ ἐν πᾶσιν. Ἐπὶ πάντων μὲν ὡς Πατὴρ, ὡς ἀρχὴ καὶ πύτης, ὁ δὲ πάντων, δὲ διὰ τοῦ Λόγου, καὶ τὰς, δὲ ἐν τῷ Πνεύματι, καὶ Τριᾶς δὲ ἐστὶν, ὡς ὄνομα-τος, μόνον, καὶ φαντάσασθαι ὡς ἀλλοτρίως ἀλλοτρίως καὶ ἑκαστῇ Τριᾶς. Ὡς περ γὰρ, ὡς ἐστὶν, ἡ Τριᾶς, οὕτως ὡς ἐστὶ καὶ ἐπὶ πάντων Θεός, ὁ τοῦτο Λόγος καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἀνομοκράτους ἐστὶν, ἀλλ' ὡς περ καὶ ἀνέστηκεν ἀπὸ τοῦ 20 Καὶ οὕτε ἐλάττω, τούτων φρονεῖ, ἢ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, εἰς τοὺς νῦν κατὰ Καιρὸν Ἰσθμίου, καὶ ἐν Σαββατοῦν ἐκπέσει, ὡς ταῖς ἐπίνοιαι, ἵνα μὴ, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καὶ τῆς, ἢ πίστις τῇ, Ἐκκλησίᾳ ἐστὶ, μαθεύσασθαι, ὡς ὁ μὲν Κύριος, ὡς ἐστὶν ὁ τοῦ ἀποστόλου, παρηγγεῖλε τοῦτον Θεμελίον τῆς Ἐκκλησίας λέγων, «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Οἱ δὲ ἀπόστολοι πορευθέντες, οὕτως ἐδίδαξαν καὶ τοῦ 25 ἐστὶν εἰς πᾶσαν τὴν ἡπύραν Ἐκκλησίαν, τὸ κήρυγμα.

29 Οὐκοῦν τοῦτον ἔχουσης τῇ, Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τῇ πίστεως, εἰπατίωσαν πάλιν ἡμῖν ἐκεῖνο καὶ ἀποκρινασθῶσαν Τριᾶς ἐστὶν ἢ δυάς. Εἰ μὲν οὖν δυάς ἐστι, συναρβύμεσθα τὰς ἡμῶν τῶν 30 κτίσμασι τὸ Πνεῦμα. Οὐκ ἐστὶ μὲν τὸ τοῦτον ἡμῶν φρονήμα, εἶνα Θεόν, τὸν «ἐπὶ πάντων», καὶ «διὰ πάντων», καὶ «ἐν πᾶσι». Τὸ γὰρ «ἐν πᾶσιν», οὐκ ἔχετε, διακρίνοντες, καὶ ἀποξινούντες, ἀπὸ τῆς Θεότητος τὸ Πνεῦμα καὶ ἢ τελειώσι, δὲ τῶν ἡμῶν καὶ καὶ τῶν οὕτως φρονούντες οὐκ ἐστὶν ἀλόγιστος, εἰς Θεοῦ καὶ καὶ τῶν 35 μαγνυται γὰρ ταύτη κτίσμα καὶ Θεολογία καὶ ἡμῶν, ὡς, οἱ Ἀρετανοὶ καὶ Ἕλληνες, τὴν κτίσιν μετὰ τοῦ κτίσαντος, αὐτὴν Θεὸν, διὰ τοῦ Ἰδίου Λόγου. Οὕτως δὲ διακειμένοι, ποῖα ἐπιδό, ἐστε, ἢ τῆς καὶ συναρε, τῷ Θεῷ, μὴ ἔχοντας, τὸ Πνεῦμα αὐτό, ὡς καὶ ἡμῶν καὶ τῶν κτίσεως, Ποῖα δὲ ἡμῶν τολμά καὶ ἀτροσεξί, ὅτι τὸν Πατέρα καὶ τὸν 40 τοῦτου Λόγον εἰς τὰ κτίσματα κατὰγετε, καὶ πάλιν τὸ κτίσμα συν-

- πνεύματι τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ ποιεῖτε φροναζόμενοι περὶ τοῦ Πνευματος
 ὁ κτίσματος, καὶ συντάσσοντες αὐτὸ εἰς Τριάδα. Τὸ δὲ καὶ τὸ κα-
 νονικὸν ἡμῶν ὥστε φωνῆν ἀδικῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι μὴ πάντες
 κρείουσι, ἡ γὰρ πάντα τὰ κτίσματα εἰς ἐκ τούτων συναριθμούνται τῷ
 5 Θεῷ καὶ τῷ Λόγῳ αὐτοῦ. Ἔδει γὰρ καθ' ὑμᾶς, ἀπὸ τῆς ἀγγελου καὶ
 κτίσματος, ὄντος τοῦ Πνευματος καὶ συντάσσμένου εἰς Τριάδα, μὴ
 νοῦν πλὴν καὶ πάντων τῶν κτισμάτων, ἀγγέλου συντάσσεσθαι ταύτη
 ναι ἰστέον. Τριάς ἄλλα τινὲς τὸν Θεότητος, ἀναθρησκόντων εἶναι.
 καὶ ἐν τούτῳ πάλιν δοκῶσι τελειώσεις ὑμῶν γίνεσθαι, διακρινόμε-
 10 νη οὐδὲ κακείναι. ἄβεβλος τῇ τοῦ κλῆρα γένεταί. Τριαδία γὰρ τὰ
 τέλη τῶν τε καὶ τῶν Ἀρειανίων ἀγριζομένων κατὰ τῆς Θεότητος,
 καὶ τῇ κτίσει λατρεύοντες πρὸς τὸν κτίσαντα τὰ πάντα Θεόν.
 Τριαδία μὲν οὖν ἡμῶν ἵσταται ἐκ τοῦ διαδοῦν λέγειν ἅπαντά.
 Εἰ δὲ Τριάς, ἐστὶν ὡς περὶ οὐκ καὶ ἴσται, δεδικταὶ δὲ ἰδιαιρέτος, οὐσα
 15 καὶ οὐκ ἀνομοίος· καὶ γὰρ μὴ ταύτης εἶναι τὴν ἀγιότητα, καὶ μὴν
 ταύτης τὴν ἀειδιότητα καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς φύσιν. Ὡς περὶ γὰρ ἡ
 ὡς, ταύτην παραδεδομένη πιστὴ, μία ἐστί, καὶ αὕτη συνάπτει τῷ Θεῷ,
 ὁ δὲ ὑπεξαρτῶμενος τῇ τῆς Τριάδος, καὶ ἐν μόνῳ τῷ τοῦ Πατρὸς
 20 οὐνοματι βαπτίζομενος· ἢ ἐν μόνῳ τῷ ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ, ἢ χωρὶς γε
 τοῦ Πνευματος, ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, οὐδὲν λαμβάνει, ἀλλὰ κενός καὶ
 ἀτελής αὐτὸς, τε καὶ οὐ δοκῶν δίδοναι διαμένει ἐν τῇ Τριάδι γὰρ ἡ
 τελειώσεις ἐστὶν· οὕτως οὐ διακρινὼν τὸν Υἱὸν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἢ τὸ
 Πνεῦμα ἀπαγών εἰς τὰ κτίσματα οὔτε τὸν Υἱὸν ἔχει οὔτε τὸν Πατέ-
 25 ρα, ἀλλ' ἐστὶν ἄθεος καὶ ἀπίστος· χερῶν, καὶ πάντα μᾶλλον ὁ Χρι-
 στιανός· καὶ δικαίως γὰρ καθάπερ γὰρ ἐν ἐστὶ, τὸ βάπτισμα ἐν Πατρὶ
 καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι διδομένον, καὶ μία πίστις· ἐστὶν εἰς αὐτήν,
 ὡς εἶπεν ὁ Ἀποστόλος, οὕτως ἡ ἁγία Τριάς, ὁ αὐτὴ οὐσα ἐστὶν ἡ
 καὶ ἡνωμένη πρὸς αὐτήν, οὐδὲν ἔχει ἐν αὐτῇ τῶν γεννητῶν καὶ αὐτῆ
 30 τῆς Τριάδος, ἡ καὶ χερῶν, ἐνότης, καὶ μία ἡ εἰς ταύτην πίστις ἐστὶν.
 Εἰ δὲ κατὰ τὴν ὑμῶν τῶν Τροπικῶν ἐπιχειρήσιν οὐκ αὐτοὶς ἐστὶν, ἀλλ'
 ἐνυπνιάσθητε κτίσμα λέγειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκέτι μία πίστις
 ἐστὶν ἡμῶν οὐδὲ ἐν βάπτισμα, ἀλλὰ δύο ἐν μὲν εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν
 ἕτερον δὲ εἰς ἕτερον κτίσμα ὄντα καὶ οὐδὲν λοιπὸν ὑμῶν ἀσφαλές
 οὐδὲ ἀληθές. Ποιῶ γὰρ κοινωνία γεννητῶ καὶ δημιουργῶ, ἢ ποῖα
 35 ἐνότης· καὶ κατὰ κτίσμασι καὶ τῷ αὐτῷ διακρινήσαντι Λόγῳ;
 Ποῖον εἶδον· μακαρίου Παύλου, οὐ διακρίει τὴν Τριάδα ὡς περὶ ὑμεῖς,
 ἀλλὰ τῇ, οὕτως αὐτῶν διδασκῶν ἐγραφε Κερυνθίους περὶ τῶν πνευ-
 ματικῶν καὶ τὰ πάντα εἰς ἓνα Θεόν τὸν Πατέρα ἀνακεφαλαιοῦ-
 40 ἔγων καὶ τρεῖς, δὲ χρισμάτων εἰσι· τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα καὶ δια-
 κρίσεις διακρίσεων εἰσιν· ὁ δὲ κύριος Κύριος καὶ διακρίσεις ἐνεργημά-
 των εἰσιν, οὐ δὲ κύριος Θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν· ἢ Ἄ γὰρ

Ἡ Πνεῦμα ἐκάστῳ διαρεῖ ταῦτα παρὰ τοῖ Πατρὸς διὰ τοῦ Λόγου
 χαρηγείται. Πάντα γάρ τα τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ διὰ καὶ τα
 παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι διδομένα τοῦ Πατρὸς ἐστὶ χαρίσματα. Καί
 τοῦ Πνεύματος δὲ ὄντος ἐν ἡμῖν, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦτο δίδους ἐστὶν ἐν
 ἡμῖν καὶ ἐν τῷ Λόγῳ ἐστὶν ὁ Πατήρ, καὶ οὕτως ἐστὶ το, «Ἐλευσόμεθα
 ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ καὶ μόνον παρ' αὐτῷ ποιήσομεν¹», καθάπερ
 εἴρηται. Ἐνθα γὰρ τὸ πῶς ἐκεῖ καὶ τὸ ἀπαυγασμα καὶ ἐνθα τὸ ἀπαυ-
 γασμα ἐκεῖ καὶ ἡ τοῦτου ἐνέργεια καὶ ἀληθεύς χάρις. Καὶ τοῦτο πα-
 λιν διδασκῶν ὁ Παῦλος ἔγραψεν αὐτοῖς Κορινθίαις καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ
 Ἐπιστολῇ λέγων «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ
 ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετὰ πάντων
 ὑμῶν²». Ἡ γὰρ διδομένη χάρις καὶ δωρεὰ ἐν Τριάδι διδοται παρὰ τοῦ
 Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Ὡς περ γὰρ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστὶ
 δι' Υἱοῦ ἡ διδομένη χάρις, οὕτως οὐκ ἐν γενεῇ κοινωνία τῆς δόξης
 ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Τοῦτου γὰρ μετέχοντες, ἔχο-
 15 μεν τοῦ Πατρὸς τὴν ἀγάπην, καὶ τοῦ Υἱοῦ τὴν χάριν, καὶ αὐτοῦ τοῦ
 Πνεύματος τὴν κοινωνίαν.

31 Μία ἔρα καὶ ἐκ τούτων ἡ τῆς Τριάδος ἐνέργεια δεικνύται.
 Οὐ γὰρ ὡς παρ' ἐκάστου διαφορὰ καὶ διγρημένα τὰ διδόμενα σημαίνει
 ὁ Ἀπόστολος ἀλλ' ὅτι τὰ διδόμενα ἐν Τριάδι διδοται, καὶ τα πάντα
 20 ἐξ ἐνός Θεοῦ ἐστὶ. Τὸ τοίνυν μὴ ὄν κτίσμα, ἀλλ' ἡνωμένον τῷ Υἱῷ,
 ὡς ὁ Υἱὸς ἔνωται τῷ Πατρί, τὸ συνδοξαζόμενον Πατρί καὶ Υἱῷ
 καὶ θεολογούμενον μετὰ τοῦ Λόγου, ἐνεργοῦν τε ὡς περ ὁ Πατήρ δια
 τοῦ Υἱοῦ ἐργάζεται, πῶς ὁ Λόγος κτίσμα οὐκ ἀντικρὺς εἰς αὐτὸν τὸν
 Υἱὸν ἀσβεβεῖ. Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ὃ μὴ διὰ τοῦ Λόγου ἐν τῷ Πνεύματι
 25 γίνεται καὶ ἐνεργεῖται. Τοῦτο καὶ ἐν Ψαλμοῖς ἔδεται. «Τῷ Λόγῳ
 Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος
 αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν³» καὶ ἐν τῷ ἐκαστοτῷ τεσσαρακοστῇ
 ἐβδόμῳ ψαλμῷ «Ἀποστελεῖ τὸν Λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά
 πνεύσει τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ βύθισται ὕδατα.⁴» Καὶ ἐδικαιώθημεν δέ
 30 ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν⁵». Ἀδιαίρετον γὰρ ἐστὶ
 τοῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα. Ἀμίλει λέγοντος τοῦ Κυρίου, «Ἐλευσόμεθα
 ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ⁶», συνεισέρχεται τὸ Πνεῦμα οὐκ ἄλλως ἢ ὡς ὁ
 Υἱὸς ἐν ἡμῖν οὐκ ἔσων, γράφοντας Ἐφρεσίοις τοῦ Παύλου. «Ἵνα
 35 θῇ ἡμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι
 διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικήσοι τὸν Χρι-
 στὸν⁷». Τοῦ δὲ Υἱοῦ ἐν ἡμῖν ὄντος, ἐπὶ καὶ ὁ Πατήρ, λέγοντος τοῦ
 Υἱοῦ «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί⁸» διὰ καὶ γινομένου
 τοῦ Λόγου ἐν τοῖς προφήταις, ἐν αὐτῷ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ προφη-

¹ Ἰω. 14, 23. ² Β' Κορ. 13, 13. ³ Ψαλμ. 32, 6. ⁴ Ψαλμ. 14
⁵ Α' Κορ. 6, 11. ⁶ Ἰω. 14, 23. ⁷ Ἐφρ. 3, 16. ⁸ Ἰω. 14, 10.

τεύουσι. Τῷ γοῦν Γραφῆς λεγούσης, «Καὶ ἐγένετο Λόγος Κυρίου»
 τῆς οὐδὲ τὸν προφητὴν δεκνύσα προφητείας, ἐν τῷ Πνεύματι τῷ
 ἁγίῳ· Ἐν μὲν γὰρ τῷ Ζαχαρία γράφεται· «Πλὴν τοὺς λόγους μου
 καὶ τὰ νοήματα μου ἀρρήστῃ, ὅσα ἐγὼ ἐπέτελλομαι ἐν Πνεύματι μετὰ τοῖς
 5 ἰσχυαῖς μου τοῖς προφῆταις, ἵνα ὅτε καὶ μετ' ὀλίγα αἰτιωμένοι, τὸν
 λαὸν ἔλθῃ·» «Καὶ γὰρ, καρδίαν αὐτῶν ἐταῖαν, ἀπειθῆ, τοῦ μὴ εἰσακούειν
 τοὺς λόγους μου καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐξέχευε Κύριος παντοκρά-
 τωρ ἐν Πνεύματι· καὶ τῷ, ἐν χερσὶ τῶν προφῆταιν αὐτοῦ τῶν ἐμπρο-
 σθεν·» ὁ δὲ Πέτρος, ἐν ταῖς Πράξεσιν ἔλεγεν· «Ἄνδρες ἀδελφοί,
 10 ἔδει πληρωθῆναι τὴν Γραφήν, ἣν προσέειπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον·»
 καὶ καὶνῇ, δὲ οἱ ἀποστολοὶ ἐβόων οὕτως, ἀδελφοὶ, ὁ ποιήσας τὴν
 γῆρα καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς,
 τοῦ πατρὸς, ἡμῶν δεῦ Πνεύματος ἁγίου, στομάχος· Δαβὶδ τοῦ παι-
 15 τὸς σου εἰπὼν· «Καὶ ἡ Παῦλος, ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ γενομένος, ἐπαρρη-
 τιστεύει τοὺς ἔθνη, καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἰουδαίους· «Ἠλιώως τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἁγίον ἐλάλησε διὰ Ησάϊα τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν·»
 Γενομένη δὲ ἔγραψε· Ἐγὼ δὲ Πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις, καὶ
 20 ροῖς, ἀποστήσαντες τινες, τῆς ὑγιαίνουσας πίστεως, προσέχοντες,
 πνεύματι σαλῆς·» Διὸ καὶ ὅταν λέγεται ἐν τοῖς το Πνεῦμα γενέσθαι
 νοεῖται ὁ Λόγος ἐν αὐτῷ διδούς τὸ Πνεῦμα· Τῆς γοῦν προφητείας
 πληρουμένης· Ἐκχεῖω ἀπὸ τοῦ Πνευματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα·»,
 ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Κατὰ τὴν ἐπιχρησίαν τοῦ Πνεύματος Ἰησοῦ Χρι-
 25 στοῦ εἰς ἐμὲ·» καὶ πρὸς Κορινθίους δὲ ἔγραφεν· «Ἡ δοκιμὴ ζῆτει
 τε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ·» Εἰ δὲ Χριστὸς ἦν ὁ λαλῶν
 ἐν αὐτῷ, δηλὸν ὅτι Χριστοῦ ἦν τὸ Πνεῦμα το λαλοῦν ἐν αὐτῷ καὶ γὰρ
 τοῦ Χριστοῦ λαλοῦντος ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς Πράξεσιν ἔλεγε πάλιν· «Καὶ
 30 νῦν ἴδου, δεδεμένους ἔγω τῷ Πνεύματι, παροῦμαι εἰς Ἱερουσαλὴμ,
 τα ἐν αὐτῇ συναντήσονται μοι, μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα το ἅγιον
 κατὰ τὸν διαμαρτυρεταί μοι λέγον, ὅτι δεσμός καὶ θλίψεις μένουσιν,
 40 με·» «Ὅθεν, ἐάν οἱ ἅγιοι, λέγωσι· Ταδε λέγει Κύριος, οὐκ ἕλλοις ἢ
 ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ λαλοῦσι καὶ ἐν τῷ Πνεύματι λαλοῦντες,
 ἐν Χριστῷ ταῦτα λέγουσιν· ἐάν δὲ καὶ ὁ Ἄγαθος ἐν ταῖς Πράξεσι
 λέγῃ· «Ταδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον·» οὐκ ἄλλως ἢ τοῦ Λόγου
 45 γενομένου πρὸς αὐτόν, τὸ Πνεῦμα ἐγογγήγει λαλεῖν ἐν αὐτῷ καὶ δια-
 μαρτυρεσθαι· ἅ μένοντα τὸν Παῦλον εἰς Ἱερουσαλὴμ· ἡμεῖς, τοῦ
 Πνεύματος· πάλιν διαμαρτυρουμένου τῷ Παύλῳ ὁ αὐτοῦ Χριστός
 ἐλάλει ἐν αὐτῷ ὡς εἶναι, τοῦ Λόγου, τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος γενομένην
 διαμαρτυρίαν· ὁπῶ καὶ ἐπὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν· ὁδονο-
 50 τος τοῦ Λόγου, συνειστήρχετο τὸ Πνεῦμα, καὶ Λόγος ἐν τῷ Πνεύματι.

1 Ζαχ 1, 6   2 Ζαχ 1, 12   3 Πράξ 1, 16   4 Πράξ 1, 2, 25
 5 Πράξ 24, 25   6 Ἄ Τίμ 4, 1   7 Ἰωήλ 2, 1   8 Φίλιπ 1, 1
 9 Ρ 1 Κορ 11, 10   10 Πράξ 20, 22-23.   11 Πράξ 21, 11

ἐλάττει καὶ ἡμοῦν ἐαυτῷ τὸ σῶμα συναγαγεῖ θέλων καὶ προσ-
ενεργεῖν δι' ἐκυτοῦ τὴν κτίσιν τῷ Πατρὶ καὶ ἀποκαταλλάξαι τα
πάντα ἐν αὐτῷ, κείρηγοποιήσας τα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τα ἐπ
τῆς γῆς ἑν

32 Συμφώνως ἴσα ἀπὸ τῶν θεῶν Γραφῶν δέκνυνται, μὴ εἶνα 5
κτίσμα τὸ Πνεῦμα το ἅγιον, ἀλλὰ ἴσον τοῦ Λόγου καὶ τῆς τοῦ Πα-
τρὸς θεότητος αὐτῷ γὰρ τῶν μὲν κτίων ἡ διδασκαλία εἰς τὴν ἁγίαν
καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα συναγεται, καὶ μετὰ τὰς αὐτῆς τῆς καθολικῆς
Ἐκκλησίας ἐστὶ τῶν δὲ Ἰσσηρικῶν ἡ ἀνοήστως μυθοπλαστία διαφωνε-
μὲν πρὸς τὰς Γραφάς, συμφωνεῖ δὲ τῇ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἀλογία 10
καὶ εἰκὸς αὐτοὺς οὕτως ἀποκρυσθῆναι ἀπάτης ἔνεκεν τῶν ἀκραίων
Ἄλλα γὰρ ἐν τῷ Κυρίῳ ὅτι ὡς γράφει, οὐκ ἔλαθον σκέποντες, ταυτοῦ
τῇ πρὸς τοῦ Ἀρειανοῦ προσποιώμεν ἑν-λόγία καὶ γὰρ καὶ παρ
ἐκείνων ἐμπίσθησαν ὅτι μόνον τὸ Πνεῦμα καὶ οὐχὶ καὶ τὸν Λόγον κτί-
σμα λέγουσι καὶ περὰ πάντων δὲ κατεργάσθησαν, ὡς τῷ ὄντι πνε- 15
ματομαγυῶντες καὶ μετ' ὀλίγον γινόμενοι νεκροί, ἔρημοι καὶ κενοί
τοῦ Πνεύματος ὄντες. Κατὰ γὰρ τὸν μακαρίων Ἀπόστολον, ψυχαὶ
ἄνθρωποι ὄντες οὐκ ἠδυνήθησαν δεξασθαι τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου,¹
ὅτι πνευματικῶς ἀνεκρινόντο οἱ δὲ τὰ τῆς ἀληθείας φρονεῦντες ἀνα-
κρίνουσι μὲν τὰ πάντα, αὐτοὶ δὲ ὑπ' οὐδενος ἀνακρίνονται ἔχοντες 20
ἐν ἑαυτοῖς τὸν Κύριον ἀποκαλύπταντα αὐτοῖς ἐν τῷ Πνεύματι ἑαυτοῖς
τε καὶ δι' ἐκυτοῦ τὸν Πατέρα

33 Ἐγὼ μὲν οὖν καίπερ ἐν ἔρημῳ διαγών, διὰ γούν τὴν ἀνα-
θειαν τῶν ἐκτραπέντων ἀπὸ τῆς ἀλήθειας, σὺ φροντίσας τῶν γελοῶν
ἐθελόντων δια τὸ ἀσθενὲς καὶ ταπεινὸν τὸς δια τῶν λόγων ἀποδείξεως, 25
δι' ὀλίγων γράφας ἀπέστειλα τῇ σῇ εὐλαβείᾳ, πολλὰ παρακαλῶν, ἵνα
ἐντυχάνων τοῖς τα μὲν διορθώσῃ, ἐπεὶ δὲ τοῖς ἀσθενῶς εἰρημένους
συγγινώσκῃς. Κατὰ γὰρ τὴν παραδοθείσαν ἡμῖν παρὰ τῶν Πατέρων
ἀποστολικὴν πλῆσιν παρέβωκα μετὰ ἐξωθεν ἐπειροήσας, ἀλλ' ὑπερ-
ἔμαθον ἐνεχάραξαι συμφώνως ταῖς ἀναις Γραφαῖς Συμφωνῶν γὰρ καὶ 30
τοῦτο τοῖς προαποπερασμένους πρὸς βεβαιώσιν ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν.
Καὶ οὐκ ἐξωθεν ἐπεινενοῦνται, ἀλλ' αὐτοῖς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς
δι' αὐτοῦ ἐδίδασκε τὴν Σαμαρεῖτιν, καὶ δι' αὐτῆς ἡμᾶς, τὴν τῆς ἁγίας
Τριάδος τελειότητα, ἀδιαίρετον ὑπαρχούσαν καὶ μίαν Θεότητα. Αὐτῇ
ἡ ἀλήθεια μαρτυρεῖ, ὡς φησὶ τῇ Σαμαρετιτίδι «Πίστευέ μοι, γύναι 35
ὅτι ἐρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῇται προσκυνή-
σουσι τῷ Πατρὶ ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ τοιοῦτους
ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυ-
νοῦντας αὐτόν ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»² Δεδείκται
τοιγὰν ἐντεῦθεν, ὡς ἡ ἀλήθεια μὲν αὐτός ὁ Υἱός ἐστιν, ὡς αὐτῷ, φησὶν 40
«Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια»³ περὶ οὗ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐπεκαλεῖτο

1. Κολ. 1, 20. 2. Α' Κορ. 2, 14. 3. Ἰω. 4, 23-24. 4. Ἰω. 14, 6

λέγων «Ἐξαποστείλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειαν σου¹» (ὡς ἀληθινοὶ τοῖνυν προσκυνῆται προσκυνῶσι μὲν τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ἐν Πνεύματι καὶ ἀλήθεια ὁμολογοῦντες Υἱὸν καὶ ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα. Ἀχώριστον γὰρ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα, ὡς ἀχώριστος ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς.

5 Αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια μαρτυρεῖ ἡ λεγούσα «Περὶ σωζομένων τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρα τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται.²» ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν³» τοῦτέστιν οἱ ἀρνούμενοι αὐτὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ Πατρὶ. Χρὴ τοῖνυν κατὰ μίμησιν τῶν ἀληθινῶν ὁμολογεῖν καὶ προσδραμεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Ἄν δ' ἄρα καὶ μετὰ ταῦτα μὴτε

10 μαθεῖν θέλωσι, μὴτε νοεῖν δύνανται καὶ τῶν διδασκαλῶν ταπεινώσαν, καὶ μὴ διαφρενίσαν τὴν Τριάδα ἵνα μὴ διαφρεθῶσιν ἀπο τῆς ζωῆς, μηδὲ τοῖς κτισμασί συναριθμῶσιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα μὴ, ὡς αἱ τότε Φαρισαῖοι τῷ Βεελζεβοὺλ τὰ τοῦ Πνεύματος ἀνέτιθεσαν αὐτῷ καὶ οὗτοι, τὰ ἰσαυτῶν ἄσχηγνιστον καὶ ὥδε καὶ μετὰ

15 ταῦτα τὴν τιμωρίαν μετ' ἐκείνων ὑπομείνωσιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΑΡΑΠΙΩΝΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΛΕΓΟΝΤΩΝ ΚΤΙΣΜΑ ΤΩΝ ΥΙΩΝ

1 Ἐγὼ μὲν ἐνόμιζον καὶ οὕτως ὀλίγα γεγραφέναι καὶ κατηγόγουν ἑμαυτοῦ πολλῆς ἀσθενείας ὡς μὴ δυνάμενος τοσοῦτον γράφαι

20 ὅσον ἄνθρωπος ἐξέστι λεγεῖν κατὰ τῶν ἀσεβούντων εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἑπειδὴ δέ, ὡς γράφει, τινὲς τῶν ἀδελφῶν ἤξιωσαν καὶ ταῦτα ἐπιτεμεῖν ἵνα ἔχωσιν ἐξ ἐσθίου καὶ δι' ὀλίγων ἀπολαγείσθαι μὲν τοῖς ἐρωτῶσι περὶ τῆς ἐν ἡμῖν πίστεως, διελέγεσθαι δὲ τοὺς ἀσεβούντας ἐπειρησά καὶ τοῦτο θάρρῶν, ὅτι συνείδησιν ἔχων ἀγαθὴν, εἴ τι

25 καὶ ἐν τοῦτοις παραλέλεται ἀναπληρώσεις. (ὡς Ἄρειανοι εἰς ἐαυτοὺς στραφέντες, καὶ μηδὲν πλέον ἢ ἐξωθεῖν ἐκ τῶν νοούντων κατὰ τοὺς Σαδδουκαίους, ἄνθρωπιναι λογισμοὶ ἐξεδέξαντο τὴν θεοπνευστὴν ἱερὰν. Ἀκούοντες γοὺν σοφίαν, καὶ ἀκαταγασμα καὶ Λόγον εἶναι τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱόν, εὐφρασιν ἐπέλεγειν. Πῶς δύναται τοῦτο εἶναι,

30 ὥστερ οὐ δυνάμενα, εἶναι ὃ μὴ δύναται αὐτοὶ νοεῖν. Ὡρα γὰρ αὐτοὺς καὶ περὶ τοῦ πατρὸς τοιαῦτα λανθασθαι. Πῶς δύναται ἡ κτίσις μὴ οὐσά ποτε, γενέσθαι; ἢ πῶς δύναται χωρὶς γῆς πλάσθαι; ἀνθρώπος ἢ πῶς; το φθορῶν ἀφθαρτὸν γενέσθαι; ἢ πῶς, ἢ γὰρ ἐπὶ θαλάσσιον πεθεμελιώται, καὶ ἐπὶ ποταμῶν ῥέουμασθαι αὐτὴν ὁ θεός;⁴

35 καὶ λοιπὸν ἐπιλέγειν αὐτοὺς ἑαυτοῖς. «Φυγεῖν καὶ τρεῖν ἄνθρωπον ἀποθνήσκειν⁵» ἵνα δηλώσῃ, φθειρομένων αὐτῶν σωματικῶς καὶ ἢ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν μανία.

1 Ὑμν. 42, 3   2 ἰω. 15, 26   3 ἰω. 1, 17   4 Πρωτ. Ὑμν. 23, 2   5 Ἰω. 15, 12

2 Τῶν μὲν οὖν Ἀρειανῶν θνητὸν καὶ φθαρτὸν τὸ τοιοῦτον φρό-
 νημα ὁ δὲ τῆς ἀληθείας λόγος ὑπερῆκετε καὶ αὐτοὺς διανοεῖσθαι
 τοιοῦτος ἐστίν· Εἰ τήγῃ, καὶ φῶς καὶ Πατὴρ ἐστὶν ὁ Θεός· οὐ θέλει
 εἰπεῖν οὔτε τὴν πηγὴν ἱερᾶν, οὔτε το φῶς χωρὶς αὐγῆς, οὔτε τὸν Θεόν
 χωρὶς Λόγου, ἵνα μὴ ἄστροφος καὶ ἄλογος, καὶ ἀφρηγῆς ᾗ ὁ Θεός· Ἄ
 5 δίου τοιγαροῦν ὄντος τοῦ Πατρὸς, ἀναγκη καὶ τὸν Υἱὸν αἰδιον εἶναι
 ἃ γὰρ ἂν ἐν τῷ Πατρὶ νοησωμεν, ταῦτα καὶ ἐν τῷ Υἱῷ εἶναι οὐκ ἀρ-
 φιβολον, λέγοντος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου «Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ
 ἕμα ἐστὶν¹», καὶ τὰ ἕμα πάντα τοῦ Πατρὸς, ἐστὶν Αἰώνιος γοῦν ἐστίν·
 ὁ Πατὴρ αἰώνιος ἐστὶ καὶ ὁ Υἱός· δι' αὐτοῦ γὰρ οἱ αἰῶνες γεγονασιν²
 10 Ὡς ἐστὶν ὁ Πατὴρ ἀναγκη καὶ ὁ Υἱός, αὐτὸ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός· ἐ-
 λογητός εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀψήν³», ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος· Οὐ θέμις
 εἰπεῖν ἐπὶ Πατρός, Ὡς ποτε ὅτε οὐκ ἦν ἀθέμιτον εἰπεῖν ἐπὶ Υἱοῦ
 Ὡς ποτε, ὅτε οὐκ ἦν Παντοκράτωρ ἐστὶν ὁ Πατὴρ παντοκράτωρ
 ἐστὶ καὶ ὁ Υἱός, λέγοντος τοῦ Ἰωάννου «Ὁ ὢν, ὁ ἦν, ὁ ἐρχόμενος⁴
 15 ὁ παντοκράτωρ⁵»· Φῶς ἐστὶν ὁ Πατὴρ ἀπαχασμα ὁ Υἱός καὶ φω-
 σ ἀληθινόν· Ἀληθινὸς Θεός· ὁ Πατὴρ ἀληθινὸς Θεός· ὁ Υἱός οὕτω γὰρ
 ὁ Ἰωάννης ἐγραφε· «Ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ· Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεός καὶ ζωὴ, ὁ αἰώνιος⁶»· Καί
 ὅπως οὐδὲν ἐστίν, ὁ ἔχει ὁ Πατὴρ, ὁ μὲν τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ· Διὰ τοῦτο
 20 γὰρ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ ἐπεδὴ τὰ τοῦ
 Πατρὸς, ταῦτα ἐν τῷ Υἱῷ ἐστίν, καὶ πάλιν ταῦτα ἐν τῷ Πατρὶ νοεῖ-
 ται· Οὕτω νοεῖται καὶ τὸ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμέν⁷» ἐπεδὴ,
 οὐκ ἄλλα ἐν τούτῳ, καὶ ἄλλα ἐν τῷ Υἱῷ· ἄλλα τὰ ἐν τῷ Πατρὶ, ταῦτα
 ἐν τῷ Υἱῷ ἐστὶ· Καὶ ἃ βλέπει, δε ἐν τῷ Πατρὶ, ἐπειδὴ βλέπεις ἐν
 25 τῷ Υἱῷ νοεῖται καλῶς τὸ, «Ὁ ἐμὲ ἐωρακώς ἐώρακε τὸν Πατέρα⁸»·
 3 Τούτων δὲ οὕτω δεικνυμένων, ἀσέβης ἐστὶν ὁ λέγων κτίσμα
 εἶναι τὸν Υἱόν· Ἀναγκασιθεῖται γὰρ εἰπεῖν κτίσμα καὶ τὴν πηγὴν
 βρύουσαν, κτίσμα τὴν σελάν, τὸν λόγον, ἐν ᾧ ἐστὶ πάντα τὰ τοῦ
 Πατρὸς· Ἀλλως τε καὶ ἀπο τούτων ἂν τις ἴδοι τὸ σαθρὸν τῆς αἵρε-
 30 σεως, τῶν Ἀρειομανιτῶν· Ὡς ἔσμεν ὁμοιοί, καὶ τὴν ταυτότητα ἔχο-
 μεν τούτων, καὶ ὁμοουσιοὶ ἔσμεν ἀνθρώποι, γοῦν ὁμοιοί καὶ ταυτότητα
 ἔχοντες, ὁμοουσιοὶ ἔσμεν ἀλλήλων· Τὸ αὐτὸ γὰρ πᾶσι, τὸ θνητὸν, τὸ
 φθαρτὸν, τὸ τρεπτόν, τὸ ἐκ μὲν ὄντων· Καὶ ἄγγελοι δὲ πρὸς ἑαυτοὺς
 καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὡσαύτως ὁμοφυῆ ἐστὶν ἀλλήλων· Οὐκ ἔστιν ἐρευνάτω
 35 σάν οἱ περίεργοι, εἴ ἐστὶ τις ὁμοιοτης πρὸς τὸν Υἱὸν τοῖς κτίσμασιν· ὅ
 τὰ ἐν τῷ Υἱῷ δύνανται εἶρεῖν ἐν τοῖς γενητοῖς, ἵνα καὶ κτίσμα τολμη-
 σωσιν εἰπεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον· Ἀλλ' οὐκ ἂν εὕροιεν οἱ πάντα
 προπετεῖς καὶ πλανώμενοι, περὶ τὴν εὐσέβειαν· Ἐν μὲν γὰρ ταῖς κ-
 σμασιν οὐδὲν ἐστὶ παντοκράτωρ, καὶ οὐδὲν παρὰ τοῦ ἑτέρου κρατεῖται⁹
 4

1. Ἰω. 16, 15. 2. Πρβλ. Ἑβρ. 1, 2. 3. Ῥωμ. 9, 5. 4. Ἀποκ. 1, 8.
 5. Α' Ἰω. 5, 20. 6. Ἰω. 10, 30. 7. Ἰω. 14, 9.

Ἐκαστον γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. «Οἱ μὲν γὰρ οὐρανοὶ διηγούνται
 τὸν Θεόν¹ ἡ δὲ γῆ τοῦ Κυρίου ἐστὶ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ² ἡ θα-
 λασσα εἶδε καὶ ἔφη εἰ³. Καὶ τὰ πάντα δοῦλα τοῦ πεποιηκότος ἐστὶ,
 τοιοῦντα τὴν λόγον αὐτοῦ⁴ καὶ ὑπακούοντα τῷ προστάγματι αὐτοῦ.
 5 (1) δὲ Ὡς πα-τεκρατωρ ἐστὶν ὡς ὁ Πατὴρ καὶ τοῦτο εἰρηπαι-
 καὶ δέδεικται. Πάλιν γὰρ ἐν ταῖς κτισμασίν· ὁ δὲν ἐστὶν ἄτρεπτον τῇ
 φύσει. Τῶν γὰρ ἀγγέλων τινες οὕτως ἐτήρησαν τὴν ἰδίαν ταξίν καὶ
 ἕστρα οὐ καθαρά ἐνώπιον αὐτοῦ⁵ καὶ ὁ μὲν διαβολὸς ἐπέσεν ἀπ'
 οὐρανοῦ ὁ δὲ Ἀδάμ παρεβή, καὶ πάντα ἀλλοιωμένα ἐστὶν. Ὁ δὲ
 16 ὡς ἄτρεπτος ἐστὶ καὶ ἀκαλλωπτός ὡς ὁ Πατὴρ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦ-
 λος ὑπεμνήσεν ἐκ τοῦ ἑκατοστοῦ καὶ πρώτου βιβλίου λέγων «Καὶ συ-
 κ' ἀρχαί, Κυριε τὴν γῆν ἔθεμελιώσα, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν
 οὐρανοί. Ὑποτασσονται σοὶ οἱ οὐρανοὶ καὶ πάντες ὡς κατὰ
 15 τὸν λόγον σου. ὁ πῦρ εἰ, καὶ τὰ ἔν σοι οὐκ ἐκλείψουσι⁶» Καὶ πάλιν
 εἰπὼν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦθ', καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας⁷»

4 Καὶ πάλιν τὰ γενητὰ πάντα οὐκ ἦν, καὶ γέγονε. Τὴν γὰρ γῆν, ὡς
 ὁ δὲν, ἐποίησε καὶ, οὐ καλῶντα μὴ ὄντα ὡς ὄντα⁸ καὶ ποιήματα δὲ
 20 ἐστὶ καὶ κτισματα διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀρχὴν ἔχει τοῦ γενέσθαι.
 Ἐν ἀρχῇ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν⁹, καὶ
 πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ τὰς αἰνίας. «Ἡ χεὶρ μου ἐποίησε τὰ πάντα πάντα¹⁰.
 (1) δὲ Ὡς ὡς ἐστὶ καὶ ἐπὶ πάντων Θεός, ὡς ὁ Πατὴρ καὶ τοῦτο οὕτω
 μεδικαί καὶ οὐ ποιούμενός ἐστιν, ἀλλὰ ποιῶν καὶ οὐ κτιζόμενος,
 25 καὶ κτιζὼν καὶ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς Δι' αὐτοῦ γὰρ οἱ αἰῶνες
 ἐγόνασι¹¹ καὶ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
 οὐδὲ ἐν¹² ὡς δὲ Ἀποστόλος ἐδίδαξε τὸ ἐν τῷ ψαλμῷ, αὐτὸς κατ' ἀρχὰς
 τὴν γῆν ἔθεμελιώσα, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰσὶν οἱ οὐρανοί¹³
 καὶ πάλιν τῶν κτισμάτων οὐδὲν ἐστὶ τῇ φύσει Θεός ἀλλ' ἕκαστον
 30 τῶν γενομένων δ καὶ γέγονε, τοῦτο καὶ ἐλήθη τὸ μὲν οὐρανός ἄλλο
 καὶ γῆ καὶ οἱ μὲν φωστῆρες, τὰ δὲ ἕστρα καὶ ἄλλα θάλασσα, καὶ
 χθυσσοί, καὶ τετράποδα καὶ λοιπὸν ἄνθρωπος καὶ πρό τούτων ἀγγε-
 λοὶ καὶ ἀρχάγγελοι χειρουβὶμ, σερραφίμ, καὶ δυνάμεις, ἀρχαί, ἐξουσίαι,
 35 κυριότητες, παράδεισος καὶ οὕτως ἕκαστον διαμένει. Εἰ δὲ καὶ
 ἦτοί τινες ἐλήθησαν, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει ἀλλὰ τῇ μετουσίᾳ τοῦ Πατρὸς.
 Ὡς γὰρ καὶ αὐτὸς εἶπεν «Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς πρὸς οὓς ὁ Λόγος
 τοῦ Θεοῦ ἐγένετο¹⁴» Διὸ, μὴ ὄντες τῇ φύσει θεοὶ ἐστὶν ὅτε τινὲς τρέ-
 πονται, ἀκούοντες· «Εγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες.

1 Ψαλμ. 13, 2   2 Ψαλμ. 23, 1   3 Ψαλμ. 113, 3.   4 Πρβλ. Ψαλμ.
 102, 20   5 Ἰωβ 25, 5   6 Ἑβρ. 1, 10-12   7 Ἑβρ. 13, 8   8 Ρωμ.
 4, 17   9 Γεν. 1, 1   10 Ἠσ. 66, 2   11 Πρβλ. Ἑβρ. 1, 2   12 Ἰω. 1, 3
 13 Ἑβρ. 1, 10 Ψαλμ. 101, 26   14 Ἰω. 13, 35.

Υμεῖς δὲ, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε ¹· τοιοῦτος ἔν ὁ ἀκούσας·
 «Σὺ δὲ εἰ ἄνθρωπος, καὶ ὡς θεός» ²· ὁ δὲ Υἱὸς Θεὸς ἀληθινός ἐστιν,
 ὡς ὁ Πατὴρ· Ἐν αὐτῷ γὰρ εἶπεν καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῇ ἰσχύϊ καὶ ἐμὲ
 Ἰωάννη, ἔγραψεν ὡς δεδεικται· ὁ δὲ Δαβὶδ καλεῖται· ὁ Ἰσραὴλ σὺ
 ὁ υἱός σου αἰῶνα αἰῶνος ῥαββός· ἐμνήσθη, ὁ ῥαββός σου βασιλεὺς αἰ-
 σου ³ καὶ ὁ πρῆφτης δὲ Ησαΐα, ὅσα· Ἐξοχώσεν Ἀγγέλου καὶ
 ἐμπορίας λιθίνων καὶ οἱ Σαββαί· καὶ ἄλλοι ἐπ' αὐτὸ διαβήσαντες
 καὶ ἀκολούθησαν οἱ ὁπίσθεν δεδεμένοι· γενομένη καὶ τροπικὴ
 σπουδῇ σου ἐν σοὶ ὁ Θεός· Σὺ γὰρ εἰ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ
 ἡδεδίμεν ⁴· Τί, δὲ ἐστὶν ὁ Θεός σου ὡς ὁ Θεός σου, καὶ ὁ Υἱός σου, λέγω
 «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν» ⁵.

5 Τί, τοῦτων ὄντων καὶ περιγραμμένων, οὐ σὺντα ἐπὶ τῶν κτι-
 σματων οὐδὲν ὅμοιον ὁ Υἱός· ἔχει πάντα δὲ τὰ τοῦ Πατρὸς· ὁ
 Υἱὸς ἐστίν, ὅτι ὁμοουσιός ἄν εἴη ὁ Υἱός· ὁ δὲ Πατὴρ· ὡς περ ἀρ-
 τῶν κτισμάτων πάντα εἶχεν ὁμοουσιᾷ καὶ τῷ, τὰ ἅπαντα εἶχε συγγε-
 νειαν, ὁμοουσιᾷ· ἔν αὐτοῖς ἔν ὁμοῦ ἀλλοτρίως, μὲν ὢν κατ' οὐσίαν
 τῶν γεννητῶν· ὁ δὲ τοῦ Πατρὸς Λόγος, οὐκ ἴσως ὢν οὗτος ἐκείνῳ
 ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἴδιον πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς ὁμοουσιᾷ, εἰκότι
 ἄν εἴη τῷ Πατρὶ· ὁμοῦ γὰρ καὶ ὁ Πατέρων γεννησάντες, ὡς ἐκείνηται
 ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν συνόδῳ· ὁμοουσιον καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς
 τὸν Υἱὸν συνεῖδεν γὰρ καλῶς, ὅτι κτιστὴ οὐσία οὐ δύναται ἄν ποτε
 εἰπεῖν· «Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἐμὰ ἐστίν»· Ἀρχὴν γὰρ ἔχοντα
 τὸ γενέσθαι οὐκ ἔχει τὸ ὦν, καὶ τοῦ ἦν κτίσας· Καὶ δια ταῦτα ἐπε-
 δη ταῦτ' ἔχει ὁ Υἱός, καὶ πάντα δὲ τὰ προειρημένα τοῦ Πατρὸς
 τοῦ Υἱοῦ ἐστίν, ἀναγκαί, μὴ κτιστὴν εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ Υἱοῦ· τὴν
 ὁμοουσίον τῷ Πατρὶ· Ἀλλως τε καὶ κατὰ τοῦτο οὐκ ἄν εἴη κτιστὴ
 οὐσία, δεκτικὴ τῶν ἰδίων τοῦ Θεοῦ· Ἰδίαν δὲ αὐτῷ ἐστὶν ἐξ ὧν γινώ-
 σκεται ὁ Θεός, οὐκ ἐν παντοκρατῶρ, τὸ εἶναι τὸ ἀναλλοίωτον καὶ το
 ἕτερα τὰ προειρημένα, ἵνα μὴ ὁμοουσιός τῶν κτισμάτων αὐτός·
 Θεός φαίνεται κατὰ τοὺς ἄφρονας ἔχων ἄπερ κατὰ τὰ κτίσματα ἔχειν
 δύναται.

6 Καὶ οὕτως δ' ἄν τις διελέγξαι τὴν ἀσέβειαν τῶν λεγόντων κτι-
 σμα εἶναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον· Ἡ τιμὴ τῶν ἡμῶν εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν
 καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἐστὶ, λέγοντος αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῖς ἀποστόλοις
 «Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς, εἰ
 τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»·
 Εἶπε δὲ οὕτως, ἵνα ἐξ ὧν οἶδαμεν, ἀπὸ τούτων νοώμεν καὶ περὶ ὧν
 προειρημένων· ὡς περ οὖν ἂν εἴποιμεν τοὺς πατέρας ποιητὰς ἄλλου
 γεννήτορας καὶ αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς οὐκ ἂν εἴποι τις κτίσμα πατέρων·
 ἀλλὰ υἱούς φύσει, καὶ ὁμοουσίους τῶν πατέρων· οὕτως, εἰ Πατὴρ

1 Ψαλμ 81, 6-7. 2 Ψαλμ 94, 7. 3 Ἡσ 43, 14-15. 4 Ἰω 14, 10. 5 Ἰω. 16, 15. 6 Ματθ. 28, 19.

Θεός, πᾶν τῷ, Υἱοῦ φῶσε καὶ ὁμοούσιον, ἐστὶ Πατὴρ Ἀβραάμ γὰρ
 καὶ ἐκείνῃ τῇ Ἰσραὴλ ἄν' ἐγέννηται Βασιλεὺς δὲ καὶ Ελκωβ οὐκ
 ἐγέννησαν, ἀλλ' ἐποίησαν πάντα τὰ ἔργα τὰ ἐν τῇ σκηνῇ¹ Καὶ κα-
 τήκης δὲ καὶ οἰκοδόμοι οὗ γενώσιν ἃ ποιοῦσιν αὐτὸν ἕκαστος ἐργα-
 ζεταὶ ὁ μὲν τὸ σκάφος ὁ δὲ τὴν οἰκίαν. Ὁ μὲντοι Ἰσαὰκ οὐ ποιεῖ,
 ἀλλὰ γεννά φῶσει καὶ ὁμοούσιον τῷ Ἰσραὴλ καὶ ὁ Ἰακωβ δὲ οὕτως
 τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἵνα περ οὖν μακροὶ ἴσως
 λέγων τὴν οἰκίαν ὁμοούσιον τῷ οἰκοδόμῳ, καὶ τὸ σκάφος τῷ ναυ-
 πλοῦ οὕτως προποῖται. Ἐν τῇ εἰρηῇ πάντες Υἱὸν ὁμοούσιον εἶνα τοῦ
 10 σκάτους Πατρὸς. Εἰ πάντων Πατέρων ἐστὶ καὶ Υἱὸς ἀναγκὴ τὸν Υἱὸν
 φῶσει καὶ λαθεία εἶναι Υἱόν. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὁμοούσιον εἶνα τῷ
 Πατρὶ, ὡς ἐκ πολλῶν ἐδεχθη, ἡμεῖς περὶ μὲν τῶν περὶ μακρῶν
 αὐτοὺς εἶπε καὶ ἐγέννηθησαν αὐτῷ, ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίθησθαι²
 Περ δὲ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐξελείχεται ἡ καρδία μου. Λογὴν ἀγαθὴν ἐν
 15 ἡ δὲ Διὰ τὴν οἴδε Υἱὸν αὐτοῦ Θεοῦ, οἴδε καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν
 μὲν Υἱὸν εἶδε δρῶν ζώντα τὴν αἰώνιον περ δὲ τῶν ἔργων κερκαῶς,
 «Ἐμμελεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον³» ἕκαστον μὲν τῶν
 κτισμάτων κατέλεξε τὸν δὲ Υἱὸν οὗ συνεισέλαβε τούτους, εἶδεν, ὅτι
 καὶ ἐστὶν ἔργον ἄλλα δι' αὐτῶν γέγονε μὲν τὰ ἔργα, ἐν Πατρὶ δὲ
 20 ἀνασθεμένος καὶ περιουσιμμένος ἐστὶν ἵνα περ οὖν δι' αὐτοῦ ἀποκαλυ-
 πτεται ὁ Θεὸς τοῖς γινώσκουσιν οὕτως, δι' αὐτοῦ ἡ εὐλογία καὶ ὁ
 μανός, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος ὁμολογεῖται τῷ Πατρὶ δι' αὐτοῦ καὶ
 ἐν αὐτῷ ἵνα καὶ εὐπροσδεχτός τ' αὐταῖσι εὐλογία γενήται ὡς αἱ
 Γραφαὶ λέγουσιν. Ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων δεδεικται καὶ
 25 λεκνύται ἀπεβῆ, ὁ λεγὼν κτίσμα εἶναι, τὸν τοῦ Θεοῦ Λογόν.

7 Ἀλλ' ἐπειδὴ προφασίζοντα τὸ ἐν ταῖς Παροιμίαις γεγραμμέ-
 νον τοῦ Κυρίου ἐκτίσσε με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ⁴,
 καὶ ἐπιτέλεισιν αὐτοῖς Ἰδοὺ ἐκτίσσε καὶ κτίσμα ἐστὶν ἀναγκαῖον
 ἐστὶ καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἔχει ὅσον παχυννται, μὴ εἰδότες τὸν σκοπὸν τῆς
 30 τοιαύτης Γραφῆς. Εἰ μὲν οὖν Υἱὸς ἐστὶ, μὴ γενέσθω κτίσμα εἰ δὲ κτίσμα,
 μὴ λεγέσθω Υἱός. Δέδεικται γὰρ ἐν ταῖς ἐμπροσθεν ὅση διαφορά ἐστὶ
 κτισματος καὶ Υἱοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τελειώσις οὐκ εἰς κτίστην καὶ κτι-
 τῶνα, ἀλλ' εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν κρατεῖ, ἀναγκὴ μὴ λεγέσθω κτίσμα
 ἀλλ' Υἱὸν τὸν Κύριον. Οὗ γεγραπται οὖν φησί. Ναι γέγραπται,
 35 καὶ ἀναγκαιῶς εἰσάγεται ἀλλὰ κακῶς νοοῦσι το καλῶς εἰρημένον οἱ
 ῥητορικοὶ. Εἰ γὰρ ἐνοοῦν καὶ ἐγινώσκον τὸν χαρακτῆρα τοῦ Λογισ-
 μῶς, οὐκ ἂν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης ἐλεγον κτίσμα εἶναι, οὐδὲ προσε-
 κοπτον τῷ γεγραμμένῳ καλῶς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ποῶν ἐγινώσκον
 οὐδὲ συνήκαν⁵ διὰ τοῦτο, ὡς γέγραπται, «ἐν σκότῳ διαπορεύονται⁶»

1 Πρβλ. Ἐξ 36, 1   2 Ψαλμ. 148, 5   3 Ψαλμ. 41, 2   4 1ον
 (1ον τῶν παλ. 34)   5 Παρμ. 8, 22.   6 Ψαλμ. 81, 6   7 Πρβλ.
 Ἰω. 12-35.

ἡμᾶς δὲ ὁμῶς ἀναγκαῖον εἰπεῖν ἐν' ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἐν τούτῳ δειχθῶσιν ἄφρονες, ἡμεῖς δὲ μὴ παραλιπώμεν τὸν κατὰ τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ἑλεγχον, ἰσως καὶ αὐτοὶ μεταγνώσιν. Ὁ χαρακτήρ τοίνυν ἧς ἐν Χριστῷ πιστεῶς ἐστὶν οὗτος, τὸν Ἰωάν τοῦ Θεοῦ, Λόγον ὄντα Θεόν («Ἐν ἀρχῇ γὰρ ὁ Λόγος, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος¹»), σοφίαν ὄντα καὶ δύνα⁵ μιν τοῦ Πατρὸς (Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία²) τοῦτον ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἀνθρώπων γεγενῆσθαι δια τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰωάννης, εἰρηκώς, «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος», μετ' ὀλίγα εἶπε «καὶ ὁ Λόγος, σαρξ ἐγένετο³» ἴσον τῷ εἰπεῖν, ἀνθρώπος γέγονε. Καὶ ὁ μὲν Κύριος, περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγε «Τ. με¹⁰ ζητεῖτε ἀποκτεῖναι⁴, ἀνθρώπον δὲ τὴν ἀληθείαν ὑμῖν μελαλήκα,⁵ ὁ δὲ Παῦλος, παρ' αὐτοῦ μαθὼν, ἔλεγε «Εἷς Θεὸς εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπος Χριστὸς Ἰησοῦς⁶» ἀνθρώπος δὲ γενόμενος καὶ οικονομήσας τὰ ἀνθρώπινα, τροπώσας τε καὶ καταργήσας τὸν καθ' ἡμῶν θάνατον, καθήκει νῦν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ἐν¹⁵ αὐτῷ ὄν, καὶ τοῦ Πατρὸς ὄντος ἐν αὐτῷ, ὥσπερ ἦν αἰ, καὶ ἔσ²⁰ διαπαντός.

8. Ὁ μὲν χαρακτήρ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀποστόλων διὰ τῶν Πατέρων δεῖ δὲ λοιπὸν ἐντυγχάνοντα τῇ Γραφῇ δοκιμαζεῖν καὶ διακρίνειν, ποτὶ μὲν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Λόγου λέγει, ποτὶ δὲ περὶ τῶν ἀνθρώπων²⁰ αὐτοῦ ἵνα μὴ ἕτερα ἀπὸ ἑτέρων νοοῦντες παρακταίωμεν οἱ τεπρόνθοσιν οἱ Ἀρειανοὶ. Ὡσπερ τοίνυν, Λόγον αὐτὸν εἰδότες, οἶδαμεν, ὅτι «ὁ²⁵ αὐτοῦ τα πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν⁷ καί, «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερωθῆσαν⁸» καί, «Ἀποστέλλει τὸν Λόγον αὐτοῦ, καὶ ἱάτα τα πάντα⁹» καὶ σοφίαν δὲ αὐτοῦ²⁵ εἰδότες, οἶδαμεν, ὅτι ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν¹⁰, καὶ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν ὁ Πατὴρ¹¹ καὶ Θεὸν δὲ αὐτὸν εἰδότες, πεπιστευκαμεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς «Ὁ θρόνος σου» γὰρ, «ὁ Θεός» ἔδει Δαβὶδ, «εἰς αἰῶνα αἰῶνος ῥάβδος ἐυθύτητος¹², ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν δια³⁰ τοῦτο ἐχρίσά σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σ¹³, ἑλαίον ἀγαλλισσεως παρα τοὺς μετόχους σου.¹⁴» Καὶ ἐν μὲν τῷ Ἠσάϊα αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λέγει «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ ἐνέκα ἐχρίσέ με¹⁵» Ὁ δὲ Πέτρος ὡμολόγησεν, ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος¹⁶» Οὕτως εἰδότες αὐτὸν ἀνθρώπον γενόμενον, οὐκ ἀρνούμεθα τὰ περὶ αὐτοῦ ἀν³⁵θρώπινως λεγόμενα, οἷά ἐστι τὸ πεινᾶν, τὸ διψᾶν, τὸ βραχισθῆναι, τὸ δακρῦσαι, τὸ κοιμηθῆναι, καὶ τέλος τῷ σταυρῷ ἀναδεξασθαι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ταῦτα γὰρ πάντα περὶ αὐτοῦ γέγραπται

1 Ἰω 1, 1. 2. Α' Κορ. 1, 24. 3. Ἰω 1, 14. 4. Ἰω 7, 19.
5. Ἰω 8 40. 6. Α' Τιμ. 2 5. 7. Ἰω 1, 3. 8. Ψαλμ. 32, 6. 9. Πρβλ.
Ψαλμ. 106 20. 10. Παρμ. 3, 19. 11. Ψαλμ. 103 24. 12. Ἰαλμ.
64, 7-8. 13. Ἠσ. 51, 1. 14. Ματθ. 16, 16.

- ἴδω, καὶ τὸ «ἐκτίσεν», ἀνθρώποις ὁμοῦν οὐκ ἀπέκρινεν ἡ
 πατρὶς ἀλλ' εἰρήκεν. Ἐκτίσθημεν ἄρ' καὶ πεποιημένα οἱ ἄνθρωποι
 ἅλλ' ὥστερ' ἀκούοντες ἐταχσεν ἐκκομήθῃ, ἐρραπίσθῃ, οὐκ ἐρρι-
 μεθ' αὐτοῦ τῇ θεότητι οὕτω, ἰκνούμεναι τὸ «ἐκτίσεν» καλοῦθον
 5 καὶ εἰς μνημονεύειν ὅτι θεὸς ὢν ἐκτίσθῃ, ἄνθρωπος. Ἀνθρώπων
 ἀρ' ἴδιον τὸ κτερίζεσθαι, ὥστερ' καὶ τὰ προεπιμένα τὸ πείναν, καὶ τὰ
 ἔμοια.
- Καὶ γὰρ καὶ κεῖνο πάλιν τὸ καλῶς μὲν εἰρημένον, κακῶς δὲ
 νοούμενον παρ' αὐτοῦ σημεῖον δὲ τὸ «Περὶ τῆς ἡμέρας ἧς τῆς ὥρας
 10 ἐκείνης οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, οὐδὲ ὁ Ἰὼς», καλὸν ἔχει
 οἱ νοῦν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ νομίζουσιν ἐκ τοῦ λέγειν, οὐδὲ ὁ Ἰὼς,
 ὅτι ἀγνοῶν ὅλοι, ὅτι κτισμα εἶναι Ἰὼς ἐστὶ δὲ οὕτω μὴ γένοιτο!
 καὶ γὰρ ὥστερ' λέγων, «Ἐκτίσθ' με, ἄνθρωπ' ὦν, εἰρήκεν οὕτω, λέγων,
 οὐδὲ ὁ Ἰὼς», ἀνθρωπίνως εἰρήκε. Καὶ τὸ αἰτῶν τὸ οὕτως εἰρηκεναὶ
 15 ἔχει τὸ εἰδόνον. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνθρώπος γέγονεν ὡς γέγραπται,
 ἄνθρωπ' ὦν ἴδιον τὸ ἀγνοεῖν, ὥστερ' καὶ τὸ πείναν, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ
 γὰρ γινώσκουσιν ἐὰν μὴ ἀκούσῃ καὶ μάθῃ. διὰ τοῦτο καὶ τῇ
 ἀγνοίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος γέγονας ἐπιδεικνύεται πρῶτον
 μὲν, ἵνα δεῖξῃ, ὅτι αὐτῷ ἀνθρωπίνον ἔχει σῶμα ἔπειτα δέ, ἵνα καί,
 20 τὴν ἀγνοίαν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ σῶματι ἔλῃ, ἀπο πάντων ἀνθρώπων
 μὲν, καὶ καθάριας, τελείας καὶ ἰσῆας παραστήσῃ τῷ Πατρὶ τὴν
 ἀνθρωπότητα. Ποῖαν ἐτι προφασιν εὐρηπῶσιν οἱ Ἀρειανοί. Τί λοι-
 πόν ἐπινοήσαντες γογγύσουσι, κατεγνωσθήσαν μὴ εἰδότες τὸ, «Κύριος
 25 ἐκτίσθ' με εἰς ἔργα αὐτοῦ» καὶ εἰς ῥύσιν μὴ νοούντες τὸ, «Περὶ
 ἧς τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, οὐδὲ ὁ Ἰὼς»
 καὶ ἄρ' ὥστερ' λέγων μὲν τὸ, «ἐκτίσθ'», τὸ ἀνθρωπίνον σημαίνει,
 ὅτι ἄνθρωπος γέγονε καὶ ἐκτίσθ' λέγων δέ, «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν
 30 κομῇ» καὶ «Ὁ εὐρακὼς ἐμὲ εὐρακε τὸν Πατέρα», καὶ «Ἐγὼ
 ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί», τὴν αἰδιότητα καὶ τὸ πρὸς
 τὸν Πατέρα ὁμοουσίον σημαίνει οὕτως λέγων, «Οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ
 ὁ Ἰὼς», ὡς ἄνθρωπος πάλιν λέγει ἀνθρώπων γὰρ ἴδιον τὸ ἀγνοεῖν.
 Λέγων δέ, «Οὐδεὶς οἶδεν τὸν Πατέρα εἰ μὴ ὁ Ἰὼς, οὐδὲ τὸν Ἰὼν
 εἰ μὴ ὁ Πατὴρ», οἶδεν πολλῶ πλεον ἢ γενητά. Οἱ μὲν οὖν μαθηταὶ
 35 ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην διακόν τῷ Κυρίῳ «Νῦν οἶδαμεν, ὅτι πάντα
 ἠίδας». Εὐδὴλον οὖν, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ὃ ἀγνοαί, Λόγος ὢν, δι' οὗ
 τὰ πάντα ἐγένετο. Τῶν δὲ πάντων οἶσα καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, πάντως
 δι' αὐτοῦ γενήσεται, καὶ διαρραγῶσι μυριάκις τῇ ἐκείνων ἀγνοίᾳ
 οἱ Ἀρειανοί.

1 Μάρκ. 13, 32.

2. Ἰω. 10 30

3. Ἰω. 14 9

4. Ἰω. 14, 10

5. Ματθ. 11, 27.

6. Ἰω. 16, 30.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΕΡΑΠΗΩΝΑ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

1 Ἰσως θαυμάσεις, τῶς ἐντειλαμενον τὴν περὶ τοῦ αἵου,
Πνεύματος γραφείσαν ἐπιστολὴν ἐπέμειν καὶ δι' αἰγίων δηλωτα
οῦα, ὥσπερ ἀφέντα με τὸν περὶ τοῦτου λόγον, καὶ γραφόντα κατὰ τὴν 5
ἀσεβούντων εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ μεγίστων αὐτὸν κτισμῶν ἀνι
στὰς μὲν ἐν οἷς ὅτι, εἰ μάθος τὸ κτίσιον, ἀλλὰ καὶ ἀποδέξεται σὺ
ἢ εὐλαβεία, πρῶτα τὸ εὐλογον Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ Κύριος,
εἶπεν «ὡς ἀλλήλῃσι παρ' αὐτοῦ ὁ Παράκλητος, καὶ ὅσα ἀκούσει 10
λαλήσει· ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήγεται, καὶ ἀναγγελεῖ μὲν καὶ ἐμνηστ
σας δέδωκεν ἐξ αὐτοῦ, τοῦτο τοῖς μαθηταῖς¹, καὶ οὕτως ἐσχέον αὐ
τὸ ὁ Πατήρ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα κατὰ τὸ γεγραμμένον² ὅτι τὸ τοῦ
ἐκκοτος περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρῶτον εἰρήνη καὶ γεγραπτα 15
ἐν ἐκ τῆς περὶ τοῦ Υἱοῦ γνωσεως ἔχειν καὶ τὴν περὶ τοῦ Πνεύμα
τος γνῶσιν καλῶς δινηθῶμεν οἷαν γὰρ ἐγνωμεν διὰ τὰ τοῦ Υἱοῦ
πρὸς τὸν Πατέρα, ταύτην ἔχειν τὸ Πνεῦμα πρὸς τὸν Υἱὸν εὐρησ
μεν Καὶ ὥσπερ ὁ Υἱὸς λέγει, «ὅλα τα ἔχει ὁ Πατήρ ἐμὰ ἔστιν³»
οὕτως ταῦτα πάντα διὰ τοῦ Υἱοῦ εὐρησόμεν ὅσα καὶ ἐν τῷ Πνεύ 20
ματι Καὶ ὡς ὁ Πατήρ ἐδείξε τὸν Υἱὸν λέγων, «ὁμοῦ ἐστιν ὁ Υἱὸς
μὲν ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ τοδοκῶσα⁴» οὕτως, τὸν Υἱὸν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα
«Ἐξαπέστειλε γὰρ» φησὶν ὁ Ἀποστολὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ
αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κραζόν Ἀββὰ ὁ Πατήρ⁵ καὶ τὸ
παραδοξόν, ὥσπερ ὁ Υἱὸς, λέγει, Γὰ ἐμὰ τὸν Πατὴρ ἐστὶν οὗτος 25
τοῦ Πατρός ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ τὸν Υἱὸν εἰρηται Ἀ
ποστόλῃ γὰρ ὁ Υἱὸς λέγει «Ὅταν ἐντὶς ὁ Παράκλητος, ἐν ἐ
κέρψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὶ
τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ
Παῖλος γραφεὶ «Ὅτι οἱ οἶδε τὰ τοῦ κνθρωποι εἰ μὴ τὸ πνεῦμα 30
τοῦ ἀνθρώπου τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὕτως
εἶδεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» ἐν αὐτῷ Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα
τοῦ κόσμου ἐλαβομεν ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἴδωμεν
τὰ ὑπο τοῦ Θεοῦ χαρησθέντα ἡμῖν⁶» Καὶ ἐν παντ δὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ
εὐρήσεις ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λεγόμενον τοῦ Υἱοῦ, τοῦτο λέγε 35
ται τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ τοῦτο ἐν τοῖς ἐκ τὸςθεν ἐγγραψαμεν (ὅτι
οὐκ εἰ ὁ Υἱὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἰδιότητα, καὶ διὰ τὸ εἶναι
αὐτοῦ τῆς οὐσίας, ἴδιον γέννημα, οὐκ ἐστὶ κτισμα, ἀλλ' ὁμοούσιον
τοῦ Πατρός, οὕτως οὐκ ἀν εἴη οὐδὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κτισμα
ἀλλὰ καὶ ἀσεβῆς ὁ λέγων ταῦτο, διὰ τὴν πρὸς τὸν Υἱὸν ἰδιότητα

1 Ἰω 16, 13   2 Πρβλ. Ἰω 20, 22   3 Πρβλ. Ἰωηλ 3, 1   4 Ἰω
16, 15   5 Ματθ. 3, 17   6 Γαλ 4, 6.   7 Ἰω 15, 26   8 Α Κορ
2, 11-12

αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐξ αὐτοῦ δίδοται πᾶσι, καὶ ἃ ἔχει τοῦ Υἱοῦ ἐστίν.

2 Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα πείσαι καὶ πάντα ὀντινοῦν φιλό-
νεικον, μηκέτι λέγειν κτίσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐν τῇ Θεῳ, καὶ τὰ βάθῃ
ερευνῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ διδόμενον ἵνα μὴ ἐκ τοῦ-
5 των ἀναγκασθῇ καὶ τὸν Υἱὸν εἰπεῖν κτίσμα, τὸν Λόγον, τὴν σοφίαν,
τὸν χαρακτήρα, τὸ ἀπαλγασμα, ὃν ὁρῶν τις ὁρᾷ τὸν Πατέρα, καὶ
λοιπὸν ἀκηόσῃ· «Ὁ ἀρνουμένος τὸν Υἱὸν οὐδὲ τὸν Πατέρα ἔχει·»
Ἀέξει γὰρ κατ' ὀλίγον ὁ τοιοῦτος, ὡς ὁ ἄρρων· «Οὐκ ἐστὶ Θεὸς·»
10 «Ὅμως δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐκ κλειόνων δειχθῆναι τὸν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐλεγ-
χὸν καλὸν, ἐξ ὧν ὁ Υἱὸς δεικνύται μὴ ὧν κτίσμα, ἐκ τούτων δεῖξαι
καὶ τὸ Πνεῦμα μὴ εἶναι κτίσμα· Ἐξ οὐκ ὄντων ἐστὶ τὰ κτίσματα,
καὶ ἀρχὴν ἔχει τοῦ εἶναι· «Ἐν ἀρχῇ» γὰρ «ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ τὴν γῆν·», καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ
15 Θεοῦ ἐστὶ, καὶ λέγεται, ὡς εἶπεν ὁ Ἀποστόλος· Εἰ δὲ ὁ Υἱὸς, ἐπειδὴ
ἐξ οὐκ ὄντων οὐκ ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἰκότως, οὐκ ἂν εἴη κτί-
σμα ἀνάγκη μηδὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι κτίσμα· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ
Θεοῦ ὁμολόγηται· Τα γὰρ κτίσματα ἐξ οὐκ ὄντων ἐστίν.

3 Καὶ πάλιν χρίσμα καὶ σφραγὶς λέγεται καὶ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα·
οὐ μὲν γὰρ Ἰωάννης γράφει· «Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἔλαβετε παρ'
20 αὐτοῦ μένει ἐν ὑμῖν καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ'
ὡς τὸ αὐτοῦ χρίσμα, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων·»
ἐν δὲ τῇ προφητῇ Ἠσαΐα γέγραπται· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ
ἐλνεκεν ἐχρίστέ με·» καὶ ὁ Παῦλος δὲ γράφει· «Ἐν ᾧ καὶ πιστευ-
σαντες ἐσφραγισθῆτε·» καὶ πάλιν· «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
25 ἐν ᾧ ἐσφραγισθῆτε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως·» Τὰ δὲ κτίσματα
ἐν τούτῳ χρεῖται καὶ σφραγίζεται· εἰ δὲ τὰ κτίσματα ἐν τούτῳ χρεῖ-
ται καὶ σφραγίζεται, οὐκ ἂν εἴη κτίσμα τὸ Πνεῦμα· οὐ γὰρ ὁμοίον
τὸ χρίον τῶν χρισμένων· Καὶ γὰρ τὸ χρίσμα τοῦτο πναή ἐστὶ τοῦ Υἱοῦ
ὥστε τὸν ἔχοντα τὸ Πνεῦμα λεγεῖν· «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν·»
30 Καὶ ἡ σφραγὶς δὲ τὸν Υἱὸν ἐκτυποῖ, ὡς τὸν σφραγίζομενον ἔχειν τὴν
τοῦ Χριστοῦ μορφήν, λέγοντος τοῦ Ἀποστόλου· «Τεκνία μου, οὐκ
πάλιν ὠδίνω, μέχρις οὐ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν·» Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα
εὐωδία καὶ μορφή τοῦ Υἱοῦ ἐστίν, εὐδελον, ὡς οὐκ ἂν εἴη τὸ Πνεῦμα
κτίσμα· ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς, ἐν μορφῇ τοῦ Πατρὸς ὑπαρχων, οὐκ ἐστὶ
35 κτίσμα· Καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ ἑωρακίως τὸν Υἱὸν ὁρᾷ τὸν Πατέρα, οὕτως
ὁ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχων ἔχει τὸν Υἱόν, καὶ ἔχων αὐτὸν, ναὸς τοῦ
Θεοῦ ἐστὶ, γράφοντος τοῦ μὲν Παυλοῦ· «Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς τοῦ
Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκαὶ ἐν ὑμῖν·» ὁ δὲ Ἰωάννης
φησὶν· «Ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν τῇ Θεῳ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν

1 Α' Ἰω. 2, 23. 2 Ψαλμ. 13, 1. 3 Γεν. 1, 1. 4 Α' Ἰω. 2, 27.
5 Ἦσα. 61, 1. 6 Ἐφεσ. 1, 13. 7 Ἐφεσ. 4, 30. 8 Β' Κορ. 2, 15.
9 Γαλ. 4, 19. 10 Α' Κορ. 3, 16.

ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν ¹· Εἰ δὲ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ ὢν, ἐν ᾧ ἔστι καὶ ὁ Πατήρ, ὡμολογήθη, μὴ εἶναι κτίσμα· ἀνάγκη πᾶσα μὴδὲ τὸ Πνεῦμα εἶναι κτίσμα ἐν αὐτῷ γὰρ ἔστιν ὁ Υἱός, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Υἱῷ· Διὸ καὶ ὁ τὸ Πνεῦμα λαμβάνων υἱὸς τοῦ Θεοῦ χρηματίζεται. Πάλιν δὲ καὶ τοῦτου συνδεῖν καλόν, εἰ ἔστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς Πατήρ εἰς ἔστιν· «Εἰς γὰρ Θεός, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ²· διὸ καὶ μοναγενὴς Υἱὸς εἴρηται καὶ γέγραπται· τὰ δὲ κτίσματα πολλά καὶ διαφόρα· ἄγγελοι, ἀρχαγγελοὶ, χερουβὶμ, ἀρχαί, ἐξουσίαι, καὶ τὰ ἄλλα, ὡς περ εἴρηται· Εἰ δέ, ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πολλῶν ὁ Υἱός, ἀλλ' εἰς ἔστιν, ὡς Πατήρ εἰς ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι κτίσμα, πάντως καὶ τὸ Πνεῦμα (γρη γὰρ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ λαμβανεῖν καὶ τὴν περὶ τοῦ Πνεύματος γνώσιν) οὐκ ἂν εἴη κτίσμα· Οὐ γὰρ τῶν πολλῶν ἔστιν, ἀλλ' ἐν ἔστι καὶ αὐτό.

4 Καὶ τοῦτο οἶδεν ὁ Ἀποστολὸς λέγων· «Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διακρίνῃ ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται ³· καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς, πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτισθημεν, καὶ πάντες ἐν Πνεύμα ἐποτισθημεν ⁴· καὶ πάλιν ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Υἱοῦ δεῖ λαμβανεῖν τὴν περὶ τοῦ Πνεύματος γνώσιν, πρέπον ἂν εἴη ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποδείξεις προφέρειν· Πανταχοῦ τοίνυν ἔστιν ὁ Υἱός, ἐν Πατρὶ γὰρ ὢν, καὶ τοῦ Πατρὸς ὄντος ἐν αὐτῷ· Πάντα γὰρ κρατεῖ καὶ συνέχει, καὶ γέγραπται, ὅτι· «Ἐν αὐτῷ συνέστηκε τὰ πάντα»· εἴτε ὁρατὰ εἴτε ἀόρατα, καὶ αὐτὸς ἔστι πρὸ πάντων ⁵· Τὰ δὲ κτίσματα ἐν μεμερισμένοις τόποις ἔστιν· ἥλιος μὲν καὶ σελήνη καὶ οἱ ἄλλοι φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι, ἐν οὐρανῷ δὲ ἄγγελοι, καὶ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς· Εἰ δὲ ὁ Υἱός, οὐκ ὢν ἐν μεμερισμένοις τόποις, ἀλλ' ἐν Πατρὶ ὢν, πανταχοῦ ἔστι, καὶ ἐξω τῶν πάντων ὢν, οὐκ ἔστι κτίσμα, ἀκολουθῶς οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ τὸ Πνεῦμα κτίσμα, μὴ δὲ ἐν μεμερισμένοις τόποις, ἀλλὰ πάντα πληροῦν καὶ ἐξω τῶν πάντων ὢν· Οὕτω γὰρ καὶ γέγραπται· «Πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην ⁶·» Καὶ Δαβὶδ φάλλει· «Ποῦ πορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πνεύματός σου ⁷·», ὡς μὴ ὄντος αὐτοῦ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐξω μὲν τῶν πάντων, ἐν δὲ τῷ Υἱῷ ὄντος, ὡς ἔστι καὶ ὁ Υἱός ἐν τῷ Πατρὶ· Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδ' αὐτὸ κτίσμα ἔστιν, ὡς περ δέδεικται· Πρὸς πᾶσι δὲ τούτοις ἔτι μᾶλλον ἐκ τούτου καταγνωσθήσεται μὲν ἡ Ἀρειανὴ αἵρεσις, ἐπιγνωσθήσεται δὲ πάλιν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἡ περὶ τοῦ Πνεύματος γνώσις· Κτίστης τοίνυν ἔστιν ὁ Υἱός ὡς ὁ Πατήρ· «⁸ Ἄ γὰρ βλέπω», φησι, «τὸν Πατέρα ποιῶντα ταῦτα καὶ γὰρ ποιῶ· Πάντα» γὰρ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ⁹·» Εἰ δέ, κτίστης ὢν, ὡς ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, οὐκ ἔστι κτίσμα· καὶ εἰ, ὅτι δι' αὐτοῦ κτίζεται τὰ πάντα, οὐκ ἔστι τῶν κτιζο-

1 Α' Ἰω. 4, 18. 2 Α' Κορ. 3, 6. 3 Α' Κορ. 12, 11. 4 Α' Κορ. 12, 13. 5 Κολ. 1, 17. 6 Σαφ. Σολ. 1, 7. 7 Ψαλμ. 138 7. 8 Ἰω. 5, 19. 9 Ἰω. 1, 3.

μένων δηλονοσι οὐδὲ τὸ Πνεῦμα κτισμα ἐστὶν ἐπειδὴ καὶ περὶ αὐτοῦ γέγραπται. ἐν τῷ ἑκατοστῷ τρίτῳ ψαλμῷ ἡ ἄνθρακις τὸ πνεῦμα αἰσῶν καὶ ἐκκρίνομαι, καὶ εἰς τὸν χεῖρ αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν ἐξαποτελεί, τὸ Πνεῦμα σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινίεις τὸ προσ-

5 ἄπον τῆς γῆς.¹

Ὁ Τούτος δὲ οὕτως γεγραμμένου, δῆλον ἐστίν, ὡς οὐκ ἐστὶ κτισμα τὸ Πνεῦμα καὶ ἐν τῷ κτίζειν ἐστὶν ὁ γὰρ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου, ἐν τῷ Πνεύματι κτίζει τὰ πάντα, ἐπεὶ ἐνθα ὁ Λόγος, ἐκεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ τὰ διὰ τοῦ Λόγου κτίζόμενα ἔχει ἐκ τοῦ Πνεύματος, παρὰ τοῦ

10 Λόγου, τῆς τοῦ εἶνα ἰσχύος. Οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ Ὁ Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ εὐστερεώθησαν καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, τὰς αἰ δυνάμεις αὐτῶν.² Ἀμέλει, οὕτως ἐστὶ τὸ Πνεῦμα ἀδιαφερόντος πρὸς τὸν Υἱόν, ὡς μὴ ἀμφιβάλλειν

15 ἐκ τοῦ λεγόμενου. Ὅτε γὰρ ὁ Λόγος, ἐγένετο πρὸς τὸν προφήτην, τὰ παρὰ τοῦ Λόγου, ἐν τῷ Πνεύματι, εἰσαλεῖ ὁ προφήτης. Ὡς καὶ γέγραπται ἐν τῷ Πραξ. τοῦ Πέτρου λέγοντος, Ὁ ἄνδρες, ἰδεῖτε εἰδὲ πληρωθῆναι τὴν ἐράτην, ἣν προεῖπε τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου.³ ἐν δὲ τῷ Ζαχαρία τοῦ Λόγου, γενομένου πρὸς αὐτὸν γεγραπτα.

20 «Πλὴν τοὺς λόγους, μου καὶ τὰ νόμιμα μου δεχέσθε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν Πνεύματι, μου τοῖς προφήταις.⁴» Καὶ μετ' ὀλίγα, αἰσώμενος τὸν λαόν, ἔλεγε Ὁ Τῷ καρδίαν αὐτῶν ἐπαῖον ἡπειθ, τοῖς μὴ εἰσακούουσιν τοὺς νόμους, μου, καὶ τοῖς, ληροῖς, οὓς ἐξαπέστειλε ἡ κυρία παντε-

25 κριστην ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐσθὶ λαλοῦντος Χριστοῦ,⁵ οὐδε ἥσαν τὸ Πνεῦμα εἶχεν ἐπιχωρητοῦν αὐτῷ, καὶ λαλεῖν. Ὡς γὰρ αὐτῷ, γραφεῖ.

Κατὰ τὴν ἐπιχωρηγίαν τοῦ Πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἐμὲ.⁶ Πάλιν τε τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος, ἔλεγε «Πλὴν ἔτι τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτυρεῖται μοι, λέγον, ὅτι δεσμός καὶ

30 κλέψεις με μένουσιν.⁷ (1) γὰρ ἕκτος ἐστὶ τοῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ, ἐν τῷ Λόγῳ δὲ, ἐν τῷ θεῷ δὲ αὐτοῦ ἐστὶν ὥστε τὰ χαρίσματα ἐν τῇ τριαδὶ διδοῦσθαι. Ἐν γὰρ τῇ τούτων διακρίσει, ὡς Κορινθίους γραφεῖ, ὁ αὐτὸ Πνεῦμα ἐστὶ καὶ ὁ αὐτός Κύριος, καὶ ὁ αὐτός Θεός, ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.⁸ Αὐτός γὰρ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Λόγου, ἐν

35 τῷ Πνεύματι ἐνεργεῖ καὶ διδωσι τὰ πάντα.

6. Ἀμέλει, ἐπευχόμενος Κορινθίους, ἐν τῇ Τριαδὶ πύχτο λέγων «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν.⁹» Τοῦ γὰρ Πνεύματος μετέχοντες, ἔχομεν τὴν τοῦ Λόγου χάριν, καὶ ἐν αὐτῇ τὴν

1 Ψαλμ. 103, 29-30. 2 Ψαλμ. 32, 6. 3 Πράξ. 1, 16. 4 Ζαχ. 1, 6.

5 Ζαχ. 7, 12. 6 Β' Κορ. 13, 3. 7 Φίλιπ. 1, 19. 8 Πράξ. 20, 23.

9 Πράξ. Α' Κορ. 12, 4-6. 10 Β' Κορ. 13, 13.

τοῦ Πατρὸς ἀγάπην Ὡς δὲ μία τῆς Τριάδος ἡ χάρις, οὕτως ἀδιαι-
 ρετος ἡ Τριάς. Τούτο δ' ἄν τις ἴδῃ καὶ ἐπὶ αὐτῆς τῆς χλίας Μαρίας.
 Ὁ γὰρ ἄγγελος Γαβριὴλ, ἰπποστάσις παρ' εἶναι τὴν ἐπ' αὐτῇ
 ἔσομεν τὸν Λόγου καθύδον, «Πνεῦμα ἁγίου» εἰρηκεν «επελε-
 σεται ἐπὶ σέ», εἰδὼς, ὅτι ἐν τῇ Λογῇ ἦν τὸ Πνεῦμα ἁγίου, γὰρ 5
 συνήψε «καὶ δυναμὶς Ἰησοῦ ἐπιστάσε σε» Ἀριστοῦ, γὰρ θεο-
 δυναμὶς καὶ Θεοῦ σοφία.¹ Τὸ δὲ Πνεῦμα, ὅντος ἐν τῷ Ἰωάννῃ
 δῆλον ἂν εἴη, ὡς καὶ ἐν τῇ Θεῷ ἦν διὰ τοῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα. Ὡς
 δὲ καὶ τοῦ Πνεύματος γενέσθαι ἐν τῇ ἐκείνῃ ἐκείνῃ, καὶ
 Πατὴρ καὶ μὴν ποιήσαντες ἐν ἡμῖν.² Ἰδαιρε οὐ γὰρ ἡ Τριάς καὶ 10
 μία ταύτης ἡ θεότης καὶ εἰς θεοὺς ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ
 ἐν πᾶσι. Αὕτη τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἡ πίστις ἐν Τριάδι γὰρ
 αὐτὴν ἐθεμελίωσε καὶ ἐρριζώσεν ὁ ἁγίος, εἰρηκεν, τοῖς μελλόν-
 «Πορεύμεντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἐθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς ἐν
 τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»³ 15
 Κτίσμα δὲ εἰ ἦν τὸ Πνεῦμα, οὐκ ἂν συνετάχεν αὐτῷ τὸ Πατὴρ ἵνα μὴ
 ἢ ἀνεμοῦς αὐτῇ ἡ Τριάς, ἕως οὗ καὶ ἀλλοτρίως, σὺν καπομένῃ
 αὐτῇ. Τὴ γὰρ ἔλεπε τοῖς θεοῖς ἵνα ἀλλοτρίως πρὸς αὐτὴν καὶ
 σὺν αὐτῇ δοξάζονται. Μὴ γένοιτο ὅτι ἐστὶν οὕτως. Ἐπὶ αὐτῇ
 αὐτὸς εἶπεν, «εἰμι ἐγώ» Διὰ τούτο αὐτὸς ὁ ἁγίος τῷ ὀνόματι τοῦ Πατ- 20
 ρὸς αὐτὸ συνετάχεν ἵνα δεῖξῃ ὅτι οὐκ ἐκ ἀλλοτρίων ταύτης, ἐκ
 κτιστοῦ καὶ κτισματος, συνεστῆκεν ἡ αὐτὴ Τριάς, ἀλλὰ μία ταύτης
 ἡ θεότης ἐστὶ. Τούτο μαθεῖν ὁ Παῖς ἐδίδασκεν, μὴ εἶναι τὴν ἐκ
 αὐτῇ διδομένην χάριν, λεγὼν «εἰς ἁγίους, μία πίστις, ἐν βάπτισματι».⁴
 Ὡς περ δὲ ἐν βάπτισμα οὕτως καὶ ἐν πίστει, ὁ γὰρ πιστεύων ἐν 25
 τῷ Πατρὶ οἶδεν ἐν τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, οὐκ ἐκτός
 τοῦ Υἱοῦ καὶ διὰ τοῦτο πιστεύει καὶ εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον ἐπειδὴ καὶ μία τῆς Τριάδος ἡ θεότης, ἐξ ἑνὸς τοῦ Πατρὸς
 γνωστικῆς

7 Τῆς μὲν οὖν καθολικῆς πίστεως ὁ χαρακτήρ οὗτος. Οἱ δὲ διὰ 30
 φημι οὖντες εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ λέγοντες, αὐτὸ κτίσμα, εἰ μὴ ἐκ τῆς
 εἰρημένης μεταγινώσκουσι, καὶ ἐκ τῶν μετὰ τὸν αἰσχυνομένο
 καταδύεσθαι. Εἰ Τριάς, ἐστὶ, καὶ ἐν Τριάδι ἐστὶν ἡ πίστις, εἰπα-
 τῶσαν, εἰ καὶ Τριάς ἐστὶν, ἢ ἦν, ὅτε οὐκ ἦν Τριάς. Εἰ μὲν οὖν αἰδίο-
 ἐστιν ἡ Τριάς, οὐκ ἐστὶ κτίσμα τὸ Πνεῦμα, αἰδίως συνόν τῷ Λόγῳ καὶ 35
 ἐν αὐτῷ ὃν. Τὰ γὰρ κτισμὰ ἦν, ὅτε οὐκ ἦν. Εἰ δὲ κτίσμα ἐστὶ τὸ
 δὲ κτισμὰ ἐξ οὐκ ὄντων ἐστὶ, δῆλον, ὅτι ἦν, ὅτε οὐκ ἦν Τριάς.
 ἀλλὰ διὰ τὸ ἁγίου ἀσεβέστερον ἂν τις εἴποι, Ἐκ μεταβολῆς
 καὶ προκοπῆς λέγουσι, συνιστάσθαι τὴν Τριάδα, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι
 ἐκδεχέσθαι δὲ κτισματος γένεσιν, ἵνα μετὰ Πατὸς καὶ Υἱοῦ συνῇ 40

1 Λουκ. 1, 35. 2 Α Κορ. 1, 24. 3 Παρλ. Ἰω. 14, 23. 4 Μαρτ.
 28, 19. 5 11σ. 1, 11. 6 Εφεσ. 4, 5.

- χθῆ καὶ γένηται ἡ Τριάς. Μὴ γένοιτο κἀν εἰς νοῦν ποτε ἔλθειν Χριστιανῶν τὸ τοιοῦτον! Ὡς γὰρ αἰεὶ ὢν ὁ Υἱὸς οὐκ ἔστι κτίσμα οὐτως αἰεὶ οὕση, τῇ Τριάδι, οὐδὲν ἔστιν ἐν αὐτῇ κτίσμα διὰ οὐκ ἔστι κτίσμα τὸ Πνεῦμα. Ὡς γὰρ αἰεὶ ἦν, οὕτως ἔστι καὶ νῦν καὶ ὡς νῦν ἔστιν, οὕτως αἰεὶ ἦν, καὶ ἔστιν ἡ Τριάς, καὶ ἐν αὐτῇ Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ Πνεῦμα ἅγιον. Καὶ εἰς Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πάσι· ὃς ἐστὶν εὐλαγῆτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὡς ἐδήλωσας, δι' ὀλίγων καὶ ταῦτα καταγραφὰς ἀπέστειλα· σὺ δὲ ὡς συνέῃς, εἴ τι καὶ ἐν τούτοις λείπει, θέλησον πληρῶσαι· καὶ τοῖς μὲν οικείοις τῆς πίστεως ἀναγνῶθι, τοὺς δὲ φιλονεικούντας δυσφημεῖν. Ἐλεγε τάχα κἀν ὀφεί ποτε μεταγνόντες, ἀπονέμωσιν ἀπὸ τῆς μυχῆς αὐτῶν τὴν προγενομένην ἐν αὐτοῖς κακόνειαν. Καλὸν γὰρ αὐτοὺς, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀποσηδῆσαι καὶ μὴ ἐγχρονίσαι· ἵνα μὴ ἐπιμένοντες ἀκούσωσι τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου.
- 15 α· Ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου οὐκ ἀφενθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.¹⁾

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ ΟΜΟΙΩΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

- Ἐνέτυχον καὶ τῇ νῦν γραφείῃ παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας ἐπιστολῇ,
- 20 καὶ πάντῃ θαυμάσας τὴν ἀναδεικνύντων ἀρετικῶν, συνέιδον, ὡς οὐδὲν οὕτως ἀρμόζει περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἢ τὸ τοῦ Ἀποστόλου παράγγελμα· «Ἀρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μιαν καὶ δευτέραν νοουθεσίαν παρατιθεῖς, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν ἀτοκατάκριτος.²⁾» Διεστραμμένην γὰρ ἔχων τὴν διάνοιαν, οὐχ ἵνα ἀκούσας πει-
- 25 σθῇ, οὐδ' ἵνα μαθῶν μεταγνῶ, πυνθάνεται, ἀλλ' ἐνεκά γε τῶν ἀπατηθέντων παρ' αὐτοῦ, μὴ ἄρα σιωπήσας καταγνωσθῇ καὶ παρ' αὐτῶν. Ἦρκει οὖν τὰ προειρημένα ἤρκει, τοσαύτας ἀποδείξεις λαβόντας αὐτοὺς, παύσασθαι τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δυσφημίας. Ἀλλ' οὐκ ἠρκέσθησαν· πάλιν δὲ ἀναιδεύονται, ἵνα δείξωσιν, ὅτι λο-
- 30 γομαρεῖν μελετήσαντες, καὶ λοιπὸν Πνευματομαχοῦντες, ἔσονται μετ' ὀλίγων νεκροὶ τῇ ἀλογίᾳ. Ἀμέλει κἀν ἀποκρίνηται τις καὶ πρὸς τὰς νῦν αὐτῶν ἐρωτήσεις, οὐδὲν ἤττον ἐφευρεταὶ κακῶν ἔσονται μόνον ἵνα ζητοῦντες μὴ εὕρωσιν, ἢ ἀκούσκοντες μὴ νοήσωσιν. Οἱ αὖτε αἱ σοφαὶ ἐρωτήσεις· Εἰ οὐκ ἔστι κτίσμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα, αὐ-
- 35 κοῦν, φασίν, Υἱὸς ἔστι, καὶ ἀδελφοὶ δύο ὁ Λόγος καὶ αὐτός. Εἴτα ἐπιλέγουσιν, ὡς γράφει· Εἰ ἐκ τοῦ Υἱοῦ λήφεται τὸ Πνεῦμα, καὶ παρ' αὐτοῦ διδοται (οὕτως γὰρ γεγραπται), εὐδὲς ἐπάγουσιν Οὐκοῦν πάππος ὁ Πατὴρ, καὶ ἐκγονόν ἐστὶν αὐτοῦ τὸ Πνεῦμα.

2 Τίς τούτων ἀποκρινόμενος καὶ οὐ μᾶλλον Ἑλλή-
 νας αὐτοὺς ἐκρίνει, Τίς τῶν παρ' Ἑλλήνας καθ' ἡμῶν ἐκρίνει αὐτοί-
 ται, Τίς ἀποκρισάμενος θέλει πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀποκριθῆναι αὐτῶν.
 Ἐγὼ γοῦν, πολλὰ λογισάμενος καὶ ἡμῶν ἀρμύζουσα πρὸς αὐτοὺς
 ἀποκριθῆναι οὐδένα ἐβόησα ἢ τὴν πρὸς τοὺς Φαρισαίους ὅτε γενομένην
 ἡμεῖς γὰρ ἐκείνους κατέπεσε ἐρωτήσαντες ἐν πρώτῳ εἰς οὐρανὸν
 ἐν ἀίσθωντα καὶ ἰδὼς κακὰ καὶ ὁρῶν ἐπεὶ καὶ οὕτως τοιαῦτα
 ἐρωτῶσιν εἰπατώσιν, ἔτι αὐτοὶ καὶ οὐκ ἐκρίνασθαι, ἐρωτῶ-
 μενοι ὡς ἐρωτῶντες. Ὁ δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς, παρ' ἡμῶν ἐκρίνεσθαι
 οὐ νοοῦσι ταῦτα καὶ οὐκ ἐκρίνασθαι, ἐκρίνασθαι τὴν ἐκ τῶν ὑποστάσεων. Ἐ- 10
 μὴ κτίσμα ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν ἡμῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν δέδεικτα
 ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ὁδοῦται αἰετῶς καὶ ἐστὶ καὶ
 αὐτὸς, καὶ δύο υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστὶ τὸ
 Πνεῦμα, καὶ πατρὶς. Ὁ δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς, τὸ Πνεῦμα, ὡς αὐτὸς ἐ-
 ρηκε, καὶ κενώσας δέδωκεν αὐτὸ τοῖς ἀποστόλοις (ὁμολογεῖται 15
 γὰρ ταῦτα καὶ ἡμεῖς) οὐκ αὐτὸν πατέρα, ἐστὶν ὁ Πατήρ καὶ ἐκγονοί
 αὐτοῦ, ἐστὶ τὸ Πνεῦμα. Ἄνθρωπος γὰρ ἐρωτῶντες ἀπατήτε παρ' ἡμῶν
 ταῦτα αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἡμῶν ἐκρίνασθαι δίκαιον. Εἰ μὲν οὖν ἀρνε-
 σθε ταῦτα γεγραμμένα οὐκ ἐστὶ μὲν ἡμεῖς Χριστιανοί, λαχθεῖητε ἂν
 δίκαιον δὲ ἡμεῖς τοῖς Χριστιανοῦς ἐρωτῶσθαι παρ' ἡμῶν εἰ δὲ ταῦτα 20
 αὐτὰ ἡμῖν ἀναγνωσθήκεται ἀνάγκη, καὶ ἡμεῖς, περὶ τῶν αὐτῶν οὕτως
 ἐρωτῶσθαι παρ' ἡμῶν. Ἐκρίνασθαι οὖν, καὶ μὴ μέλειτε εἰ Υἱὸς ἐστὶ
 τὸ Πνεῦμα, καὶ πατήρ ὁ Πατήρ. Ἄν δε δολοῦντοίμενοι, ὡς οἱ τότε
 Φαρισαῖοι πεποιθήκασιν εἰπότε καὶ ἡμεῖς, πρὸς αὐτοὺς, Ἐάν εἰπωμεν
 ὅτι Υἱὸς ἐστὶν, ἀκούσομεθα Πῶς γεγραπταὶ. Ἐάν δε εἰπωμεν Οὐκ 25
 ἐστὶν Υἱὸς, φοβοῦμεθα μὴ εἰπωσιν ἡμῖν Πῶς οὖν γέγραπτα ἢ ἡμεῖς
 οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ
 Θεοῦ, ἢ τοιαῦτα δὲ διαμαρτυρούμενοι πρὸς αὐτοὺς ἐάν εἰπητε καὶ
 ἡμεῖς Οὐκ οἶδαμεν, ἀναγκη, καὶ ὅν ἐρωτῶμενον τοιαῦτα παρ' ἡμῶν
 σιωπᾶν πειθόμενον τῷ λέγοντι. Ἐάν, ἀποκρινοίμεθα ἀφρονί πρὸς τὴν 30
 ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὁμοίως γένη καὶ ἡμεῖς ἀλλ' ἀποκρινοίμεθα ἀφρονί
 κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνηται σοφός παρ' αὐτοῦ. ἢ
 Ἀπόκρισις δὲ ἡμῖν ἀρμύζουσα μάλιστα ἢ σιωπὴ ἵνα τὴν αὐτῶν
 ἀγνοίαν ἐπιγνώτε.

3 Πάλιν οὖν ἐκ τῶν ἡμῶν δίκαιον ἡμῶς οὕτως ἐρωτῶσθαι. Ἐ- 35
 πειδὴ οἱ προφηταὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ λαλοῦσι, καὶ ἐν τῷ ἡ-
 ταῦτα τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον προφητεύει, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν δέδει-
 κτα, οὐκ αὐτὸν καὶ τὸ Πνεῦμα ἑαυτὸ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ δύο εἰσι
 Λογοί, τὸ τε Πνεῦμα καὶ ὁ Υἱός. Καὶ γὰρ οἱ προφῆται τότε ἐπρο-
 φητεύον, ὅτε ἐνεκτο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ἐπὶ πρὸς 40
 τοῦτοις, ἐπειδὴ πάντα δια τοῦ Λόγου ἐνεκτο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο

- νετο οὐδὲ ἐν¹, καὶ «ο Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν²» καὶ
 πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν³ (γεγραπται δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἑμπροσθεν δε-
 δεικτα. «Ἐξαισώτελας τὸ Πνεῦμα σου καὶ κτισθήσονται, ⁴ ἀκούσιν
 ἡ το Πνεῦμα ὁ Λόγος ἐστίν ἢ ἐν δυνάμει πεποινην ὁ Θεός· τὰ πάντα ἐν
 5 τῇ τῇ Σοφίᾳ καὶ τῷ Πνεύματι. Καὶ τοῖς ὁ Παυλὸς φησιν «Εἰς Θεός,
 εἰς αὐτὰ πάντα καὶ εἰς Κύριος δὲ οὗ τὰ πάντα ⁵» Καὶ πάλιν ὁ Ἐ-
 पेῖδῃ οὗ Υἱοῦ, εἰκὼν ἐστὶ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀκατάρακτου⁶» ἐστὶ δὲ τὸ Πνεῦμα
 εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ (γεγραπται γὰρ «ὁ Θεὸς προεῖπεν καὶ προεῖπεν συμ-
 μορφῆς τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ»⁷), ἀκούσιν κατὰ τοῦτο παππος
 10 ὁ Πατήρ. Καὶ ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Υἱὸς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς ἦλθε
 «Τὸ δὲ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου, φησιν ὁ Υἱὸς καὶ πέμφει ὁ Πατήρ ἐν τῷ
 ὀνόματι μου ⁸» οὐκ αὖ καὶ οὕτω τῷ Πατρί. Τί πρὸς ταῦτα,
 καὶ τοῖς πάντα λεγόντες εὐχέρως ἡ διαλογίζεσθε πρὸς εαυτοὺς,
 ἢ ὁρῶντες εαυτοὺς ἀπορούμενα, μεμψέσθε τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεις,
 15 Ἄλλα προτερὴν ἐκείνων κατὰ τὴν ἀρετὴν ἡμῶν, γὰρ τοιαῦτα ἐρωτᾶν εἰς
 ὅπου), καὶ πειθεσθὲ ταῖς Γραφαῖς καὶ κηρύσσοντες, αἰτεῖν, μάθετε
 λοιπὸν Υἱὸς μὲν ἐν ταῖς Γραφαῖς, τὸ Πνεῦμα οὐκ ὀνομασθῆναι, ἀλλὰ
 Πνεῦμα ἅγιον καὶ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὡς περὶ δὲ οὐκ ὀνομασθῆναι Υἱὸς
 τὸ Πνεῦμα, οὕτως οὐδὲ περὶ τοῦ Υἱοῦ γεγραπται, ὅτι αὐτός ἐστι τὸ
 20 Πνεῦμα τοῦ ἁγίου. Ἀρ' οὖν, ἐπεὶ οὐκ ὀνομασθῆναι Υἱὸς τὸ Πνεῦμα,
 οὐδ' ὅτι Υἱὸς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, διαφρονεῖ τῆς ἀληθείας, ἡ πίστις. Μὴ
 γένοιτο! Ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἕκαστον τῶν σημανομένων ἔχει τὴν ἰδίαν
 γνῶσιν. Καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς ἴδιον τῆς οὐσίας καὶ τῆς οὐσιως τοῦ Πατρὸς
 ἐστὶ γέννημα, καὶ τοῦτο ἔχει τὴν σημανομένην. Καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ
 25 λεγόμενον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐν, οὐ ζῆνον ἐστὶ τῆς τοῦ Υἱοῦ φυ-
 σεις, οὔτε τῆς τοῦ Πατρὸς θεότητος. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐν Τριάδι, ἐν
 Πατρὶ, καὶ ἐν Υἱῷ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Πνεύματι, μία θεότης ἐστὶ, καὶ
 ἐν αὐτῇ τῇ Τριάδι ἐν ἐστὶ τὸ βάπτισμα καὶ καὶ ἡ πίστις. Ἀμέλει τοῦ
 Πατρὸς πέμποντος τὸ Πνεῦμα, ὁ Υἱὸς ἐμφυσῶν διδωσιν αὐτὸ τοῖς
 30 μαθηταῖς⁹ ἐπεὶ «πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ ¹⁰» Καὶ
 τοῦ Λόγου γινωσκόμενου ἐν τοῖς προφήταις, αὐτὸ τῷ Πνεύματι ἐκρυφῆ-
 ται, ὡς γεγραπται, καὶ δέδεικται «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ
 ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πάντα ἡ δύναμις
 αὐτῶν ¹¹»
 35 4 Οὕτως οὐκ ἐστὶ κτίσμα τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἴδιον τῆς τοῦ Λόγου
 οὐσίας, ἴδιον καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ λέγεται εἶναι. Πάλιν γὰρ τὰ
 αὐτὰ λέγειν οὐκ ὁκνητέον. Εἰ καὶ Υἱὸς οὐκ ὀνομασθῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ἕκτος τοῦ Υἱοῦ Πνεῦμα γὰρ υἱοθεσίας εἰρηται
 καὶ ἐπεὶ ὁ Χριστὸς Θεὸς δύναμις καὶ Θεὸς σοφία ¹², ἀκολούθως εἰ-

1 Ἰω. 1, 3   2 Παρμ. 3, 19   3 Ψαλμ. 103, 24   4 Ψαλμ. 103, 30
 5 Α Κορ. 8, 6   6 Καθ. 1, 15   7 Ρωμ. 8, 29.   8 Ἰω. 14, 26
 9 Πρβλ. Ἰω. 20, 22   10 Ἰω. 16, 15.   11 Ψαλμ. 32, 6   12 Α Κορ. 1, 24

ρηται περὶ τοῦ Πνεύματος· «Πνεῦμα σοφίας, καὶ Πνεῦμα δυνάμως ἐστὶ ¹». Τοῦ γὰρ Πνεύματος μετέχοντες ἔχομεν τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Υἱὸν ἔχοντες, ἔχομεν τὸ Πνεῦμα, ἀκράζον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· Ἀββὰ ὁ Πατὴρ ²», ὡς ὁ Παῦλος εἶρηκεν· Εἰ δ' ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ εἶναι γέγραπται· «Τὰ τοῦ Θεοῦ γὰρ οὐδεὶς οἶ- 5
δεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐν αὐτῷ ³», καὶ ὁ Υἱὸς δὲ εἶρηκεν· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. ⁴» διὰ τί τὸ αὐτὸ ὄνομα οὐκ ἐστὶ τοῦτῳ καὶ τούτῳ, ἀλλ' ὁ μὲν Υἱὸς, τὸ δὲ Πνεῦμα, Ἄν τις οὕτως ἐρωτᾷ, μαίνοιο· ἂν ὁ τοιοῦτος ἐρευνῶν τὰ ἀνερευνητὰ, καὶ παρακούων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «Τίς ἂν ἔγνω νοῦν Κυρίου ⁵
ἢ τις σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο ⁶»· Ἄλλως τε καὶ ὁ Θεὸς ὠνόμασε τις μετονομάσαι τολμήσει· ἐπεὶ εἰς τὰ τῆς κτίσεως ἐπιχορηγείται· Εἰ πάτωσαν, ἐπειδὴ ἡ κτίσις τῶ αὐτῷ νευματὶ γίνεται, διὰ τί ὁ μὲν ἡλῖος, ὁ δὲ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ ἕρ· Εἰ δὲ ἀδυνατὸν τοῦτο γε τοῖς ἄφροσι (γίνει γὰρ ἕκαστον, ὡς γέγονε), πολλῶ μᾶλλον ¹⁵
τὰ ἄνω τῆς κτίσεως αἰδῶν ἔχει τὴν διαμονὴν καὶ οὐκ ἐστὶν ἄλλως ἢ ὡς ἐστὶν ὁ Πατὴρ Πατὴρ, καὶ οὐ πάππος, καὶ ὁ Υἱὸς Υἱὸς ἐσ-
τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ Πατὴρ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἅγιον, καὶ οὐκ ἕκγονον τοῦ Πατρὸς, οὐδὲ ἀδελφὸς τοῦ Υἱοῦ
⁵· Τούτων οὕτω δεκνυμένων μανίαι· ἐν τις ἐρωτῶν, Υἱὸς οὖν ²⁰
ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα· Μηδὲ ἐπειδὴ μὴ γέγραπται οὕτω διὰ τοῦτο ἐξαιρεῖτω τις αὐτὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φύσεως καὶ ἰδιότητος· ἀλλ' ὡς γε γράπται, πιστεύτω καὶ μὴ λέγτω· Διὰ τί οὕτως καὶ μὴ οὕτως, ἵνα μὴ τοιαῦτα διαλογιζόμενος, ἀρξῇται μελετᾶν καὶ λέγειν· Ποῦ οὖν ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ πῶς ἐστὶ, καὶ λοιπὸν ἀκούσει· «Εἶπεν ἄφρων ²⁵
ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἐστὶ Θεός ⁷»· Τὰ γὰρ τῇ πίστει παραδιδόμενα ἀπεριέργαστον ἔχει τὴν γνώσιν· Οἱ γοῦν μωθηταί, ἀκούσαντες, ἀπα-
πτόζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ⁸», οὐ περιεργάσαντο διὰ τί δευτερον ὁ Υἱὸς καὶ τρίτον τὸ Πνεῦμα· ἢ διὰ τί ὅλως Τριάς ἀλλ' ὡς ἤκουσαν, ἐπίστευσαν κα- ³⁰
οὐχ ὥστερ ἡμεῖς ἠρώτησαν· Υἱὸς οὖν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, Οἶδε, εἰπόν-
τος τοῦ Κυρίου μετὰ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα, ἠρώτησαν· Παππὸς οὖν ὁ Πατὴρ· Οὐ γὰρ ἤκουσαν εἰς ὄνομα πάππου, ἀλλ' εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ ταύτην τὴν πίστιν ἐκτρέψαν πανταχοῦ λογιζόμενοι ορθῶς· Οὐ γὰρ ἦν ἄλλως εἰπεῖν, ἢ ὡς εἶρηκεν ὁ Σωτὴρ· ἐαυτὸν μὲν Υἱόν, τὰ ³⁵
δὲ Πνεῦμα ἅγιον οὐδ' ἐνυλλάξαι θέμις ἢ ὡς συντέτακται· ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς· Ὡς γὰρ οὐκ ἔξεστιν ἄλλως εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, ἢ ὅτι Πατὴρ, οὕτω, ἀσφές ἐρωτῶν, εἰ Υἱὸς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ἢ τὸ Πνεῦμα Υἱὸς· Διὰ τοῦτο Σαβῆλλιος ἀλλότριος τῆς Ἐκκλησίας ἐκρίθη, τολ-
μήσας εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ Πατρὸς· ὁ Υἱὸς, καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ· τὸ τοῦ Πα- ⁴⁰

¹ 1. Ἦσα. 11, 2. 2. Γαλ. 4, 6. 3. Α' Κορ. 2, 11. 4. Ἰω. 14, 10
5. Ρωμ. 11, 24. 6. Ψαλμ. 13, 1. 7. Μαρθ. 28, 19.

τὸς ὄνομα Ἄρ' οὖν ἐστὶ μετὰ ταῦτα τολμήσει τις ἀκούων Υἱὸν καὶ Πνεῦμα εἰπεῖν Πατὴρ οὐκ ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, οὖν τὸ Πνεῦμα. Ναι τολμήσουσιν Εὐνομοὶ καὶ Εὐσεβεῖς, καὶ Εὐσεβεῖς. Ἀπαξ γὰρ ὑποκρινόμενοι τὴν Ἀρειανὴν ἀρεσκὴν οὐ μὴ παύσονται τὴν ἑαυτῶν γλώσσων ἀπὸ ὑπερβίας. Ἰς γὰρ αὐτοῖς παρέδωκε τὰ ταῦτα, Τίς ὁ διδάξας, Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν θεῶν Γραφῶν ἐκ δὲ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας αὐτῶν ἐξήλθεν ἡ τοιαύτη παραρροσὴ.

- 6 Εἰ γὰρ ἐπεὶ μὴ κτισμα ἐστὶ τὸ Πνεῦμα (τοῦτο γὰρ ἐδεῖχθη), ἐρωτᾶτε, Υἱὸς οὖν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ὦρα, μαθόντας ἡμᾶς ὅτι μὴ κτισμα ἐστὶν ὁ Υἱός (διὰ ταύτων γὰρ τα γεννᾶται ἐκτεσθῆ), ἐρωτᾶν, Πατήρ οὖν ἐστὶν ὁ Υἱός, Ἡ καὶ οὕτως. Το Πνεῦμα οὖν ἐστὶν ὁ Υἱός, καὶ ὁ Υἱός αὐτός ἐστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Τοιαῦτα δὲ λογιζόμενοι. Ἐξω μὲν τῆς ἁγίας Τριάδος ἔσονται ἄθεοι δὲ κριθήσονται, ἀλλάσσοντες τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μεταφέροντές τε αὐτὸ ὡς θέλουσιν, ἐν ὁμοιωμάτων γενέσεως ἀνθρωπίνης, εἰκόνα καὶ παρὰ τοὺς ὀνομαζόμενους, καὶ τὴν Ἑλλήνων θεογονίαν ἑαυτοὺς ἀναπλασσομένοι. Οὐκ ἐστὶ δὲ αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστις, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ, εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα Πατέρα μέντοι, οὐ δυνάμενον λέγεσθαι παππον, καὶ Υἱὸν οὐ δυνάμενον λέγεσθαι Πατέρα, καὶ Πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἄλλως ἢ οὕτως ὀνομαζόμενον. Ἐπὶ ταύτης τῆς πίστεως οὐκ ἐστὶν ἐναλλάξ εἰπεῖν ἀλλ' αἰεὶ ὁ Πατήρ Πατὴρ ἐστὶ, καὶ ὁ Υἱός αἰεὶ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰεὶ Πνεῦμα ἅγιόν ἐστι καὶ λέγεται. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων, οὐκ ἐστὶν οὕτως καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τοιαῦτα φαντάζονται. Ὡς γὰρ γέγραπται, «Οὐκ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεός ἦ», οὕτως ἂν τις εἰποι, οὐκ ὡς ὁ Θεός οἱ ἄνθρωποι. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἐστὶν ὁ πατήρ αἰεὶ πατήρ οὐδὲ ὁ υἱός αἰεὶ υἱός. Ὁ γὰρ αὐτός πατήρ μὲν υἱοῦ γίνεται αὐτός δὲ ἐτέρου γέγονεν υἱός καὶ ὁ υἱός πατρός ὢν υἱός, ἄλλου γίνεται πατήρ. Ἀβραάμ γοῦν υἱός ὢν τοῦ Ναφὼρ, πατήρ γέγονε τοῦ Ἰσαάκ καὶ Ἰσαάκ δὲ υἱός ὢν τοῦ Ἀβραάμ πατήρ γέγονε τοῦ Ἰακώβ. Ἐκαστος γὰρ, μέρος ὢν τοῦ γονέως, γινώσκει μὲν υἱός, γίνεται δὲ καὶ αὐτός ἐτέρου πατήρ. Ἐπὶ δὲ τῆς θεότητος οὐκ οὕτως, ἐπεὶ μὴ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεός. Ὁ γοῦν Πατήρ οὐκ ἐκ Πατρὸς ἐστὶ διὸ οὐδὲ γεννᾶ τὸν γεννησόμενον ἐτέρου Πατρός οὐδὲ ὁ Υἱός μέρος ἐστὶ τοῦ Πατρὸς, διὸ οὐδὲ γέννημα ἐστὶν εἰς τὸ γενᾶν Υἱόν. Ὅθεν ἐπὶ τῆς θεότητος μόνος ὁ Πατήρ κυρίως καὶ μόνος Πατήρ ὢν, ἐστὶ καὶ ἦν καὶ αἰεὶ ἐστὶ. Καὶ ὁ Υἱός κυρίως, καὶ μόνος Υἱός ἐστὶ. Καὶ ἐπὶ τούτων ἐστῆκε το, ὁ Πατήρ αἰεὶ Πατήρ, καὶ τὸ, Υἱός αἰεὶ Υἱός, εἶναι τε καὶ λέγεσθαι, καὶ τὸ Πνεῦμα αἰεὶ ἅγιον αἰεὶ Πνεῦμα ἅγιόν ἐστι καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ εἶναι, καὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ διδασθαι πεπιστευκαμεν. Οὕτω γὰρ ἡ

ἀγία Τριάς ἀναλλοίωτος διαμένει, ἐν μιᾷ θεότητι γινωσκόμενη. Οὐ
 κύν ὁ ἐρωτῶν, Ἰῆς οὖν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ δυναμένου τοῦ ὀνόματος
 ἀλλασσεσθαι, φανταζέσθαι, καὶ μανίαν ἐαυτῷ περποιεῖται. Καὶ ὁ
 ἐρωτῶν δέ, παππὸς οὖν ἐστὶ ὁ Πατήρ, ἐπινοῶν ὄνομα τῷ Πατρί
 πλανᾶται. τῇ καρδίᾳ Ἀποκρινέσθαι μὲν οὖν ἐστὶ πρὸς τὴν ἀναι
 δεϊαν τῶν αἵρετικῶν οὐκ ἀσφαλές¹ μαχεσθαι γὰρ ἐστὶ. τῇ ἀπε
 στολῇ κῆ παραινέσει συμβουλευεῖν δὲ μᾶλλον, ὡς παρηγγεῖλεν αὐτοῖς
 καλόν.

7 Ἀρκεῖ ταῦτα πρὸς Εὐεγγον τῆς μωρολογίας ὑμῶν Μηκέ
 παιζετε εἰς τὴν θεότητα. Παιζόντων γὰρ ἰδίον ἐρωτᾶν τὰ μὴ γεγραμ
 μένα καὶ λέγειν. Οὐκ οὖν Ἰῆς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα καὶ παππὸς ὁ Πατήρ.
 Οὕτω γελῶσιν ὁ ἐν Καισαρείᾳ καὶ ὁ ἐν τῇ Σικιθοπόλει. Ἀρκεῖ πι
 στεύειν ὑμᾶς ὅτι οὐκ ἐστὶ κτίσμα τί Πνεῦμα ἄλλὰ Πνεῦμα τοῦ
 Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἐν αὐτῇ Τριάδι, Πατὴρ, καὶ Ἰῆς, καὶ Πνεῦμα ἅγιον.
 Καὶ ὅτε τὸ Πατήρ ὄνομα ἐπὶ Ἰησοῦ ὀνομάζειν χρή, ὅτε τὸ Πνεῦμα
 λέγειν ἔξεστιν αὐτὸ εἶναι τὸν Ἰῆς, ὅτε τὸν Ἰῆς κατὰ εἶναι τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον ἄλλ' ὅπως ἐστίν, ὡς εἴρηται, καὶ μία ἡ ἐν ταύτῃ τῇ Τριάδι
 θεότης ἐστὶ, καὶ μία πίστις, καὶ ἐν βάπτισμα ἐστίν, ἐν αὐτῇ διδο
 μενον, καὶ ἡ τελειωσις μία, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δ'
 οὐ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ Πνεύματι
 εἰς τοὺς συμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

8. Περ. δὲ οὗ γραφῶν ἐδήλωσα, εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, συγγίνωσκε,
 ἀγαπητέ, συνελθόντων ἔχων ἀγαθόν. Δέδια γὰρ καὶ ὅλων προσελθεῖν
 αὐτῷ μὴ καὶ, θύνας εἰς αὐτὸ τῆ λογισμῶ, καὶ ἀρξαμένου ἐρευνᾶν,
 ἀτονήσω τὴν ἐν αὐτῷ βαθεῖαν διανοίαν ἐκλύσαι. Σιωπῆσαι γοῦν περ
 τοῦτου τέλειον ἐβουλόμην καὶ μόνον ἀρκεσθῆναι τοῖτοις τοῖς ἐμπρο
 σθεν γραμμασι. Στοχαζόμενος δὲ καὶ ἕνα καὶ δευτερον περὶ τούτου
 γράψαι φιλονεικήσας ἐβιασάμην ἐμψέον, ἣν ἔχω μαθὼν, περὶ αὐ
 τοῦ μετρίαν διάνοιαν γράψαι βαρύν, ὡς τυγχόντας μὲν ἡμᾶς τοῦ
 σκοποῦ, ἀποδέξθαι διὰ τὸν διδάξαντα μὴ τυγχόντας δέ, οὐ μέμψθαι
 γνώσκων τὴν ἡμετέραν προθυμίαν τε καὶ ἀσθενεῖαν. Τὸ μὲν οὖν ῥητὸν
 ἐστίν, ὅτι τοσούτων σημείων γινόμενων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, οἱ μὲν
 Φαρισαῖοι Εὐεγγον «Ὅτις οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν Βεθ
 ζεθαῖ τῷ ἄρῳντι τῶν δαιμονίων ὁ δὲ Κύριος εἰδὼς τὰς ἐνθυμήσεις
 αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς Πᾶσα βασιλεία μερσθείσα καθ' ἐαυτὴν ἐργ
 μοῦται²» Καὶ εἰρηκῶς «Εἰ δὲ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω
 τὰ δαιμόνια. ἄρα ἐρθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ³» λοιπὸν
 ἐπιφέρει. «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφε
 θήσεται ὑμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἢ δεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημία οὐκ ἔρε
 θήσεται καὶ ὁς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθή
 σεται αὐτῷ ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθή-

1. Πρβλ. Τίτ. 3, 10. 2. Ματθ. 12, 24-25 3. Ματθ. 12, 28.

γεται αὐτῷ ὅτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ὅτε ἐν τῷ μελλόντι.¹ Σὺ δὲ
 εἰρηεὶ καὶ ἡσυχίᾳ μὲν εἰς τὸν ἰσὺν βαπτίζεσθαι ἄρεσθαι ἢ ἢ εἰς
 τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου, οὐκ ἔχει ἄρεσιν οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν
 τῷ μελλόντι.

9 Παύλου μὲν οὖν ἄνδρες ὤμεινον, ὁ τολμαθὴς καὶ φιλο-
 πῆνης, καὶ ὁ ἐκ πρώτης, ὁ θαυμασιὸς καὶ ἀποδοτὴς (οὐταὶν γὰρ τῆς
 τερν τούτων σὺ τὰ μακάρις ἐπέστη, ὅν σὺ τὴν ἐπιστολὴν ἔγραψας),
 ὑμφοτέρου ἀρτεροῦ τοῦτου γράφοντος ταύτην εἶνα τῇ εἰς τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα βαπτισμῶν λεγόντες, τὰ οἱ καταζητούντες ἐν τῷ βαπτί-
 11 σμῶν τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος πλῆρωμα ἵστασιν εἰς τὸ
 μαρτυρεῖν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἔρεσιν αὐτοῦ, ἐκδοθῆναι φασὶ
 καὶ καὶ ἡ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους λέγει, « Ἰδού, ἔγωγε γὰρ τοὺς
 ἑαυτῶν πρῶτον, γενομένων τε τῆς δωρεᾶς, τῆς ἐκ πρώτης καὶ
 μετῴτης γενεθλόντας Πνεύματος τοῦ ἁγίου, καὶ καλὸν γενομένων (θεοῦ
 15 ὁρῶντα δυνάμει, τε μέλλοντος αἰῶνος καὶ παραπεσόντας παρὰ νῦν ἀνα-
 κινεῖς) εἰς μετῴτιαν.² Ταῦτα δὲ κοινῇ μὲν λεγούσι, καὶ ἰδίαν
 δὲ ἕκαστος προσέθῃ διανοίαν.

10 Ὁ μὲν γὰρ Ὁριγῆνης καὶ τὴν αἰτίαν τῆς κατα τῶν τοιοῦ-
 των κρίσεως ὁστῶ λέγει, « Ὁ μὲν Θεὸς καὶ Πατὴρ εἰς πάντα διέκει
 20 καὶ πάντα συνέχει, ἔργα τε καὶ ἔμφρα, λογικά τε καὶ ἄλογα τοῦ
 τοῦ Υἱοῦ ἢ δυνάμει εἰς τὰ λογικὰ μόνον διακρίνει, ἐν οἷς εἰσὶ κατηχευ-
 μένοι καὶ Ἕλληνες, οἱ μηδέπω πιστεύσαντες τὸ δὲ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου
 εἰ μόνους ἐστὶ τοὺς μεταλαμβάνοντάς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ βαπτισματος δό-
 25 τει. Ὅταν τοίνυν κατηχευόμενοι καὶ Ἕλληνες ἀμαρτανώσιν εἰς μὲν
 τὸν ἰσὺν ἀμαρτανώσιν ἐπεὶ ἐν αὐτοῖς ἐστὶν ὥστερ εἰσὶν αἱ δυνά-
 μεις, ἀμαρτανώσιν ἄρεσιν ἔσαν καταζηθῶσι δωρεᾶς τῆς παλιν-
 εστοίας. Ὅταν δὲ οἱ βαπτισθέντες ἀμαρτανώσιν, τὴν τοιαύτην παρα-
 κλήσιν εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου θαναίνωσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ γενό-
 30 μενος ἡμαρτε καὶ διὰ τοῦτο κοινῶς γνωστὸν εἶναι τὴν κατ' αὐτοῦ τιμω-
 ραν ».

11 Ὁ δὲ Θεόγνωστος καὶ αὐτὸς προστιθεὶς φησὶ ταῦτα, « Ὁ
 πρῶτον παραβεβηκώς ὄρον καὶ δευτερον ἑλαττονος ἂν ἀξιοῖται τιμω-
 ρας ὁ δὲ καὶ τὸν τρίτον ὑπεριδὼν οὐκέτι ἂν συγγινώσκῃ συγγινώ-
 35 Πρῶτον δὲ ὄρον καὶ δευτερον φησὶ τὴν τερν Πάτρως καὶ Υἱοῦ κατη-
 χησιν τὸν δὲ τρίτον τὸν ἐπὶ τῇ τελειώσει καὶ τῇ τοῦ Πνεύματος
 μετοχῇ παραδιδόμενον Λόγον καὶ τοῦτο βεβαιώσαι θέλων ἐπαγεὶ τὸ
 παρά τοῦ Σωτῆρος εἰρημένον τοῖς μαθηταῖς, « Ἐτι πολλὰ ἔχω ὑμῖν
 εἰπεῖν, ἀλλ' οὐκ ὅπως δύνασθε χωρεῖν. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα,
 40 ἡ δόξα ὑμῶν » Εἰτά φησιν, « Ὅστερ τοῖς μηδέπω χωρεῖν δυνάμει
 καὶ τὰ τέλεια διαλέγεσθαι ὁ Σωτὴρ, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ σμικ-
 ροτητι τοῖς δὲ τελειουμένοις συγγίνεται, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ οὐ

1 Μκθ 12, 31-33

2 Ἑβρ 6, 6

3 Ἰω. 16, 12-13.

ὁῦτο· τις ἐκ τούτων ἀν φαίη τὴν τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν ὑπερ-
βυλεῖν τῆς τοῦ Ἰσοῦ διδαχῆς κλ' ὅτι ὁ μὲν Ἰς συγκρατῶνται τοῖς
ἀτελέσι, τὸ δὲ Πνεῦμα σφραγίς ἐστὶ τῶν τελειομένων οὕτω, ὡς διὰ
τὴν ὑπερβολὴν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Ἰόν ἄρκτος ἐστὶ καὶ ἀσυν-
γνώστως ἢ εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημία ἀλλ' ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖς ἀτελέσι
ἐστὶ συγγνώμη ἐπὶ δὲ τοῖς γευσάμενοις τῆς δωρεᾶς ἡωρεᾶς καὶ
τελειωθείσιν οὐδὲμία ἐπιλείπεται συγγνώμης ἀπολογία καὶ παραι-
τησις· Ἐκείνοι μὲν οὖν ταῦτα

12 Ἐγὼ δὲ ἀπ' ὧν ἐμάρθον, νομίζω τὴν ἐκατέρου διανοίαν με-
τρίως τινὸς δοκιμάσαι, ἐπεὶ οὐδὲ καὶ κατανοήσας μὴ ἄρα κεκρμε
μῆκος ἐστὶ τις ἐν τούτοις τοῖς καὶ αὐτῶν εἰρημένους βαθύτεροι νοῦς
10 Ἀλλαν γὰρ ὡς ὁ Ἰς, ἐν τῷ Πατρὶ ὧν ἐν τούτοις ἐστίν, ἐν οἷ
καὶ ὁ Πατὴρ ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα οὐκ ἀπέστην Ἀδελφεός γάρ ἐστιν
ἡ ἀγία καὶ μακάρια καὶ τέλει Τριάς Ἐπὶ δ' οὖν εἰ πάντα διὰ τὴν
γένεσιν, καὶ ἐν ταῖς ταῖς ταῖς συνέστηκε πῶς ἂν ἐκτός εἴη τῶν δ
15 αὐτῶ γενομένων, Νῆ εντων δὲ ἐκεῖθεν αὐτοῦ μακρὰν, ἐν πᾶσιν αἰ-
καὶ αὐτὸς εἰκότως εἰρη καὶ ἐξ ἀναγκῆς τὸν εἰς τὸν Ἰόν ἀμαρτανόντα
καὶ βλασφημούντα ἀμαρτανόνει καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον
Πνεῦμα Καὶ τοῦ ἁγίου δὲ λουτροῦν εἰ μὲν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον
ἐδίδδοτο, εἰκότως ἂν ἐκχετο τοῖς βαπτιζομένοις εἰς τὸ Πνεῦμα μόνον
20 ἀμαρτανόνει ἐπειδὴ δεῖ τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Ἰόν καὶ ἅγιον Πνεῦμα δόξα
καὶ οὕτω τελειοῦται τῶν βαπτιζομένων ἕκαστος ἀνάγκη, πάλιν τοῦ
μετὰ τὸ βάπτισμα παραβαίνοντος εἰς τὴν ἀνίαν καὶ ἰδιαιρετὸν Τρία
δα τὴν βλασφημίαν τοῦ ἁγίου Καὶ τοῦτο δὲ δικαίον ἂν εἴη λογίζεσθαι
καὶ νοεῖν Εἰ μὲν πρὸς λαβόντα, τὸ λουτρον τῆς παλιγγενεσίας τοῦ
25 Φαρισαίου λέγω καὶ μετακρινόντας αὐτοὺς ἤδη τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου
Πνεύματος διελέγετο ὁ Κύριος, τίθωνται τις ἢ τὸ αὐτῆς δικαιοῖα
ὡς καλινδρομησάντας, καὶ πλημελησάντας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα
εἰ δὲ μῆτε τὸ λουτρον εἴληφεν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου βάπτισμα
ἐξουθενήσαντες ἦσαν πῶς ἡμεῖς τοὺς ὡς βλασφημήσαντας εἰς τὸ
30 Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ μόνον μετοχοὶ γέγονεσαν Καὶ γὰρ οὐ διδχ-
σκῶν ἀπλῶς ὁ Κύριος ἔλαλε ταῦτα οὐδὲ ἐπὶ μέλλουσι τὴν τιμωρίαν
ἠπειλεῖ ἀλλ' εὐθὺς αἰτιώμενος ἀληθῶς τοὺς Φαρισαίους, ὡς ἤδη
γενομένους υπεθύνους τῆς πταικαυτῆς βλασφημίας, εἰρήκε τοῦτο το
ῖον ὁ Κύριος τῶν δὲ Φαρισαίων οὕτω κατηγορουμένων, καὶ πρὶν
35 λαβεῖν αὐτοὺς τὸ βάπτισμα οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ῥητόν ἐπὶ τοὺς μετὰ
τὸ λουτρον παραβαίνοντας καὶ μέλιστα ὅτι οὐκ ἀπλῶς ἐπὶ ἀμαρτίας
ἀλλ' ἐπὶ βλασφημία αὐτοὺς ἡμεῖς Διαφέρει δὲ ὅτι μὲν ἀμαρτανῶν
παραβαίνει νόμον ὁ δὲ βλασφημῶν εἰς αὐτὴν ἀσεβεῖ τὴν θεότητα
Ἐπὶ πολλαῖς δ' οὖν προτερον πλημελείαις αἰτιώμενος αὐτοὺς ὁ
40 Σωτὴρ ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν γονεῶν δια ἀργύριον
παρεβαίνον, καὶ τὰ τῶν προφητῶν παρεκρουοντο, καὶ τὸν οἶκον τοῦ
Θεοῦ ἐποίουν οἶκον ἐμπορίου, ὁμῶς παρῆναι καὶ μετανοεῖν αὐτοῖς

Ἐπὶ δὲ τοῦ λέγειν αὐτοὺς, Ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλει τα δαιμονία, οὐκ ἔτι ταύτην ἁμαρτίαν ἔκλειψεν, ἀλλὰ βλαστήσαντες εἶπεν εἶναι τὴν ἡλικίαν, ὥστε ἀφικτον καὶ ἀσυγγνώστον εἶναι τὴν τιμωρίαν τοῖς τοιαῦτα ὀληθῶσιν.

- 1 Ἀλλως τε, εἰ τῶν μετὰ τὸν ἑαυτὸν ἁμαρτανόντων χάριν ῥηται, τοῦτο τὸ ῥητόν καὶ τοῦτο ἀσυννόητος, ἐστὶν ἡ τῶν πλείων μελημάτων δική, πῶς, ὡς μὲν ἐν Κυρίῳ μετεμενοῦντι, ἔσται τὴν αὐτὴν ἀγαπὴν ὁ Ἀποστόλος; ¹ τοὺς δὲ Γαλιλαίους τάλινδρος ἡσείτα, ὡς νεῖ, χρεὶ, αὐτῶν παλιν μορφωθῇ Χριστός, ἐν αὐτοῖς. ² Ἐν δὲ τῷ λέγειν πάλιν ἀσκῶσιν αὐτῶν καὶ τὴν προτέραν ἐν τῷ Πνεύματι ἐπιστολήν. Τί δὲ καὶ Νουατῶ μεμρόμεθα αναφῶντι, μετάνοιαν καὶ εὐσχηνοῦντι μηδεμίαν συγγνώμην ἔχειν τοῦ, μετὰ τὸν ἑαυτὸν ἁμαρτανόντος, εἰ δια τοῦ, μετὰ τὸν ἑαυτὸν ἁμαρτανόντος, εὐσχηνοῦντος καὶ γὰρ τοῦ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους εἰρημνίας οὐκ ἐκκλίνει ἐπὶ τὸν ἁμαρτανόντων τὴν μετάνοιαν, ἀλλὰ δείκνυται εἶναι τοῦ, καθύπευθε, ἡλικίας βάπτισμα καὶ μὴ δευτέρου Ἑβραίων, ἀλλὰ ἡμετέρας καὶ ἡμετέρας νομίσωσι, κατὰ τὴν ἐν τῷ νόμῳ συνηθειᾶν πρὸς τὴν μετάνοιαν εἶναι πολλὰ καὶ καθ' ἡμέραν βαπτίσματα δια τοῦ μετάνοιαν μὲν παρσινεῖ, μὲν δὲ εἶναι τὴν ἀνακαινίσιν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μὴ δευτέραν ³ ἀποκαίνεσθαι, ὡς καὶ ἐν ἑτέρῳ Ἐπιστολῇ λέγει. Ἀλλὰ πιστῶς, ἐν βαπτίσματι. ⁴ Οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἰδού, τὸν μετάνοιαν καὶ ἀδυνατῶν προῖσαι μετάνοιαν; ἀνακαινίζειν ἡμᾶς. Ἐχει δὲ ποιῆσαι τὴν διαφορὰν, μὲν γὰρ μετάνοιαν παύεται μὲν τοῦ ἀμάρτανειν, ἔχει δὲ τὸν τραυματισμὸν τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ βαπτίζμενος, τὸν μὲν παλαιὸν σπείδιδουκεται, ⁵ ἀνακαινίζεται δὲ ἀνωθεν γεννιᾶται τοῦ Πνεύματος χάριτι.

- Ἐξ ὧν ταῦτα δὴ οὖν μὴ λογιζόμενοι, μείζον ἀπαντὰ το βάθος, τοῦ ἐν τῷ ῥήτι διανοίας, καὶ δια τούτο πολλὰ πρότερον παρακαλέσας τὸν ἐπὶ τοῦ φρεσὶ καθισθέντα καὶ ἐπὶ τὴν θαλάσσαν περιπατήσαντα Κύριον ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν λοιπὸν τὴν ἐν αὐτῷ γενομένην, ὑπὲρ τῶν ἀνέρχομαι, ταχὺ πῶς, εἰς τὴν τὸν ἐν τῷ ἀνανωσάσθαι νοῦν λαβεῖν ὑμῶν. Πᾶσα τοίνυν ἡ θεία Γραφή ταυτὴν ἐξαγγέλλεται καὶ κηρύττει, μάλιστα δὲ ὁ μὲν Ἰωάννης, λέγων, Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ⁶ ὁ δὲ Παῦλος, γραφῶν, Ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπαρχὼν οὐκ ἄρπαγμόν ἡγήσατο το εἶναι ἰσχυρῶς, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκενώσε μορφὴν δούλου λαβὼν καὶ συγκατέειρεθεῖ, ὡς ἄνθρωπος. Ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν ὑπηκούος γενόμενος, μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ⁷ Δια τοῦτο γὰρ Θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος γενόμενος, ὡς μὲν Θεὸς ἤγειρε νεκρούς, καὶ λόγῳ πάντας θεραπεύων, μετέβλεπε καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς οἶνον, οὐ γὰρ ἦν ἀνθρώπου ταῦτα ἔργα, ὡς δὲ παρὰ φύσιν, ⁸ ἰδιώτα καὶ ἐκκοπία, καὶ ἐκπασχεν, οὐ γὰρ ἦν ἴδια ταῦτα τῆς Θεότητος,

1 Πρὸς Β' Κορ 2, 8

2 Πρὸς Γαλ 4, 19

3 Ἑφεσ 4

4 Ἰω 1 14

5 Φίλιπ 2, 6-8

Και ὡς μὲν Θεὸς εἶπεν· «Ὑγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ¹»
ὡς δὲ σῶμα φέρων ἔλυνχε τοὺς Ἰουδαίους, «Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖ-
ναι, ἄνθρωπος ὃς τὴν ἀληθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ
Πατρὸς; ²» Ἐκινετο δὲ πάντα οὐ διατρημένως κατὰ τὴν τῶν γινόμε-
νων ποιότητα, ὥστε τὰ μὲν τοῦ σώματος χωρὶς τῆς θεότητος τὰ δὲ ⁵
τῆς θεότητος χωρὶς τοῦ σώματος δεκνυσθαι συνημμένως δὲ πάντα
ἔγινετο, καὶ εἴ, ἦν ὁ πάντα ποιῶν Κύριος παραδειξάμενος τῇ ἑαυτοῦ χά-
ριτι. Ἐπίστευε γὰρ ἀνθρωπίνως, καὶ τὸ πνεῦμα ἦν ἐνθεὸν ἐν αὐτῷ γὰρ
ἐποίει τοὺς ἀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἀναβλεπεῖν. Καὶ
δεκνυναι δὲ θέλων ἑαυτὸν Θεόν, ἀνθρωπίνῃ γλώττῃ τοῦτο σημαίνει· ¹⁰
εἶπεν· «Ὑγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐομεν ³» καὶ μόνον δὲ θέλων ἑθε-
ράπευε τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ἐκτείνων χεῖρα, ἔγειρε τὴν πενθερὰν Πε-
τροῦ πυρέσσουσαν, καὶ ἦν τοῦ ἀρχισυναγωγοῦ θυγατέρα ἡδὴ τελευ-
τήσασαν ἐκ τῶν νεκρῶν ἀντήγειρεν.

15 Αἰρετικοὶ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἰδίαν ἀπαιδευσίαν ἐμάνησαν ¹⁵
καὶ οἱ μὲν τὰ σωματικὰ βλέποντες τοῦ Σωτῆρος, ἠρνήσαντο τὸ, «Ἐν
ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, ⁴» οἱ δὲ τὰ τῆς θεότητος θεωροῦντες ἠγνόησαν τὸ,
«Ὁ Λόγος σαρὶς ἐγένετο ⁵»· Ὁ δὲ πιστὸς καὶ ἀπιστοὶ κῶς ἀνῆρ,
εἰδὼς τὴν τοῦ Κυρίου φιλανθρωπίαν, βλέπων μὲν τὰ τῆς θεότητος ση-
μεῖα, θαυμάζει τὸν ἐν τῷ σώματι Κύριον θεωρῶν δὲ πάλιν κατὰ ²⁰
τοῦ σώματος ἰδίαν, ὑπερεκπλήσσεται, κατανοῶν τὴν ἐν αὐτοῖς τῆς θεο-
τήτος ἐνέργειαν. Τοιαύτης δὲ οὐσίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως,
ὅταν τινὲς εἰς τὰ ἀνθρώπινα βλέποντες, ἰδῶσι τὸν Κύριον διέποντα,
ἢ κοπιῶντα, ἢ πάσχοντα, καὶ μόνον φλυαρήσωσιν ὡς κατὰ ἀνθρώπου
τοῦ Σωτῆρος, ἀμαρτανουσι μὲν μὲνίλως δύνανται δὲ ὁμῶς, ταχέως ²⁵
μεταγινώσκοντες, λαμβάνειν συγγνωμὴν, ἔχοντες προφασιν τὴν τοῦ
σώματος ἀσθένειαν (ἔχουσι γὰρ καὶ τὸν Ἀπόστολον συγγνωμὴν
αὐτοῖς νέμοντα, καὶ οἰοῦντες χεῖρα αὐτοῖς ἐν τῷ λέγειν ἐκτείνοντα, ὅτι
«Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσέβειας μυστήριον Θεοῦ
ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ ⁶»)· Ὅταν δὲ πάλιν τὰ τῆς θεότητος ἔργα θεωροῦν- ³⁰
τες, διατάξωσι περὶ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, καὶ αὐτοὶ μὲν ἀμαρ-
τάνουσι τὰ μέγιστα, ὅτι, καίτοι βλέποντες ἐσθλόντα καὶ πασχόντα
φανταζόνται φαντασίαν συγγινώσκειν δὲ ὁμῶς καὶ τοῖς ταχέως
μεταγινώσκουσιν ὁ Χριστὸς, δύναται, διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς ἔχειν πρό-
φασιν τὴν ἐκ τῶν ἔργων ὑπὲρ ἀνθρώπων μεγαλειότητα· Ἐπειδὴν ³⁵
δὲ τὴν ἀμφοτέραν τούτων ἀγνοοῖαν καὶ πῆρῶσιν ὑπερβάντες οἱ δο-
κῶντες ἔχειν τοῦ νόμου τὴν γνῶσιν (οἱοὶ ἦσαν οἱ τότε Φαρισαῖοι, εἰς
μανίαν τραπῶσι, καὶ αὐτὸν τὸν ἐν τῷ σώματι ὄντα Λόγον τέλειον ἀρ-
νησονται, ἢ καὶ τὰ τῆς θεότητος ἔργα τῷ διαβολῷ καὶ τοῖς τούτου
δαίμοσιν ἀναφέρωσιν, εὐκότως ἀσυγγνωστον ἔχουσι τὴν ἐκ τῆς τοιαύ- ⁴⁰

1. Ἰω. 14, 11. 2. Ἰω. 8, 58. 3. Ἰω. 10, 30. 4. Ἰω. 1, 1.
5. Ἰω. 1, 14. 6. Α' Τιμ. 3, 16.

-ης ασεβείας ἐπιτιμῶν. Τὸν τε γὰρ διαβολὴν εἰ, Θεὸν ἐλογίζαντο, καὶ
 τὸν ἀληθινόν καὶ ὡς ἔστιν ὄντα Θεὸν οὐδὲν πλεον ἐν τοῖς ἔργοις ἔρει-
 νον δαμονίων ἵγισται.

- 10 Εἰς τοὺς αὐτοὺς τοίνυν ἰσέβειαν τετραπλότῃ, ἦσαν οἱ τότε Ἰου-
 οῖοι, καὶ ὡς Ἰουδαῖον αὐτὸν Φαρισαῖον. Τὸν γὰρ Σωτῆρα θεωροῦ-
 ντα, τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα νεκρῶν, αὐτὸν ἔγειρε, τυφλούς ἐκ τῆς τοῦ
 σαρκὸς χαλῶς ἐκείνῃ περιπατεῖν κωλύων ἕως εἰς τὴν κλῆσιν, λαλοῦ-
 σάς ἐποιε λαλεῖ καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ ἐκχέμενον ἐδεύονεν, ἐπιταρσύν-
 οντας ἀνέμοις, καὶ περιπατοῦντες αὐτῇ ἐν θαλάττῃ, ἡ μὲν ὁρμὴ ἐξε-
 10 πησσούτῃ καὶ ἐδύχοντο ὡς ἰσέβειαν οἱ δὲ θαύμας ἡ Φαρισαῖοι ἐλε-
 ῶν τοῦ Βεελζεβούλ εἰπὼν τὰ τοιαῦτα ἔργα καὶ οὐκ ἐσχέοντο οὐδ' ἄρρη-
 κες τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν ἐπὶ τὸν διαβολὴν μεταφέρουντες. Ὁ μὲν καὶ
 λυθὼς ὁ Σωτὴρ πρὸς γνώστη καὶ ἀνοήτους βλασφημεῖν αὐτοῦ, σιγήφῃ
 15 χροῖτο. Ὡς μὲν καὶ ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα λέγοντες ἐγχεύοντο τὴν δια-
 βολίαν, λέγοντες αὐτοῦ οὗτος ἐστὶν τοῦ σατανᾶ υἱός. ἡ καὶ ἡ Παῦλος οὐ-
 τοῦ οἶδε φαρμακτῆρα καὶ ἀπειθήνην¹ καὶ εἰς τὴν ἐξ ἐπιτοῦ τοῦ
 τοῦ σπένοντος² καὶ ἡ καταβροχθίζοντος ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ πιστεύουσ-
 20 μεν αὐτῷ³ ὡς ἔρεσεν καὶ ὡς αὐτὸς Ἰὼν ἀνθρώπου μαχρ' ἀνέναν-
 τιστῶν, ἡ γὰρ ἐνδοκίμη ἐπὶ τῇ πώσῃ, καὶ ὡς ἔλεγον. Εἰ εἰσώτε καὶ
 ἡμεῖς τὰ ἐν ἐκείνῃ. ἡ γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ λέγει ἡ Παῦλος περὶ ἀνθρώ-
 του λαλοῦστος⁴ ὡς ἡμεῖς καὶ οὕτως ἡμεῖς ἀνοήτως σπένοντες καὶ
 σπαντι⁵ οὐ Κυρία. Ὡς δὲ περὶ τὸν ἐπὶ τὴν χάριν, καὶ πλεον ἐμάνησαν
 ὥστε τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα λέγοντες εἶπα τοῦ Βεελζεβούλ σκεπτε-
 25 χροῖτος ἡμεῖς ἐπὶ τὸν Παῦλον αὐτῶν ἐρραγμένους. ὡς οὐτε
 τὸν τοῦτο ποιοῦντα καὶ εἶναι Θεόν, ἀλλὰ Βεελζεβούλ. Καὶ διὰ τοῦτο,
 ὡς ἀφ' ἑρῆτα τοῦ μὲν τῆς ἀνοήτως ἐκωρῆσται. Ἰσὸν γὰρ ἦν αὐτοῦ
 τοῦ μὲν καὶ εἶπεν ὡς οὐκ ἐστὶν τοῦτο, καὶ οὐκ ἐστὶν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν
 προνοῖαν ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς τοῦ Βεελζεβούλ λεγόμενος καὶ ὁ ἥλιος
 30 ἡσυχάζων τῷ διαβολῷ κατατρέπει καὶ δι' αὐτὸν περιπολεῖ τὰ ὅσπρα
 ἐν τῷ οὐρανῷ. ἡ γὰρ ὥστε τοῦτο τοῦ Θεοῦ ὅτι, καμεινα τοῦ
 Πατρὸς ἦν ἔργα καὶ εἰ ἐκείνῃ τοῦ Βεελζεβούλ, ἐξ ἀνάγκης καὶ ταῦ-
 τα τοῦ Βεελζεβούλ. Καὶ τοῦ λοιποῦ αὐτοῦ τοῦ. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ
 Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ὡς ἡ ἀλλ' οὐδὲν ξένον τῆς τοιαυτῆς αὐτῶν
 35 μανίας ἐπεὶ καὶ οἱ τῆς τοιαυτῆς αὐτὸν γνώμης πατέρες, ἐν τῇ
 ἐρήμῳ πρὸ ὁλίγου, ἐξεληθόντες ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, μόσχον πλασαντες
 αὐτῷ τὰς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας παρὰ Θεοῦ γενομένας ἀνατίθεντες,
 ἔλεγον αὐτοῖς οἱ Θεοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἐκκαταρῶντες σε ἐκ γῆς Αἰγύ-
 40 πτου. ὡς διὰ τοῦτο ταυτὴν τὴν βλασφημίαν καὶ τότε τῶν τοιαῦτα τοῦ
 λατοῦ δὲ ὁ Θεὸς λέγων. ὡς ἡ δ' ἂν ἡμέρα ἐπισκῆψωμαι ἐπ' αὐ-

1 Ματθ. 13, 55.

2 Ἰω. 7, 15.

3 Ἰω. 6, 30.

4 Ματθ. 27, 42.

5 Λουκ. 19, 42.

6 Γεν. 1, 1.

7 Ἐξ. 32, 4.

αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ¹· Καὶ νῦν ἕως μὲν κακῶναι δι' ἄρτους καὶ ὕδωρ ἐπογγίζον ἐπὶ τοσαύτων αὐτῶν, οὕτως ἐσπερὲν ὡς εἴ- τις τροφὸς τροφοφορήσειε τὸν ἑαυτοῦ μίον, οὕτως δὲ τῶν ἐμνησαν, καὶ ὡς ψάλλει καὶ χυτῶν τὸ Πνεῦμα ²· Ἡμετέραν τὴν δόξαν αὐτῶν ἐν ὁμοιωμασί μοσχοῦ ἐσθιοντός χόρτον ³· Ἡ τοῦ τριχόκτου λοιπὸν ἀστυ- 5 γνωστα τομήσαντες, ἐπεταχύθησαν, ὡς εἶπεν ἡ Γραφή περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μοσχοῦ, οὗ ἐποίησεν Ἄβρων ⁴.

17 Γοιᾶντα καὶ νῦν τομῶντε, οἱ Φαρισαῖοι, τοιαυτὴν ἐσχή- κασι παρα τῶν Σωτῆρος τὴν ἀποφασιν, ὅταν καὶ ὁ παρ' αὐτῶν ὑπονο- θείς Βεελζεβούλ ἔσχηεν ἥδ' καὶ ἔχει ὥστε αὐτοῦ εἶναι τὸ ἡτοίμασμέ- 10 νον τῷ ἐκείνῳ αἰωνίως συγκατεσθίεσθαι μετ' αὐτοῦ (1)· γὰρ δὴ συγκρίσιν τινα ποιοῦμενος τῆς εἰς αὐτὸν καὶ τῆς εἰς τὸν Πνεῦμα τὸ ἅγιον λεγομένης βλασφημίας, καὶ ὡς μείζονος ὂντος τοῦ Πνευματος, καὶ διὰ τοῦτο μείζονα τὴν αἰτίαν ἐχούσης τῆς εἰς τὸ Πνεῦμα γινομέ- νης, ταῦτ' εἰρήκα μὴ γένοιτο· Φθισκας γὰρ ἐδιδάξεν, ὅτι πάντα ὅσα 15 ἔχει ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τὸ Πνεῦμα λήφεται καὶ αὐτὸ δοῦναι τὸν Υἱόν· Καὶ οὐχὶ τὸ Πνεῦμα τὸν Υἱόν διδωσιν ἀλλ' ὁ Υἱὸς περὶ τὸ Πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν· Οὐχ οὕτως, οὐκ εἰρήκεν ὁ Σωτὴρ ἀλλ' ὡς εἰς αὐτὸν ἐπ' ἀμφοτέρους γινομένης τῆς βλασφημίας, καὶ τῆς μὲν ἐλάττωτος, τῆς 20 δὲ ὑπερβάλλουσας· ταῦτα κεκάλυπεν ὁ Κυρίου· Καὶ παρ' καὶ οὗτοι οἱ Φαρισαῖοι ἀμφοτέρω ἦσαν λέγοντες καὶ ἄνθρωπον βλέποντες, αὐτὸν ἐλοιδοροῦν· «Πῶθεν ταῦτα ἡ σοφία αὕτη ⁵· καὶ τὰ πενήτηκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας, ⁶·» Καὶ τὰ τῶν Πατρὸς ἔργα θεω- ρούντες, οὐ μόνον ᾔνεοντο τὴν θεότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀντι- 25 ταυτῆς ἐλεγον ἐν αὐτῷ εἶναι τὸν Βεελζεβούλ, καὶ αὐτοῦ εἶναι τὰ ἔργα· Διὰ τοῦτο, ὡς εἰς αὐτὸν ἀμφοτέρων λεγομένων, καὶ τῆς μὲν ἐλάττωτος βλασφημίας οὐσίας διὰ τὸ ἀνθρώπινον, τῆς δὲ μείζονος διὰ τὴν θεότητα, ἐπὶ τῇ μείζονι κατ' αὐτῶν τὸ ἀφικτον τῆς τιμωρίας ἐλεγεν· Ἀμέλει τοὺς μαθητάς παραβαρύνων καὶ λέγων· ὅτι· «Εἰ 30 τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκαλεσάν ⁷·», αὐτὸν εἶναι τὸν οἰκο- δεσπότην ἐλεγε, τὸν καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων οὕτω βλασφημοῦμενον.

18 Εἰ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, «ἐν Βεελζεβούλ ⁸·», οὐδένα ἔττερον ἢ τὸν Κυρίον ἐλοιδοροῦν, δῆλον τοίνυν ἐστίν, ὡς τὸ λεγόμενον, «Ἡ δὲ τοῦ Πνευματος βλασφημία ⁹·», εἰς αὐτὸν ἐστὶ τὸν Κυρίον λεγο- 35 μένη, καὶ τὸ ῥητὸν ὅλον περὶ αὐτοῦ σημαίνων· ἐλεγεν ὁ Σωτὴρ· Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τοῦ παντός οἰκοδεσπότης· πάλιν ἀρ' ἀσφαλείας ἕνεκα τὸ αὐτὸ εἰπεῖν οὐκ ἔκνητόν· Τὸ διψᾶν, τὸ κοπιᾶν, τὸ κοιμᾶ- σθαι, τὸ ραπίζεσθαι, τὸ ἐσθίειν, ἀνθρώπων ἐστὶν ἰδιὰ· τα δὲ ἔργα δ' ἐποιεῖ ὁ Κύριος, οὐκ ἐπὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ Θεοῦ ἦν αὐτὰ ποιεῖν· Ὅταν 40

1. Ἐξ 32, 34. 2. Ψαλμ. 105, 20. 3. Ἐξ 32, 35. 4. Ματθ. 13, 56.
5. Ἰω. 8, 57. 6. Ματθ. 10, 25. 7. Ματθ. 12, 24. 8. Ματθ. 12, 31.

οὖν τινες, καθὰ πρότερον εἶπον, ταῦτα βλέποντες ὡς ἀνθρώπων λοιδο-
 ρῶντα. τῷ Κυρίῳ, ἐλαττονός ἂν ἀξιοῖντο τιμωρίας τῶν τα τοῦ Θεοῦ
 ἔργα μεταπερόντων εἰς τὸν διαβόλον (ὅτι γὰρ τοιοῦτοι, οὐ μόνον τα
 ἄγρια τοῖς κισὶ ῥύπτουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν τῷ διαβόλῳ συγκρίνουσι,
 5 καὶ τὸ φῶς, λέγουσιν εἶναι σκοτός. Ταύτην γοῦν εἶναι τῶν Φαρισαίων
 τὴν ἀσυγγνωστον βλασφημίαν ὁ Μάρκος παρατηρήσατο λέγων
 «Ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἔχει ἄφεσιν,
 ἀλλ' ἔνοχος ἐστὶν ζωαίου ἁμαρτίας ὅτι λέγον, Πνεῦμα ἀκάθαρτον
 10 ἔχει.» καὶ ὁ μὲν ἐν γενετῇ τυφλὸς ἀναβλέψας ἐμαρτύρει «Ἐκ τοῦ
 αἵματος, οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοῦ, τυφλὸς γεγεννημένου.
 Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδὲν.» οἱ τε ἔχλοι,
 θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἔλεγον «Ταῦτα τὰ
 ῥήματα οὐκ ἐστὶ δαιμονιζόμενα, μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλ-
 15 μους ἀνοίγειν.» οἱ δὲ νομιζόμενοι ἄδροι τοῦ νόμου οἱ Φαρισαῖοι,
 οἱ τὰ κρασπεδα πλατυνόντες καὶ κορπαζόντες ὡς πλεόν τι τῶν ἄλλων
 γινώσκοντες οὐδ' οὕτως ῥαδιύνοντο κατὰ δὲ τὸ γεγραμμένον, ἔθυσον
 οἱ τάλανες δαιμονίων καὶ αὐ. Θεῷ* λέγοντες δαιμόνιον ἔχειν τὸν
 Κυρίον, καὶ δαιμόνιον εἶναι τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα. Ἐπισχόν δὲ τοῦτο
 δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἵνα μόνον ἀρῇσωνται τὸν ταῦτα ποιῶντα Θεὸν
 20 εἶναι, καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱόν. Εἰ γὰρ τὸ ἐσθίειν καὶ τοῦ σώματος ἡ ὄψις
 ἐδείκνυεν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον, δια τί μὴ ἐκ τῶν ἔργων ἐθεωροῦν αὐτὸν
 εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ τὸν Πατέρα ἐν αὐτῷ, Ἄλλ' οὐκ ἤθελον
 μᾶλλον δὲ αὐτοὶ τὸν Βεελζεβούλ εἶχον ἐν ἑαυτοῖς φθαργόμενον, ὡς
 25 ἐκ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἄνθρωπον αὐτὸν μόνον ὀνομάζειν ἐκ δὲ τῶν
 ἔργων, ἃ ἦν ἴδια Θεοῦ, μηκέτι Θεὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐν
 αὐτοῖς Βεελζεβούλ ἀντ' ἐκείνου θεοποιεῖν, ἵνα σὺν αὐτῷ λοιπὸν αἰῶ-
 νίως ἐν τῷ πυρὶ καλᾶζωνται.

19 Καὶ αὕτη δὲ ἡ τοῦ ἀναγνώσματος παρατήρησις τοιαυτὴν ἐμ-
 φασὶν τινα παρέχειν μοι δοκεῖ, καὶ δεικνύειν εἰς αὐτὸν φθάνειν ἀμφο-
 30 τήρας τὰς βλασφημίας καὶ περὶ ἑαυτοῦ εἰρηκεῖναι τό, «Υἱὸς ἀνθρώ-
 που», καὶ τὸ «Πνεῦμα» ἐν' ἐκ τούτου μὲν τὸ σωματικὸν ἑαυτοῦ
 δείξῃ ἐκ δὲ τοῦ πνεύματος τὴν πνευματικὴν ἑαυτοῦ καὶ νοητὴν καὶ
 ἀληθεστάτην θεότητα δηλώσῃ. Καὶ γὰρ τὸ μὲν λαβεῖν δυνάμενον
 συγγνώμην ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συνέταξεν, ἵνα τὸ σωματικὸν
 35 ἑαυτοῦ σημανῇ τὴν δὲ ἀσυγγνωστον βλασφημίαν εἰς τὸ Πνεῦμα φθα-
 νειν δεδήλωκεν ἵνα, πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦ σωματικοῦ τοῦτο λέγων
 τὴν ἑαυτοῦ θεότητα δείξῃ. Τοῦτον δὲ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἐν τῷ κατὰ
 Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ἐώρακα ὁππῶς, περὶ τῆς τοῦ σώματος βρώ-
 40 σσεως διαλεγόμενος, καὶ δια τοῦτο πολλοὺς ἐωρακώς του, σκανδαλι-
 σθέντας, φησὶν ὁ Κύριος «Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρή-
 τε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαλόντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον,

Τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιούν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα
 ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμα ἐστὶ καὶ ζωὴ ¹· καὶ ἐνταῦθα γὰρ ἀμφο-
 τερα παρ' ἐαυτοῦ εἴρηκε σὰρκα καὶ πνεῦμα καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ
 κατὰ σὰρκα διέσπεκεν· ἵνα μὴ μόνον τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 ἀόρατον αὐτοῦ πιστευθῇ, μάθωσιν, ὅτι καὶ ἃ λέγει οὐκ ἐστὶ σὰρ 5
 κικὰ, ἀλλὰ πνευματικά· Πόσοι γὰρ ἤρκει τὸ σῶμα πρὸς βρώσιν,
 ἵνα καὶ τοὺ κόσμοι παντός τοῦτο τροφή γένηται· Ἀλλὰ διὰ τοῦτο
 τῆς εἰς οὐρανοῦ ἀναβασσεως ἐμνημόνευσε τοῦ Ἰῶν τοῦ ἀνθρώπου,
 ἵνα τῇ σωματικῇ ἐποικίᾳ αὐτοὺς ἀφελύσῃ, καὶ λοιπὸν τὴν εἰρημένην
 σὰρκα βρώσιν ἀνωθεν οὐρανίου καὶ πνευματικὴν τροφὴν παρ' αὐτοῦ 10
 διδομένην μάθωσιν· ἡ γὰρ λελάληκα, φησὶν, πνεῦμα ἐστὶ
 καὶ ζωὴ ²· ἵσον τῷ εἰπεῖν· Ἰὼ μὲν δεικνύμενον καὶ διδόμενον ὑπὲρ τῆς
 τοῦ κόσμου σωτηρίας, ἐστὶν ἡ σὰρξ ³· ἐγὼ φησὶ ἀλλ' αὕτη ὅμην καὶ
 τὸ ταύτης αἷμα παρ' ἐμοῦ πνευματικῶς δοθήσεται τροφή ὥστε πνευ-
 ματικῶς ἐν ἐκάστῳ ταύτην ἀναδιδόσθαι, καὶ γίνεσθαι πᾶσι φυλακτῆ- 15
 ριον εἰς ἀναστάσιν ζωῆς αἰώνιοι· Οὕτω καὶ τὴν Σαμαρειτὶν ἀφέλκων
 ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν Πνεῦμα εἴρηκε τὸν Θεόν, ὑπὲρ τοῦ μὴ
 κἄτι σωματικῶς αὐτὴν, ἀλλὰ πνευματικῶς διανοεῖσθαι περὶ τοῦ Θεοῦ
 οὕτω καὶ ὁ πρὸφητὴς θεωρῶν τὸν Λόγον τὸν γενόμενον σὰρκα εἴρηκε
 «Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος ⁴»· ἵνα μὴ ἐκ τοῦ φαινομέ- 20
 νου νομίσῃ τις ἀνθρώπον φικὸν εἶναι τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα
 ἀκούων, γινώσκῃ Θεὸν εἶναι τὸν ἐν σωματι ὄντα.

20 Ἐκάτερον οὖν δῆλον ἐν εἰς λοιπὸν ὅτι ὁ τὸν Κύριον ὁρῶν τὰ
 περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον· ἔαν μὲν τὰ σωματικά αὐτοῦ μόνον βλέπων,
 καὶ μὴ πιστευκὸν λέγοι· «Πόθεν τοῦτω ἡ σοφία αὕτη, ⁵»· ἁμαρτάνει 25
 μὲν, καὶ ὥς ἐκ Ἰῶν ἀνθρώπου βλασφημεῖ· ἀλλ' ὁ ὁρῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα
 τὰ Πνευματικὰ ἁγία γινόμενα, καὶ λέγων τὸν τοιαῦτα ποιοῦντα μὴ εἶναι
 Θεόν καὶ τοῦ Θεοῦ Ἰῶν, ἀλλὰ τῷ Βεελζεβοὺλ αὐτὰ ἐπιγράφων, φα-
 νερώς βλασφημεῖ, ἀρνούμενος αὐτοῦ τὴν θεότητα· Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ
 εὐαγγελικῷ ῥητῷ, καθὰ πολλακίς εἴρηται, λέγων, «Ἰῶν ἀνθρώπου, 30
 τὸ κατὰ σὰρκα καὶ ἀνθρώπινον αὐτοῦ δείκνυσιν ἵνα, «τὸ Πνεῦμα»
 λέγων, δηλώσῃ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐν ᾧ τὰ πάντα εἰργά-
 ζετο· Ὅθεν τὰ μὲν ἔργα ποιών· ἔλεγεν· «Εἰ ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, κἄν
 τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε, ἵνα γνῶτε ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν
 ἐμοί· ⁶»· Μέλλων δὲ αὐτὸν σωματικῶς προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅπη- 35
 νίκα δι' αὐτὴ τοῦτο ἀνεβῆ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς αὐ-
 τοῦ· «Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαυεσθε· ἰδοὺ γὰρ ἤγγικεν ἡ
 ὥρα, καὶ ὁ Πῶς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν· ⁷»
 τὰ μὲν γὰρ ἔργα Θεοῦ ἀληθινὸν αὐτὸν ἐποικίει πιστεύεσθαι· ὁ δὲ θάνατος
 εἰδείκνυσεν αὐτὸν ἀληθῶς ἔχοντα σῶμα· Διὸ εἰκότως Ἰῶν ἀνθρώπου 40

1. Ἰω. 6, 61-62. 2. Ἰω. 6, 63. 3. Θρη. 4, 20. 4. Ματθ. 12, 54.
 5. Ἰω. 10, 38. 6. Ματθ. 36, 45.

ἔλεγε τὸν παραδιδόμενον ὁ λόγος νὰρ, πῦθαντος καὶ ἀφαιστος
 ἐστὶ, καὶ αὐτοῦ γε, πῦχανε ὧν ἅλλ' οὕτε τοῦτο· ἐπιστρέφον οἱ Φα-
 ρισαῖοι, οὕτε δ' ἐστὶν τῶν ὧν ἐ. νῦν βλέπειν ἐβόλῃ τοῦ ὄθεν ἥρμα
 πάλιν αὐτοῦ· ὁ ἡρώδης ἔλεγε· ἡρώδης· Ἐ. ἐν Βεελζεβούλ ἐγὼ ἐκβαλ-
 5 λα τὰ δαιμόνια, οὐ μὲν γὰρ ἐν τῇ ἐκβάλλωσι· διὰ τοῦτο αὐτοὶ
 ὡμῶν κρῖτα· ἐστὶν· εἰ δὲ ἐν Πνεύματι· ἐ. ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμό-
 νια· ἄρα ἐφύλασεν ἐφ' ὡμᾶς ἡ βασυαία τοῦ Θεοῦ· καὶ ὡδε δὲ κεν
 Πνεύματος· Θεοῦ· ἐλεγε, οὐκ ὡς ἐλεγε ὧν τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ
 ὡς τοῦ Πνεύματος, αὐτὰ ἐνεργούντο, ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα πάλιν δηλώσῃ,
 10 ὅτι αὐτῷ, λόγος ὧν τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς διὰ τοῦ Πνεύματος· ἐνεργεῖ τὰ
 πάντα, καὶ διδάσκει τοὺς ἀκούοντας, ὅτι· ὅσα τοῦ Πνεύματος
 ἔργα τῷ Βεελζεβούλ ἀντιθέσται, τοσούτω τὸν χορηγούντα τοῦ Πνεύματος
 δυσφημασι· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λέγων, δεκνυσιν, ὅτι μὴ χροούντες,
 ἀλλ' ἐκέντε, ἐκ τῇ τοιαύτῃ ἀναπόδραστος βλασφημίας ἐαυτοῦς
 15 περιπειροῦσι· καὶ οὐκ αἰσχύνονται· καίτοι γινώσκοντες, τὰ τοιαῦτα
 ἔργα ὄντα τοῦ Θεοῦ, ὅτι τῷ Βεελζεβούλ ἀντιθέσται· αὐτὰ οἱ παρά-
 φρονες καὶ ἐξ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐλεγον· γίνεσθαι ταῦτα
 21 Πῶς οὖν ταῦτα τολμώντες, ἐπὶ δύναντα τοῦ· Ἑλλήνας
 αἰτιάσθαι, πλαττοντας εἰδῶλα, καὶ θεοὺς ὀνομαζόντας, αὐτά, Ὅμοια
 20 γὰρ τὰ αὐτῶν τῇ, ἐκείνων μανίας· ἢ ταχὺ καὶ μεζύονα τὰ τούτων
 τολμήματα τυγχάνει ὄντα· ὅτι, καίπερ νόμον περὶ τούτου λαβόντες,
 διὰ τῇ, παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἥττωσαν· Τι δὲ τοιαῦτα
 βλασφημοῦντες· ποιήσουσιν, ὅταν ἀναγινώσκωσι τὸν προφήτην
 Ἡσαΐαν, καὶ ἀκούσωσι, τὰ σημεῖα τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας
 25 εἶναι τυφλῶν ἀναβλεψίαν, χωλῶν περίπατον, ἀλάλων λαλίαν νεκρῶν
 ἀνάστασιν, λεπρῶν θεράπειαν, καὶ κωφῶν ἀκοῆς ἀνοιξίαν· ἄρα γὰρ
 καὶ τούτων τίνα θελήσουσιν εἶναι τὸν ποιητὴν, Τὸν μὲν γὰρ Θεὸν
 λέγοντες, ἐαυτοὺς διελεγχέουσιν ἀσπληνάντα, εἰ, τὸν Κύριον δ' γὰρ ὁ
 προφήτης προβλέπων εἶπκε, ταῦτα ταῶν αὐτοῦ· ὁ Κύριος, πεποίηκεν
 30 ἐάν δέ, ὡς προπατεῖα προληφθέντες, τολμήσωσιν· εἰπεῖν κάκεῖνα ἐν
 τῷ Βεελζεβούλ γίνεσθαι· φοβούμε· μὴ, καὶ ὀλίγον ἐν ἀσεβείᾳ
 προκόπτοντες, καὶ ἀναγινώσκοντες· Ὅτις ἔδωκε σῶμα ἀνθρώπῳ
 καὶ τίς ἐποίησε· δυσκωφον καὶ κωφὸν βλέποντα καὶ τυφλόν· καὶ
 35 τὰ ὅμοια τούτοις, μανέντες πάλιν εἰπωσι τοῦ Βεελζεβούλ εἶναι· καὶ
 ταύτας τὰς φωνάς· Ὅ γὰρ τὴν τοῦ ἀναβλέπειν χάριν διδοῦσι, τοσῶν
 καὶ τὴν τοῦ μὴ βλέπειν· αἰτίαν αὐτοῦ ἀναγκῇ διδοῦναι· ἀμφοτέρα γὰρ
 τὸν αὐτὸν ποιεῖν εἴρηκεν ὁ λόγος· Παντως δὲ τοῦτο λέγοντες, φρονη-
 σουσί ποτε καὶ δημιουργὸν εἶναι τὸν Βεελζεβούλ τῆς ἀνθρωπίνης φυ-
 40 σεως τοῦ γὰρ ποιούντος ἐστὶν· ἔχειν καὶ τὴν τῶν γινομένων ἐξουσίαν
 Τοῦ γὰρ Μωυσέως εἰρηκότος· Ὅ· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν· καὶ, ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον·

1. Λουκ. 11, 19-20

2. Ἐξ. 4, 11

3. Γεν. 1, 1

4. Γεν. 1, 27

καὶ Δανιὴλ παρεσιτάχεται τῷ Δαρείῳ λέγων «Οὐ σέβομαι, εἶδωκα
χειροποιήτα ἅλλα ὧν τὰ θεῶν τὸν κόσμον καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
καὶ ἔχοντα πάσης σαρκὸς κυρεῖν· οὐδε μὲν ἄρα τέλει μεταβαλλόμενον
λέγουσιν τὸ μὲν ἡμεῖς βλέπει, καὶ χωλεῖται καὶ τὰ ἄλλα πύθι· εἴ ποτε
μία, τοῦ δὴμιοντος γενέσθαι τὴν δὲ ἰσὺν τούτων καὶ τὴν ἐν τοῖς
πατρὶσιν ἐκέρχεται τὸν Βεελζεβούλ ἐσχεῖσθαι· Ἄλλοι τὸ τοῦ κῆν
ἐξετάζειν, ἀλλὰ εὐθέως ἐστὶν· Μαινόμενων γὰρ καὶ πλέον παρέχεται
κόσμων ἐστὶν ἡ τοῦ αὐτοῦ μετὰ ἀσέβειας, μωρολογίας αὐτοῦ καὶ τὰ κρεῖ-
τονα κατὰ σπουδαίαν ἡμεῖς ἅλλα τῷ Βεελζεβούλ δὲ ἀπειροπαρ-
φρονεῖ· καὶ αὐτὸς μέλει πάντοις θυμολογεῖσθαι τῶν θεῶν ἱεραίων·
τὰ δογματα αὐτοῦ μόνον χρησάμεναι τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν·
22 Ἔδει δὲ τοῦ πονηροῦ, ὃ καὶ ἐκ τῶν σωματικῶν ἐξέθε-
νεῖν αὐτοῦ, ὡς ἔκρωσεν τὸν Ἰησοῦν, ὃ τέλει καὶ ἐκ τῶν ἑρῶν
θεῶν αὐτὸν ὤμει· εἰς ἀπορίαν· Ἀλλὰ πάντα διεστραμμένως ἐποίησεν
τὸν ἄνθρωπον μὲν βλέποντες, ὡς ἄνθρωπον ἐκείνου· ἐργὸν δὲ
θεῶν ὡς κερύοντες ἠκούοντο τὴν θεοσύνην καὶ τοῖς μερὲς τοῦ διαβό-
λου ἔκρυπτο· οἱ αὐτοὶ τὰ λαλῶντες, ἡχοῦντες ἠκούοντα· ὥστε μὴ
κρίθηναι παρὰ αὐτοῦ τοῦ ὁμολογούμενου παρὰ αὐτὸν Λόγου· (1) μὲν οὖν
ἐπαυδοῖ, καὶ μαγοὶ καὶ φαρμακοὶ καὶ Φαραῶ, καὶ οἱ πλείους ἐπι-
χειρήσαντες, ὁμῶς βλέποντες, τὰ δὲ Νουστῶς σημεῖα καθύμνησαν, καὶ
νότια δέδωκεν, λέγοντες δακτύλον εἶναι Θεοῦ τὸν αὐτὰ ποιεῖν·
οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, ὡς τὴν γῆρα τοῦ Θεοῦ βλέποντες
ἐργαζομένην, καὶ πλείους καὶ μείζονα θεωροῦντες, ἐκείνων τὰ δὲ αὐτὰ
τοῦ Σωτῆρος γινώμενα τὸν Βεελζεβούλ εἶναι αὐτὰ ποιεῖν· οὐ καὶ
οἱ μαγοὶ, καὶ οἱ ἰδοὺ αὐτῶν ὄντα, ὡς ὡς ἡμεῖς μὴ ἠδυνάμην· καὶ
τα τούτων ἑλάττωνα τοῖς· Τίς οὖν ὑπερβαίνει τὴν τούτων μανίαν;
εἰπεῖν, ὃ τίς, ὡς εἶργεν ὁ προφήτης, ἡμῶς· τί τοῖς τούτων ἀσε-
βείαις δυνήσεται; Ἐδ κτεῖναι γὰρ ἐξ αὐτῶν καὶ Σιδοῖται, καὶ
νενικήκασι μὲν τὴν Ἑλληνικὴν ἀγνοσίαν ὑπερβίβλους, δὲ καὶ τῶν μά-
γων τοῦ Φαραῶ τὴν κλοπίαν καὶ πρὸς μᾶλλον τοὺς Ἀρεομαντας
ἔχουσι τὴν συγκρίσιν ἀλλήλων· εἰς τὴν αὐτὴν ἀσέβειαν συμπίπτοντες·
Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ βλέποντες διὰ τοῦ Γίω, τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα, τῷ
Βεελζεβούλ ἀνατιθεῖσιν αὐτὰ· Ἀρειανοὶ δὲ, καὶ αὐτοὶ αὐτὰ βλέ-
ποντες ἔργα, τοῖς κῆμασι συναριθμοῦσι τὸν αὐτὰ ποιοῦντα Κύριον,
φάσκοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι, καὶ οὐκ ἦν, πρὶν γενέσθαι· καὶ
οἱ μὲν Φαρισαῖοι θεωροῦντες τὸν Κύριον ἐν σωματι διεγογγυζόν
λέγοντες «Διὰ τί σὺ, ἄνθρωπε, ὡς ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;» οἱ δὲ
Χριστομαχοὶ, βλέποντες αὐτὸν πάσχοντα καὶ κοιμώμενον, βλασφη-
μοῦσι λέγοντες· (1) αὐτὰ ὑπομένειν οὐ δύναται Θεὸς ἀληθινὸς καὶ
ὁμοούσιος εἶναι τοῦ Πατρὸς· Καὶ ἄλλως ἂν τις ἐξετάζειν ἐκ παραλλή-
λου βουλοῖτο τὰς ἀμφοτέρων κακονοίας, εὐρήσει, καθά προείπον, εἰς

- τὴν κοιλὰδα τῆς ἀλικύης¹ παροινίας συμπύπτοντας αὐτοὺς ἀλλήλοις.
 23 Δια τοῦτο γὰρ κἀκεῖνοι καὶ τοῦτο ἀσυγγνωστον ἔσσεθαι.
 τὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τιμωρίαν ὁ Κύριος ἀπεφίναται λέγων· «Ὅς
 δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε
 5 ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.²» Καὶ εἰκότας γε ὁ γὰρ
 ἀρνούμενος τὸν Υἱὸν τίνα παρακαλῶν, διασμένον δυνατόν ἐστιν ἔχειν,
 ἢ ποῖαν ζωὴν, ἢ ἀνάπαυσιν προσδεῖσθαι, ὁ ἀπωσάμενος τὸν λέγοντα
 «Εγὼ εἰμὶ ἡ ζωὴ³» καὶ, «Δεῖτε πρὸς μέ, πάντες, οἱ κοπιῶντες καὶ
 πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἰναπαύσω ὑμᾶς,⁴» Τούτων δὲ οὕτω διδόντων
 10 δίκας, δῆλον ἂν εἴη, ὥς οἱ εὐσεβοῦντες εἰς τὸν Χριστόν, καὶ τὸ κατὰ
 σάρκα καὶ τὸ κατὰ Πνεῦμα προσκυνοῦντες αὐτοῦ, καὶ, μὴτε Υἱὸν Θεοῦ
 αὐτὸν ἀγνοοῦντες, μὴτε ὅτι καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου γέγονεν ἀρνούμενοι,
 ἀλλὰ καὶ πιστεύοντες, ὅτι «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος⁵», καὶ «ὁ Λόγος
 σὰρξ ἐγένετο⁶», βασιλεύουσιν αἰωνίως ἐν ταῖς οὐρανοῖς, κατὰ τὰς
 15 ἀγίας ἐπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ λέγοντος· «Ἀπελεύσονται, μὲν ἐκεῖνοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ
 δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.⁷» Ταῦτά σοι συντόμως, ἔξ ὧν ἔμαθον,
 ἔγραψα. Σὺ δὲ μὴ ὡς τελείαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μόνην ἀφορμὴν
 ταῦτα παρ' ἐμοῦ λάμβανε καὶ λοιπὸν σπουδῇ τὴν ἀκριβεστέραν διά-
 20 νοίαν ἐκ τε τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥήτου καὶ τῶν Ψαλμῶν ἀναλαμβάνων,
 δέσμευε τὰ τῆς ἀληθείας δραγματα ἵνα καί, σοῦ ταῦτα φέροντος,
 εἰπωσιν·⁸ λέγοντες· «Ἐρχόμενο, δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἰφρο-
 ντες τὰ δράγματα αὐτῶν⁹», ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν δι'
 25 οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα καὶ τὸ κρά-
 τος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1. Πρβλ. Γεν. 16, 8. 2. Ματθ. 12, 22. 3. Ἰω. 14, 6. 4. Ματθ.
 11, 28. 5. Ἰω. 1, 1. 6. Ἰω. 1, 14. 7. Ματθ. 25, 46. 8. Ψαλμ. 125, 6.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΕΚ ΤΟΥ ΟΜΟΙΩΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ,
ΚΑΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΠΡΟΣ ΘΕΩ-
ΡΙΑΝ ΔΥΣΕΦΙΚΤΟΝ, ΚΑΙ ΜΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ.*

5

1. *Περὶ ἐλευθερίας.*

Περὶ Πατρὸς ἀναμφίβολον Περὶ Υἱοῦ, φανή αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ
«Ἐὰν μὴ ὁ Υἱὸς ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὅσοι εἰσθε¹» Περὶ τοῦ Πνεύμα-
τος διὰ Παύλου οὕτως λέγει «Ὅταν ἐπιστρέψῃ, πρὸς Κύριον, περιαι- 10
ρεῖται τὸ καλυμμα Ὁ δε Κυρίου τὸ Πνεῦμα ἐστὶν οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα
Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία²»

2. *Περὶ ζωοποιήσεως.*

Λέγει ὁ Σωτὴρ «Ὡςπερ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωο-
ποιεῖ οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ³» καὶ περὶ τοῦ Πνεύμα- 15
τος φησὶ «Τὸ Πνεῦμα ἐστὶ, τὸ ζωοποιεῖν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ αὐθέν⁴»
Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ.⁵»

3. *Περὶ χειροτονίας.*

Περὶ Πατρὸς Παύλος λέγει «Ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφῆτας, τρίτον διδασκάλους⁶» 20
καὶ τὰ ἑξῆς, Περὶ Υἱοῦ, ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος φάσκει «Ὁ καταβάς,
αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀναβάς ὑπὲρ ἁνω-τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ
πάντα. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφῆ-
τας, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους⁷» Περὶ Πνεύματος ὁ αὐτὸς μετακαλεῖ-
ται ἀπὸ τῆς Μιλήτου, τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ λέγει αὐτοῖς «Προσέ- 25
χετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἡμᾶς ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ⁸»

4. *Περὶ τομῆσεως.*

Περὶ Πατρὸς ὁ Δαυὶδ λέγει «Τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεὸς
μου, ἐβουλήθην, καὶ τὸν νομὸν σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου.⁹» Περὶ 30

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν J P Migne, Patrologiae Cursus Completus, Series
Graeca, τ. 28, σελ. 29.

1 Πρβλ. Ἰω 8 36   2 Β' Κορ 3 16-17   3 Ἰω. 5, 21   4 Ἰω
6, 63   5 Ρ' Κορ 3, 6   6 Α' Κορ 12 28   7 Ἐφ. 4, 10-11.   8 Πρβλ
20, 28   9 Ψαλμ. 39, 9

Υἱοῦ τοῦ Παύλου· «Ὁ Ἀλλήλων τα βάρος βαστάζειτε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.¹⁾» Περὶ Πνεύματος ὁ αὐτός· «Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἡλευθέρωσε με.²⁾»

5. Περὶ κοριότητος.

- 5 Ὁ Δαυὶδ λέγει· «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου.³⁾» Εἰ δὲ ἀντιλέγουσιν οἱ αἵρετικοὶ λέγοντες, ὅτι εἰς τὸν Δαυὶδ ἐκλαμβάνεται τοῦτο· ἐλέγχει αὐτοὺς τὸ παρὰ τοῦ Σωτῆρος λεγόμενον· «Τί λέγετε περὶ τοῦ Χριστοῦ, τίνος ἐστὶν υἱός· λέγουσι· Τοῦ Δαυὶδ.⁴⁾» Ἀποκρίνεται ὁ Σωτὴρ· «Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ Κύριον αὐτὸν καλεῖ.⁵⁾» πάλιν περὶ τοῦ Πατρὸς· «Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος, ὁ Θεὸς σου Κύριος εἰς ἑσπ.⁶⁾» Περὶ δὲ τοῦ Υἱοῦ, λέγει· «Ὁ δὲ Κύριος ἐκ Σιών ἀνακραξεται, καὶ ἐξ οὐρανοῦ δώσει τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, Ὁ δὲ Κύριος φεισεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχυσεὶ Κύριος τοὺς πόδας Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπιγινώσκете, ὅτι ἐγώ
15 εἰμι· Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ κατασκηνώσας ἐν Σιών, ἐν ὄρει ἁγίῳ.⁷⁾» Ὁ δὲ κατασκηνώσας, ἔτι ὁ Υἱὸς, λέγει· «Εγὼ δὲ κατεσταθὴν βασιλεὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὅρος τῶ ἁγίου αὐτοῦ.⁸⁾» καὶ ἐξῆς· Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος εἰπὼν, ὅτι· «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου.⁹⁾», ὑποκαταβάς λέγει· «Καὶ Κύριος ἐκ δεξιῶν σου.» τοῦ οὖν Υἱοῦ πάλιν ἐκ δε-
20 ξιῶν τὸ Πνεῦμα.

6 Ὅτι ὁ Πατὴρ Κύριον τὸν Υἱὸν καλεῖ, καὶ ὁ Ἀπόστολος τὸ Πνεῦμα καὶ Κύριον καὶ Θεὸν λέγει, ὥς καὶ τὸν Υἱόν.

- Λέγει γὰρ οὕτως· «Καὶ ἐστὶ μετὰ ταῦτα Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ
25 θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύκνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὄρασεις ὄψονται. Καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσι, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κατω, αἶμα, καὶ πῦρ,
30 καὶ ἀτμίδια καπνοῦ· Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου, τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. Καὶ ἐσθαι, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.¹⁰⁾» «Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ἐν οὐκ ἐπίστευσαν, πῶς ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος,¹¹⁾» Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος, ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει·
35 «Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι.¹²⁾» Καὶ πάλιν ὁ αὐτός· «Καθάπερ ἀπὸ Κυρίου

1 Γαλ. 6, 2

2. Ῥωμ. 8, 2

3 Ψαλμ. 109, 1

4. Ματθ. 22, 42

5 Ματθ. 22, 43

6. Δευτ. 6, 4

7. Ιωήλ. 3, 16-17

8. Ψαλμ. 136

9 Ψαλμ. 109, 1

10. Ιωήλ. 3, 1-5.

11 Ῥωμ. 10, 14.

12 Β' Κορ.

3, 16.

Πνεύματος ¹ καὶ αὐτοῦ αὐτοῦ ὁ δὲ Κύριος κατευθύνει ἡμῶν τὰς καρδίας
 εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ ² Ἄρα ὁ
 Κύριος ὁ Πνεῦμα ἐστὶ Καὶ πάλιν αὐτῷ· ὁ δὲ Κύριος πλεονάζει καὶ
 περισσεύει τῇ ἀγάτῃ τῇ εἰς ἀδελφούς καὶ εἰς πάντας, καθάπερ ἡμεῖς
 εἰς ἡμᾶς εἰς τὴν στήριξιν ἡμῶν τὰς καρδίας χρισματικῶς ἐν ἀγκιστρῇ
 ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ ταπεινότητι τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων κυρίου ³ Καὶ ἐν αὐτῷ
 ὁ Κύριος ὁ πλεονάζων καὶ περισσεύων τῇ ἀγάτῃ τῇ εἰς ἀδελφούς,
 καὶ στήριζον τὰς καρδίας ἐν ἀγκιστρῇ ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ
 παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ Πνεῦμα ἐστὶ Τὰς οὖν
 τρεῖς κυριότητας εἰς μίαν κυριότητα συνσχυνών, βεβαίως λέγων πρὸς
 Ἐφεσίους· «Ὡς Κύριος, μετὰ πίστεως ἐν Βαπτίσματι ⁴ Πάλιν τὸ
 Πνεῦμα Κυρίου λέγεσθαι σαφῶς ἐν τῇ βιβλίᾳ τῶν ἡμετέρων, ὅτε τὰς
 ἀριστίας ὁ Σαμψὼν ἐποίησεν ἐπιστημινεῖσθαι ἡ Γραφή, καὶ λέγει
 «Καὶ Πνεῦμα Κυρίου ἦλθεν ἐπὶ Σαμψὼν καὶ ἔλαβεν σιγῶνα ὄνου
 καὶ ἀπέκτεινε μύσους ⁵ καὶ πάλιν αὐτῷ ἦλθε Πνεῦμα Κυρίου ἐπὶ
 Σαμψὼν, καὶ διεσπάραξε τὸν λέοντα ὡς ἐρίφον ⁶ καὶ πάλιν αὐτῷ ἦλθε
 Πνεῦμα Κυρίου ἐπὶ Σαμψὼν καὶ ἐπήρε τὴν πύργον τῆς Γαζης καὶ
 ἀνῆνεγκεν εἰς τὸ ὄρος ⁷ καὶ πάντῃ ἐκτεταταί το Πνεῦμα Κυρίου
 «Ὅτε δὲ ἐξυμῶνται τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἀνεφάνηται τῇ Δοξα, λέγει
 «Καὶ ἀπέστη ἀπὸ Σαμψὼν ὁ Κύριος ⁸ Ὅστε οὖν πεφανέρωται ὅτι
 τὸ Πνεῦμα Κυρίου εἰ δὲ Κύριος πανταχοῦ καὶ Θεός· «Γινώτε γάρ»,
 φησὶν, ὅτι Κύριος αὐτός ἐστιν ὁ Θεός ⁹ Καὶ αὐτῷ ἐφωκοδόμησαν
 οἱ ἴδιοι Γὰρ θυσιαστήριον ἐπὶ τοῦ Ἱερὸς, καὶ ἀποστείλαν οἱ ἴδιοι
 Ἰσραὴλ πρὸς αὐτούς, λέγοντες Δια τὴν ἀπιστίαν γεγονότα τοῦ Θεοῦ
 ἀπεκριθῆσαν ἀπολογουμένοι οἱ ἴδιοι Ρωμ. τοῦς μακαρίους Ἰσραὴλ,
 λέγοντες· «Ὁ Θεός ὁ Θεός ἐστὶ Κύριος καὶ Θεός Κυρίου αὐτός οἶδε ¹⁰,
 καὶ τὰ ἐξῆς· Καὶ ἄλλα καὶ πάλιν ὁ Παῦλος αὐτῷ Θεός, ὁ εἰπών, ἐν
 σκοτεινῷ φῶς λαμπρᾷ, δὲ Διαμῆν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτι-
 σμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ ¹¹
 Ὁ οὖν Θεός, ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτεινῷ φῶς λαμπρᾷ τὸ Πνεῦμα ἐστὶ Καὶ
 πάλιν ὁ αὐτός αὐτῷ Θεός τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ παρακλησει δῶν
 ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ
 στόματι δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ¹² Γὰρ οὖν ἐστὶν ὁ Θεός τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλησεως ὁ
 δίδους ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν ἵνα ὁμοθυμαδὸν
 δοξάζωμεν τὸν Θεόν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 παντὶ τῷ Πνεύμα τὸ ἅγιον Καὶ πάλιν αὐτῷ· Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύω-

1. Β' Κορ 3, 18. 2. Β' Θεσσ 3, 5. 3. Α' Θεσσ 3, 12-13. 4. Ἐφ.
 4, 5. 5. Κριτ 15, 1. 6. Κριτ 14, 6. 7. Πρβ, Κριτ 36. 8. Κριτ
 16, 20. 9. 4 αμ 99, 3. 10. Ἰησ Ν 22, 10, 22. 11. Β' Κορ 4, 6
 12. Ρωμ 15, 5-6.

- σιν, εἰσέλθῃ δὲ τὰς ἀπίστος, ἡ ἰδιότης ἐλεγχεται ἀπὸ πάντων καὶ οὕτως τὰ κριτήρια τῆς καρδίας, αὐτοὶ σαφενά γίνονται καὶ οὕτως, περὶ τῶν ἐπὶ προσώπων προσκυνήσας τῷ Θεῷ ἰπτανγέλων, ὅτι, ὁντως ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἔστι· ὁ Θεὸς οὖν εἶπε τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου, τὸ λαλῶν ἐν κύ-
- 5 τοῖς· Καὶ πάλιν· «Οὐκ οἶδ' ἐστὶν ὁτι ναὸς Θεοῦ ἔστι, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν»· Ἐδεξεν δὲ, τοὺς Θεοὺς ἑσμεν, ὅπου δὲ ναὸς, ἐκεῖ Θεὸς· τὸ δὲ Πνεῦμα οἰκεῖ· ὡς ἐν ἰδιωτικῷ· Φησὶ γὰρ· «Οὐκ οἶδατε, ὅτι τὰ σώματα ἡμῶν ναὸς τοῦ ἐν ἡμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστίν· οὐ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ»· Δοῦναι οὖν τοῖς Θεοῖς ἐνοικούντα ἐν ἡμῖν·· Εἰ
- 10 δὲ οὐ δοῦναι τοὺς ἐνοικούντας ἐν σοὶ ὡς Θεοῖς, ἐγένον ναὸς εἰδωλῶν· Λέγει γὰρ· «Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἔστι καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν»· Καὶ ἀλλὰ λέγει· «Σήμερον ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρυνήτε τὰς καρδίας ἡμῶν· ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρημῳ, οὐ ἐπειρασάν με
- 15 οἱ πατέρες ἡμῶν ἐδοκίμασάν με καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου· τεσσαράκοντα ἔτη»· Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται εἰπεῖν ταῦτα· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «Διὸ καθὼς λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου· Σήμερον ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε», καὶ ταῖς ἐξῆς· Ἄρα οὖν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπειρασάν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ἐδοκίμασεν ἐν τῇ ἐρημῳ καὶ εἶδον τὰ ἔργα
- 20 αὐτοῦ, ἦτοι τὰ θαυμάσια· Ἐν ἑλλῶ δὲ ψαλμῷ λέγει ὁ αὐτός· «Καὶ ἐπειρασάν τὸν Θεόν ἐν ἀνδρῶν»· Ἄρα οὖν ὁ Θεὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμά ἐστι· Καὶ ἀλλὰ τοῦ, ὅτι ἀνελεμβάνετο ὁ Ἥλιος ἦτοι ὁ Ἐλισσαῖος παρ' αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν· τὸ Πνεῦμα γενέσθαι διπλοῦν· Ἐπηγγέλλετο οὖν ὁ Ἥλιος ἐάν ἴδῃ αὐτὸν ἀνελεμβανόμενον· Ἰδὼν οὖν καὶ λαβὼν
- 25 τὴν μηλωτὴν, ἦλθεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλιν καὶ καταβάντος αὐτοῦ τῇ μηλωτῇ τὸν ποταμὸν οὐχ ὑπερῆκεν τὸ ὕδωρ· Λέγει οὖν Ποῦ ὁ Θεὸς ἀφ' ὧ, Ἀφ' ὧ δὲ ἐρμηνεύεται ἀφ' ὧ, τὸ ἐπ' αὐτόν· τὸ Πνεῦμα τὸ διπλοῦν· Ποῦ οὖν ὁ Θεὸς ἀφ' ὧ, ἀντὶ τοῦ, τὸ Πνεῦμα διπλοῦν· Καὶ πάλιν λέγει ὁ Σωτὴρ· Ὁ πιστευὼν εἰς ἐμέ· καθὼς εἶπεν ὁ Γραφεύς, ποταμοὶ ἐκ
- 30 τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρευσσοῦσιν ὕδατος ζῶντος· Ἐρμηνεύειν δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς τι ἐστὶ, «ὕδατος ζῶντος»· ἔφη, «Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστευόντες εἰς αὐτόν»· Εἰ δὲ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐστίν· ἄρα Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει γὰρ ὁ προφήτης· Ἐμε ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος
- 35 ζῶντος καὶ ὠρυζάν· ἐκ τούτου λάκκοις συντετριμμένους, οἱ οὐ μὴ θνήσκοντα· ὕδωρ συνέχειν· Καὶ ὁ Δαυὶδ· «ἔτι παρὰ πηγὴν ζῶντος, ἐν τῷ φωτὶ σου ὀφόμεθα φῶς»· Ὅπως δὲ ὁ Πατήρ πηγὴ ἐκλήθη, καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐχ ὅτι τρεῖς εἰσὶ Θεοί·

1· Α' Κορ. 14, 24-25   2· Α' Κορ. 3, 16   3· Α' Κορ. 6, 19.   4· Α' Κορ. 3, 16   5· Ψαλμ. 94, 8-10   6· Εβρ. 3, 7   7· Ψαλμ. 105, 14
8· Πρβλ. Δ' Βασ. 2, 9-10   9· Πρβλ. Δ' Βασ. 2, 12-14   10· Ἰω. 7, 38
11· Ἰω. 7, 39   12· Ἰερ. 2, 13   13· Ψαλμ. 35, 10

εἰς γὰρ Θεός, καὶ εἰς νόμος, νομοθέτης εἰς, καὶ εἰς Κύριος. Εἰς γὰρ Θεός ἐν τρισὶ προσώποις κηρύσσεται. καὶ πῶς, φησι, δύναται λεγέσθαι ὁ Πατήρ Θεός, καὶ ὁ Υἱός Θεός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεός, καὶ οὗτοι τρεῖς εἰς, θεοί, ὅπου κοινὰ τὰ τῆς φύσεως κανόν καὶ δύναμις τῆς αἰῶνος ὅλον ὁ Θεός, τὰ εἰς πλῆθ, διτρημένα ἀπὸ μιᾶς φύσεως ἐν ὀνόματι καλεῖται καὶ ὅτε ὁργίζετο τοῖς ἀνθρώποις, τὸν πάντα ἄνθρωπον τῇ ὁργῇ ὑποκείμενον ἕνα ἄνθρωπον καλεῖ καὶ ὅτε διαλλάσσεται τῷ κόσμῳ, ὡς ἐν ἄνθρωπῳ διαλλάσσεται ὅλον ἐπαγεῖ κατακλυσμὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ λέγει ὁ Θεός «Οὐ μὴ κατὰμεινῇ, τὸ Πνεῦμα μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἢ», καὶ ἐξαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ²» Καίτοι οὐκ ἦν εἰς, ἀλλὰ μοριαδες ἄπειροι εἰλλὰ τῷ ὀνόματι τῆς φύσεως τὸν πάντα ἄνθρωπον ἕνα ἐκάλεσεν ἄνθρωπον διὰ τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας. Καὶ πάλιν λέγει Δαυὶδ «Τὸ ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μνηστήκ, αὐτοῦ, ἡ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτεται αὐτόν ³» Οὐχ ὅτι ἕνα ἄνθρωπον ἐσχέψατο πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἤγειρε. Ἐν δὲ συντομῇ χρησιμεύω λόγῳ διὰ Μωσέως ἐρημέτην. Ὅτε ἐξῆλθε Φαραὼ κατὰ τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπέσχετο τῷ νόμῳ τῷ θεῷ τὴν τιμωρίαν, πτωχῶν μετα μοριῶν ἁρμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἦσαν πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ βυθισθέντες μετ' ἐκείνου, καὶ ἵπποι πολλοὶ ὁ δὲ Μωσῆς εἰδώς, ὅτι πάντων τῶν βυθισθέντων μία ἐστὶν ἡ φύσις, καὶ περὶ τῶν ἵππων καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν λέγει «Ἀσώμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδοξῶν, γὰρ δεδόξαστα ἵππον καὶ ἀνβατὴν ἱερὴν εἰς θάλασσαν ⁴» καὶ πλῆθ, τῶν ἵππων ἐκάλεσεν ἵππον ἕνα διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως, καὶ καὶ πλῆθ, τῶν ἀνδρῶν ἐκάλεσεν ἕνα ἄνθρωπον ἵππον γὰρ καὶ ἀνβατὴν εἶπε διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως. Εἰ οὖν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὅπου συγκέχρηται τὰ τῆς φύσεως, ὅπου διαφορὰ τὰ τῆς μορφῆς, καὶ δυναμείας, καὶ βασιλείας οὐ γὰρ ἐστὶν οὔτε γνώμη ἴση, οὔτε μορφή, οὔτε ἰσχύς καὶ διαφορὰ γλῶττα, διὸ καὶ ἄνθρωποι μέρως λέγονται ἀλλὰ διὰ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως πᾶσα ἡ οἰκουμένη εἰς ἄνθρωπος ἐκλήθη. Ὅπου δὲ ἀμέριστος ἡ ἀξία, μία βασιλεία μία δύναμις, καὶ βουλή, καὶ ἐνέργεια, ἰδιαζούσα τὴν Τριάδα ἀπὸ τῆς κτίσεως ἕνα λέγω Θεόν. Εἰ δέ, διὰ τὸ λέγειν Θεόν, καὶ Θεόν, καὶ Θεόν, τρεῖς λέγω θεοὺς καὶ ἐὰν εἶπω Κύριον, καὶ Κυρίον, καὶ Κυρίον, τρεῖς λέγω Κυρίους εἰ τοίνυν ὁ Πατήρ Κύριος, καὶ ὁ Υἱὸς Κύριος, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Κύριος, πῶς σὺ, ὦ Ἀπόστολε, ὁ νομοθέτης τῆς ἀληθείας, ὁ σπηνητορὸς τῆς εὐσεβείας, Ἐφεσίοις ἐβόας λέγων «Εἰς Κύριος, μία πίστις, ἐν βαπτισμῷ ⁵» Εἰς Κύριος κατὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν σεραφίμ καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐβόα, «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος ⁶» Εἰ δὲ φιλονεικοῦσιν οἱ αἱρετικοί, καὶ λέγουσιν, ὅτι ἄλλη κυριότης τοῦ Πατρὸς ἄλλη τοῦ Υἱοῦ, θαυμάζω, πῶς ἀνέχονται δουλεῖν δυοὶ κυρίους τοῦ γὰρ Κυρίου ἐστὶ φωνή, ⁷

1 Γεν. 6, 3   2 Γεν. 6, 7   3 Ψαλμ. 8, 5.   4 Ξξ. 15, 2
5. Ἐφ. 4, 5   6. Ἦσ. 6, 3.

- οὐδείς δύναται δοῦναι κληροῖς δουλεύειν¹· Εἰ ἄλλ' ὁ κυριότης Πατρός
 και ἄλλ' ὁ κυριότης Υἱοῦ κτ. μετ' αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τὰς ἀκτρεσεῖς
 τῇ βασιλείᾳ. Ὁ δὲ δύναται ἀκτρεσθῆναι διὰ τὴν ἰσχυρίαν κατὰ τὸ αὐτοῦ
 εἶναι μὴ ὁμότιμος ἢ (Ὁδὲν προσκλίνει βασιλεὺς κτ. ἄρ' ὅτι ὁ πρὸς γὰρ
 5 ὁμότιμος ἢ αἷμα ὁμοτίμος κα. ἢ προσκλινεῖς· Ἐν τῷ ἰσχυρῷ αἷματι
 οὐκ ἔστι μάχη· Τὸ ἄνιστον ἔγειρε τὴν μάχην· τὸ δὲ ἴσον βραβεύει τὴν
 εἰρήνην· Ὁ δὲ συνενωρήσε σοι ὁ Χριστὸς μερίσαι τὴν μάχην· εἰπὼν
 «Τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα πάντες ἰμώσι τὸν
 Υἱόν καθὼς ἰμῶσι τὸν Πατέρα²· Ἦμα Πατέρα, ἵνα τιμήσῃς Υἱόν
 10 μᾶλλον δὲ τιμα Υἱόν ἵνα τιμήσῃς Πατέρα· Ἰδοποιεῖται· οὐκ ἴσῳ
 τὴν ἔβριν οὐ θεῶ, λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ· ἢ (ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν Πατέρα
 μου μισεῖ³· ἢ Μὴ νομίσαντες αἰρετικοὶ ὅτι τῷ Θεῷ χριστεύονται μεζύονα
 αὐτὸν λέγοντες· τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ)· Ὁ δέχεται τὴν τὴν εἰς ἑαυτὸν ὁ
 Πατὴρ, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ὑπερζυμένον· Καὶ βλάπτει πραγμάτων ἀπὸ
 15 δεῖξιν ἐναργῆ· ἐκ τῆς πλάκας Ἰσραὴλ· Ὁ φίλος τοῦ Ἰωβ οἱ ἐλθόντες
 εἰς παραμυθίαν· ἐνεκαλοῦν· αὐτῷ, ὡς φθελγόμενον· αὐτὸν καὶ ἰδι
 καλοῦν τὸν Θεόν· Ὁ Ἰωβ ἔλεγεν· ὁ Θεός· «Γινώσκει κριτὴν ἀνὰ μέσον
 ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἵνα ἴδω ἡπόστα· εἰσὶν καὶ ἀμαρτίαι μου, ὅτι οὕτως με
 ἐκρίνας·⁴· Ὁ φίλος τοῦ Ἰωβ ἐδικαίωσαν τὸν Θεόν· καίτοιγε ἀγνοοῦ
 20 μένης τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸν μὲν δικαίον μᾶλλον κατέκριναν ὡς
 ἀμαρτήσαντα· τὸν δὲ Θεόν ὡς δικαίως· ἐπαινον· αὐτὸν ἐπαινεσά· καὶ λέ
 γουσι τῷ Ἰωβ· «Μεγάλως ἐλαττώσας ὑπερβαλλόντως ἐπαινήσας⁵,
 σὺ κατὰ τοῦ κανοῦ λαλῆσας·» καὶ· Ὁ Θεός μὴ ταραττε τὸ δικαίον·⁶·
 Καὶ πάλιν λέγει ὁ φίλος αὐτοῦ· «Κατὰ τὰς ἀμαρτίαι σου ἐπηγάγε σοι
 25 Εἰ δὲ μετ' αὐτοῦ πολλὰ σοῦ ἦσαν καὶ ἀμαρτίαι· οὐκ ἂν ἐμαστιζέ σε·»· Καὶ ἐδό
 κουν τῷ Θεῷ συνηγορεῖν· τὸν δὲ δικαίον κατέκρινεν· ἄρα ὁ Θεός ἐδέ
 ξατο τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντας· παρὰ τὸ δικαίον· Ἀρὰ ἐδέξατο τὴν
 ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορίαν, καὶ ἡττήσας τὸν δικαίον· Ὁδὲ αὖτως ὁ ὕκοῦν
 οὐ δέχεται τὴν εἰς ἑαυτὸν τιμὴν αὐμαζόμενον τοῦ Υἱοῦ· Ἰδωμεν
 30 δὲ τι λέγει τοῖς φίλοις τοῦ Ἰωβ· «Διὰ τί οὐκ ἐλάλησατε ὁρθὰ περὶ τοῦ
 θεράποντός μου·⁷·»· Εἰ οὖν τοὺς κατὰ τὸν θεράποντος αὐτοῦ ὁρθὰ μὴ
 λέγοντας ἀποστειναι· τοὺς κατὰ τὸν Μανουχισμόν ἀκάνωντας τὴν γλώτ
 ταν δέχεται· Ὁδὲ αὖτως· Ἀπαραίτητος αὐτὸν δικὴ τοῖς βλασφημοῦσι
 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀκούει γὰρ· τὴν φωνὴν τοῦ Σωτῆρος· «Πᾶσα βλασφημία
 35 ἀφεθήσεται· ἢ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται·⁸·»

7 Ὅτι ἡ Τριάς ἀποστελλεῖ ἀποστόλους

Περὶ τοῦ Πατρὸς λέγει· «Ἐν γὰρ τῷ ἔρει Σιών, ἤξει ὁ εὐαγγελι
 ζόμενος, καὶ οἱ εὐαγγελιζόμενοι, οὓς ὁ Κύριος προσκέκληται·¹⁰·»

1 Ματθ 6, 24. 2 Ἰω 5, 23. 3 Ἰω 15, 23. 4 Ἰωβ 1, 23.
 5 Ἰωβ 15, 11. 6 Ἰωβ 8, 3. 7 Πρβλ Ἰωβ 22, 5. 8 Ἰωβ 22, 8.
 9 Ματθ 12, 31. 10 Ἰωβ 3, 5.

Περὶ τοῦ Υἱοῦ «Ἴδου ἀποστέλλω ἡμᾶς ὡς πρόβητα, ἐν μεσῶ λυκίων¹»
 Περὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ Πράξει λέγει «Ὁ μὲν οὖν ἀποσταλέν-
 τας ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦλθον εἰς Σαλαμειαν²» Εἰ τοίνυν
 θεοῦ τὸ προσκαλεῖσθαι δια τὸ Πνεῦμα δια τῶν προφητῶν λέγει
 «Τάδε λέγει Κύριος· Καὶ πάλιν τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίου
 «Ἀφορίσατε δὴ μὲ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέ- 5
 κλημαι αὐτοὺς,³· Μαθε αὖν τὴν δύναμιν τῆς Τριάδος· (1) Πατὴρ
 νομιθετεῖ ὁ Υἱὸς καλεῖται τὸ Πνεῦμα ἀδελφεῖ· Ἀκούε λέγοντος
 τοῦ θεοῦ «Εὐαγγελιζόμενοι ἤξουσιν οὗς ὁ Κύριος προσκέκληται·»

8. Ὅτι ἡ ἁγία Τριάς δείκνυται καθῆσθαι ἐπὶ θρόνου ὑψήλου 10

Φησὶν ὁ Ἡσαίας «Εἶδον τὸν Κύριον Σαβαώθ καθήμενον ἐπὶ
 θρόνῳ ὑψήλου καὶ ἐπλημένῳ, καὶ τὰ σκεραφίμ ἐπιστρεψάν κυκλῶ
 αὐτοῦ⁴», καὶ τὰ ἐξῆς Ἀναγκη, ὅτι ὁ Πατὴρ ὑπολαμβάνεται πρὸ πάν-
 των· Εἰθ' ὑποκαταβάς λέγει· «Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου, λέγοντος 15
 Ἴδου ἐγώ, ἀποστέλλω με· Καὶ εἶπε μοι Πορευθήτω πρὸς τὸν λαὸν τούτων· Καὶ εἶπα
 τούτων, καὶ εἶπε αὐτῷ Ἀκοῇ ἀκουσθε, καὶ οὐ μὲ συνήτε καὶ βλέ-
 ποντες βλέψατε, καὶ οὐ μὴ ἴθιτε ἐπαχυνθῇ γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ
 τούτου⁵», καὶ τὰ ἐξῆς· (1) δὲ Ἰωάννης εἰς τὸν Υἱὸν ἐκλαμβάνει ταῦτα
 λέγει γάρ· «Ταῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιήκοτος ἐμπροσθεν αὐτῶν, 20
 οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος Ἡσαίου τοῦ προφήτου πληρωθῇ,
 ὃν εἶπε· «Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν καὶ ὁ βραχίων Κυρίου
 τίς ἀπεκαλυφθῇ,⁶»· «Ταῦτα δὲ εἶπαν Ἡσαίας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐ-
 τοῦ⁷»· Περὶ τοῦ Πνεύματος δὲ ὁ Παῦλος διαλεγόμενος τοῖς ἐν Ῥώμῃ,
 Ἰουδαίοις, εἶπε· «Καλῶς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἔγων δια Ἡσαίου τοῦ 25
 προφήτου· ἀκοῇ ἀκουσθε καὶ οὐ μὲ συνήτε καὶ βλέποντες βλέ-
 ψητε, καὶ οὐ μὴ ἴθιτε⁸», καὶ τὰ ἐξῆς

9. Περὶ τοῦ καθῆσθαι τὸ Πνεῦμα

Ἐκ τῆς βίβλου Μωσείως οὐ μόνον καθήμενον, ἀλλὰ καὶ συγκαθήμε-
 νον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατρὶ καὶ Υἱῷ δεικνύναι· Ἐκ τῆς οὖν πρεπού- 30
 σης ἱστορίας Ὁρμημαὶ δὲ ἐπὶ Ἀβραάμ· «Ὁφθη ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ⁹
 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς, οὗς καὶ ἐξένισεν ὑπὸ τὴν δρυὶν οἱ ἐξάνεστησαν,
 ἐπιβλέψαντες ἐπὶ πρόσωπον Σοδομων¹⁰· Τὸ δὲ κέκλιναί τε καὶ
 καθισάντων ἐστὶ σημασία· Εἶπε οὖν ἐπὶ τῆς τραπέζης οἱ τρεῖς ἐκαθί- 35
 σαν, ἢ οὐ, Φησὶν· Ἐκάθισαν· Το οὖν καθῆσθαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκαθί-
 σαι ἐστὶν· Ἐν δὲ τῷ Δανιὴλ, Σωσαννῆς ἀπαγομένης θανατωθῆναι,

1 Ματθ. 10, 16   2 Πράξ. 13, 4   3 Πράξ. 13, 2   4 Ἰωήλ 3, 5
 5 Ἡσ. 6, 1-2   6 Ἡσ. 6, 8-10   7 Ἰω. 12, 37-38   8 Ἰω. 12, 41
 9 Πράξ. 28, 25-26.   10 Γεν. 18, 1.   11 Γεν. 18, 16

λέγει ἡ Γραφή· Ἐξήγαγεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παιδαρίου,
 ᾧ ὄνομα Δαυὶδ· καὶ ἡ οὖν ἐξήγαρσεις φωνὴ οὐκ ἐπὶ ἐστῶτι
 λαμβανεται, ἀλλ' ἐπὶ καθήμενῳ ἢ κοιμώμενῳ ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ
 λέγει· Ἐξήγαγε, ὡς οὐ πῶς· Κυρίου ἐκ δεξιῶν καὶ κεκραταλτικῆς
 5 ἐξ οἴνου·¹ καὶ τὸ «Ἐξήγαγε, Κυρίου ἐν νεφελῶν ἀγκύων αὐτοῦ»².
 Καὶ ἄλλης ἱστορίας μνημονεύσω τοῦ Πατρὸς τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν
 Ἰωάννην· λέγοντος· Ἐφ' οὗ ἐν ἰδῆς τὸ Πνεῦμα καταβαίνει· καὶ μένων
 ἐπ' αὐτόν·³ ὁ Κύριος εἶπεν· Εἰ καὶ ὁ Πατὴρ, ὁ μένων ἐν ἡμῶι,
 αὐτὸς ποιεῖ ταῖς ἐργαίαι·⁴ Ἐπεὶ οὖν λατρεύομαι, μαρτυρῶ, ὁ Πατὴρ καὶ τὸ
 10 Πνεῦμα μένουσιν ἐν τῷ Υἱῷ, ἢ τῷ Φῶσι. Μένουσιν οὖν ἐν τῷ
 Υἱῷ μένοντες ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, τοῦ Υἱοῦ καθισάντος, ἀναγκῇ
 πάντα συγκαθίσθαι αὐτῷ καὶ οἱ μένοντες, ἐν τῷ Υἱῷ ὡς ἐν καθέτῳ, καὶ
 συγκαθίστῃ· Εἰ οὖν αὐτὸ ἐστὶν ἱστορία ἐπὶ Ἀβραάμ καὶ Ἰω-
 15 καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων γεγραπταί· «Καὶ ἐκάθισεν ἐφ'
 ἑνα ἑκαστόν αὐτῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»·⁵ ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ
 λέγει· «Ὁ καθήμενος ἐπὶ χειρὶν μου»·⁶ τῷ μὲν Υἱῷ ἴσμεν ἀφωρισμε-
 νὴν δεξιάν· ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἰδιαίτως αὐτῶν τῶν τριῶν καθι-
 20 σάντων ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ· ἄλλοι δὲ, ἐξ εὐωνυμίων ἐκάθισεν τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον· αὐτὴ γὰρ αὐτῷ ἀφωρισμένη, διατα· Ὡστερ οὖν πρὸς τὸν
 25 ἑαυτοῦ Υἱὸν εἶπε· «Καθου ἐκ δεξιῶν μου»·⁷ ἐκ δὲ τοῦ καθίσει, ἐκ
 δεξιῶν τὸν Υἱὸν ἐστὶν ἐπινοήσα· οὕτως κατ' ἐπιτροπὴν εἶπε καὶ τῷ
 ἑαυτοῦ Πνεύματι, Καθου ἐξ εὐωνυμίων μου· Τοῦ δὲ καθήμενου ἡ
 προσηγορία ἀδικώματος ἐστὶ· σχηματῖς ὁ γὰρ καθήμενος ἐμπεριγραφὸς
 30 ἐστίν, ἐν ᾧ κάθεται τοπῶ· Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἀπεριγραφὸς ἐστὶ· φησὶ
 περιγραφεσθαι δὲ δοκεῖ μετενσωματωμένος· οὐ γὰρ ἀνθρωπίζει· ἡ
 Γραφή τὸν Θεὸν ἀλλ' ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς διαλέγεται· ἵνα τα ὑπὲρ
 ἡμᾶς ἐμφανῇ πράγματα ἐν ποιεῖ φησὶ· Ὅτι δὲ ἐν τῷ ἑαυτοῦ
 80 ἐνάτῳ ψαλμῷ φησὶν· «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δε-
 ξιῶν μου»·⁸ καὶ καθισάντων αὐτῶν, λέγει ἡ Γραφή πρὸς αὐτὸν τὸν
 Χριστόν· Ὡμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν
 αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μαλχισεδέκ·⁹ καὶ, «Κύριος ἐκ δεξιῶν σου»¹⁰
 δῆλον οὖν ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ δεξιῶν ἐστὶ.

10 Ὅτι ἡ Τριάς ἡγεῖρε τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν σάρκα ἐκ νεκρῶν

Περὶ Πατρός οὕτως λέγει· «Ὁ δὲ Θεός, καὶ τὸν Κυρίον ἡγεῖρε,
 35 καὶ ἡμᾶς ἐγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ»¹²· Περὶ Υἱοῦ· «Ἀύσατε τὸν
 ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»¹³· Αὐτὸς δὲ ἔλεγε περὶ
 τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ·¹⁴· Περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος· «Εἰ δὲ

1 Δαν. (Σωσ 45) 2 Ψαλμ 77, 65 3 Ζαχ 2, 17 4 Ἰω 1, 33
 5 Ἰω 14, 10 6 Πράξ. 2, 8. 7 Ψαλμ 79, 2 8 Ψαλμ 109, 1
 9 Ψαλμ 109, 1 10 Ψαλμ 109, 4 11 Ψαλμ 109, 5 12 Α' Κορ
 6, 14. 13 Ἰω 2, 19. 14 Ἰω 2, 21.

τὸ Πνεῦμα τὸ ἐγείραν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν δια τοῦ ἐνοικούντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν.¹»

11 Ὅτι ἡ Τριάς ὑφ' ἑαυτῆς δοξάζεται

Ὁ Υἱὸς, δοξάζει τὸν Πατέρα λέγει γὰρ «Ἐδόξασά σου τὸ ὄνομα ἐπὶ τῆς γῆς.²» ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ λέγει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ «Καὶ ἐδόξασα, καὶ ταλὶν δοξάσω.³ Ὅτι δεδοξασται Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ Πατὴρ παρὰ τοῦ Υἱοῦ λέγει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. «Πατερ δοξάσων σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱὸς σου δοξασθῇ σὺ.⁴» Το Πνεῦμα τὸν Υἱόν δοξάζει λέγει γὰρ περὶ τοῦ Παρακλητοῦ «Ἐκείνος ἐμὲ δοξάσει, 10 ὅτι ἐκ τοῦ ἔμοι ἀνέβη, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.⁵» Ὁ Υἱὸς τὸ Πνεῦμα δοξάζει, λέγων «Πᾶσα ἁμαρτία ἀφεθήσεται, ἡ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται.⁶», διὰ τῆς πρὸς Πατέρα καὶ Υἱόν κοινωνίας καὶ ἐν τούτῳ, «ὅτι οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κυρίον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.⁷» 15

12 Περί δοξολογίας Πνεύματος ἁγίου

«Θῦπον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου, καὶ ἐπικαλεσά με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαι σε, καὶ δοξάσεις με.⁸» Το Πνεῦμα οὖν ἐστὶ τὸ εἰπὼν «Ἐξελοῦμαι σε, καὶ δοξάσεις με. «Ἀλλὸν ὅτι, αὐτὸ γὰρ εἶπε, «Θῦσον τῷ Θεῷ.» 20

13 Ὅτι παρῆσι πάντῃ ἡ Τριάς — Περί Πατρός,

«Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος.⁹»

14. Περί Υἱοῦ.

«Ὁ ἀναβάς, αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ καταβάς εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, ἵνα πληρώσῃ τα πάντα.¹⁰» 25

15. Περί Πνεύματος.

«Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φυγῶ, Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἰ ἐὰν καταβῶ εἰς τὴν ἄβυσσον, πάρει.¹¹» Ἄλλο «Ἑμεῖς δὲ γινώσκете αὐτόν, καὶ παρ' ὑμῶν μένει.¹²» Καὶ ὁ Ἡσαΐας «Ὁ σπερώσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, 30 καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ, τῷ ἐπ' αὐτῆς, ἡ καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν.¹³» καὶ, «Πνεῦμα Κυρίου πεπληρώκει τὴν οἰκουμένην.¹⁴» καὶ, «Πνεῦμά μου ἐστήκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν.¹⁵» Ὅρας πῶς τὸ Πνεῦμα προτάσσεται τοῦ Πατρός;

1. Ῥωμ. 8, 11. 2. Ίω. 17, 4. 3. Ἰω. 12, 28. 4. Ἰω. 17, 1.
5. Ἰω. 16, 14. 6. Ματθ. 12, 31. 7. Α' Κορ. 12, 3. 8. Ψαλμ. 49, 14-15.
9. Ἰερ. 23, 24. 10. Ἑβρ. 1, 10. 11. Ψαλμ. 138, 7-8. 12. Ἰω. 14, 17.
13. Ἠσ. 42, 5. 14. Σοφ. Σαλ. 1, 7. 15. Ἀγγ. 2, 5.

16 Ὅτι οὐδεὶς γινώσκει τὴν Τριάδα

Λέγει ὁ Σωτὴρ «Πατερ ἅγιε, κόσμος σε οὐκ ἔγνω· ἐγὼ δέ σε ἔγνω· ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ»· Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω· Περὶ τοῦ Πνεύματος «Ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ γινώσκει αὐτό»¹·

17 Ὅτι καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ἡ Τριάς, τὴν ἐνεργεῖαν τὴν ἰδίαν ἐνδείκνυται

«Λάβει», φησὶ ἀπὸ αἵμα τῆς τελειώσεως καὶ ἐπιθεῖς ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὠτός τοῦ δεξιοῦ καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς²· Καὶ βλέπε τὴν κεφαλὴν τοῦ λαοῦ· τρίτον σφραγιζομένην κατὰ τὸν τύπον τῶν Σεραφίμ τῶν λεγόντων «Ἅγιος ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαωθ³» καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς συνδόξης τῆς φανκιστοῦ Πατρὸς ἐν Ἰσραὴλ, ἐκ τοῦ αὐρανοῦ χαλασθεῖσης δια τὸ τρίτον γαλασθῆναι⁴· Καὶ ὅτε ὁ Θεὸς εἶπε τῷ Μωσῇ εἰπεῖν Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων «Ὅπως εὐλόγησθε τοὺς ἰσραὴλ λεγόντας αὐτοῖς· Καὶ ἐπιθῶσιναι τὸ ὄνομα μου ἐπὶ τοὺς ἰσραὴλ καὶ ἐγὼ Κύριος εὐλογησάμην αὐτοὺς· Εὐλογῆσαι σε Κύριος, καὶ φυλάξει σε· ἐπιφανεῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ· καὶ ἐλεήσει σε· Ἐπαρτή, Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ,⁵ καὶ δώη σοι εἰρήνην»· Καὶ ἐν τῇ Νέᾳ ὁμοίως περὶ Πατρὸς ὁ Παῦλος αὐτὸς λέγει ὅτι «Ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν τα πάντα ἐν πᾶσι⁶»· Περὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ· «Ἄλλα πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς⁷»· Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος «Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διαιρούν ἰδίᾳ ἐκαστῷ καθὼς βούλεται»⁸·

18 Ὅτι ἡ Τριάς παρακαλεῖ· Παράκλητος γὰρ διὰ τὸ παρακληεῖν καὶ σώζειν λέγεται, ὡς Θεὸς καὶ Σωτὴρ

Περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ Παῦλος λέγει· «ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν⁹»· Καὶ ὁ Ἡσαΐας πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ «Παρακαλεῖ σε ὁ ὀνομασας σε»· Παρακαλεῖ ὁ Υἱὸς ὡς ὁ Πατὴρ· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐκ εἵνεκεν ἐχρῆστέ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκε με¹⁰, παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας¹¹»· Ἰωάννης ἐν τῇ Ἐπιστολῇ· «Εάν τις ἁμαρτίαν ἔχῃ, ἐχομεν Παράκλητον πρὸς τὸν Πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δικαῖον, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἡ ἀσμός περὶ ἁμαρτιῶν ἡμῶν¹²»· Περὶ τοῦ Πνεύματος ὁ Σωτὴρ πρὸς τοὺς μαθητάς· «Εάν ἀγαπήσῃτε με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε· Καὶ γὰρ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ παρακαλέσω αὐτόν»·

1. Ἰω. 17, 25. 2. Ἰω. 1, 10. 3. Ἰω. 14, 17. 4. Ἐξ. 29, 20. 5. Ἦσ. 6, 3. 6. Πρβλ. Πράξ. 10, 10 ἔξ. 7. Ἀρσ. 6, 22-27. 8. Α' Κορ. 12, 6. 9. Κολ. 3, 11. 10. Α' Κορ. 12, 11. 11. Β' Κορ. 5, 20. 12. Ἦσ. 61, 1. 13. Ἦσ. 61, 3. 14. Α' Ἰω. 2, 1-2.

καὶ ἄλλον Παρεκλήτων πέμψει ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας·

19. Περὶ τῆς Τριάδος.

«Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ μεγάλῃ ἰσχύϊ αὐτοῦ ἰσχύιν λέγει τὸν Υἱὸν ἰσχύϊ δὲ δυνάμει ἐστὶ «Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία ¹» καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ἀριθμὸς ²» τοῦτο ἐστὶ τοῦ Πνεύματος ὡς ἔλεγε· ὁ Σωτὴρ· «Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως ³» καὶ πάλιν «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐσπερέωθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στοματος αὐτοῦ, πάντα τὰ δυνάμει αὐτῶν ⁴» καὶ πάλιν «ἐὺλογῆσαι ὑμᾶς ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐὺλογῆσαι ὑμᾶς ὁ Θεός ⁵»

10

20 Ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦτο ἡ Γραφή τοῦ Πατρὸς καλεῖ, ποτὲ τοῦ Υἱοῦ ποτὲ καθ' ἑαυτὸ αὐτὸ ὀνομαζοῦται οὐ, ἀρ' ἐν συγχύσει, ἀλλ' ἀδιαίρετως κηρύσσεται·

Περὶ Πατρὸς «Ἡμεῖ, δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· ¹» Καὶ πάλιν «Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν ὑμῖν ²» Περὶ Υἱοῦ «Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεός, τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κράζον Ἀββᾶ ὁ Πατὴρ ³» Καὶ πάλιν «Ὁς Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ ⁴» Περὶ τοῦ Πνεύματος ὁ Υἱὸς ἔλεγε «Μὴ μεριμνήσητε, τι, ἢ πῶς λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ, τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς μου, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν ⁵» Περὶ Πνεύματος «Διῆλθον δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλύθοντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ λαλήσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· Ἐλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπειρῶντο εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἴασκεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα Ἱησοῦ ⁶» Περὶ τοῦ Πνεύματος· 25 «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγισθῆτε ⁷» Λέγουσιν οἱ αἱρετικοὶ κατὰ τάξιν καὶ ὑπαριθμοῦσιν ἐστάναι τὴν θεότητα· Ἐροῦμεν δτι γέγραπται «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ ὁ ἐπουράνιος ⁸» Καὶ πάλιν «Πρῶτόν φησι τὸ ψυχικόν, εἴτα τὸ πνευματικόν ⁹» Εἰ τοίνυν τῷ πρώτῳ ὑπαριθμεῖται 30 τὸ δεύτερον τὸ δὲ ὑπαριθμουμένον ἀτιμότερόν ἐστι τοῦ πρὸς ὃ ἔχει τὴν ὑπαριθμῆσιν ἀτιμότερος καθ' ὑμᾶς τοῦ ψυχικοῦ ὁ πνευματικός, καὶ τοῦ χοϊκοῦ ὁ ἐπουράνιος· Ἄλλο Οὐδαὶς ἀγνοεῖ, ὅτι Θεὸν Ἀβραάμ, καὶ Θεὸν Ἰσαάκ, καὶ Θεὸν Ἰακώβ, καλεῖ ἡ Γραφή· Ἄλλο Διὰ τοὺς τρίτους τόπων τάσσοντας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀντιστρέφει 35 αὐτοῖς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, καὶ λέγει (ὅτε ἐν Βαβυλῶνι ἐξώρητο

1 Ἰω 14, 15-17   2 Α' Κορ. 1, 23   3 4 αλμ. 136, 5   4 Ἰω 16, 13 Ἰω 11, 2   5 4 αλμ. 32, 6   6 4 αλμ. 66, 7   7 Α' Κορ. 2, 12
8 Ρωμ. 8, 9   9 Γαλ. 4, 6   10 Ρωμ. 8, 9   11 Ματθ. 10, 19, 20
12 Πράξ. 16, 6, 7   13 Ἐφεσ. 3, 30   14 Α' Κορ. 15, 47   15 Πρβλ. Α' Κορ. 2, 14, 15

ὁ λαός). οὕτως λέγει «Και μνησθήτωμαι τῆς διαθήκης μου τῆς πρὸς Ἰακώβ, καὶ τῆς διαθήκης μου τῆς πρὸς Ἰσαάκ, καὶ τῆς διαθήκης μου τῆς πρὸς Ἀβραάμ.¹» Ἄλλο «Διαίρεσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμά καὶ διαίρεσεις διακονούντων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος
5 καὶ διαίρεσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι.²» Καὶ ἄλλο «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου τοῦ φύγω.³»

21. Ὅτι προτάσσεται τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός

Λέγει ὁ Σωτὴρ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ'
10 αὐτῷ ποιήσομεν.⁴» Ἄλλο «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμέν.⁵» Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν.⁶»

22 Πρὸς τοὺς λέγοντας τό, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ, διαφερεῖν, καὶ διδόν-
15 τας τό μὲν ἐξ οὗ, τῷ Πατρὶ, τὸ δὲ, δι' οὗ, τῷ Υἱῳ, ὡς ἑλάττω

Εὐρίσκωμεν δὲ ἐκ τῶν Ἰσχυρῶν ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς λέγεται τό, «δι' οὗ», καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, τῷ, «ἐξ οὗ», καὶ ἐπὶ Πνεύματος ὁμοίως. Περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ Ἀπόστολος λέγει, «Πιστός ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλή-
θητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.⁷» Ἄλλο «Παῦλος ἀπόστολος
20 Ἰησοῦ Χριστοῦ δια θελήματος Θεοῦ.⁸» καὶ πάλιν «Ὅστις οὐκ εἰ ἐδούλος, ἀλλ' ἄλλος εἰ δὲ ἄλλος, καὶ κληρονόμος δια Θεοῦ.⁹» Καὶ τό, «Ὅσπερ ἠγέρθη Χριστὸς δια τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς.¹⁰» Καὶ πάλιν, ὅτι ἐγεννήθη Καν, Εὐα εἰρήκε. «Ἐκ-χρησάμεν ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ.¹¹» Καὶ πάλιν τῷ Ἰωσήφ εἰς τὴν φυλακὴν οὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ
25 ἡ διασαφής διδοται.¹² Περὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τῆς προφητείας Ἡσαίου Παῦλος εἶπεν «Ὅτι, ἐξ οὗ-οῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.¹³» Εἰ δὲ ἀντιλέγει ὁ αἰρετικός τῷ Πατρὶ τῷ Θεῷ λελέχθαι τὴν, «δι' οὗ», φωνὴν πρέπει δώσει καὶ τὴν ἰσὺν ἄξιαν τῷ Υἱῷ καὶ πάλιν Ἐφε-
30 σίοις ὁ Ἀπόστολος «Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγαπῇ, ἀνέξησμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον.¹⁴» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πρὸς Κολοσσαῖς πρὸς τοὺς οὐκ ἔχοντας τὴν γνῶσιν τοῦ Μονο-
γενεοῦς εἰρηκε. «Ὅτι ὁ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, τούτέστι τὸν Χρι-
στόν, «ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα δια τῶν ὀφῶν, καὶ τῶν συνδέσμων.¹⁵», καὶ τὰ ἐξῆς καὶ το, «Ἐκ τοῦ πληρώματος χύτου ἡμεῖς πάντες ἐλά-
35 βωμεν.¹⁶» Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγει «Ὅτι, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.¹⁷» Καὶ πάλιν λέγει «Ἐγὼν δυνάμιν ἐξελευθούσαν

1 Ἰερβλ Ἡερ 2, 33-35.

2 Α' Κορ 12 4-6.

3 Ψαλμ 138 7.

4 Ἰω 14 23.

5 Ἰω 10, 10.

6 Β' Κορ 13 13.

7 Α' Κορ 1, 9.

8 Α' Κορ 1, 1.

9 Γαλ 4 7.

10 Ρωμ 6 4.

11 Γεν. 4 1.

12 Ἰερβλ.

Γεν. 40 8.

13 Ρωμ 11 36.

14 Εφ. 4, 15-16.

15 Καλ 2 19.

16 Ἰω 1, 16.

17 Ἰω 16, 14.

ἐξ ἑμοῦ. Ὁ Πατὴρ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ σπειρῶν εἰς τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ
 Πνεύματος Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ ὡς οὗτος. Καὶ ὁ ἰσχυρὸς φέρει αὐτὸν ἐν
 γνωσκόμενῳ, ὅτι ἐν ἡμῖν ἔστιν ὁ Θεός, ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ οὐ
 ἔδωκεν ἡμῖν. Καὶ ὁ ἄγγελος λέγει. Τὸ πρῶτον ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ
 Πνεύματος ἐστὶν ἅγιον. Ὁ Κύριος φέρει. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ
 πνεύματος πνεῦμα ἐστὶν. Εἰ δὲ τοῦ ἐξ ὧν ἐπ' αὐτὸν ἔστι
 τοιοῦτον τοῦ Πατρὸς, καὶ οὕτως ὅτι αὐτὸς γέγονεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός,
 ἀλλ' ἡ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. Ἄρα τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἐκρούμεν.

23 Ὅτι Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμάτός ἐστι τινα κοινὰ
 ὀνόματα, ὡς περ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου, Ἁγίου, Ἀγαθοῦ, Πνεύματος
 καὶ ἄλλα τινα τοιαῦτα.

Ἐπὶ πόσον οὖν ἐν περινοίᾳ γενεσθαι. Πνεῦμα ὀνόμασται ὡς,
 «Πνεῦμα ὁ Θεός καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτῷ, ἐν πνεύματι καὶ
 ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.» Καὶ πάλιν περὶ τοῦ Υἱοῦ «Πνεῦμα προσ-
 κυνῶν ἡμῶν Χριστὸς Κύριος.» Ἁγίος ὁ Πατὴρ, καὶ ἅγιος ὁ Υἱός,
 τὸ δὲ Πνεῦμα οὐχ ἅγιον ὡς οὗτος ἀλλ' ἁγιάζον ἀγαθόν, ὡς ἀγαθὸς
 ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ ἀγαθὸς γεννηθεὶς ὧς εὐθὺς Πνεῦμα,
 ὡς εὐθὺς Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν τῷ εἶναι αὐτοαληθεῖα, δικαιοσύνη διὰ
 τὸ ἀτρέπτον τῆς οὐσίας Παράκλητος ὡς μονογενὴς κατὰ τὸ «Εγὼ
 παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου, καὶ ἄλλον Παρακλητὸν δώσει ὑμῖν.»
 Οὕτως κοινὸν τὸ ὄνομα πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν τῷ Πνεύματι ἐκ τῆς
 κατὰ φύσιν κοινωνίας καὶ οὐκιοτήτος ἢ προσηγορία τοῦτων ἡνῶται,
 Πέθεν γὰρ ἄλλοθεν, πάλιν ἡγεμονικόν, πάλιν Πνεῦμα ἀληθείας,
 πάλιν Πνεῦμα σοφίας ὀνόμασται.

24 Ὅτι οὗτος ὁ Χριστὸς ποιεῖ, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ποιεῖ.

Ἐνεργήματα δυναμῶν, χαρίσματα ἰσχύων. Διὰ τοῦ Πνεύματος
 ἁγίου δαίμονες ἀπηλαύνοντο ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ διαβολὸς κα-
 τήρητος συμπαρόντος τοῦ Πνεύματος, ἁμαρτιῶν ἀπολυτρώσις ἐν τῇ
 χάριτι τοῦ Πνεύματος. Ἀπελούσασθε γάρ, καὶ ἡγιασθήτε ἐν τῷ
 πνεύματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ
 ἁγίῳ. Ἡ ἐκ νεκρῶν ἐπαναστάσις τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος.
 Ἐξαποστελεῖς γὰρ τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαι-
 νιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Καὶ πάλιν λέγει. Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα, τὸ
 ἐγγεῖραν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν. Εἰ τις οὖν τὴν χ-τισιν ἐλάβηται ἐπὶ
 τῆς τῶν διαλυθέντων ἀναβιώσεως, πῶς οὐ μεγάλη τοῦ Πνεύματος
 ἡ ἐνεργεία, τοῦ οικονομούντος ἡμῖν τὸν ἐξ ἀναστάσεως βίον, καὶ πρὸς
 τὴν πνευματικὴν ἐκτενὴ ζωὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν μεταρρυθμίζοντος,

1 Λουκ. 8, 46. 2 Γαλ. 6, 8. 3 Α' Ἰω. 4, 13. 4 Ματθ. 1, 20.
 5 Ἰω. 3, 6. 6 Α' Κορ. 11, 8. 7 Ἰω. 4, 24. 8 Θρ. 4, 20. 9 Ἰω.
 14, 16. 10 Α' Κορ. 6, 11. 11 Ψαλμ. 103, 30. 12 Ρωμ. 8, 11.

εἶτε λέγοιτο καὶ σὺ ἰσχυρὰ τῶν ἐξ ἀμαρτιῶν διακτεπεικτότων ἐπὶ
το βέλτιον μετακινήσει. (λέγεται γὰρ καὶ οὕτω κατὰ τὴν συνήθειαν
τῆς Γραφῆς, ὅταν Παῦλος λέγῃ, «Εἰ γὰρ ἐν Χριστῷ καὶ οὐ κατὰ τὴν
καὶ ὁ ἐν-χρῆστος ἀνακατασκευάζει καὶ ἀπὸ τῆς γῆρας καὶ ἐμπαθοῦς ζωῆς
ἐπὶ τὴν ἰσχυρὴν πολιτείαν μεταβαλὼν διὰ τοῦ Πνεύματος ἡμῶν γινόμε-
νη ἐπὶ πάντας ὑπερβαλὼν θαυμαστῶς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἄγει») ἐπὶ
τούτοις ποτερον συμβηθῶμεν μὴ τὴν ἁγίαν δόξαν ὑπερβώμεθα τοῦ
Πνεύματος τὰς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν ἢ τοῦ ἐνκατιστοῦ, μηδὲς ταπεινὸν
καταγαγῶμεν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν. λέγει γὰρ τῷ Ἀνανία ὁ ἀπό-
στολος Πέτρος «Διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου,
ψευσασθαι σε το Πνεῦμα το ἅγιον, οὐκ ἔφευγαι ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ
θεῷ¹»

25. Ὅτι ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα το ἅγιον ὠδήγησε
τὸν Ἰσραὴλ.

17. Ὁ μὲν οὖν προφήτης Ἰερειμίας λέγει οὕτως περὶ Πατρός δι-
«Αὐτός ὠδήγησε τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ²» Καὶ «ὁὐκ εἶπατε φησί.
Ποῦ ἔστιν ὁ Θεός, ὁ ἀναγαγὼν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου ὁ καθοδηγήσας
ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ³» καὶ Δαβὶδ φησί «Ὁδήγησας, ὡς πρόβατα,
τὸν λαόν σου⁴» Ὁ δὲ Ἰσαΐας το Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶπεν ὠδήγηκεναι
20 τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἔστιν οὖν αὐτοῦ ἀκούσαι λεγόντος «Ἡ γα-
γεν αὐτοῦς διὰ τῆς ἰβυσσοῦ ὡς ἵππον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐκ ἐκοκίπασαν,
καὶ ὡς κτήνη, δια πεδίου κατέβη, Πνεῦμα παρα Κυρίου, καὶ ὠδήγησεν
αὐτούς⁵» Πρὸς δὲ Κορινθίους λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι Χριστός ἦν
«Ἐπίκουρος» γὰρ φησιν, ὡς πνευματικῆς ἀκολουθουμένης πέτρας ἡ δὲ
25 πέτρα ἦν ὁ Χριστός, «Ἐν δὲ εἶπεν, τις, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει
ὑπὲρ ἡμῶν, ὥστε οὖν ὅσον ὁ κατὰ λείπεται τοῦ ἐνεργήτου, τοσούτον
λείπεται τὸ Πνεῦμα, λεγόμεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Μονογενὴς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ
τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. «Μὴ οὖν λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον» κατὰ τὸν Παῦλον τὸν λεγόντα «Ἐν ᾧ, ἐσφραγίσθητε εἰς
30 ἡμέραν ἀπολυτρώσεως⁶» Καὶ ὁ Στέφανος δὲ λέγει «Ἔμεῖς αἱ
τῷ πνεύματι τοῦ ἁγίου ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν⁷» Καὶ ὁ
Ἰσαΐας λέγει «Παρῳξάνην τὸ Πνεῦμα το ἅγιον⁸» Καὶ ἐπαυθὲν
«ὁ Θεός Ἰακώβ παρώργισεν τὸ Πνεῦμα Κυρίου⁹» Ἀλλὰ δοῦλον αὐτὸ
λέγων «Ὁ Θεός οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ Κύριος¹⁰» αὐτὸ δὲ Πνεῦ-
35 μα οὕτως οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἐν
αὐτῷ¹¹»

1 Β' Κορ 3, 1. 2 Πράξ 5, 3-4. 3 Ἰερ 2, 6. 4 Ἰερ 2, 6.
5 Ψαλμ 76, 21. 6 Ἦο 63, 13-14. 7 Α' Κορ 10, 4. 8 Εφ 4, 30.
9 Πράξ 1, 21. 10 Ἦο 63, 10. 11 Ματ 2, 7. 12 Ἰω 15, 15.
13 Α' Κορ 2, 11.

26. Ὅτι ὁ Υἱὸς ἀληθινὸς Θεός·

Ἡ Ἰωάννης γράφει, ἐν τῇ Ἐπιστολῇ, «Ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ἐπὶ αὐτῷ ὁ ἀληθινὸς Υἱὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεός, καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος.»

5

27. Ὅτι μέγας Θεὸς ἐκλήθη ὁ Υἱός,

Ἡ Ἀποστολὴ πρὸς Γαλαθὰς «Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτόν ὑπὲρ ἡμῶν» Ἡ αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους «Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τοῦ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός 10 εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας» Ἀμήν

28. Πρὸς τοὺς ἐκλαμβάνοντα, εἰς ὕβριν τοῦ, «Ὅς ἤλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἐμοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς,»

Εἰ αἰσχύνῃ φέρει τῷ Υἱῷ, τὸ πληροῦν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, αἰσχύνῃ φέρει καὶ τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί πληροῦν τὸ θέλημα τοῦ δ. 15 καίου «Θέλημα» γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, «ὧν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, ὁ Κύριος καὶ τῆς δεσποίας αὐτῶν εἰσακούσεται.» Ἡ ἡ θνητῆς φύσεως θέλημα πληροῦν ὁ Θεὸς οὐκ αἰσχύνεται, ὁ Υἱὸς δια τὴν ἐνσαρκίαν οἰκονομίαν καὶ τὴν σχέσιν τὴν πρὸς ἡμᾶς, καὶ κατὰ τὴν δούλικον τὴν δι' ἡμᾶς γενομένην, λέγων «Ὅς ἤλθον ποιῆσαι τὸ ἐμὸν θέλημα» τούτεστι, τὸ τῆς σαρκὸς, ἐπεὶ δὲ ἡ σὰρξ ἴδια αὐτοῦ, 20 «ἀλλὰ τὸ τοῦ Πατρὸς» τούτεστι, τὸ θεῖον μὴ εἶναι εἰς εὐτέλειαν ἐκλαμβάνεσθαι εἰ καὶ τὸ μάλιστα ἐκλείπεται αὐτῶν τὴν ἐπίνοιαν «Προσῆλθεν αὐτῷ λεπρὸς, γονυπετῶν καὶ λέγων Κύριε, ἐάν θέλῃς καθαρίσαι με καθαρῶς» μὴ ἀπιστεῖσας αὐτὸν ὁ Σωτὴρ μὴ εἶπε, Τί βλα- 25 σφημεῖς, ἐάν ἐγὼ θέλω, ἐάν θέλῃ ὁ Θεὸς οὐχὶ δὲ ἐδέξατο τὸ ἀπειρητισμένον τῆς πίστεως, οὐχὶ, τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀντιτρέψας αὐτῷ τὴν συλλαβὴν, τὴν σωτηριαν ἤγαγεν αὐτῷ λέγων «Θέλω, καθαρῶς σθῆτι.» «Θέλων καθαρῶς λεπτὸν θελῶν, ζωοποιεῖ νεκρὸν ἠθέλησε, καὶ ἤγειρε Λάζαρον» καὶ αὐτοῦ ἐστὶ φωνὴ «Ὡς περ ὁ Πατὴρ 30 ζωὴν ἔχει ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ Υἱῷ ἔδωκε ζωὴν εἶναι ἐν αὐτῷ» καὶ πάλιν «Ὡς περ ὁ Πατὴρ ζωοποιεῖ τοὺς νεκρούς, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει, ζωοποιεῖ» καὶ τοῦτο Δαυὶδ λέγει, «Ὅτι ὁργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωὴ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ»

1. Α' Ἰω. 5, 20   2. Τιτ. 2, 13-14   3. Ῥωμ. 9, 5   4. Ἰω. 6, 38
5. Ψαλμ. 144, 19   6. Ἰω. 6, 38   7. Μάρκ. 1, 40   8. Μάρκ. 1, 41
9. Πρβλ. Ἰω. 11, 43.   10. Ἰω. 5, 26   11. Ἰω. 5, 21   12. Ψαλμ. 29, 5

29 Πρὸς τοὺς λεγόντας, ὅτι εἰπεῖν τὸν Σωτῆρα τῇ μητρὶ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου· Τι θέλεις, ὦς, ὁ; νοοῦντο, ἔστι·

Εὗρισκαμεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, λεγόντος τοῦ Θεοῦ Σαδομῶνι·
 «Αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ ποιήσω σοι ἡ' Ἀρ' οὖν πρὶν αἰτῆσαι, οὐκ
 5 ᾔδει ὃ εἶχε κατὰ ψυχὴν· Ἀλλὰ βουλευεταὶ ἡμᾶς μετὰ τῆς γνώσεως τοῦ
 Θεοῦ φανεροῦν τὰ αἰτήματα ὡς, φησὶ Παῦλος· «Καὶ τὰ αἰτήματα
 ὑμῶν γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν θεόν ὡς, ἀντι-οῦ, Γνωρίζετε αὐτῷ τι
 θέλετε, οὐκ ὡς ἀγνωστοῖν, ἀλλ' ὡς τὴν καλὴν προθεσιν ἀποδεχομένω

30 Πρὸς τοὺς λέγοντας ἐν ὑψηλοῖσι τάξει κείσθαι τὸν Υἱόν, διὰ
 τὸ προσφέρειν τῷ Πατρὶ τὴν ἀνθρωπότητα

Ἡ Γραφὴ δεικνύει τὸν Πατέρα προσάγοντα τῷ Υἱῷ· Ἀκούε γὰρ
 τοῦ Υἱοῦ λεγόντος· «Ὁ δέος δύναται πρὸς μὲ ἐλθεῖν, ἐάν μὴ ὁ Πατὴρ
 μου ὁ οὐράνιος ἔλκυσῃ αὐτόν ὡς»

31 Πρὸς τοὺς δουλεύοντας λέξεσι καὶ μὴ τοῖς νοήμασι τῶν θείων
 15 Γραφῶν, καὶ ποιούντα, τὸν Πατέρα Θεόν τοῦ Υἱοῦ.

Ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ὁ Πατὴρ τῆς δόξης ὡς· Ἐνταῦθα τὴν οἰκονομίαν διωρισὲ καὶ δόξαν
 μὲν τὸν Μονογενῆ καλεῖ Ἰησοῦν δὲ Χριστόν τὸ κληρύμα τῆς οἰκονο-
 μίας. Τῆς μὲν γὰρ οἰκονομίας Θεός, τῆς δὲ δόξης Πατὴρ· Εἰ δὲ μὴ
 20 πείθε· σι τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ ἄλλαν τινὰ νομίζεις δόξαν εἶναι, ἢς Πατὴρ
 ὁ Θεὸς ἄλλαν τινα ἐπινόησεν φῶσιν ἀνωτέραν τοῦ Υἱοῦ, ἵνα ἐκείνης
 μὲν Πατὴρ κληθῇ, τοῦτο δὲ Θεὸς ὀνομασθῇ, ὁ Πατὴρ τῆς δόξης.
 Δόξα γὰρ λέγεται ὁ Μονογενὴς ὡς· Ἐθεασάμεθα γάρ», φησί, «τὴν δόξαν
 αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός ὡς· ὥστε το, «Ὁ Θεὸς
 25 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς· ἀντὶ τοῦ, ὁ Θεὸς τῆς σαρκὸς τοῦ
 Χριστοῦ ὁ Πατὴρ τῆς δόξης, ὁ Πατὴρ τῆς θεότητος· Δόξαν γὰρ καὶ
 ὁ Ἡσαίας τὸν Σωτῆρα καλεῖ, κατὰ τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα εἰπὼν
 γὰρ τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ θαύματα, καὶ εὐαγγελισάμενος τὴν ἐρημον φησὶν·
 «Ἀγαλλιάσθω τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἀνθειτω ὡς κρίνον ὅτι ἡ
 30 δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμῆλου· Καὶ ὁ λαὸς
 μου ὀφεται τὴν δόξαν Κυρίου, καὶ τὸ ὄψος τοῦ Θεοῦ καὶ ὀφεται πᾶσα
 σαρὶς τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ὡς· Δόξα οὖν ἐστὶν ἀπὸ δόξης· ὅθεν καὶ ὁ
 Παῦλος λέγει· «Ὁ ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑπο-
 στασεως ὡς· Πατὴρ οὖν ἐστὶν τῆς δόξης τοῦ Μονογενοῦς Θεός· Δὲ τῆς
 35 σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ· Οὐκ ἄλλον δὲ τὸν Χριστόν λέγω, καὶ ἄλλον τὸν
 Μονογενῆ· ἢ γὰρ ἐννοία οὐ τερνυ-τὰ μὴ τερνομένα τῇ ἐνώσει· Πατὴρ
 γὰρ τοῦ Μονογενοῦς πρὸ αἰώνων Θεός· Δὲ τοῦ Μονογενοῦς κατὰ τὴν

1, Γ' Βασ. 3, 5.

2. Φίλιπ. 4, 6.

3. Ἰω. 6 44

4 Ἐφ 1, 17

5 Ἰω 1, 14

6 Ἐφ 1 17

7 Ἰω 35, 1-2

8 Ἐφρ. 1, 3

σάρκα ἐπὶ τέλει. αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὁ Πατήρ αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ Θεός, ἀλλὰ ἀπ' οὗ σαρκὰ ἐνέλαθεν Θεὸς ὁ Πατήρ αὐτοῦ τῆς θεότητος, ὁ μὲν γὰρ Πατήρ ἰδιός, ὁ δὲ Υἱὸς σιναΐδιος καὶ οὐκ ἔχει τμήν, οὐδὲ διαίρεισιν ἡ δοξα τῆς ἀληθείας. Ποτε οὖν ἐκλήθη Θεὸς τοῦ Υἱοῦ ὁ Πατήρ διὰ τὴν σάρκα ἣν οὐ προήλθεν ἐκ κοιτίας μητρός. Δια τοῦτο ἐν τῷ προφητῇ, βυλλόμενος δεῖξαι ἑαυτὸν καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν σάρκα ἀληθεύουσαν. Ἐλεγεν «Ἐκ κοιτίας μητρός μου, Θεὸς μου εἰ σύ!» Εἰ δὲ βυλλεῖ τα ὑπόλοιπα γινώκει, ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ διδαχθῆσθαι.

32. *Πρὸς τοὺς λεγόντας, μέγαν Θεὸν εἶναι τὸν Πατέρα, τὸν δὲ Υἱὸν 10 μὴ ἴσον.*

Εἰ καὶ τα μάλιστα τὴν Γραφὰ μίαν θεότητα λεγόντες εὐρίσκομεν τὸν Υἱὸν ἐν τῇ ἱσαφί, πρὸς τὸ φράζειν τα σποματα τῶν ἐναντίων, μέγαν παρα τὸν Πατέρα λέγει γὰρ ὁ Δαυὶδ «Ὑψίστος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸν ὄνομα τοῦτο»¹ γ. δε Ἰουδαία περι- 15 ριστο- ὡπῶ φανερόν. Περὶ δὲ τοῦ Υἱοῦ «Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομα σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ»² «Ἐπεὶ δὲ πᾶσαν ἐπλήρωσε τὴν γῆν γ. Χριστοῦ προσχορία εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἁγίων καὶ εἰς τὰ τέρατα τῆς οἰκ. μένης τὰ ῥήματα αὐτῶν εἰκότως λέγει ὁ ψαλμὸς «θαυματοῦν τὸ ὄνομα σου ἐν πάσῃ 20 τῇ γῇ» Καὶ τί το ἐπαγομενον «Ὅτι ἐπὶ τῇ γ. μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν»³ Ἠληρώται δὲ οὗτος, ὅτε ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος οἱ μαθηταὶ μετὰ τοῦ Σωτῆρος, μέλυντος ἀναλαμβάνεσθαι, ἔλεγε πρὸς αὐτούς «Μεινате εἰς Ἱερουσαλὴμα ἕως οὗ ἐνδυσθῆτε 25 δυναμὶν ἐξ ὕψους»⁴ διὰ το ἐπὶ τῇ γ. «Ὅτι ἐπὶ τῇ γ. μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν» Ἀπὼ οὖν Δαυὶδ προσφώνει λέγων «Ὅτι ὕψομαι τοὺς οὐρανοὺς, ἔργα τῶν δακτύλων σου»⁵

33. *Ὅτι ὡσπερ ὁ Πατὴρ Κύριος, Σαββῶθ οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως*

Ἡ ἱστορία λέγει «Καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ παρα Κυρίου Σαββῶθ, ὃς κατοικεῖ ἐν τῷ ὄρει Σιών»¹ Ἐν δὲ τῷ 30 ψαλμῷ «Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ἐπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τοῦ ἁγίου αὐτοῦ»²

34. *Πρὸς τοὺς λεγόντας, ἴστων εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπει- δὴ ἀρραβῶν ἐκλήθη, μέρος, φθῆσιν, ἴστι*

Γέγρακται ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους «Ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἀρρα- 35 γισθῆτε τῷ Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὃ ἐστὶν ὁ ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀποκάλυψιν τῆς περιποιήσεως ἡμῶν,

1 Ψαλμ. 11. 11. 2 Ψαλμ. 11. 2. 3 Ψαλμ. 8. 2. 4 Ψαλμ. 8. 2.
5 Παρβ. Πρὸς 1. 1. 6 Ψαλμ. 9. 4. 7 Ἡσ. 8. 18. 8. Ψαλμ.

εἰς ἐπικινόν ἤ, δοξῆς σου¹» Εὗρισκόμεν ὅτε τὸν Πατέρα ἐν τῇ Γραφῇ μέρος καλοῦμενον λέγει γὰρ ἐν τῷ ψαλμῷ «Μερὶ μου εἶ ἐν γῇ ζώντων²» καὶ πάλιν ἐν τῷ ἐκκαίδεκατῷ ψαλμῷ «Κύριος μέρος τῆς κληρονομίας μου, καὶ τοῦ πατρὸς μου³»

- 5 35 Πρὸς τοὺς λέγοντας τὸν Υἱὸν μὴ εἶναι τῆς οὐσίας, τοῦ Πατρὸς, ὅτι μὴ ἐξουσία καὶ δυναμὶς καὶ βασιλεία καὶ θεοτης τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ

- Λέγει ὁ προφῆτης ἡ Εὐαγγελὶς ἔξε εἰς τὸν νῆον ἐν τῷ ὁ Κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς ἠέτετε⁴ Θεοῦ οὖν ὁ νῆος, καὶ λέγει αὐτοῦ εἶναι τὸν νῆον, ὡς μὴ νομισθῆναι ἑτέραν εἶναι τοῦ Πατρὸς τὴν δεσποτείαν, καὶ ἑτέρα, τοῦ Υἱοῦ, τὴν βασιλείαν. Τὸν νῆον τοῦ Πατρὸς ὃν ἀνέθηκε, ὁ Σολομών τῷ Θεῷ τοῦτον νῆον τοῦ Υἱοῦ καλεῖ ὁ προφῆτης ἡ Εὐαγγελὶς ἔξε εἰς τὸν νῆον αὐτοῦ ὁ Κύριος. Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ λέγει «Ἐκβαλετε πάντα ἐντεῖθεν, καὶ
15 μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου,⁵» αὐτὸς λέγει «Ἐκβαλετε πάντα ἐντεῖθεν ὁ οἶκος μου, οἶκος προσερχῆς κληθήσεται.⁶» Ὁ οἶκος φησὶ, τοῦ Πατρὸς μου καὶ οἶκος μου⁷»

36 Ὅτι ὁ Υἱὸς, τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, ἔχει, ὡς Θεὸς καὶ Κύριος,

- Μαρτυρεῖ ὁ Πατὴρ ἐν τῇ Ἐξοδῷ ἂ ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
20 ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ σε ἐν τῇ γῇ, ἣν ὑπομασέ σο προσεχε σκαυτῶ καὶ εἰσάκουσε αὐτοῦ μὴ ἀπειθεῖ αὐτῷ. Οὐ γὰρ μὴ ὑποστείληται σε τῇ γὰρ ὀνομα μου ἐστὶν ἐν αὐτῷ⁸» (Ἰθὺν ὁ Υἱὸς ἐν τῇ Εὐαγγελίᾳ λέγει, ἂ Ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθε με ἐάν ἄλλος
25 ὦθῃ εἰς τὸ ὄνομα ἐαυτοῦ, ἐκεῖνον δέξασθε⁹» Καὶ εἰς τὸν ἐκατοστὸν ἐπ' ἀκαίδεκατον ψαλμὸν λέγει «Εὐαγγελήμενος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.¹⁰» Οἱ οὖν ἅγιοι, προσήταις ἐμὴν μόναν Ἠλίον δικαιοσύνης ἐκάλουν τὸν Σωτῆρα καὶ ἡθροῖον φῶς ἀληθινόν ἀλλὰ καὶ λαμπάδα καὶ βραχίονα ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεός, λέγων διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου
30 ἂ Ἐγγίξει ἀγῶς ἡ δικαιοσύνη μου παραγνέσθαι, τὸ δὲ σωτήριόν μου ὡς λαμπὰς καθήσεται.¹¹» Νυνδεὶς ἀνθρωπίνος λογισμὸς ἐρμηνεύτω τὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἐστὶν ἀληθεῖαν ἐκμαθεῖν τινα ἢ παρ' αὐτῆς αὐτὴν ἐκμανθάνοντας. Ὅτε ὁ Μονογενὴς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη, ἐξ ἀπειρογαμοῦ κορῆς εἰς τὸν κόσμον ἔξην ὠδῖνα καὶ ἔξενον
35 τοκετον εἰσαγαγὼν εἰς τὸν βίον ἐπὶ βρέφους ὄντα ταῦτον βαστάζει ἡ μήτηρ καὶ προσάγει. Συμεὼν τῷ ἱερεῖ. Οὗτος λαβὼν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν Σωτῆρα, πρὸς αὐτὸν φθέγγεται καὶ φησὶ «Νῦν ἀπολοεῖς τὸν δοῦ-

1 Ἐφ. 1, 13-14. 2 Ψαλμ. 141, 6. 3 Ψαλμ. 15, 5. 4 Ματ. 3, 1
5 Ἰω. 2, 16. 6 Ματθ. 21, 13. 7 Εξ. 28, 20-21. 8 Ἰω. 5, 43
9 Ψαλμ. 117, 26. 10 Ἠσ. 62, 1

λόν σου Δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμα σου ἐν εἰρήνῃ, "Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.¹⁾» τούτέστι, τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Εἰκότως οὖν ὁ προφήτης λέγειν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ: «Καὶ τὸ σωτήριόν μου ὡς λαμπράς καυθήσεται, καὶ εἰς τὸν βραχίονα μου ἔσθῃ ἐλπίσῃσι.²⁾» Βραχίονα γὰρ τοῦ Πατρὸς πάντες καλεῖ τὸν Μενογενῆ Βραχίονα, ὃς οὐχ ὡς μέρος θεοτήτος καλεῖ ἀλλ' ὡς ἡ οὐσία συνημμένον. "Ὅπερ γὰρ οἱ βραχίων τῆς αὐτῆς ἐστὶν οὐσίας ἐκείνου, οὗ ἐστὶ βραχίων διὰ τοῦτο βραχίων τοῦ Πατρὸς ὀνομάζεται, ἐπειδὴ συνεργός ἐστι τῆς τοῦ Πατρὸς δημιουργίας. Καὶ ταύτης τῆς ἀποδείξεως μαρτυρῶς ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, ὁ ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Σωτῆρος ἀναπεσών,³⁾ καὶ ὡς ἐξ ἀένναου πηγῆς ἀνέλησας τὴν θεολογίαν. Τί γὰρ φησιν αὐτός τὸν βραχίονα ἐκλαμβάνων εἰς τὸ Σωτήρος οἰκονομίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ θεότητα, «Πολλά» φησί, «σημεῖα ποιήσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰρημένον διὰ Ἡσαίου Κυρίου, -ὅς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βρα-¹⁵ χίων Κυρίου τίνοι ἀπεκαλύφθη,⁴⁾»

37. "Ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι υἱοὶ σκότου, ἐκλήθησαν

λέγει ὁ προφήτης τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ «Ταδε λέγει Κύριος· Νυκτε ὁμοιωσα τὴν μητέρα σου.⁵⁾» Καὶ τραγνέων, τίς ἡ νύξ, ἐπὶ γαγεν' αἰῶμοιώθη ὁ λαὸς σου ὡς μὴ ἔχων ἐπιγνώσιν.⁶⁾ Οὐκοῦν²⁰ ὅπου γινώσκεις τὸ φῶς, ὅπου ἀγνώσκεις τὸ σκότος κατὰ τὸν λέγοντα Δαυὶδ «Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται.⁷⁾» Ὁ τοίνυν Ἀπόστολος οὐχ ὡς κατ' ἐχθρῶν θρασυνεταί, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ συνίσταται διὰ τοῦτο λέγειν «Οὐκ ἐσμέν υἱοὶ νυκτός, οὐδὲ σκότους ἀλλὰ υἱοὶ φωτός καὶ ἡμέρας.⁸⁾»²⁵

38. "Ὅτι το φῶς τῶν Ἰουδαίων ἀφῆρέθη ἀπ' αὐτῶν

λέγει ὁ προφήτης Ἰερεμίας «Ὁ λόγος, ὁ γενόμενος πρὸς Ἰερεμίαν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν Ἰούδα.⁹⁾» Εἰτα ἐπιφέρει λέγων «Καὶ ἀφελῶ ἀπ' αὐτῶν ὁσμὴν μύρου, καὶ φῶς λύχνου.¹⁰⁾»

39. "Ὅτι εἰώθασι οἱ αἱρετικοὶ λέγειν, ὅτι τα λεγόμενα διὰ τῶν προ-³⁰ φητῶν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴρηται ὅθεν νομίζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιεῖν ἥτις τοῖ Θεοῦ, κακῶς, διὰ τὸ λέγειν τὸν ψαλμὸν «Δεῦτε, προσκυνήσωμεν αὐτῷ.¹¹⁾», ὡς δὲ προσκυνούντος τοῦ Πνεύματος, σὺν τοῖς ἀνθρώποις.

Ἀποκρινόμεθα αὐτοῖς τὰ ἀκολουθα. Τί οὖν λέγει ὅτι καὶ «Κλαῦ³⁵ σωμεν ἐναντίον Κυρίου,¹²⁾» Οὐκοῦν καὶ κλαίει τὸ Πνεῦμα, ὡς συ

1 Λουκ. 2 29-30 2 Πρβλ. Ἠσ. 62, 1-2 3 Ἠσ 53 1 Ἰω 12 37.
4. Ἠσ 4, 5 5. Ἠσ 4, 6 6. Ψαλμ 81, 5 7 Α' Θεσ 5 5. 8. Ἰερ.
28, 1 9 Ἰερ 25, 10 10 Ψαλμ 94, 6 11. Ψαλμ 94 6

φασκεις, Και ἄλλαχοῦ ἵνα δευθῇ ἡ κυριότης τοῦ Πνεύματος, λέγει.
 «Ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός¹» Καὶ ἐν ἄλλῃ λέγει «Γινώτε,
 ὅτι Κύριος αὐτός ἐστιν ὁ Θεός²» καὶ πάλιν «Ἀκούσασμαι τί λαλήσει
 ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός³» Ἐλεγχων δὲ εἰς τὰς βασιλείας λέγει
 5 «Πνεῦμα ἐλάλησεν ἐν ἐμοί⁴», οὐ δι' ἐμοῦ. Καὶ ἵνα μαρτυρήσῃ
 Παῦλος τίς ἦν ὁ λαλῶν δια τῶν προφητῶν, ἀνάγνωθι τὰ γραφέντα
 παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πά-
 λαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτων τῶν
 ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Ἰω⁵» Οὐκοῦν πεφανέρωται, ὅτι Θεός
 10 ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Πάλιν Ἰωάννης, πῶς ἔχει ὁ χρηματισμός,
 ὃν ἐχρημάτισεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἥλιον. Τότε γὰρ ὁ Ἥλιος κατενε-
 τυγχανεν τῷ Θεῷ, λέγων «Τα θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ
 τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν· καγὼ περιλειφθὴν μόνος καὶ ζητοῦσι
 τὴν ψυχὴν μου ἔσται⁶» Ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ χρηματισμός, «Ἐξε-
 15 ἔστην ἐμαυτῷ ἑπτακισχίλιους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ
 Βαβλ⁷» Ἰωάννης οὖν εἰ καὶ τὸ Πνεῦμα ἔχει χρηματισμὸν τῷ Συμεῶν,
 ἱερεὶ ὄντι καὶ γέροντι· ἐχρηματισθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ὅτι
 «Οὐ μὴ ἀποθάνῃς, πρὶν ἂν ἴδῃς τὸν Χριστόν⁸» Καὶ ὅτε παιδίον εἰσηνέ-
 χθη εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐβαστάσεν αὐτόν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ, τότε
 20 ἀποκρίνεται Συμεῶν «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ
 τὸ ῥημά σου, ἐν εἰρήνῃ⁹» Οὐκοῦν Κύριος καὶ δεσπότης τὸ Πνεῦμα

40 Ὅτι λέγουσι τὸ Πνεῦμα ἁγιαστικὸν εἶναι.

Εἰ μὲν ἐδόθη αὐτῷ τὸ ἁγιάζειν κατὰ χάριν, εὐρίσκεται ἱερέων
 ποιῶν ἔργον. Οὐ γὰρ δύναται καὶ δεσπότης εἶναι καὶ ὑπουργός.
 25 Καὶ εἰ μὲν ὑπουργός· περιττὸν τὸ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 ὑπουργοῦ. Καὶ γὰρ ὁ ἱερεὺς οὐ τὸ ὕδωρ ἁγιάζει· ἀλλὰ τὴν δέουσαν
 ὑπηρεσίαν ἀποπληροῖ, εὐαφῶς παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ χάριν. Εἰ οὖν
 τὸ αὐτὸ ποιεῖ τὸ Πνεῦμα, ὃ καὶ ὁ ἱερεὺς, εἰ ἐδόθη αὐτῷ τὸ ἁγιάζειν,
 ὥς σὺ φῆς, διὰ τί ὁ Πατὴρ ἁγιάζει. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτάττων τινί
 30 ἔργον, ἐκείνῳ συγχωρεῖ, ᾧ ἐπιτάττει ποιεῖν καὶ οὐκ αὐτὸς ἐργάζεται.

41 Πάλιν ὁ αἱρετικὸς, θέλων δεῖξαι, ὅτι τὸ Πνεῦμα Κύριον καλεῖ
 τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ λέγει·

«Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου.¹⁰» Θέλων
 δὲ ὁ Σωτὴρ δεῖξαι, ὅτι οὐ μόνον τὸ Πνεῦμα Κύριον καλεῖ τὸν Χριστόν,
 35 ἀλλὰ καὶ αὐτός ὁ Χριστὸς Κύριος καὶ Θεός ἐστιν, ἔξετασθεὶς παρὰ
 Ἰουδαίου λέγοντος· «Ἐπιστά-π· τισι ἐστὶ πρωτὴ ἐντολή, λέγει αὐτῷ
 Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης καρδίας σου· καὶ γὰρ γέγρα-

1. Ψαλμ. 80, 11. 2. Ψαλμ. 99, 3 3. Ψαλμ. 84, 9. 4. Β' Βασ. 23, 2.
 5. Ἑβρ. 1, 1-2 6. Γ' Βασ. 19, 10 7. Γ' Βασ. 19, 18. 8. Λουκ. 2, 26
 9. Λουκ. 2, 29. 10. Ψαλμ. 109, 1.

πται· Κύριος Θεός εἷς ἐστίν· Ἡ δευτέρα ἐντολή· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν· Τότε ἀπεκρίθη ὁ Ἰουδαῖος Ὁρθῶς εἶπας, ἐπιστάτα, ὅτι ὁ Θεός εἷς ἐστι·¹» Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ ἀρνήσηται· Ὁ δὲ Σωτὴρ, βουλόμενος τὴν κυριότητα αὐτοῦ συνάφαι τῇ τοῦ Πατρὸς, ἐξετάζει αὐτόν· «Περὶ τοῦ Χριστοῦ τί λέγετε, 5
 τίνος ἐστὶν υἱός, λέγουσι, Τοῦ Δαυὶδ·» Ἀποκρίνεται ὁ Σωτὴρ· «Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ Κύριον αὐτὸν καλεῖ, Εἰ οὖν Υἱός αὐτοῦ ἐστι, πῶς αὐτόν Κυριον καλεῖ·» Πάλιν ἔλεγεν αὐτῷ, ὅτε ἐξέβαλλε τὰ δαιμόνια· «Οὗτος ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·»² Ἐἰτα λέγει· «Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω, 10
 τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν,·» Αἰνίττεται δὲ αὐτοὺς τέκνα, λέγων γεννηθέντας μὲν ἐξ αὐτῶν τοὺς ἀποστόλους, ἐκβάλλοντας δὲ τὰ δαιμόνια ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὡς φησιν· Εἰ τὰ τέκνα ὑμῶν πρὸς τὸ ἀπελάσαι δαίμονας ἀρκοῦνται τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ εἰς τὸ ὄνομα Βεελζεβούλ οὐκ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· 15

42 Πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι αἰτεῖ ὁ Υἱός

Κατασκευάζει ὁ αἱρετικός, καὶ λέγει· Θάπταν εἶναι τὸν αἰτοῦντα διδόντος· Ἐάν οὖν τὸν Πατέρα αἰτοῦντα παρα ἀνθρώπων εὐρωμεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, τί λέγεας, «Καὶ νῦν, Ἰσραὴλ, τί Κύριος αἰτεῖ 20
 παρὰ σοῦ, ἄλλ· ἢ τὸ φοβεῖσθαι αὐτόν,·»

43 Περὶ τοῦ ὁμοιοτρόπου δεδοσθαι τὸν νόμον ὑπο τοῦ Πνεύματος, ὅτε ἐδόθη ὁ νόμος τῇ Πεντηκοστῇ, ὡς ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ

Μαρτυρεῖ Μωσῆς λέγων· «Καὶ ἦν ἡ δοξα τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ, ὡς πῦρ καίόμενον·»¹ Ἰνα πληρωθῇ, τὸ «Πῦρ ἦλθεν βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν·»² πῦρ οὐκ ἀφανιστικόν, ἀλλὰ καθαρτικόν· Δια τοῦτο 25
 τῇ Ἡσαίᾳ δίδεται ἐν τοῖς χεῖλεσι·³ Καὶ λέγει· «Ἰδοὺ ἀφῆκα τὰς ἁμαρτίας σου·»⁴ οὕτω τότε ἔφανη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ Πεντηκοστῇ ἐν εἶδει πυρός· Ἐμερίσθησαν γὰρ γλῶσσαι ὥσει πυρός, καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἑνα ἕκαστον αὐτῶν·⁵ Καὶ ὥσπερ ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἐπιφανομένου τοῦ Θεοῦ, πολλὰ ἦν τα δορυφοροῦντα φόβητρα, γνώφας, καὶ 30
 θύελλα, καὶ σαλπιγῆ, καὶ βρονταί, περιηχοῦντα τὸ ὄρος, ἅτινα ἦν προπαρασκευάζοντα τὸν λαὸν εἰς φόβον τοῦ νομοθέτου·⁶ οὕτως καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέλλοντος ἐπιφοιτᾶν· ἵνα μάθωσι τοῦ Πνεύματος τὴν ἀξίαν ἐπιφοιτῶσαν· Ὅσπερ ἐν τῷ ὄρει γνωφός καὶ θύελλα προέδραμεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος ἐγένετο· Ἐν τῷ συμπληρωσθαι 35

1. Μάρκ. 12, 28-32. Δευτ. 6, 5. 2. Ματθ. 22, 42-45. 3. Λουκ. 11, 15.
 4. Λουκ. 11, 19. 5. Δευτ. 10, 1. 6. Ψαλμ. 24, 16-17. 7. Λουκ. 12, 49.
 8. Πρβλ. Ψαλμ. 6, 7. 9. Πρβλ. Λουκ. 5, 23. 10. Πρβλ. 2, 1-3.
 11. Πρβλ. Ψαλμ. 19, 18-19.

τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐγενετο ἥχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ τότε ὤφθη τὸ Πνεῦμα καὶ συνέσεισε τὸν οἶκον ¹⁾

44 Ὅτι λέγουσιν οἱ αἰρετικοὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα δῶρόν ἐστι παρὰ Θεοῦ.

- Ἡμεῖς λέγομεν δῶρον ζωῆς (ἡλευθερώσε γὰρ ἡμᾶς ὁ γὰρ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἡλευθερώσεν ἡμᾶς ²⁾) καὶ δῶρον δυναμείας· «Λήψαθε γὰρ δυνάμιν, ἐπλθόντας τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς ³⁾» Ἡμεῖς δὲ καὶ Ἰὼν καὶ ἰσθεσίου δεικνύομεν, ὅτι εὐχαρίστα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ μετ' ὀλίγα «Πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τα πάντα ἡμῖν χρησιμεύει, ⁴⁾» καὶ ἐτέρωθι «Ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν ⁵⁾» Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἀνθρωπίνης λέγων ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ, παραθεῖς Παῦλος τὴν φάσκουσάν λέξιν «Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ πιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός,» ἐπεργάζεται περὶ Χριστοῦ λέγων «Ἐπὶ οὖν τὰ πιδία λεκαινώνηναι αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπατήσας μετ' ἐκ τῶν αὐτῶν ἵνα διὰ τοῦ θανάτου ⁶⁾ καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτεστι τὸν διάβολον ⁷⁾» Παῖδας δὲ αὐτοῦ ἐν ταῖς ταῖς ἀποστόλους ὀνομαζέει, ἐφ' ὧν σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ποιήσει· Κυρίῳ Σαβαώθ, τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ ὄρει Σιών, διδάσκει. Τοιούτους δὲ αὐτοὺς φανεροὺς φησὶν ἔσεσθαι, τὸ πρόσωπον σφραγιζομένους τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδι, καὶ ⁸⁾ δευομένους τε μηκέτι τὸν Μωσείως νόμον μανθάνειν, τῷ μηκέτι συνιστάναι αὐτόν, καὶ τὸν καλούμενον οἶκον Ἰακώβ καταλείφθαι ὑπὸ Θεοῦ

45 Ὅτι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ τὴν συμφανίαν ἀπολογεῖται ὁ Θεὸς Λόγος

- Καὶ μὴ νομίσης εὐτελείας εἶναι τὰ ῥήματα, ἀλλὰ φιλανθρωπίας ⁹⁾ εὐτελείας μὲν γὰρ τὸ σχῆμα, φιλανθρώπου δὲ τὸ ἐπαγγέλημα· Χριστὸς γὰρ ὁ πάντων Κύριος, οὗτος αὐτὸς ὁ λέγων Ἰουδαίοις «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας, ¹⁰⁾» Υἱὸς ἐστὶ τοῦ λέγοντος διὰ τοῦ προφήτου Μιχαίου «Λαὸς μου, τί ἠδίκησά σε, ἥ τι παρηνώχλησά σοι; ἀποκριθῆτί μοι ¹¹⁾» καὶ ὁ διὰ τῶν Εὐαγγελίων εἰπὼν «Εἰ κακῶς ἐλάλησα, ¹²⁾ μαρτυρήσουν περὶ τοῦ κακοῦ ¹³⁾», ὁ Υἱὸς ἐστὶ τοῦ λέγοντος πρὸς Ἱερεμίαν «Εἶπον τῇ κατοικίᾳ Ἰσραὴλ· Τί εἶδον ἐν ἐμοὶ οἱ πατέρες ὑμῶν πλημμελῆμα ἢ ἀδίκημα, ὅτι ἀπέστησαν ἀπ' ἐμοῦ μακράν, ¹⁴⁾» Ὡς τῆς φιλανθρωπίας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἀγαθότης τὴν φύσιν, μᾶλλον δὲ οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἐνθύμησιν.

35 46 Πῶς ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ ἐνδείκνυται.

Λέγει τῷ Μωσεῖ· «Ἐγὼ ὁ Θεὸς ὁ ἀποδιδούς ἁμαρτίας πατέρων

1. Πράξ. 2, 1-2. 2. Ῥωμ. 8, 2. 3. Πράξ. 1, 8. 4. Ῥωμ. 8, 32.
5. Α' Κορ. 2, 12. 6. Ἑβρ. 2, 13-14. 7. Ἰω. 8, 26. 8. Μιχ. 6, 3.
9. Ἰω. 18, 23. 10. Ἰερ. 2, 5.

ἐπὶ τέχνα ¹» Καὶ μέχρι τίνος «Ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν ²»
 Πρόσθε πῶς τὴν τιμωρίαν ἔτελεσεν ἐπὶ ἑσάρτας γενεάς. Τὴν δὲ
 φιλανθρωπίαν ἕως τίνος, «Καὶ ποιῶν θεός εἰς χιλιάδας τοὺς ἀγα-
 πῶσί με ³»

47. "Ὅπως πάντες οἱ προσφύται, ὁμοῖ συνελθόντες, τὴν μηνίμην 5
 οἰκονομίας ἐπλήρωσαν.

Μωσῆς τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ἐποίησε καὶ μαρτυρεῖ ὁ Σωτὴρ,
 λέγων «Καὶ καθὼς Μωσῆς ὤψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ ⁴ οὕτως δεῖ
 ὤψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ⁵» Ὁμοίως καὶ Ἰωάννης ἐποίησε τὴν
 μηνίμην τοῦ θανάτου ⁶. Κατήλθε γὰρ εἰς τὸ κῆτος, καὶ διὰ τριῶν ἡμε- 10
 ρῶν ἀνεδόθη, καὶ ἐγένετο τύπος τῆς ἀναστασεως. Τοῦτο πάλιν καὶ ὁ
 Σωτὴρ ἀναλαβὼν, τὸν τύπον εἰς ἀλήθειαν ἐκφέρει λέγων «Καὶ καθὼς
 ἐποίησεν Ἰωάννης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,
 οὕτως δεῖ ποιῆσαι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς ⁷»

48. "Ὅτι ἡ Τριάς ὁμοούσιος

15

Τί ἐστι Θεός. Ἡ πάντων ἀρχὴ κατὰ τὸν Ἀποστόλον λέγοντα·
 «Εἰς Θεός ὁ Πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα ⁸» Καὶ γὰρ ὁ Λόγος ἐξ αὐτοῦ
 γενητῶς, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευτῶς. Εἴτα πᾶσα ἡ κτίσις
 διὰ τοῦ Λόγου ἐν Πνεύματι συνέστη δημιουργικῶς.

49. "Ὅτι τὸ βλασφημῆσαι εἰς τὸν Υἱὸν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα βλα- 20
 σφημῆσαι ἐστι

Πολλοῖς τῶν ἐπὶ γῆς φοβερός ὁ Κυρίου λόγος καθέστηκεν, ὁ
 φάσκων «Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις
 ὅς θ' ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται· 25
 αὐτῷ οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι ⁹» Διὰ τοῦτο παραι-
 νεῖ πᾶσιν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, λέγων ὅτι τὸ γράμμα ἀποκτείνει,
 τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Πολλὰ γὰρ τῶν θείων Γραφῶν ἐάν κατὰ τὸ
 γράμμα νοήσωμεν, εἰς ἀθέτους βλασφημίας περιπίπτομεν· οἷόν ἐστι
 καὶ τὸ προκείμενον ἡμῖν τοῦ Κυρίου λόγιον ὅπερ ἐάν κατὰ ξηροῦ τὰς
 λέξεις ἐκλάβωμεν, οὐ μόνον εἰς ἀθεμίτους ἐννοίας περιπίπτουμεθα, ἀλλὰ 30
 καὶ αὐτὸν τὸν Κυρίον ἐναντιούμενον ἑαυτῷ εὐρησομεν. Ἐάν γὰρ ὅς θ' ἂν
 εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ, ἀφεθήσεται αὐτῷ, τῶς αὐτός ὁ Υἱὸς
 εἶπεν «Ὁ ἀπαρνησάμενός με ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνησομαι
 καὶ ἐγὼ αὐτὸν ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ¹⁰» καὶ πάλιν, ἐάν
 πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὑπὲρ 35

1 Ἐξ 20, 5. 2 Ἐξ 20, 5. 3 Ἐξ 20, 5. 4 Πρβλ. Ἀριθ. 21, 9.
 5 Ἰω 3, 14. 6 Πρβλ. Ἰω 8, 21. 7 Ματθ 12, 10. 8 Ἀ' Κορ 8, 6.
 9 Ματθ. 12, 31-32. 10 Λουκ 12, 9.

ἄργοι λόγου ἱπολογίαν δώσωμεν πῶς ὁ λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
 μωρὲ, ἐνοχὸς ἐστὶν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ πυρός¹, πῶς δὲ καὶ ὁ ἀπό-
 στολος Παῦλος ρῆσι «Μὴ κτανᾶσθε οὔτε πόρνοι οὔτε μοιχαῖ, οὔτε
 5 κληρονομησοῦσι²». Καὶ εἰ αὐτὰ οὕτως ἔχε πῶς λοιπὸν εἰπέ μοι,
 ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, Καὶ
 ἐὰν πάλιν τοῦτο ἄλθῃ διὰ τι λοιπὸν ἐγκυκλείται ὁ ἄθλιος Ἀριγένης,
 τέλος κηρυττων τῆς κολλησεως, ἐν οἷς ρῆσι συγχωρησιν πάσης ἁμαρ-
 10 τίας γενέσθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς δαιμοσιν παρὰ Θεοῦ. Πάλιν
 τε, ἐὰν ἡ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημία οὐκ ἔχη συγχωρησιν, τί
 μέμφεται ἡ Ἐκκλησία Νουάτον ἀποβαλόμενον τὴν μετάνοιαν,
 τὸ δὲ σκυταίνότερον καὶ δυσκαταληπτόν ἐστιν ὅτι ὁ δ' ἂν
 εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ ἀφεθήσεται αὐτῷ ὁ δ' ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ
 τοῦ Πνευματος οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ ὥστε ἔκτιστος ἐστὶν ὁ Υἱὸς
 15 παρὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς Υἱὸς λέγει.
 «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμέν³» καὶ «ὁ μὴ τιμῶν τὸν Πάτερ⁴ οὐ τιμᾷ
 τὸν Πατέρα, ⁵» καὶ «ἐν τῷ ὄντι φησιν ὅτι «Ὁ δ' ἂν εἴπῃ λόγον
 κατὰ τοῦ Υἱοῦ, κρεθήσεται αὐτῷ. ⁶» Ἄρα οὖν, εἰπέ μοι, συγχωρηθή-
 20 σεται ἡ εἰς τὸν Υἱὸν βλασφημία τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ Σιμωνιανοῖς,
 καὶ Σαβελλιανοῖς, καὶ Φωτεινιανοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, τοῖς εἰς
 τὴν τοῦ Υἱοῦ σάρκωσιν βλασφημησασιν. Ἀπαγε τῆς ἀτοπίας! Εἰ
 γὰρ ὁ λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μωρὲ, ἐνοχὸς ἐστὶν εἰς τὴν γέννησιν
 τοῦ πυρός⁷ εἰς ποίαν λοιπὸν εἰπέ μοι, γέννησον γενέτης ἐκβληθή-
 25 σεται ὁ λέγων τὸν Θεὸν αὐτοῦ ἔκτισμα καὶ οὐχ. Θεοῦ Υἱόν, ἄλλα δοῦ-
 λον, καὶ ὑπουργόν καὶ μακρόν. Καὶ εἰ, ὅστις εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ
 ἀφεθήσεται αὐτῷ, πῶς αὐτὸς ὁ Υἱὸς εἴπῃ, ὅτι «Ὁ μὴ τρώγων μου
 τὴν σάρκα, καὶ πινὼν μου τὸ αἷμα οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ⁸» Πῶς δὲ
 καὶ θύναται τὰς ἀτιμάζων τὸν Υἱόν, μὴ βλασφημεῖν εἰς τὴν Τριάδα.
 30 Ὁ δὲ εἰς αὐτὴν βλασφημῶν δηλονότι ἀπαρνέσκει τὸ ἅγιον βάπτισμα.
 Ὁ δὲ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀπαρνομένος δῆλον ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἀποδύεται. Καὶ ὥστερ ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου, ἐὰν τὴν θερμὴν ἢ τὴν
 ἀκτίνα αὐτοῦ καθυβρίσῃς, εἰς ὅλην τὴν φύσιν αὐτοῦ ἀνατρέχει ὁ ὕβρις,
 οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ τρισηλίου τῆς ἁγίας Τριάδος φωτὸς καὶ μυστηρίου,
 35 τῇ τῆς μίας ὑποστάσεως ἀτιμίας παντός τοῦ πληρώματος τῆς θεότητος
 ἐστὶν ἡ βλασφημία. Τί οὖν ἐστὶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς Ἰουδαίους λεγόμε-
 νον, ὅτι «Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις ὁ δ'
 ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Πνευματος ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὐδὲ
 ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὐδὲ ἐν τῷ μελλόντι, ⁹» Νοῦν γὰρ ἀκούομεν, καὶ μὴ
 πλανηθῶμεν. Διττὸν εἶναι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἄφραστον ἐνωσιν, φημι

1. Πρβλ. Ματθ. 5, 22. 2. Ἀ' Κορ. 6, 9-10. 3. Ἰω. 10, 30. 4. Ἰω.
 5, 23. 5. Ματθ. 12, 32. 6. Πρβλ. Ματθ. 5, 32. 7. Ἰω. 6, 56. 8. Ματθ.
 12, 31-32.

δὴ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωποτήτος, κί ἱεραὶ ἡμῖν διαβῶσι. Γραφαὶ
 «Ὁ γὰρ Λόγος σὰρξ ἐγένετο.» Τὴν γοῦν τοῦ Λόγου θεότητα αὐτοῦ
 Χριστὸς Πνεῦμα ἅγιον ἐνεμάζετο καθὰ καὶ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν διέγεν
 ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεός.» τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ Πλὴν ἀνθρώ- 5
 που καθὼς πάλιν ἀλλάξατο περὶ τῆς δέας σαρκὸς αὐτοῦ φησὶ «Ἦν
 ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.» Εἰ οὖν αἰετῶ Θεῷ προσκρουοντες
 Ἰουδαῖοι διέτην πρὸς Χριστὸν τὴν βλασφημίαν ἐκτετηντο. Οἱ μὲν
 τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, ἤγουν τῷ Πλὴ τοῦ ἀνθρώπου προσκρότοντες, προσή-
 την αὐτόν, ἀλλ' οὐ Θεὸν εἶναι ἐνομιζον οἷς καὶ συγνώμην ἔδωκεν
 ἀρχὴ γὰρ ἦν τοῦ κηρύγματος, καὶ οὕτω ἦν χωρῶν ὁ λόγος, Θεὸν 10
 πιστεύειν φαινόμενον ἀνθρώπον διὰ καὶ φησὶν ὁ Χριστός, ὅτι «Ὅς
 ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς οὖν τοῦ σώματος
 αὐτοῦ, κἀρεθῆσεται αὐτῷ.» Τολμῶ γὰρ λέγειν, ὅτι οὐδὲ αὐτοὶ οἱ
 μακάριοι αὐτοῦ μαθηταὶ τὸ τέλειον περὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος εἶχον
 φρόνημα, ὥς τὸ Πνεῦμα τὸ ἕγιον αὐτοῖς τῇ Πεντηχοστῇ ἐπεφοίτη, 15
 σεν. Ἐπεὶ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὑθόντες αὐτόν, οἱ μὲν προσεκυνή-
 σαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτου κατεκρίθησαν. Οἱ δὲ εἰς τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς οὖν εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ θεότητα βλασφημή-
 σαντες, καὶ λέγοντες, ὅτι «Ἐν Βεελζεβοῦλ, τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμόνιων
 ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.» τοῦτοις, φησὶν, «οὐκ ἀρεθῆσεται οὐδὲ ἐν τῷ 20
 νῦν αἰῶνι, οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι.» Καὶ πάλιν σημειώσεσθαι χρὴ ὅτι
 οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς τῷ βλασφημήσαντι καὶ μετανοήσαντι οὐκ
 ἀρεθῆσεται· ἀλλὰ τῷ βλασφημῶντι, εἰς οὖν, τῷ ἐν τῇ βλασφημίᾳ
 ἐπιμένοντι· ἐπειδήπερ οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἀσυγχώρητος παρὰ τῷ Θεῷ
 τοῖς γνησίως καὶ κατ' ἀξίαν μετανοοῦσιν. 25

50. Τί ἐστιν Εὐαγγέλιον

Τοῦ Θεοῦ Λόγου Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσία, πρὸς σωτηρίαν
 τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων σαρκωθέντος, ἐκ Πνευματος ἁγίου καὶ
 Μαρίας, τῆς ἀειπαρθένου

51. Περὶ ἀγγέλων.

Τί ἐστιν ὅρος οὐσίας ἀγγέλων; Ἀγγελος γὰρ ζῶον λογικόν,
 αἰὼνον, ὑμολογικόν, ἀθάνατον

52. Τί δὲ ἔργον τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ὑπάρχει,

Ὑμνος ἀληθὲς, καὶ ἔρως ἀπαυστος τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ Θεοῦ·
 τάχα δὲ καὶ εὐχὴ ἐπιμονος ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐταὶ 35
 αἱ τάξεις καὶ στρατιῶτα λέγονται, δεῖ λοιπὸν ἐννοεῖν ἀξίαν διδασκα-
 λικὴν, τάξιν ἐπιτρεπτικὴν, τάξιν τιμωρητικὴν, τάξιν ψυχῶν χαριστι-

1. Ἰω. 1, 14. 2. Ἰω. 4, 24. 3. Ἰω. 13, 31. 4. Ματθ. 12, 32.
 5. Δαυιδ. 11, 15. 6. Ματθ. 12, 32.

κὴν, τάξιν ἐν ἀνθρώποις παραμονητικὴν Ὡς περ δὲ καὶ τάξεως δια-
φορὰν ἐν ταῖς ἀνω δυνάμεσιν ἐγνωμένῳ οὕτω καὶ στασεως καὶ γνωσεως.
Οἱ μὲν θρόνοι καὶ τὰ σεραφίμ, καὶ τὰ χερουβίμ, ἀμεσῶς παρὰ Θεοῦ
μενθάνουσιν, ὡς πάντων ἄνωτερά καὶ Θεῷ πλησιάζοντα ταῦτα δὲ
5 διδάσκει τὰ κατώτερα τάγματα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τὰ ἄνωτερα διδά-
σκει τὰ κατώτερα. Τα δὲ κατώτερον τάγμα εἰσὶν οἱ ἄγγελοι, οἱ καὶ τῶν
ἀνθρώπων ὄντες διδάσκαλοι.

53. Τί ἐστὶν ἀνθρώπος;

Ἀνθρώπος ἐστὶ ζῶον νοερόν, αἰσθητικόν θεοῦ νοῦ, καὶ ζωῆς
10 αἰωνίου δεκτικόν καὶ τῇ ταυτῇ στερῆσαι. θνητόν. Ταυτοῦ οὖν τοῦ
ἀνθρώπου τοῦ κατὰ τὴν γηγενῆ πλασιν.

54. Ὅτι σύνθετος ὁ ἀνθρώπος καὶ σὸς ἀπλοῦς, σὸς δὲ ἐξ ὁμοειδῶν
μερῶν, ἀλλ' ἐξ ὁσώματος νοῦ καὶ σώματος, τοῖ ἐπιθυμητικῷ
ἔται ἀμύχον.

15 Ὡς ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, σαρκὸς μὲν τὸ ἐπιθυμητικόν τῇ ψυχῇ
προσενειμας, ὁ καὶ σάρκα προσεῖπεν ἅμα τῷ ἑαυτῆς θελήματι τὴν
ἀνθρώπου σάρκα ἦν καὶ στρατεύεσθαι ἔφη κατὰ τοῦ πνεύματος
οὐ στρατεύεται δὲ τὸ μὴ κίνησιν ἔχον, μηδὲ θέλησιν ἰδίαν. Ταυτὴν
δὲ τὴν σάρκα, πρὸς τὸ πνεῦμα ἔφη διαμάχεσθαι, οὐ τὴν ἀκίνητον, οὐδὲ
20 τὴν ἀψύχον. Φυσικὸν γὰρ ἐνέσπαρται, ταυτὴ κίνημα παθητικόν, μεθ'
οὐ σὰρξ ὀνομάζεται, ὡς ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐστὶ σαφέστερον ἡρη-
νευσε, τὸ ἐν τῇ σαρκὶ διασαφήςας κίνημα, διαμαχόμενον πρὸς νοῦν καὶ
ἀντιπάσχον, ὡς οὐ ταῦτόν δῆπου, ἀλλ' ἕτερον ὃν τῷ νῷ «Συνήδομαι
γάρ», φησί, «τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἔσω ἀνθρώπον βλέπω δὲ
25 ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς
μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ¹». Ταῦτο δὲ τὸ θέλημα καὶ ψυχὴν ἰδίως
ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν, χωρίσας ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὅτε φησὶν α' Ὁ
Θεὸς ἀγίασθι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ
ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
30 Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθῆναι ² ἐν δὲ ταύτῃ τὸ πνεῦμα, καὶ ψυχὴν, καὶ
σῶμα, τὸν ὁλοτελεῖ ἀνθρώπον ἐρμηνεύσας, καὶ ὑπευλαμένος αὐτόν
ἀγιασθῆναι, καὶ ἀμέμπτως τηρηθῆναι. Πνεῦμα μὲν οὖν εἶδει τὸ ἀγια-
ζόμενον, ὅπερ ἐστὶν ὁ νοῦς ὁ ἀνθρωπίνος, ψυχὴν δὲ μετὰ τοῦτο τὸ ἐπιθυ-
μητικόν, καὶ σῶμα σκῆνος τὸ γήϊνον ὥστε κατὰ ταυτὴν τὴν διαίρεσιν
35 τρία εἶναι, τὸν ἀνθρώπον τὸν γηγενῆ τὸ νοερόν, τὸ ἐπιθυμητικόν, τὸ
σωματικόν. Ταῦτο τὸ θέλημα, ἔτοι τὸ ψυχὴ, τὸ ἐπιθυμητικόν, ἥνεται
τῷ νῷ τῷ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῷ σώματι. Ἐπικρατοῦντος οὖν τοῦ
νοεροῦ, τὸ ὅλον ἐστὶ νοερός ἄνθρωπος καίτοιγε συμπεπληγμένον ἔχων

ἐν ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις, κατὰ τὴν προδῆλον διαφάνειαν καὶ μάτην
 λογικῶς τε καὶ ἀλογῶς τοῦ ἐν ᾧ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐκ ἐπικρατούμενος,
 ἀλλὰ ἐπικρατούμενος. Ἡγεμονικὸν δὲ κενεῖται, καθὼς ὁ νοῦς ἡγείται
 τοῦ ζωτικῆς σώματος. Ἀνθρώπος οὖν καθ' ἡγεμονίαν νοῦ μετέσχε
 θεότητος νοερὸν ζῶντων δια τοῦτο λέγει· «Ὁ καλλωμένος τῷ Κυρίῳ
 ἐν πνεύμα ἐστίν¹»

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΛΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ
ΞΕΝῃ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ
ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ *

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ἀγαθὴν ἡμῶν ἐνεσθῆσασθε πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ μοναχοὺς
ἥτοι παρισυνθῆναι ἢ καὶ υπερβαλλεσθαι τοὺς αὐτοὺς προσλομενοί. τῇ κατ'
ἀρετὴν ὁμῶν ἀσκήσει. Καὶ ἡμεῖς καὶ παρ' ἡμῖν λοιπὸν μοναστήρια, καὶ
τὸ τῶν μοναχῶν ὄνομα πολιτεία. Ταύτην μὲν οὖν τὴν πρόθεσιν δι-
καιοῶς ἂν τις ἐπαινήσειε καὶ εὐχαμένων ὁμῶν, ὁ Θεὸς τελειώσειεν
ἐπεὶ δὲ ἀπηγγέσθη καὶ παρ' ἡμῶν περὶ τῆς πολιτείας τοῦ μακαρίου
Ἀντωνίου, μαθεῖν θέλοντες ὅπως τε ἥρξαστο τῆς ἀσκήσεως, καὶ τίς ἦν
πρό-κρίτης, καὶ ὅποιον ἔσχε τοῦ βίου τὸ τέλος, καὶ εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ αὐ-
τοῦ λεγόμενά ἐστιν ἵνα καὶ πρό-θεν ἐκείνου ᾗλλον ἑαυτοῦς ἀγάγητε,
μετὰ πολλῇ προθυμίᾳ εὐδεξάμεν, ὅ παρ' ἡμῶν ἐπιτάγμα. Κάμει γὰρ
μέγα κέρδος ὠφελεῖται ἵστί· καὶ τὸ μόνον Ἀντωνίου μνημονεῖν
οἶδα δὲ οὐ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες, μετὰ τοῦ θαυμάσαι τὸν ὑβριστὴν
θελήσετε καὶ ζητῶσαι τὴν ἐκείνου πρόθεσιν ἔστί. γὰρ μοναχοὺς ἱκανὸς
χαρακτήρ πρό-θεν ἀσκήσιν ὁ Ἀντωνίου βίος. Οἱ μὲν οὖν ἤκουσατε περὶ
αὐτοῦ πρὸς τῶν ἀπαγγελλάντων, μὴ ἀπιστήσῃτε ὅτι καὶ δὲ μάλλον
ἀκηκοέναι παρ' αὐτοῦ νομίζετε πάντως γὰρ κάκεινοι μοις τοσαῦτα
διηγήσαντο. Ἐπεὶ κἀγὼ προ-ραπείας παρ' ἡμῶν ὅσα ἂν διὰ τῆς ἐν-
στολή, σημανῶ ὅτι καὶ τῶν ἐκείνου μνημονεῖσαι ἐπιστέλλω καὶ ὑμεῖς
δὲ μὴ παυήσθε τοὺς ἐθέοντες πλεοντα, ἐρωτᾶν ἴσως νάρ, ἐκαστοῦ
λέγοντος ὅπερ οἶδε, μοις ἐπαξίως ἢ περὶ ἐκείνου γένηται διηγήσεις
Ἐβουλόμην γὰρ οὖν δεξάμενος, ἡμῶν τὴν ἐπιστολήν, μεταπέμψα-
σθαι τινος τῶν μοναχῶν, τῶν μάλα τε τρυφώτερον εὐαθῶτων πρὸς
αὐτὸν παρακινεσθαι ὥς ἂν τι πλέον μαθῶν πληρεστερον ἡμῖν ἐπιστεί-
λω ἐπεὶ δὲ γὰρ καὶ ὁ κληρὸς τῶν τρωμένων συνέκλειε, καὶ ὁ γραμ-
μα-υφόρος, ἔσπευδε διὰ τοῦτο ἕπερ κτίος τε γινώσκω πολλὰ καὶ γὰρ
αὐτὸν ἐώρακα), καὶ αὐτὸν μαθεῖν ἠδυνήθη παρ' αὐτοῦ, ἀκολουθήσας αὐτοῖς
χρόνον οὐκ ὀλίγον, καὶ ἐπιχέων ὕδαρ κατὰ μετὰς αὐτοῦ, γράψαι

* Κατὰ τὴν ἐκδοσιν J. P. Migne, Patrologiae Cursus Completus
τ. 26, σ. 587 ἐξ.

τῇ εὐλοβείᾳ ἡμῶν ἐπορεύσασα πανταχοῦ τῇ ἀληθείᾳ φροντίσας
 ἵνα μηδὲ πλεονεξία ἀκούσῃ ἀποστήσῃ ἀπὸ τοῦ ὁδοποιοῦ τοῦ
 δρόμου μαθῶν, καταφρονῆτον τοῦ ἀνδρός

1. Ἀντώνιος γένος μὲν ἦν Ἀσσυρίτης, εὐγενῶν δὲ γονέων καὶ πε-
 5 ριουσίαν αὐτάρκει κακῶν μὲν, καὶ ἁριστῶν αὖτις ὄντων Ἀριστι-
 νικῶς ἀνῆλθε καὶ χύσας. Καὶ παῖδες μὲν οὗ, ἐπρέβετο παρὰ τοῖς
 γονεῦσι, πλεονεξίων καὶ τοῦ ἡλίμου, μετὰ ἑτέρον τιμωκῶν ἐπειδὴ
 δε καὶ αὐτῶν, ἐγένετο παῖς καὶ προέκοπτε τῇ ἡλικίᾳ γράμματα
 μὲν μαθεῖν οὐκ ἠγάγετο βολόμενος ἐκτὸς εἶνα καὶ τῆς πρὸς τοὺς
 10 παῖδας συνήθεια, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν πᾶσαν εἶχε κατὰ τὸ γεγραμμέ-
 νον περὶ τοῦ Ἰακώβ, ὡς ἀπλοῦτος οἰκεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ἰσχυ-
 ρετο μὲντοι μετὰ τῶν γονέων ἐν τῷ Κυριακῷ καὶ οὕτε ὡς παῖς
 ἐρραθίμει οὕτε ὡς τῇ ἡλικίᾳ προκόπτων καταφρονεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 γονεῦσι, ὑπετάσσεται καὶ τοῖς ἀναγκάσμασι τραπεζῶν τὴν ἐξ αὐ-
 15 τῶν ἀφάθειαν ἐν αὐτῷ διετηρεῖ (οὕτε δὲ πάλιν ὡς παῖς ἐν μετρίᾳ
 περιουσίᾳ τυγχάνων ἡνωχλεῖ τοῖς γονεῦσι τοικίᾳ, καὶ περὶ τοὺς
 ἔνεκα τραπεζῆς οὕτε τὰς ἐκ ταύτης ἡδονὰς ἐξήρει μοναῖς δὲ οἷς ἡδύ-
 σκεν ἤρκειτο, καὶ πλεονεξίαν οὐδὲν ἐξέτει.

2 Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν γονέων αὐτὸς μόνος κατελειφθὴ
 20 μετὰ μιᾷ βραχυπύτης ἀδελφῆς καὶ ἦν ἐπὶ τὴν ἐργασίαν δέκα καὶ ἡκτω,
 ὅ καὶ εἰκοσι, ἐτιμωκε, αὐτὸς τε τῇ οἰκίᾳ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐφρον-
 τίζεν. Οὕτω δὲ αἵτινες δὲ παρήλθον τοῦ θανάτου τῶν γονέων αὐτοῦ, καὶ
 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον παρεργαζόμενοι εἰς τὸ Κυριακόν, καὶ συναγῶν αὐτοῦ
 τὴν δικαιοσύνην ἐλθούσιν· περὶ αὐτῶν οὖν πως οἱ ἀποστόλοι πάντα κατὰ
 25 λιπόντες ἤκολοθον τῷ Σωτῆρι. Ὁ δὲ ἐν ταῖς Πραξίσι, πωλοῦντες
 τὰ ἐκτεῖον ἔφερον καὶ ἐτίθον παρα τοῖς πόδοι, τῶν ἀποστόλων εἰς
 διακονίαν τῶν χρειῶν ἔχοντων. Ὁ δὲ καὶ ποσὶ τοῖς ἀλλοῖς ἐν οὐρα-
 νοῖς ἀποκενταῖ. Ταῦτα δὲ ἐνθυμομένο, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
 καὶ συνεβή, ὅτε τὸ Εὐαγγέλιον ἀνανηκασκῆσαι καὶ ἤκουσε τοῦ
 30 Κυρίου λέγοντος τῷ πλοῦσίῳ· «Εἰ θέλεις ἔλθαι εἰς εἶνα, πώ-
 λησον πάντα τὰ ὑπάρχοντά σοι καὶ δός τοῖς πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολου-
 θεῖ μοι καὶ ἐξεὶς θησασθὼν ἐν οὐρανοῖς. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, ὥσπερ
 θεοθεν ἐσχηκὼς τὴν τῶν ἁγίων μνημῆν καὶ ὡς δι' αὐτὸν γενομένου
 τοῦ ἀναγκάσματος, ἐξελθὼν εὐθὺς ἐκ τοῦ Κυριακοῦ τὰς μὲν ἀτή-
 35 σεις ὥς εἶχεν ἐκ προγονῶν (ἀρουραὶ δὲ ἦσαν τραπεζαῖαι εὐφοροὶ καὶ
 πίπτοι καλαί), ταύτας ἐχρημάτισεν τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως ἵνα εἰς μηδ' ἑ-
 ἑκὼν ἡγήσασιν αὐτῷ τε καὶ τῇ ἀδελφῇ. Τὰ δὲ εἶδον οἱ ἦν αὐτοῖς
 ἀπὸ πάντων πωλῆσας, καὶ συναγῶν ἀργυρίων ἱκανόν, δέδωκε τοῖς
 πτωχοῖς, χηρῆσας ὅλγιστα διὰ τὴν ἀδελφὴν.

3 Ὡς δέ, πάλιν· εἰσελθὼν εἰς τὸ Κεῖρακον ἤκουσεν ἐν τῷ Εὐάγγελιῳ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Μὴ μεμνησθετε τερτῆς κύριον ἢ, οὐκ ἀνασχόμενος ἐμμένειν ἐξελθὼν, διεδώκε κακείνῃ τῇ μετρίῳι. Ἦν δὲ ἀδελφὴν παρθένουτος γνωρίμους καὶ πισταί, παρθεναί, δὸς τε αὐτὴν εἰς Παρθενωνα ἀνατρέψεσθαι· ἵνα προτῆς οἰκίας ἐσχηλάτῃ 5
 λοιπὸν τῇ ἀσκήσει προσέχων ἐκ τῷ καὶ καρτερικῶς ταυτὸν ἀγῶν. Ὡς γὰρ ἦν οὕτω, ἐν Ἀντιόχειῳ συνεχρ, μοναστήρια, οὐδ' ὅπως ἦδει μοναχῶ, τὴν μακρὰν ἐρημί, ἐκαστος δὲ τῷ βουλομένῳ ἐαυτοῖ, προσέχειν οὐ μακρὰν τῇ ἰδίᾳ· κώμῃ, καταμόνας ἡσκήτο. Ἦν ταινὴν ἐν τῇ τλήσειον κώμῃ, ὅτε ἐκ τῶν ἐκ νεότητος τὸν μονηρὸν βίον 10
 ἀσκήσας τοῦτον ἔδει· Ἀντωνίος ἐξήλυσεν ἐν καλῷ καὶ πρώτῳ μὲν ἤρξατο καὶ αὐτῷ, μένει ἐν τῷ, προτῇ κώμῃ, ὅποι, ἡσκήσεν εἰς τὸν τῶνα σπουδαίον ἤκουεν προσερχομένῳ, ἐξ τῶ τοῦτον ὡς ἡ σοφὴ μέλισσα καὶ οὐ πρότερον εἰς τὸν ἴδον ὅπου ἀνεκαμύττειν εἰ μὴ τοῦτον ἐώρακε· καὶ ὡς ἐπὶ ἐρῶν τῇ, ἐκ ἀρετῆν ὅλῳ παρ αὐτοῦ 15
 λαβὼν ἐπύχνη· Ἐκεῖ τῶν, τὰς ἀρετὰς διαφύων τῇ, διανοίαν ἐσταθμάζε, ὅπως, πρὸς μὲν τὰ τῶν γονέων, μὴ ἐπιστρέφεται, μὴ δὲ τῶν συγγενῶν, ἀνημύττει· ὅλον δὲ τὸν ποθεῖν καὶ τῶσαν τὴν σπουδὴν ἐχρ, περὶ τὸν ἥνον τῆς ἀσκήσεως. Εἰργάζετο γὰρ τῶν τῶν χερσίν, ἀκούσας·
 (1) δὲ ἀργαί, μὴ δὲ ἐσθίετω· καὶ τὸ μὲν εἰς τὸν ἄρτον εἰδεῖ, τοῖς 20
 δεομένοις ἀνῆλυσεν. Προσεύχετο δὲ συνεχῶς, μαθὼν, ὅτι δὲ κατ' ἰδίαν προσεύχεσθαι ἀδύνατον τῶς· Καὶ γὰρ προσεύχετο οὕτως τῇ ἀνογνώσει, ὡς μὴδὲν τῶν γεγραμμένων ἀπ' αὐτοῦ πεπεῖν χάμα τῶνα δὲ κατέχειν, καὶ λοιπὸν αὐτῷ τὴν κτημὴν ἀντὶ βιβλίων, νεύθαι
 4 (2) Ὡς μὲν οὖν ἐαυτὸν ἀγῶν ἡσκήσας παρα πάντων οὐ· Ἀντῶ 25
 νιος ἀνδρὸς δὲ τοῦ, σπουδαίως πρὸς οὐ, ἀπῆρχετο· ἡσκήσας, ὡς ἡσκήτο, καὶ καθ' ἐαυτὸν ἐκαστος τὸ πλεονέκτημα τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς ἀσκήσεως, κατεμάνθανε καὶ τοῦ μὲν τὸ χάριεν τοῦ δὲ τὸ πρὸς τὰς ἐκτάς συντονὸν ἐθεώρει καὶ ἄλλῳ, μὲν τὸ ἀόργητον ἄλλῳ δὲ τὸ φιλοανθρωπὸν κατενοεῖ καὶ τῷ μὲν ἀγρυπνοῦντι, τῷ δὲ φιλολογοῦντι προσεῖχε 30
 καὶ τὸν μὲν ἐν καρτερικῇ τὸν δὲ ἐν νηστείαις καὶ γαμυνιαῖς ἐθαύμαζε καὶ τοῦ μὲν τὴν πραότητα τοῦ δὲ τὴν μακροθυμίαν παρεπρεῖτο πάντων δὲ ἡμοῦ τὴν εἰς τὸν Χριστὸν ἐσέβειαν, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἐσήμεωτο καὶ οὕτω πεπληρωμένος, ὑπέστρεφεν εἰς τὸν ἴδιον τοῦ ἀσκητηρίου, τῶν τοῦ λοιπὸν πῶν, τὰ παρ' ἐκαστοῦ συναγῶν εἰς 35
 ἐαυτὸν, καὶ σπουδαζὼν ἐν ταυτῇ, τὰ πάντα δεικνύοναι καὶ γὰρ πρὸς τοὺς καθ' ἡλικίαν ἴσους οὐκ ἐν φιλονεικίᾳ ἢ μόνον ἵνα μὴ δευτεροὺς ἐκείνων ἐν τοῖς βελτίοσι φαίνεσθαι καὶ ὅσο ἐπράττειν ὥστε μηδένα λυπεῖν, ἀλλὰ κακέτους ἐπ' αὐτῷ χαίρειν. Πάντες μὲν οὖν οἱ ἀπο τῆς κώμης καὶ οἱ φιλόκαλοι, πρὸς οὓς εἶχε τὴν συνήθειαν οὕτως αἰτῶν 40

ὀρώντες, ἐκάλεον θεοφιλή καὶ οἱ μὲν ὡς ἰσὺν αὐτοῦ ὡς ἀδελφοὶ ἵσταντο.

- 5 Ὁ δὲ μισακαλὸς καὶ φθονερός διαβολὸς οὐκ ἤνεγκεν ὁρᾶν ἐν νεωτέρῳ τοιαύτην πρόθεσιν Ἄλλ' οἷα μεμελετήκει ποιεῖν ἐπιχειρεῖ καὶ κατὰ τοῦτου πράττει· καὶ το μὲν πρῶτον ἐπειράζειν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσκητικῆς καταγαγεῖν, ὑποβαλλὼν μηχανῶν τῶν κατὰ τῆς ἀδελφῆς τὴν κηδεμονίαν, τοῦ γένου, τὴν οἰκονομίαν, φιλαργυρίαν, φιλοδοξίαν, τροφήν, τὴν ποικίλην ἡδονὴν, καὶ τὰς ἄλλας ἀνάσεις τοῦ βίου, καὶ τέλος τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὡς πολλοὶ αὐτῷ, ἔστιν ὁ πόνος τοῦ τοῦ σώματος τὴν ἀσθενείαν ἐκτείνετο καὶ τοῦ χρόνου τὸ μακρόν. Καὶ ὁλως πολλὴν ἡγείρεν κατὰ κωνιορτῶν λογισμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ, θέλων αὐτὸν ἀποσχέσθαι τῆς ὀρθῆς προσηύσεως Ὡς δὲ εἶδεν ἑαυτὸν ὁ ἐχθρὸς ἀσθενεῖν πρὸς τὴν τοῦ Ἀντωνίου πρόθεσιν, καὶ μᾶλλον ἑαυτὸν καταπαλαιούμενον ὑπὸ τῆς ἐκείνου στερεότητος, καὶ ἀνατρε-
15 πόμενον τῇ πολλῇ πίστει, καὶ τιττοντα ταῖς συνεχέσιν Ἀντωνίου προσευχαίς, τότε δὲ τοῖς κῆπ' ὀμφαλοῦ γαστρός ἢ ὀπλῆς ἑαυτοῦ θαρρῶν, καὶ καυχώμενος ἐπὶ ταῦτοις (ταῦτα γὰρ ἔστιν αὐτοῦ τὰ πρῶτα κατὰ τὸν νεωτέρων ἐνεδρα), προσερχεται κατὰ τοῦ νεωτέρου, νικητὸς μὲν αὐτοῦ θυρυβῶν μεθ' ἡμέραν δευτέρως ἐνοχλῶν, ὡς καὶ τοὺς ὀρώντας αἰσθεσθαι τὴν γινωσκμένην ἀμφοτέρων πάλιν Ὁ μὲν γὰρ ὑπέ-
20 βαλλε λογισμοῦ, ῥυπαρὸς ὁ δὲ ταῖς εὐχαῖς ἀνέτρεπε τοὺς καὶ ὁ μὲν ἐγυργαλίζειν, ὁ δὲ ὡς ἐρυθρίαν δακρυῶν, τῇ πίστει καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ νηστείαις ἐτειχίζει τὸ σῶμα καὶ ὁ μὲν διάβολος ὑπέμενεν ὁ ἀθλιὸς καὶ ὡς γυνὴ σχηματίζεσθαι νικητὸς, καὶ πάντα τρόπον μμεισθαι, μόνον ἵνα τὸν Ἀντωνίου ἀπατησῇ ὁ δὲ τὸν Χριστὸν ἐνθυμούμενος, καὶ τὴν δι' αὐτὸν εὐγένειαν καὶ τὸ νεκρὸν τῆς ψυχῆς λογίζομενος ἀπεσβέννυε τὸν ἀνθρακὰ τῆς ἐκείνου πλάνης. Πάλιν τε ὁ μὲν ἐχθρὸς ὑπέβαλλε τὸ λεινὸν τῆς ἡδονῆς, ὁ δὲ, ὀργιζόμενος καὶ λυπούμενος, εὐ-
25 κως, τὴν ἀπειλὴν τοῦ τυρός καὶ τοῦ σκώλακος τὸν πόνον ἐνεθυμειτο καὶ ἀντιτιθεὶς ταῦτα δαίβρισκε τοῦτων ἀβλαβής Ἦν δὲ ταῦτα πάντα πρὸς ἀσχυρὴν γινόμενα τοῦ ἐχθροῦ Ὁ γὰρ νομιστὰς ὁμοίως γενέσθαι θεῷ ὑπὸ νεανίσκου, ὡς ἐπαίξετο καὶ ὁ σαρκὸς καὶ αἵματος κατακαυχώμενος ὑπὸ ἀνθρώπου, σάρκα φοροῦντος ἀντρέφετο. Συνήργει γὰρ ὁ Κύριος, καὶ τὸ σῶμα δι' ἡμᾶς φορέσας, καὶ τῷ σώματι δοῦς τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νικητὴν ὥστε τῶν ἡν-ων ἀγωνιζομένων ἕκαστον λέγειν «Ὁ καὶ ἐγὼ δὲ ἄλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ συν ἡμεῖς»¹

- 35 Ὁ Τέλος τοῦν ὡς οὐκ ἡδυνήθη τὸν Ἀντωνίου οὐδ' ἐν τούτῳ καταβλεπὼν ὁ δακρυῶν, ἀλλὰ καὶ ἐβλεπεν ἑαυτὸν ἐξωθυούμενον ἀπὸ τῆς καρδίας χύσας, τριζῶν τοῦ, ὁδον-ας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ὥσπερ ἐξιστάμενος, οὗτος ἔστι τὸν νοῦν τοιοῦτος ὑστερον καὶ τῇ φαντασία μέλλας αὐτῷ φαίνεται ταῖς καὶ ὥσπερ ὑποκίππων, οὐκέτι

1. Ἰαβ 40, 16. 2. Α' Κορ. 15, 10.

μὲν λογισμοῖς ἐπιβαίνειν (ἐκβεβλήτε γὰρ ὁ δαίμων), λοιπὸν δὲ ἀνθρω-
πίνῃ χρώμενος φωνῇ, εἶπε· Πολλὰς μὲν ἠπατήσα καὶ πλειστοὺς
κατέβαλον νῦν δὲ, ὡς ἐπὶ πολλοῖς καὶ ἐπὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς πόνοις
προσβαλὼν ἡσθένησα· Εἰτα τοῦ Ἀντωνίου τυθόμενος· Τίς εἶ σύ ὁ
τοιαῦτα λαλῶν παρ' ἐμοί, εὐθύς ἐκείνος οἰκτρὰς ἤφειε φωνάς· Ἐγώ
τῆς πορνείας εἰμὶ φίλος ἐγὼ τὰ εἰς αὐτὴν ἐνέδρα καὶ τοὺς ταύτης
γάργαλισμούς κατὰ τῶν νέων ἀνεδεξάμην καὶ πνεῦμα πορνείας κέ-
κλῃμαι· Πόσους θέλοντας σωφρονεῖν ἠπατήσα· Πόσους ἐγκρατευσ-
μένους μετέπεισα γαργαλίζων· Ἐγὼ εἰμὶ δι' ὃν καὶ ὁ προφήτης μεμ-
φεῖται τοὺς πεισύντας λέγων· «Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθητε»¹ 10
δι' ἐμοῦ γὰρ ἦσαν ἐκεῖνο, σκελισθέντες· Ἐγὼ εἰμὶ ὁ πολλὰς σοὶ
ὀχλήσας, καὶ τοσαύταις ἀνατραπείς παρα σοῦ· Ἢ δὲ Ἀντώνιος
εὐχαριστήσας τῷ Κυρίῳ, καὶ καθαρθήσας αὐτοῦ, φησι πρὸς αὐτὸν·
Πολλοὶ τοίνυν εὐκαταφρόνητος τυγχάνουσιν καὶ γὰρ μέλας εἰ τὸν νοῦν,
καὶ ὡς παῖς ἀσθενής οὐδὲ μια μοι λοιπὸν ἐστὶ φροντίς περὶ σοῦ· ἌΚυ- 15
ριος γὰρ ἐμοὶ βοηθός, κἀγὼ ἐπύθωμαι τοὺς ἐχθρούς μου·² Ταῦτα
ἀκούσας ὁ μέλας ἐκείνος εὐθύς ἐφυγε καταπηγῆας τὰς φωνάς, καὶ
φοβηθεὶς ἔτι καὶ ἐγγύσαι τῷ αἵδρι.

7 Τοῦτο πρῶτον εἶθλον Ἀντωνίου γέγονε κατὰ τοῦ διαβόλου
μᾶλλον δὲ τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦτο γέγονεν ἐν τῷ Ἀντωνίῳ τὸ κατόρ- 20
θωμα, τοῦ τὴν ἀμαρτίαν κατακριναντος ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα
τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σὰρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ
κατὰ πνεῦμα·³ Ἀλλ' οὕτε Ἀντωνιος, ὡς ὑποπεσύντος τοῦ δαίμονος
ἡμέλει λοιπὸν καὶ κατεφρονεῖ αὐτοῦ· οὕτε ὁ ἐχθρὸς, ὡς ἡττηθεὶς,
ἐπαύετο τοῦ ἐνεδρεῖν· Περιηρχετο ἄρ' ἄλλιν ὡς λέων, ζήτων τινα 25
προφασιν κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ Ἀντωνιος, μαθὼν ἐκ τῶν Γραφῶν·⁴
πολλὰς εἶναι τὰς μεθοδίας τοῦ ἐχθροῦ, συντόμως ἐκτερχόμενος τῇ
ἀσκήσει λογιζόμενος, ὅτι· εἰ καὶ μὴ ἰσχύσῃ τὴν καρδίαν ἐν ἡδονῇ
σώματος ἀπατήσα, πειράσῃ πάντως δι' ἑτέρας ἐνεδρεῖσαι μεθοδοῦ·
ἔστι γὰρ φιλαμαρτηριῶν ὁ δαίμων· Μᾶλλον οὖν καὶ μᾶλλον ὑπετίεζε 30
τὸ σῶμα καὶ ἐδουλαγώγει μὴπως, ἐν ἄλλοις νικήσας, ἐν ἄλλοις ὑπο-
συρῇ· Βουλεύεται τοίνυν σκληροτέrais ἀγωγαῖς αὐτοῦ ἐθίζειν· Καὶ
πολλοὶ μὲν ἐθαύμαζον, αὐτὸς δὲ βᾶν τὸν πόνον ἐφερεν· ἡ γὰρ προ-
θυμία τῆς ὕλης, πολὺν χρόνον ἐμμείνασα, ἔξιν ἀγαθὴν ἐκειργάζετο
ἐν αὐτῷ· ὥστε καὶ μικρὰν πρόφασιν λαμβανοντα παρ' ἑτέρων, πολλὰν 35
εἰς τοῦτο τὴν σπουδὴν ἐνδείκνυσθαι· ζήρηνει γὰρ τοσοῦτον, ὡς πολ-
λάκις καὶ ὅλην τὴν νύκτα διατελεῖν αὐτὸν ἀπνόν· καὶ τοῦτο δὲ οὐχ
ἀπαξ, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις ποιῶν ἐθαύμαζε· Ἡσθίει τε ἀπαξ τῆς
ἡμέρας μετὰ δύσιν ἡλίου· ἦν δ' ὅτε καὶ διὰ δύο, πολλάκις δὲ καὶ διὰ
τεσσάρων μετελεμβανε· Καὶ ἦν αὐτῷ ἡ τροφή ἄρτος καὶ ὕδατος καὶ τὸ 40

¹ Ἦσα 6, 12
² Ἔσοσ. 5, 11

³ Ψαλμ. 11·

⁴ Ρωμ. 8, 34

· 1 ·

- ποτόν ὄψωρ μόνον. Περὶ γὰρ κρεῶν καὶ οὐκ ἔστιν περιττὸν εἶπαι καὶ λέγειν ὅπου γε οὐδὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις σπουδαῖς τηροῖσθαι τοιοῦτον. Εἰς δὲ τὸν ὕπνον ἤρκετο μετῴναι τὸ δὲ παρῆστον καὶ ἐπιγῆς μόνης κατέκειτο. Αἰετῆσθαι δὲ ἑλπίαν παρῆτετο, λέγων μᾶλλον πρὶν
- 5 πρὶν τοὺς νεωτέρους ἐκ τροθυμίας ἔχειν τῇ ἡμετέρῃ καὶ μὴ ζητεῖν τὰ χαυνούντα τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἐθίζειν αὐτὸ τοῖς πόνοις λογισμοῦς τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥήτον· «Ἦσαν ἀσθενῶντες ὅτε δυνατός εἰμι». Τότε γὰρ εἶπεν ἰσχυρὴν τῆς ψυχῆς τὸν τόνον ὅτι, αἱ τοῦ σώματος ἀσθενεῖαι ἤλθον. Καὶ τὴν αὐτῶν παραδόξω ὁρῶν, καὶ αὐτὸς ὁ λογισμὸς οὐ γὰρ ἤξιον χρόνῳ μετρεῖν τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, οὐδὲ τὴν δι' αὐτὴν ἀναχωρησιν ἀλλὰ ποθῶ καὶ τῇ προκοπῇ. Αὐτὸς γοῦν οὐκ ἐμνημονεύει τοῦ παρελθόντος χρόνου, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν, ὡς ἀρχὴν ἔχων τῆς ἀσκήσεως, μειζῶ τὸν πόνον εἶχε· εἰς τρυφοπλήτην, ἐπιλόγων ἑαυτῷ τὸ τοῦ Παύλου ῥήτον· συνεχῶς ἰσχυρῶς ἐπιλαμπρύνειν
- 15 μόνος, τοῖς δὲ ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος¹· μνημονεύων τε καὶ τῆς φωνῆς τοῦ προφήτου Ἠλίου λέγοντος· «Ζή, Κύριε, ὡς παρῆστον ἐνώπιον αὐτοῦ σημεῖον». Παρετρεῖτο γὰρ, ὅτι, σημεῖον λέγων, οὐκ ἐμέτρει τὸν παρελθόντα χρόνον ἀλλ' ὡς ἀρχὴν αἰὲ καταβαλόμενος, καθ' ἡμέραν ἐσπουδαῖεν ἑαυτὸν παριστάνειν τοιοῦτον ὡς
- 20 χρὴ φαίνεσθαι τῷ Θεῷ, καθαρὸν τῇ καρδίᾳ καὶ ἑτοιμὸν ὑπακούειν τῷ βουλήματι αὐτοῦ, καὶ μηδεὶς ἄλλω. Ἐλέγε δὲ ἐν ἑαυτῷ, δεῖν τὸν ἀσκητὴν ἐκ τῆς πολιτείας τοῦ μεγάλου Ἡλίου καταμνησθῆναι ὡς ἐν ἐσπερῷ τὸν ἐξουτοῦ βίον αἰεῖ.
- 8 Οὕτω δὲ οὖν συσφινξας τὸν ὁ Ἀντωνίος, ἀπῆρχετο εἰς
- 25 τὰ μακρὰν τῆς κώμης περὶ χαυνούτα μνημάτα, καὶ παραγγεῖλαις ἐν τῶν γυναικῶν δι' ἡμερῶν πολλῶν αὐτῷ κομιζεν τὸν ἔρπον, αὐτὸς εἰσελθὼν εἰς ἐν τῶν μνημάτων, καὶ λεισαντος ἐκείνου κατ' αὐτοῦ τὴν θυραν, ἔμενε μόνος ἐνδόν. Ἐνθα δὲ μὴ φέρον ὁ ἐχθρὸς, ἀλλὰ μὴν καὶ φοβούμενος, μὴ κατ' ὀλίγον καὶ τὴν ἑρπῆμον ἐμπλήσῃ τῆς ἀσκήσεως προσελθὼν ἐν μιᾷ νυκτι μετὰ πληθύνου δαιμόνων, τοσοῦτον αὐτὸν ἔκοψε πληγαῖς, ὡς καὶ ἄφρων αὐτὸν ἀπο τῶν βασάνων κείσθαι χαμαι· διεβεβαίοντο γὰρ οὕτω σφοδρὸς γεγενῆσθαι τοὺς πόνους, ὡς λέγειν μὴ δύνασθαι τὰς παρὰ ἀνθρώπων πληγὰς τοιαύτην ποτὲ βάσανον ἐμπαύσθαι. Θεοῦ δὲ προνοία, οὐ γὰρ παρορᾷ Κύριος τοὺς ἐλπίζοντας
- 35 ἐπ' αὐτόν), τῇ εὐχῇ παρχεινεται ὁ γνῶριμος κομιζὼν τοὺς ἔρπον αὐτῷ ἀνοίξας τε τὴν θυραν καὶ τούτον ἰδὼν χαμαι κείμενον ὡς νεκρόν, βαστάσας ἔφερεν εἰς τὸ τῆς κώμης Κυριακόν, καὶ τίθησιν ἐπὶ τῆς τῆς. Πολλοὶ τε τῶν συγγενῶν καὶ οἱ ἀπὸ τῆς κώμης παρεκαθέζοντο ὡς ἐπὶ νεκρῷ τῷ Ἀντωνίῳ. Περὶ δὲ τὸ μεσονυχτιον εἰς ἑαυτὸν
- 60 ἐλθὼν ὁ Ἀντωνίος, καὶ διεγερθεὶς, ὡς εἶδε παντὰ κοιμωμένους, καὶ μόνον τὸν γνῶριμον γρηγοροῦντα, νεύσας ἤκειν αὐτὸν πρὸς αὐτόν,

ἡξίου πάλιν κύον βασάσα και ἀποφέρειν εἰς τὰ μνήματα, μηδὲν ἐξουπνισάντα

9 Ἀπνέχθη οὖν παρὰ τοῦ ἀνδρός, και συνήθως τῆς θυρας κεκλεισμένη, ἔδον ἦν παλιν μονός και στήκειν μὲν οὐκ ἔσχε διὰ τὰς πληγὰς ἀναικήμενος δὲ ῥέχετο και μετα τὴν εὐχὴν ἔλεγε 5 μετα κρυγῆς Ὡδὲ εἰμὶ ἐγὼ Ἀντώνιος οὐ φεύγω τὰς παρ' ἡμῶν πληγὰς, και γὰρ πλείονας ποιήσητε οὐδὲν με ἠγωνίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης οὐ ἔλαστο ἢ Ἐλτα κα ἔφαλεν ἡ ἔαν παραμυθῆται ἐπ' ἐμε παρεμβολή, οὐ φοβήθησεται γ' καρδίᾳ μου ἢ Ὅ μὲν οὖν ἀσκήτης ἐφρονεῖ και ἔλεγε πάντα ἡ δὲ μισοκινῶς ἐχθρός, θαυμάσας ὅτι κα μετα τὰς 10 πληγὰς ἐθάρορσεν ἐλθεῖν, συγκαλέσας αὐτοῦ τοὺς κυνας και διαρρηγνυμενος, ἐφ' Ὀρᾶς ὅτι οὐ πνεύματι πορνείας οὐ πληγαῖς ἐπεισάμεν τοῦτον ἀλλὰ κα ἤρσανετι καὶ ἡμῶν προσέλωμεν ἄλλως αὐτῷ Ἐδύκολον δὲ τῷ διαβολῶντα εἰς κακίαν σχηματῶν Τοτε δη οὖν ἐν τῇ νυκτὶ κτυπον μὲν τοῖς τοῖς ποιοῦσιν, οὐ δοκεῖν πάντα τὸν τόπον 15 ἐκεῖνον σείεσθαι, τοῦς δὲ οὐ οικιστοὺς τειχεστας τοιχοὺς ὡς περ ῥήξαντες οἱ δαίμονες, ἔδξαν δ' αὐτῶν ἐπεισερχεσθαι μετσχρηματισθέντες εἰς θηρίων και ἐρπετῶν φαντάσιαν και ἦν ὁ τόπος εὐθύς πεπληρωμένος φαντάσιαις λεόντων, ἡρσιων, λεοπαρδων, τάρων, καὶ ὕφων, ἀσπίδων και σκυρσιων και λύκων και ἑκαστον μὲν τούτων ἐκίλει 20 κατὰ τὸ ἴδιον σχῆμα Ὁ λέων ἐβόρε, θελὼν ἐπελθεῖν ὁ ταῦρος ἔδοκε κερατιζεῖν, ὁ ὄρε ἐρπιων ὡς ἐφθανε, και ὁ λύκος ὄρμων ἐπέιχετο και ὅλως πάντων αὐτῶν ἦσαν τῶν φαινεμένων οἱ φόφοι δεινοὶ, και οἱ θυμοὶ χαλεποὶ Ὁ δὲ Ἀντώνιος, μιστῶμενος και κεντούμενος παρ' αὐτῶν ῥέθετο μὲν δεινοτέρου πόνου σωματικοῦ Ἀτρέμας και μᾶλλον 25 τῇ ψυχῇ γρηγορῶν ἀνέκειτο και ἔστανε μὲν διὰ τὸν τοῦ σώματος πόνον νῆφιν δὲ τῇ διανοίᾳ και ὡς περ γλαυκῶν, ἔλεγεν Εἰ δυναμῖς τις ἦν ἐν ἡμῖν, ἤρκει και μόνον ἓνα ἐξ ἡμῶν ἐλθεῖν ἐπειδὴ δὲ ἐξενεύρωσεν ἡμᾶς ὁ Κύριος διὰ τοῦτο καὶ τῷ πληθε, πειράζετέ πως ἐκφοβεῖν, γνώρισμα τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τὸ τὰς ἀλόγων ἡμᾶς μιμεῖσθαι 30 μορφάς. Θαρρῶν γοῖν παλιν ἔλεγεν Εἰ δυνασθε κα ἐξουσίαν ἐλάβετε κατ' ἐμοῦ, μὴ μέλλετε, ἀλλ' ἐπιβητε εἰ δὲ μὴ δυνασθε τι ματὴν τὰ ράσασθε Σπρραγῖς γὰρ ἡμῖν και τείχος εἰς ἀσφαλεῖαν ἢ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν πιστις Πολλὰ τοίνυν ἐπιχειρῶσαντες ἐτριζον κατ' αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας, ὅτι μᾶλλον ἐπείζον ἑαυτοὺς, και οὐκ ἐκεῖνον 35

10 Ὁ δὲ Κύριος οὐδὲ ἐν τούτῳ ἐπελάθετο τῆς ἀθλήσεως Ἀντωνίου, ἀλλ' εἰς ἀντιλήψιν αὐτοῦ παραγέγονεν Ἀναβλέσας γοῖν, εἶδε τὴν στέγην ὡς περ διανοιγομένην και ἄκτινα τινα φωτός καταρχομένην πρὸς αὐτόν. Καὶ οἱ μὲν δαίμονες ἐξαφνης ἔφρανται γεγονῶσιν ὁ δὲ πόνος τοῦ σώματος εὐθύς ἐπέπαυτο, και ὁ οἶκος πάλιν ἦν ὁλοκληρὸς 40 Ὁ δὲ Ἀντώνιος, αἰσθομενος τῆς ἀντιλήψεως, και πλέον ἀναπνεύσας,

κουφισθείς τε τῶν πόνων, ἐδέκτο τῆς φανείσης ὀπτασίας, λέγων
 Ποῦ ἦ, δια τι μὴ εἰ ἀρχῇ ἐφανή, ὡς μὲν τὰς οὐδυνας παύσης.
 Καὶ φωνὴ γέγονε πρὸς αὐτόν Ἀντώνη, ὡδὲ γέμην, σιλλὰ περιμένον
 ἰδεῖν τὸ σὸν χρώνισμα Ἐπεὶ οὖν ἀπελθὼν, καὶ ἰδὲ τὴν ἡθῆς ἔσομαι
 5 σοὶ αἰετὸς βοηθός, καὶ ποιήσω σε ἀνταρστήν τε καὶ ἡγούμενον. Ταῦτα
 ἀκούσας, ἀναστὰς, ἔρχετο καὶ τοσοῦτον ὥστε ἵστασθαι αὐτόν,
 ὅτι πλείονα δυνάμιν ἔσχεεν ἐν τῷ σώματι καλλὸν ἢ, εἶχε το πρότερον.
 Ἦν δὲ τότε καὶ τὸν ἔργου τριακοντα καὶ τέσσαρες ἔτη.

11 Ὡς δὲ εἴς τινος προσελθὼν, εἶπε μᾶλλον τῷ μακρότερος ἦν εἰς τὴν
 10 θεοσεβείαν καὶ γενόμενος πρὸς τὸν γεραιότερον τῶν τριακόντων ἐκείνων, ἡξίου
 τὴν ἐρημίον ἐκείνου συν αὐτῷ. Τοῦ δὲ παρακαλούμενος, ἵνα τετὴν ἡλι-
 κίαν, καὶ διὰ τὸ μῆδεσθαι εἶναι τοιαύτην συνήθεον, εἰς αὐτὸν ἐμνή-
 σεν εἰς τὸ ἥρος. Ἄλλα καὶ πάλιν ἐμνήσκειτο, λέγων αὐτῷ, τὴν σπουδὴν
 καὶ θέλων ἐμποδισαί, ταύτην ἀπέβαλεν ἐν ταῖς οὐδαῖς ἀργύρου, δίσκου
 15 μεγάλου φαντασίαν. Ἀντώνιος δὲ, συνέστησε μετὰ αὐτοῦ τὴν τέχνην,
 ἔστη, καὶ τῶν δίσκων βλέπων, τὸν ἐν αὐτῷ διαβῆναι τρεῖς καὶ λεγίων.
 Πύθην ἐν ἐργῷ δίσκου. Οὐκ ἔστιν ἡ οὐδὲ αὐτὸν τετριμμένον, οὐδὲ ἔστιν
 ἰχθὺς οὐδεσσαντῶν οὐδὲ τινῶν ἐκπεσῶν καὶ ῥέοντος ἀθροῦς μέγιστος
 ὢν. Ἄλλα καὶ ὁ ἀπολέσας, ἀναστρέψας καὶ ἵστασας, εὗρεν ἂν δια-
 20 τὸ ἐρημίον εἶναι τὸν τοπὸν. Τοῦτο ἔργον τοῦ διαβῆναι γέγονεν. Οὐκ
 ἐμποδισθεὶς ἐν ταύτῳ μου τὴν προθυμίαν, διαβῆλε. Ταῦτο γὰρ συν-
 ἵσαι εἴη εἰς ἀπωλείαν ἢ. Καὶ τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου λέγειντος, ἐξέ-
 λισπεν ἐκεῖνος, ὥστε καπνὸς ἀπὸ προσώπου πυρός.

12 Εἶτα πάλιν οὐκ ἔτι φαντασίαν λαθύναν δὲ χρυσὸν ἐρριμμέ-
 25 νον ἐν ταῖς οὐδαῖς ἐώρακεν ἀπερχομένης. Εἶς δὲ τοῦ ἐμβρῶντος δεξιαντος,
 εἴτε τινὸς κρείττονος δυνάμεως, ἡμιναύουσης τὸν ἀθλητήν, καὶ δει-
 κνυσούσης τῷ διαβόλῳ, ὅτι μῆδε τινα ἀληθῶς φροντίζει χρημάτων,
 οὔτε αὐτὸς ἀπηγγεῖλεν, οὔτε ἡμεῖς ἐγνώκαμεν, ταχὺν ὅτι χρυσὸς ἦν ὁ
 φαινόμενος. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸ μὲν πληθεύει ἐθαύμασεν, ὡς δὲ παρ
 30 ὑπερβάς, οὕτως αὐτόν παρήλθεν ὡς μῆδε σπρῶνται, ἄλλα καὶ δρόμον
 σπουδαῖαι τοσοῦτον, ὥστε κρυφαί καὶ λαθεῖν τὸν τοπὸν. Μᾶλλον οὖν
 καὶ μᾶλλον ἐπιτείνας τὴν προθεσιν ὤρμησεν εἰς τὸ ἥρος καὶ παρεμβῆ-
 λην ἐρημίον, καὶ διὰ τὸν χρόνον μεσσην ἔρπε καὶ ἵστασθαι εἰς τὸ πέραν τοῦ
 ποταμοῦ, ἐκεῖ μετέθηκεν ἑαυτόν, καὶ ὦκισεν εἰς αὐτὸν. Ἰὰ μὲν οὖν
 35 ἔρπετα ὥσπερ τινος διώκοντος, εἰς οὗτος ἀνεχώρησαν αὐτὸς δέ, τὴν
 εἰσόδον ἀνοφράξας, καὶ ἄρτους εἰς μέσας εἰς ἀποθέμενος (ποιοῦσι
 δὲ τοῦτο θεῖοι καὶ πολλὰκις μένουσι καὶ οὐκ ἐνικατὸν ἀβλαβεῖ),
 ἔχων ἐνδον ὕδωρ, ὥσπερ ἐν αὐτοῖς ἐγκαταδεδεικνύμενος ἔμενον
 ἐνδον, μῆτε αὐτὸς προΐων μῆτε τινα τῶν ἐρχομένων βλέπων. Αὐτὸς
 40 μὲν οὖν πολὺν χρόνον οὕτω συνήψεν ασκούμενος κατ' ἐνικατὸν μόνον
 ἀνωθεν ἀπὸ τοῦ δώματος δεύτερον δεχομένης τοὺς ἄρτους.

13. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐρχομενοὶ τῶν γνωριμῶν, ἐπεὶ μὴ συνεχώ-
 ρει τοὺς εἰσελθεῖν ἔξω πολλὰς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ποιοῦντες,
 ἤκουον ὡς ὀχλῶν ἐνδὸν θορυβουμένων, κτυπομένων, φωνὰς ἀφίεντων
 οἰκτρὰς, καὶ κραζόντων Ἀποστα τῶν ἡμετέρων τί σοι καὶ τῇ
 ἐρήμῳ σου φέρεις ἡμῶν τὴν ἐπιβουλὴν. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν εἶναι τινὰς
 σὺν αὐτῷ μαχόμενους ἀνθρώπους, καὶ τοὺς διὰ κλιμακῶν εἰσε-
 ληλυθέναι παρὰ κατὰν ἐνόμιζον οἱ ἐξώθεν ὡς δὲ διὰ τινος τριμαλιᾶς
 παρακαλῶντες, οὐδὲνα ἐβλεπον, τότε δὴ λαγισαμένοι δαίμονας εἶναι
 τοὺς, καὶ φοβηθέντες, αὐτοὶ, τὸν Ἀντωνίου ἐκαλοῦν. Ὁ δὲ μάλλον
 τούτων ἤκουεν, ἡ ἐκείνων ἐφροντίζε. Καὶ προσελθὼν ἐγγὺς τῆς θύρας,
 παρεκαλεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἀναχωρεῖν καὶ μὴ φοβεῖσθαι αὐτῷ γὰρ
 ἔλεγε τοὺς δαίμονας φαντασίας ποιεῖν κατὰ τῶν δειλιωμένων. Ὑμεῖς
 οὖν σφραγίσατε ἑαυτοὺς, καὶ ἀπίτε θαρροῦντες καὶ τοὺς ἀφετε
 παίζειν ἑαυτοῖς. Οἱ μὲν οὖν ἀπῆρχοντο τετειχισμένοι. τῷ σημειῷ
 τοῦ σταυροῦ. Ὁ δὲ ἔρενε, καὶ οὐδὲν ἐβλαπτετο παρ' αὐτῶν ἀλλ'
 οὐδὲ ἔκαμνεν ἀγωνιζόμενος· ἡ γὰρ προσήκει τῶν γνωμένων αὐτῷ
 τῶν ἰσχυρῶν θεωρημάτων, καὶ ἡ τῶν ἐχθρῶν ἀπένεια, πολλὴν αὐτῷ τῶν
 πόνων ἀνάπαυλάν παρεσκεύαζε καὶ εἰς πλείονα προθυμίαν παρεσκεύαζε.
 Καὶ γὰρ συνεχῶς παρέβαιλον οἱ γνωριμοὶ, νομίζοντες εὐρίσκειν αὐτὸν
 νεκρὸν, καὶ ἤκουον αὐτοῦ ψαλλοντος. Ἄναστητω, ὁ θεός, κτ. δια-
 σκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου
 αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν. Ἰδὲ ἐκλείπει καπνὸς, ἐκλείπέτωσαν ὡς
 τηκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπόλοιτο οἱ ἀμαρτωλοὶ
 ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν «Πάντα τὰ ἔθνη ἐκωλύσάν
 με, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἤμνησάν αὐτούς»¹

14. Εἴκοσι τοῖνον ἐγγὺς ἐπὶ διατέλεσεν, οὕτω καθ' ἑαυτὸν ἀσκού-
 μένος, οὔτε πρὸς τινος, οὔτε παρὰ τινος συνεχῶς βλεπομένου. Μετὰ
 δὲ ταῦτα, πολλῶν πεθομένων καὶ θελούντων αὐτόν, τὴν ἀσκήσιν ζήλω-
 σαι, ἄλλων τε γνωριμῶν ἐλθόντων, καὶ βίαν τὴν θύραν καταβαλόντων
 καὶ ἐξεωσάντων, προελθὼν ὁ Ἀντώνιος ὡσπερ ἐκ τινος ἀδύτου μεμω-
 σταγωγημένος καὶ θεοφορούμενος καὶ τότε πρῶτον ἀπὸ τῆς παρεμ-
 βολῆς ἐφάνη τοῖς ἐλθούσι πρὸς αὐτόν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ὡς εἶδον,
 ἐθαύμαζον ὁρῶντες αὐτοῦ τὸ τε σῶμα τὴν αὐτὴν εἶναι ἔχον, καὶ μήτε
 πιανθέν, ὡς ἀγόμενον, μήτε ἰσχνωθέν ὡς ἀπὸ νηστειῶν καὶ μά-
 χης δαιμόνων τοιοῦτος γὰρ ἦν, οἷον καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἤδει-
 σαν αὐτόν τῆς δὲ ψυχῆς πάλιν καθαρὸν τὸ ἦθος οὔτε γὰρ ὡς ὑπὸ
 ἀνίας συνεσταλμένος ἦν, οὔτε ὑφ' ἡδονῆς διασχευόμενος, οὔτε ὑπὸ
 γέλωτος ἢ κατηφείας συνεχόμενος οὔτε γὰρ ἑωρακώς τὸν ὄχλον
 ἐταράχθη, οὔτε ὡς ὑπὸ τοσούτων κατασπαζόμενος ἐγχεγῆθαι ἀλλ'
 ἰσὺς ἦν ἰσος, ὡς ὑπὸ τοῦ λόγου κυβερνώμενος, καὶ ἐν τῷ κατὰ φύσιν
 ἐστώσι. Πολλοὺς γοῦν τῶν παρόντων τὰ σώματα πᾶσχοντας ἐθερά-

1. Ψαλμ. 67, 2-3. 2. Ψαλμ. 117, 12.

πνευσεν ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἀπὸ δαιμονίων ἐκθάρισε. Χάριν
 τε ἐν τῷ λαλῶν ἐδίδου, τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τοῖς πολλοῖς μὲν λυποῦ-
 μένοις παρεμυθετο, ἄλλους δὲ μαχημένους διαλαττεν εἰς ψυχὴν
 πᾶσιν ἐπιτέλων μηδὲν ὅν ἐν τῷ κόσμῳ προβαίνει, τῆς εἰς Χριστὸν
 5 ἀγάπης διαλεγόμενος· δὲ καὶ παρακαλεῖ ἀνταγωνεῖν περὶ τῶν μελλόν-
 των ἰγαθῶν καὶ τῆς εἰς ἡμᾶς γενομένης τοῦ Θεοῦ φιλαθριωπίας,
 καθὼς οὐκ ἐφείσατο τοῦ ἰδίου Υἱοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν
 αὐτόν. Ἦν ἔπεισε πολλοὺς ἀρτισταθμίσαι τὸν μοναχικὸν βίον καὶ οὕτω λοιπὸν
 γέγονε καὶ ἐν τοῖς ὅροις μοναστηρίων, καὶ ὁ ἔρημος ἐπολιόθη ὑπο
 10 μοναχῶν ἐξεληθόντων ὑπὸ τῶν ἰδίων, καὶ ἀπογραφεμένων τὴν ἐν
 τοῖς οὐρανοῖς ποιεῖται.

15 Χρησὶς δὲ γενομένης διαλθεῖν αὐτὸν τὴν τοῦ Ἀρσενίου τοῦ
 διώρυγας (χρεῖα δὲ ἦν ἡ τῶν ἀδελφῶν ἐπισκεψίς) πλήρης ἦν ἡ διωρυξ
 κροκοδειλῶν καὶ μόνον ἐσχαμένως ἐνάβη αὐτός τε καὶ πάντες οἱ συν
 15 αὐτῷ, καὶ διεληθὸν ἀβραβεῖς Ἰπποκρίτης δὲ εἰς τὸ μοναστήριον, τῶν
 αὐτῶν εἶχετο σωματικῶν καὶ νεανικῶν πόνων διαλεγόμενος τε συνεχῶς,
 τῶν μὲν ἡδονικῶν τὴν προθυμίαν ῥύζανε, ὧν δὲ ἄλλων τοὺς πλεί-
 στους εἰς ἔρωτα τῆς ἀσκήσεως ἐκίνησε καὶ τὰς ἡμέρας, λαλῶντος τοῦ λόγου,
 πλείστα γέγονε μοναστήρια, καὶ πάντων αὐτῶν ὡς πατὴρ καθηγείτο.

20 16 Μικροὶν ἡμέρα προσελθὼν, καὶ τανύων τῶν μοναχῶν ἐλθόν-
 των πρὸς αὐτόν, ἀξίουσάντων τε παρ' αὐτοῦ ἀκοῦσαι λόγον, ἔλεγεν
 αὐτοῖς τῇ Ἀρτυστιακῇ φωνῇ ταῦτα. Γὰρ μὲν Ἰσάβρις ἱκανὸς εἶναι
 πρὸς διδασκαλίαν ἡμᾶς· δὲ καλὸν παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐν τῇ πίστει,
 καὶ ἀλείφειν ἐν τοῖς λόγοις. Καὶ ἡμεῖς τοῖσιν ὡς τέκνα φέρετε τῷ
 25 πατρὶ λέγοντες· ἃ οἶδατε καὶ γὰρ ὡς τὸ ἐκκλησιαστικὸν πρεσβύτερος ἡμῶν,
 ἃ οἶδα καὶ ὧν πεπειραμαι μεταδίδωμι. Ἰσάβρις δὲ προτιγυμένως
 κοινῇ πᾶσιν αὕτη σπουδῇ, ἀρχαμένους μὴ ὑπενδοῦναι, μηδὲ ἐκκακεῖν
 ἐν τοῖς πόνοις, μηδὲ λέγειν· Ἐχρονίσσαμεν ἐν τῇ ἐσκήσει, ἀλλὰ μάλ-
 λον ὡς ἀρχόμενοι καθ' ἡμέραν τὴν προθυμίαν ἐκτιζήσωμεν. Ὅλος
 30 γὰρ ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος βραχυτάτος ἐστίν. μετρουμένους πρὸς τοὺς
 μελλοντας αἰῶνας, ὥστε καὶ πάντα τοῦ χρόνου ἡμῶν μηδὲν εἶναι πρὸς
 τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ τῶν μὲν πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ ἀξίου, πιπρά-
 σκεται, καὶ ἴσον ἴσως τις ἀνταπταλάσσει, καὶ ἐπαγγελία τῆς αἰωνίου
 ζωῆς ὀλίγου τινὸς ἀγοράζεται. Γέγραπται γάρ· «Αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς
 35 ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἐβδομήκοντα ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήκοντα
 ἔτη, καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν, κόπος καὶ πένος.» Ὅταν τοίνυν πάντα τὰ
 ὀγδοήκοντα ἔτη, ἢ καὶ ἑκατὸν διαμεινωμεν ἐν τῇ ἐσκήσει, οὐκ ἴσα
 τοῖς ἑκατὸν ἔτεσι βασιλεύσομεν, ἀλλ' ἀντὶ τῶν ἑκατὸν αἰῶνας αἰώνων
 βασιλεύσομεν· καὶ ἐπὶ γῆς ἀγωνισάμενοι, οὐκ ἐν γῇ κληρονομοῦμεν,
 40 ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς ἔχομεν τὰς ἐπαγγελίας· πάλιν δὲ φθαρτὸν ἀποθέμενοι
 τὸ σῶμα, ἀφθαρτὸν ἀπολαμβάνομεν αὐτό.

17 Ὡστε τέκνα, μὴ ἐκκακῶμεν, μηδε νομιζῶμεν, χρυζέειν ἢ μέγα τι ποιεῖν. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα ταῦτα, νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, ἵδομεν¹· καὶ τὸν κόσμον βλέποντες νομιζῶμεν μέγατος ἔσθαι ἀποκτείνεσθαι, καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ πᾶσα ἡ γῆ βραχυτάτη πρὸς ὅλην τὴν οὐρανὴν ἐστίν. Εἰ τοίνυν καὶ τάση, τῆς γῆς κυρία ἐτύλξατο καὶ ἀπετασσάμεθα τῇ γῇ, παύσει, οὐδὲν ἄξιον ἦν παλιν πρὸς τὴν βραχυεῖαν τῶν οὐρανῶν. Ὡς γὰρ εἰ τις καταφρονήσῃ, ὡς γὰρ ἡμεῖς, δραχμῇ, ἵνα κερδήσῃ χρυσᾶς δραχμᾶς ἑκατὸν οὕτως ὁ παῖς, τῷ γὰρ κυρίου ὧν καὶ ἀπετασσόμενος αὐτῇ ὀλίγον ἀφ' ἧς καὶ ἑκατὸν πλάστιγγα λαμβάνει. Εἰ δὲ οὐδὲ πᾶσα ἡ γῆ, 10 ἄξια τῶν οὐρανῶν ἐστίν· ὁ ἄρα ἵππερς ὀλίγας ἀρούρας, ὡς οὐδὲν καταλιπαρῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἢ χρυσίον ἱκανὸν ἀπ' οὗ οὐκ ἔφειλε καταλιπῆσθαι ἢ ἀκρίθου. Ἰλλας, τε ὑπελπίσμεν λονιζέσθαι, ὅτι καὶ μετ' ἀφώμεν δι' ἀρετῆν, ἀλλ' ὥστερον α-σθηνάσκοντες, καταλιπαρῶμεν αὐτὰ πολλάκι, καὶ οὕτως θέλομεν ὡς ἐμὴν ἀνεύσιν ὁ Ἐκκλησιαστής². Διὰ τί οὖν 15 μὴ δι' ἀρετῆν ἡμεῖς καταλιπαρῶμεν ἵνα καὶ βραχυεῖαν κληρονομήσωμεν. Διὰ τοῦτο μὲν τοῦ καταλιπῆσθαι τις ἡμῶν ἐπιθυμίαν λαμβανέτω. Τί γὰρ κέρδους ταῦτα κτεσθῆναι, ἀλλὰ ἀλλοτρίων μεθ' αὐτῶν τι οὐ μᾶλλον ἐκείνῃ κτεσθῆναι. ἀ καὶ μεθ' αὐτῶν ἄραι δυνάμεθα, ἅτινά ἐστι φρόνησις, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ἀνδρεία, σύνεσις, ἀγάπη, 20 φιλοπρωγία, πίστις ἢ εἰς Χριστόν, ἀοργησία, φιλοξενία. Ταῦτα κτεόμενοι, εὐρήσομεν αὐτὰ πρὸ αὐτῶν ἐκεῖ ποιοῦντα ἡμῖν ξενίαν ἐν τῇ γῇ τῶν πρᾶτων.

18 Ὡστε καὶ ἐκ παρούτων πειθόμεναι τις αὐτὸν μὴ βλαπτεῖν καὶ μάλιστα, ἐὰν λογίσταιτο δοῦλον αὐτὸν εἶναι τοῦ Κυρίου, καὶ ἐρεί- 25 λοντα τῷ δεσπότῃ δουλεῖν. Ὡς περ οὖν ὁ δοῦλος οὐκ ἂν τολμήσῃ λέγειν· Ἐπειδὴ χρεὶς εἰργασασμένη, οὐκ ἐργάζομαι σήμερον οὐδέ τινος παρελθόντα χρόνον μετρίῃν παύσεται τῶν ἐξῆς ἡμερῶν, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται, τὴν αὐτὴν προθυμίαν δείκνυσιν, ἵνα τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἀρεσκῇ, καὶ μὴ κινδυνεύσῃ οὕτω καὶ ἡμεῖς 30 καθ' ἡμέραν ἐπιμένωμεν τῇ ἀσκήσει, κίθότες, ὅτι, ἐὰν μὴν ἡμέραν ἀμελήσωμεν οὐ δια τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν ἀναγκαστήσῃ καθ' ἡμῶν. Οὕτως καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ἠκούσαμεν³· οὕτως καὶ ὁ Ἰουδας διὰ νύκτα μίαν ἀπώλεσε καὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάμπτον. 35

19 Ἐχώμεθα οὖν, τῆς ἀσκήσεως, καὶ μὴ ἀκηδιῶμεν. Ἐχομεν γὰρ ἐν τούτῳ καὶ τὸν Κύριον συνεργόν, ὡς γέγραπται· Παντὶ τῷ προαιρουμένῳ τὸ ἀγαθὸν συνεργεῖ ὁ Θεὸς εἰς τὸ ἀγαθόν.⁴ Εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλιγωρεῖν ἡμᾶς καλὸν τὸ τοῦ Ἀποστόλου βῆτόν μελετᾶν, τὸ, «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω⁵»· Ἀν γὰρ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἀποθνήσκοντες 40

1. Ῥωμ. 8, 18.

2. Πρβλ. Ἑσθ. 4, 8.

3. Πρβλ. Ἰεζ. 18.

4. Ῥωμ. 8, 28.

5. Α' Κορ. 15, 31.

καθ' ἡμέραν, οὕτως ζῶμεν, οὐχ ἁμάρτυσομεν. Ἐτι δὲ τὰ λεγόμενα
 τοιαῦτα, ἵνα ἐγχειρόμενοι καθ' ἡμέραν νομιζώμεν μὴ μένειν ἕως
 ἑσπέρας, καὶ πάλιν μέλλοντες κοιμάσθαι, νομιζώμεν μὴ ἐγχειρεσθαι,
 ἀδύλα, φύσει καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν οὕσης, καὶ μετρουμένης καθ' ἡμέραν
 5 παρὰ τῆς Προνοίας. Οὕτω δὲ διακείμενοι καὶ καθ' ἡμέραν οὕτως
 ζῶντες οὔτε ἁμάρτησομεν οὔτε τινας ἐπιθυμίας ἐξομεν, οὔτε μνησθ-
 μέν τινι, οὔτε θαυασίσομεν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ ὡς καθ' ἡμέραν προσδο-
 κῶντες ἀποθνήσκειν ἁπτήμονες ἐσόμεθα καὶ πάντων συγχωρή-
 σομεν ἐπιθυμίας δὲ γυναικός ἢ ἑλλοις ῥυπαρίας ἡδονῆς οὐδ' ὅλως
 10 κρατήσομεν. 22) ὡς παρεργισμένην ἀποστραφισομεθα ἀγωνιῶντες
 αἰεὶ καὶ προβλέποντες τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Αἰεὶ γὰρ ὁ μείζων
 φόβος καὶ ὁ ἐγὼν τῶν βασιάνων διακινεῖ τὸ λείον τῆς ἡδονῆς, καὶ τὴν
 ψυχὴν ἀλλοτρίαν ἐκίστασιν.

23) Οὕτως ἐρχόμενοι καὶ ἐπιβάντες ἔδεε τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς.
 15 ἐπεκτεινωμεθα μάλλον ἵνα φθάσωμεν ἐπὶ τὰ ἐμπροσθεν. Καὶ μηδεὶς
 εἰς τὰ ὀπίσω στρεφέσθω ὡς ἡ γυνὴ τοῦ ἁγίου¹ κελύστα ὅτι Κυρίου
 εἰσῆλθεν. Οὕτως, ἐπιβαλὼν τὴν γαῖαν ἐπ' ἄστρον, καὶ στραφεὶς
 εἰς τὰ ὀπίσω εὐθείας ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν². Τὸ δὲ
 στραφέναι, οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν ἢ μεταστρεφέναι καὶ πάλιν κασμικῶς
 20 φρονεῖν. Μὴ φοβεσθε δὲ ἀκούοντες περὶ ἀρετῆς, ἀλλὰ ξενίζεσθε περὶ
 τοῦ ὀνόματος, οὗ γὰρ μακρὰν ἄρ' ἡμῶν ἐστὶν οὐδ' ἐξωθεν ἡμῶν συνί-
 σταιται, ἐν ἡμῖν δὲ ἐστὶ τὸ ἔργον καὶ εὐκόλιν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, ἐάν
 μόνον θελήσωμεν. Ἐλλήγες μὲν οὖν ἀποδηγεῖσθαι καὶ θαλασσαν πε-
 ρῶσι, ἵνα γραμματα μισθῶσιν. ἡμεῖς δὲ οὐ γράμματα ἔχομεν ἀποδημήσαι
 2 διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὔτε περὶ θαλάτταν διὰ τὴν ἀρε-
 τὴν. Φθάσας γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος. «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός
 ἡμῶν ἐστὶν»³. Οὕτως ἡ ἀρετὴ τοῦ θέλειν τῶν μόνου χρεῖαν ἔχει
 ἐπειδὴ περ ἐν ἡμῖν ἐστὶ, καὶ ἐξ ἡμῶν συνίσταται. Τῆς γὰρ ψυχῆς
 τὸ νοερόν κατὰ φύσιν ἐκούσης ἡ ἀρετὴ συνίσταται. Κατὰ φύσιν δὲ
 30 ἔχει, ὅτ' ἂν ὡς γέγονε μένει γένοντι δὲ καλῇ καὶ εὐθείᾳ λίαν. Διὰ τοῦτο
 ὁ μὲν τοῦ Ναυὶ Ἰησοῦς παραγγέλλων ἔλεγε τῷ λαῷ. «Εὐθύνετε τὴν
 καρδίαν ὑμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ»⁴. (1) δὲ Ἰωάννης. «Εὐ-
 θείας ποιεῖτε τὰς τρίβους ἡμῶν»⁵. Τὸ γὰρ εὐθεῖαν εἶναι τὴν ψυχὴν,
 τοῦτό ἐστι τὸ κατὰ φύσιν νοερόν αὐτῆς ὡς ἐκτίσθη. Πάλιν δὲ ὅτ'
 35 ἂν ἐκκλίνει, καὶ ἐν διαστρωφῇ τοῦ κατὰ φύσιν γένηται, τότε κακία
 ψυχῆς λέγεται. Οὐκ οὖν οὐκ ἐστὶ δυσχερές τὸ πρᾶγμα, ἐάν γὰρ μέ-
 νωμεν ὡς γέγοναμεν, ἐν τῇ ἀρετῇ ἐσμεν. ἐάν δὲ λογιζώμεθα τὰ φαῦ-
 λα, ὡς κακοὶ κρινόμεθα. Εἰ μὲν οὖν ἐξωθεν ἦν ποριστέον τὸ πρᾶγμα,
 δυσχερές ὄντως ἦν. εἰ δὲ ἐν ἡμῖν ἐστὶ, φυλάξωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ ρυ-
 40 παρῶν λογισμῶν, καὶ ὡς παρακαταθήκην λαβόντες, τηρήσωμεν

1. Πρβλ. Φιλιπ. 3, 13.

2. Πρβλ. Γεν. 19, 26.

3. Λουκ. 9, 62.

4. Λουκ. 17, 21.

5. Ἰερ. N 26, 33.

6. Ματθ. 3, 3.

τῷ Κυρίῳ τὴν ψυχὴν· ἐν αὐτὸς ἐπεγνώ το ποῖημα αὐτοῦ, οὕτως οὖσαν, ὥστε αὐτὴν καὶ πεποιθήκεν αὐτὴν.

21 Ἔστω δὲ ἡμῖν ἀγών, ὥστε μὴ τυραννεῖν ἡμῶν θυμόν, μηδὲ κρατεῖν ἡμῶν ἐπιθυμίαν. Γέγραπται γάρ· ὅτι ἡ Ὀργὴ ἀνδρός δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.¹ ἡ δὲ ἐπιθυμία, συλλαβοῦσα, τικτεῖ ἀμαρτίαν.² ἡ δὲ ἀμαρτία ἀπητελεσθεῖσα ἀποκτείνει θάνατον. Οὕτω δὲ πολλοὶ νομίζοντες νήρωμεν ἀσφαλῶς καί, ὡς γέγραπται, πάση φυλακῇ τρυφῶμεν ταυτῶν τὴν καρδίαν.³ Ἐχθροὺς γὰρ ἔχομεν δεινούς καὶ παροργίζοντες τοὺς πονηροὺς δαίμονας· καὶ πρὸς τοὺς ἐστὶν ἡμῖν ἡ κατὰ, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «Οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ πρὸς τὰς ἐξουσίας πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου πρὸς τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.»⁴ Πολὺς μὲν οὖν ἐστὶν αὐτῶν ὁ ὄγκος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἀέρι καὶ μακρὰν οὐκ εἰσὶν ἀπ' ἡμῶν πολλή δὲ τίς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἡ διαφορὰ. Καὶ περὶ μὲν τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ τῆς διαφορᾶς πολὺς ἂν εἴη λόγος καὶ ἄλλων μειζόνων ἢ καθ' ἡμᾶς ἐστὶ τὸ τοιοῦτον διηγεῖσθαι· τὸ δὲ νῦν κατεπεῖγον καὶ ἀναγκαῖον ἡμῖν, γινώσκει ἐστὶ μόνον τὰς καθ' ἡμῶν αὐτῶν πανουργίας.

22 Πρῶτον τοίνυν ταῦτο γινώσκωμεν, ὅτι οἱ δαίμονες οὐ καθ' ἃ δαίμονες καλεῖνται οὕτω γέγοναν· οὐδὲν γὰρ κακὸν ἐποίησιν ὁ Θεὸς· ἀλλὰ καλοὶ μὲν γέγοναν καὶ αὐτοί, ἐκπεσόντες δὲ ἀπο τῆς οὐρανίου φρονήσεως, καὶ λοιπὸν περὶ τὴν γῆν καλινδούμενοι τοὺς μὲν Ἕλληνας ἠπάτησαν· αἱ φαντασίαις, ἡμῖν δὲ τοῖς Χριστιανοῖς φθορονῶντες πάντα κινεῖσθαι θέλοντες, ἐμποδίζειν ἡμᾶς τῆς εἰς οὐρανὸν ἀνοδοῦ, ἵνα μὴ ὅθεν ἐξέπεσον αὐτοὶ ἀνέλθωμεν ἡμεῖς. Διὸ καὶ πολλῆς εὐχῆς καὶ ἀσκήσεώς ἐστι χρεία, ἵνα τις, λαβὼν διὰ τοῦ Πνεύματος χάρισμα διακρίσεως πνευμάτων γινώσκει δύνασθαι κατ' αὐτοὺς καὶ τίνες μὲν αὐτῶν εἰσὶν διαττοντοὶ καὶ τίνες δὲ ἐκείνων φαυλοτεροί, καὶ περὶ ποίων ἐπιτήδεωμάτων ἕκαστος αὐτῶν εἶναι τὴν σπουδὴν καὶ πῶς ἕκαστος αὐτῶν ἀνατρέπεται καὶ ἐκβαλλεται. Πολλὰ γὰρ αὐτῶν ἐστὶ τὰ πανουργήματα, καὶ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς κινήματα. Ἡ μὲν οὖν μακάριος Ἀπόστολος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἡδύεσκον τὰ τοιαῦτα λέγοντες· «Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀννοοῦμεν.» ἡμεῖς δὲ ἀπ' ὧν ἐπειράθημεν παρ' αὐτῶν ὀφείλομεν ἀλλήλους ὑπ' αὐτῶν διορθοῦσθαι. Ἐνῷ γοῖν, ἐκ μέρους πείρων αὐτῶν ἔχων, ὡς τέχνους λέγω.

23 Οὗτοι μὲν οὖν ἐὰν ἴδωσι καὶ πάντας μὲν Χριστιανούς ἀάλιστα δὲ μοναχούς, φιλοπονοῦντας καὶ προκόποντας πρῶτον μὲν ἐπιχειροῦσι καὶ πειραζομένους ἔχομενα τρίβον τιθέντες σκάνδαλα· σκάνδαλα δὲ αὐτῶν εἰσὶν οἱ πονηροὶ λογισμοί. Οὐδεὶς δὲ ἡμᾶς φοβεῖσθαι τὰς ὑποβολὰς αὐτῶν εὐχαῖς γὰρ καὶ νηστεαῖς καὶ τῇ εἰς τὸν Κύριον ἀν

1 Ἰακ. 1, 20. 2 Ἰακ. 1, 15. 3 Παρμ. 4, 23. 4 Ἐφεσ. 6, 12.
5 Β' Κορ. 2, 11.

πιστε. πιπτοῦσιν εὐθὺς ἐκείνοι· Ἄλλα καὶ παρόντες οὐ παύονται, αὐθις
 δε πάλιν προσέρχονται, πανουργῶς καὶ δολίῳ· Ἐπειδὴν γὰρ ἐκ φανε-
 ροῦ καὶ ῥητρᾶ, ἡδονῆς μὲν δινηθῶσιν ὑπατῆσσι τὴν καρδίαν ἄλλως
 πάλιν ἐπιβουλεύουσιν καὶ λοιπὸν φαντασίαις ἀναπλάττοντες ἐκφοβεῖν
 5 προσκοινοῦν· καὶ μετασχηματίζουσιν, καὶ ἀεικλιμένοι γυναῖκας θηρία,
 ἔρπετα καὶ μεγέθη σωμάτων καὶ πᾶνθος σπαρακτωτῶν· Ἄλλ' οὐδε
 οὕτως δεῖ τῶν τούτων φαντασίαις δεῖν εἶναι οὐδέν γὰρ εἰσιν· ἄλλὰ καὶ
 ταχέως ἐκκινῶνται ἐκνυμάλισα τῇ πιστεὶ καὶ τῷ σημειῷ τοῦ σταυ-
 ροῦ ἑαυτὸν εἰς πεφράττη Τολμηρῇ δε εἰσὶ καὶ λίαν ἀνικεῖς· Ἐάν
 10 γὰρ καὶ οὕτως ἡ τῶνθωσιν ἄλλω τρόπῳ πάλιν ἐπιβουλεύουσιν. Καὶ προσ-
 κοινοῦν· καὶ ματαιοῦσθαι καὶ προλεγεῖν τὰ μεθ' ἡμερᾶς ἐρχόμενα,
 δεῖκνυσθαι τε αὐτοῦ, ὑψηλοῦς ἄγχι τῆς στεγῆς, φθινον· τῶν καὶ πλατεῖς
 τῷ μεγεθεῖ ἐκνυμάλισα ἡδονῆσιν ἀπατῶσιν τοὺς λογισμοὺς καὶ
 ταῖς τοιαύταις φαντασίαις σφραττισσύν· Ἐάν δε καὶ οὕτως εὐρωσι
 15 τὴν ψυχὴν ἡσφαλισμένην τῇ πιστεὶ, καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς διανοίας, λοιπὸν
 ἐπάγοντες τὸν ὄροντα ἑαυτῶν

24 Καὶ φανερῶς αὐτοῖς πολυάκις εἶπε τοιοῦτους, οἷον τὸν
 διάβολον τῷ Ἰωβ ὁ Κύριος ἀπεκαλύψε λέγων «Ὁ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ
 ὡς εἶδος ἐκασφόρου· Ἐκ στομάτος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λυμπαρές καὶ
 20 ὀμναι, καὶ διαωριπτοῦνται ἐσχαταί, πυρὸς ἐκ μακτῆρων αὐτοῦ ἐκπο-
 ρεύεται καπνός, καλίνου καίοντος πυρὶ ἀνθρώπων· Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
 ἀνθρώπου φλοξ δὲ ἐκ στόματός αὐτοῦ ἐκπορεύεται·» Τοιοῦτος δὲ
 φαινόμενος ὁ τῶν δακρυονίων ἄρχων, ἐκφοβεῖ καθὰ προκίπον μεγάλα
 λαλῶν ὁ πανουργός, ὡς πάλιν ἐξηλεγεῖν αὐτὸν ὁ Κύριος τῷ μὲν Ἰωβ
 25 λέγων «Ἡγγίται μὲν γὰρ σιδηρὸν ἄγχι, χαλκὸν δὲ ὡς περ ξύλον
 σαθρόν·» Ἡγγίται, δὲ θλασσαν ὡς περ ἐξάλειπτον, τὸν δὲ τάρταρον
 τῆς ἀβυσσοῦ ὡς περ ἡ γμάλῳτον ἐλονίστατο ἀβυσσον ὡς περιπατόν·¹
 διὰ δὲ τοῦ προφήτου «Εἶπεν ὁ ἐχθρὸς ἀνωξας κατ' ἀληφιομαι·²
 καὶ πάλιν δι' ἐτέρου «Τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ
 30 μου ὡς νεοσσάν καὶ ὡς καταλειμμένα ὡς ἀρῶ·³» Καὶ ὁλως τοιαῦτα
 κομπάζειν ἐπιχειροῦσι, καὶ ἐπαγγέλλονται ταῦτα, ὅπως ἀπατήσωσι
 τοὺς θεοσεβοῦντας· Ἀλλ' ἡμᾶς οὐδ' οὕτως πάλιν χρὴ τοὺς πιστοὺς
 τὰς τε φαντασίας αὐτοῦ φοβεῖσθαι, καὶ ταῖς φωναῖς αὐτοῦ προσέχειν
 35 τοιαῦτα λαλῶν καὶ θρασυλόγος, ὡς μὲν δράκων ἐλκεύσθη τῷ ἀγρί-
 στρῳ παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ὡς δὲ κτῆνος φορβαλεῖν ἔλαβε περὶ τῆς
 ρῖνας, ὡς δὲ δραπέτης κρῖνω δέβεται τοὺς μακτῆρας, καὶ ψελλίῳ
 τετρώπηται τὰ γέλη· Καὶ δέβεται μὲν παρὰ τοῦ Κυρίου ὡς στρουθίον⁴,
 εἰς τὸ καταπαίζεσθαι παρ' ἡμῶν τέθεινται δὲ αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 40 δαίμονες, ὡς σκορπίοι καὶ ὄφεις, εἰς τὸ καταπατεῖσθαι παρ' ἡμῶν τῶν

1 Ἰωβ 41, 10-13 2 Ἰωβ 41 19 3 Ἰωβ 41, 23-24 4 Ψ 15, 9
 5 Ἠσ. 10, 14 6 Πρ 21, Ἰωβ 40, 29.

Χριστιανῶν¹· Καὶ τοῦτου γινώσκοντα, τὸ εἶναι ἡμᾶς τρωαίτεσθαι κατ'
αὐτοῦ· Ὁ γὰρ τὴν θαλάσσαν ἐπιγεγενημένος, ἐξελκεφεν καὶ τὴν οὐ-
κουμένην καταλαμβάνειν ἰδοὺ ἡν οἱ δ' αὖτε λωλίσαι τὴν ἰσχυρίαν
ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς λαλοῦντα κατ' αὐτοῦ· Μηδ' οὖν τὸν πρὸς ἡμᾶς
οἷς ἂν λαλή (ψευδεῖται γὰρ), μηδὲ δουλώμεν αὐτοῦ τα, φατ' αἰσία
ψευδεῖς καὶ αὐτὰς τυγχάνουσας (2). γὰρ φῶς ἐστὶν ἀληθὲς το φαίνο-
μενον ἐν αὐταῖς· τοῦ δὲ ὑπομασμένοι τῶν αὐτῶν, καλλὸν τα πρὸς
μία καὶ τὰς εἰκόνας φέρουσι καὶ ἐν οἷς κατακαίεσθαι μέλλουσιν ἐν
τούτοις ἐκφθεῖν τοὺς ἀνθρώπους πεπραχούσιν· ἔκεκε φαίνονται,
καὶ παρ' αὐτὰ πάλιν ἔφην ζῶντα· βλάψαντε, μὲν οὐδένα τῶν πιστῶν
φέροντες δὲ μεθ' αὐτῶν, τὴν ἀφροσύνην τοῦ μελλόντος αὐτοὺς δέ-
χεσθαι τῶν· (3) Ἦθεν οὐδὲ οὕτω φοβεσθαι τοὺς πρὸς ταῖς πάντα
γὰρ αὐτῶν διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ· ἔστιν εἰς οὐδὲν ἐστὶ τα ἐπ' τοῦδε ματα

25 Δοκίμοι δὲ εἰσὶ καὶ ἐγώ· μοι τῶν πάντα μεταβαλλεσθαι καὶ
μετασχηματίζεσθαι· Πολλὰς γὰρ καὶ ἡλάνην μετ' οὐδὲς προσποιῶν
τα, μὴ φαινόμενοι καὶ μνησκόπουσι· τῶν αὐτῶν τῶν Γραφῶν λέξεων
ἐστὶ δὲ δὲ καὶ ἀναγνωσκόντων ἡμῶν, καθὼς ὥσπερ ἡμεῖς λέγουσιν
αὐτοὶ τα χύτα πολλὰς· ἵππερ ἀνέγνωσται καὶ κοιμώμενους ἡμᾶς
διεγειροῦσιν εἰς προσευχὰς καὶ τούτο συνεχῶς ποιοῦσι, τηρόν μὴ
ἐπιτρέποντες ἡμῖν μηδὲ κοιμᾶσθαι· Ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀποσπῶντες,
ἐαυτοὺς εἰς τυχμάτα μοναχῶν ὡς εὐλαβεῖς προσποιῶντα, λαλεῖν
ἵνα τῷ ὁμοίᾳ στήματι πληρῶσιν, καὶ κοινὸν ἔνθα θέλωσιν ἐκκῶσαι
τοὺς ἀπατηθέντα παρ' αὐτῶν· Ἄλλ' οὐ γὰρ πρὸς προστεῖν αὐτοῖς, καὶ
εἰς προσευχὴν διεγειροῦσιν, καὶ συμβουλεύουσιν, μεθ' ὅλως ἐπιθεῖν καὶ
κατηγορεῖν καὶ ὀνειδίζειν προσποιῶντα· ἐν εἰς ποτε συνέγνωσαν
ἡμῖν (Ὁ γὰρ δι' εὐλαβείαν τὴν κατὰ τὴν αὐτῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα τοὺς
ἀκραιφνεῖς εἰς ἀπάγνωσιν ἐνέγκωσιν καὶ ἀνωρελῶν τὴν ἰσχυρίαν εἰπωσι,
ναυτιᾶσαι τα ποιήσῃσι τοὺς ἀνθρώπους, ὡς φορτικῶς καὶ βαρυάτου
δντος τοῦ μονήρους βίου καὶ ἐμπυδίσωσι τοὺς κατ' αὐτῶν πολιτευο-
μένους

26 Ὁ μὲν οὖν προφῆτης ἀποσταλεῖς παρὰ τοῦ Κυρίου, ἐταλάνιζε
τοὺς τοιοῦτους λέγων· Ἦνα, καὶ ποτιζὼν τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν
βολερὰν· Τα γὰρ τοιαῦτα ἐπιτροπὰς καὶ ἐνθυμῶματα ἀνατροπὴ καὶ
τῆς εἰς ἀρετὴν φερούσης ἐστὶν ὁδοῦ· Ὁ δὲ Κύριος αὐτῶν, δι' αὐτοῦ,
καίτοι τάλανθ' λέγοντας τοὺς δαίμονας (ἀληθῆ γὰρ εἶπον· Σὺ εἶ
ὁ Υἱὸς Θεοῦ)· ὁμοῦ ἐρίμου καὶ λαλεῖν ἐκώλυε, μὴ ποτε μετὰ τῆς
ἀληθείας καὶ τὴν ἰδίαν κακίαν ἐπισπείρωσι, καὶ ἵνα καὶ ἡμεῖς συνεβί-
σῃ, μηδέποτε τοῖς τοιοῦτοις προστεῖν, καὶ δικῶς κατὰ τὴν λέγειν
καὶ γὰρ ἀπρεπὲς, ἔχοντας ἡμᾶς τὰς ἀγίας Γραφάς καὶ τὴν παρα τοῦ
Σωτῆρος ἐλευθερίαν, διδασκῆσθαι παρὰ τοῦ διαβολοῦ, τοῦ μὴ τηρή-
σαντος τὴν ἰδίαν τάξιν, ἀλλ' ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων προνήσαντος· Διὰ τοῦτο

καὶ λαλοῦντα τοῦτον τὰς ἀπὸ τῶν Γραφῶν λέξεις καλύβει λέγων
 «Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεὸς Ἵνα τι συ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά
 μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου ¹» Πάντα
 γὰρ ποιοῦσι, καὶ λαλοῦσι, καὶ θορυβοῦσι καὶ ὑποκρίνονται, καὶ
 5 ταράττουν πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκραίων. Καὶ κτύπους γούν ποιοῦσι,
 καὶ γελῶσιν ἄφρονως καὶ συριττοῦσιν ἂν δὲ μὴ τις αὐτοῖς προσέχη,
 λοιπὸν κλαίουσιν καὶ θρηνοῦσιν ὡς ἡττηθέντες.

27 Ὁ μὲν οὖν Κύριος ὡς Θεὸς ἐποίησε τοὺς δαίμονας ἡμᾶς δέ,
 μαθόντας ἀπὸ τῶν ἀγίων, πρέπει κατ' ἐκείνους ποιεῖν, καὶ μιμεῖσθαι
 10 τὴν ἐνδρίαν αὐτῶν. Καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ταῦτα βλέποντες ἔλεγον
 «Ἐν τῷ σπασθῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου ἐκωφώθην καὶ
 ἐκπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν ²» καὶ πάλιν «Ἐγὼ δὲ ὥσει κω-
 φὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὥσει ἄλαλος οὐκ ἀνέγνων τὸ στόμα αὐτοῦ. Καὶ
 ἐγενήθην ὥσει ἄνθρωπος οὐκ ἄκουων ³» Οὐκὲν καὶ ἡμεῖς μῆτε
 15 ἀκούωμεν αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὄντων ἡμῶν μῆτε ὑπακούωμεν αὐτοῖν,
 κἂν εἰς εὐχὴν ἐγειρωσιν κἂν λαλῶσι περὶ νηστειῶν τῇ δὲ προθέσει
 τῆς ἀσκήσεως ἐκείνων ἀλλοῦ προσεγίγμεν, καὶ μὴ παρ' ἐκείνων ἀπα-
 τώμεθα πάντα πράσσοντων μετὰ ὁλοῦ. Οὐ δεῖ δὲ ροβεῖσθαι αὐτούς,
 κἂν ἐπέρχουσαι δοκῶσι κἂν θάνοντες ἀπεικῶσιν ἀσθενεῖς γὰρ εἰσι,
 20 καὶ οὐδὲν δυνάμει ἢ μόνον ἀπειλεῖν.

28 Ἦδη μὲν οὖν περὶ τούτου παρεργόμενος εἶρηκα καὶ νῦν δὲ
 πλατύτερον εἰπεῖν τὰ περὶ αὐτῶν οὐκ ἔκνετόν ἀσφαλὲς γὰρ ἡμῖν
 ἡ ὑπόμνησις ἐστὶ. Ἐπιδημησάντος τοῦ Κυρίου πέπλωκεν ὁ ἐχθρὸς
 καὶ ἡσθάνησαν οἱ δυναμεῖς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο γούν μηδὲν δυναμένος
 25 ὅμως ὡς ὑρκῆσαι, καὶ πεσὼν οὐκ ἔρημι' ἀλλὰ κἂν λόγιμα μόνον ἀπει-
 λεῖ καὶ τοῦτο ἕκαστος ἡμῶν λογίζεσθω, καὶ δύνата καταφρονεῖν
 τῶν δαιμόνων. Εἰ μὲν οὖν τοιοῦται σώμασιν ἦσαν ἐνδιδόντες ὥσπερ
 ἐσμέν ἡμεῖς, δυνατόν ἦν αὐτοῖς λέγειν ὅτι κρυπτόμενος μὲν τοὺς
 ἀνθρώπους οὐχ εὐρίσκομεν εὐρίντες δὲ βλέπτομεν. Ἦθυνάμεθα δὲ
 30 καὶ ἡμεῖς κρυπτόμενοι λανθάνειν αὐτοὺς κλείοντες κατ' αὐτῶν θύρας.
 Εἰ δὲ οὐκ εἰσιν οὕτως, ἀλλὰ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσελθεῖν δυ-
 νανταί, καὶ ἐν τῷ παντὶ ἀέρι συγγάγουσιν αὐτοὶ τε καὶ ὁ τουτων πρῶ-
 τος διάβολος· εἰσὶ δὲ κακοθελεῖς καὶ πρὸς τὸ βλέπτειν ἐπαιμοί, καὶ
 ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ, ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ὁ τῆς κακίας
 35 πατὴρ διάβολος ⁴. Ζῶμεν δὲ νῦν ἡμεῖς καὶ μᾶλλον κατ' αὐτοῦ πολιτερο-
 μεθα δῆλοι εἰσι μηδὲν λογίζοντες. Ὡς γὰρ τόπος αὐτοῦς εἰς τὸ ἐπι-
 βουλεῖσθαι κωλύει, οὔτε φίλους ἡμᾶς ὀροῦσιν ταυτῶν, ἵνα φείσωνται,
 οὔτε φιλάγαθοί εἰσιν, ἵνα διορθώσωνται ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εἰσι πονηροί
 καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐστὶ περισπούδαστον ὡς τὸ βλέπτειν τοὺς φιλαρέ-
 40 τοὺς καὶ θεοσεβοῦντας. Διὰ δὲ τὸ μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν, διὰ τοῦτο

1. Ψαμ 49, 16   2. Ψαλ 38, 2-3.   3. Ψαμ 27, 14-15.   4. Πρβλ.
 Ἰω. 6, 44.

οὐδὲν ποιοῦσιν, ὅτι μόνον ὑπερασπίζονται εἰ γὰρ ὁ δυνάμενος οὐκ ἂν ἐμείλουν
 ἀλλ' εὐθύς ἐθήρουν· ὡς καὶ ἐποίειν ἔχουσιν· εἰ γὰρ τοῦτο ποιοῦσαν
 ραβδίσαντες, καὶ μαλ' ἔτι κατὰ τὰς πόλεις, ἰδοὺ μὲν οὖν συνελευθύνοντες κατὰ αὐτὴν
 λαλοῦμεν, καὶ ἰσχυροὶ ἐπὶ τοὺς ποικιλοτρόπους ἐπὶ τὴν ἀσθενεῖαν αὐτοῦ
 εἰ ποῦν ἐλθόντες ἐξουσίαν οὐδένα ἂν τῶν τῶν Χριστιανῶν ἀφείκων
 ζῆλον ἀβδελόφιν· καὶ κατὰ τὴν ὁμοθυμαδὸν θεοσέβειαν· ἡμεῖς δὲ οὐδέ, οὐδὲν
 ταῖς διαποικίλαις ἀλλοτρίαις, ὡς ἐπικρατοῦσιν ἐπὶ τοῖς, δυνάμεθα ποιεῖν
 ὡς ἀπειλοῦσιν· ἔπειτα καὶ ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ γὰρ, πρὸς τὸ μὴ φοβεῖ-
 σθαι τοὺς τοῦτο, εἰ τοῦτο ἔχουσιν ὑπερβαίνει αὐτοῖς οὐκ ἂν ἔργοντος μετ'
 ὄχλου, οὐδὲ φαντασίας ἐπὶ τὴν οὐδὲ μεταστροφῆς ζῶμενος, ἐλευθέρου 10
 ἀλλ' ἔρχεται καὶ μὴ οὐκ ἐλθεῖν εἰς καὶ περὶ τὰς πόλεις, ἔπειτα δὲ νύκτας καὶ
 βούλεται καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις· τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες κατὰ φαντα-
 σίας ἡναιρεῖ οὐδὲ τὸν ἔχοντες ἐκφοβεῖ· ἀλλ' εὐθύς ὡς βούλεται τῇ
 ἐξουσίᾳ καταγράφεται· Ἀλλ' οἱ δαίμονες μὴδὲν δυνάμενοι· τὰ ζῶσιν ὡς
 ἐπὶ σκηνῇ· ἀλλὰ τὴν πόλιν, ὡς πορνεύει καὶ τοὺς παῖδας ἐκπορεύοντες 15
 τῇ τῶν ὁχλῶν φαντασίᾳ καὶ τοῖς σχηματισμοῖς ἐξ ὧν μάλιστα κατα-
 φρονητοὶ ὡς ἀσθενεῖ· ποικιλοῦσιν εἶναι· Ὁ γοῦν ἀληθινὸς ἄγγελος,
 ἀποστέλλει παρὰ τοῦ Κυρίου, κατὰ τῶν Ἀσσυρίων οὐ γρηγορῶντες ἔσται
 ὁχλῶν οὐ φαντασίαν· τὴν ἐξουσίαν, οὐ κτυποῦν οὐ κρῖνον· ἀλλ' ἡρεῖται
 τῇ ἐξουσίᾳ ἐκέρχεται καὶ ἀεὶ οὐδὲν εὐθύς ἐκατὸν ἀνδραγκοντα πέντε 20
 χιλιάδας· Ὁι δὲ μὴδὲν δυνάμενοι, δαίμονες, οἱ οἱ εἰσιν οὗτοι, καὶ ταῖς
 φαντασίαις ἐκπορεύονται τειραζομένους

29 Ἐάν τις τὰ τοῦ Ἰωβ λόγισται, καὶ εἴπῃ, Διὰ τί οὖν ἐξελη-
 θῶν ὁ θεὸς πάντας κατ' αὐτὸν ποιοῦντες καὶ τὴν μὲν ὑπαρχόντων
 αὐτὴν ἐπικρατοῦσιν· τὰ δὲ ἐκείνη ἀνέλεος καὶ ἐκείνην ἐπικρατοῦσιν· ποιεῖ, 25
 γινώσκοντες· καὶ τὸν ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν ὁ δυνάμενος ἐπὶ τῶν ὁχλῶν, ἀλλ' ὁ
 Θεὸς ὁ παραδιδόν· αὐτὸν πρὸς τείραν τὸν Ἰωβ ἀμέλει μὴδὲ δυνάμενος
 ποιῆσαι, ἔπειτα καὶ λαβὼν ποιοῦσιν· Ὡστε καὶ ἐκ τοῦτου μᾶλλον
 καταγνωστέως ἐστὶν ὁ ἐκείνός, ὅτι, καίτοι θέλων, οὐδὲ κατ' ἐνός ἰσχυ-
 ροῦ ἀνθρώπου δικαιοῦ· εἰ γὰρ ἰσχυροὶ οὐκ ἂν ἐπικρατοῦσιν αἰτήσας δὲ 30
 οὐκ ἀπαξ· ἀλλὰ καὶ δεύτερον, φαίνεται ἀσθενὴς καὶ μὴδὲν δυνάμενος
 Καὶ οὐ θαυμαστόν· εἰ κατὰ τοῦ Ἰωβ οὐκ ἰσχυροὶ ὅποι γε οὐδὲ κατὰ
 τῶν κτηνῶν αὐτοῦ ἐγένετο ὁλεθρὸς, εἰ μὴ συγχωρήσας τὴν ὁ Θεὸς· ἀλλ'
 οὐδὲ κατὰ τοῦ ὁχλῶν ἔχει τὴν ἐξουσίαν· «Προεκάλλουν» γὰρ ὡς ἐν τῷ
 Εὐαγγελίῳ γεγράφται, τὸν Κύριον λέγοντες· «Ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελ- 35
 θεῖν εἰς τοὺς γούρους·»· Εἰ δὲ μὴδὲ γούρους ἔχουσιν ἐξουσίαν, πολλῶν
 μᾶλλον τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεννηθέντων ἀνθρώπων οὐκ ἔχουσι.

30 Τὸν Θεὸν ἄρα μόνον φοβεῖσθαι δεῖ τούτων δὲ καταφρονεῖν,
 καὶ μὴδ' ὅλως κύτους δεδιέναι· Ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὅσον ταῦτα ποιοῦ-
 σιν, ἐπιτείνωμεν ἡμεῖς τὴν ἀσκήσιν κατ' αὐτῶν· Μέγα γὰρ ὄπλον 40

1. Σοφ. Σοφ. 1, 25. 2. Πρβλ. Δ' Βασ. 19, 35. 3. Πρβλ. Ἰωβ
 1, 15-22 2, 1-7 4. Πρβλ. Ματθ. 8 31

3. Πρβλ. Ἰωβ

- ἐστὶ κατ' αὐτῶν βίος ὀρθός καὶ ἡ πρὸς Θεὸν πίστις. Φοβούμεναι
 γοῦν τῶν ἀσκητῶν τὴν νουθεσίαν, τὴν ἁγνήν, τὰς ἐπιτάγας, τὸ πρᾶον,
 τὸ ἡσυχον, τὸ ἐφελκυστικόν, τὸ ἐκκενδρῶδες, τὴν ἀπειροφροσύνην, τὸ
 φιλανθρωπον, τὰς ἐλεημοσύνας τοῦ ἰσχυροῦ καὶ προηγουμένως τὴν εἰς
 5 τὸν Χριστὸν εὐσεβεῖαν. Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ πάντα τοιοῦτοι, ἵνα μὴ
 ἔχωσι τοὺς κατακατασφύγγους αὐτῶν. Ἰσχυροὶ γὰρ τὴν κατ' αὐτῶν δεθεί-
 σαν χάριν τοῖς πιστοῖς, παρακαλοῦσιν, ἀντιπροσέχουσιν, ἀντιπροσέχουσιν αὐτοὺς
 δέδωκα ὑμῖν ἐφύσταναι πνεῦμα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι καὶ σκερπίων καὶ ἐπι-
 πᾶσιν τὴν δύναμιν τοῦ ἐλθούτος.¹
- 10 31 Ἄν τοῖσιν καὶ προελεγεῖν ὑποχρεοῦνται, καὶ προσποιεῖσθαι
 τις. Πολλὰ γὰρ πρὸ ἡμερῶν λέγουσιν τοὺς μεθ' ἡμετέρας ἀπεντιμώντας
 ἀδελφούς καὶ ἐργάζονται μετ' ἐκείνων. Παροῦσι δὲ τοῖς οὗτοι, οὐ κηδύ-
 μενοι τῶν ἀκούοντων, ἀλλ' ὅτι πιστεύει αὐτοῖς, πειτῶσιν αὐτοὺς
 καὶ τότε λοιπὸν ὑποχειρίζονται ἐργάζεσθαι. καὶ μετὰ τὸν ὅθεν οὐδεὶς προσέ-
 15 ρειν αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ λέγουσιν, ἵνα ἴδωμεν ὅτι μὴ βραχὺ ἔχουσιν
 ἡμεῖς, τοῖσιν. Τὸ γὰρ θεολογικὸν εἶδος ἐκείνων γινώσκοντες, σιωποῦμεν
 μᾶλλον τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τὴν ὑποκαταστάσεως ὁδὸν ἐωρακότες,
 προλαμβάνουσι τῷ ἁμαρτωλίᾳ καὶ ἀποκρίνεται. τοῦτο καὶ ἡμεῖς
 ἐπικαθήμενοι, προλέγει προλαμβάνοντες τοῦ ὁδεύοντος τοῖς ποσίν.
 20 ὥστε οὐδ' ἐν τούτῳ γρηγοροῦμεν, ὅτι οὐδὲν γὰρ τῶν μὴ γενομέ-
 νων προγινώσκουσιν ἄλλα μόνον, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ὁ πάντα γινώσκων
 πρὶν γενέσεως αὐτῶν.² Ὅσοι δὲ ἐβλεπούσιν, ὡς κλέπται, προτρέ-
 γοντες ἀπαγγέλλουσι. Πόσους γὰρ ἐκ ἡμῶν, καὶ οἱ συνήλθομεν, καὶ
 25 ὁμιλοῦμεν κατ' αὐτῶν σημαίνουσι, πρὶν παρ' ἡμῶν τις ἀπελθὼν
 ἀπαγγεῖλαι. Τοῦτο δὲ καὶ ταῖς τὴν ταχυδρομὸς ποιῆσαι δύναται,
 προλαβὼν τὸν βραδυνόντα. Ὁ δὲ λέγουσιν, τοιοῦτος ἐστίν. Ἄν τις ἀρξή-
 ται περιπατεῖν ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας, ἢ ἀπὸ τίνος ἄλλης χώρας, πρὶν
 μὲν ἀρξέσθαι περιπατεῖν, οὐκ ἴσταιν εἰ περιπατήσῃ περιπατοῦντα
 30 δὲ τοῦτον ἐωρακότες προτρέχουσιν καὶ πρὶν αὐτὸν ἐλθεῖν ἀπαγγέλλου-
 σι καὶ οὕτω συμβαίνει τοῖς μεθ' ἡμετέρας ἐλθεῖν. Πολλὰς δὲ τῶν
 περιπατούντων ὑποστρεφόντων ἐφύσαντο αὐτοί.
- 32 Οὕτω καὶ περὶ τοῦ ποταμοῦ ὁδοῦ ἐστίν, ὅτι φλυαροῦσιν
 ἐωρακότες γὰρ πολλοὺς ἰστοῦς νικημένους ἐν τοῖς τῆς Αἰθιοπίας μέρεσι,
 καὶ εἰδότες, ὡς ἐξ ἐκείνων ἡ τλημμεσία τοῦ ποταμοῦ γίνεται, πρὶν
 35 ἐλθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ δὲ ὁδοῦ προτρέγοντες λέγουσι. Τοῦτο δ'
 ἂν καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰρηκαίην εἰς τοσοῦτον ἡδύναντο δραμεῖν ὅσον
 ἐκείνοι. Καὶ ὥστε ὁ σκοπὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνερχόμενος εἰς ὑψηλόν,
 μᾶλλον τοῦ κάτω μένοντος προσέβλεπε τὸν ἐρχόμενον.³ καὶ αὐτὸς δὲ ὁ
 40 προτρέγων εἶπε πρὸ τῶν ὁδῶν, οὐδ' ἂν μὴ γενόμενα, ἀλλὰ τὰ ἤδη
 ὁδεύοντα καὶ γινόμενα οὕτω καὶ οὗτοι κάμνειν αἰσθύνονται, καὶ σημαί-
 νουσιν ἄλλους, ἵνα μόνον ἀτατώσιν ἂν μέντοι ἡ Προνοία μεταξὺ τι

¹ Λουκ. 10, 19² Πρὸς Διον. (Σωσ. 42)³ Πρὸς Β' Βασ. 18, 26

βουλευσῆται περὶ τῶν ὕδατων ἢ τῶν ὁδούντων (ἔξεστί γὰρ αὐτῇ, ὡς εἰρησύνῃ οἱ δαίμονες καὶ ἡπατήθησαν οἱ προσεσχημένοι αὐτοῖς.

33 (Ὡς συνέστη τὰ τῶν Ἑλλήνων μαρτυρία, καὶ οὕτως ἐπληρώθησαν παρὰ τῶν δαιμόνων τὸ τρίτον ἄλλα καὶ ὡς πεπαισμένοι ἡ πλάνη. Ἦλθε γὰρ ὁ Κύριος ὁ συν τούτῃ τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν καὶ τοὺς 5 δαίμονας καταργήσας. Οὐδὲν γὰρ γινώσκουσιν ἀφ' ἐαυτῶν ἀλλ' ὡς λέγουσι ἅπαρ' ἄλλοις ὁρῶσιν καὶ ἀβαστανοῦσι καὶ μᾶλλον σπύχονται εἰσὶν ἢ προγινώσκουσι. Διὸ, καὶ ἀληθῆς ποτε τοιαύτα λέγουσι, μὴδ' αὐτῶς αὐτοὺς θαυμάζω. Καὶ γὰρ καὶ ἰατροὶ πείραν ἔχοντες τῶν νοσημάτων, ἐπειδὴν θεωρήσωσιν ἐν ἅλλοις τὴν αὐτὴν νόσον, 10 πολλακίς στοχαζόμενοι ἀπὸ τῆς συνθεῆας προλέγουσι. Καὶ κυβερνήται δὲ καὶ γεωργοὶ, πάλιν, ἀπὸ τῆς συνθεῆας βλέποντες τὴν τοῦ ἀέρος καταστάσιν, προλέγουσιν ἢ χειμῶνα ἢ εὐδίον ἀεὶ εἶσεσθαι καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἐκ θεῆας ἐπινοίας αὐτοὺς ἀν-τὶς εἶπε προλέγειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς συνθεῆας. Ὅθεν εἰ καὶ οἱ δαίμονες τὰ κατὰ ποτε 15 στοχαζόμενοι λέγουσι μὴ διὰ τοῦτο τις αὐτοὺς θαυμάζω, μὴδε προσέχεται τοῖς τοῖς γοητῶν τοῖς; ἀκούσας τὸ εἶδος παρὰ τούτων πρὸ ἡμερῶν τὰ ἐρχόμενα ἢ ποιησκόδη τὰ τοιαύτα ἵσταναι καὶ ἀληθῶς νινώσκει. οὐ γὰρ ἀρετῇ, ἐστὶ τοῦτο ποιεῖν, οὐδὲ ἡθους ἀγαθοῦ παντως ἐστὶ τοῦτο γινώσκοντα. Οὐδεὶς, ἄνθρωπον 20 κρίνεται διὰ τοῦ οὐκ οἶδε, καὶ οὐδεὶς, μακαρίζεται, ὅτι μελετήθηκε καὶ ἔργω ἀλλ' ἐν τοῖς τοῖς ἑκάστος ἔχει τὴν κρίσιν, εἰ, τῇ πίστει τῇ ῥήκε, καὶ τὰς ἐντολάς γινώσκων ἐφωκίζεν.

34 (Ὅθεν οὐ δεῖ περὶ πολλοῦ τιποτα ποιεῖσθαι, οὐδὲ διὰ τὰς ἀσχεῖσθαι καὶ ποιεῖν, ἵνα προγινώσκωμεν, ἀλλ' ἵνα τὸ καλὸς 25 πολιτευόμενοι ἀρεσώμεν. Εἴθεσθαι, τε χρὴ, οὐ, ἵνα προγινώσκωμεν, οὐδὲ τούτων τῆς ἀσχεῖσθαι ἀπὸ τῆς μὴσθαι ἀλλ' ἵνα συνεργῶμεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην ὁ Κύριος γέννηται. Εἰ δὲ ἀπαξ καὶ τοῦ προγινώσκειν ἡμῖν μέλει καθαρεύομεν τῷ δαιμόνι. Ἐγὼ γὰρ πιστεύω, ὅτι καθαρεύουσιν ἡμεῖς πανταχόθεν καὶ κατὰ φασιν ἐστῶσα, 30 δυνατά, διορατικῇ γινομένη πλειονα καὶ μικρότερα βλέπειν τῶν δαιμόνων, ἔγνωσα τὸν ἀποκαλούμενον Κύριον αὐτῇ ὅσα ἐν τῇ τοῦ Ἐλισσαίου βλέπουσα τὰ κατὰ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὁρῶσα ἅς παρ' αὐτὴν ἐστῶσας δυνάμεις.

35 (Ὅταν τοίνυν νυκτὸς ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς, καὶ θελώσι τὰ 35 μέλλοντα λαλεῖν, ἢ λέγειν. Ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ ἄγγελοι μὴ προσέχετε, φεύδονται γὰρ. Ἄν δὲ καὶ ἐπαινῶσι τὴν ἔσχησιν ἡμῶν καὶ μακαρίζωσι ἡμᾶς, μὴτε ὑπακούετε, μὴθ' ὅπως προσηγορεύσθε τοῖς σφραγιζέτε δὲ μᾶλλον ἑαυτοὺς καὶ τὸν οἶκον καὶ εὐχεσθε καὶ ὀφείθε αὐτοὺς καὶ γινόμενους ἀφανεῖς δεῖλοι γάρ εἰσι, καὶ τανυ φοβούνται 40 τὸ σημεῖον τοῦ Κυρίου σταυροῦ ἐπειδὴ περ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀπο-

δυσάμενος, παρεδειγμάτισεν ὁ Σωτὴρ. Ἐὰν δὲ καὶ ἀναίδεστον
 στήκωσιν, ἐξορρούμενοι καὶ ποικιλλόμενοι ταῖς φαντασίαις μὴ
 δειλιάσῃτε, μὴδὲ πτήξῃτε μὴδὲ ὡς καλοὺς αὐτοῖς προσέχητε καὶ
 γὰρ τὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν φαλῶν παρουσίαν εὐχερὲς καὶ δι-
 5 νατόν ἐστὶ διαγκῶναι, τοῦ Θεοῦ δόντος, οὕτως. Ἡ μὲν γὰρ τῶν
 ἁγίων ὁπτασία οὐκ ἐστὶ τεταραγμένη. Οὐκ ἐρίσει γὰρ, οὔτε κραυγασεῖ,
 οὔδὲ ἀκούσει τις τῆς φωνῆς αὐτῶν.¹ Ησυχῶς δὲ καὶ πρῶτως γίνεται
 οὕτως ὡς εὐθύς χαρὰν καὶ ἀγαλλίωσιν καὶ θάρσος, ἐγγινεσθαι τῇ
 ψυχῇ ἐστὶ γὰρ μετ' αὐτῶν ὁ Κύριος, ὃς ἐστὶν ἡμῶν μὲν χαρὰ, τοῦ δὲ
 10 Θεοῦ Πατρὸς ἡ δυνάμις· οἱ τε λογισμοὶ κατὰ τὴν ἀτραχὺν καὶ ἀκομαντοὶ
 διαμένουσιν ὥστε κατακαυζομένην αὐτὴν οὐκ αὐτῇ, τοῦ φαινομένου
 θεωρεῖν. Καὶ γὰρ πόθος τῶν θείων καὶ τῶν μελλόντων κατὰ ἐπισέρ-
 χεται, καὶ θελήσει παντὶς συναρθῆναι τοῦτο, εἰ ἀτρεχέτο μετ'
 αὐτῶν. Ἐὰν δὲ καὶ, ὡς ἄνθρωποι, τινεὶ φοβῆθωσι τῶν καλῶν
 15 ὁπτασιῶν, ἀφαιροῦσιν οἱ φαινόμενοι τὸν φόβον παρ' αὐτὰ τῇ ἀγνῇ
 ὡς ἐποίησε Γαβριὴλ τῷ Ζαχαρίᾳ,² καὶ ὁ φάνει ἀγγέλῳ ἐν τῷ Θεῷ
 μνημεῖον ταῖς γυναῖκι,³ καὶ ὁ τοῖς ποιμέσι λέγων ἐν τῷ ἑκαγγελίῳ
 «Μὴ φοβεῖσθε»⁴. Ἔστι γὰρ ὁ φόβος ἐκείνων οὐ κατὰ δειλίαν ψυχῆς,
 ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν τῆς τῶν κρείττονων παρουσίας. Ἰοῦσαυτὴ μὲν
 20 οὖν ἡ τῶν ἁγίων ὁπτασία.

36. Ἡ δὲ τῶν φαλῶν ἐπιδρομὴ καὶ φαντασία τεταραγμένη,
 μετὰ κτύπου καὶ ἤχου καὶ κραυγῆς, οἷα ἂν γένοιτο νεώτεροι ἀπαι-
 δεύτων καὶ ληστών κινήσις. Ἐξ αὐτοῦ εὐθύς γίνεται δειλία ψυχῆς,
 ταραχὸς καὶ ἀταξία λογισμῶν κατὰ τὴν μίσος πρὸς τοὺς ἀσκητάς,
 25 ἀκηδία, λύπη, μνημὴ τῶν ὀκειλῶν, καὶ φόβος θανάτου καὶ λοιπὸν
 ἐπιθυμία κακῶν, ὀλιγωρία πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ τοῦ φόβου ἀκαταστα-
 σία. Ὅταν τοίνυν θεωρησαντὲς τινεὶ φοβῆθῃτε, ἔὰν μὲν εὐθύς ὁ φόβος
 ἀφαιρεθῇ, καὶ αὐτ' ἐκείνου γένηται χαρὰ ἀνεκκλήτος, καὶ εὐθυμία,
 καὶ θάρσος, καὶ ἀνάγκησις, καὶ τῶν λογισμῶν ἰταραξία, καὶ τὰ ἄλλα
 30 ὅσα προεῖπον, ἀνδρῖα τε καὶ ἀγάπη εἰς τὸν Θεόν, θαρσείτε καὶ εὐχεσθε·
 ἡ γὰρ χαρὰ καὶ ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς δεικνύσι τὸ παρόντος
 τὴν ἀγιότητα. Οὕτως Ἰβραὴμ ἰδὼν τὸν Κύριον ἠγαλλίστατο
 καὶ ὁ Ἰωάννης, γενομένης φωνῆς παρὰ τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἐσκήρ-
 τισεν ἐν ἀγαλλίᾳσι.⁵ Ἐὰν δὲ φανέντων τινῶν ταραχὴ γένηται, καὶ
 35 κτύπος ἐξωθεν, καὶ φαντασία κοσμικὴ, καὶ ἀπειλὴ θανάτου καὶ ὅσα
 προεῖπον, γινώσκετε ὅτι φαλῶν ἐστὶν ἡ ἐφοδος.

37. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο γινώρισμα ὑμῶν ἐστὶν ὅτ' ἂν τινῶν ἐπι-
 μένη δειλιάωσι ἡ ψυχὴ, παρουσίᾳ τῶν ἐχθρῶν ἐστὶ. Οὐ γὰρ ἀφαιροῦν-
 40 ται τὴν δειλίαν τῶν τοιούτων οἱ δαίμονες, ὥστε πεποιτικέναι μετὰς
 ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τῇ Μαρίᾳ καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ, καὶ ὁ φάνει ἐν τῷ

1. Πρὸς Ἡε 41, 2. 2. Πρὸς Λουκ 1. 3. Πρὸς Ματ 23, 5.
 4. Λουκ 2, 10. 5. Πρὸς Λουκ 1, 41.

μνημεῖον ταῖς γυναῖκιν τὰς ἀδελφὰς ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὁρῇ τῇ
 ταῖς φαντασίαις, ἵνα μὴ ἐκείναι τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 τὴν προσπαθειάν, ἵνα μὴ ἐκείναι τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 ἑλπίαν, οὕτως ἵνα μὴ ἐκείναι τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 φιλοδοξίαν Θεοῦ, ἵνα μὴ ἐκείναι τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 τὰς διαβολὰς, ἀπὸ τῆς ἐκείνης καὶ τῆς κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 μὴν εἶρκεν αὐτὰς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 τὸν Θεὸν αὐτὸν προσέειπεν, καὶ αὐτὸς μὴ ἐκείνην πρὸς τὴν
 οὖν καὶ ἄλλον οὐ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ὁ γὰρ εἰρήκεν ὁ Κύριος, οὕτως ὅτι ἐκείνην πρὸς τὴν
 ἡμῶν ἀκούοντες, οὐ ἀκούοντες, καὶ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς
 τὸν Κύριον τὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν

38 ἵνα δὲ ἐκείνη τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ταῖς ὑπερβαίοντες ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ζῆλον μόνον τὸν δὲ οὐκ ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 καὶ ἀμνησθῆναι τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ἵνα γὰρ ποτε σφραγίσῃ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 γὰρ ἀκούοντες, οὐ ἀκούοντες, καὶ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ἀλλ' ἐκείνη τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ἐν οὐρανῷ γεγραπταί, καὶ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 καὶ τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 ἐστὶν ἡ χάρις αὐτοῦ, ἡμεῖς αὖτε οὐκ ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 μένοις, καὶ λέγουσι αὐτοῖς οὕτως οὐκ ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 μὲν, καὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι δύναμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν ἀπεκρίναται
 ἡμῖν λέγων ἡμῖν οὐκ οὐκ ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 25 ἔδωκε τὸν ἀσθεῖν Κεφάλαιον, ὅπως εὐχεσθῇ δὲ καὶ πρὸς τὸν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνην πρὸς τὴν
 νειν χάρισμα διακριτικῶς πνεύματος ἵνα, καθὼς γέγραπται, μὴ πάντες
 πνεύματι πιστευόμενοι¹

39 Εὐλογοῦν μὲν οὖν σιωπῆσαι, καὶ μὴδὲν, ἐξ ἑαυτοῦ λε-
 γειν ἀρκεῖσθαι δὲ μόνος ταῦτος, ἵνα δὲ μὴ νομισθῇ ταῦτα με λέγειν καὶ
 ἀπλῶς, καὶ ἀποπειρά, καὶ ἀπλῶς πιστεύσῃ ταῦτα με διηγεῖσθαι.
 διὰ ταῦτο, καὶ ὡς ἄλλων πνεύματι, ἀλλ' οὐδὲν ὁ ἀκούων Κυρίου, τὸ
 τοῦ συνεδίου καθαρὸν, καὶ αὐτὸς οὐδ' ἐμῶν τῆς δεξιᾶς ἀγαπῆς
 χάριν καὶ προτροπῆς, ὅτι εἶδον τῶν δαιμόνων ἐπιτηδεύματα, ταῦτα πα-
 λιν λέγω Πιστάκις ἐμακρήσαν με, καὶ γὰρ κατεράσαν με αὐτοὺς ἐν
 35 ὀνόματι Κυρίου Πιστάκις προειρηχάσι περὶ τοῦ ποταμοῦ ὕδατος
 καὶ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγον καὶ ἡμεῖς τὴν περὶ τούτου μέλει, ἦλθον ποτε
 ἀπεικονίζοντες, καὶ ἐκκοκῶσαν με ὡς στρατιῶται μετὰ πανοπλίας.
 καὶ ἄλλοτε ἵππων καὶ θηρίων καὶ ἐρπετῶν ἐταγρώσαν τὸν οἶκον
 καὶ γὰρ ἐπαλλον αὐτοὺς ἐν ἄρμασι καὶ οὕτως ἐν ἵπποις ἡμεῖς δὲ ἐν 60

¹ Ματθ 4, 10. Πρὸς Δαυτ 13, 4
 2, 22-23 * Α' Ἰω 4, 1.

2 Λουκ 10, 20 3 Ματθ

ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνήσομεθα ¹» καὶ ταῖς εὐχαίς ἀνετράπησαν ἐκεῖνο, παρὰ τοῦ Κυρίου ἦλθεν ποτὲ ἐν σκοτίᾳ φαιτός ἔχοντες φαντασίαν, καὶ ὁλοκλήρως ἦλθον φαντασίᾳ σοί, Ἀπτωμε. Ἐγὼ δέ, καμνῶν τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρχομαι καὶ εὐθὺς ἐσβέσθη τὸ
 5 φῶς τῶν ἀσπερίων. Καὶ μετὰ μῆνης ὀλίγους ἔλθον ὡς, καλλόντες, καὶ λαλοῦντες ἀπο τῶν Γραφῶν «Ἐγὼ δὲ ὥς κωφός, οὐκ ἤκουον ²» Ἔσεισαν ποτὲ τὸ μοναστήριον ἐγὼ δὲ κύματα, καὶ κτύπος, μένων τῷ φρονήματι. Καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν εἰσθεῖτες ἐκρύπτειν ἐσπύριτον, ὡρ-
 10 γαῖντο Ὡς δὲ ἐρχομαι, καὶ ἀνεκείμην πάλιν κατ' ἐμᾶστον εὐθὺς ἤρξαντο θρηνεῖν καὶ κλαίειν, ὥστερ' ἐξέπνευσαντες ἐγὼ δὲ ἐδοξαζόν τον Κύριον τὸν καθελόντα καὶ παραδειγματίσαντα τὴν τόλμην καὶ τὴν μαριαν αὐτῶν.

40 Ἐφανη ποτὲ δαιμων ὑψηλός, ἵαν μετὰ φαντασίας, καὶ τετὸλ μηκεν εἰπεῖν Ἐγὼ εἰμι ὁ δαιμων τοῦ Θεοῦ καὶ, Ἐγὼ εἰμι ἡ πρόνοια
 15 τί σοι θέλεις χαρίσασθαι. Ἐγὼ δὲ ποτὲ μᾶλλον ἐνεφύστα κατ' αὐτοῦ, τὸν Χριστὸν ὀνομάσας, καὶ τυφλὸν τοῦτον ἐπεφύστα καὶ ἐδοξα τετυ φέναι, καὶ εὐθὺς ὁ τῆλικότος, σοὶ πᾶς ὡς ἐστὶν δαίμων, ἤρπαισθη, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. ἦλθε ποτὲ νεφελοκτοῦ μου καὶ ὡς μοναχός ὁ δόλιος, ἔχων ἁπτῶν φαντασίας καὶ συνεβίβλεψε λέγων
 20 Παγε, καὶ παῦσαι τῶν πολλῶν πόνων ἡνέρεται εἰ καὶ σὺ, καὶ ἀλλεῖς ἀσθενεῖν. Ἐγὼ δέ, νοήσας αὐτοῦ τὴν μεθόδεον, ἀνέστην ἐξελθῆναι. Κάκεϊνος οὐκ ἤνεγκεν ἐξέλτε γὰρ, καὶ δια τῆς θυμῆς ὡς καπνός ἐξερχόμενος ἐφάνη. Πιστικὴς ἐν τῇ ἐρήμῳ φαντασίαν ἐδεξε χρυσοῦ ἵνα μόνον ἀρωμαί, καὶ βλάβῳ ἐγὼ δὲ κατέβαλλον αὐτοῦ, κάκεϊνος
 25 ἐτήκετο. Πολλάκις ἐκοπτον με πληγαῖς, καὶ γὰρ ἔλεγον Οὐδὲν με χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ³ καὶ μᾶλλον αὐτοὶ μετὰ ταῦτα κατέκοπτον ἀλλήλους. Οὐκ ἐγὼ δὲ ἤμην ὁ παλιὸν ἐκεῖνος, καὶ καταρ- γῶν ἀλλ' ὁ Κύριος, ἦν, ὁ λαὸς ὡν «Ἐθεωροῦν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστρα- τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα ⁴» Ἐγὼ δέ, τέκνα ἀνιμωμένων καὶ ἀπο-
 30 στολικοῦ ῥήτοῦ, ἀμετρησηματίσα ταῦτα εἰς ἐμᾶστον ⁵» ἵνα μάθῃτε μὴ ἐκκακεῖν ἐν τῇ ἀσκήσει, μηδὲ φοβεῖσθαι τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ τὰ φαντασίας.

41 Καὶ ἐπειδὴ γέγονα ἀφρων διηγουόμενος, δέξασθε καὶ τοῦτο πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀφοβίαν, καὶ πιστεύσατε μοι ὡς ψευδομαι γάρ
 35 Ἐκρουσέ ποτὲ τις ἐν τῷ μοναστηρίῳ τὴν ἐμὴν θυραν καὶ ἐξελθών, εἰδὼν τινα μακρόν καὶ ὑψηλὸν φαινόμενον. Εἶτα προσηύχοντός μου Σὺ τις εἶ, ἔφη Ἐγὼ εἰμι ὁ Σατανᾶς. Εἶτα λέγοντός μου Τί οὖν ἐνταῖθα πάρεῖ, ὁλοκλήρως ἐκεῖνος Τ. μέμφονται με μάτην οἱ μοναχοί, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες Χριστιανοί; Γ. μοι καταρῶνται καθ' ὥραν
 40 Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος Τί γὰρ αὐτοῖς ἐνοχλεῖς ἔφη Οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ ἐνοχλῶν

1. Παλμ. 19, 8. 2. Παλμ. 37, 14. 3. Πρβλ. Ῥωμ. 8, 35. 4. Λουκ. 10, 18. 5. Α' Κορ. 4, 6.

αὐτοῖς, ἀλλ' αὐτοὶ παραπτῶσιν ἑαυτοὺς ἐγὼ γὰρ ἀσθενὴς γέγονα. Οὐκ ἀνέγνωσαν, ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλειπον αἱ βουφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθελεῖς. Ἐν τῷ ἐν. τοπον ἔχω, οὐ βλαβὴς οὐδὲ πάλιν Πανταχοῦ Χριστιανοὶ γέγονασιν. λοιπὸν καὶ ἡ ἐρημὸς πεπληρώται μοναχῶν. Ἐαυτοὺς ἐρετώσαν, καὶ μὴ ματῶν με κατ' ἀρχοθεύσαν. Τότε θαυμάσας ἐγὼ τοῦ Κυρίου τὴν χάριν, εἶπον πρὸς αὐτὸν Ἄει ψευστὴς ὢν, 5 καὶ μηδέποτε λεγὼν ἀληθεῖαν ὁμῶς ταῦτο νῦν, καὶ μὴ θέλων, εἰρηκᾶς ἀληθὲς ὁ γὰρ Χριστὸς, ἐλθὼν, σθένός σε πεποιθεῖ, καὶ καταβαλὼν ἐγυμνώσεν. Ἐκείνης ἀκούσας, ὃ τοῦ Σωτῆρος ὄνομα, καὶ μὴ φέρων τὴν ἐκ τούτου κτῆσιν ἀφανὴς γέγονεν.

42. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ διαβολὸς ὁμολογεῖ μηδὲν δυνασθαί, ὀφειλομένον παντελῶς καταφρονεῖν αὐτοῦ, τε καὶ τῶν δαιμονίων αὐτοῦ. Ὁ μὲν οὖν ἐχθρὸς μετὰ τῶν ἐαυτοῦ κινῶν τισυταί, ἔχει τὰς πανουργίας ἡμεῖς δὲ, μαθόντες αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν, καταφρονεῖν αὐτῶν δυναμειῶ. Τούτων οὖν τῶν τρόπων μετὰ προκαταπίπτωμεν τῇ δικνῇ, 15 μηδὲ λογιζόμεθα ἐν τῇ ψυχῇ δειλιάς, μηδὲ ἀναπλάττωμεν ἑαυτοὺς φόβους λέγοντες. Μὴ ἔρα δαιμονίων ἐλθὼν ἀνατρέψῃ με, μὴ ἔρα βαστάξας καταβάλῃ, ἢ εἰς ἀφ' ἐλπίστα, ἐκτράξῃ. Ὡς δ' ὁλως ἐνθυμούμεθα τοιαῦτα, μηδὲ λυπεύμεθα ὡς ἀπολλυμένοι, θαρρύνωμεν δὲ μᾶλλον καὶ χαίρωμεν αἰ, ὡς σωζόμενοι καὶ λογιζόμεθα τῇ ψυχῇ, ὅτι Κύριον, 20 μεθ' ἡμῶν ἔστιν ὁ τροπῶσα, καὶ καταργήσας αὐτοὺς. Καὶ διανοούμεθα δὲ καὶ ἐνθυμούμεθα αἰ, ὅτι ὄντος τοῦ Κυρίου μεθ' ἡμῶν, οὐδὲν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσουσιν. Ἐλπίοντες γάρ, ὁποῖους ἂν εὕρωσιν ἡμᾶς, τοιοῦτοι καὶ κατὰ γίνονται πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς ὃς εὕρισκουσιν ἐν ἡμῖν ἐνοχίας, οὕτω καὶ αὐτοὶ τὰς φαντασίας ἀφομοιοῦσιν. Ἐάν 25 μὲν οὖν δειλιώντες εὕρωσι καὶ παραταράσσῃ, εἰθὺς αὐτοὶ, ὡς λέγεται, τὸν τοπον κρηλακτον εὕροντες, ἐπιβιβάζουσι καὶ ὅπερ ἀφ' αὐτῶν λογιζόμεθα ταῦτο μετὰ προσθήκης ποιοῦσιν. Ἐάν γὰρ βλέπωσιν ἡμᾶς φοβούμενους καὶ δειλιώντας, μείζονα, αὐξανόντες τὴν δειλίαν ἐν ταῖς φαντασίαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, καὶ λοιπὸν ἐν τοῖς αἰ τοῖς 30 πῦρος κολαζεται. καὶ ἔάν τις χαίρωντας, ἡμᾶς, εὕρωσιν ἐν Κυρίῳ καὶ λογιζομένους περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ ἐνθυμούμενους, ὅτι τοῦ Κυρίου, καὶ διαλογιζομένους, ὅτι πάντα ἐν χειρὶ Κυρίου ἔστι, καὶ οὐδὲν ἰσχύει δαιμονίων κατὰ Χριστιανούς, οὐδὲ ὁλως ἐξουσίαν ἔχει κατὰ τινος, βλέποντες ἡσφαλισμένην τὴν ψυχὴν τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς, ἀποστρέφονται κατησχυσμένοι. Οὕτως τὸν μὲν Ἰωβ ἰδὼν ὁ ἐχθρὸς περιπεφραγμένον, ἀνεχώρησεν ἀπ' αὐτοῦ, τὸν δὲ Ἰουδαν γυμνὸν ἀπὸ τούτων εὕρων, ἰχμαλωτίσεν. Ὡς τε, εἰ θέλωμεν καταφρονεῖν τοῦ ἐχθροῦ λογιζόμεθα αἰ τα τοῦ Κυρίου, καὶ χαίρῃ αἰ ἡ ψυχὴ τῇ ἐλπίδι, καὶ ὀφόμεθα ὡς κερτὸν τα τῶν δαιμονίων παιγνία, καὶ μᾶλλον 35 φευγόντας αὐτοὺς ἢ διωκόντας. Εἰσι γὰρ λίαν αὐτοὶ, καὶ

πρεσβυτον, δευσι προσδοκοντες, ας το ὑπομασθενον αὐτοῖς, τῶν

- 4 καὶ τῶν δὲ πρὸ, αὐθιαν καὶ ἐκείνων ἔχετε παρ' ἐκείνοις
 ἡ ἐκείνων. Ἦσαν τις φαντασία γεννηθεῖσα, καὶ προκαταπίπτε ἐν
 δεξιᾷ ἀλλ' ὅπου ἐν τῇ θαρρῶν ἐρωτᾷ πρῶτον. Τί εἰς σὺ καὶ τοῦθεν,
 5 καὶ ἐπὶ μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς προφορᾶς τε καὶ τῶν ὁρῶν σου
 εἰς γὰρ καὶ μετὰ τῶν ὁρῶν εἰν δε ἡ ἀποδοκίμησις ἡ ἐστὶν ἐκασθενεῖ,
 βλεπόμενα ἐρωτῶμεν, τὴν διανοίαν πταρᾷ, γὰρ περημένη τὴ ὁλως
 πρὸ αὐθιᾳ. Ἦ εἰ καὶ τοῦθεν ἰδύμενος, μετὰ τῶν ἁγίων, ἐρωτήσας,
 ἐμαθεν ὅτι δε ἐλθόν, οὐκ ἔλαθεν ἐρωτήσαντα τὸν Δανιὴλ.

- 10 καὶ ἰαχὴ διαλεγόμενου τοῦ Ἀντωνίου πάντες, ἔχαιραν καὶ
 τῶν μὲν ὁ ἑρως τῆς ἀρετῆς, ῥῥῳε τῶν δὲ τῇ γὰρ ἀπαρβαλετο,
 καὶ ἁλλων ὁ οὐκ ἐπὶ πᾶσι πάντες τὴ ἐπιθῶντος καταφρονεῖν ὅς
 διαμονὴς ἐπιβλεπτο, ὑπερβαίνοντες τὴν δουλείαν παρὰ τῶν ἁγίων.
 Ἀντωνίου γὰρ τὴν τῶν διακρίσιν τῶν τῶν κατὰ τὸν ἦν ὅν ἐν τοῖς

- 15 ἱεροῖς τὰ μοναστηρια ὡς σκηνὰ πεπετυγμένον θεῶν γυνῶν παλλόντων
 τῶν φημιλογημένων ὑπερβαίνοντων, ἐχόμενων ἀλλήλων ἐπὶ τῇ
 τῶν μελλόντων ἐπιδοῖ καὶ ἐργαζομένων εἰς τὸ πᾶσι ἐκαστοῖς,
 ἀγῆται τε καὶ παρῶντος, ἐχόμενων εἰς ἀλλήλους. Καὶ τὴν ἀλλήλους
 ὁδὸν ὡς περ γυναικῶν κατὰ τὴν οὐσίαν θεοσεβείας καὶ δικαιοσύνης

- 20 ὅτι ἦν γὰρ ἐκεῖ ἀδελφῶν, ἀδελφῶν, οὐδὲ μετὰ τῶν φημιλογημένων
 ἀλλὰ πᾶσι, μετὰ τῶν κατὰ τὸν ἐν δὲ τῶν πάντων τῶν ἀρετῶν τῶν φημιλογημένων
 ὡς περ ἰδόντες τὰ κατὰ τὸν μοναστηρια καὶ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 τάξιν ἀναφωνηταὶ καὶ εἰπεῖν ὅτι καὶ κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν ἰακώβ,
 αἱ σκηναὶ σου, ἰσραὴλ, ὡς περ σκηνῶν σου καὶ ὡς περ τῶν κατὰ τὸν
 25 ἐπὶ ποταμῶν, καὶ ὡς περ σκηνῶν, ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 παρ' ὁδοῖν.²

- 45 Ἀντὸς μόντοι συνεχῶς κατὰ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 μοναστηρια, ἐπέτενε τὴν ἰσχυρίαν κατὰ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 30 σκηνῶν τῶν ἐφημερῶν τῶν ἀνθρώπων βίῃ. Καὶ πρὸς μέλλων ἐσθῆιν
 καὶ κομᾶσθαι καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 ἡσυχίαν, τὸ τῆς ψυχῆς λογιζόμενα, νοσῶν. Πᾶσι γὰρ μετὰ
 πολλῶν ἁλλων μοναχῶν μέλλων ἐσθῆιν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 τροφῆς, παρητησάτω καὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀποστή, νομίζων ἐρωθεῖν
 35 εἰ βλέποιντο παρ' ἑτέρων ἐσθῆιν ἡσθῆι μόντοι κατὰ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 σώματος ἀνάγκην, πολλὰς δὲ καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁδοῦμενος
 μὲν ἐπὶ τούτοις, παρητησάμενος ὅς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 Καὶ εἶπε γρῆναι τὴν πᾶσαν σκηνὴν διδοῦναι τῇ ψυχῇ μᾶλλον ἢ τῷ
 40 σώματι, καὶ συγχωρεῖν μὲν διὰ τὴν ἀνάγκην βαίνειν καὶ τὸν τῶν κατὰ τὸν
 τὸ δὲ ὅλον σχολάζειν τῇ ψυχῇ μᾶλλον, καὶ τὴν τῶν κατὰ τὸν τῶν κατὰ τὸν

ἵνα μὴ αὕτη καθελεῖται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν τοῦ σώματος ἀλλὰ μάλλον
τὸ σῶμα παρ' αὐτῆς, διότι ὡς εἶπε τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ λεγόμενον παρὰ
τοῦ Σωτῆρος «Μὴ περιμνησθε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τι φαγεῖτε, μηδὲ
σώματι τι ἐνδύσασθε καὶ μεῖν, μὴ ὥστε τι φαγεῖτε ἢ τι πησῇ
καὶ με, μετρωρίζασθε πάντα γὰρ πάντα ταῦτα τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ
Ἰμῶν δὲ ὁ Πάτερ οἶδεν, ὅτι χρῆστε τούτων ἀπαντῶν Πάλιν ὥστε
πρωτὸν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»

46 Μετὰ ταῦτα κατέλαβε τὴν ἐκκλησίαν ὁ κατὰ Ἰουδαίαν
τὸ τηλικαύτως γενόμενος ὁμιλοῦν, καὶ τῶν ἀγίων μαρτυρῶν χρονοῦν
εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἡκούσθησε καὶ αὐτός, ἀφελὲς τῶν μοναστηρίων 10
λέγων Ἀπελευθέρω καὶ ὑμεῖς, ἵνα ἀγωνίζωμεθα κληθέντες, ἡ θεωρῶ,
σώμεν τοὺς ἀγωνιζομένους. Καὶ τοῦτον μὲν εἶχε μαρτυρῆσαι παραδόν-
τι δὲ μὴ θέλων αὐτόν, ὑπερέτει τοῖς ὁμολογηταῖς ἐν τε τοῖς μετὰ
λοῖς καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς. Πολλὴ τε ἦν αὐτοῦ σπουδὴ, ἐν τῷ δικασ-
τηρίῳ ἀγωνιζομένων αὐτῶν, καλῶς αὐτῶν ἐπαγγέλλειν εἰς προθυ- 15
μίαν μαρτυροῦντας, δεξιὰ αὐτοῦ περιελάμβανε καὶ τρυπῶντες ἕως
τελειωθῶσιν. Ὅ γὰρ δὲ καὶ τῆς βελτίου ἰατρικῆς τε καὶ τῶν συν αὐτοῖς
τῶ ἀφάρβον, καὶ τὴν ἐς αὐτοῦ σπουδὴν τρυφήναι μὴδὲνα τῶν ἰσχυ-
ρῶν ἐν αὐτῷ δικαστηρίῳ φαινομένη, μετὰ δὲ ὅλως ἐν τῇ πολὺ διατριβῇ
Ὅ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἐδοξάν κρινέσθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην 20
ὁ δὲ Ἀντώνιος, τοσούτον ἐγγύον σεν ὥστε καὶ μάλλον πέναι τὴν
ἐπενδύτην καὶ τῇ εἰρήνῃ ἐμπροστίεν ἐφ' ἑαυτοῦ στήναι καὶ φαινεσθαι
τῷ γυμνῷ λαμπρῶν Πάντων οὖν ἐπ' αὐτοῖς ἡτοιμαζόμενων, καὶ τοῖς
ἡγεμόνα, ἡρώνας, καὶ μετὰ τῆς τάξεως αὐτοῦ διαβαίνοντος αὐτοῦ
ἀτρεκίας ἐστήκει δεικνύ, ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν προθυμίαν 25
ῥύχετο γὰρ καὶ αὐτός μαρτυρῆσαι καθὰ προσέειπον. Αὐτός μὲν οὖν λυ-
πομένῳ ἔφκει ὅτι μὴ μαρτυρήσεν, ὁ δὲ Κυρίας ἦν αὐτὸν φυλάττων
εἰς τὴν ἡμῶν καὶ τὴν ἑτέρων ωφέλειαν ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀσκήσει, ἦν
ἐκ τῶν Ἰσχυρῶν αὐτός μεμαρτυρηκε, πολλοὺς διδασκαλούς γένετα. καὶ γὰρ
καὶ μόνον βλέποντες αὐτοῦ τὴν ἀναγωγὴν πολλοὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ 30
ἐσπουδαζόντο ζηλωταὶ γενέσθαι. Πάλιν οὖν ὑπερέτει συντόμως τοῖς
ὁμολογηταῖς, καὶ ὡς συνδεδεμένος αὐτοῖς, ἦν κοπιῶν ἐν ταῖς ὑπηρε-
σίαις

47 Ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ὁ διωγμὸς ἐπαισάτο καὶ μαρτυρήκεν
ὁ μακαρίτης ἐπίσκοπος Πέτρος, ἀπεδημήσε, καὶ πάλιν εἰς τὸ μονα 35
στηριὸν ἀνεχώρει καὶ ἦν ἐκεῖ καθ' ἡμέραν μαρτυρῶν τῇ συνειδήσει,
καὶ ἀγωνιζόμενος τοῖς τῆς πίστεως ἄθλοις. Καὶ γὰρ καὶ ἀσκήσει πολ-
λῇ καὶ συντονικτέρα ἐκέρχρητο ἐνίστατο γὰρ αἰεὶ, το δὲ ἔνδομα εἶχεν
ἐνδον μὲν τριχινόν, ἐπάνω δὲ δερμασινόν, ὁ καὶ ἕως τελευτῆς τητήρηκε
μήτε σῶμα διὰ βῆπον ὕδατι λουσας, μήθ' ὅλως τοῖς πόδας ἀπονίψας, 40
ἢ καὶ ἀτλῶς εἰς ὕδωρ αὐτοῦς χωρὶς ἀναγκῆς ἀνασχομένου ἐμβαλεῖν

ἀλλ' οὐδὲ νυμνωθέντα τις αὐτὸν εὐρασκεν οὐδὲ ἡλως τὸ σῶμά τις εἶδε Ἀντωνίου γυμνόν, εἰ μὴ, ὅτε τελευτῶν, εὐαττετο.

- 48 Ἀναχωροῦντι τοῖνυν αὐτῷ καὶ πρὸς ἑαυτὸν πηλῆσαι χρόνον ὥστε μὴτε αὐτὸν προῖεναι μὴτε τινι δεξιῶνται Μαρτυροῦντες
5 ἄρχων στρατιωτῶν ἐγένετο δι' ὧν καὶ τῷ Ἀντωνίῳ εἶχε ἐρῶν πο-
δα μόνως ἐνοχλουμένην τὴν θυγατρὶν αὐτοῦ, ἥ ἐπεὶ πολὺ διεμενε κοπιῶν
τὴν θύραν καὶ ἀξίων ἐλθεῖν αὐτὸν καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν διὰ τὴν ταῖδα
ἀνοίξαι μὲν οὐκ ᾔσχετο παρακλῆσαι, δεξιῶθεν, εἶπεν Ἀνθρωπε
τι μὲν κατακράξεις, ἄλλωπαρ εἰμι καὶ ὡς περ, καὶ σὺ εἰ δὲ πιστεύεις
10 τῷ Χριστῷ, ὃ καταρῶν ὄπανε καὶ ὡς πιστεύεις εὐξαι τῷ Θεῷ
καὶ γίνεταί. Εὐθὺς οὖν ἐκείνος πιστεύσας, καὶ ἐπισκαλεσάμενος, τὸν
Χριστὸν ἀπαλθεν ἔχων τὴν θυγατέρα καθάρισθεῖσαν ἀπὸ τοῦ δαι-
μονος. Πάλαι δὲ καὶ ἄλλα δι' αὐτοῦ πεποιτικεν ὁ Κύριος, ὃ λέγων
«Αἰετοὶ καὶ δοῦντοσθαι μὲν» ἢ Πλείστοις ἐκ τῶν πασχόντων, μὴ
15 ἀνοίγοντος αὐτοῦ τὴν θύραν μόνον ἐκοιθεῖν ἐξω τοῦ μοναστηρίου,
καὶ πιστεῦν ἐς καὶ εἰχόμενοι γνησίως, ἐκαθαρίζοντο.

- 49 Ἦν δὲ εἶδεν ἑαυτὸν ἐχλουμένον ἀπὸ πολλῶν καὶ μὴ ἀφιε-
μένον κατὰ γνώμην ἀναχωρεῖν ὡς βούλεται, εὐαχθήεις μὴ ἐξ-
ῶν ὁ Κύριος τοῖσι δι' αὐτοῦ, ἢ αὐτὸς ἐπαρθῇ, ἢ ἄλλος τις ὑπὲρ ὃ ἐστὶ
20 λογιστάι, περὶ αὐτοῦ, ἐσκέφατο καὶ ὥρμησεν ἀνελθεῖν εἰς τὴν θύ-
ραν (θηβαίδα) πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτόν. Καὶ δὴ παρὰ τῶν ἀδελφῶν
δεξιμένως ἄρτους ἐκαθήτο παρὰ τὰς ὁρῆας τοῦ ποταμοῦ, σκυτῶν εἰ-
ῶρα παρῆλθαι πλοῖον, ἵνα ἐμβαλὼν ἀνέλθῃ μετ' αὐτῶν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ
σκηπτομένου, φωνή τις ἀνωθεν γέγονε πρὸς αὐτόν Ἀντώνιε, ποῦ
25 πορεύῃ, καὶ διὰ τί. Ὁ δὲ μὴ ταρξχθεὶς ἀλλ' ὡς κλειθὺς καλεῖσθαι
πολλακίς οὕτως, ἐπακούσας, ἀπεκρίνατο, λέγων Ἐπειδὴ οὐκ ἐπιτρέ-
πουσι μοι ἡρεμεῖν οἱ ὄχλοι, διὰ τοῦτο βούλεμαι ἀνελθεῖν εἰς τὴν ἄνω
Θηβαίδα, διὰ τὰς πολλὰς τῶν ὡδὲ μοι γινωμένων ἐνιχλήσεις, καὶ μά-
λιστα διὰ τὸ ἀπειτεῖσθαι με παρ' αὐτῶν τὰ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν.
30 Ἡ δὲ πρὸς αὐτόν ἐφη Κἂν εἰς τὴν Θηβαίδα ἀνέλθῃς, καὶν, ὡς ἐνθυμῇ,
κατέλθῃς εἰς τὰ βουκόλια, κλείω καὶ λιπλάσινα τὸν καμάτον ἔχεις
ὑπομένειν. Εἰ δὲ θέλεις ὁντως ἡρεμεῖν ἀνέλθε νῦν εἰς τὴν ἐνδοτέραν
ἐρημον. Τοῦ δὲ Ἀντωνίου λέγοντος Καὶ τις δείξει μοι τὴν ὁδόν,
ἀπειρος γὰρ εἰμι ταύτης εὐθὺς ἔδειξεν αὐτῷ Σαρακηνούς μέλλοντας
35 ὁδεύειν τὴν ὁδὸν ἐκείνην. Προσελθὼν τοῖνυν, καὶ ἐγγίσας αὐτοῖς ὁ
Ἀντώνιος, ἡξίου συν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημον ἀπελθεῖν. Οἱ δὲ, ὥς περ
ἐξ ἐπιταγματος τῆς Προνοίας προθυμῶς αὐτὸν ἔδεξαντο καὶ ὁδύσας
τρῆς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας μετ' αὐτῶν, ἔλθεν εἰς ὄρος ὑψηλὸν
λίαν καὶ ὕδωρ μὲν ἦν ὑπὸ τὸ ὄρος διεδεσταιπὸν γλυκὺ, καὶ μάλα
40 φυγρὸν. Πεδιάς δὲ ἐξωθεν, καὶ φοινίκας ἀμειλιθέντας ὀλίγοι.

50 Ὁ οὖν Ἀντώνιος, ὥς περ θεόθεν κινούμενος, ἠγάπησε τὸν τόπον.

οὗτος γάρ ἦν ὃν ἐσήμειον ὁ λαλῶν αὐτῷ παρὰ τῆς ἐχθρᾶς τοῦ ποταμοῦ. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν δεξιόμενος παρὰ τῶν συνδεδεσάντων ἄρτους, ἔμενον ἐν τῷ ὄρει. καὶ οὕτως ἔτερος συνέτερος αὐτῷ ὡς γὰρ ἴδιον οἶκον ἐπιγινώσκων, εἶπε λοιπὸν τὸν ὅπον ἐκεῖνον. Ἰδοὺ τε οἱ Σαρακηνοὶ, θεωρήσαντες τὴν Ἀντωνίου, προθυμίαν, ἐξεπιπλῆες ἐκείνου τὴν ὁδὸν διηρχοντο, καὶ χαίροντες, ἔφερον ἄρτους αὐτῷ. εἶχε δὲ καὶ τὴν ἀπο τῶν φοινίκων ὀλίγην. καὶ τότε καὶ εὐτελεῖ παραμυθίαν. Μετὰ δὲ ταῦτα, μαθόντες οἱ ἀδελφοί, τὸν ὅπον ὡς τέκνα, πατρός μνημονεύοντες, ἐφρόντιζον ἀποστέλλειν αὐτῷ ἀλλ' ὁρῶν ὁ Ἰντωνικός, ὅτι προφάσει τοῦ ἄρτου σκυλλοῦνται τινες ἐκεῖ καὶ καμιάτων ὑπομένουσι, φειδόμενος καὶ ἐν τούτοις τῶν μοναχῶν ἐβουλεύσατο καθ' ἑαυτὸν καὶ τῶν εἰσέρχομένων τινὰς πρὸς αὐτὸν ἡΐωσι κολλῆσαι αὐτῷ δικεῖλλον, καὶ πέλεκυν, καὶ σῖτον ὀλίγον. Ὡς δὲ ἐκομίσθη ταῦτα, δι' ὁδοῦ τῆς τὴν περὶ τὸ ὄρος γῆν βραχυτάτον τινα ὅπον εὐρών ἐπιτηδεύον, ἐνεώργησε καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὕδατος ποταμὸν κρθόνως ἔχων, ἐπείρει. Καὶ κατ' ἐναικτόν τοῦτο ποιῶν, εἶχεν ἐκεῖθεν τὸν ἔρτον χερσὶν ὅτι μηδὲν διὰ τοῦτο γενήσεται ὀλιγρόν, καὶ ὅτι ἐν πάσιν αὐτὸν ἀβάρη βλάπτει. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα βλέπων πάλιν τινὰς ἐρχομένους, ἐνεώργησε καὶ ὀλιγοστά λαχάνα, ἵνα ὁ εἰσέρχόμενος ἔχη τινα παραμυθίαν ὀλίγην τοῦ καμιάτου τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ὁδοῦ. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τα ἐν τῇ ἐρήμῳ θηρία προφασί τοῦ ὕδατος ἐρχομένα πολλὰ καὶ, ἐβαλπτον αὐτοῦ τὸν σπόρον καὶ τὴν γεωργίαν. αὐτὸς δὲ χερσὶν τῶν κρατήσας ἐν τῶν θηριῶν, ἔλεγε ταῖς πᾶσι. Διὰ τί με βλάπτετε. ἡδὲν ἐμοῦ βλαπτόντος ὑμᾶς. Ἀπέλθετε, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. ἐγκέτι ἐγγισθε τοῖς ὡδε. Καὶ ἐξ ἐκείνου λοιπὸν, ὡς περ φοβηθέντα τὴν παραγγελίαν οὐκ ἐπὶ τῷ τόπῳ ἤρπασαν.

51 Αὐτὸς μὲν οὖν μόνος ἦν εἰς τὸ ὄρος, ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἀσκήσει σχολάζων. οἱ δὲ ἀδελφοὶ οἱ διακονοῦντες αὐτῷ ἡΐωσαν αὐτόν, ἵνα διὰ μηνῶν εἰσέρχόμενοι κομίζωσιν αὐτῷ ἐλαίας καὶ ὁσπρίων καὶ θλαίων γέρων γὰρ λοιπὸν ἦν. Ἐκεῖ ποινὴν ἀναστρεφόμενος, ὅσα ὑπέμεινε πάλας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σαρκά, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀντικειμένους δαιμονίους. ἐκ τῶν εἰσέρχομένων πρὸς αὐτόν ἐγνωμὴν. Καὶ γὰρ κάκει θεορῶν καὶ φωνῶν πολλῶν καὶ κινήσεων, ὡς ὅπλιον ἤκουον τὰ τε ὄρος νυχθὸς πλῆρες θηριῶν γενομένων ἐβλεπόν. ἐθεωροῦν δὲ καὶ αὐτὸν ὡς πρὸς βλεπόμενους μαχόμενον καὶ ἐρχομένον κατ' αὐτῶν. Καὶ τοὺς μὲν ἐρχομένους πρὸς αὐτόν παρεθάρρυνεν, αὐτὸς δὲ ἡγωνίζετο κάμπτων τὰ γόνατα καὶ προσευχόμενος. Ὁ Κύριος. Κά ἦν ἀληθῶς θαυματὸς ἄξιον, ὅτι μόνος ἐν τοιαυτῇ ἐρήμῳ ὢν οὔτε δαιμόνων ἐπιστάντων ἐπείχετο, οὔτε, τοσούτων ὄντων ἐκεῖ θηριῶν τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν ἐροβεῖτο. ὅσων τὴν ἐκρίσθηται ἀλλ' ἀληθῶς, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πεποιθὼς ἦν ἐπὶ Κύριον, ὡς ὄρος.

Σωὺν καταλειπτοὶ ἔχων καὶ ἀκλιαντῶν τὸν σὺν ὥστε μᾶλλον τοὺς
δαίμονας φεύγειν καὶ τὰ θῆρια τὰ ἄγρια αὐ. γέγραπται, εὐφημεῖν
πρὸς αὐτὸν.¹

ὡς ἡ μὲν οὖν διαβολὴς ὡς ὕψις, ἰσχυρὴ παρετῆρετο τὸν
Ἀντώνιον καὶ ἐτίθει κατ' αὐτόν, αὐτὸν δὲ ὁ δὲ Ἀντώνιος
παρεκκλίπτο παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἀνέχθη· δαίμονων ἀπὸ τῆς ἐκείνου
παύσεως καὶ τῆς ποικίλης μεθοδεύει. Ἀνυπόμυντος τὸν αὐτὸν
νικῶν, ἐπαφῆκε θῆρια καὶ σκεδὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐργασίᾳ πασαι αἱ
ἵσανα ἐξεληλυθῶσα τῶν φωλαίων πρὸς αὐτὸν ἦσαν καὶ αὐτὸς ἦν αὐτὸς
10 ἡμεῖς οὖν, δε καὶ θάκνε ν' ἐκαστῇ, ἀπειροσῇ, σινεῖ, τινὲς ἐξ ὁραῖ
τε, νῆν εἴτε παταῖς τοῖς αἰ. Ἐ' αὐτὸν ἐξελθὼν ἐλθίτε κατ' ἐμοῦ,
ἐπὶ αὐτῷ, ὡς ἔλεγε, παρ' αὐτὸν εἰ δὲ παρὰ θεοῦ αὐτὸν ἐπιβλήθητε
μὴ μέλλετε κατ' ἀναμνηστὴς Ἀρσένου, ὡς ἔλεγε, ὡς ἰστα τοῦ
Ἀντωνίου, λέγοντας ἔφωτον ἐκείνου ὡς αὐτὸν μαστίγους τοῦ λόγου
15 διακόμενα·

ὡς ἔλεγε μεθ' ἡμέρας οὐρανῆς, ὡς εἰρηχῆτο ἱεμελε γὰρ αὐτῷ
καὶ κοπιᾷ ἐπιστάς, τὸν τὸν ἄνθρωπος εἶχε τὴν σέμνην τοῦ ἔργου σπου-
δαί, γὰρ ἐραστὴ καὶ ταῦτα, ὡς εἶπε, ὡς αὐτὸν ἀντιτείνοντα, ὡς αὐτὸν
αὐτὸν ἐδίδο, ὡς αὐτὸν δε εἶδε θῆρον καὶ θῆρον, αὐτὸν ἐκείνου, ὡς αὐτὸν
20 μαρτυρῶν, τα δὲ ταῦτα καὶ ταῦτα, ὡς αὐτὸν ἔχον, καὶ οὐ μὲν Ἀντωνί-
ου, μόνον ἐκείνου ἐσφαγῆκε καὶ εἶπε Ἀριστοῦ, ὡς αὐτὸν εἰ ἀπε-
σταλῇ, κατ' ἐμοῦ, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
οὕτως ἔφωτον ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
το, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
25 ποιεῖν ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,

ὡς Ἀλφόνσος, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
καὶ ἐπιστάς, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
τοῦ, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
ἔργου καὶ τοῦ ὕδατος ὡς αὐτὸν, γὰρ ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
30 οὐκ ἔστιν ὕδατος πόσιμον ὅλως, εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔργῳ, ὡς αὐτὸν,
καὶ ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
τοῦ ὕδατος ἐν τῷ ὕδατι καὶ καμῆλος ἐν οἷς σφοδραταῦς πάντες
ἐμελλόν κινδυνεύειν. Περιελθόντες γὰρ αὐτὸν ὡς αὐτὸν, καὶ μὴ εὐρόντες
ὕδατος, οὐδὲ περιπατεῖν ἐδύναντο λοιπὸν καὶ κατέκειντο χαμαί,
35 τὴν τε καμῆλον ἀφῆκαν ἀπελθεῖν ἀπογόνους ἐκείνων. Ὁ δὲ γέρον,
ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν, ὡς αὐτὸν,
αὐτῶν ἀπελθὼν καὶ κλίνας ὡς αὐτὸν, καὶ τὴν γειράς ἐκείνας, προσ-
τυχέτο καὶ εὐθὺς ἐποίησεν ὁ Κύριος ὕδατος ἐξελεῖν ἐνθα προσεχόμε-
νος εἰσθήκει καὶ οὕτως πίνοντες οἱ πάντες ἐνεπνεύσαν καὶ τοὺς
40 ἀσκούς πλησαντες ἐξήγαγον τὴν καμῆλον, καὶ εἶρον συνέβη γὰρ τὸ
σχοινίον εἰς τινὰ λίθον περιελθῆναι, καὶ οὕτω κατασχεθῆναι

1 Πρὸς Παύλ. 124 1 2 Πρὸς Ἰωάν. 5, 23 3 Πρὸς Παύλ. 34 16

[illegible]

1 Πιρ 15. 2 Ερεσ 6 26. 3 Β' Κορ 13 5. 4 Προβλ
Α' Κορ 13 12. 5 Προβλ Γαλ 6 2

- ὅπως τοῦ ἐνθυμῆσθαι τι φαίλον. Τὸ γὰρ ἁμαρτάνων θέλει βλέπε-
σθαι ἢ τις ἁμαρτήσας, οὐ μᾶλλον νοθεύει. καθόθεν θέλων Ὡς περ
οὖν βλέποντες ἑαυτοὺς, οὐκ ἔν πορνείᾳ μεν οὕτως, ἐὰν ὡς ἀτιγελ-
λόντες ἑαυτοὺς τοῦ ἁγιασμοῦ, γράφωμεν μᾶλλον τηρησομεν
5 καὶ τοῦ ἁγίου λογισμῶν ῥυπαρῶν ἐργασθῆναι ὡς ἰσχυρῶν. Ὡς περ
οὖν ἡμεῖς τὴν γραμματικὴν ἐφθάρμεν τῶν σπουδαίων ἵνα ἐκθριῶντες
γράψωμεν ὡς τὸ βλέπεσθαι μετ' ἑαυτοῦ ἐνθυμῆσθαι τὰ φαίλα. οὕτως
δὲ τυποῦντες, ἑαυτοὺς δουλοποιεῖται δουλοποιεῖν τὸ σῶμα, καὶ ἀρέ-
σκειν μεν τῷ Κυρίῳ πατεῖν δὲ τὰ τοῦ ἐφθάρμεν μεθοδεύειν
1. 56. Ταῦτα μὲν τοῖς ἀπειθήσοις παραγγέλλει τοῖς δὲ πάσχουσι
συνέπαρξε καὶ τὴν ἑξῆς ποίησεν. καὶ ἐπὶ πολλοῖς ὁ Κύριος ἐπή-
κουσεν αὐτοῖς καὶ οὕτως ἐπακουσμένους ἐκάλει. οὕτως αὖ ἐπακουσμέ-
νους ἐτόγγυζεν καὶ αἱ μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου τοὺς
οὐκ ἐκκλησίαν παρεκκλῆς μακροθυμεῖν καὶ εὐδοχεῖν, ὅτι οὕτως αὐτοῦ,
1 ὡς ἡμεῖς κηρύττομεν ἐστὶν ἡ θεραπεία ἀλλὰ μόνον τοῦ Θεοῦ τοῦ
τοιοῦτος ὅτι θέλει, καὶ οὐ βούλεται. Οἱ οὖν πασχόντες ὡς θεραπεύειν
ἐδεήσαντο καὶ τοῦ λόγου τοῦ μένοντος ἀντιπρόσθεντες καὶ αὐτοὶ μὴ
μακροθυμεῖν δε μᾶλλον καὶ ἡ θεραπεία τοῦ Θεοῦ δὲ ἐδιδά-
σκοντο, καὶ τὸ ἄνθρωπον ἐκχρηστεῖν ἀλλὰ τῷ Θεῷ μόνον
2. 57. Εἰς οὖν Φροντῶν καλούμενος ἀπὸ Πατρὸς τοῦ γυναικῶν
καὶ παθὸς ἐφθάρμεν τὴν τε γὰρ γλώττην αὐτοῦ ἀφάρσεν, καὶ τοὺς
ἐφθάρμεν. ἔμελλε βλαπτεσθαι εἰσελθὼν εἰς τὸ δρος ἕξου τον Ἄντω-
νιο ἐξέλθαι περὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐξαιμένος, εἶπε τῷ Φροντῶνι
' Ἀπελθε, καὶ θεραπείᾳ τοῦ δὲ βλαπτόμενος καὶ μενοῦντος ἐδὼν
30 ἡμέρας, ἐπέμενε λέγων ὁ Ἄντωνιος. Οὐ δύναται μὲν οὖν ὡς θεραπευ-
θῆναι. Ἐξέλθε καὶ εὐχάσας εἰς τὴν Αἴγυπτον εἶπε, τὸ νομῶμενον εἰς
σε σημεῖον. Πιστεύσα, ἐκεῖνος ἐξῆλθε καὶ ὡς μόνον εἶδε τὴν Αἴγυ-
πτον ἐπέπαυτο τοῦ παθὸς, καὶ γέγονεν ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν
λόγον Ἄντωνιου ὃν εὐχαιμένος ἔμαθε παρὰ τοῦ Σωτῆρος
3. 58. Παρθένος δὲ τις ἀπὸ Βουσιρεως τῆς Ἰριπύλειως παθὸς
εἶχε δεινὸν καὶ λίαν αἰσχροῦ. Τὰ τε γὰρ δακρυὰ αὐτῆς, καὶ αἱ μυξαί,
καὶ τὰ ἐκ τῶν ὠτων ὕγρα πίπτοντα χεῖμαι, σκώληκες εὐθὺς ἐγίνοντο.
ἦν δὲ καὶ τὸ σῶμα παραλελυμένον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς εἶχεν οὐ
κατὰ φύσιν. Ταύτης οἱ γονεῖς μαθόντες περὶ τοῦ παθὸς πρὸς τὸν
35 Ἄντωνιον μοναχὸς πιστεύσαντες τῷ Κυρίῳ τῷ τὴν αἰμορροοῦσαν
θεραπεύσαντι ἤξιωσαν μετὰ τῆς θυγατρὸς συνοδεῦσαι τοῖς τοῖς. Ὡς
δὲ ἀναστρέφοντο οἱ μὲν γονεῖς μετὰ τῆς παιδὸς ἔμειναν ἔξω τοῦ δρος
παρὰ Πιφνουτίᾳ τῷ ὁμολογητῇ καὶ μοναχῷ οἱ δὲ εἰσελθόντες, καὶ
μόνον ὡς ἠθέλησαν ἀπαγγεῖλαι περὶ τῆς παρθένου, ἐφθασεν αὐτοὺς
40 αὐτοῖς, καὶ διηγήσατο τὸ τε παθὸς τῆς παιδὸς καὶ πῶς συνώδευσεν
αὐτοῖς. Εἶτα τούτων ἀξιούντων ἐπιτραπῆναι κάκεινους εἰσελθεῖν,

τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέτρεψεν, εἶπε δὲ Ὑπάγετε καὶ ἐργαστέεσθαι αὐτήν, εἰ μὴ ἀπέθανε, ~~τεθρασπευμένην~~ Ὡς γὰρ εὐσεβεῖς ἐστὶν ἡ κατεργασία, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῖς εὐκταρὸν ἀνθρώποις ἔσθαι· ἀλλὰ τοῦ Σωτῆρος ἐστὶν ἡ θεραπεία τοῦ τοιοῦτος ἐν πικρῇ τῷ πνεύματι αὐτοῦ τοῖς ἐπικαλούμενοι· αὐτὸν Κλέωντ· τοῖνυν ἐπένευσεν ὁ Κύριος, ἐξελιμένη, 5 κάμοι δὲ δὴ λυμῆκεν ἡ αὐτοῦ φιλήνθρωπος, ὅτι τοῦ πατρὸς ἐκεῖ οὕτως τῆς παιδὸς θεραπεύσει· Γέγονε γοῦν τοῦ θαύματος καὶ ἐξεληνάντες εὖρον τοὺς γονεῖς χαίροντά, καὶ τὴν παιδὰ ἡ αὐτὴν ἡγαίνουσιν.

59 Εἰσερχομένων δὲ δύο ἀδελφῶν τινῶν, καὶ λειψαντος ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ὕδατος, ὁ μὲν εἶ, ἀπέθανεν ὁ δὲ ἕτερος ἐμελλε μῆκεν γοῦν 10 ἰσχυρῶν ὁδεῖν ἐκεῖτο καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς γῆς τεθνήξασθαι, προσδοκῶν· Ὁ δὲ Ἀντωνίος καθήμενος ἐν τῷ ὄρει φωνήσας δύο μοναχοὺς (συνέβη γὰρ ἐκεῖ ποταμὸς εἶναι) ἔπεινε λέγων· Ἀναβετε κεραμῖον ὕδατος καὶ δραμετέ τὴν ἐπ' Αἰνῶσαν ὕδωρ δύο παρ' ἐρχομένων ὁ μὲν εἰς ἄρτι τετελευτήκεν ὁ δὲ ἕτερος μέλλει εἶναι μὴ σπεύσσετε 15 Τοῦτο γὰρ εὐχομένη μου νῦν περὶ ἀνέστη· Ἐλθόντες τοῖνυν οἱ μοναχοὶ εὖρον τὸν μὲν κείμενον νεκρὸν καὶ ἔθαψαν· τὸν δὲ ἕτερον ἀνεκτήσαντο τῷ ὕδατι, καὶ ἀπὸ πηγῶν πρὸς τὴν γέροντα ἦν γὰρ τοῦ διαστήματος ἡμέρας ὀκτὼς· Ἐὰν δὲ ζητήσῃ τις, διατρίβει μὴ πρὸ τοῦ τέλει τῆσαι τὸν ἄλλον οὐκ εἰρηκεν οὐκ ὀρθοῖς ζητεῖ τοῦτο λέγων· Οὐ γὰρ ἐν Ἀντωνίῳ το 20 τοῦ θανάτου κρίμα, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ· τοῦ καὶ περὶ ἐκείνου κριναντος, καὶ περὶ τούτου ἀποκαλύψαντος· Μόνον δὲ Ἀντωνίου τοῦτο θαῦμα ἦν, ὅτι ἐν τῷ ὄρει καθήμενος, εἶχε τὴν μὲν καρδίαν νήφουσιν, τὸν δὲ Κύριον βεβαιονότα αὐτῇ τὰ μακρὰν.

60 Καὶ γὰρ ποτε πάλιν καθήμενος ἐν τῷ ὄρει καὶ ἀναβλέψας 25 εἶδεν ἐν τῷ ἀέρι ἀνιγομένον τινα πολλὴν τε τῶν ἀπαντωντῶν γυνομένην τὴν μακρὰν· Εἶτα θαυμάζων καὶ μακτριζῶν τὸν τοιοῦτον γυρὸν ἠύχετο μαθεῖν, καὶ ἂν εἴη τοῦτο· Καὶ εὐθὺς ἦλθεν αὐτῷ φωνή, ταύτην εἶναι τοῦ Ἀμοῦν τὴν ψυχὴν, τοῦ ἐν τῇ Νιτρίᾳ μοναχοῦ· Ἦν δὲ οὗτος ἕως γῆρας ἀσκητῆς διαμείνας· Καὶ τὸ διάστημα δὲ τὸ ἀπὸ 30 Νιτρίας ἕως τοῦ ὄρους, ἐνθα ἦν ὁ Ἀντωνίος ἡμερῶν ἐστὶν δεκατριῶν· Οἱ τοῖνυν ὄντες μετὰ Ἀντωνίου, βλέποντες τὸν νερόντα θαυμάζοντα, ἤξιωσαν μαθεῖν καὶ ἥκουσαν, ὅτι ἄρτι τετελευτήκεν ὁ Ἀμοῦν· Ἦν γὰρ γνώριμος, διὰ τὸ πυκνότερον αὐτὸν ἐκεῖ παραγίνεσθαι, καὶ πολλὰ καὶ δι' αὐτοῦ σημεῖα γεγενῆσθαι· Ἐξ ὧν ἐν ἐστὶ τοῦτο· Ποτὲ χρειας 85 γενομένης παρελθεῖν αὐτὸν τὸν ποταμὸν τὸν λεγόμενον Λύκον (ἦν δὲ τότε πλημμυρὰ τῶν ὑδάτων) ἤξιωσε τὸν σὺν αὐτῷ Θεόδωρον μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι· ἵνα μὴ ἀλλήλους ἰδῶσι γυμνοὺς, ἐν τῷ διανήχασθαι τὸ ὕδωρ· Εἶτα ἀπελθόντος τοῦ Θεοδώρου, ἴσχυοντο πάλιν καὶ αὐτὸν ἰδεῖν γυμνόν· Ἔως τοῖνυν ἴσχυοντο καὶ ἐσπονδίζεν, ἐξαίφνης ἀπηνέχθη 60 εἰς τὸ πέρας· Ὁ οὖν Θεόδωρος, καὶ αὐτὸς ἀπὸ εὐλαβείας, ἐγγίσας καὶ ἑωρακώς αὐτὸν προλαβόντα, καὶ μὴτ' ὁλως ὕδατι βραχύντα, ἤξιον μαθεῖν τὸν τρόπον τοῦ παράματος· Ὡς δὲ τῶρα μὴ θέλοντα εἰπεῖν

νεώτερος τις ἔχων θαύματα, προσεπαύθη ἐκρίπτετο ἐν τῷ λαῷ,
ἐβόησεν ἀνέκραξεν· Ὁ τοιοῦτος δεῖς θαύμων ἐστὶν, ματὶ τοῦ λαοῦ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· εὐλόγηται καὶ ὁ γενεὴ ἀνθρώπων, σπουδὴν ἔχει
πάντες, δεῖς ἐγνωσάτω, ὅτι ὁ ἰσχυρὸς ἦ ὁ θεὸς αὐτοῦ.

64 Καὶ ἄλλος δὲ τῶν τῶν ἐ-
 ἦν δὲ ὁ δαίμων ἐκείνος, οὗτος δὲ ὡς τὸν ἐνερ-
 σκεῖν, εἰ πρὸς Ἀντωνίον ἦεν ἄλλα καὶ τοῦ σώματος, αὐτοῦ τα πε-
 ρίττα κατέστηεν. Ἰὴ μὲν οὖν ἀποφύγετε αὐτὸν παρεκάλουν τὸν
 Ἀντωνίον εἰσάσθαι πρὸς αὐτὸν ὁ δὲ Ἀντωνίος συμπάθων τῷ
 νόσῳ πύχετο καὶ τὴν νόσον καὶ τὴν σπινθῆσαν ἀπὸ αὐτοῦ Κ. ὁ
 μὲν νεανίσκος ἐξάφνης ἐπεβίβη τῷ Ἀντωνίῳ τὴν τὴν ἐκ-
 αὐτὸν τῶν δὲ πρὸς ἐκείνου ἐλλοιπῶν ἀσθενειῶν ἐπὶ τῷ Ἀντω-
 νίῳ. Μη γαλεπάζετε τῷ νεανίσκῳ οὗ γὰρ χίτος ἐστὶν καὶ ἐν
 αὐτῷ δαίμων ἐπιτιμθε, ἡ καὶ κεκοιμήθε, ἐκλήθηκαί εἰ αὐτοῦ
 τόπους ἐμάνη καὶ τὸν τόπον καὶ ἀνέστη οὖν τὸν Κ. ὁ
 γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἔρριψε ἐκ' ἐκείνου πρὸς τὸν ὄμιον γέγονε τῆς τοῦ
 δαίμονος ἐξόδου. Ταῦτα τοῦ Ἀντωνίου εἰπόντος, εὐθύς ὁ νεανίσκος
 γέγονεν ὑγιὴς καὶ λατὸν σωσάντος ἐν ὧ, ὅπου τε ἦν, καὶ κατη-
 σπάζετο τὸν γέροντα ἐν ἑαυτῷ τῷ θεῷ.

86 Πολλά τε ἄλλα τοιαῦτα συμπεφωνώς καὶ ὁμαλῶς εἰρήκασι. 1
περὶ αὐτοὺς πλεῖστοι τῶν μοναχῶν δι' αὐτοῦ, γεννηθῆναι ἔλεγον. 2
δὲ ταῦτα θαυμάσια τοσούτων ὄσαν, τὰ δὲ ἅλα θαυμασιώτερα μᾶλλον 3
φαίνεται. Μελλίων γὰρ ἔσθαι ποτε, καὶ ἀναστὰς εἰσελθῆναι, περὶ 4
τὴν ἐνάτην ὥραν ἔσθαι· καὶ ἔπειτα ἀνέστη τῇ διανυσίᾳ καί, τὸ 5
παράδοξόν ἐστὶν· ἐβλεπεν ἑαυτὸν ὥστερ' ἔξωθεν ἑαυτοῦ γινόμενον. 6
καὶ ὡς εἰς τὸν ἰέραν ὁδηγούμενον ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸν πικρῶς καὶ θει- 7
κῶς τινὰς ἐστειλτάς ἐν τῷ ἱερὶ καὶ θέτοντας τὸν καλῶσα, ὥστε 8
μὴ διαβῆναι. Τῶν δὲ ὁδηγούντων ἀνταρραχόμενων ἀπύρτου ἐκείνου 9
λόγον, εἰ μὴ ὑπεβλήθης· ἀποτίς εἴη ἰσχυρότερον τῶν συνῶναι 10
λόγον ἀπὸ τῆς γεννησεως αὐτοῦ, ἐκώλουν οἱ τὸν Ἀντωνιον ὁδῇ 11
γούντες, λέγοντες ἐκείνῳ. Τὰ μὲν ἀπὸ τῆς γεννησεως αὐτοῦ ὁ 12
Κυριὸς ἀπηλευσεν· εἰς δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ ἐπιγγελάτου τῷ 13
Θεῷ, ἐξέστω λόγον ποιῆσαι. Τότε κατήγοροντων καὶ μὴ ἐλεγχόν- 14
των, ἐλεθέρα γέγονεν αὐτῷ καὶ ἄκωλοντος ἡ ὁδός· καὶ εὐθὺς εἶδεν 15
ἑαυτὸν ὥστερ' ἐρχόμενον καὶ πρὸς ἑαυτὸν εἰσῶπα καὶ πάλιν ἦν ὅλως. 16
Ἀντωνίος. Τότε τοῦ μὲν φαγεῖν αὐτὸς ἐπιταχόμενος, ἔμεινε τὸ 17
λαίπδον τῆς ἡμέρας καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς στεναζίων καὶ εἰρόμενος. 18
Ἐθαύμαζε γὰρ βλέπων πρὸς ποσῶς ἡμῖν ἐστὶν ἡ ψαλὴ, καὶ διὰ πο- 19
σῶν πόνων ἔχει τις δαβῆναι τὸν ἰέρα καὶ ἐμνημονεμεν δι' αὐτοῦ 20
ἐστὶν ὁ ἐλεγεν ὁ Ἀπόστολος «Ἦκεν τὸν ἀρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ 21
αἵματος.» Ἐν τούτῳ γὰρ ὁ εὐθρόδης ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μαχεσθαι.

† Eqs. 2, 3

καὶ πειράζειν διακωλύειν τοὺς διερχομένους· Δι' ὃ καὶ μέλιστα πα-
 ρρηγε· ἡ Ἀναλάβετε τὴν παντοκρατίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τοσηρᾷ· ἡ ἵνα κατὰ δυνάμειν ἐν ὑμῖν περὶ τῶν πραγμάτων·
 ὁ ἐχθρὸς καταστραφῇ· Ἡμεῖς δέ, τοῦτο μαθόντες μετρημονεύομεν
 5 τοῖς Ἀποστόλοις, λέγοντος· «Εἰτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα εἶπε ἐκτός
 τοῦ σώματος οὐκ οἶδα ὁ Θεὸς οἶδεν·» Ἄλλ' ὁ μὲν Παῦλος ἕως
 τρίτου οὐρανοῦ ἤρπανη καὶ ἰκοῦσα, ἄρρητα δῆματα κατήλθεν ὁ
 δὲ Ἀντώνιος ἕως τοῦ ἀέρος ἐκείτον οἶδε φθίσκοντα, καὶ ἐγωνισαμένον
 ἕως ἐλευθεροῦ φανῇ.

- 10 66 Εἶπε δὲ καὶ τοῦτο πάλιν λόγισμα· Ἐν γὰρ τῷ ἔρει κατα-
 μόνως καθήμενος· εἰ ποτε τι πρὸς ἐκείτον ἤτων ἠπόρει, τοῦτο αὐτῷ
 παρα τῆς Προνοίας εὐχομένῳ ἀπεκαλύπτεται· Καὶ ἦν, κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον θεοδιδάκτος·⁴ γενόμενος ὁ μακρὸς· Μετὰ ταῦτα γοῦν
 διαλέξας αὐτῷ ποτε γενόμενης πρὸς τινος εἰσελθόντος πρὸς αὐτόν,
 15 περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ταῦτα αὐτῇ τοιαύτως ἔσται
 τῇ ἐξῆς σκεπτικὴ καλεῖ τις· τὸν ἀνέβηεν λέγων· Ἀντώνιε, ἀναστὰς
 ἔξελθε, καὶ βλέπε· Ἐξελθὼν τοίνυν εἶδε γὰρ τινὲν ὑπακούειν ὁ-
 φείλει καὶ ἐθεωρῆσε τινος μακρὸν ἀναβλεψας αἰετὴ καὶ φοβερόν,
 ἑστῶτα καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν καὶ ἀναβαινοντάς τινας
 20 ὥσπερ ἐπεριωμένους κακείνων ἐκτεινόντα καὶ ρεῖρας καὶ τοὺς μὲν
 κωλυμένους παρ' αὐτοῦ τοὺς δὲ ὑπερπταμένους, καὶ διελθόντας
 λοιπόν, ἀμεριμνῶς ἀναγεσθαι· Ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς τοιαύτοις ἐτριξε
 τοὺς ὁδόντας ὁ μακρὸς ἐκεῖνος ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποπταύουσιν ἔλαρε·
 Καὶ εὐθὺς πρὸς Ἀντώνιον ἐνετὸ φανῇ· Νόε, τὸ βλέπόμενον καὶ
 25 διανοιγθεὶς τῇ αὐτοῦ τῇ δεικνύσῃ, ἐνενοεῖ τῶν ψυχῶν εἶνα τὴν παρο-
 δὸν καὶ τὴν ἐστώτη μακρὰν εἶνα τὴν ἐχθρὸν τὸν φθονοῦντα τοῖς
 πιστοῖς καὶ τοῖς μὲν ὑπερπτανοῖς αὐτοῦ κρατῶντα καὶ κωλύοντα
 διελθεῖν, τοὺς δὲ μετὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ μετὰ θανάτου κρατεῖν ὡς ὑπερ-
 βαίνοντας· Τοῦτο πάλιν ἰσοκλίως καὶ ὥσπερ ὑπομνησκόμενος,
 30 μᾶλλον ἡγωνίζετο προκόπτειν τοῖς ἐμπροσθεν καθ' ἡμέραν· Ταῦτα
 δὲ οὐχ ἔχων ἠπηγγέλλεν αὐτός· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ ἐν ταῖς εὐχαῖς
 καὶ καθ' αὐτόν θαυμάζειν πυνθανομένων τῶν συνόντων καὶ θλι-
 βόντων αὐτόν, ἠνγκάζετο λέγειν ὡς πικρὸν οὐ δυναμὲνος χρηστῆν
 τοῖς τέκνοις ἄλλα καὶ ἡγομένους, ὅτι τὸ μὲν τῶν συνειδῶς ἔστι
 35 καθαρόν· ἐκείνοις δὲ τὸ διὰ γὰρ γίνεται πρὸς ὠφέλειαν μανθανοῦσα
 τῇ ἀσκήσει εἶνα κερπὸν ἀγαθόν, τῶν τε πόνων πολλὰς παρὰ
 μύθον γίνεσθαι· τὰς δὲ πειρασίας.

- 67 Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἦθος ἀνεξίκακος ἦν καὶ τὴν ψυχὴν ταπεινὴν
 φρων τοιαύτως γὰρ ὢν τὸν τε κανὸν τῆς· Ἐκκλησίας, ὑπερφύει
 40 ἔτιμα καὶ πάντα κληρικὸν τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι· ἔθελεν ἐκείνῳ· Τοῖς
 μὲν γὰρ ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις οὐκ ἔδεικτο κλῆναι τὴν κεφαλὴν·

διάκονος δὲ εἰ ποτε τοῦ αὐτοῦ ὠφέλειαι χάριν ἀπῆνται· τὰ μὲν τρεῖς ὠφέλειαν διεδέχθη· τὰ δὲ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ παρέχοντες, οὐκ ἀπομνημονεύονται καὶ αὐτοῦ, ἡ καὶ πολλὰ ἐπὶ πολλοῖς, καὶ τῶν παρὰ τῶν συνόντων κλυεῖν καὶ ὠμολογεῖν ὠφέλειά ἐστι· ἡ χρῆσιμον τις ὠφελεῖ. Καὶ καὶ κατὰ τὸ προσώπον αὐτοῦ ἔχει πολλὴν 5 καὶ παραδοξὸν. Εἴ, εἰ δὲ κατὰ τὸ μαρτύριον παρὰ τοῦ Σωτῆρος εἴ γὰρ μετὰ τοῦ παύσεως τῶν μενέων τερπνῶν, καὶ τούτων δεῖν τις ἐβούλετο μὴ πρότερον ἰσχυρῶν πεσεῖσθαι ἐκείνους, τοὺς μὲν αὐτοὺς ὑπερέβαινε πρὸς αὐτοῦ, δεῖν ὅτι τῶν ὄψεων αὐτοῦ εὐχόμενος ἵσχυς ὄφει· δεῖν οὐδὲ τίς πᾶσι διδόναι τῶν ἄλλων ἀλλὰ τῶν 10 ἡθῶν καταστάσει καὶ τῇ τῆς ψυχῆς καθαριότητι. Ἰσχυρῶν γὰρ οὕσης τῆς ψυχῆς ἀταραχῆς, εἴη καὶ τὰ ἐξωθεν αἰσθησέαι, ὡς ἀποτῆς· ἡ χρῆσις τῆς ψυχῆς, ἡ ἀρετὴ εἶναι κατὰ τὸ προσώπον καὶ κατὰ τὸ σῶμα· κινήσεων αἰσθησέαι καὶ νοεῖν τῶν τῆς ψυχῆς κατὰστασιν κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἡ ἀρετὴ, εὐφραδύμενη, ὠφέλιος προσώπων 15 ἐν δὲ λαοῖς· οὕτως σκληρῶς αὐτῷ· ὡς Ἰσάκωβ ἐπείνεα τὸν Λάβαν ἐπιβόλην ἐνθυμωμένον καὶ ὄντα πρὸς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ· ἔστι κατὰ τὸ προσώπον αὐτοῦ παρὰ τῶν ἡμερῶν, καὶ τὴν ἡμέραν· οὕτως ὁ Σαμουὴλ ἐπείνεα τὸν Δαβὶδ μαρτυροῦντας γὰρ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ τὰς ὁδοὺς, ὡς γὰρ λέγουσι· ὡς καὶ ὁ Ἀντωνίου, ἐπείνεα σκοπεῖν οὐδέποτε γὰρ ἐκείνους· (κατακλύσει, αὐτοῦ τῆς ψυχῆς οὐδέποτε σκληρῶς ἐκίνοιο, μαρτυροῦντας τῶν τῶν διδόναις.

68. ἡ καὶ πᾶσι δεῖν τὴν ὠφέλειαν, ἢ καὶ εὐχόμενους· ὡς ὁ Μελετιὸς τοῖς σκισματικῶν τοῦ ἀκούωντος, εὐχόμενος αὐτῶν τὴν εἰς ἀρετὴν πονηρίαν καὶ ἀποστάσιν· ὡς καὶ ἡ ἀλλοῖς 25 τοῖς ἀρετικῶν ὠμολογεῖται φίλοις, ὡς τὸν ἀρετῶν ὠμολογεῖται, τὴν εἰς εὐσεβείαν μεταβολῆς, γνησίως καὶ παρρησιαστικῶς τῶν τοῦτων φίλων καὶ ὁμοίων βλαβὴν καὶ ἀπώλειαν εἶναι μάλιστα· ὡς γὰρ καὶ τὴν τῶν Ἀρετιῶν αἵρεσιν ἐβδελύσσετο· κατὰ γὰρ τὴν τῶν τῶν ἐγγιζέαι αὐτοῖς, ἡ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἔχον· Ἀπελθόντας γοῖν 30 ποτε τινα· πρὸς αὐτὸν τῶν Ἀρετιῶν, πικρίας καὶ μαθῶν ἀσβούντας, ἐδίωξεν ἀπὸ τοῦ δόμου, λέγων ὄψεων τοῦ χείρονος εἶναι τοὺς λόγους αὐτῶν.

69. Καὶ μετὰ τῶν δὲ ποτε τῶν Ἀρετιῶν, ὡς ἐκείνους τὰ αὐτὰ φρονούντος ἡγανκται καὶ ἐθυμῶτο κατὰ ἐκείνων· Εἴτα παρακλη- 35 θείς παρὰ τοῦ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἱερέων πάντων, κατήλθεν ἀπὸ τοῦ δόμου καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, τοὺς Ἀρετιῶν ἀπεκήρυξεν, ἀίρεσιν ἐσχάτην λέγων εἶναι τούτην, καὶ πρόδρομον τοῦ Ἀντιχριστοῦ. Ἐδίδασκέ τε τὸν λαόν· μὴ εἶναι κτισμὸν τὸν Ἰσὺν τοῦ Θεοῦ, μὴδὲ ἐξ οὐκ ὄντων γεννηθῆναι· ἀλλ' ὅτι αἰδιος ἐστὶ τῆς 40 τοῦ Πατρὸς οὐσίας Λόγος καὶ Σοφία· Δι' ὃ καὶ ἀσεβὴς ἐστὶ λέγειν·

- Ἦν ὅτε οὐκ ἦν ἦν γὰρ αἶν ὁ λόγος συνεστῶτων τοῦ Πατρὸς ὅθεν
 μηδὲ μὴν ἔχετε κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἀσεβεστάτους Ἀρειανούς.
 11) Δεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκοτὸς. Ἦν Ἑρεμίη μὲν γὰρ εὐσε-
 βούντες Χριστιανοὶ ἔστε ἐκεῖνοι δὲ πνεῦμα λέγοντες τὸν ἐκ τοῦ
 5 Πατρὸς Ἰὸν τοῦ Θεοῦ καὶ λόγον αὐτὸν διαφέρουσιν ἐθνικῶν, λα-
 τρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα Θεόν.¹ Πιστεῖσθε δὲ ὅτι
 καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις πᾶσι ἡγανάκτει κατ' αὐτῶν ὅτι τὸν κτίστην καὶ
 Κύριον τοῦ παντός, ἐν ᾧ τὰ πάντα γέγονε, τοῦτον τοῖς γενητοῖς συν-
 σπρίθουσιν.
- 10 70. Οἱ μὲν οὖν λαοὶ πάντες ἐχθρὸν ἀκούοντες παρὰ τοῦ τοιούτου
 ἀνδρὸς ἀναθεματίζοντες τὴν δραστηριότητα αἵρεσιν οἱ δὲ τῆς πόλεως
 πάντες συνετρέχοντες εἰς τὸν Ἀντώνιον. Ἑλληνες τε καὶ αὐτοὶ οἱ
 λεγόμενοι λατοὶν ἄρα· εἰς τὸ Κυριακὸν ἡρχόντο λέγοντες Ἀξιοῦ
 μὲν ἰδεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον πάντες γὰρ κύτον οὕτως ἐκαλοῦν.
- 15 71. Καὶ γὰρ κακεῖ πολλοὶ δι' αὐτοῦ ἐκαθαρίσεν ὁ Κύριος ἀπὸ δαιμό-
 νων, καὶ βλαβέντας τὴν διανοίαν ἱαστο. Πολλοὶ δὲ καὶ Ἑλληνες
 ἤξιουν κἀν μόνῳ ἀποστῆναι τοῦ γέροντος πιστεύοντες ὡφελεισθῆναι.
 Ἀμέλει τοσοῦτον γεγονάσι Χριστιανοὶ ἐν ταῖς πόλεσιν τῆς ἐκείνης
 ὅσους ἂν τις εἶδεν ἐκαστῶ γενομένῳ. Εἶπα, τινῶν νομιζόντων ἐκ
 20 τῶν ὄλων αὐτὸν παρατρεσθαι καὶ δια τούτου ἀποτρεπόντων ἀπ'
 αὐτοῦ πάντας αὐτοὺς οὐ παρατρεπόμενος ἔειπε, μὴ κλείους εἶναι
 τούτους ἐκείνων μεθ' ὧν ἐν τῷ ὄρει παλαίωμεν δαιμόνων.
72. Ὅτε δὲ ἀπεδήμει, καὶ προεπεμψεν αὐτὸν, ὡς ἐφθάσαμεν
 εἰς τὴν πόλιν, ὅπως τις ἐβόη γυνὴ Μείνον, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ,
 25 ὁ θυγάτηρ μοι δεινὴς ὑπὸ δαιμόνος ἐνοχλεῖται μείνον, παρακαλῶ
 μὴ κἀγὼ κινδυνεύω τρέχουσα Ἀκουσας ὁ γέρον, καὶ ἀξιώσθην
 παρ' ἡμῶν, θέλων ἔμεινεν ὅδε δὲ ἔγεννησεν ἡ γυνὴ ἡ μὲν παις ἐρρίπτο
 χαμαὶ τοῖς δὲ Ἀντωνίου προσευχαμένοι καὶ τὸν Χριστὸν ἵνα μα-
 σαντος, ἡγήρθη, ὁ τοῦ ὄρους ὄντας, ἐξεληθὼς τοῦ ἀκαθάρτου δαιμόνος.
- 30 Ἦν τε μήτηρ εὐλόγει τὸν Θεόν, καὶ πάντες ὑψοῦσαν. Καὶ αὐτὸς
 δὲ ἔχαιρεν ἀποδημῶν, ὡς εἰς τὸν ἴδιον οἶκον εἰς τὸ ὄρος.
72. Καὶ φρονίμως δὲ ἦν λαὸν καὶ τὸ θαυμάσιον, ὅτι, γράμματα
 μὴ μαθὼν, ἀρχιστοῦ ἦν καὶ συνετὸς ἄνθρωπος. Ποτὲ γοῦν φιλόσοφοι
 35 δύο ἦλθον πρὸς αὐτὸν Ἑλληνες, νομιζόντες θανατῶσαι τὸν Ἀντώνιον
 πειράσασθαι. ἦν δὲ ἐν τῷ ὄρει τῷ ἔξω ὁ δὲ ἐκ τοῦ προσώπου συνεὶς τοὺς
 ἀνθρώπους, ἐξελθὼν πρὸς αὐτοὺς, ἔφη δι' ἐρμηνείας. Τί τοσοῦτον
 ἐσκυλητε, ὦ φιλόσοφοι, πρὸς μωρὸν ἄνθρωπον, τῶν δὲ εἰπόντων,
 μὴ εἶναι μωρὸν αὐτὸν ἄλλα καὶ μάλα φρόνιμον, ἔφη πρὸς αὐτούς.
 Εἰ μὲν πρὸς μωρὸν ἦλθετε, περιττὸς ὑμῶν ὁ κόπος· εἰ δὲ νομίζετε
 40 με φρόνιμον εἶναι, γίνεσθε ὡς ἐγὼ δεῖ γὰρ τὰ καλὰ μιμεῖσθαι. Καὶ εἰ
 μὲν ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς ἡρχόμην, ἐμμεσήμην ἂν ὑμᾶς· εἰ δὲ ὑμεῖς πρὸς

1 Β' Κορ 6, 14

2. Πρβλ. Ῥωμ. 1, 25.

εμέ γίνεσθε ὡς ἐγώ Χριστιανός γὰρ εἰμι· Οἱ δὲ ὑπακούοντες ἀνέλωσαν ἐβλάπτον γὰρ καὶ διαμόνας φοβούμενοι, τοῦ Ἀντωνίου.

71 Ἄλλων δὲ παλιν πυνθάνει ἀπαντήσαντων πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τοῦ ἔξω, καὶ ἠμειζόντων χεὶρ ἄλλῃ ὅτι μὴ μετέθερε γραμματὰ λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Ἀντώνιος· Ἰμεῖς δὲ τί λέγετε· Ἰ. πρῶτον ἐσπυνόη· τί γραμματὰ καὶ τί τινος· ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ὁ νοῦς τῶν γραμματῶν· ἡ γραμματὰ τοῦ νοῦ, Ἰωὴν δὲ ἐκόντων πρῶτον εἶνα· τὸν νοῦν, καὶ τῶν ῥημάτων εὐρετὴν ἔφη ὁ Ἀντώνιος· Ὡς οὖν ὁ νοῦς εὐρετὴν, τοῦ νοῦ ἀνεγκυκλίου τὰ γραμματὰ· Ταῦτα καὶ τοὺς παρὸν· τίς καὶ αὐτὸς ἐξέπληξεν· ἀπερλήσαν ὅλην ὑπομαζόντες ὅτι τοσαῦτα ἐβλεπόν ἐν αἰῶνι, τῇ συνέσει καὶ γὰρ οὐκ ὡς ἐν ὄρει τραφεῖ, κίχτι, ἐρίων ἀνεκόν, ἄγριον εἶχε το ἔθος· ἄλλα καὶ χερσὶ, ἦν καὶ πολιτικός· Ἰωὴν δὲ λογὴν εἶχεν ἡρπυμένον τῷ θεῷ, ὥστε μακρὰν φθορίαν χεῖρειν δὲ μάλλον ἐπ' αὐτῷ παντα τοὺς ἐρμηνεύοντες, πρὸς αὐτὸν.

74 Ἀμέλει μετὰ ταῦτα παλιν ἐλθόντων ἑτέρων τινῶν ἦσαν δὲ 15 ὥσπερ τῶν παρ' Ἑλλήνων δονουμένων εἶναι σοφῶν καὶ χαριτοῦντων αὐτοὺς λόγον περὶ τοῦ καὶ ἡμᾶς ἐν Χριστῷ πείσσει ἀπεχερηνώτω, δὲ συλλογιζέσθαι περὶ τοῦ κληρονομοῦ τοῦ θεοῦ, σπαρῶν καὶ ὅσων λομέων χλευάζειν, ἰδόντων ἑστῶν ὁ Ἀντώνιος, καὶ πρῶτον οὐκ εἰς ῥακὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ γυνάμει· Οὗτος δὲ ἐρμηνεύει, τοῦ νοῦ τοῦ ἐκ ἐξουσίας διαερμηνεύοντος· Τί καὶ τὸ ἐστὶ σπαρῶν ὁνομαζόμενον· ἡμεῖς καὶ παιδοφθορίας προσάγειν τοὺς παρ' ἡμῶν λεγόμενοι, θεοῦ· Τὴ μὲν γὰρ παρ' ἡμῶν λεγόμενον ἰδιότης ἐστὶ· τελευτῶν καὶ ἐκτελεσθῆναι, θανάτου γνωρισμὰ· τὰ δὲ ἡμετέρα ἰσχυρεῖς ἐστὶ· παθὴν· Ὡς αὖτις βέλτερον ἐπὶ λέγειν, ὅτι ὁ τοῦ νοῦ ἄνευ ὅσων ἐστὶν ἐστὶν, καὶ ὁ 25 αὐτὸς ὢν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ κληρονομίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἀνείλεγε σῶμα ἀνθρωπίνον· ἵνα τῇ ἀνθρωπείᾳ ἐκτελεσθῇ, κινήσῃ, ποίησθαι, τοῦ ἀνθρωπίνου κινήσῃ, ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς, φρεσὶς ἢ ἐν ἀλόγῳ ἐξομολογῶν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο σέβειν τετραποδῶν καὶ ἑρπετῶν καὶ ἀνθρώπων εἰκόνας· Ταῦτα χρ' ἡμῶν ἐστὶ· τῶν σωφῶν καὶ σεβασμάτων· Πῶς δὲ 30 χλευάζειν τοιαῦτα ἡμᾶς λέγοντες· τοῦ Χριστοῦ ἀνθρώπου τεφνῶν, ῥωσθῆναι ὅπου γε ἡμεῖς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ψυχὴν χερσίζοντες, φασκετε περὶ λανθῆσθαι αὐτὴν καὶ περὶ πωλεῖναι ἀπὸ τῆς ἀφίδος τῶν οὐρανῶν εἰς σῶμα καὶ εἶς εἰς ἀνθρωπίνον μόνον, καὶ μὴ εἰς τετράποδα καὶ ἑρπετὰ μετὰ βλάσφημιαν καὶ μεταπεισθῆναι· Ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα 35 πιστεῖ, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν λέγει· ὑμεῖς δὲ πλανᾶσθε, ὅτι περὶ ἀγεννίτου, βίχης ἐξήγεισθε· Καὶ ἡμεῖς μὲν τοῦ δυνατοῦ καὶ φιλανθρώπου τοῦ Προνοίας φρονούμεν, ὅτι καὶ τοῦτο οὐκ ἀδύνατον ἦν τοῦ θεοῦ, ἡμεῖς δὲ εὐκρινῶς τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν λεγόντες, πυνθάνομεθα προσάγειν αὐτῇ, καὶ φρετὴν αὐτῇ 40 μυθολογεῖτε καὶ λατρεῖν καὶ αὐτῇ τὸν νοῦν διὰ τὴν ψυχὴν τρεπτόν εἰσαγεῖτε· Ὅπως γὰρ ἦν ἡ εἰκὼν τοιοῦτον ἀναγκῇ κατεῖναι, ἡμῶν καὶ οὐ ἐστὶν ἡ εἰκὼν· Ὡς· ἂν δὲ περὶ τοῦ νοῦ τοιαῦτα νομίζ-

ἐνθυμεῖσθε ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Πατέρα τοῦ νοῦ βλασφημεῖτε

- 75 Περὶ δὲ τοῦ σταυροῦ τι βέλτερον ἂν εἴποιτε ἐπιβουλῆς ἐπα-
γομένης παρα πονηρῶν ὑπομένειν σταυρὸν καὶ μὴ πτήσσειν τὸν ὅπως
δηπότε θανάτῳ ἐπαγόμενον ἢ πλανῆς Ὀσிரίδος καὶ Ἰσίδος καὶ
5 ἐπιβουλῆς Τυφῶνος, καὶ Κρόνου φουγῆν καὶ τέκνων καταποσεῖς,
καὶ πατροκτονίαις μυθολογεῖν Ταῦτα γὰρ ἡμῶν ἐστὶ τα σοφὰ Πῶς δέ,
χλευάζοντες τὸν σταυρὸν, οὐ θαυμάζετε τὴν ἰναστασιν, Οἱ γὰρ τοῦτο
εἰπόντες ἀκκεῖνος ἔγραψαν Ἡ δια τῶν ἀντιμαρτυρούντων τοῦ σταυροῦ,
σιωπᾶτε περὶ τῶν ἐναρθεντων νεκρῶν καὶ τῶν ἀναβιβαζάντων τυφλῶν,
10 καὶ τῶν θεραπευθέντων παραλύτικων τῶν τε κήληρ σθέντων λαπρίων
καὶ τῆς ἐπὶ τὴν θαλάσσαν πεζοπορίας, τῶν τε ὕλων σημείων καὶ
τεραστιῶν, ἅπερ οὐκ ἐστὶ ἄνθρωπον ἀλλὰ Θεὸν δεικνύσι, τὸν Χριστόν.
Πάνυ μοι δοκεῖτε ἀδελφίνοι αὐτοῦ, καὶ μετ' ὅπως ἐντετυχημένα ταῖς
Γραφαῖς ἡμῶν ἵνα ἐντυγχάνετε μὲν αὐτῷ καὶ βλέπετε, ὅτι ὁ
15 πεποιήκεν ὁ Χριστός, Θεὸν αὐτὸν ἀποδεικνύουσαν, ἐπιδημήσαντα
ἐπὶ σατηρία τῶν ἀνθρώπων

- 76 Εἰπάτε δὲ καὶ ἡμεῖς ἡμῶν τὰ ὑμέτερον Ἦ δ' ἐν εἴποιτε περὶ
τῶν ἀλόγων, ἢ ἀλογίαν καὶ ἀγριότητα Ἔγω δὲ ὡς κερῶν θελήσετε
λέγειν μυθικῶς λέγεσθαι ταῦτα παρ' ἡμῶν καὶ ἀλλ' ὁρεῖτε ἀρπαγὴν
20 Κόρης εἰς τὴν γῆν καὶ Ἡρακλείου μισοῦστος εἰς τὸ πῦρ καὶ Ἥραν
εἰς τὸν αἶρα, καὶ Ἀπόλλωνα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ Ἀρτεμιδὸν εἰς τὴν
σελήνην, τὸν δὲ Περσειδῶνα εἰς τὴν θάλασσαν, οὐδὲν ἴσμεν αὐτῶν οὐ
Θεὸν ἀέρεσθε, ἀλλὰ τῇ κτίσει λατρεύετε παρὰ τὸν πᾶντα κτίσαντα
Θεόν Εἰ γάρ, ὅτι κατὰ τὴν κτίσιν, πάντα συνθεσάτε ἀλλ' ἔδει μέλλει
25 τοῦ θαυμάσαι μόνον ἡμᾶς γενέσθαι, καὶ μὴ θεοποιῆσαι τὰ ποιήματα
ἵνα μὴ τὴν τοῦ Δημιουργοῦ τιμὴν τοῖς γενίτοις παρέχητε Ἐπει
ὥρα ἡμᾶς καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τὴν τιμὴν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην
οἰκίαν μεταφέρειν, ἢ τὴν τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν στρατιωτικὴν Τὶ
τοίνυν πρὸς ταῦτα λέγετε, ἵνα γινώμεν, εἰ ἄξιον τι χλευῆς ὁ σταυρὸς
30 ἔχει

- 77 Ἐκείνων δὲ διαπορούντων καὶ στρεφομένων ὧδε κάκειοι,
μειδιάσας ὁ Ἀντώνιος ἔφη, τάτιν δι' ἐρμηνείας Ταῦτα μὲν καὶ ἀπ'
αὐτῆς τῆς ὁψέως ἔχει τὸν ἑλεγχον ἐπειδὴ δὲ μᾶλλον ὑμεῖς τοῖς
ἀποδεικτικοῖς λόγοις ἐπεπεισθεσθε, καὶ ταυτὴν ἔχοντες τὴν τέχνην,
35 βουλευσθε καὶ ἡμᾶς μὴ ἀνευ τῆς διὰ τῶν λόγων ἀποδείξεως θεοσεβεῖν,
εἴπατε πρῶτον ὑμεῖς, τὰ πράγματα, καὶ μαλιστα ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ
γνώσις, πῶς ἀκριβῶς διαγινώσκονται, δι' ἀποδείξεως λόγων ἢ δι'
ἐνεργείας πίστεως, καὶ τί πρεσβύτερόν ἐστιν, ἢ δι' ἐνεργείας πίστεως,
ἢ ἢ διὰ λόγων ἀποδείξεως Τῶν δὲ ἀποκριναμένων, πρεσβυτέραν εἶναι
40 τὴν δι' ἐνεργείας πίστιν, καὶ ταύτην εἶναι τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν ἔφη
ὁ Ἀντώνιος Καλῶς εἰπάτε ἢ μὲν γὰρ πίστις ἀποθεσεως ψυχῆς
γίνεται ἢ δὲ διαλεκτικὴ ἀπὸ τέχνης συνθεμένων ἐστίν Οὐκοῦν οὕτως
πάρεστιν ἢ διὰ πίστεως ἐνέργεια, τοῦτο οὐκ ἀναγκαῖα, ἢ ταχα

καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως. Καὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἐκ πίστεως νοοῦμεν, τοῦτο ἡμεῖς διὰ τοῦ κατὰ σκευάζειν τεύχεσθε καὶ τοῦτο οὐδὲ φράσα ἡ νοοῦμεν ἀνέστη ὥστε βελτίων καὶ ὁμοιωτέρα ἡ διὰ πίστεως ἐνέργεια τοῦ σώματος καὶ τῶν συναισθημάτων.

78 ἡμε, τὸν τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐπιστάμενοι ἑλλήνων
ἔχομεν τοῦ μαθητοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει πίστεως ἐπ' ἐκκλησιασμένους
ἡμῖν δια Ἰησοῦ Χριστοῦ παρὰ θεοῦ καὶ δεξιανθεῖς ἐστὶν ἡμεῖς,
ἰδοὺ νῦν μὴ μαθεύετε, ἡμεῖς, φάρμακα πιστεύομεν ἐν τῷ θεῷ
ἐπιγνωσκόντες, διὰ τῶν τοῦ ταπεινοῦ τοῦ ἐν, πάντων τῶν ἐν
καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἡ πίστις ἡμεῶν ἰδοὺ νῦν ἡμεῖς ἐπισκευόμεθα τῇ
πίστει τῇ ἐν, τὸν Χριστὸν ἡμεῖς δὲ σφραγίσαντες, λογιζόμεθα καὶ
τὰ μὲν παρ' ἡμῖν τῶν ἐκκλησιῶν φάρμακα καταργεῖται γὰρ παρ' ἡμῶν
πίστις ἐπεκτείνεται, πάντες γὰρ καὶ με, μὲν σὺν ἡμῶν ζῶμεν καὶ σφρα-
γισμένοι ἐκκλησιασμένοι ἀπὸ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν
δε τῇ ἐν, Χριστοῦ, ὅτι, διδασκόντες γινώσκοντες τὴν δεξιαν
μὲν ἐν, ἐκκλησιῶν τῶν ἐν, τῶν Χριστοῦ ἐν, ἡμεῶν καὶ τῶν
θεοῦ τῶν καὶ ἡμεῖς μὲν τῇ καὶ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐμφοδίζονται τῇ ἐν,
Χριστοῦ διδασκαλίᾳ ἡμεῖς δὲ ἐκκλησιασμένοι ἐν ἐκκλησιασμένον Χρ-
στοῦ, πάντες, ἀποκατενεκτοί, ὅτι, ἡμεῖς φανερωθὲν ἐν θεῷ καὶ
ἐνθα το σῆμα τὸ τοῦ σφραγιστοῦ γινώσκται, καθέναι μὲν μαγεία, οὐκ ἐνεργεί-
α γὰρ δὲ φάρμακα

70 Εἴ-χετε γὰρ τοῦτον τὸν μῶνον ἡ μαντεῖαν που αἱ τῶν Αἰγυπτίων ἐπαύσαι, καὶ τὴν μάχων αἱ μαντεῖαι τότε πάντα πέπαυται καὶ ἠσθένησεν ἐκείνη, ὅτε ὁ Χριστὸς σταυρὸν γέγονεν. Ἄρα οὖν καὶ οἱ ἄλλοι μαντεῖαι ἢ μάλιστα τὰ καταργημένα παρ' αὐτοῦ καὶ ελεγχόμενα ἰσθύνει. Ἡ γὰρ καὶ τοῦτο θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι τὰ μὲν ἡμέτερα οὐδεποτε ἐδήμιον, ἀλλὰ καὶ παρὰ ἀνθρώπων κατὰ πόλιν τιμᾶται· οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ δόκοντα, καὶ μᾶλλον τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τὰ ἡμέτερα ἀνθεὶ καὶ τρέφονται. Ἡ γὰρ καὶ μὲν ἡμέτερα εὐσημασμένα καὶ περιχλειόμενα διατρέχεται, ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ πίστις καὶ ἡ διδασκαλία ἡλεῖται, ἀνθ' οὗ καὶ διωγθεῖσα παρὰ βασιλείων πολλῶν, πατάσκει τὴν ἀνομίαν. Πότε γὰρ οὕτω θεογνωσία ἐξελάμβην ἢ ποτε οὕτω σαρκοφάνει καὶ ἀρετῇ, παρθένα, ἐρῆνῃ, ἢ ποτε οὕτως ὁ θάνατος, κατάρρηθῃ, ἐκείνη ὅτε ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ γέγονε. Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἀμφιβάλει βλέπων τοὺς μαρτυροῦντας διὰ τὸν Χριστὸν καταφρονούντας τοῦ θανάτου βλέπωντας τῆς Ἐκκλησίας παρ' ἐθνούς διὰ τὸν Χριστὸν κίχρα καὶ κίχρα τὰ σώματα φυλαττούσας.

80 Καὶ ἔστι μὲν ἱκανὰ τὰτα τεκμήρια δείξαι τὴν κατὰ Χριστὸν
πίστιν μόνην ἀληθὴ εἶναι εἰς θεοσεβείαν Ἰδοὺ ἀκμὴν ἀμείψαι ἀπιστοί
τε ζητοῦντες τοὺς ἐκ τῶν λόγων συλλογισμούς. Ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐν
πειθοῖς σοφίας Ἑλληνικῆς λογισμῶς, ὡς εἶπεν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν

- ἀποδείκνυμεν τῇ δὲ πίστει. πεποιθὲν ἐναργῶς προλαμβάνουσι τὴν ἐκ
τῶν λόγων κατασκευὴν Ἰδοὺ παρεσιν ὧδε ὑπὸ δαιμόνων πάσχοντε,
ἦσαν δὲ τινες ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν ὑπὸ δαιμόνων ἐναγλισμένοι
καὶ παραγαγόντων αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον, ἔφη Ἡ ἡμεῖς τοῖς συλλαγμένοις
5 αὐτῶν, καὶ ἥ ἂν βούλησθε τέχνη, ἢ μαγεία ἐπικαλούμενοι τὰ εἰδῶλα
ἐαυτῶν, καθαρισατέ αὐτοὺς ἢ, εἰ μὴ δύνασθε καταθεσθὲ τὴν πρὸς
ἡμᾶς μάχην, καὶ ὀψασθε τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν.
Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπεκαλεσατο τὸν Χριστὸν, ἐσφραγισε τε τοὺς πα-
σχοντας τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ δεξιὸν καὶ τριτὸν. Καὶ εὐθὺς
10 ἔστησαν οἱ ἄνθρωποι ολοκλήροι σωφρονούντες καὶ εὐχαριστοῦντες
τῷ Κυρίῳ λοιπόν. Καὶ οἱ μὲν λεγόμενοι φιλοσοφοὶ ἐθαυμάζον, καὶ
ἀληθῶς ἐξεπλήτυντο ἐπὶ τῇ συνέσει τοῦ ἀνδρός, καὶ τῷ γενομένῳ
σημείῳ ὃ δὲ Ἀντώνιος ἔφη, Τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐσμέν
ἡμεῖς οἱ ποιοῦντες ἄλλ' ὁ Χριστὸς, ἐστὶν ὁ διὰ τῶν εἰς αὐτὸν τι
15 σκευόντων ταῦτα ποιῶν. Πιστεύσατε οὖν καὶ ἡμεῖς καὶ ὀψασθε, ὅτι
οὐ τέχνη λόγων τε παρ' ἡμῖν ἐστὶν ἀλλὰ πίστις δι' ἀγαπῆς, τῆς εἰς
τὸν Χριστὸν ἐνεργουμένης. ἦντινα ἔαν στήλητε καὶ μετ', οὐκέτι
τάς δια λόγων ἀποδείξεις ζητήσατε ἄλλ' αἰσθανὴ τὴν εἰς τὸν Χρι-
στον πίστιν ἡγήσεσθε. Ταῦτα τοῦ Ἀντωνίου τὰ ῥήματα ἐκείνοι δὲ
20 καὶ ἐν τούτῳ θαυμάζοντες, ἀνεχώρουν κατασπαζόμενοι αὐτὸν καὶ
ὁμολογοῦντες ὠφελεῖσθαι παρ' αὐτοῦ.
- 81 Ἐφθασε δὲ καὶ μέχρι βασιλέων ἡ περὶ Ἀντωνίου φημί.
Ταῦτα γὰρ μαθόντες Κωνσταντῖνος ὁ Αὐγυστός, καὶ οἱ λοιποὶ αὐτοῦ
Κωνσταντῖος καὶ Κωνσταντῖοι οἱ ὕψιστοι, ἐραρον αὐτῷ ὡς πατρί
25 καὶ ἠύχοντο λαμβάνειν ἀντιγραφα παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' οὔτε τὰ γράμματα
περὶ πολλοῦ τινος ἐποίητο, οὔτε ἐπὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐεγγύθη ὃ
αὐτῷ δὲ ἦν οἶος καὶ προ τοῦ γράφειν αὐτοῦ τοὺς βασιλεῖς. Ὅτι δὲ
ἐκομιζέτο αὐτῷ τὰ γράμματα ἐκείναι τοὺς μοναχοὺς, καὶ εἶπε
Μὴ θαυμάζετε, εἰ γράφει βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς, ζῦθριπτος γάρ ἐστιν
30 ἀλλὰ μᾶλλον θαυμάζετε, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν νεκρὸν ἀνθρώπου ἐγράφε,
καὶ διὰ τοῦ ἰδίου Ἰησοῦ λαλῆλθε, ἦρκεν ἢ Ἐβούλετο μὲν οὖν μὴ δέχεσθαι
τάς ἐπιστολάς, λέγων οὐκ εἶδέναι πρὸς τὰ ὑμῶν ἀντιγράφειν
προτραπείς δὲ παρὰ τῶν μοναχῶν, ὅτι Χριστιανοὶ εἰσιν οἱ βασιλεῖς,
καὶ ἵνα μὴ ὡς προρριφέντες σκανδαλισθῶσιν ἐπέτρεπεν ἀναγινώσκε-
35 σθαι. Καὶ ἀντέγραψεν, ἀποδεχόμενος μὲν αὐτοὺς, ὅτι τὸν Χριστὸν
προσκυνοῦσι, συνεβούλευε δὲ τὰ εἰς σωτηρίαν καὶ μὴ μετὰ ἡγε-
σθαι. τὰ παρόντα ἀλλὰ μᾶλλον μνημονεύειν τῆς μελλούσης κρείσσεως,
καὶ εἶδέναι, ὅτι ὁ Χριστὸς μόνος ἀληθὴς καὶ αἰωνιὸς ἐστὶ βασιλεὺς
Φιλάνθρωπος τε αὐτοὺς εἶναι ἡξίου, καὶ φρονέειν τοῦ δικαίου καὶ
40 τῶν πτωχῶν. Κάκεινοι δεχόμενοι ἔχειρον. Οὕτω παρὰ πᾶσιν ἦν
προσφιλες, καὶ πάντες ἔχειν αὐτὸν ἡξίου πατέρα.

82: Τοιαῦτος δὴ οὖν γινωσκόμενος, καὶ οὕτω πρὸς τοὺς ἀπαντῶν-
 τας ἀπεκρινόμενος, ὑπέσχερε ταῦτα εἰς τὰ ἔνδον ὄρεα, καὶ τῇ μὲν
 συνήθει, κοινήσας εἶχετο πολλὰς δὲ μετὰ τῶν εἰσπρεχόμενων τρῶς
 αὐτὸν κηδεζόμενος καὶ περιπατῶν, ἀπὸ αὐτοῦ, ὡς ἐν τῷ Δανιὴλ
 γέγραπται· καὶ αὐτὸς μὲν μεθ' ὧρας ὥμας τὰ ἀκόλουθα ταῖς συνοῖς
 συν ἀδελφοῖς, πάλιν οἱ δὲ συνόντες ἡσθάνοντο τινα θεωρίαν αὐτὸν
 βλέπειν· ἡ καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γινόμενα πολλὰς, ἐν τῷ ὄρει
 τυγχάνων ἐβλέπε καὶ διαγρηστοὺς Σαρρατιῶν τῷ ἐπισκοπῶ ἔνδον ὄντι
 καὶ βλέποντι τὸν Ἀντωνίου ἀσχοληθέντα τῇ ὁπασίᾳ. Ποτὶ γὰρ
 καθεζόμενος καὶ ἐργαζόμενος ὥστερ ἐν ἐκστάσει γέγονε, καὶ πολλὰς
 ἦν ἐν τῇ θεωρίᾳ στεναζών. Εἰτα μεθ' ὧραν στραφεὶς πρὸς τοὺς συνόν-
 τας, ἐστέναξε καὶ ἐντρομος γινόμενος, ῥῆξετο, καὶ καμπτὼν τα γό-
 νατα διάμενει ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἀναστὰς βόλαιεν ὁ γέρον· Ἐντρομοὶ τοι
 νῦν γινόμενοι οἱ συνόντες καὶ πάντες φοβηθέντες, ἤξουσιν μαθεῖν παρ'
 αὐτοῦ καὶ πολὺ διώχησάν· ἕως βιασθεὶς εἶπε, Ὁ δὲ καὶ οὕτω μέγας
 στενάξας· Ὡς τέκνα, βέλτερον, φασγν, ἀποθανεῖν, πρὸ τοῦ γενέσθαι
 τὰ τῇ θεωρίᾳ. Τῶν δὲ πάλιν ἀξιώντων, δακρύσας ἔειπε, Μελλεὶ
 τὴν Ἐκκλησίαν ὅρῃ καταλαμβάνειν, καὶ μελλεὶ παραδίδοσθαι
 ἀνθρώποις ὁμοίους ἁλογοῖς κτήνεσιν. Εἶδον γάρ τιν' τράπεζαν, ὅτι
 κυριακοῦ, καὶ περὶ αὐτὴν ἐστώτας ἡμίονους κυκλῶ πανταχόθεν
 καὶ λακτιζοντας τὰ ἔνδον οὕτως ὡς ἂν ἀτάκτως σκυριτωμένων κτηνῶν
 γένοιτο λακτισματα. Πάντως, δὲ ἡσθεσθε, φησί, πῶς ἐστέναζον ἡκου-
 σα γὰρ φωνῆς λεγούσης· Ὑδελυχθήσεται τὸ θυσιαστήριόν μου. Ταῦτα
 εἶδεν ὁ γέρον καὶ μετὰ δύο ἔτη γέγονεν ἡ νῦν ἐφοδος τῶν Ἀρειανῶν,
 καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅτε καὶ τὰ σκεύη μετὰ βίας ἀρπάσαντες,
 δι' ἐθνικῶν ἐποίησαν βαστάζεσθαι· ὅτε καὶ τοὺς ἐθνικούς ἀπο τῶν ἐργα-
 στηρίων ἠναγκάζει σπινάγεσθαι μετ' αὐτῶν καὶ παρόντων αὐτῶν
 ἐπραττον ἐπὶ τῆς τραπεζῆς ὡς ἔθελον. Ὡς πάντες ἡμεῖς ἐπέγνωμεν,
 ὅτι τὰ λακτισματα τῶν ἡμίονων ταῦτα προεμήνυε τῷ Ἀντωνίῳ,
 ὃ νῦν οἱ Ἀρειανοὶ ἀλλόγως πρᾶττουσιν ὡς καὶ κτήνη. Ὡς δὲ ταύτην
 εἶδε τὴν θεωρίαν τοὺς συνόντας παρεκάλεσε, λέγων· Μηδ' ἀθυμεῖτε,
 τέκνα· ὥστερ γὰρ ὠργισθὴ ὁ Κύριος, οὕτω πάλιν ἰσχύεται. Καὶ πάλιν
 ταχέως ἀπολήγεται τὴν ἐκστῆς κόπῃν ἢ Ἐκκλησίᾳ καὶ συνήθει·
 ἀναλάμψει καὶ ὀφείσθαι τοὺς δωθέντας ἀποκαθισταμένους καὶ τὴν
 μὲν ἀσέβειαν πάλιν εἰς τοὺς ἰδίους φωνήους ἀναχωροῦσιν, τὴν δὲ εὐσε-
 βῆ πίστιν παρρησιαζομένην μετὰ πάσης ἐλευθερίας πανταχοῦ μονὸν
 μὴ μείνῃτε ἐαυτοὺς μετὰ τῶν Ἀρειανῶν. Οὐκ ἔστι γὰρ τῶν ἀποστό-
 λων αὕτη ἡ διδασκαλία, ἀλλὰ τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν
 τοῦ διαβόλου καὶ μᾶλλον ἡγοῦτος, καὶ ἁλόγος καὶ δικνούς· ἐστὶν
 οὐκ ὁρθός, ὡς ἡ τῶν ἡμίονων ἀλογία.

83 Τοιαῦτα μὲν καὶ τοῦ Ἀντωνίου (1) δεῖ δὲ ἡμεῖς εἰπεῖν·

εἰ δὲ ἀθρώποι, τοσαῦτα γέγονε θαύματα. Γὰρ Σωτήρις ἐστὶν
ἐπαγγελία. λέγοντος ἡ Εὐὰ ἔρχετο πρὸς αὐτὸν κοκκὸν συναπεκρί-
νειν τῷ ὄρει. καὶ τῷ Με-αβρῇ ἐντεθεὶ καὶ με-αβρῇσι καὶ οὐδὲν
ἀδυνατήσῃ. ¹ Καὶ πάλιν ἡ Ἄμὲν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐάν τι
5 αἰτήσῃτε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μου, δώσει ὑμῖν ἡ τέτιτε, καὶ
λημψήσεσθε. ² Καὶ πάλιν ὁ τοῖς μαθηταῖς λέγων, καὶ πᾶσι τοῖς
πιστευουσιν εἰς χριστὸν ἡ Ἀσθενούντων Θεραπευτὴς διαμονὰς ἐκβάλλε-
τε δωρεὰν ἐλάνθετε δωρεὰν δοτε. ³

84. ¹ προστάτων γὰρ, θεραπευτὴν ὁ Ἰντῶνιος, ἀλλ' εὐχό-
10 μενος καὶ τὸν Χριστὸν ὑποτάσσων ὡς πᾶσι φανερόν γενέσθαι, ὅτι οὐκ
ἦν αὐτός ὁ ποιῶν καὶ ὁ Κυριός δι' Ἀντωνίου, φιλανθρωπευόμενος,
καὶ θεραπευτὴν τῶν τασχόντων Ἰντῶνιου δὲ μόνον ἡ εὐχή καὶ ἡ
ἀσκήσις ἦν ἐνεκεν ἐν τῷ ὄρει, καθήμενος ἐλαίρε μὲν τῇ τῶν Θεῶν
θεωρίᾳ ἐλπίετο δὲ διαχλυόμενος ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐλκόμενος εἰς τὸ
15 ὄρος τὸ ἔξω. Καὶ γὰρ καὶ δικασταὶ πάντες ἤρχοντο ἀπὸ τῶν ὄρους αὐτὸν
κατέρχεσθαι, ἐπεὶ μὴ δυνατόν ἦν αὐτοὺς εἰσελθεῖν ἐκεῖ διὰ τοὺς ἀκο-
λουθούντας τῶν δικαζομένων. Ἡξίου δὲ ὁμοῦ, ἵνα ἐλθῇ καὶ μόνον
αὐτὸν ἰδῶσιν αἴτιος μὲν οὖν ἐξεπρέπετο καὶ ταχέϊετο τὰς πρὸς του-
τοὺς ὁδοὺς οἱ δὲ ἐπόμενον, καὶ μᾶλλον τοὺς ὑπευθύνους ὄντας ὑπὸ
20 στρατιώτας προσέτιμπον ἵνα καὶ διὰ τῆν ἐκείνων προφασιν κατελθῇ
Πάσχων οὖν ἀναγκῇ, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ὀδυρομένους, ἔρχετο μὲν
εἰς τὸ ὄρος τὸ ἔξω οὐκ ἀνωφαλῆς δὲ πάλιν ἦν ὁ σκυλλὸς αὐτοῦ
πολλοῖς μὲν γὰρ εἰς ὄρησιν ἐγένετο, καὶ εἰς ἐνεργασίαν ἡ ἀφίξις αὐτοῦ.
Τοὺς δὲ δικαστὰς ὠφελεῖ, συμβουλευτὴν πάντων μᾶλλον προκρίνειν
25 τὸ δίκαιον καὶ φοβησθαι τὸν Θεόν, καὶ εἰδέναι, ὅτι οἷον χρηματι-
κρινουσι, κριθήσονται. ⁴ Πλὴν τὴν ἐν τῷ ὄρει διατριβὴν πάντων μᾶλ-
λον ἡγάπα.

85. Ποτὲ οὖν βίαν τοιαύτην παθὼν παρὰ τῶν χρειᾶν ἔχοντων,
καὶ τοῦ στρατηλάτου διὰ πολλῶν ἀξιώσαντος αὐτὸν κατελθεῖν,
30 ἐλθὼν, καὶ ὁμολήσας ὀλίγα, τὰ εἰς σωτηρίαν φθάνοντα, καὶ περὶ τῶν
δεομένων, ἠπειγέτο. Τοῦ δὲ λεγομένου δοκτοῦ ἀξιοῦντος αὐτὸν ἐμ-
βραδυνεῖν, ἔλεγε μὴ δύνασθαι χρονίζειν μετ' αὐτῶν, καὶ παραδειγματι
χαρίεντι τοῦτον ἐπειθε λέγων Ὡςπερ οἱ ἰχθυεῖς ἐγγιγνόμενοι τῇ
ξηρᾷ γῇ τελευτῶσιν, οὕτως οἱ μοναχοὶ βραδυνόντες μετ' ὁμῶν, καὶ
35 παρ' ὑμῖν ἐκδιατριβόντες ἐκλύνονται. Δεῖ οὖν, ὥςπερ τὸν ἰχθύν εἰς τὴν
θάλασσαν, οὕτως ἡμᾶς εἰς τὸ ὄρος ἐπειγέσθαι, μηποτε ἐμβραδύνοντες,
ἐπιλαθώμεθα τῶν ἐνδόν. Ἀκούσας δὲ ὁ στρατηλάτης ταῦτα παρ'
αὐτοῦ, καὶ ἕτερα πολλὰ, θαυμάσας, ἔλεγεν, ἀληθὺς εἶναι τοῦτον δου-
λον τοῦ Θεοῦ πόθεν γὰρ ἰδῶντι τοιοῦτος καὶ τοσούτος νοῦς εἰ μὴ
40 ἦν ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

1. Ματθ. 17, 20
Ματθ. 17, 21

2. Ιω 16, 21-25

3. Μαρκ. 10, 8

4. Περβλ.

86. Εἰς δὲ τὴς στρατηλάτης Βαλαάκιος δὲ ἦν ἑνομα κινεῖ πικρῶς ἐδωκεν ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν θυσανῶν Ἀρεανῶν σπουδὴν. Καὶ ἐπειδὴ τοσοῦτον ἦν ὥμος, ὡς καὶ παρθένου, τυπτεται καὶ μοναζόντας γυμνοῦν καὶ μαστίζειν, ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος, καὶ γράφει τοιοῦτον ἔχουσαν οὖν ἐπιστολὴν. Οὐδὲ ὄργην ἐπερχομένῃν ἐπὶ σέ παῖσα, οὐδὲ διωκῶν Χριστιανούς, μή ποτε σε ἡ ὄργη καταλάβῃ, μέλλει γὰρ ἤδη, ἐπὶ σέ ἐρυσσθαι. Ὁ δὲ Βαλαάκιος, γελάσας τὴν μὲν ἐπιστολὴν ἔρρηκε χαλαρῶς, τῆσας εἰς αὐτὴν τοὺς δὲ κομισαντάς, ὕβρισε παραγυῖλας ἀπαγγέλλειν Ἀντωνίῳ ταῦτα. Ἐπειδὴ φροντιστὴς περ τῶν μοναχῶν ἦδεν, καὶ σε μετελευσόμεαι. Καὶ οὐ παρῆλθον ἡμέραι τέσσαρες καὶ καταβῆκεν αὐτὸν ἡ ὄργη. Εἰς γὰρ τὴν πρώτην μέτρησιν Ἀλεξανδρείας τὴν λεγομένην Χαιρέου ἐξήλθε, κινῶς τε ὁ Βαλαάκιος καὶ Νεστόριος ὁ ἐπαρχὸς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀμφοτέροι μὲν ἐπεκαθεζόντο ἵπποις ἦσαν δὲ οὗτοι ἴδιοι τοῦ Βαλαακίου, καὶ πραιοτεροὶ πάντων τῶν προσδεμένων παρ' αὐτῷ. Ἀλλὰ μητρὶ φθασάντων αὐτῶν, εἰς τὸν τοπὸν ἤρξατο τρέχειν, ὡς εὐωχασί πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐξαιφνης ὁ πραιοτερός, ὃ ἐπεκαθεζέτο Νεστόριος, δυνάμεν τὸν Βαλαάκιον καταβάλων ἐπέτασεν αὐτῷ καὶ οὕτω τοῖς ἡδοῦσιν ἐσπάραξε τὸν μηρὸν κατωῦ, ὡς εὖθως μὲν ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν πόλιν, ἐν τρισὶ δὲ ἡμέραις ἀποθανεῖν καὶ πάντας θαυμάζειν, ὅτι ἂν προειρηκεν 20 ὁ Ἀντώνιος, τὰς ἑως πεπληρωτάς.

87. Οὕτω μὲν οὖν τοῖς πικροτέροις παρήκει τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀπικνύοντας οὕτως ἐνισυθετεῖ, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι παρ' αὐτὰ τοῦ θικάζειν καὶ μακαρίζειν τοὺς ἀναχωροῦντας ἀπὸ τοῦ βίου τούτου. Οὕτω δὲ τῶν ἀκούσμενων προτίσταται, ὡς νομίζειν μὴ ἄλλως, ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὸν τασχόντα. Οὕτω δὲ πάλιν πρὸς ὠφέλειαν πᾶσιν ἦν ἱκανός, ὡς πολλοὺς στρατευομένους καὶ τῶν τε πολλὰ κεκτῆμενων ἀποτίθεσθαι τὰ τοῦ βίου βάρη, καὶ λοιπὸν γινεσθαι μοναχοὺς. Καὶ ὅλως ὥσπερ ἱατρός ἦν δοθεὶς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῇ ἰατρικῇ. Τίς γὰρ λυπούμενος, ἀτήντα, καὶ οὐκ ὑπέστροφεν χαίρων, τίς ἤρξατο θρηνην δια τοὺς αὐτοῦ θνητούς, καὶ οὐκ εὐθέως ἀπενίθετο το πένθος, τίς ὀργιζόμενος ἤρξατο καὶ οὐκ εἰς φιλίαν μετεβέβηκετο, τίς πένθους ἀκηδῶν ἀτήντα, καὶ ἀκούων αὐτοῦ καὶ βλέπων αὐτόν, οὐ κατεφρόνει τοῦ πλάντου, καὶ περιεμεθεῖτο τὴν πενίαν εἰς μοναχῶν, δακρυώσας, καὶ ἔλθων πρὸς αὐτόν, οὐ μόνον ισχυροτερός ἐγένετο, τίς μὲν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος καὶ θεωρήσας Ἀντωνίον, οὐκ εὐθέως ἐξηρνεῖτο τὰς ἡδονὰς καὶ ἔγγατα σκερυσόνην, τίς ἤρξατο πρὸς αὐτόν ὑπὸ δαίμονος πειραζόμενος, καὶ οὐκ ἀνέπαυετο, τίς δὲ ἐν λογισμοῖς ἐνοχλωμένος ἤρξατο, καὶ οὐκ ἐγαλτήναι τῇ διανοίᾳ,

88. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτε ἦν μετὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ Ἀντωνίου, ὅτι, καθὰ πρὸς πόλιν, χαρίσας διακρίσεις πνευμάτων ἔχων, ἐπεγνώσκειν αὐτῶν τὰ κινήματα καὶ πρὸς ὁ τις αὐτῶν εἶχε τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦτο οὐκ ἔγνωσεν. Καὶ οὐ μόνον αὐτὸς ἐπαίξετο περ

αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνέχουσιν, ἐν λογισμοῖς παρακαλῶν ἐδί-
 δασκε πῶς, ἐν δυνάμει τῆς ἐκείνων ἐπιβολῆς ἀνατρέπει διηγου-
 μένος τῶν ἐνεργούντων τὰς σθενεῖς καὶ τὰς πανουργίας Ἰησούς
 γοῦν ὡς περ ἐπαλιφεῖ παρ' αὐτοῦ, καθήρχετο καθάρων τῶν νοη-
 7 ματιῶν τοῦ δ. τρύλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ. Πόσαι δὲ καὶ μνηστῆρας
 ἔχουσαι παρθενοί, καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ πέραν ἰδοῦσαι τὸν Ἄντων ὡν,
 ἔμειναν τῷ Χριστῷ παρθένοι. Ἦρχοντο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐξω
 μερῶν πρὸς αὐτὸν. Καὶ αὐτοῖς μετὰ αὐτῶν τὴν ὠφέλειαν ἐσχηκατε,
 ὑπέστρεπον, ὥς περ πατὴρ προπεμπόμενος Ἄμελει κοιμηθέντος
 10 αὐτοῦ, πάντες ὡς ὄρματα ἐνομένοι, πατὴρ, μόνῃ τῇ ἐκείνου μετῃ
 παρακαλοῦσιν ἑαυτοὺς κατέχοντες ἕκαστος τῆς νοθεσίας καὶ τῆς παρρι-
 νέσεως αὐτοῦ.

89 Οἷον δὲ καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ βίου γέγονεν, ἕξιον καμὲ
 μνημονεύσαι, καὶ ἡμᾶς ἀκούσαι ποθοῦντας καὶ τοῦτο γὰρ αὐτοῦ
 15 ζήλωτόν γέγονε. Κατὰ τὸ εἰσθεῖς ἐπισκεπτετο τοὺς μοναχοὺς τοὺς
 ἐν τῷ ὄρει τῷ ἔξω καὶ προσπαθῶν παρὰ τῆς Προνοίας περὶ τῆς
 ἑαυτοῦ τελευτῆς, ἐλάλει τοῖς ἰδελοῖς λέγων Ταύτην ἡμῶν τὴν ἐπι-
 σκεψίν ὑπέρτατον ποιῶμαι καὶ θαυμάζω, εἰ τάτιν ἑαυτοῦ ἐν τῷ βίῳ
 ταύτῃ θεωρήσομαι. Καιρὸς ἐστὶ καὶ ἐκείνῳ ἀναλῦσαι εἰμι γὰρ
 20 ἐγγὺς ἐτῶν πέντε καὶ ἑκατὸν. Οἱ μὲν οὖν ἀκούσαντες, ἔκλειον, καὶ
 περιπτυσσόντο καὶ κατεφίλουσιν τὸν γέροντα. ὁ δὲ, ὡς ἀπὸ ἄλλοτρίως
 εἰς ἰδίαν ἀπαίρων πόλιν λαίρῳ, διελέγετο καὶ παρηγγέλλεν αὐτοῖς, μὴ
 ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς πόντοις, μὴδὲ ἐκκακεῖν τὴν ἀσκήσει, ἀλλ' ὡς καθ'
 25 ἡμέραν ἀποθυήσκοντες ζῆν καὶ καθὰ προεῖπον σπουδάζειν τὴν ψυχὴν
 φυλάττειν ἀπὸ βλαπτῶν λογισμῶν καὶ τὸν ζῆλον ἔχειν πρὸς τοὺς
 ἁγίους, μὴ ἐγγίξειν δὲ Μελετιανοῖς τοῖς σχισματικαῖς, οἵδετε γὰρ
 αὐτῶν τὴν πανήραν καὶ βέβηλον προαιρεσίν, μὴδὲ κοινωνίαν ἔχειν
 τινὰ πρὸς τοὺς Ἀρειανούς, καὶ γὰρ καὶ ἡ τούτων ἀσέβεια πᾶσιν ἐκδή-
 30 λός ἐστι. Μηδ' ἐν θεωρησῆτε προϊσταμένους αὐτῶν τοὺς δικαστάς,
 τὰράττεσθε παύσεται γὰρ καὶ θνητὴ καὶ πρὸς ὀλίγον ἐστὶν αὐτῶν ἡ
 φαντασία. Καθαροὺς οὖν ἑαυτοὺς μᾶλλον ἀπὸ τούτων φυλάττετε,
 καὶ τηρεῖτε τὴν τε τῶν Πατέρων παραδασίν, καὶ προηγουμένως
 τὴν εἰς τὸν Κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐσεβεῖ πίστιν, ἣν ἐκ τῶν
 Γραφῶν μὲν μεμαθήκατε, παρ' ἐμοῦ δὲ πολλάκις ὑπεμνήσθητε.
 35 90 Τῶν δὲ ἀδελφῶν βιάζομένων μείναι αὐτὸν παρ' αὐτοῖς,
 καμῇ τελειωθῆναι, οὐκ ἠνέσχετο διὰ πολλὰ μὲν, ὡς αὐτοῦ καὶ σωπῶν
 ἐνέρχινε, καὶ διὰ ταῦτα δὲ μάλιστα οἱ Αἰγύπτιοι τὰ τῶν τελευτώντων
 σπουδαιῶν σώματα, καὶ μάλιστα τῶν ἁγίων μαρτυρῶν, φιλοῦσι μὲν
 θάπτειν καὶ περιελίσσειν ἔθνοσις, μὴ κρυπτέιν δὲ ὑπὸ γῆν, ἀλλ' ἐπὶ
 40 σκιμποδίων τιθέναι, καὶ φυλάττειν ἐνδον παρ' ἑαυτοῖς νομίζοντες
 ἐν τούτῳ τιμᾶν τοὺς ἀπελθόντας. Ὁ δὲ Ἀντώνιος πολλάκις περὶ
 τούτου καὶ ἐπισκόπου ἡξίου παραγγέλλειν τοῖς λαοῖς ὁμοίως δὲ καὶ
 λαϊκοῖς ἐνέτριπε, καὶ γυναῖξιν ἐπέπληρτε, λέγων, μήτε νόμιμον,

μητε ὅπως ὅσιον εἶναι τοῦτο. Καὶ γὰρ τὰ τῶν πατριαρχῶν καὶ τὰ τῶν προφητῶν σώματα μέχρι νῦν σώζεται εἰς μνήμα καὶ τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα εἰς μνημεῖον ἐτίθει¹, ἁθρὸς τε ἐτίθειεις ἐκρύψεν αὐτό², ἕως ἀνάσσει, τριήμερον. Καὶ πάντα λέγων, εἰδείκνυε παρανομεῖν τὸν μετα θανάτου μὴ κρύπτεται τὰ σώματα τῶν τέλει-ων, καὶ ἅγια τυγχάνη. Τί γὰρ μεῖζον ἢ ἰσχυρότερον τοῦ Κυριακοῦ σώματος. Πολλοὶ οὖν, ἀκούσαντες, ἐκρύψαν ὑπο γῆν λοιπόν, καὶ εὐχαριστοῦν τῷ Κυρίῳ, καλῶς διδασθέντες.

91 Αὐτὸς δὲ, τοῦτο γινώσκων, καὶ φοβούμενος μὴ καὶ τὸ αὐτοῦ ποιήσωσιν οὕτως, σῶμα ἤγειρεν ἑαυτὸν, συνταξάμενος τοῖς ἐν τῷ 10
ἔξω ὄρει μοναχοῖς καὶ ἐπέσθων εἰς τὸ ἔνδον ὄρος, ἔνθα καὶ μένειν εἰσθεὶ μετὰ μῆνα, ὅλως, ἐνοστήσει καὶ καλέσας τοὺς συνόντας αὐτῷ (οἷοι δὲ ἦσαν οἱ τινες καὶ ἐκ τῶν ἐνδον, δόξα καὶ πάντε ἐπὶ ἀσκού-
μενοι, καὶ ὑπερεσόντε χωρὶς διὰ τὸ γῆρας.) ἔειπε πρὸς αὐτοὺς 15
Ἐγὼ μὲν, ὡς ἔγραπται τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων πορεύομαι³ ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς-τον καλούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμεῖς δὲ νηφετέ καὶ τὴν πολυχροῖον ἡμῶν ἀσκήρειν, ἀπολείπετε ἅλ' ὡς νῦν ἀρχὴν ἔχοντες, σπουδασάτε τρεῖν τὴν πρυθμῖαν ἑαυτῶν. Οἴδατε τοὺς ἐπιβουλεύον-
τας δαίμονα, οἷδατε πῶς ἄγριοι μὲν εἰσὶν, ἀσθενεῖς δὲ τῇ δυνάμει. Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτοὺς ἀλλὰ μᾶλλον τὸν Χριστὸν δεῖ ἀντιστεσθε, 20
καὶ τούτῳ πιστεύετε καὶ ὡς καθ' ἡμέραν ἀποθνῃσκόντες ζῆσατε, προσέχοντες ἑαυτοῖς καὶ μνημονεύοντες ὧν ἤκουσατε παρ' ἐμοῦ παραίνεσιν. Καὶ μηδεμίαν ἔστω ἡμῖν κοινωνία πρὸς τοὺς σαρματι-
κούς, μήθ' ὅπως πρὸς τοὺς αἰρετικούς Ἀρειανούς. Οἴδατε γὰρ πῶς 25
καὶ γὰρ τούτους ἐξέτρεπον διὰ τὴν δριστημίαν αὐτῶν καὶ ἐπεροδο-
ξον αἵρεσιν. Σπουδασάτε δὲ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς αἱ συνάπτεσθαι αὐτοῖς, προηγούμενως μὲν τῷ Κυρίῳ, ἔπειτα δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἵνα μετα θά-
νατον ἡμεῖς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ὡς φίλοι καὶ γνωστοί, οὗτοι δὲ 30
ζῶνται καὶ αὐτοὶ. Ταῦτα λογίζεσθε, ταῦτα προεῖπε καὶ εἰ μέλει ὑμῖν περὶ ἐμοῦ, καὶ μνημονεύετε ὡς περὶ πατρός, μὴ ἀφείτε τινος τοῦ σώματός μου λαβεῖν εἰς Αἴγυπτον, μήπως ἐν τοῖς οἴκοις ἀπόθωνται, τοῦτο γὰρ χάριν εἰσῆλθον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἔλθον ὧδε. Οἴδατε δὲ καὶ πῶς οἱ ἐνέτρεπον τοῦ, τοῦτο ποιοῦντας, καὶ παρηγγέλλον παύσασθαι τῆς τοιαύτης συνθηρίας. Θάψατε οὖν τὸ ἡμέτερον ἡμεῖς καὶ ὑπο γῆν κρύψατε καὶ ἔστω το παρ' ἐμοῦ ῥῆμα φυλαττόμενον παρ' ὑμῖν ὥστε 35
μηδένα γινώσκειν τὸν τόπον, πλην ὑμῶν μόνων. Ἐγὼ γὰρ ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν ἀπολήψομαι παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἀφθαρτον αὐτό. Διέλετε δὲ μοι τὰ ἐνδύματα καὶ Ἀθανασίῳ μὲν τῷ ἐπισκόπῳ δότε τὴν μίαν μηλωτὴν, καὶ ὁ ὑπεστρωγνολόμῃ ἱματίον, ὅπερ αὐτὸς μὲν μοι καινὸν δέδωκε, παρ' ἐμοῖ δὲ παπαλαιῶνται καὶ Σαραπκιον, 40
δὲ τῷ ἐπισκόπῳ δότε τὴν ἑτέραν μηλωτὴν καὶ ὑμεῖς ἔχετε τὸ ῥῆμα.

χινον ένδυμα. Καί λοιπον σωζεσθε, τέκνα· ἔ γαρ Αντώνιος μεταβαίνει, και οὐκ ἔτι μεθ' ὑμῶν ἔστι.

92. Ταῦτα εἰπων, και ἀσπασσάμενων ἐκείνων αὐτόν, ἐξάρας τοὺς πόδας, και ὡς περ φίλους ὁρῶν του, ἐλθόντας ἐπ' αὐτόν, και δι' αὐτοὺς περιχαρὲς γινόμενος, φαίνεται γαρ ἀντικεινός ἰλαρῷ -ῶ προσώπῳ, ἐξέλτε και προστεθεῖ, πρὸς τοὺς πατέρας. Κάκεινοι λοιπον καθὰ δέδωκεν αὐτοῖς ἐντολάς, θάνατον, και εὐχίζαντες, ἐκέρχον ὑπὸ γῆν αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ οὐδεὶς οἶδε τῶν τοῦ κέρχουται, πλην μόνων αὐτῶν τῶν δυο. Καὶ τῶν λαβόντων δὲ ἕκαστος τὴν μηλωτὴν τοῦ μακαρίου Αντωνίου, και τὸ τετριμμένον παρ' αὐτοῦ ματίον, ὡς τι μέγα χρῆμα φυλάττει. Καὶ γαρ και βλέπων αὐτὰ ὡς Ἄντωνιον ἔστι θεωρῶν και περιβαλλομένο, δεχόμενος ὡς τὰς νοθεσίας αὐτοῦ, βαστάζων ἔστι μετὰ χερσὶν.

93. Τοῦτο τῆς ἐν σωματι ζωῆς Ἄντωνιου τὸ τέλος, κάκεινι τῆς ἀσκήσεως ἀρχή. Καί εἰ καὶ αὐτὰ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ἀλλ' ἀπὸ τούτων λογιζέσθε και ὑμεῖς, ὁποῖός ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ ἐνθρώπος Ἄντωνιος, ὁ ἐκ νεωτέρου μέχρι τῆς τοσαύτης ἡλικίας ἰσὴν τερήσας τὴν προθυμίαν τῆς ἀσκήσεως και μετὰ διὰ τὸ γῆρας ἑτεροθεὶς πολυτελείᾳ τροφῆς, μήτε δι' ἀτονίαν τοῦ ἐκείνου σώματος ἀλλάξας τὸ σχῆμα τοῦ ἐνέματός, ἢ νικημένος εἶναι τοὺς πόδας ὕδατι και ὅμως ἐν πᾶσι διέμενεν ἀβλαβής. Καὶ γαρ και τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσινεῖς και ὀλακλήρους εἶχε βλέπων καλῶς και τῶν ὀδόντων οὐδε εἰς ἐξέπεσεν αὐτοῦ μόνον δὲ ὑπο τὰ οὐλα τετριμμένοι ἐγγενεῖσαν διὰ τὴν πολλὴν ἡλικίαν τοῦ γέροντος. Καὶ τοῖς ποσὶ δὲ και ταῖς χερσὶν ὕγις διέμενεν, και ὅπως πάντων τῶν ποικίλων προφῶν καὶ μαρτυρῶν και διαφόρων ἐνδύμασι χρωμάτων φαιδρύτερα, μᾶλλον αὐτὰ φαίνεται, και πρὸς ἰσχυρὸν προθυμότερος. Καὶ τὸ περὶ τοῦ τοῦτον διαβεβοῆσθαι, και θαυμάζεσθαι μὲν παρα πάντων, ποθεῖσθαι δὲ και παρα τῶν μὴ ἐωρακότων αὐτόν, τῆς ἀρετῆς και τῆς θεωριολογίας αὐτοῦ βυχῆς ἔστι γνώρισμα. Οὐ γάρ ἐκ συγγραμμάτων οὐδὲ ἐκ τῆς ἐξωθεν σοφίας, οὐδὲ διὰ τινὰ τέχνην διὰ δὲ μόνην θεοσέβειαν ὁ Ἄντωνιος ἐγνωρίσθη. Τοῦτο δὲ ὡς Θεοῦ δῶρον οὐκ ἂν τις ἀνησχοίτο. Ποθεν γὰρ εἰς τὰς Σπανίας και εἰς τὰς Γαλλίας, πῶς εἰς τὴν Ῥωμὴν και τὴν Ἀφρικὴν, ἐν ὅροις κεκρυμμένος και καθημένος ἤκουσθη εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἦν, ὁ πανταχοῦ τοὺς ἐαυτοῦ γνωρίζων ἀνθρώπους, ὁ και Ἄντωνιῳ τοῦτο κατα τὴν ἀρχὴν ἐπαγγελιάμενος. Κἂν γὰρ αὐτοῖς κεκρυμμένως πράττωσι, κἂν λανθάνειν ἐθέλωσιν ἀλλ' ὁ Κύριος αὐτοὺς ὡς λύχνους δεικνύει πᾶσιν, ἵνα και οὕτως αἱ ἀκούοντες γνώσκωσι δυνατὰ εἶναι τὰς ἐντολάς εἰς τὸ κατορθοῦν, καὶ ζῆλον τῆς ἐπ' ἀρετὴν ὁδοῦ λαμβάνωσι.

94. Ταῦτα τοίνυν τοῖς μὲν ἄλλοις ἀδελφοῖς ἀναγινωτε, ἵνα μάθωσιν ὁποῖος ὀφείλει τῶν μοναχῶν ὁ βίος εἶναι, και πεισθῶσιν, ὅτι Κύριος και Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτὸς δοξάζει.

ζει· καὶ τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ μέχρι τέλους οὐ μόνον εἰς τὴν βασι-
 λειαν ἄγει τῶν οὐρανῶν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ κροτυομένους, καὶ σπου-
 δάζοντας ἀναχωρεῖν, φανεροὺς καὶ διαβεβητοὺς δια τε τὴν ἀρετὴν
 αὐτῶν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὠφέλειαν πανταχοῦ ποιεῖ· Ἐὰν δὲ χρεια- 5
 γένηται καὶ τοῖς ἐθνικοῖς ἀναγνῶτε ἵνα καὶ οὕτως ἐπεινώσιν, ὅτι ὁ
 Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός οὐ μόνον ἐστὶ Θεὸς καὶ τοῦ Θεοῦ Γίος
 ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ τοῦτω γνησίως λατρεύοντες καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν
 εὐσεβῶς, τοὺς δαιμοναίους οὕτως αὐτοὶ οἱ Ἕλληνας νομίζουσιν εἶναι
 θεοὺς, τούτους οἱ Χριστιανοὶ ἐλέγχουσιν, οὐ μόνον μὲν εἶναι θεοὺς,
 ἀλλὰ καὶ πατοῦσι καὶ διωκόνουσιν, ὡς πλανοὺς καὶ φθορέας τῶν ἀνθρώ- 10
 πων τυγχάνοντας, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῇ Κυρίᾳ ἡμῶν ᾧ ἡ βοῆα εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἄμην·

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ, ΗΤΟΙ ΠΕΡΙ ΑΣΚΗΣΕΩΣ *

1 Ἀρχὴ λόγου σωτρίας πρὸς τὴν παρθένον Πρῶτον πάντων
 πιστεύουσιν εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν 5
 ποιητὴν καὶ εἰς τὸν μονογενῆ υἱοῦ τοῦ Υἱοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ὄντα
 ἐκ τοῦ οὐστος τοῦ Πατρὸς, κατὰ πάντα ἰσοδυναμὸν τῷ Πατρί, τοῦ
 πρὸ αἰώνων ὄντα καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ
 ὄν, παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀποστελλόμενον καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ δοξαζόμενον
 Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα τρεῖς ἰσοστάσεις μιᾶ θεότης 10
 μιᾶ δύναμις ἐν βάπτισμα. Αὐτὸς γὰρ ὁ Θεὸς, ὅστις ὁ Πατήρ τῶν
 ὁλῶν ἐν ἑξ ἡμέραις ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θαλάσσαν,
 καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Αὐτὸς γὰρ διακοσμήσεν τὸν οὐρανὸν ἐν ἡλίῳ
 καὶ σελήνῃ καὶ ἑστέρας παρελάους καὶ τὴν γῆν ἐν ὑπέρτοι, ἐθεμελίωσεν
 ἐπ' αὐτῶν τῶν ὕδατων, διακοσμήσας αὐτὴν ἐν φυτοῖς καὶ ζώωνι παντο- 15
 ῥατοι. Καὶ τῇ κελεύσει αὐτοῦ ἐκπορεύονται πάντα τὰ μετέωρα, καὶ
 τηλαίαι ἀέννατοι καὶ προσέταξε τῇ γῇ, καὶ ἐτήγαγε σάρκα καὶ ἐποίησε
 πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ εἶδος καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ
 κατὰ γένος. Ἐκέλευσε τοῖς ὕδασι καὶ ἐξηγαγε ἰχθῆα καὶ ἐποίησε
 τὰ κητὶ τὰ μεγάλα. Ὅστερον δὲ πέντων ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ 20
 πάντα παρέδωκεν αὐτῷ ἐν ἱερείῳ. Ἐπεὶ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς τῷ
 Υἱῷ αὐτοῦ ἐποίησεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ καὶ καθ'
 ὁμοιωσιν¹ καὶ ἔταξε Κύριος, ὁ Θεός, τὸν ἄνθρωπον λαβὼν χροὺν
 ἀπὸ τῆς γῆς² καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ, τῇ τριφύῃ³
 Ἔβαλε δὲ Κύριος ὁ Θεός, ἐπὶ τὸν ἄδαμ ἐκτοσιν, καὶ ὑπνώσει καὶ 25
 ἔλαβε μιαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σὰρκα αὐτ' αὐτῆς,
 καὶ ὁμοδομήσεν τὴν πλευράν, ἐν ἑαυτῇ εἰς γυναῖκα καὶ ἔγαγεν αὐτὴν
 πρὸς τὸν ἄδαμ καὶ εἶπεν Ἀδάμ Αὐτῇ νῦν σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου,
 καὶ ὁστέον ἐκ τῶν ὁστέων μου. Αὕτη λέγεται ἡ γυναῖς ὅτι ἐκ τοῦ
 ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. Ἀντι τούτου καταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν Πατέρα 30
 αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναίκι
 αὐτοῦ, καὶ ἑσονται ὁ δὲ εἰς σὰρκα μιαν⁴.

2 Ἀκουε δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντες, ὅσοι θέλουσι σωθῆναι,
 καὶ ἐνωτίζοντα, τὰ ῥήματα τοῦ στοματός μου, καὶ καταδραστήσασιν

* Κατὰ τὴν κριτικὴν τὴν Ἰ. Ἰ. Μιχαήλ. Patrologia Graeca completus
 Series Graeca - 28 σελίδες

1 Γεν 1, 26

2 Γεν 2

3 Πρβλ Γεν 2, 8

4 Γεν 2, 24

πάντα τὴν ἐαυτοῦ δημιουργὸν ζῶντα κατατίειν Ἄλλ' ὑπέμεινε
 ἡμῖν ὑπομειψάνων υπογραμμῶν, ἐν ᾗ τοῖς τοῖς σκεπτομένοις, ἔχουσιν ἐπακο-
 λουθήσωμεν¹· Συ δε θνήσκες, οὐ βροταζέσθαι, οὐ οὐκ ὁμογενὴς
 σοῦ ἀνθρώπου βροτῆρα· Μίμνησά τον Δεσποτὴν σοῦ· Εἰ γὰρ ἐκεῖ-
 νο, Θεὸς, ὦν ἐβροταζέσθαι διὰ σέ τον ἀνθρώπου, ἀμαρτωλῶς ῥαπθῆναι
 σοῦ ἀγανακτεῖ, ὅτι ὁμοῦ σοῦ ἀνθρώπου ἐλοδορῆσε σε, καὶ ἔγχεῖ
 ἀνταποδοῦναι αὐτῷ, ἢ πολλῷ, ἀνοκίας καὶ ἀφροσύνης μεγαλῆς·
 Διὰ τοῦτο καὶ κοινῶς ἡμῖν ὑπομειπῶνται, καὶ ἐκείνους, τοὺς πῦρ ἐξ-
 πτομεν ὅτι καὶ λογικοὶ ὄντες, τοῖς ἀλλοῖς, ζωῆς ἐαυτοῦ, εὐκαλοῦμεν.
 Ταπεινοφροσύνῃ τολῶν εἰς τον κόσμον τῶτον ἐκβῆθε, καὶ πρὸς τοὺς
 ὦν, ἐπωχρεῖσε δι' ἡμᾶς ἐν ᾗ ἡμεῖς τῇ ἐκείνῳ, πτωχῶν καὶ πτωχίστων
 καὶ Θεὸς ὦν γέγονε κλυδωνιστὴς δι' ἡμᾶς καὶ ἐγεννήθη, ἐκ τῆς Θεο-
 τόκου Μαρίας, ἵνα ἐλευθερωσῇ ἡμᾶς ἐκ τῆς δουραστίας, τοῦ διαβολοῦ.

4 Ὡθεν ὁ σωθῆναι θέλων ποιῇ ἐαυτὸν μωρὸν ἐν τῷ κόσμῳ
 τούτῳ, ἵνα παρὰ τῷ Θεῷ κληρῶσι σοφός· ἵνα γὰρ ἀντὶ τοῦ τοῦ εἶδέναι
 δοῦναι καὶ λαβεῖν καὶ χροαζέσθαι καὶ πωλεῖν πράγματα εὐεσθῆναι, καὶ
 ἀφροστερεῖν τὰ τοῦ ταπεινοῦ, καὶ παρονεκτεῖν καὶ δουλεῖν καὶ τὸν
 ἐκ ἐβουλῶν ποιῇν δούλῳ τοῦ τοῦ φρονήματος ἀποκαταλεῖν οὐ δὲ Θεὸς
 μωρὸν καὶ ἀφροστερεῖ, καὶ κλυδωνιστῶν, τοῦ τοῦ καλῶς· Ὡς γὰρ
 γὰρ φησὶ τί αὐτοῦ, ὁ Θεὸς, διὰ ἱερεῖον τοῦ πρῶτου, εἰρήκεν
 αὐτὸν λαὸς οὗτος ἀπὸ ἀφροσύνης εἰς τὸ καλοποιῆσαι· τοῦ δὲ καλὸν
 ποιῆσαι οὐκ ἐπέγνωσαν²· Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· Ἡ σοφία τοῦ
 κόσμου τοῦ τοῦ μωρίας παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν, καὶ ὁ θέλων τῶν γενέ-
 σθαι μωρὸς γενέσθαι ἵνα γενήσθαι σοφός³· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει
 αὐτὸν ἀδελφοί· μὴ παιδία νινεσθε καὶ φροσύναι, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νινεσθε⁴·
 Ὁ γὰρ Θεὸς εἰς τὰ νῦν θέλει μωροὺς εἶναι ἐν ταῖς σπουδαῖς φρο-
 νήμας· Καὶ γὰρ αὐτοῦ ὁ ἀνθρῶπος, ἡμῶν διαβολὸς φρονήματος, ἐστὶ τῇ
 κακίᾳ καὶ ἡμᾶς δεῖ αὐτὸν φρονήματος ἐπερχεσθαι πρὸς τὸν κατὰ αὐτοῦ
 τὰς κακοτέχνους ἐπιβόλῃ· Ἰσχυρὸς γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς ἑξαγγελιστοῖς,
 αὐτὸν νινεσθε φρονήματα, ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραὶ⁵·
 Ὁ δὲ καλοῦμενος παρ' αὐτοῦ ῥαββί, οὗτος ἐστὶν ὁ σοφιστὴς,
 ποιῶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ φρονήματα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.

5 Μέγας φαρμακὸν ἐστὶ σωτὴρ καὶ ὁ ταπεινοφροσύνη, ὁ χρυσάστῳ
 νᾶς οὐκ ἐνεκεν πορνείας, ἢ κλοπῆς, ἢ κλοπῆς, κατηνέχθη, ἐκ τῶν οὐρα-
 νῶν, ἀλλ' ἡ υπερφυσία αὐτοῦ κατεβῆκεν εἰς τὰ κατωτέρω μέρη, τῆς
 ἀβυσσοῦ· Ὡς γὰρ εἰρήκεν αὐτὸν λαβήσθαι, καὶ θησοῦναι τὸν θρόνον
 μὲν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰσοῦναι ὁμοῦς τῷ Υἱοῦ, καὶ διὰ
 τούτου τὸν λόγον κατεβῆκεν, καὶ ἐγενέτο ἡ κληρονομία αὐτοῦ ὁ
 πῦρ τῶν αἰώνων· Ἡ οὖν σπουδὴ ἐν τῇ διαβολῇ ἐστὶν ὁ ἀπενο-
 φροσύνη ἐν τῷ Χριστῷ αὐτοῦ, γὰρ ὁ ἑρῶν λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτοῦ

¹ Περὶ Α. Πέτρ. 1, 2. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 1. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 8. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 14.
² 1 Α. Κορ. 1, 14. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 14. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 14. ἢ 1 Α. Κορ. 1, 14.

ἐν ὑμῖν εἶναι μέγας, ἔστω πάντων δούλος ¹» Ὁ γὰρ Θεὸς τῶν ταπεινῶν ἐστίν.

- Ὁ Ἀγαπησωμεν σφόδρα τὴν νηστείαν· μέγα γὰρ φυλακτήριον ἐστὶν ἡ νηστεία, καὶ ἡ προσευχή, καὶ ἡ ἐλεησύνη· ἐκ θανάτου γὰρ 5 ῥύονται τὸν ἄνθρωπον. Ὡστερ γὰρ διὰ βέλματος καὶ παρακοῆς ἐξεβλήθη ὁ Ἄδამ ἐκ τοῦ παραδείσου· οὕτω ταῖν διὰ νηστείας καὶ ὑπακοῆς, ἡ θελήων εἰσερχεται εἰς τὸν παράδεισον. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀρετῇ κήρυξον τὸ σῶμα σου, ὡς παρθένον ἡ ἀρεταί, ὡς ἐπουρανίῳ νυμφίῳ· αἱ γὰρ τῷ κόσμῳ συναπτόμεναι καὶ μοῖραι καὶ θυμῶμασι, καὶ εἰς 10 δίκας, καὶ ἐν μαχίταις πολυτέλει· καὶ ῥησὶ καλλωπιζούσαι τὰ σώματα ἐκείνων πρὸς τὸ ἀρέσαι τοῖς ἄνθρωποι, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. Ὁ δὲ Χριστὸς οὐδὲν τούτων ῥηξε, παρὰ σοῦ, εἰ μὴ μόνον καρδίαν καθάραν καὶ σῶμα ἀμόλυντον, ὑπωπιαζόμενον ὑπὸ νηστείας. Ἐὰν δὲ ἐρχόμεναι γυναῖκες καὶ λέγωσι σοι, ὅτι μὴ νηστεύεις πικρὰ εἰ δὲ 15 μὴ γε, ἀσθενεστέρα γενήσῃ, οὐ πιστεύσης αὐτοῖς, οὐδ' αὐτὰς ὑπανέστης· αὐτῶν ὁ γὰρ ἐχθρὸς, αὐτοὺς ὑποβάλλει. Ὡς οὖν τὸ γεγραμμένον· ὁπότε οἱ τρεῖς παῖδες καὶ Δανιὴλ ῥημάτω-ε-θήσαν ὑπὸ Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως Βαβυλωνός, καὶ ἄλλα παιδάρια μετ' αὐτῶν καὶ 20 ἔταξεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἐσθῆν ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ, καὶ πίνειν ἀπὸ τοῦ οἴνου αὐτοῦ· Δανιὴλ δὲ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες αὐτοὶ οὐκ ἠθέλησαν ἀλλοιχεσθῆναι ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως· ἄλλα λέγουσι τῷ εὐνοῦχῳ τῷ παραλαβόντι αὐτοὺς· Ἄδως ἡμῖν ἀπὸ τῶν σπερματικῶν τῆς γῆς, καὶ φαγευμεθα ²» Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ εὐνοῦχος· Φοβούμαι ἐγὼ τὸν βασιλέα· τὸν ἐκ-άξαντα τὴν βρώσιν ὑμῶν καὶ τὴν ποσὶν, 25 μὴποτε ὀφθῶσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, κατὰ πάντα τὰ παιδάρια τὰ ἐσθιόντα ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως, καὶ καταδικασθῇ με. Εἶπον δὲ αὐτῷ· Πειράσον τοὺς δούλους σου ἡμέρας ὡσεὶ δεκά, καὶ δός ἡμῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὑσπρία φαγεῖν, καὶ ὕδωρ πίνειν καὶ εἰσῆγαγεν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ 30 ὤρθωσαν αἱ ἰδέαι αὐτῶν ἐκλεκταὶ παρὰ τὰ παιδάρια τὰ ἐσθιόντα τὴν τραπέζαν τοῦ βασιλέως.

- 7 Ὅρας τί ποιεῖ ἡ νηστεία, καὶ νόσους θεραπεύει, καὶ βέλματα σωματικὰ ξηραίνει, καὶ δαιμόνας ἐκβάλλει, καὶ λογισμοὺς πονηροῦς ἀποδιώκει, καὶ τὸν νοῦν ἀκμαιοτέρων ποιεῖ, καὶ καρδίαν καθάραν, 35 καὶ σῶμα ῥημασμένον, καὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ παρῆται τὸν ἄνθρωπον. καὶ οὐκ ἀνέστης ὅτι ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἔργου, ἐξ ἧς μαρτυρίαν ἐν τοῖς Γραγγελοῖς παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἐρημάνην· «Ἐρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Κύριε, διέξον ἡμῖν πῶς τῷ τρόπῳ τὰ ἄκαθαρτα πνεύματα φεραδεύονται.» Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· «Τούτου τὸ γένος οὐκ ἐκβάλλεται, εἰ μὴ ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις ³» Πᾶς οὖν ἵκεν πνεύματος ἀκαθάρτου ὀχλούμενος, εἰάν νοήσῃ καὶ ῥησάτῃ τῷ

φαρμακῶν τούτων, λέγω δὴ τῇ νηστείᾳ εἶδος τὸ πνεῦμα τὸ πανήροον
 στενοχωρούμενον ἀναχωρεῖ, φοβούμενον τὴν νηστείαν. Πάντες γὰρ
 τέρπονται οἱ θαύμασι τῆς κρείττης, καὶ τῇ μεθῇ καὶ τῇ ἀναπαύσει
 τοῦ σώματος. Μεγαλὴ δύναμις νηστείας καὶ μετὰ καὶ κατωρθώματα
 γίνεται δι' αὐτῆς. Ἐπει- οὖθεν καὶ οἱ ἰνθρώποι, μεγάλας δυνάμεις ἐπι-
 τελοῦσι, καὶ σημεῖα δι' αὐτῶν ποιοῦνται. καὶ ἅμα τὰς καρμῶν
 δι' αὐτῶν διαρρέονται οἱ θεοὶ, ἐν μὲν τῷ σώματι ἀσκήσειν, καὶ τὰ πνεῦμα
 φρεσίνης, καὶ τοιαῦτα, ἀγαθὰ νηστείας γὰρ κηρυγμένων βίος ἐστίν,
 καὶ ὁ χρωμένους αὐτῇ ἀγγελικὴν αἴσιν ἔχει καὶ ἀγγελικὴν ἀγαθήν,
 οὕτως απλῶς ἐστὶν ἡ νηστεία οὐ γὰρ ὁ νηστεύων ἀπὸ βρωμάτων
 μόνον, ἐκεῖνος κατωρθώσεν ἀλλ' ὁ ἀπεγορευμένος ἀπὸ παντός πανήροῦ
 πράγματος, τούτῳ λογιζέται νηστεία. Ἐκείνους γὰρ νηστεύουσιν καὶ μὴ
 τήρησης τὰ στόμα σου λατρεύει λαλῶν πανήροισιν ὁ ἰσχυροῦς, ἡ
 ἐπιθυμία ἢ κατὰ λαλῆσαι, κατὰ τοῦ πλησίον σου, εἰν ταῦτα ἔχει
 τὴν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ νηστεύοντος οὐδὲν ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλον
 τὸν κόπον αὐτοῦ ἀπώλεσε. Δι' οὗτο δὲ λαλῶν τοῦ πλησίον καὶ πάντως
 ὅποις θέλουσι σωθῆναι, εἰν νηστείας ἀγγισιν πεικνύειν, καὶ πείσας
 φιλαργυρίας, ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πτωχοὶ οὐ δύναται τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ
 αὐτοῦ γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία.

[illegible]

9 Σὺ δέ, ὦ παρθένε, μὴθεις καταμυθάνετω τὴν ἀσκήσιν σου
 μὴδὲ αὐτῶν ἰδίων σου συγγενῶν ἀλλ' εἰ τι ποιῇς, ἐν κρυπτῷ ποιεῖ
 καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ οὐράνιος, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι
 ἐν τῷ φανερῷ. Ἐὰν δὲ φανερωσῇ, σὺ, τὸν βίον, κενυδοῦναι σοι τικτε
 5 ται, καὶ ζῆμιοι. ἔαν δὲ εὖρτι, ψυχὴν ὁμοσυμφωνῶν κλονίσῃ τῷ Θεῷ
 ὡς καὶ σὺ, παντὴ μόνῃ, ἀποκαλύψων ἐν μυστηρίῳ ἐκεῖ οὐκ ἔστι
 κενυδοῦναι. Ἐλατῆσας γάρ, ἵνα σωθῇ ψυχὴ πολλὴν μισθὸν λήψῃ,
 ἔαν σωθῇ διὰ σοῦ ψυχὴ. Τοῖς ἐχθροῖς ποθεὶν ἀκούειν λαλεῖ τὰ συμφέ-
 ροντα. Ἐὰν δὲ ἀκούῃ καὶ μὴ ποιῇ, μὴδὲν λαλεῖ. Λέγει γάρ ὁ Κύριος
 10 «Μὴ δώκετε τὰ ἅγια τοῖς κύνεσιν, μὴδὲ βαλλήτε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν
 ἐμπροσθέν, τῶν χοίρων». Ἡμεῖς γάρ καὶ χοίρους ἀποκαλεῖ ὁ Χριστὸς
 τοὺς ἐν αἰτίῳ βίῳ διαγόντας· μαργαρίται γὰρ τιμὴ εἰσὶν αἱ τοῦ
 Θεοῦ λόγοι, τοῖς ἀξίοις μόνως διδομένοι.

10 Ἢ μακαρία ψυχὴ ἡ ἀκούσασα τούτους τοὺς λόγους τοὺς γε-
 15 γραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, καὶ ποιήσασα! Μαρτυροῦμαι παντὶ
 ἀνθρώπῳ, ἀκούοντι τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ποιῶντι, ὅτι τὸ ὄνομα κυρίου
 γραφήσεται ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ταγματὶ τῶν
 ἀγγέλων εὐρεθήσεται. Ἐὰν οὖν προσευχῇ ἢ ψάλλῃ ἢ ἀνακινῶσιν
 κατ' ἰδίαν καθὼς μὴθεις ἀκούετω, εἰ μὴ σὺ μόνῃ καὶ ἔαν ἐχῇς
 20 ὁμοψυχούς μίαν ἢ δύο παρθένους λέγε γάρ ὁ Χριστὸς «(ὁ)που δύο
 ἢ τρεῖς εἰσὶ συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»,
 ἀποδοῦ τὸ γυναικεῖον φρόνημα, καὶ λαβεῖ θάρσος καὶ ἀνδρείων. Ἐν
 γὰρ τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἔστιν ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ πᾶσαι
 αἱ ἀρεστήσασαι γυναῖκες ἀνδρῶν τάξιν λαμβανουσιν. Ἐπιλαβοῦν τὰ
 25 νεωτερικὰ σχήματα, ἵνα λαβῇ, τιμὴν τῆς καλῆς χήρας. Λέγει γάρ ὁ
 ἅγιος Παῦλος «Τίμα χήρας, τὰς ὡτως χήρας». Ἢ δὲ ὡτως χήρα
 καὶ μεμονωμένη ἡλικίαν ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι
 καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ἡ δὲ σπαταλῶσα τέθνηκε.
 Χήρα καταλεγέσθω μὴ θάπτον ἐτῶν ἐξήκοντα, γενοῦναι ἑνὸς ἀνδρός
 30 γυνή· εἰ ἐξενδοχῆσεν, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἁγίων ποδας ἐνύψεν,
 εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.
 Νεωτέρας δὲ χήρας παραιοῦ θάνατον γὰρ καταστρατηγιασῶσι τοῦ Χρι-
 στοῦ, γαμῶν θέλουσιν, ἔχουσιν κρίμα, ὅτι τὴν πρωτὴν πίσιν ἠθέτησαν.³

11 Σὺ δέ, εἰ μὲν οὐ, ποιῇς τὰ νεωτερικὰ σχήματα, οὐκ ἀκούεις
 35 νεωτέρα, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτερα ἀποκαλῇ, καὶ τιμὴν ἔχεις, ὡς πρεσβυ-
 τέρα. Ἢ ὑποστάσις τῶν ἡματιῶν σου μὴ ᾔτω πολέτμος ὁ ἐπενδυτῆς
 σου μέλας, μὴ βεβαμμένος ἐν βαφῇ, ἀλλ' αὐτοφυὴς ἰδιόχρους, ἢ
 ὀνυχιζῶν· καὶ τὸ μαφθριον ἀκροσσον, ὡσαύτως τῆς αὐτῆς χροῆς
 καὶ χειρὶδια ἐρεᾶ περικαλυπτοντα τοὺς βραχίονας· ἕως τῶν δακτύλων
 40 τῶν χειρῶν, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς περιεκομμένα, καὶ κεφαλο-
 θέσμιον ἐρεοῦν περισφίγγον τὴν κεφαλὴν, καὶ καυκουαίον καὶ ἐπιώ-

μιον ἀκροασσον Ἐαν δε συναντᾷς ἀνθρώπῳ τὸ πρόσωπον κατακεκαλυμμένον ἔστω, κατω πον και οὐκ ἐπαρῆς ἀνθρώπῳ τὸ πρόσωπόν σου, εἰ μὴ μόνον τῷ Θεῷ σου Ὅταν στῇς εἰς προσευχὴν, τοὺς πόδας σου περικεκαλυμμένους ἔχε ἐν ὑποδημασιν Ἀὐτο, γὰρ ὁ στολισμός, ἱεροπρεπής ἐστίν ὅτεκ ἐκδωσῇ, γυμνῇ, νυκτός δε και ἡμέρας τὸ ἱμάτιόν σου ἔστω καλύπτον την σάρκα σου Ὅ, μὴ ἴδῃ ἄλλη γυνή τὸ σῶμα σου γυμνὸν ἀνευ πάσης ἀναγκῆς ἀλλ οὐδὲ αὐτὴ κατανοήσεις ἀποκεκαλυμμένη, τῷ σωματι Ἐξ ὕτου γάρ ἐ-αζῶ τῷ Θεῷ, ἐγκρατεύεσθαι, τὸ σῶμα σου ῥηγασμένον ἔστι, και νᾶς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ Οὐ χρὴ οὖν τὸν ναόν τοῦ Ἰησοῦ ἀποκαλύπτεσθαι ὑπο τινος Ὁ πορευσθ 10 εἰς βαλανεῖον ὑγιαίνουσα ἀνευ πάσης ἀναγκῆς, συ μὴ βᾶψῃς ὅλον τὸ σῶμα σο, εἰ, ὕδωρ, ὅτι ἁγία εἰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ και οὐ μιανεις τὴν σάρκα σου ἐν οὐδενὶ κοσμητῷ, ἀλλὰ μόνον τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, και τὰς χεῖρας και τοὺς πόδας. Ἦ-αν νίγῃ, τὸ πρόσωπόν σου, συ νίψῃ τὰς δυο χερσιν οὐδὲ ἐκτρίψῃ τὰ μέλα της ὄψεως σου, οὐδὲ 15 μὴ βάλῃς ποαν, οὐδὲ νιτρον, οὐδὲ τὰ ὅμοια τούτοις εἰ κοσμησῇ γὰρ ταῦτα ποιοῦσιν ἀλλ' ἐν ὕδατι καθάρῳ νίψῃ.

12. Ὅτε ἐπιχρίσῃ τὸ σῶμα σου μυρῷ πολυτελεῖ, οὐδὲ ἐπιβαλεῖς ἐπὶ τὰ ἱματιά σου ἀρώματα πολυτετα. Ἐαν δὲ τὸ σῶμα σου ἀσθενέστερον γένηται, χρῆσαι ὀλίγῳ ὀλίγῳ δια τὸν στομαχόν.¹ Ἐαν δὲ, ὅ 20 μὴ γένοιτο! εἰς κακῶσιν ἐμπίσης, σεαυτῆς ἐπιμελου, μὴ ὄψῃς τόπον τοῖς ἀνθρώποις λέγειν, ὅτι ἐκ τῆς ἀσχησεως αὐτῆς συνεβῆ αὐτὴ ἡ κακῶσις. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τινα εἰπεῖν σοι, συ σεαυτῆς φροντίζον ἕως ἀνταχο ἀναστής, και παλιν τὸν κίονα σου ἐλαυσῃς Ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου ἐν νηστεαῖς, και προσευχαῖς, και ἐλεημοσύναῖς διατέλει 25 Μακάριος ὁ ἀκούων ταῦτα και ποικων αὐτα. Νυκτός και ἡμέρας μὴ ἀποστήτω ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ στοματός σου Ἦτω δὲ τὸ ἔργον σου διὰ παντός μελέτη των θείων Γραφῶν. Ψαλτηριον ἔχε, και τοὺς ψαλμοὺς μανθανε Ἀνατέλλων ὁ ἥλιος βλέπεται τὸ βιβλίον ἐν ταῖς χερσὶ σοι, και μετὰ τρίτην ὥραν συνάξεις ἐπιτέλει, ὅτι ταυτὴ τῇ ὥρῃ 30 ἐπάγῃ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ. Ἐκτῇ ὥρῃ ὁμοίως ἐπιτέλει σου τὰς προσευχὰς μετὰ ψαλμῶν, και κλαυθμοῦ, και δεησεως, ὅτι αὐτῇ τῇ ὥρῃ ἐκρεμάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἐνατῇ ὥρῃ πάλιν ἐν ὕμνοις και δοξολογιαῖς, μετὰ θαυρύων ἐξαμολογουμένη τὰ παραπτώματά σοι, τὸν Θεὸν ἰδέτευσ, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρῃ ὁ Κύριος κρεμáμενος 35 ἐπὶ σταυροῦ ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα. Καὶ μετὰ τὴν συναξιν τῆς ἐνάτης ἔσθιε τὸν ἄρτον σου, εὐχαριστήσασα τῷ Θεῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης σου οὕτως Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ ἔλεων και τρέφων ἡμᾶς ἐκ πωότητος ἡμῶν, «ὁ δίδους τροφήν πάσῃ σαρκὶ»²» πλήρωσον χαρὰς και εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα πάντοτε πᾶσαν ἀντάρκειαν ἔχοντες περισσύνω- 40 μεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν³, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ'

οὐ σοι πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκλήσεις σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν

- 13 Καὶ ὅταν καθεσθῇς ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔρχῃ κλῆσαι τὸν ἄρτον, σφραγίσασα αὐτὸν πρὸς τὸ πρῶτον τοῦ πνεύματος, ὅστις ἐλάττωσά σε λέγει Εὐχαριστοῦμέν σοι, Πάτερ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς χάριτος ἀναστάσεως σου διὰ γὰρ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ σου Γεωργίου ἡμῖν αὐτὴν καὶ καθὼς ὁ ἄρτος οὗτος διασκορπίζεται, περιχέει ὁ ἔκτιστος ταύτης τῆς τραπέζης, καὶ συναχθεὶς ἐγείρεται ἐν αὐτῷ ἐκ συναχθέντων σου ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῶν περὶ τῆς γῆς εἰς τὴν βασιλεῖαν σου, ὅτι σου ἐστὶν ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Καὶ ταύτην μὲν τὴν εὐχὴν ἐν τῷ κλῆν τὸν ἄρτον καὶ θελεῖν ἐσθῆναι, ὁφείλεις λέγειν ἐν δὲ τῷ θείναι τούτου ἐν τῇ τραπέζῃ, καὶ καθεσθῆναι βούλει, τὸ, «Πάτερ ἡμῶν», λέγει ὁλοκλήρως τὴν δευτερολογημένην εὐχὴν, τὸ, «Εὐλογητός ὁ Θεός», ἀρτισταίς καὶ ἐγεργασμένοι ἐκ τῆς τραπέζης λέγομεν Ἐάν δε συμπάσῃ μετὰ σου ὡς παρθένοι ἢ τρεῖς, εὐχαριστοῦσι ὡς ἐπὶ τὸν τραπέζην ἡμῶν καὶ συνεσθῶσιν Ἐάν δε εὐρεθῇ καταχρησμένη ἐν τῇ τραπέζῃ, μὴ συνεσθῶσιν μετὰ τῶν πιστῶν, οὐδὲ μὴ καθύστερ, φαγεῖν τὸν κλῆν σου μετὰ αὐτῶν, οὐδὲ καὶ πάλιν καθύστερ, φαγεῖν τὸν κλῆν σου μετὰ γυναικῶν ἀμελεστέων καὶ γέλοιωστροῦν ἄνευ ἀνάγκης, σὺ γὰρ ἀγαθὸς ἐκ κινήσεως τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὸ βρῦμα σου καὶ τὸ πνεῦμα σου ἡγιασμένον ἐστὶ διὰ τῶν προσευχῶν καὶ τῶν ἁγίων ῥημάτων ἁγιαζεταί Παρθένοι εὐλαβεῖς καὶ θεοσεβεῖς συμφάγονται σοὶ οὐ συνδεδυγμέναι μετὰ γυναικῶν ὑπερηφάνων, ἀλλ' οὐ μὴ κτήσῃ φιλην γυναικα ἁλοῦνα Λέγει γὰρ ἡ θεία Γραφή «Ὁ ἀπτόμενος τῆς τῆς μόλυνθῆσεται καὶ ὁ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ ὁμοιωθῆσεται αὐτῷ» Καθεζόμενοι πλουσίας μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐάν τις γυναῖκα περιχέει, καλέσει αὐτήν, εἰς τὸ φαγεῖν, καὶ οὐκ ἀισχυθήσῃ εἰς τὴν πλυσσάν. Μὴ ἀπατητῇς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὁ γὰρ Θεὸς τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐξουδενωμένων ἐστὶ.

- 14 Μακαρία ψυχή ἡ φυλάσσουσα ταῦτα (ὅτι ἀγαθὸν νεωτέραν συναναστρέφεσθαι μετὰ νεωτέρας εἰ δὲ μὴ γὰρ οὐδὲν καλὸν πράττουσι, μὴ γὰρ τῆς μᾶλλον περιποιεῖται, καὶ μὴ τῆς μᾶλλον καταφρονεῖ. Ἄλλα νεωτέραν ὑπὸ πρεσβυτέρῳ εἶναι ἀγαθόν. Ἦ γὰρ πρεσβύτερος οὐ συγκαταβαίνει τοῖς θελήμασι τῆς νεωτέρας. Ὡς παρθενοῦ τῇ μὴ εὐσῇ ὑπὸ κανόνα ἐστὶ γὰρ ὡς πλοῖον τὸν κυβερνῶντα μὴ ἔχον ἡλεκτασμένων γὰρ τῶν ἀσθένων, μὴ ἔχον τὸν ὑδῆγον, ῥέπεται ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆδε κακεῖσε, ὥς προσκρούσει πρὸς πέτραν, καὶ εὐθὺς ἀπολλύεται. Ὡς τῶς ἐστὶ. πᾶσα παρθενοῦ μὴ ἔχουσα ἐν φοβῇ Μακαρία παρθενοῦ ἡ οὐσα ὑπὸ κανόνα ἐστὶ γὰρ ὡς ἀμπέλους ἐν παραδείσῳ καρποφόρος καὶ ἐλθὼν ὁ γεωργὸς αὐτῆς, διακαθαίρει τὰ κλήματα αὐτῆς καὶ ποτίζει.

καὶ κνίξει τὰς σαπρὰς βετανίας τὰς καὶ αὐτῆς ἔκειντ δέ, ἐχούσα
τὸν πονοῦντα, ἀποδίδωσι τιμὴν τὸν ἀποτὸν αὐτῆς ἐν καιρῷ εὐθείᾳ
Φυλάσσει δέ, καὶ ποιεῖ καὶ τὰς δοξολογίας, τὰς ἐπὶ τῆς τραπέζης,
καὶ ἔσται σοὶ το βρώμα καὶ τὸ ποτὸν ἡγιασμένον Ὅταν οὖν ἰνασθῇς
ἀπο τῆς τραπέζης, πάλιν ευχαριστοῦσα λέγε ἐπὶ τρεῖς «Ἐλεημῶν καὶ
οἰκτιρῶν ὁ Κύριος, τροφὴν ἔδωκε τῷ ῥεθυμένῳ αὐτόν» Δόξα
Πατρὶ καὶ Ἰῶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας» Καὶ μετὰ τὴν δοξολογίαν πάλιν τὴν εὐχὴν πληρώσου, λέ-
γουσα οὕτως. Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
Χριστός, τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνόματα εὐχαριστοῦμεν καὶ αἰνουμεν
σε, ὅτι κατηξίωσας ἡμῖν μεταλάβειν τῶν ἁγαθῶν τῶν σῶν τῶν σαρ-
κικῶν τροφῶν. Διὰ μέθῃ καὶ παρακαλοῦμαι σε, Κύριε, νὰ καὶ τὰ
ἐπουρανια, τροφὰ ἡμῖν δωρησῇς, ἥτις δὸς ἡμῖν τρεφεῖν καὶ φρενισθῇ
τὸ φρικτὸν καὶ ἐνταῖμν ὄνομα σου καὶ μὴ παύκῃεν τῶν ἐν-
σου τὸν νόμον σου, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ἐκτελέσῃ ἐν ταῖς κτῆ-
δικαίς ἡμῶν ἡγιασθὲν δὲ ἡμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἰα-
διὰ τοῦ ἡγιασμένου Πατρὸς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν,
μεθ' οὗ σοὶ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκυνῆσις εἰς τὸν αἰῶ-
να τῶν αἰώνων, ἀμήν.

15 ἔστι γὰρ πεισυνε; τῶν κοσμάκων οἵτινες εἰσιν ἀνόητοι, 20
καὶ ὡς τὰ ἔλλογα ῥῥα προφορῶναι ἄνιστῶμενοι, πρὶν καὶ ζητοῦντες
τινα πλεονεκτῆσαι, τὴν καταδυνάστευσαν ἐν ἐμπόροις τὴν
τὴν αἰσχροὺς αὐτῶν γαστέρα Ὡς οὐκ ἔδρα τὸν Θεὸν δοξάζειν
ἐπὶ τῇ τραπέζῃ. Ἐπὶ τούτων εἶπεν ὁ θεσπεσίος Παῦλος οἱ οἱ
εἰσιν οἱ εὐθραὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ὧν ἡ τέλὴ ἀπωλεί, 25
ὧν ὁ Θεὸς ὁ κύριος, καὶ ὁ δόξῃ ἐν τῇ αἰσχροὺς αὐτῶν, οἱ τα ἐπὶ τῇ
φρονούντες Ἰμῶν δὲ τὸ πολυτέλει ἐν σαρκὶ, παρρησίᾳ Ὡς οἱ
χειρὸν καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν κτῆνων εἰσὶ τὰ γὰρ κτῆνη καὶ τὰ
θηρία οἶδασιν τὸν ποιήσαντα αὐτοὺς Θεὸν καὶ ἐκλογισθῇ αὐτόν
οἱ δὲ ἄνθρωποι, οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ πλασθέντες, καὶ εἰκόνα 30
αὐτοῦ φορούντες οὐκ οἶδασιν τὸν ποιήσαντα αὐτοὺς ἀλλ' ὁμολογοῦσιν
αὐτόν μὲν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν τοῦ δὲ ἔργῳ ἀρνέονται αὐτόν
«Σὺ πιστεύεις, ὅτι ἔστι Θεὸς καλῶς ποιεῖς, καὶ τὰ δαιμόνια πω-
στεύουσι, καὶ φριττοῦσιν ἄλλ' ἢ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων κενὰ ἔστι»
Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ὁμολογῶν ὅτι ἐστὶ Θεὸς τοῖς δὲ ἔργοις 35
αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς ἀρνεῖται αὐτόν. Πῶς ὁμολογεῖ δεσποτὴν ἔχειν,
μὴ δουλεύειν αὐτῷ, διὰ ταῦτο γὰρ ἀκούει τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Καὶ οἱ
δοῦλοι οἶδασιν τοὺς ἀγορασάντας αὐτοὺς καὶ τιμῶσιν αὐτοὺς, καὶ ἡμεῖς
δουλοῦμεν τιμῶν αὐτόν, οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. Αὐτὸς γὰρ
ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐμαρτυροῦσι λέ- 40
γων «Ὁ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν

τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν οὐ-
 ρανοῖς¹· καὶ ταῖν «Ὁὐ μὴ λήγῃ τὸ ὄνομα Κυρίου Θεοῦ σου ἐπὶ
 ματαίῃ²· καὶ πάλιν προσέταξεν ἡμῖν λέγων· «Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδι-
 κίας πᾶς ὁ ὀνομαζών τὸ ὄνομα Κυρίου³· ὅτι οἱ θεοὶ δὲ γινώσκουσιν, ὅτι τὰ
 5 θηρία καὶ τὰ κτήνη οἴδασιν τὸν Θεόν, καὶ εὐλογοῦσιν αὐτὸν ἄκουε
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστάτοντος αὐτοὺς ἐν ὕμνοις· «Εὐλογεῖτε,
 τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, τὸν Κύριον⁴·» Εἰ μὴ ἡυλάγουν, οὐκ ἂν
 αὐτοῖς προσέτασεν. Οὐκ αὐτὰ δὲ μόνον εὐλογοῦσι τὸν Θεόν, ἀλλὰ
 καὶ πᾶσα ἡ κτίσις, ἡ φαινομένη καὶ ὁρωμένη τὰ ἀμφοτέρω αὐτῶν
 10 ἀκαταπαύστως ὁμολογεῖ·

16. Καὶ συ οὖν, δοῦλη τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἐγχείρῃ, εἴτε καθέξῃ, εἴτε
 ἔργον τι ποιῇς, εἴτε ἐσθίῃς, εἴτε ἐπὶ τῆς κοιτῆς σου ἔρχῃ πρὸς ὕπνιον,
 εἴτε ἀνιστάμενη, μὴ ἀποστήτω ὁ ὕμνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν χειλέων σου.
 Μακαρία τα ὦτα τὰ δεχόμενα τοὺς λόγους τούτους· Ἐάν δε εἰσέλθῃς
 15 τῇ δωδεκατῇ ὥρᾳ, μειζότεραν καὶ πυκνότεραν ἐπιτελέσεις τὴν συ-
 ναξίν μετα τῶν σφυγῶν σου παρθένων· Ἐάν δε μὴ ἔχῃς ὁμόφυλον,
 μόνῃ ἐπιτέλει, τοῦ Θεοῦ συνόντος καὶ ἀκουόντος. Καλὸν τὸ εἰχεῖν δά-
 κρυον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· Μνημόνευε τὴν δωδεκατὴν ὥραν, ὅτι ἐν
 αὐτῇ καταβέβηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὸν ἄδην· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ
 20 ἄδης ἐφρῆξε, καὶ ἐξέστη λέγων· Τίς οὗτος, ὁ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ με-
 γάλῃ δυνάμει κατελθὼν, Τίς οὗτος, ὁ τὰς πύλας τοῦ ᾗδου τὰς χαλκᾶς
 συντριβὼν, καὶ τοὺς μοχλοὺς τοὺς ἀδαμαντίνους συνθλασας,⁵ Τίς οὗ-
 τος, ὁ ἐξ οὐρανῶν κατελθὼν καὶ σταυρωθεὶς, καὶ ὑπ' ἐμοῦ τοῦ θανά-
 του μὴ κρατουμένος, Τίς οὗτος, ὁ λυὼν τὰ δεσμά τῶν ὑπ' ἐμοῦ κρα-
 25 τουμένων, Τίς οὗτος, ὁ τῶ ἰδίῳ θανάτῳ ἐμὲ τὸν θάνατον καταλυὼν;

17. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν ἑαυτοὺς προσέχειν ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ,
 καὶ ἐν δάκρυσιν ἐν νυκτὶ παρακαλεῖν τὸν Κύριον. Μεγάλῃ γὰρ ἀρετῇ
 ἐστὶ τὸ δάκρυον, καὶ μέγα κατόρθωμα, καὶ μεγάλαί ἀμαρτίαι καὶ ἀνο-
 μίαι διὰ δακρύων ἀπαλειφονται. Μαρτυρεῖ δὲ μοι τὸ ἅγιον Εὐαγγέ-
 30 λιον. Ὅτε γὰρ ὁ Σωτὴρ παρεδόθη τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ Πέτρος μεθ'
 ὄρκου τρίτον αὐτὸν ἠρνήσατο πρὶν ἀλέετορα φωνῆσαι· Ὁ δὲ Κύριος
 στραφεὶς ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος
 τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ· «Πρὶν ἀλέετορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με
 τρίς⁶· καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσεν πικρῶς.⁷» Ὅρᾳς τὸ φάρμακον τῶν
 35 δακρύων· ἑθεάσω ὅταν ἀνομίαν ἐξήλειψε· Τί γὰρ χειρόν τοῦ κακοῦ
 τούτου, ὅτι τρίτον μεθ' ὄρκου τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην ἠρνήσατο, καὶ τὴν
 τηλικαύτην ἀνομίαν διὰ δακρύων ἐξήλειψεν· Ὅρᾳς ἡλικὴν δύναμιν
 ἔχουσι τὰ δάκρυα· ἐκεῖνα γὰρ ἐγράφη εἰς τὴν ἡμετέραν νοουθεσίαν,
 ἵνα ἡμεῖς ἐκεῖνοις ἐπακολουθήσαντες, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω-

1. Ματθ. 7, 21. 2. Ήξ. 10, 7. 3. Β' Τιμ. 2, 19. 4. Δαν. (Γ' Μν. τριῶν καὶ 58). 5. Πρβλ. Ψαλμ. 124, 16. 6. Ματθ. 26, 34. 7. Ματθ. 26, 75.

μεν Οὐχ οἱ πολλοὶ ἔχουσι τὸ γάρισμα τῶν θαυρύων, ἀλλ' ὅσοι τὸν νοῦν ἔχουσιν ἄνω ὄσοι τῶν γέντων ἐπιλανθάνονται, ὅσοι τῆς παρκῆς πρόνοιαν οὐ ποιεῖσιν, οἵτινες οὐκ ἐπίστανται ὅπως εἰ εἴη κόσμος οἵτινες ἐνέκρωσαν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ταύταις μυσταῖς διδεται πένθος θαυρύων Καθαρόν γὰρ ἔχοντες τὸν νοῦν, καὶ ὅς δοκον τὸ 5 βλέμμα τῆς διανοίας ἐπὶ ὄντες ἐπὶ τῆς γῆς βλέπουσι τὰς κολάσεις τὰς ἐν τῷ ἄδῃ, καὶ τὰ βασάνους τὰς αἰωνίους ἐν αἷς οἱ ἡμαρτωλοὶ κολάζονται καὶ τὸ τυρ το αἰώνιον, καὶ ὁ σκότος ὁ ἐξώτερον καὶ τὸν κλαυθμόν καὶ τὸν βρυγμόν τῶν ὁδόντων Βλέπουσι δὲ καὶ τὰ ἐπουράνια γάρισματα ἃ ἐγαρίσατο ὁ Θεὸς τοῖς ἁγίοις, καὶ τὰς δόξας, 10 καὶ τοὺς στεφανούς, καὶ τὰς σπολάς τὰς ἁγίας καὶ τὰ βασιλικά ἐνδύματα καὶ τὰ φωτεὰ καὶ ταμειὰ, καὶ τὰς τρυφὰς τὰς ἀνεκδιήγητους, καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον Καὶ τί ἐπὶ οὐ λέγω Καὶ τὸ μείζον πάντων θαῦμα, ὅτι ὁ ἔγων καθαρὸν τὸν νοῦν καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς καθαρῶ Πῶς οὖν οὐ θέλει κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι ὁ ταῦτα 15 βλέπων, Κλαίει μὲν γὰρ καὶ ὁδύρεται, ὅπως δυσθὴ ἀπὸ τῶν θειῶν κολάσεων καὶ πάλιν κλαίει καὶ ἀξιοὶ δέομενος, ὅπως ἀξιωθῇ τῶν ἐπουρανίων ἐκείνων ἀναθῶν

18 Διὰ ταῦτα ἐμίσησαν οἱ ἄγιοι τὸν κόσμον ταῦτον, εἰδότες ὅποια ἀγαθὰ μέλλουσι κληρονομήσαι Ὡστε οὖν ὁ ἔγων ἀνάπαρσιν 20 ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὴν αἰώνιον ἀνάπαρσιν μὴ ἐπιζέτῃ λαβεῖν Ἡ βασιλεία γὰρ τῶν οὐρανῶν οὐκ ἐστὶ τῶν ἀναπαυομένων ἐνθαδε, ἀλλ' ἐκείνων ἐστὶ τῶν ἐν θλίψει πολλῇ καὶ στενοχωρίᾳ διαξάντων τὸν βίον ταῦτον Ὡς γὰρ ἔλαβον αὐτὴν δωρεὰν οἱ λαβόντες, ἀλλὰ μετὰ μεγάλων μόγθων καὶ γενναίων ἰδρώτων αὐτὴν ἐκτήσαντο οἱ κατα- 25 ξιωθέντες Οὐ μέλει αὐτοῖς, ὅσον ἐὰν κοπιώσωσιν ὧδε Εἰσελθόντες γὰρ ἐκεῖ ἐπιλανθάνονται τῶν πόνων καὶ τῶν ὁδυνῶν, ὅσα ἐπαθον ἐν τῷ ματαίῳ νόσμῳ τούτῳ, ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ ἀνεκδιήγητου ἀναπαύσεως τῆς δεδομένης αὐτοῖς Τί λέγεις, ἄνθρωπε, Ἴδοὺ δύο ὁδοὶ παρετίθησαν ἐνώπιόν σου ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ὅπου ἐὰν θέλῃς πο- 30 ρεύσῃ Καὶ ἴδου πῦρ καὶ ὕδωρ ὅπου ἐὰν θέλῃς ἐκτείνῃ τὴν χεῖρά σου ἐπὶ σοὶ ἐστὶν, ἐὰν θέλῃς κτήσασθαι τὴν ζωὴν, καὶ ἐπὶ σοὶ ἐστὶν, ἐὰν θέλῃς κτήσασθαι τὸν θάνατον Ὁ οὖν θάνατός ἐστιν ὁ κόσμος ἡ δὲ ζωὴ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη μακράν οὖν ὁ κόσμος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης καθ' ὅσον ὁ θάνατος ἀπὸ τῆς ζωῆς Ἐὰν οὖν πορεύῃ ἐν τῷ κόσμῳ, 35 ἐν τῷ θανάτῳ πορεύῃ καὶ ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ γίνῃ, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν Ἐὰν δὲ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ πορεύῃ, ἐν τῇ ζωῇ πεπόρευσαι, καὶ οὐ μὴ ἀφηται σου θάνατος Οὐκ ἐστὶ γὰρ παρὰ τοῖς δικαίοις θάνατος, ἀλλὰ μετάθεσις Μετατίθεται γὰρ ὁ δικαῖος ἀνὴρ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὴν αἰώνιον ἀνάπαυσιν καὶ ὥσπερ τις ἀπὸ φυλακῆς ἐξέλθοι, 40 οὕτω καὶ οἱ ἄγιοι ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ μογθηροῦ βίου τούτου εἰς τὰ ἀγαθὰ τὰ ἡτοιμασμένα αὐτοῖς Ἄ ὀφθαλμός οὐκ οἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ

Θεός τοις ἀγαπῶσιν αὐτόν.¹» Οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ καὶ ὧδε κακῶς μο-
 χθοῦσι, καὶ ἐκεῖ πάλιν τὸ πῦρ αὐτοὺς ἀναμένει. Καὶ τοὺς τοιοῦτους
 διπλῶς δεῖ κλαῦσαι, ὅτι καὶ ὧδε ἐν στενοχωρίᾳ εἰσὶ, καὶ ἐκεῖ τὴν εὐρυ-
 χωρίαν οὐκ ἀπολαμβάνουσι. Διὰ τοῦτο εἶρηκεν ἡ θεία Γραφή· «Ὅπου
 5 ἐὰν στραφῇ ὁ ἀσεβής, ἀφανίζεται.²» Στενά γὰρ αὐτῷ πάντοθεν
 καὶ ἐκεῖ ὀδύναί, καὶ ὧδε θλίψεις. Οὐκ ἐνὶ γὰρ ἄνθρωπος ὁ μὴ κοιπῶν
 ἐν τῷ μοχθηρῷ βίῳ τούτῳ· καὶ ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ὁ δούλος
 καὶ ὁ ἐλεύθερος, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ὁ δίκαιος, πάντες ὁμοίως κοιπῶ-
 10 τῷ δικαίῳ, ὧδε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

19. Ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔστιν οὕτως, ἀλλὰ ἄλλη καὶ ἄλλη τάξις. Ἄλλος
 γὰρ ὁ κόπος τοῦ δικαίου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἄλλος ὁ τοῦ ἁμαρτω-
 λου. Ὁ μὲν γὰρ δίκαιος κοιπᾷ, οὐχ ἵνα πλήσῃ γαστέρα· οὐδὲ γὰρ ὅλως
 τῆς σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖται, οὐδὲ λογίζεται, ὅτι σάρκα φορεῖ.
 15 ἀλλὰ κοιπᾷ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ζητῶν τὸν Θεόν, πολλὰ τοῦ ὕπνου μὴ
 χορταζόμενος, ἄρτου καὶ ὕδατος μὴ ἐμπιπλῶν τὴν ψυχὴν, ἐπὶ ἐρήμοις
 πλανώμενος, ὑποκιάζων τὸ σῶμα ἐν κακοπαθείᾳ πολλῇ, ἕως οὗ
 ἀπολάβῃ τὸν ἀμράντινον στέφανον τὸν ἀποκαίμενον αὐτῷ. Ὁ δὲ
 ἁμαρτωλὸς κοιπᾷ καὶ μοχθεῖ οὐχ ἕνεκεν δικαιοσύνης, ἀλλ' ἕνεκεν
 20 τῆς ταλαιπώρου σαρκὸς ταύτης, ἕνεκεν τῆς εἰσχυρᾶς γυναικὸς, ἄλλως
 καὶ ἄλλως μοχθῶν μὴ ἀρκοῦμενος τοῖς παροῦσιν, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ
 διατρίβων. Ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἐπίστανται αἱ ἄφρονες· ἀπετύφλωσε
 γὰρ αὐτοὺς ἡ ὕλη καὶ αἱ πολλαὶ φροντίδες τοῦ κόσμου, καὶ πλανῶνται,
 ἕως ἀποσταλῇ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἀπότομος στρατιώτης, ὅστις οὐ θαυμάζει
 25 πρόσωπον, οὐδ' οὐ μὴ λάβῃ δῶρα. Ἀχθήσονται γὰρ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν
 μετὰ βίας ὑπὸ ἀγγέλων ἀνελεσημόνων, καὶ λήψονται τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν
 παρὰ τοῦ Θεοῦ. Κενοὶ γὰρ ὄντες, εἰς κενά καὶ ἐμόχθησαν ἐν τῷ κόσμῳ
 τούτῳ, τὰ τῆς γῆς ἐργάσαντες διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ εἰς ἀπώλειαν ἐχώ-
 30 ρησαν. Οὐ γὰρ ἐμνήσθησαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντες, οὐδ' ἐμέλησεν
 αὐτοῖς μνησθῆναι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτῷ μέλει περὶ
 αὐτῶν. Δίκαιος γὰρ ὁ Θεός, καὶ δικαία ἡ κρίσις αὐτοῦ.³ Ὅταν γὰρ
 ἔλθῃ κρίναι τὸν κόσμον, τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
 Μακαρία ἡ καρδία ἡ δεχομένη ταῦτα.

20. Μεσονύκτιον ἔγερθῆς, καὶ ὑμνήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.
 35 Ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ ὥρᾳ ἀνέστη ὁ Κύριος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, καὶ ὑμνησε
 τὸν Πατέρα· διὰ τοῦτο αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσετάγη ἡμῖν ὑμνεῖν τὸν Θεόν.
 Ἀνισταμένη δὲ πρῶτον τοῦτον τὸν στίχον εἶπέ· «Μεσονύκτιον ἐξη-
 γειρόμην τοῦ ἱσομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης
 σου.⁴» καὶ εὖξαι, καὶ ἄρξαι λέγειν τὸν πεντηχοστὸν ὅλον ψαλμόν,
 40 ἕως ἂν τελήσῃς. Καὶ ταῦτα ἔστωσάν σοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τεταγμέ-

1. Α' Κορ. 2, 9.
 4. Ψαλμ. 118, 62.

2. Παρμ. 12, 7.

3. Πρβλ. Ψαλμ. 118, 137.

να. Τοσοῦτους δὲ ψαλμοὺς εἰπέ, ἑσους δύνῃ στήκουσα εἰπεῖν· καὶ κατὰ ψαλμὸν εὐχὴ καὶ γονυκλισία ἐπιτελεῖσθω, μετὰ θαυμάτων ἐξαγορεύουσα τῷ Κυρίῳ τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ ἀξιοῦσα ἵνα ἀφεθῶσί σοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ψαλμοὺς λέγε τό, Ἀλληλούια. Ἐάν δὲ καὶ παρθένοι εἰσὶ μετὰ σοῦ, καὶ αὗται ψαλλέτωσαν, καὶ μία παρὰ μίαν τὴν εὐχὴν ἐπιτελεῖτε. Πρὸς ὄρθρον δὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγετε· α' Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω. Ἐδίδωσέ σε ἡ ψυχὴ μου.¹» διὰ ψαλμὸν δὲ· «Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.²» Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.³ Ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, καὶ τὰ ἐξῆς.

21. Τὴν δὲ ἀγάπην φυλάξωμεν, τὴν πάντων μείζονα. «Ἀγαπήσεις» γάρ, φησί, «Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτὸν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται.⁴» Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγάπησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ σεαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡμεῖς λυτρώσῃται ἀπὸ πάσης ἀνομίας. Εἰ οὖν αὐτὸς ὁ Κύριος ἀπέθανε ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ ἀλλήλων τὰς ψυχὰς ἡμῶν θείναι. Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην τὸν Θεὸν ἔχει. Αὐτὸς γὰρ εἰρηκεν· α' Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμεῖς μαθηταὶ ἐστέ, ἔαν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.⁵» Ὅσον γὰρ ἔαν κοπιᾷσῃ ἄνθρωπος, καὶ μὴ ἔχῃ τὴν ἀγάπην εἰς τὸν πλησίον, εἰς μάτην ἐκοπίασεν. Οὕτω δὲ δείξεις τὴν ἀγάπην εἰς τὸν πλησίον, οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. Οὐ κρατήσεις κακίαν τινὸς εἰς τὴν καρδίαν σου· εἰ δὲ μὴ γε, οὐκ ἀνέρχεται ἡ εὐχὴ σου καθαρὰ πρὸς τὸν Θεόν· αὐτὸς ἐπιδύσεται γὰρ ὁ ἦλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.⁶» Πραῶτητα ἔχε, ὑπομονὴν ἔχε, μακροθυμίαν, νηπιότητα. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· α' Ἐάν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.⁷»

22. Οὐ μὴ λυπηθῇσι χαλεποῦ τινος συμβαίνοντός σοι, οὔτε ἐπὶ ζημίᾳ λυπηθῇσι οὔτε ἐπὶ ὕβρει· α' Ἡ λύπη γὰρ τοῦ κόσμου τούτου θάνατον κατεργάζεται.⁸» Ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν σου μόνον λυπηθῇσι, ὑπὲρ ἄλλου δὲ πράγματος μικροῦ οὐ λυπηθῇσι. Μὴ ὑψώσῃς τὴν φωνὴν σου ὀργιζομένη πρὸς τινα· δούλην γὰρ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι. Οὐκ ἐξελεύσεται κατάρα ἐκ τοῦ στόματός σου, οὐκ ὕβρις, οὐ κακολογία. Τὸ στόμα σου γὰρ ἡγιασμένον ἐστὶν ἐν τοῖς ὕμνοις καὶ δοξολογίαις τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἐστὶ καλὸν τὸ προέρχεσθαι σε χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης. Τὴν ἡσυχίαν ἀγάπα ὅσον δόνασαι. Τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ μὴ ἐπιλάθῃ, μηδὲ ἀπαλειφθῆταισαν ἐκ τῆς καρδίας σου. Ἐάν ἅγιος ἔλθῃ

1. Ψαλμ. 62, 2. 2. Δαν. (Ὑμν. τριῶν πσῆδ. 34). 3. Λουκ. 2, 14.
4. Ματθ. 22, 37-40. 5. Γαλ. 13, 35. 6. Ἐφεσ. 4, 26. 7. Ματθ. 18, 3.
8. Β' Κορ. 7, 10.

εἰς τὴν οἰκίαν σου, οὕτως αὐτὸν πρόσδεξαι, ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· λέγει γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται.» Ἐὰν εἰσέλθῃ ἀνὴρ δίκαιος εἰς τὸν οἶκόν σου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀπαντήσεις αὐτῷ, καὶ προσκυνήσεις ἐνώπιον τῶν
 5 ποδῶν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐ γὰρ αὐτὸν προσκυνήσεις, ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὸν ἀποστελλάντα αὐτόν. Αἰψὴν δὲ ὕδωρ καὶ νίψεις τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ μετὰ πάσης εὐλαβείας, ἀκούσεις τῶν λόγων αὐτοῦ. Οὐ μὴ θαρρήσης ἐπὶ τῇ σωφροσύνῃ σου, ἵνα μὴ πέσῃς· ἀλλὰ φοβοῦ· ἐφ' ὅσον γὰρ φοβῇ, οὐδέποτε πίπτεις. Συμφέρει τῇ ἐγκρατευσομένῃ καταμόνας τὸν
 10 ἑαυτῆς ἄρτον ἐσθίειν. Ἐὰν καθίσῃ μετὰ παρθένων ἐπὶ τραπέζης, πᾶν τὸ παραθέμενον ἐσθίει μετ' αὐτῶν. Ἐὰν γὰρ μὴ φάγῃς, εὐρίσκη ὡς κατακρίνουσα αὐτάς. Οὐκ ἀναγγελεῖς τὴν ἀσκησίν σου. Ἐὰν καὶ οἶνον πίνουσι, καὶ οὐ πίνῃς, δι' αὐτάς· πῖε ὀλίγον. Ἐὰν δὲ εἰσι μεγάλοι πρεσβύτεροι, καὶ ἀναγκάζωσί σε πλεῖν περισσόν, μὴ ἀκούσῃς αὐτῶν,
 15 ἀλλὰ λέγε αὐταῖς· Ὑμεῖς κατετρίψατε τὴν νεότητά ὑμῶν ἐν ἀσκήσει πολλῇ· ἐγὼ δὲ οὐπω ἐρθασα οὐδὲ εἰς πρῶτον βαθμὸν ὑμῶν. Περὶ δὲ τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς ἐκτεμνοσύνης οὐ χρεῖαν ἔχεις νουτετεῖσθαι. Ἀπὸ σεαυτοῦ γὰρ ποιήσεις.

23. Ἐν ἐκκλησίᾳ σιώπα, καὶ μηδὲν λάλει, ἀλλὰ τῇ ἀναγνώσει
 20 μόνον πρόσχε. Ἐὰν ἐπαναβῇ εἰς τὴν καρδίαν σου λογισμός, ἵνα ποιήσῃς πρᾶγμα τι, μὴ προπετῶς αὐτὸ ποιεῖ, ἵνα μὴ ἐμπαίξῃ σε ὁ ἐχθρός· ἀλλὰ μετὰ βουλῆς τῶν μειζοτέρων σου πάντα ποιεῖ. Ὅταν ψάλλῃς, ἢ ὅταν προσεύχῃ, μὴ ἄφρις ξένους λογισμοὺς εἰσεῖναι εἰς τὴν καρδίαν σου. Παρακαλῶ σε, ἀγαπητῇ, πρόσχε καὶ ἄκουε τῶν ἐντο-
 25 λῶν τούτων τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ βιβλίῳ τούτῳ. Καὶ μὴ μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς φαινομένοις κατανόει τὰ γεγραμμένα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνδοθεν. Καὶ πρόσχε μιᾷ ἐκάστῃ ἐντολῇ, καὶ ποιεῖ αὐτάς· Ἐὰν γὰρ φυλάξῃς ταῦτα, ἵσταξιν τὸν τοῦ νυμφῶνος τοῦ βασιλικοῦ. Μὴ εἰπῇς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι, Πῶς δύναμαι ποιῆσαι ταῦτα; Μὴ δεύλιν
 30 λάβῃ ὁ λογισμός σου· ἀλλ' ἂν μετὰ πάσης προθυμίας φυλάξῃς αὐτά, εὐρήσεις σύμμαχον τὸν Θεόν. Τοῖς φοβουμένοις γὰρ τὸν Θεὸν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶ. Πάσῃ ὥρᾳ μὴ λειψάτω θλαπὸν τῇ λαμπάδι σου, μὴ ποτε ἔλθῃ ὁ νυμφίος, καὶ εὕρῃ αὐτὴν σβεσθεῖσαν. Οὐκ οἶδας γὰρ πότε ἔρχεται, ἢ πρωτοῦπνιον, ἢ πρωί. Γενοῦ ἑτοιμος·
 35 ἵνα, ὅταν ἔλθῃ, μετὰ τῶν φρονίμων ἀπαντήσῃς αὐτῷ, ἔχουσα τὸ θλαπὸν ἐν τῇ λαμπάδι σου, τουτέστι τὰ ἔργα σου τὰ καλά. Πᾶσαν ὥραν μνημόνευε τῆς ἐξόδου σου· ἔχε καθ' ἡμέραν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον· μνημόνευε τίνα σε δεῖ παραστῆναι.

24. Βαρύ ἐστιν ἀσκησις, καὶ δυσβάστακτον ἐγκράτεια· ἀλλ' οὐδὲν
 40 ἐστὶ γλυκύτερον τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου. Ὡδε κάμνομεν ὀλίγον, ἐκεῖ δὲ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀποληψόμεθα· λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Παῦλος·

«Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.¹» Καλὸν ἀποφεύγειν τὸν ὄχλον καὶ ἀναχωρεῖν κατὰ μόνας. Μεγάλη ἀρετὴ ἐγκράτει· μέγα καύχημά ἐστιν ἀγνεία, 5
μεγάλα ἐγκώμια τῆς παρθενίας. Ὡ παρθενία, πλοῦτος ἀκατάληπτος! Ὡ παρθενία, στέφανος ἀμαράντινος! Ὡ παρθενία, ναὸς Θεοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος οἰκητήριον! Ὡ παρθενία, μαργαρίτα τίμιε παρὰ πολλοῖς ἀφανές, ὀλίγοις δὲ μόνοις εὐρισκόμενος! Ὡ ἐγκράτεια φίλη Θεοῦ, καὶ παρὰ ἁγίοις ἐγκωμιαζομένη! Ὡ ἐγκράτεια παρὰ πολλοῖς μισουμένη, τοῖς δὲ ἀξίοις σου γνωρίζομένη! Ὡ ἐγκράτεια, θάνατον καὶ φθὴν ἀποφεύγουσα, καὶ ὑπὸ ἀθανασίας κατεχομένη! Ὡ ἐγκράτεια, 10
χαρὰ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων καύχημα! Ὡ ἐγκράτεια, ἀγγέλων βίος, καὶ ἁγίων ἀνθρώπων στέφανος! Μακάριος ὁ κατέχων σε, μακάριος ὁ προσκαρτερῶν σου τῇ ὑπομονῇ· ὅτι, ὀλίγον κοπιᾶσας, πολὺ χαρήσεται ἐν σοί. Μακάριος ὁ νηστεύσας ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον, ὅτι ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ κατοικήσει, καὶ μετὰ ἀγγέλων χορεύσει 15
καὶ μετὰ ἁγίων προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἀναπαύσεται.

25. Ταῦτα ἐγγραφά σοι, ἀγαπητὴ ἀδελφὴ, χορεύτρια Χριστοῦ, πρὸς στηριγμὸν καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου. Μὴ ἐκκλίνης οὖν ἀπὸ τῶν λόγων τούτων δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Ὃς γὰρ εἰάν ἀκούσῃ τοὺς λόγους τούτους, καὶ καταφρονήσῃ, κρίμα μέγα αὐτῷ ἐστί. Σὺ δέ, τιμιωτάτῃ 20
ἀδελφῇ ἢ κτωμένη τὸ βιβλίον τοῦτο, δῶξοι σοὶ ὁ Θεὸς ταῦτα φυλάττειν, ἐν τούτοις ἀναστρέφεσθαι, πεφωτισμένην τὴν διάνοιαν, καθαρὸν τὸν νοῦν, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, ἵνα λάβῃς τὸν ἀμαράντινον στέφανον, ὃν ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν διὰ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας 25
τῶν αἰώνων, ἀμήν.